Panelba zárt szellem

Azt mondják: a százhalombattai paneles lakótelep a legcsúnyább az egész országban. Még rondább, mint a többi. Holott azok is hervasztóan sivárak. Az viszont már tény, hogy egy fiatal festő, Kárpáti Zoltán azért költözött a hazai olajfinomítóipar székvárosába, hogy ebben a szörnyűségben gyönyörködhessen. Élvezkedésének eredményét — ott festett képeit — az Óbudai Társaskör Galériájában láthatjuk.

Önmagában már az kíváncsiságot ébreszt, hogy valaki a sivár egyhangúsággal bíbelődik művészetében. Hogy bár a megvalósult szocializmus egyik legszemléletesebb tárgyiasult emlékét festi képeiben, semleges tud maradni. Csak a látvány érdekli. Nem szól sem arról, hogy ezek a komfortos lyukak emberek tízezrei számára a nagy vágyálom — az önálló lakás — beteljesedését hozták; sem arról, hogy a rendszer gazdasági tökéletlensége és szegényessége folytán a paneles építkezés önnön karikatúrájává torzult.

Kárpáti Zoltán a szomorú látványból is azt hangsúlyozza, ami nekünk — a többség szemében — a legellenszenvesebb: a rendet. A törvénnyé emelt egyformaságot. A kivételt nem ismerő szabályosságot. Amely oly ismerős a megtervezett népünnepélyekről és felvonulásokról. Azt az erőt közvetíti felénk, amely az egyforma ablakok végtelen sorából árad. Meg a tökéletesen egyhangú felületekből, hiszen itt nincs vakolat, amely koszolódhatna vagy repedezhetne; holmi erdélyek — s főleg ott felejtett, oda hordott holmik — sem veszélyeztetik a katonás rendet.

A közvélemény (még a szakma is) a lakótelepet összemossa-azonosítja a modernizmussal. Élénken szoktam tiltakozni minden ilyen kísérlet ellen. Gropius és nemzedéke, amely az elemes építkezés gondolatát felkarolta, valóban az építészet iparosítását szorgalmazta; csakhogy az elemes gyártás programjával — náluk — elválaszthatatlanul összefonódott a variabilitás, a lakók és családok életformájának szolgálata. S mint tudjuk, épp ez utóbbiból semmi nem valósult meg: egyenlakások készültek nem létező átlagembereknek.

Az érdekes azonban az, hogy ha Kárpáti Zoltán kilúgozott panelvízióit nézem, akkor érzékelhető a folytonosság. Minél jobban sűríti élményeit (legújabb műveiben már a látvány mögötti törvényszerűségeket sejteti), annál inkább az a néző érzése: a konstruktivizmus mégsem múlt el nyomtalanul. Az a rendszer, amit például Mondrian álmodott függőleges és vízszintes vonalakból képzett szabályos téglalapjaival, igenis ott kísért a lakótelepeken.

Most már csak az a kérdés: a panel rehabilitálódik — avagy Mondrian kompromittálódik-e a felismerés által? Azt hiszem, egyik sem. Kárpáti Zoltán ugyanis nem lemásolja, hanem végül meg is komponálja (szellemesen összemontírozza) élményeit. Amit látunk, ily módon valóság, de nem a földi mása. Az ennek a festőnek a fölfedezése, hogy a szellem — a nagyoké — végzetesen bezáródott a panelba.

• Vadas József

KÁRPÁTI Tamás
M. Hírlap 1993. Jan. 20. 12.

Devizanem	Vételi árfolyam 1 egységre,	Közép
Angol font	128,95	129,30
Ausztrál dollár	56,14	56,29
Belga frank (100)	251,10	251,68
Dán korona	13,42	13,45
Finn márka	15,36	15,41
Francia frank	15,27	15,31
Holland forint	45,97	46,08
Ír font	137,03	137,35
Japán jen (100)	66,51	66,66
Kanadai dollár	65,31	65,48
Kuvaiti dínár	273,70	274,39
Német márka	51,69	51,81
Norvég korona	12,22	12,25
Olasz líra (1000)	56,13	56,29
Osztrák schilling (100)	734,90	736,60
Portugál escudo (100)	57,32	57,46
Spanyol peseta (100)	72,89	73,08
Svájci frank	56,35	56,49
Svéd korona	11,52	11,55
Tr. és cl. rubel	27,43	27,50
USA-dollár	83,46	83,66
ECU (Közös Piac)	101,50	101,75

VALUTA (BANKJEGY ÉS CSEK
ÁRFOLYAMOK
Érvényben: 1993. január 19.

Pénznem	Vételi árfolyam 1 egységre, f	Közép
Angol font	128,39	129,79
Ausztrál dollár	55,91	56,53
Belga frank (100)	249,25	251,58
Dán korona	13,33	13,46
Finn márka	15,32	15,52
Francia frank	15,18	15,32
Görög drachma (100)	38,34	38,76
Holland forint	45,66	46,09
Ír font	136,28	137,58
Japán jen (100)	66,07	66,67
Kanadai dollár	64,83	65,53
Kuvaiti dinár	271,33	274,08
Német márka	51,33	51,81
Norvég korona	12,17	12,29
Olasz líra (1000)	55,73	56,37
Osztrák schilling (100)	729,89	736,69
Portugál escudo (100)	57,34	57,89
Spanyol peseta (100)	72,30	73,06
Svájci frank	56,02	56,56
Svéd korona	11,48	11,61
USA-dollár	82,87	83,65
ECU (Közös Piac)	100,78	101,76

Katzperger János kőfaragó M.D.K.

1787-ben Bagamiori Nagy András a Pece melletti telkén, Katzperger Jánossal akar alapot rakatni. A kőfaragó mester egy szerződésen németi írással így nevezi magát: „Stein Metz Meister Johan Katzesberger"

A Miskolci Hermann Otto Múzeum Közleményei
1953 december

34. lap

Kauba Frigyes

a szamosujvári vár-
nak fegyhází céljaira
való át építője (1857-60)

lásd

Kádár Szol Dob

VI. 242. l.
248. l.

1.–16. ll.

Paris
J. Claye
1866.

Kaubek László, szobrász

A Nagymarosi művésztelep, a Duna partján áll, Nagymaros a szelidség lakóhelye. Az időszakos, egyéni és csoportos tárlatokon kívül, a tanács által tesszezett Duna-parti szobarsétányon „örök" bemutatkozási lehetőséget is kapnak a művészek. Gyurcsek Ferenc és Kaubek László szobrai állandó helyükre kerültek.

Dutka Judit: Művésztelepek.
Magyar Hírek, 1976. jún. 5.

Könyvtár olvasószolgálatának vezetője

1021

Kaubek Péter metszete

1981. FEBRUÁR 21.

A

Ten
ten
egy
más

Tíz é
s mé
egy f
egy n

és vis

Az ass
mezíte
a lanká
Az assz
átmegy
két köly
És járja
nagyapa negyven almafája
a falu széléig kíséri.
A férfi, ki még sose járt Tolnában,
úgy tudja a vidám falut,
a gyümölcsfákkal megrakott

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726
ÉLET ÉS IRODALOM
1981 FEB 21

Kaubek Péter szobrász

A Stúdió Galéria évi szeregszemléjén szerepelnek a Nagymaroson megtelepedett művész portréi.

Losonci Miklós: Stúdió 75.
Pest Megyei Hírlap, 1975. dec. 21.

Kaubek Péter

szobrász szerepelt az ujpesti iskola ban kiállitásaal.
Igen érezhető Medgyessy és Maillot hatása müvészetében.

Magyar Hirlap 1974 243/6
Bojár Iván:Kiállitásról kiállitásra

Kaubek Péter, [szobrász]

L: Kemény Éva

Aradi Nóra: A Duna-kanyar ... 8.

NÉPSZABADSÁG. Bp. 1975. dec. 14.

Kaubek Péter, nobrák

L: Lóránt Zsuzsa

Harangozó M.: festmények 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1975. dec. 17.

Kaubek Péter

szobrászmüvész és Gádor Emil festőmüvész alkotásaival indult a nagymarosi kiállitássorozat május 1-én.

Magyar Hirlap 1975/188/6

Bojár:Müvészélet Nagymaroson

Kaubek Péter

és Gyurcsek Ferenc egy-egy plasztikája

Nagymaroson az alkotóház előtt került elhelyezésre, a művészek ajándékozták a szobrokat.

Magyar Hirlap 1975/188/6

Bojár: Művészélet Nagymaroson

Kaubek Péter, szobrász

L.: Banga J.

Rózsa Gy.: Jiatal grafikusok .... 7.

Népszabadság, Bp. 1976. aug. 6.

Eszterházy Képtár.

Katzmann festő, az Eszterh
őre három festményt állitott
Képzőm. Társ. kiállitásán.

Fővárosi Lapok 1864. I. VI. 24. 605. old.

1021

Kaubek Péter: Álló nő

Altorjai István: Bányászlányok

Magyar és szovjet képzőművészek kiállítása a Műcsarnokban

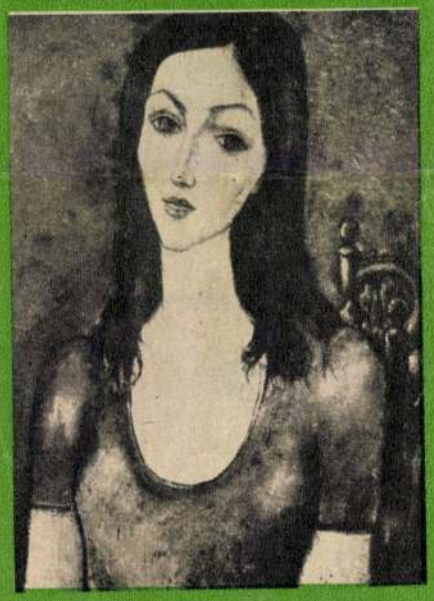

Sanidze: Nagymarosi lány

Talcsenkó: Emlékezés Magyarországról

(Jánosi Ferenc felvételei)

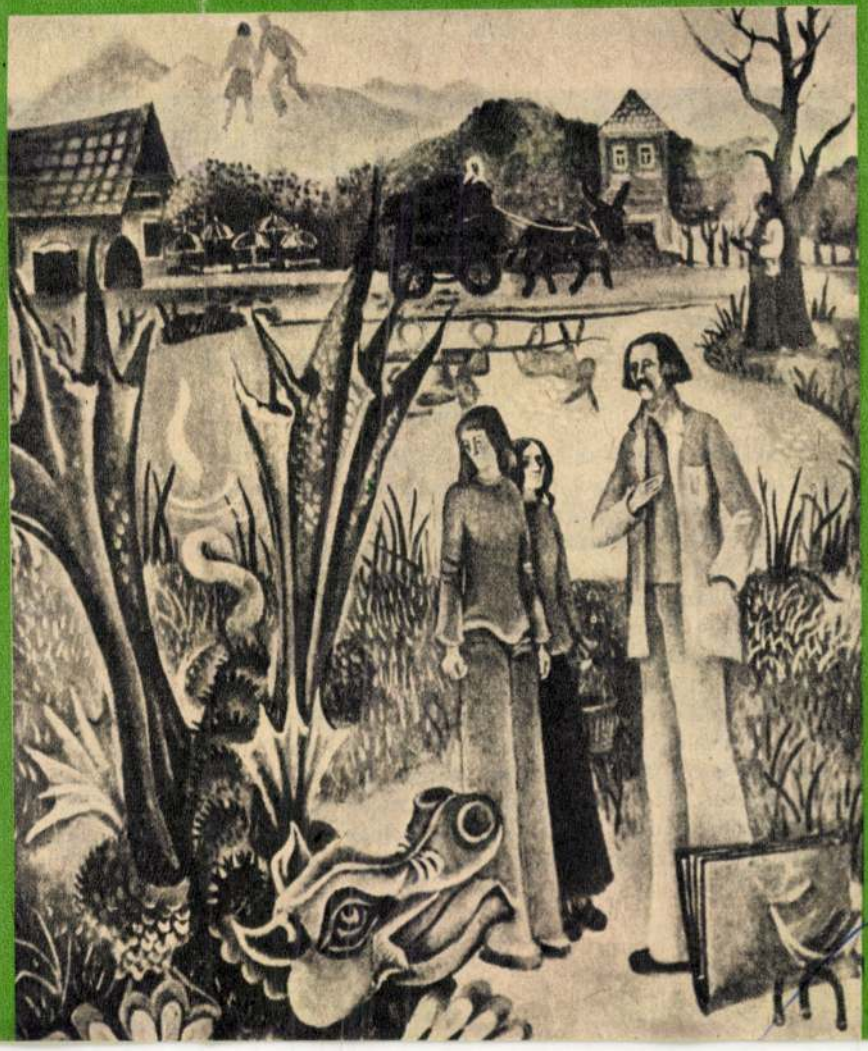

12 népművelés

ÁRA: 7,– Ft

MUNKAJOG

A TÁNCOKTATÓK MUNKAFELTÉTELEI ÉS DÍJAZÁSA

Többen kérdezték, hogy a balett- és a társasági tánc-oktatók munkafeltételeit és díjazását melyik jogszabály alapján kell megállapítani. Egyes művelődésiotthon-vezetők ugyanis a 6/1976. (X. 26.) KM–MüM számú rendelet alapján kötnek szerződést említett táncoktatókkal, s foglalkoztatási óraszámukat és díjazásukat a rendelet mellékletének díjtáblázata szerint határozzák meg. Ezek a táncoktatók nem kapják meg korábban fizetett részesedési (jutalékot). Kérdezik, hogy jogszerű-e ez.

Válasz

A 6/1976. (X. 26.) KM–MüM számú rendelet hatálya *a balett- és a társasági tánc-tanfolyamok oktatóira nem terjed ki.* Az említett rendelet 11. §-ában megjelölt 105/1961. (M. K. 1.) MM számú utasítás ezekre a táncoktatókra vonatkozóan továbbra is hatályban maradt, velük tehát ez utóbbi utasításban szabályozott feltételek szerint kell jogviszonyt létesíteni, és óráikat, díjazásukat az utasításnak a 133/1961. (M. K. 12.) MM számú utasítással módosított 3. számú mellékletében foglalt IX., illetve X. díjtáblázat és egyéb előírások figyelembevételével kell megállapítani.

Ennek megfelelően a balettoktatókat a tandíjakból származó bruttó bevétel 15–20 százaléka, a társasági tánc-oktatókat pedig a tandíjakból származó bruttó bevétel 15–20 százaléka, az össztánc bruttó bevételének 10–15 százaléka mint részesedés jelenleg is megilleti.

Jogellenesen jártak el tehát azok az igazgatók, akik a balett- és társasági tánc-tanfolyamok oktatóival az új rendelet alapján, új óraszámok és díjazási feltételek szerint kötöttek szerződést. Ezt módosítani kell; a foglalkoztatási és a díjazási feltételekben a táncoktatóval az említett utasítás alapján egyezzenek meg.

Megjegyezzük, hogy *a művészi torna és az akrobatika, valamint a népitánc-csoportok* oktatóival a 6/1976. (X. 26.) KM–MüM számú rendelet alapján kell munkaviszonyt, illetve megbízási jogviszonyt létesíteni.

A MUNKAKÖNYV ADATAINAK KIJAVÍTÁSA

Egy népművelő írja: *„Munkahelyet változtattam, és az előző munkáltatómtól átvett munkakönyvemben az egyik korábbi munkaviszonyom megszüntetéséről téves bejegyzést találtam. A kérdéses munkaviszony áthelyezéssel szűnt meg, de a munkakönyvben* **„munkaviszonya megszűnt"** *bejegyzés szerepel. Annak idején a munkakönyvemet nem kaptam kézhez, ezért a hibát csak most vettem észre. Melyik munkáltatónál igényelhetem kijavítását?"*

Válasz

A munkakönyv adatait szükség esetén a 12/1967. (X. 20.) MüM számú rendelet szabályai szerint kell kijavítani. (A rendeletet a módosító rendelkezésekkel egybeszerkesztve a Művelődésügyi Közlöny 1978. évi 4. száma közölte.) Ennek értelmében a munkakönyvbe beírt adatokat az a szerv javíthatja ki (egészítheti ki, módosíthatja, helyesbítheti), amely ezeknek az adatoknak a bejegyzésére jogosult.

Adatok javítása esetén a lap alján *minden esetben* hivatkozni kell a javítás alapját képező okirat (a döntést hozó szerv határozata, a javításról felvett jegyzőkönyv) számára, valamint annak kibocsátójára is. A javítást aláírással és bélyegzőlenyomattal is igazolni kell, feltüntetve annak időpontját is.

A kérdezett esetben a téves bejegyzést a régi munkáltató köteles kijavítani, mivel áthelyezés esetén a munkaviszony megszüntetésének adatait ő írja be a munkakönyvbe.

A munkaviszony megszüntetésének módját az „áthelyezve" szóval, az áthelyezés időpontját pedig az Mt. V. 24. §-ának (2) bekezdésében foglaltak szerint kell megjelölni a megfelelő rovatban. Eszerint a dolgozó munkaviszonya áthelyezés esetén az új munkahely elfoglalására megjelölt időpontot megelőző napon szűnik meg.

Ferencz Győző

Népművelés
1979 – 12
SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 138-068, 337-148, 340-726

előfi...

A folyamatos küldés érdekében kérjük közületi és egyéni megrendelőinket:

újítsák meg előfizetésüket.

A Népművelés előfizethető bármely postahivatalban, a kézbesítőknél, a Posta hírlapüzleteiben és Központi Hírlapirodájában (900 Budapest V., József Nádor tér 1.), közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a KHI 215–96 162 pénzforgalmi jelzőszámlára. Külföldön terjeszti a Kultúra Könyvkiadó Vállalat, H–1389 Budapest, postafiók 149.

A fennakadások elkerülésére tanácsos egész évre előfizetni, ennek díja 84 forint.

Lapunk példányonként is megvásárolható az alábbi címeken: a Lapkiadó Vállalat közönségszolgálata, Budapest, VII., Thököly út 21. (utánvéttel is megküldik);

Hírlapüzlet, Budapest, V., Bajcsy-Zsilinszky út 76. (csak személyesen).

Ismételten arra kérjük:

mielőbb rendezze előfizetését.

A szerkesztőség

Kaubek Péter, szobrász

Szerepel az Ernst Múzeumban.

Nagy Zoltán: Stúdió '72

7.

Népszabadság, Bp 1973. jan. 12.

Kaubek Péter szobrászművész

A XV. ker. Tanács VB. Művelődésügyi Osztálya,
a Hazafias Népfront XV. ker. Bizottsága,
Fiatal Képzőművészek Stúdiója és a Műcsarnok
szeretettel meghívja 1974. augusztus 19-én délután 18 órakor

KAUBEK PÉTER

SZOBRÁSZMŰVÉSZ

kiállításának megnyitójára

A kiállítás helye: Budapest XV., Kavicsos köz 4.
(lila) iskola aulája

Megnyitja: PÁL MIHÁLY szobrászművész

Megközelíthető: 96-os és 73-as autóbusszal és a 69-es villamossal

PALOTAI TÁRLAT

A kiállítás nyitva: augusztus 19–31-ig

Megtekinthető:

hétköznapokon	11–18 óráig,
szombaton	9–15 óráig,
vasárnap	9–13 óráig,

szerda szünnap.

74-8 fnyv 14 7532

PALOTAI TÁRLAT

Kaubek Péter, festmény

Márc. 6-án kiállítása nyílik meg
a Stúdió Galériában.

— : Hír

8.

Népszabadság, Bp. 1974. március 5.

25.

Kaubek Péter szobrai

Kiállításának ismertetése.

Megemlíthetők: Álló figurái, Ülő alakjai.

P. I. J.: Kaubek Péter a Stúdió Galériában 7.

Népszabadság, Bp. 1974. márc. 16.

Kauber Péter

Portré I. márvány 25 cm

XIV. Szegedi Nyári Tárlat
1973. júl. 22 – szept. 16.

Kaubek Péter szobrász

Kiállítását a Stúdió Galériában rendeztek. „Birkózó" – „Ülő figura" c. (említve)

Losonci Miklós: Fővárosi Kiállításokon.

Pestmegyei Hírlap, 1974. márc. 13.

Kaulbel Péter

Torzó | alabástrom
Portré | mészkő

XV. Szegedi Nyári Tárlat

Kaulbert Péter

Torzó, rézm.

XV. Szegedi Nyári Tárlat

MK SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HIRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1974 AUG 17

Esti Hirlap

Kaub Péter szobrász-
művész

KAUBEK PÉTER szobrászművész munkáiból nyílik kiállítás augusztus 19-én délután 6 órakor Rákospalotán, a Lila-iskola aulájában (XV., Kavicsos köz 4.). Megnyitóbeszédet mond: Pál Mihály szobrászművész.

ezer vagonnal számolnak,
hét és fél-nyolcezer vagon
takarmánybúzát vettek át,

Kaufek Pétér

figura I. alabástrom 15 cm

XIII. Szegedi Nyári Tárlat
1972. jul.–szept.

Magyar Ifjúság

Kaubek Péter szobrászművész

/1021

Az építészet és szobrászat, e két egymásra utalt művészet kölcsönös megértését szolgálhatja az a kiállítás, melyet a LAKÓTERV, Madách téri épületének aulájában

HALÁSZ ARISZTID

szobraiból rendezett. A tervezőiroda építészmérnökei mindennap a szobrok vonzáskörébe kerülve talán érzékenyebbek lesznek munkájuk végzése közben is a szobrászművészet szerves alkalmazására, jóllehet, az itt bemutatott művek nem épületplasztikai tervek. Halász Arisztid kisplasztikáinak megalkotásánál a szobrászművészet legősibb hagyományaiból merített ihletet; a történelem előtti kor kicsiny istenszobrainak, idoljainak formakincsét eleveníti fel és dolgozza át a korszerű művészi ábrázolás érdekében.

Kaubek Péter: Álló figura

TÁRLATRÓL TÁRLATRA

Március elején nyílt meg a Bajcsy-Zsilinszky úti Stúdió Galériában

KAUBEK PÉTER

szobrászművész kiállítása. Az érdeklődők itt elsősorban kőszobrokat láthatnak. Kaubek művészi egyéniségének kifejezéséhez a követ tartja legalkalmasabbnak, szobrait az anyagszerűség követelményének gondos figyelembevételével komponálja meg; ez érződik a más anyagból készült szobrain is: a súlyos, zárt formák jellemzik műveit.

Ugyancsak az anyagszerűség, az anyagban gondolkodás jellemzi

MAROSITS ISTVÁN

munkásságát, akinek kiállítását a tatabányai Népházban tekinthették meg az érdeklődők. Marosits a XX. század építészetének korszerű anyagát, a betont állítja a szobrászművészet szolgálatába. Az új anyag új formai törekvéseket indít benne: szobraiban sikerrel próbálja szintetizálni a bronzszobrászat és kőszobrászat formanyelvét: az anyag lehetővé teszi számára, hogy a kőszobrokra jellemző tömbszerű formákat áttörje, fellazítsa. Remélhető, hogy Marosits művészi fejlődése véglegesen meghódít a művészet számára egy olyan anyagot, amelyet idáig csak kuriózumszerűen használtak föl.

Az új technológia kelti fel az érdeklődést a tartalmi elem mellett a nézőben

VALKÓ LÁSZLÓ

kiállításán a Ferencvárosi Pincetárlaton is. A festőként induló művész jelenleg főként sokszorosított grafikákat készít (ezeket állította most ki), mivel művészi perspektíváját ebben a műfajban érzi tágasabbnak. Újszerű technikával készült grafikai lapjai jól felkészült művészt állítanak elénk. Témái századunk életérzésének bonyolultságát mutatják, rádöbbentvén a nézőt világunk ellentmondásosságára.

Pogány Gábor

Halász Arisztid: Derkovits

A KIJEVI INTERNACIONALIS

Részletek I. Tyelman—B. Rabicskin A CSILLAG ÖT SUGARA című művéből

A szobába alig fértek be mindazok, akik az ülésre érkeztek. A napirend kilenc kérdése lényegében egy probléma köré csoportosult: a jelenlegi helyzet és a Külföldi Kommunisták Szövetsége feladatai. Podvojszkij népbiztos, akit az ülésre meghívtak, késve érkezett. A hosszú asztal végén ült le Kvjatkovszkij és Pereguda mellé.

Sok felszólalás hangzott el. A rövid szünet után az elnöklő Sadoul megvárta, míg csend lett, aztán szólásra emelkedett és ezt mondta:

— A magyar csoportba tartozó elvtársnak óhajtok válaszolni. Ezt az embert az nyugtalanítja, nem szalasztjuk-e el a kedvező pillanatot. Miért nem szítjuk fel a világforradalom tüzét? Én emlékszem a Lenin elvtárssal folytatott beszélgetéseimre... A forradalmakat nem exportálják! Sokszor mondta ezt nekünk Vlagyimir Iljics... De Budapesten most más a helyzet, mert itt a tanácshatalom megvédéséhez kell segítséget nyújtani. Az antant meg akarja fojtani a tanácshatalmat, ahogy azt a napokban a Vörös Bajorországban tették. Budapesten összeesküvések és felforgató cselekmények vannak készülőben. De a forradalom nem ingott meg. Az Ukrán Köztársaság kormánya az éjjel ülést tartott, és ma már kiadtuk a parancsot: Ukrajna csapatai támadásra indulnak Gyenyikin bandái ellen a Donyec-medencében, valamint a magyar forradalom hóhérai, a román bojárok ellen. Hát ez a helyzet, elvtársak...

Késő este Podvojszkij magához kérette Kvjatkovszkijt és Peregudát. Az utóbbi hetekben Pereguda gyakran látta Nyikoláj Iljics Podvojszkijt, s naponta észrevette, mint igyekszik rejtegetni a népbiztos a fáradtságát. Most is figyelmesen, feszes tartásban ült az asztalnál, simára borotvált arccal és gondosan megnyírt, kis szakállal. Csak remegő szempillái árulkodtak arról, hogy mennyire ki kellene aludnia magát ennek az embernek.

Se a parancsnok, se a komiszszár nem tudott arról, hogy abba a jegyzetfüzetbe, amelyet Nyikoláj Iljics időnként lapozgatott, már be volt jelölve az a nap, amikor a nemzetközi [illegible] alkalommal, amikor a Kisinyov alól érkező újabb jelentéseket olvassa, gondolatai egyre csak a Donyec-medencére terelődnek. Egy héttel ezelőtt Gyenyikin elfoglalta Luganszkot. Szinte mindennap érkeztek táviratok a hadügyi tanács elnökétől: „Önök lesznek a hibásak a katasztrófáért, ha késlekednek a Donyec-medencének nyújtandó komoly segítséggel." Leninnek ez a figyelmeztetése most sem ment ki Podvojszkij fejéből, amikor elégedetten hallgatta a jelentést, hogy a nemzetközi ezred készen áll arra, hogy a frontra induljon.

De volt egy gondja a népbiztosnak, ami szinte óráról órára nőtt. A hatodik hadosztály parancsnoka...

A 6. gyalogoshadosztálynak kellett Magyarország segítségére sietnie. A hadosztály már Besszarábiában lehetett volna, de a hadosztály parancsnoka, Grigorjev nem sietett. Legutóbbi távirata feldühítette Podvojszkijt: „Minden rossznak az az oka, hogy [illegible] is, mint ez a Grigorjev, aki a fronton egy gyalogosezred törzskapitányi rangjáig vitte. Na, és ha ez a kétszínű, kizsákmányoló Grigorjev, ez a megrögzött eszer csak a kedvező pillanatot várja?

Ezek a nyugtalanító gondolatok keringtek Podvojszkij fejében, jóllehet továbbra is figyelmesen hallgatta Kvjatkovszkijt és Peregudát.

— Az indulási parancs bármelyik nap jöhet. Használjanak ki addig is minden órát — mondta Podvojszkij és félretette jegyzetfüzetét.

Másnap reggel a lóversenypályán folytatódtak a szokásos katonai gyakorlatok. Egyes egységek meneteltek, mások a szuronyharc fogásait gyakorolgatták.

Bancsó Lajos teljes felszerelésben kúszott.

— A Kárpátokban nehezebb volt — szólt oda Vokaljuknak és Vanyeknek, akik éppen mellette kúsztak...

Egy lovas, alighogy beért a lóversenypálya kapuján, leugrott a lóról, és kül-

Kaubek Péter

Torzó dabástrom 15 cm

6. Balatoni Nyári Tárlat

Kaulbek Péter

Újpalotán, a Fiatal Képzőművészek Stúdiója és a XV. ker. Tanács évenként nyolc művésznek rendez kiállítást. A művész is részt vett e tárlatokon műveivel.

Magyar Hírlap, 1944. jún. 7.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1974 MÁR – 6
DAILY NEWS
Péter Kaubek
1021

Young sculptor's show opens

Wednesday marks the opening of an exhibition by young Hungarian sculptor Péter Kaubek at Budapest' Studio Gallery. 17 items are on display, sculptures made of red marble, basalt and alabaster. Subjects include members of the artist's family, too.

Péter Kaubek, now 22, started his career at a Budapest art club, named after the late painter István Dési-Huber. His first exhibition was held at the south Hungarian town of Pécs, and the successful debut was followed by participation at various national exhibitions.

"My wide sources of experience are also associated with a one-month trip to the Soviet Union last year", Péter Kaubek told the press prior to the opening of his current exhibition, adding: "I prefer to work with stone. This is the material which provides the most appropriate means of expression for me." As a supplementary field, he likes to work with wood, and he also casts his sculptures in metal himself.

P. H.

ing cor

gentine city

I/AP) — Leftwing civilians in several locations in fire on police headquarters, guards and radio stations, police chief Antonio D. Navarro led his forces in

Police, aided by bands of heavily armed rightwing civilians, have arrested several hundred persons in a roundup of allegedly left-wingers in this traditionally left of centre auto manufacturing and university city 420 miles (675 km) northwest of Buenos Aires.

Navarro rebelled when he was dismissed from his post by Governor Ricardo Obregon Cano. The police chief said he was not given any reason for his dismissal, and arrested the governor. Obregon was released Friday and has since been operating out of clandestine headquarters in the hills near Cordoba.

The national Senate in Buenos Aires discussed President Juan D. Peron's request to name a federal caretaker to replace Obregon, a longtime leftwing Peron supporter.

By day this city of 900,000 is quiet but ghostly. Food and fuel trucks cannot enter because of roadblocks. Many are hungry, without milk and basic items. In the city's gigantic bus terminal, 6,000 people sleep on their luggage and line up to buy dry sandwiches. Many have been there for six days, returning from holidays in the nearby mountains.

Author asks court question Pope

in Nazi massacre movie trial

Rome, March 5 (UPI) — Defence lawyers for American author Robert Katz Tuesday asked a Rome court to question Pope Paul VI on whether the late Pope Pius XII knew in advance of the massacre of 335 Romans by Nazi occupiers. Pope Paul VI, as Archbishop Giovanni Battista Montini, served Pius XII as wartime Secretary of State.

The three-judge court postponed all decisions on further witnesses until March 26 when it will view the film "Massacre in Rome", based on Katz's book. The court said it would then question Katz in private before ruling on a list of proposed witnesses in the case.

Legal sources said the court could find a way out of the explosive defamation suit, brought by a niece of Pius XII, Countess Elena Rossignani, by ruling there

US envoy meets with Brezhnev

Moscow (TASS/AP) — America's new Ambassador to the Soviet Union, Walter

Kaulbek Péla

KÁROLY GYÖRGY

Váci karácsony

– Tóth Bálintnak –

Újmódi Golgotánkon, elfelejtve,
Uram! még krisztusi korba se értünk,
s naponta százszor feszülünk keresztre.

Akár a vének, csak a mának élünk;
egyforma reggelek, egyforma esték –
az édes ifjúság mivé-hová tűnt?

Már nem vernek, de ez a megvakult ég…
priccs, csajka, kübli, stoki, séta, munka,
nincs kezdet és nincs vég, csupán az emlék,

Bezárva börtönünkbe és magunkba,
sötét álmunkból felriadva, félve,
csodálkozva meredünk ablakunkra,

mert fenn, a tenyérnyi ég mintha égne,
s túl minden poklon, lelkeinkre hull ma
a szent Karácsony betlehemi fénye.

SZÉLES KLÁRA

Egy nem divatos művész

Kaubek Péterről

Kaubek Péter *nem* divatos szobrász. (S ma már hozzátehetem: még kevésbé divatos „festő, rajzoló"). Sohasem volt az. (Sohasem lesz az? – Ez már előre nem tudható. Ki tudja?)

Miért és hogyan nem az?

Például pályája kezdetétől (máig) hű az élő modellek: főként az emberi fej, test közvetlen – első pillantásra: áttétel nélküli – ábrázolásához. Kifogyhatatlan érdeklődéssel, új meg új kíváncsisággal faragja kőbe, fába, márványba (ha van) – önti bronzba az emberi fejek, arcok, testek másait. Vannak (főleg plakettjein) bőven neves művészek, tudósok, írók. De igazság szerint legkedvesebbek (s talán legkiemelkedőbb darabjai is) azok, amelyeken az „egyszerű", a legköznapibb emberi koponyát, arcot, figurát mintázza meg. Közvetlen barát, feleség, gyermek – önmaga – szomszéd, ismerős vagy akár alig ismert, akin megakad a szeme? Csupa kérdőjel. Igen, így van. De mégsem egészen. Legjobban szeretett s fő munkáinak is tekinthetők között kétségtelen, hogy éppen édesanyja, (kis)fia szerepel. (Önportréja külön szót érdemel.) Mégis – legalább ilyen hangsúllyal kapnak helyet azok a karakteres és lenyűgöző művészi darabok, amelyek – valami különös, de fontos vonzalom alapján keleties, avagy talán egyenesen keleti: ázsiai, kirgiz stb. fogantatásúak.

Akaratlanul előre szaladtam. (Bár van ilyen Kaubek Péter életművében, hogy „korai"–„későbbi" korszak, eltérő jellemzőkkel? Nem éppen egyféle igen szerves következetesség nyilvánul meg?)

Mégis, pályakezdést említettem. Így igaz: a fent vázolt „élethűség", emberábrázolás miért ne lett volna akár „divatos" is akkoriban? Hiszen úgy tűnhet: éppenséggel jól beleillett azoknak az éveknek a kedvelt, támogatott elvárásai közé! Ha még azt is hozzáillesztjük: munkásokat (is) mintázott, faragott – hát még a szocialista realizmus kívánalmainak is tökéletesen megfelelt! Közérthető módon az egyszerű, dolgozó ember – kell ennél jobb (divatosabb) akkoriban?

Igaz. Csakhogy ő ezzel egyidejűleg, a fent körvonalazott művészi világa nagy elemi, kiszakíthatatlan részeként faragta, véste (kőbe, fába, bronzba) Madonnáit készítette corpusait, keresztfáit (akár vasúti talpfából). Ez nemigen illett bele ennek a hivatalosan s erőszakosan ateista időszaknak kedves tematikába. (Voltaképpen csoda, hogy megkapta a Derkovits-ösztöndíjat.) Ugyanekkor zavarba is hozhat e téren. Hát voltaképpen egy erősen „vallásos" beállítottságú művészről van szó? A „hívő" szobrászról? Szó szerint, ma közhasználatú értelemben – nem mondanám ezt. Annál inkább valamiféle egészen más megközelítésben. Mint ahogy az

a – bizarrnak látszható, kétségtelen karakteres – tény, hogy a középpontban álló humánum, ember-, művészfejek, Madonnák mellé természetszerűen csatlakozik nála az állatportrék megragadó sora. Főként a lovak – újabban tevék – emlékezetes, megragadó „portréi".

Egyelőre (maradva a kiinduló motívumnál), íme, kétféleképpen is lehetne „divatos". (Állami vezérlés és egyházi kívánalom szerint.) De kétféleképpen *nem* az. Mint ahogy művei – a maguk módján – távol állnak (mondhatnám: fittyet hánynak) a hivatalos realizmus és az ennek ellene szegülő homlokegyenest ellentétes, „bátran ellenálló" művészi magatartásnak – egyaránt. Nála *másról* van szó.

(Ezt a *mást* itt, most aligha tudom megfogalmazni, inkább csak – továbbra is – körülírni.)

Folytatom ezt a – nagyjából pályája ívét követő – visszapillantást.

A következő periódus idején ugyancsak *nem divatos* (divatellenes), amiért makacsul figuratív, amikor pedig egyre erőteljesebben a nonfiguratív ábrázolás járja Európaszerte (s fokozatosan itthon is), szobrászatban csakúgy, mint a festészetben stb. Henry Moore, Amerigo Tot (egyébként ugyancsak jogos) ünneplése, dominanciája, iskoláik idején Kaubek Péter tovább dolgozik elmerülten a maga emberalakú emberein, fejein, testjein, feszületeken, anya-gyermeke ábrázolásokon. Szándékos dac lenne ez? – Azt gondolom: mi sem áll távolabb ettől a művésztől. S ettől a művészettől.

Mi az viszont, ami nem áll távol tőle? Mi az, ami szerves természetességgel következik, folytatódik benne, vele ezen a pályán? Ami egyenesen belőle fakad – holott: azt is mondhatná valaki, akár kezdettől külső szemlélő, hogy mi ez? Micsoda váratlan fordulat! Micsoda (szenzáció?) meglepetés?

Kaubek Péter, a Budapesten peremkerületekhez ragaszkodó, az ember, aki a nagymarosi trafóház elszigeteltségében érzi magát igazán otthon – most már jó pár éve –, mondhatom „rendszeresen" Egyiptomba jár. S ha teheti: Indiába (Nepálba). (Mellesleg: kerékpáron.) Közvetve, majd egyre közvetlenebbül és személyesebben kapcsolódik az egyiptomi magyar régészeti ásatásokhoz. Kákosy László munkájához, személyéhez. S itt találkozik élet és mű. Kölcsönös vonzalom és életmű. (Főként a kiváló Kákosy-mellszoborra gondolok s az egyiptomi akvarellekre.)

Mit keres (és mit talál) Kaubek Péter Egyiptomban, Indiában? Nyugodtan állíthatom – választott vezérmotívumom nyomán –, hogy e téren sem divatos. Hiszen Párizsba, Itáliába stb. szokás menni, járni mostanában is (mintegy régi, íratlan hagyományként) a képzőművészeknek elsősorban. Miért pont ezekre a távoli (s ugyancsak kényelmetlen...) helyekre jár ő? (S miért, még kényelmetlenebbül: biciklivel?) Összegezve úgy fogalmazhatnám: *szegény emberként.*

Biztos vagyok benne, hogy nem azért, mert nagy elődök példája lebeg szeme előtt: például Kőrösi Csoma Sándoré, Csontváry Kosztka Tivadaré. Ahogy őt ismerem: talán eszébe sem jut.

Viszont ennek ellenére (vagy talán ezzel együtt, épp ezért?) mégiscsak köze van az említettekhez. Elsősorban én a Csontváry-rokonságot érzem.

Hiszen: mi a csuda késztette (késztethette) Csontváry Kosztka legendás és rejtélyes személyét arra, hogy ő éppen Balbekbe menjen, máskor Taorminába stb.

Mert neki ott van dolga (nem máshol). Mert éppen ott van, ott vár a Neki való festeni való?

Ezen érdemes elgondolkodni.

S úgy vélem: Kaubek Péter esetében az indíttatás, az elhatározás, a terv s a kitartó kivitelezés ugyancsak hasonló. (Azért nem mondom: „ugyanaz", mert hasonlóságukban is a másféleség a meghatározó. Egyben a nemes titok és felfejtési lehetőségének hordozója.)

Oly mértékig vagyok erről meggyőződve, hogy – netalán komolytalannak látszó módon, de megkockáztatom és vállalom – voltaképpen most, itt nem is csak egy Kaubek Péter nevű művésszel találkozunk, hanem egy „Csontváry Kosztka Péter"-rel, aki – mellesleg – nem hajlandó nevét rávésni műveire. Olyan névtelenséget vállal magára mérhetetlen szerénységgel – vagy inkább gőggel? – mint a középkori anonymusok, M. S. mesterek. S ez jól megfér nála azzal, hogy az a ritka szobrász, akinek az önábrázolása merész siker és teljes önvállalás, kétségtelen művészi és személyes identitás.

Szorongva (és sajnos, egyáltalán nem alaptalanul) kívánom neki, hogy ne a nagy elől módján végezze pályáját! Halhatatlanságban, ámde teljes elmagányosodásban, aszalt szilván tengődve, élve, éhezve, bár manapság az aszalt szilva is luxuscikk lett. S mindezzel saját korát, közönségét, pályatársait marasztalva el. Ám akkor már ugyancsak hiába. ✠

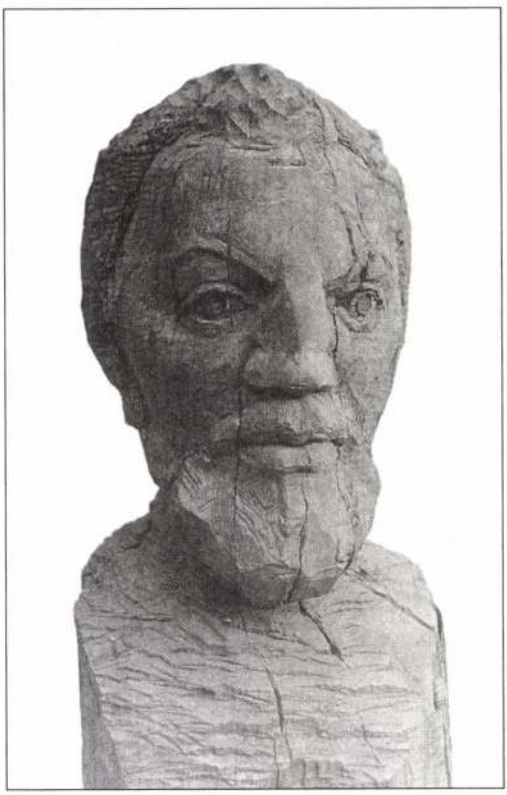

ABLONCZY LÁSZLÓ

A bolygó magyar

Bihari Józsefről

NYUGTALAN HAJNALAIMBAN visszajár a havasok százesztendős apja; Üdő Mártonként mintha intésével hívogatna, hogy mennék vele szülőföldjére, a háromszéki Nagyajtára, amelyről az új színházi lexikonnak nincs értesülése. Emlegette, nyilatkozta pedig eleget. Avagy már Vénistenként küldi jelét? Ahogy az istállót takarította az *Árvácská*ban; vasvillával gondosan végighúzta a lovak faránál, majd a szerszámot a fal mellé helyezte, aztán hátrament a kuckójába, s lefeküdt végső, örök nyugovásra. Mert rendet, tisztaságot kell hagyni magunk után, tanulta a szülői háznál Bihari József, s tanította a színházban és az életben is.

Ranódy László *Árvácska* című filmjében búcsújelenetét gyermekkorából merítette; így fogadta édesapját egyszer, amikor hazatért, s kitárta a megtisztított istálló ajtaját: „És rám nézett édesapám, kiesett a könnye, és kétszer a szememen megcsókolt." Akkor, hétévesen szentelődött volna fel Bihari József kéken világító tekintete, amely egy életen át mások szemében is a lélek világló ragyogását kereste? Így látta őt Szirtes Ádám is: „Bihari Jóska bácsi szemébe tekintve az ember tehetségesebbnek érezte magát. Érezte? Az is lett"! De Jóska bácsi is kereste az ihlető pillantásokat; egykori Józsaként a *Fáklyaláng*ra emlékezve Bessenyei Ferenc alakítását így jellemezte: „Ahogy a szemekben nézett, el kellett hinni, hogy Kossuth."

Színpadon sose láthattam Bihari Józsefet.

De sorsom nagy adományaként több alkalommal varázskörébe kerülhettem. Váratlan és kedves hang szólított először; 1972 decemberében Czine Mihály kérdezte: nincs-e kedvem Bihari Józsefhez látogatni? Tompa László lenne még társunk; a találkozás célja pedig az, hogy Jóska bácsi fogadalmát feloldjuk. Hét esztendeje elhagyta a Nemzetit, s azóta nem óhajt szerepet vállalni, és kerüli a színpadot. Tudatta Mihály azt is, hogy Sütő András *Anyám könnyű álmot ígér* című regényének pódiumi változatát tervezi Tompa Laci, aki még buzgott a *Minálunk vannak fenyvesek* című estjének országos sikerében, de szeretne újabb előadással jelentkezni. Mészáros Ági lenne az édesanyja, Laci az írót jelenítené meg, Jóska bácsi pedig az édesapát alakítaná. Mihály é Laci jól ismerhette Bihari Józsefet; baráti érzésükben alighanem csalinak is hívta magnetofonnal felszerelve, kérdezgetve őt Tamási Áronról, oldanám a makacs székel hátha játékra csábíthatjuk Sütő András jegyében. Vélhetően feleségét, Máriát is be avatták menetelünk szándékába, mert kedvességével, csöndesre hangolt fordulataival többször segítette ügyünket.

A hamarosan megjelenő *Nemzeti lélekharang: Jászai Maritól Bubik Istvánig* című könyv utóhangja.

Kaulbek Péter

Torzó alabástrom, 15 cm

6. Balatoni Nyári Tárlat
Balatoni Múzeum, Keszthely, 1977.

Kaubek Péter

Ülő fejre III. alabástrom, 22 cm

—"— IV. —"—, 22 cm

Kaubek Péter szobrászművész kiállítása

Studio Gal. 1974.

Kaubel Péter

Ülő fejes I/1 mészkő, 60 cm
Ülő fejes II. bazalt, 23 cm

Kaubel Péter szobrászművész kiállítása
Stúdió Gal. 1974.

Kaulek Péter

Álló forma III. ólom, 80 cm
Álló forma IV. ólom, 25 cm

Kaulek Péter szobrászművész kiállítása
Stúdió Gal. 1974.

Kaubek Péter

Álló figura I., vér maró. 100 cm
—— " —— II. —— " —— 60 cm

Kaubek Péter szobrászművész kiállítása
Studio Gal. 1974.

Kaubek Péter

Érlsanyám, vör. mám. 28 cm
Portré, bazalt, 25 cm

Kaubek Péter szobrászművész kiállítása
Studio Gal. 1974.

Kaubek Péter

Tibi, vör. mérv. 25 cm
Anyósom, sinke mérv. 25 cm

Kaubek Péter szobrászművész kiállítása
Studio Gal. 1974.

Kaubek Péter

Apám, vár. mám. 35 cm
Birkózó, —"— —"—

Kaubek Péter nobrászművész kiállítása
Studio Gal. 1974.

Kaubek Péter

Relief, vörösmárv., 60 cm
Torzó, alabástrom, 20 cm

Kaubek Péter szobrászművész kiállítása
Stúdió Gal. 1974.

Kaulbek Péter

festőművész

A művész 1966-ban kezdett a Déri Muzeum Képzőművészeti Körében tanulmányokat rajzolni, majd festeni. Laborcz Ferenc festőművész volt a tanára.

—: Kiállítása naplója

Művészet, 1974. március – 48 oldal.

Kaulbek Péter
rajzai

A Stúdió Galériában nyílt meg Kaulbek Péter rajzművészi kiállítása. Ez a művész első önálló kiállítása

—: Kiállítás napján
Művészet, 1974. március – 48 oldal.

Kaulbek Péter
szobrász

A művész hedvelt anyaga a kő-
kicegésztésképpen dolgozik fában, néhány
szobrát pedig ólomból öntötte ki.

—: Kiállítási naptár
Művészet, 1974. március – 48 oldal.

Kaubek Péter

szobrász

1971-ben jelentkezett először szobrával a Pécsi Kisplasztikai Biennaléra, majd felvételt nyert a Fiatal Képzőművészek Stúdiójába és a Művészeti Alapba.

— : Kiállítási naptár

Művészet, 1974. március – 48 oldal.

Kaulbek Péter

nekrán

Kaulbek Péter 1942-ben született és 1970 óta foglalkozik nekrással - tal. Művészeti iskolákat nem végzett.

—: Kiállítási naptár

Művészet, 1974. március - 48 oldal.

Kaulek Péter
szobrász

Kiállítási anyaga mintegy 16 körplasztikát foglal magában, döntő többségében hövehből faragottakat.

— : Kiállítási naplár
Művészet, 1974. március – 48 oldal,

Kaubek Péter

szobrászmüvész,kiállitása nyilt a Studió galériában.

Magyar Hirlap 1874/63/8

Kaubele Péter

Apám bársolt 30 cm

Studio '73 Ernst Múzeum Bp.

Kaubek Péter

1. Portré IX. márvány 21 cm
2. -"- bazalt 20 cm

Studio '73 Ernst Múzeum Bp.

Kaubek szobrász

a dunaújvárosi Vitz-teremben nyílt meg ápr. 25.- én a fiatal művészek stúdiójának kiállítása, melyen műve szerepel, portréja / említve

(Kd): Fiatalok stúdiója '75

Ejérmegyei Hírlap, 1975. ápr. 29.

Kaubek Péter szobrász

a Csepeli képzőművészek jubileumi tárlatán „Összefogás" c. bronza szerepel.

Banos János: Képek, szobrok, szőnyegtervek.

Magyar Papír, 1975. ápr. 28.

Kaubeer Péter

1973. nov.-ben sérít vett a Magyarigeti Nagyszálló halljában bemutatott fiatal képzőművészek tárlatán.

Népszava, 1973. nov. 23 101. ág. 274 sz. 4 p.

Kaubek Péter (szobrász)

A Fiatalok Stúdiójának tagja dolgozott az idén a telepen. Egy gipsz szoborral szerepel.

Sz. Kürti Katalin: A Hajdúsági Nemzetközi Művésztelep kiállítása.

Alföld 1972/10 90 old.

Haulek Péter
festmény

Portréval szerepelt a tárlaton.

Kovács Gyula: Studió '72
MŰVÉSZET, 1972.december - 31.oldal

Kaubek Péter

a X. VIT tiszteletére a KISZ KB és a Fiatal Művészek Stúdiója pályázatot hirdetett képzőművészeti alkatásakra. a Dorogon rendezett tárlaton szerepel műve: bazalt „Portré"-ja. (ennlítve)

-csalnaki-: Fiatal művészek kiállítása Dorogon, Dalgozók Lapja Komárom, 1973. máj. 31.

Kaubek Péter

műöcit a Műcsarnokban legütőbb rendezett tárlaton mutatta be.

Nagy Zoltán: Studio 72 – Exhibition of young artists. The New Hungarian Quarterly. Budapest, 1973. 50. szám

1921

Kaubek Péter

a jelenleg 22 éves szobrász a budapesti Studio galériában 17 szobrából álló gyűjteményét mutatta be legutóbb. Kiállítását a Dési-Huber István klubban kezdte meg.

P. H.: Young sculptor's show opens. Daily News. 1974. 3. 6. Budapest.

6 P

Kaubek Péter

Első tárlata Pécsett volt; utáb számos kiállitáson vett részt. Egy hónapon át a Szovjetunióban tanult. Közölve egy reprodukció.

P. H.: Young sculptors show opens: Daily News, Budapest 1974. 36. III.

Kantek Pétet

Portré vörösmárvány

35 cm

Studio 71

Kaubek Péter

Bemutatott műve:

„Portré", vörösmárvány, 35 cm.

Rozványi Márta: Studió, 1971.

Budapest, 1971.

Kaubek Péter

1942. április 29 én született Budapesten. Szakmai végzettsége cimfestő. Laborcz Ferencet tartja mesterének. Műve: „Ülő figura", 1971. olabóstrom, 21 cm. Reprodukció.

Romváry Ferenc: III. országos kisplasztikai biennálé, Pécs, 1971

Kaubek Péter szobrászmüvész

A Studió Galériában rendezett kiállitását március 6.-án nyitják meg, -közli a lap kulturális eseményekkel foglalkozó rovata.

Élet és Irodalom, Bp. 1974. márc. 2.
XVIII. évf.9. sz. 2. lap.

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1974 MÁR – 2

ÉLET ÉS IRODALOM

Kaubek Péter szobrász

Kiállítások 1021

KAUBEK PÉTER szobrász kiállítása a Stúdió Galériában. Megnyitó: március 6-án.

DIÓSY ANTAL festőművész kiállítása a debreceni Medgyessy-teremben. Megnyitó: március 7-én.

A SOMOGY MEGYEI KÉPZŐMŰVÉSZEK KOLLEKTÍV KIÁLLÍTÁSA a kaposvári Vaszary János-teremben. Megnyitó: március 7-én.

LAKATOS JÓZSEF festőművész kiállítása a nyíregyházi Benczúr Gyula-teremben. Megnyitó: március 7-én.

HÜBNER ARANKA textiltervező kiállítása a Kulturális Kapcsolatok Intézetének kiállítási termében. Megnyitó: március 8-án.

MIKUS SÁNDOR szobrászművész kiállítása a Budapesti Történeti Múzeumban. Megnyitó: március 8-án.

Kaubek Péter, szobrász

A Stúdió Galériában volt kiállítása.

Keserű Pál: Képzőművészeti krónika
542-549.

XVII
6.

JELENKOR, Pécs, 1974. június

Kaubek Péter, szobrász

Rákospalotán, a Liszt-iskolában nyílik meg kiállítása aug. 19-én.

— :□ Kaubek Péter ... 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1974. aug. 17.

05

Kautek Peter

Női figura bazalt 25 cm

XVI. Szegedi Nyári Tárlat
1975. Jul – Aug.

Kaubek Péter szobrász

A Stúdió Galériában márc.-ban mutatta be műveit, melyeket márványba, bazaltba, mészkőbe, algbástromba faragott szobrok. A fiatal művész autodidakta (nem végzett főiskolát), de ritka tektonikai érzékkel alakítja köveit rabosztus nőalakká is, portrévá is. (említve)

Mihlós Pál: Képzőművészeti krónika.
Jelenkor, Pécs, 1944. 6. 548. old.

Kaubeck Péter

a XV.-ik Szegedi Nyári Tárlaton szerepelnek munkái.

Láttuk, hallottuk.

1974. VIII. 25. | Petőfi | 9.40 Ka. | 20 |

Kaubek Péter [ ]

L.: Kő Pál

— : A hét végi ... 9.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975. szept. 13.

~~[illegible]~~ 50

Kaubek Péter szobrász

„Ülő munkás" c. szobor
(repr.)

Malnár Zsolt: Századunk c. kiállítás.
Magyar Ifjúság, 1974. júl. 19.

Kaubek Péter szobrász

Jubileumi kiállítás nyílt meg a Csepel Galériában, melyen szerepel „Ülő nő" c. műve. (említve),

Losonci Miklós: Három nemzedék alkotásai.

Pest Megyei Hírlap, 1975. ápr. 9.

Kaubek Péter szobrász

A dunaújvárosi művésztelep a fiatal képzőművésze a város vasművének vashulladékából keresi ki a megformázásra alkalmas anyagot. A műhely-műtermet a főiskola, a szükséges szerszámokat és szakembereket szállásról és egy hónapra szóló öztöndíjról a meglúvó szerv gondoskodik. A képzőművészek között dolgozik a művész is.

Kemény Dezső: Vasszobrászok.

Dunaújvárosi Hírlap, 1945. jún. 6.

Kauber Péter szobrász

a hatodik nagymarosi tárlat aug. 20.-án nyílt meg. Nagymaros társadalmi szervei törekednek arra, hogy saját, helyben lakó művészük is legyen. Az idén a művész műtermelakást kapott, ő szobrat adományozott a Duna-parti sétányra. | említve

Losonci Miklós: Kiállítótermekben.
Pest Megyei Hírlap, 1945. aug. 26.

KAUBEK PÉTER szobrász
Budapest, 1942

Szobrászi képzettségét autodidaktaként a Dési-Huber Körben szerezte, ahol Laborcz Ferenc tanitványa volt. 1973-ban egy szovjet-magyar alkotócsoport tagjaként egy hónapig a Szovjetunióban dolgozott. 1971 óta kiállitó müvész, egyéni tárlata 1974-ben a Studió Galériában és Ujpalotán volt. - Ólom-, fa- és kőszobrait az anyagszerüség követelményeinek gondos figyelembevételével komponálja meg; munkáit sulyos, zárt formák, s a felületek érzékeny megmunkálása jellemzik. Megkapóak akt-figurái, melyekben az asszonytest formadusulásait, s általában a női test érzéki erejét ritka tehetséggel tudja a kemény anyagon keresztül megéreztetni.

Müvés zéletrajzok 1975

Kaubek Péter

Birkás Ákos, Blaskó János, Bodoczky István, Dienes Gábor, Galántai György, Gyurcsak Ferenc, Kaubek Péter, Kéri Ádám, Mészáros Géza, Nagy Előd, Nagy Gábor, Pusztai Ágoston, Simsay Ildikó, Szeift Béla, Szentirmai Zoltán, Turcsán Miklós, Ujházi Péter, Váró Márton, Wahorn András és Zámbó István szerepelnek az Ernst Muzeum nagytermében rendezett, Fiatal Művészek Studiójának tárlatán.

Vadas József: "Sematikus roncsok" címmel részletesen ismerteti az ott résztvevő művészek munkáját.

Az erről szóló kritikát lásd: Wahorn András nevénél.

Élet és Irodalom, Bp. 1976. jan. 10. XX. évf. 2. sz. 13. lap.

Kaubek Péter
szobrászmüvész

Szoborkiállitása nyilt a balassagyarmati
Horváth Endre Galériában,
/:Lásd: Pálffy Katalin:/

Népszava, 1976. október 12.
4. oldal

Kaubek Péter szobrai

„Portré" bronz ; 30 cm

szerepelt az 1978-as Studió kiállításon
-Katalógus a könyvtárba -

Kaubek Péter

szobrász

a Xantus János Múzeum Képtárában
látható a „Fiatal képzőművészek" ember
és alkotása" c. második országos stú-
diókiállítása, melyen szerepel a mű-
vész szobra.

K.A.: Élmény és irodalom.
Kisalföld, 1977. okt. 12.

Kaubek Péter / szobrászművész

Részt vett a siklósi alkótótelepek ez évi XI. nemzetközi szobrász szimpozionán (cikk "Lőrincz Győző" keramikus" cimszó alatt)

"Uj értékes alkotások" c. cikk B.K. szignóval
Dunántuli Napló 1978. X. 18

Kaubek Péter, szobrászművész

a Műcsarnokban látható a „Magyar Szobrászati kiállítás", melyen szerepel a művész műve: M. F. portréja. (említve)

Heitler László: Mai magyar szobrászat. Napló (Veszprém), 1978. jím. 10.

Kaubek Péter

Megbízható értékű szobrait mutatta be a tárlaton a művész.

Losonci Miklós: Tavaszi tárlat.
Új Tükör, 1979. május 6–3. lap.

Kaulbek Péter szobrász

Megnyílt a IX. magyarosi nyári tárlat, melyen részt vesznek a művész plasztikái.

Losonci Miklós: A monumentális táj művészete.
Test Nagyi Hírlap, 1978. jul. 11.

Kaubek Péter szobrász

a Csepel Galériában szept. 5.–20ig két fiatal szobrászművész kiállítása látható: Pálffy Katalin és Kaubek Péter-é.

Magyar Ifjúság, 1975. aug. 29.

Kaubek Péter

Megnyílt a szovjet képzőművészet tárlata az Ernst Múzeumban. – Az évenként megismétlődő közös alkotótáborokban részt vett magyar részről a művész is.

M. Zs.: Képek, szobrok, grafikák. Magyar Ifjúság, 1975. jul. 25.

Kaubek Péter szobrász

A vasárnap megnyílt tárlat felvonultatja azon alkotókat, akik ezen a vidéken születtek, vagy véglegesen itt telepedtek meg. A művész plasztikája szerepel a tárlaton.

Losonci Miklós: Képzőművészeti szeregszemle Nagymaroson.
Pestmegyei Hírlap, 1975. jún. 3.

KAUBEK Péter szobrász

A IX. Országos Kisplasztikai Biennálé anyagából

Kaubek Péter: Madonna
Közölve: Jelenkor, 1985. 9.sz. 28.évf. 738.p.

KAUBEK Péter (festő)

"Duray Tibor változatlanul erőteljesnek mutatkozott, Gábor Mária festményei világát hitelesen plántálja át plakettjeibe. Kaubek Péter Hellas-élményeiről tudósított. Mladonyiczky Béla az alföldi festészet közhely mátivumaiból formált kedves ármet."

SALAMON Nándor: Mérlegen az V. Országos Érembiennálé. = Új Forrás, 1986. 1. sz. 57.p.

Általában erőteljesen hangsulyozott,

Kaubek Péter szobrászművész

A Csepeli Galériában megnyílt a tizennegyedik képzőművész kiállítás. —
Kaubek Pétertől egy faszobrot – portrét – és plakettjeit – melyekben a régi Taban ódonhangulatú utcáit idézi fel – szerepelnek a kiállítás-son. /említve/.

Esti Magazin

1981. II. 3. Kossuth 18.30 /Gr. Lné/

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726

PEST MEGYEI HÍRLAP

1975 SEP 17

Kaubek Péter szobrai.

lap 1021

1975. SZEPTEMBER 17., SZERDA

KIÁLLÍTÓTERMEKBEN Kasnai Miklós

Nagymaros és Érd művészei

Kaubek Péter: Ágaskodó ló.

A réglekhez újak csatlakoznak, és a fiatalok új szemléletét, életérzését fejezik ki szobrokban, festményeken. A Csepel Galériában a *Nagymaroson* alkotó szobrászházaspár mutatkozott be jó diszpoziciókkal,

PÁLFFY KATALIN ÉS KAUBEK PÉTER,

akik azonos lelkületi hullámhosszon, mégis más szobrászati eszközökkel haladnak előre. *Pálffy Katalin* egyéniségének az a titka, törvénye, hogy természetének lírikus alkatát szigorú szobrászati formákban teljesíti ki. A csöndes érzelmi hullámzás azáltal kap karaktert, hogy anatómiailag és szemléletileg is pontos, érzékeny — következetes és finom egyszerre. *Kaubek Péter* vonalvezetése határozottabb, a bazalt keménységét is uralja. Emberi magatartást tükröz a nagyon alapos, nagyon elmélyült formai elcsúszásokkal. Apja vonásait jelöli, családi és baráti környezetének alakjait. *Belülről* mintáz, szívósan tanulja a szobrot, nagy dolgokra készül. Itt tart, erről a dombról startol magaslatokra.

Nagy érdeklődés közepette nyílt meg *Érden* a művelődési központban,

SZEPES GYULA ÉS DOMONKOS BÉLA

közös tárlata.

Szepes Gyula festőművész évtizedek óta vezeti az érdi *Nagy Balogh János képzőművészeti kört*, s komoly része van abban, hogy sok fiatal tehetség bontakozott ki érdi környezetében. Az külön felemelő, hogy körvezetői munkáját festői fejlődésének folyamata hitelesíti. Szepes Gyula a posztimpresszionizmus híve, a látványhoz igazítja képzeletét, ez a törvénye. Ez még önmagában kevés lenne, de az a tény, hogy mindez *érdi* környezettel, a *százhalombattai* ipari táj tűzvörös függönyével jelenik meg sajátosan heves színárnyalatokkal, a festői indulat lobogásával, ez már *teljesítmény*, egy jellemző törekvés fesztésetünk egészéből. Különösen megindító az a konyhasarok, amely kályhacsöves magányával, ócska tárgyaival valami lényeges gondolatot fejez ki nemcsak a múltból, hanem a kacatokhoz ragaszkodó emberi hűségből.

Pálffy Katalin: Portré.

Gyár épül a homokon 2.

Munkássá lenni nem könnyű

fiatalokkal. A
sem lett, mert
nem jött össze
ló jelentkező.
színházlátogatást
KISZ a *Csárdás-*
ész napos város-
egyeket az ifjú-
vette, a részt-
50 forintot kel-
az autóbuszköltt-
ebédre. Kény-
hazaszaladni a
gy jöjjön ve-
így sem volt ki
eséli Busainé.

nas volt
Z-ben"

az elsők között
zembe, 17 éve-
téesz-tag, őma-
t járt a tanyai
öbbit már itt,
végezte.

az a fajta, aki-
sem kellett hi-
i, kislány korá-
lett dolgozott a
a háztájiban.
Kukoricát, dinnyét, veteményt kapált, főzött, takarított. Azt mondja, az üzem mégis *szokatlan volt* neki: nyolc órát ülni egy gép mellett?!

— *Mennyi a teljesítménye?*

— Száz százalék szokott lenni, meg afelett, a munkától is függ, hogy mit csinálok. Júniusban csak 97-re sikerült, mert különböző gépekre tettek, különböző gyártmányokra, műveletekre.

— *Brigádtag?*

— Igen, a *Hámán Kató* szocialista brigádban vagyok.

— *Hány tagú ez a brigád?*

— Nem is tudom... Vagyunk talán... húszan... azt hiszem, mindenki, aki a blokkban dolgozik...

— *Tagja valamilyen tömegszervezetnek?*

— *Az alóbbival hogyan sikerült?*

— Hát... az ment nehezebben. Én például a délelőttös műszakot máig sem szoktam meg: *olyan rossz hajnalban felkelni.*

A munkahelyi légkör formálásában *sokat jelentett a brigádok megalakulása.* A meósokét *Martos Flóráról* nevezték el, és tavaly indultak először versenybe a szocialista címért.

— *Sikerült?*

— Sajnos, nem — restellkedik Antal Kati, úgyis, mint a gyáregység egyik KISZ-alapszervezetének titkára. — A társadalmi munkákra tett felajánlásainkat nem teljesítettük...

Nyolc osztály nélkül

taggyűléseken, *unalmasak vol*
tak, aztán tavaly mondtar
Antal Katinak, hogy én is ki
lépek...

— Sajnos, a KISZ-élet elé
döcögős — kommentálja
történteket az üszb-titkár. —
Sok a bejáró fiatal, őket bé
relt busz hozza-viszi munka
ba. A busz a műszakokho
igazodik, és *nem várja meg*
azt a húsz-huszonöt fiatalt
amíg véget ért a taggyűlés
Márpedig, KISZ-taggyűlés
csakis munka után lehet tartani.

— *Ezzel kész? A kör bezárult?*

Busai Béláné a nagyvállalat pártbizottsági titkárára pillant: a felső vezetők feladata megoldást találni....

Minden második

Két brigádból nyolc leány, asszony nekivágott a dolgozók általános iskolájának. Tanul a gyáregységvezető, a helyettese, az üszb és a pártszervezet titkára is. A szakszervezeti irodán működő letéti könyvtárnak 180 beiratkozott olvasója van, *minden második dolgozó.* A szakszervezet az idén már háromszor rendezett irodalmi vetélkedőt a szocialista brigádok között Jókai és Hemingway műveiből. A pártszervezet 26 kommunistája nemcsak a munkában — emberségben, közösségi magatartásban is igyekszik *példát mutatni.*

A három esztendeje ültetett bokrok, facsemeték még éppen hogy *megeredtek* a gyártócsarnok és a készáruraktár között. A társadalmi munkával épült kézilabdapályán még ritkán taposta emberláb a füvet.

Fiatal gyár — fiatal munkások. Az első menetet már *megnyerték.*

Nyíri Éva

(Vége)

---

r hitel
vezeték építésére

Nemzetközi Beruházási Bank a Világbank, továbbá csehszlovák, kuwaiti és líbiai pénzintézetek is részt vesznek.

Az MNB a hitelt 12 éves időtartamra nyújtja, vagyis 3 év múlva kezdődik a visszafizetés félévenkénti törlesztéssel. A hitelt az MNB a mindenkori nemzetközi pénzpiaci feltételekhez igazodó, hat hónaponként változtatandó kamat mellett nyújtja.

KAUBEK PÉTER

1942. április 29-én Budapesten született. Mesterének Laborcz Ferencet vallja. Kiállítását megrendezték Budapesten és Nagymaroson.

Lakcíme: Budapest XXI., Bajáki F. u. 52.

M. F. portréja, 1977, bronz, 35 cm

Magyar vöröskati Kiállítás, Bp. Műcsarnok 1978. VI. 5 - VI. 25.

Kaubek Péter, szobrászművész

6

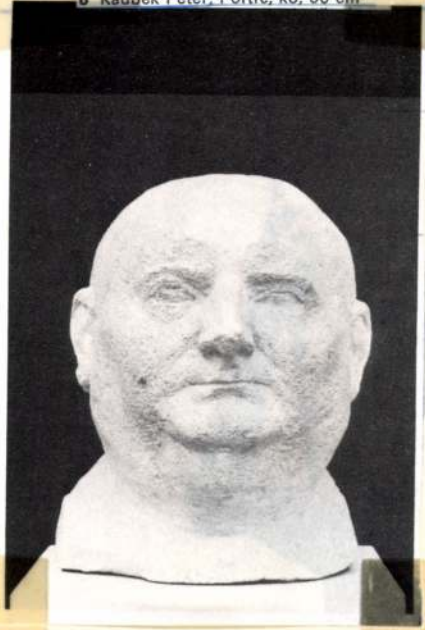

6 Kaubek Péter: Portré, kő, 60 cm

Művészet, 1984. júl., 21-old.

Kaubek Péter

Meghívó a Csepel Galériába

Érdekes kiállításra invitál a *Csepel Galéria* meghívója: csütörtök délután nyílik meg *Kaubek Péter* szobrászművész tárlata.

Kaubek Péter tehetségét nem jelzi hivatalos diploma. (Tanulmányait a *Dési Huber Alkotókörben*, majd *Labor Ferenc* irányításával végezte.) Tehát, részben autodidakta, de amiként *Csorba Mária* írja a kiállítás előzetes méltatásában: „*sok profi megirigyelhetné tektonikai érzékkel alakított kompozícióit ...*" Megragadó aktfiguráit, *Medgyessy* művészi felfogását idéző robusztus nőalakjait, lágy, fény-ányékból összeszőtt anyaportréját.

De ami a leglényegesebb — ismét az előszóból idézek —, „*Kaubek Péter szobrai láttán nem kell mögöttes tartalmak után kutatnunk, valamiféle rejtett üzenetek titkát keresnünk. Ezek a művek mégis időtállóak.*"

Népszava 1986. 1. 13.

tása néhol egészségtelen mértékben fokozódott, illetve nőtt az újonnan alakult gazdálkodó szervezetek elszívó ereje.

— Szakszervezetünk a jö-

Kaubek Péter, szobrán

CSEPEL GALÉRIA

A Csepelen élő fiatal szobrászművész, Kaubek Péter kiállítása nyílt meg a Csepel galériában. A nemrég elkészült galériában fiatal művésznek szobrain kívül festményei és grafikái is láthatók.

–: Karai Tükör

Új Tükör, Bp. 1986. okt. 2.

43

XXIII/5

Kaulbek Péter, szobrász

a Magyar Nemzeti Galériában e hó végéig látható a Fiatalok Stúdiójának jubileumi kiállítása, melyen Kaulbek Péter és Pálffy Katalin szerepelnek műveikkel. Mindketten megaldott szobrot, portrét mutattak be.

Losonci Miklós: a Fiatalok Stúdiójának jubileuma
Pest Megyei Hírlap, 1978. dec. 6.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-748, 340-726

FEJÉR MEGYEI HÍRLAP

Kaubek Péter, szobrász

1021

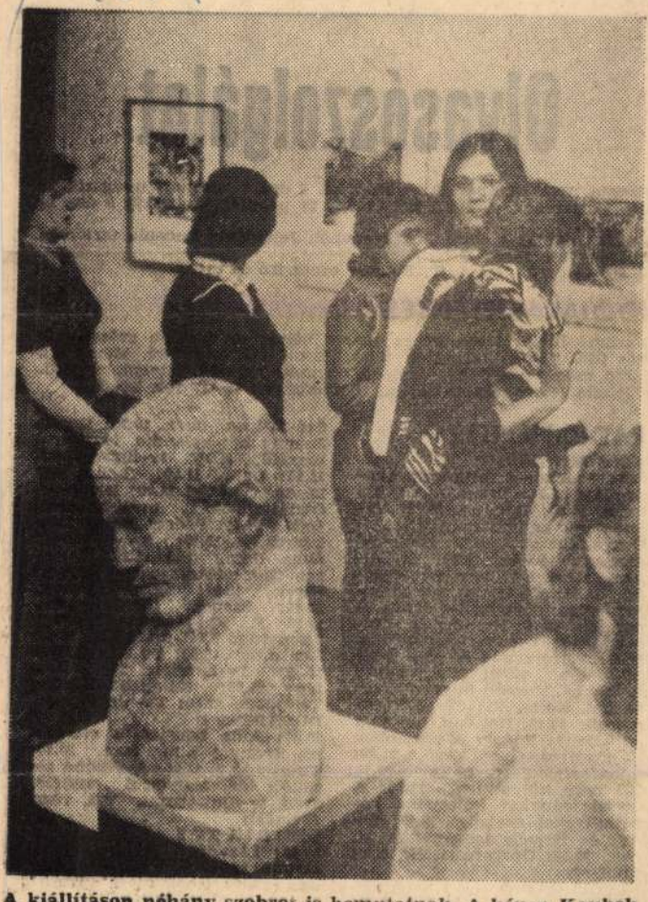

A kiállításon néhány szobrot is bemutatnak. A képen Kaubek Péter fából faragott Adyja látható

Erőtlen erővonalak

Csepel — füst, gyár, kikötő, éjszakai neonerdő, vonatok, víz és vas. Klasszikus ipari táj. A vidék jellegzetes erővonalait azonban hiába keressük a csepeli képzőművészek móri tárlatán.

Láthatunk hajógyárat, hajóépítőket. Somogyi Győző Külvárosa grafikai vallomás egy félig város, félig falu hétköznapi pillanatairól. Lacza Márta grafikáján megjelenik Csepel eltűnőben levő arca, a Királymajor, a sufnik tegnapi világa. Helyén ma új élet növekedik, ezerkétszáz lakás épül, csinos családi házak emelkednek. Réti Mátyás parasztházaspárja a Kendős asszony és a Kucsmás férfi a „Dunántúl, Alföld együtt a harcban" sorait idézi. Csepel nemcsak középpontja, szintézise is a két tájegységnek.

Lám, sorolom a példákat amelyek Csepelről vallanak, mégis azt kell mondanom, hogy lényegi, igazi arcát nem sikerült megmutatni a képzőművészeti alkotásoknak.

Lovag Lászlónétól, a kerületi tanács népművelési csoportvezetőjétől a miértre is választ kaptam. Ezekben a hetekben több kiállításra hivatalosak a csepeliek, ezért Móron többen nem tudnak jelen lenni, s akik itt vannak, azok is kevés alkotással szerepelnek. Egy-két maradandóbb élményt azért nyújt a kiállítás, a felsoroltakon kívül, Barabás Márton Kristálytörése különösen.

Szalóky Béla művészettörténész, aki megnyitotta a tárlatot, okkal-joggal nehezteli a megnyitó gyér közönségére. Nincsenek ehhez hozzászokva a csepeliek. Ott régóta folyik a tudatos közönségnevelés, a tárlatvezetések mindennaposak. Az egyik kiállító, Hajtun Klára, nemcsak festő, a képzőművészeti élet egyik lelkes szervezője. Fáradhatatlan tárlatvezető, összekötő kapocs az üzemek, a brigádok és a kiállítások között.

A móriak, akik most tanítgatják az embereket a látás és a megítélés művészetére, bizonyára sok segítséget kapnak majd csepeli barátaiktól.

— ze —

Olvasószolgálat

Szerda. 1978. október 18. A Nap kél 6 óra 6 perckor, nyugszik 16 óra 53 perckor. A Hold kél 18 óra 27 perckor, nyugszik 8 óra 14 perckor.
Lukács napja. A latin Lucas névből. Jelentése: Lucania tartományából való férfi.
— 240 éve született A. T. Bolotov orosz író és tudós.

IDŐJÁRÁSJELENTÉS

Várható időjárás ma estig: eleinte változóan, később erősen felhős idő. Főként nyugaton több helyen eső, záporeső. Mérsékelt, majd megélénkülő keleti, délkeleti szél. Keleten helyenként köd. Várható legmagasabb nappali hőmérséklet 12—17 fok között.

RÁDIÓMŰSOR

KOSSUTH RÁDIÓ

8.27: Szocialista brigádok akadémiája. 9.51: Tarka mese, kis mese. 10.05: Dominó. 10.35: Válaszolunk hallgatóinknak. 12.55: Operaslágerek. 13.25: Örökzöld dzsesszmelódiák. 14.20: Az Állami Népi Együttes felvételeiből. 15.10: Kórusainknak ajánljuk. 15.28: Iskolák — őrsök — barátok. 16.10: Kritikusok fóruma. 16.20: Zenekari muzsika. 17.07: Petrolkémia — nálunk és külföldön. 17.32: Szentendrei Klára és Mozsár Imre nótákat énekel. Kállai Kiss Ernő klarinétozik. 18.15: Hol volt, hol nem volt, 19.15: Bagoly a cégtáblán. Könyvtárosok vetélkedője. 21.00: A kamarazene kedvelőinek. 22.20: Tíz perc külpolitika. 22.30: A Győri leánykar Palestrina kórusműveket énekel. 22.45: Érdek és társadalomirányítás. II. rész. 23.08: Operarészletek. 0.10: Filmzene.

PETŐFI RÁDIÓ

8.05: Karel Gott énekel. 8.20: Tíz perc külpolitika. 8.33: Időszerűbbek hullámhosszán. 9.28: A 04. 05. 07 jelenti. 10.00: Zenedélelőtt. 11.30: A Szabó család. 12.00: Énekszóval, muzsikával. 12.33: Tánczenei koktél. 13.20: Londoni zenés színházak. 13.30: Labirintus. 14.00: Kettőtől—fél hatig. 14.35: Közvetítés a Bp. Honvéd—Politechnika Timisoara UEFA Kupa labdarúgó-mérkőzés II. félidejéről. 17.30: Ötödik sebesség. 17.55: Közvetítés a FC Magdaburg—FTC KEK labdarúgó-mérkőzés II. félidejéről. 19.45: A beat kedvelőinek. 20.33: Kíváncsiak klubja. 21.23: Sullivan—Gilbert operettjeiből. 23.15: Nóták.

III. MŰSOR

9.00: Iskolarádió. 9.40: Dzsesszfelvételekből. 10.10: Richard Strauss operáiból. 11.05: Észak-Amerika. 11.58: Daniel Barenboim zongorázik. 14.40: Magyar irodalmi arcképcsarnok. 15.00: Mozart-felvételekből. 15.48: Puccini: Gianni Schicchi. 16.45: Öt földrész zenéjéből. 16.58: Közösség, társadalom, történelem. 17.28: Meditáció. 17.38: Schöberg: IV. vonósnégyes. 18.12: Hangverseny a Mindenki zeneiskolája hallgatóinak. 19.05: Iskolarádió. 19.35: A Berlini Szimfonikus zenekar hangversenye. 22.03: Magyar zeneszerzők. 22.30: Esti hangverseny.

TELEVÍZIÓMŰSOR

BUDAPEST I

8.19: Tv-torna. (Ism.) (Sz) 8.35: Pedagógus továbbképzés. 9.05: Utazás Kasztíliában. 9.45: Analógiai. Csehszlovák film. 10.05: Szó-ra-ka-té-nusz. 10.20: Donna Juanita hét kalandja. Magyarul beszélő, NDK tv-filmsorozat. 11.25: Delta. 11.50: Lehet egy kérdéssel több? 14.00: Iskola-tv. Osztályfőnöki továbbképzés. (Ism.) 14.35: Pedagógus továbbképzés. 15.10: Szó-ra-ka-ténusz. (Ism.) (Sz) 15.25: Kamera. (Középiskolásoknak). 15.58: Hírek. 16.05: Pergő képek. 16.45: Szépen, jól magyarul. 16.55: F. C. Magdeburg—FTC. Labdarúgó KEK-mérkőzés. 19.05: Esti mese. 19.20: Tv torna. (Sz) 19.30: Tv-híradó. 20.00: Kék fény. 21.00: Kötekedő. 21.30: Telesport. 22.30: Tv-híradó 3.

BUDAPEST II

20.00: Julio Iglesias, a világjáró. Spanyol film (sz.). 20.25: Tv-híradó 2. 21.20: A Földön eltöltött idő. Magyarul beszélő, svéd tv-filmsorozat. V/8. rész. (Színes!)

OSZTRÁK TV I

10.30: Lázadás. Film. 17.00: Gyermekműsor. 19.30: Tv-híradó. 20.15: Hová mész Kutti? Tv-játék. 21.40: Hírek.

OSZTRÁK TV II

19.00: Európa a XX. században. (10.) 20.00: Beszélgetés aktuális filmkérdésekről. 20.50: Világlíra. 21.40: Tv-híradó 2.

JUGOSZLÁV TV I

17.10: Magyar nyelvű Tv-napló. 17.45. Búzavirág. 18.15: Szó és betű. 18.45: Ifjú tehetségek. 19.15: Rajzfilm. 20.00: Sportszerda. (UEFA Kupa).

JUGOSZLÁV TV II

18.45: Pinoccho. Rajzfilm. 20.00: K. Zanussi drámaciklusa. 20.05: Huszonnégy óra. 22.15: A dzsessz nagyjai.

SZLOVÁK TV I.

8.45: Hírek. 9.30: Uralvidéki népmese bábfilm változata (Sz) 10.20: Timancsi és barátja. 11.30: Hírek. 14.05: Hírek. 14.40: Hírek. 14.55: Ifjú szemmel. 15.25: Bratislavai híradó. 15.55: Autósok, motorosok. Magazin. 16.25: Zbrojovka Brno—Wisla Krakow. Labdarúgó BEK-mérkőzés. 18.20: Tv-torna. (Sz) 18.40: Esti mese. (Sz.) 18.50: Időjárásjelentés. 19.00: Tv-híradó. 19.30: Banik Ostrava—Schmrock Rowers labdarúgó KEK-mérkőzés. 21.25: A rendőrség nyomoz. (Sz) 21.30: Tv-híradó. 22.00: Szerelem előítélet nélkül. Francia film Maupassant elbeszélése alapján. (Színes!)

SZLOVÁK TV II.

17.45: Hírek. 18.00: Amikor a gyógyszer hatástalanná válik. 18.15: A mai Lengyelország. 18.40: Hírek. 19.00: A televízió vitaműsor-sorozata. 1. rész. 19.30 Letartóztatás a határon. Olasz film. (Sz) 21.30: Kilenc dalunk. Szórakoztató vetélkedő. (Sz) 22.10: Hírek. (Sz)

MAI TÉVÉAJÁNLATUNK

16.05: Pergő képek. Manapság egyre többen foglalkoznak amatőrfilmezéssel. A családi képsorok, az útifilmek egyre több amatőr szabadidejét töltik ki. Így kezdte filmes pályafutását Káldy László is, akinek, mint gyakorló és sikeres amatőrfilmesnek,

Kaubek Péter szobrászművész 1) Folytatás

A nagymarosi szóborsétány Gyurcsek Ferenc kezdeményezésére létesült, akihez Kaubek Péter is, társult. Aki arra jár márvány-kő-beton és gránitszobrokban gyönyörködhet.

Losonci Miklós: Márványból faragva, bronzba öntve.
Pest Megyei Hírlap, 1980. szept. 7.

Kaubek Péter, szobrászművész 2.) Folytatás

A Mezőgazdasági Múzeumban szept. 21-ig sokoldalú, színes tárlat látható. — Még mindig a főszereplő a ló. Kaubek Péter mintázta lófej szép alakzat. König Róbert megabroncsozott lova szenvedő forma és különös, hogy Bánkuti István „Hempergő csikója" maga az idill, pedig a látvány első pillanatra drámai.

(említve).

Losonci Miklós: Márványból faragva, bronzba öntve.
Pest Megyei Hírlap, 1980. szept. 7.

Kaubek Péter

MAHIR
SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

1982 MAI 24

BUDAPESTER RUNDSCHAU

1021

Péter Kaubek: Porträt (Holz)
Landesausstellung Bildender Kunst

Externe Bedingungen

Nach 1973 verschlechterten sich die externen Bedingungen des ungarischen Wirtschaftslebens, was zu einer Instabilität des Außenwirtschaftsgleichgewichts und letztlich zu seiner Störung führte. Als unumgehbare Forderung stand die Anpassung an die entstandenen Bedingungen und die Verbesserung der Konkurrenzfähigkeit. Bei der Suche nach einem Ausweg kam es teils zur Weiterentwicklung der Reformen, teils zur Auffrischung älterer Methoden. In

KÖZÉP-EURÓPA FÖLDJEN

Téli tárlat '89

A kiállítás egyik képe viseli ezt a címet: Közép-Európa földje. Szikkadt, kiégett, éles törésekkel szabdalt, sok rengésről tanúskodó, ugyanakkor megállíthatatlanul sarjadó zölddel borított, elpusztíthatatlan életerőt sugárzó földdarab; ilyennek ábrázolja, vagy inkább ilyenként érzékelteti a művész, Paizs László. Ráismerünk, mert ilyennek tudjuk, ilyenként ismerjük magunk is azt a földet, amelyen élünk.

És ilyen most ez a kiállítás: középeurópai, minden értelemben. Valahogy tehát a helyünkre rázódtunk. Ezúttal nem lendültünk se túlságosan nyugatra, se túlságosan keletre, ahogy az utóbbi negyvenöt év során gyakran megesett. A viharok, amelyek más vonatkozásban életünk minden területét áthatják, itt mintha elcsendesedtek volna. A különböző irányzatok békésen megférni látszanak egymás mellett. Igaz, nincsenek nehezen elviselhető szélsőségek; nem kell az orrunkat befognunk, a szemünket behunynunk, háborgó gyomrunkat csillapítanunk. Voltaképpen „illem és jómodor" uralkodik a Műcsarnok összes termében.

Mindebből következtethetően: a zsűrimentességnek most feltétlenül az előnyei érvényesülnek. Itt – úgy általában – az önkontroll működött, s a válogatás mégsem volt túlságosan liberális. Sőt, olykor inkább meglehetősen szigorú lehetett, s talán némi előítélettől sem volt egészen mentes: „én ebbe nem illek bele, én ide nem küldök" – gondolhatták jónéhányan azok közül, akik (mintegy a szövetség tagjainak kétharmada) valóban nem küldtek be semmit. Ami – szögezzük le – nem baj. Nem lehet mindenki mindig, mindenhol jelen. A kiállítási tér korlátozott; a túlzsúfoltság zavaró lenne.

De a zsűrimentesség legnagyobb előnye: a „kizsűrizés" lehetetlensége; az, hogy semmiféle tábornak, klikknek nem volt alkalma „túszszedésre", a „ti akkor kihagytatok minket, most mi szórunk ki titeket" reagálásokra és ténykedésekre. Az eredmény, az összbenyomás, a „színvonal" pedig, ha emlékezetem nem csal, talán még jobb is, mint a zsűrizett országos tárlatokon lenni szokott.

Mégse feledjük: kiégett talajon, járványok, csaták, viharok, tizedelések után vagyunk. A pillanatnyi helyzetképet bemutató mostani tárlat alkalmat ad arra, hogy sebtében leltárt készítsünk, mink maradt, mire alapozhatunk, hogyan léphetünk tovább.

Biztató, hogy a sok évtizedes tékozlás, önpusztítás következtében se veszett ki egészen a mesterségbeli tudás és igényesség, semmilyen műfajban. Az utóbbi évtizedek sokféle irányzata" próbálta ugyan bizonyos múlt rekvizitumai közé sorolható, jelentőséggel egyáltalán nem bíró valami. Nevezhetik azonban bárhogyan is, bármilyen súlyos és tudományos és reprezentatív kiadványban akár: a lomtalanítás hulladékait kevesen képesek műtárgynak tekinteni (noha az ilyenféle „művészet" gesztusértéke, s a gesztusok jogosultsága a mai világban nehezen vitatható).

Még biztatóbb, hogy nem veszett ki egészen a nemes gondolat világ sem, az, ami egy művet igazán művé, igazán értékké, igazán maradandóvá tesz; ami nélkül a legcsillogóbb anyag, technika és tudás birtokában sem születhet igazi műalkotás.

A legbiztatóbb pedig, hogy a fentebbi megállapításokat művek igazolják a kiállításon. Vállalva a szubjektivizmus, sőt az elhamarkodott ítélkezés talán nem is teljesen alaptalan vádját (hiszen a gyors kritikai reagálás óhatatlanul ezzel jár), említsünk meg néhányat a „biztató" művek közül.

Bár a hagyományos értelemben most nincs „első terem", s főleg nincs „utolsó terem", azaz nincs tendenciózus rangsora a kiállítóknak és kiállított műveknek, mégis kétségtelen, hogy az első teremben látható munkákat kiemelte, s indokoltan emelte ki a rendezés. A kedvező összbenyomást elsősorban itt kapjuk, s itt találhatjuk a legkiemelkedőbb műveket is. Absztrakt és konstruktivista jellegű (maradjunk e tág, nem éppen naprakész meghatározásoknál) munkák uralják a teret, teljes öntudattal, magabiztossággal – és jogosultsággal is: ezek az alkotók, ezek a képek és plasztikák Európa bármely országában megállnák a helyüket. Megkülönböztetett figyelmet érdemel Friedrich Ferenc krómacél oszlopa: az anyag, a forma, a technikai megoldás szépsége, párosulva az oszloptetőbe hatoló ék talányosságával, emlékezetes művé avatja (Civilizáció, 1988). Varga Géza Ferenc állatcsontvázat, agyarakat, egzotikus világot idéző, kissé bizarr hatású műve ugyancsak magára vonja a látogató figyelmét (Onagadongoui éjszaka, 1989).

A festmények közül El Kazovszkij múzeumra érett, az expresszionizmus és szürrealizmus elemeit sejtelmes és szuggesztív egységbe olvasztó, zöld, sárga, vörös, sötétkék színekre épülő olajképe igazi meglepetés. Nem kevésbé az Kóka Ferenc hosszas szemlélődésre késztető, rendkívüli precizitással festett és rajzolt vászna, melyet Pilinszky János emlékére készített (Terek II., 1982).

Az időben és térben tágabb határok között mozgó művek mellett vannak olyanok, melyek kizárólag itt és most, azaz napjaink történései között születhettek. Például Patay László Mekét halott fekszik (mint Mantegna Krisztusa), egyik vörös, másik lyukas nemzeti zászlóval letakarva. Mögöttük gyertyák lángjai lobognak. A kép, bizonyára nem véletlenül, hangulatában némi rokonságot mutat Madarász Hunyadi László siratása című festményével. Értelmezhetősége ezzel természetesen csak gazdagodik.

Ha az első terem művészeiről szólván öntudatról, magabiztosságról beszélhettünk, a jobb oldalsó terem alkotói (akiket a diszkrét rendezés bizonyos szellemi rokonság alapján csoportosított ide) egy–két kivételtől eltekintve inkább az önbizalomcsökkenéséről tanúskodó művekkel jelentkeztek. Pedig ezeknek a művészeknek a szándéka, törekvése művészetünk egy nem lényegtelen vonulatának („alföldiek", „hódmezővásárhelyiek") folytatására jogosult – és szükséges is. Nem kétséges, hogy egyikük-másikuk képes lenne az átállásra (ahogy művészeink közül sokan tették), a teljesen elvont festői eszközök alkalmazására, izgalmas felületek létrehozására (Hock Ferenc, Hézső Ferenc), de nem biztos, hogy ez az út önmaguk igazi kibontakozásához vezetne. A több-kevesebb joggal ide sorolt festőknél valamivel makacsabb eltökéltséggel „őrzi a lángot", a hagyományos értelemben vett szobrászat értékeit a középgenerációhoz tartozó Kaubek Péter (Portré, 1987) és Kubisch János (Kamilla, 1989).

Szembetűnő, hogy az iparművészek népes táborából viszonylag kevesen képviseltették magukat műveikkel, ám a beküldők hangsúlyosan jelen vannak. Különösen a textilesekre vonatkozik ez. Különböző tendenciát, de egyformán magas színvonalat képvisel a „hagyományos" Savaria gobelin (Kecskés Ágnes) és az „avantgard" Marospart (Kubinyi Anna).

A biztató példákat tovább sorolhatnánk, de éppen a művek, köztük a jó művek hatalmas mennyisége ezt lehetetlenné teszi. Összefoglalóan tehát hadd hangsúlyozzuk: a tehetség jelen van! De a nagy kérdés éppen ebből adódik: mi lesz ezzel a sok tehetséggel? Mi lesz ezzel a sok jó művel?

„Letűntek a Maecenasok, akiknek a palotája hosszú nemzedékeken át a remekművek csarnoka volt, s akiknek családjában műalkotások helyettesítették a nemesi kutyabőrt" – írta mintegy másfélszáz esztendeje Delacroix. Megváltoztatva a megváltoztatandókat: a helyzet most valahogy hasonló. Most az állam mecénási szerepe van megszűnőben. S még azt sem mondhatjuk – amit ugyancsak a nagy romantikus festő fogalmazott meg –, hogy „ezek a mi nyomorúságos képeink nyomorúságos lakásaink falaira készülnek". Sajnos nem. Nekünk arra nem telik.

KAUBEL Péla

Soós Klára

KAUBEK PÉTER SZOBRÁSZ

A IX. kerületben, a Ferencváros legszegényebb részén, az úgynevezett "Dzsumbujban" született 1942-ben, munkásszülők egyetlen gyermekeként. Szülei korán elváltak, ezért Pétert édesanyja egyedül nevelte. Nagy akaraterőre, céltudatosságra és a munkáiba vetett töretlen hitre volt szükség ahhoz, hogy mára a Magyar Képző és Iparművészek Szövetségének és a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének tagja legyen, akinek emlékművei és emléktáblái kerültek felavatásra a főváros több helyén és vidéken.

Az iskolában a tanítója mondta először, hogy "belőled, fiam, festő lesz!" Anyagi okokból, hogy édesanyjának minél hamarabb pénzt tudjon keresni a megélhetéshez, a 8. általános elvégzése után szakmát kellett tanulnia. Három évig ipari tanuló szakiskolába járt, címfestő lett belőle. Miután jó kézügyességgel festette a szép cégtáblákat, ebből meg lehetett élni. Itt is ecsettel dolgozott ;s munka után a természetben tovább festett – tájképeket. Közben esténként bejárt a Dési Huber István Alkotókörbe. Itt Tamás Ervin festőművésztől tanult rajzolni, Laborcz Ferenc szobrászművésztől pedig mintázni.

Az is nagy dolog volt, hogy a Körben modelleket tanulmányozhatott, munkái ettől élet és természetszerűek lettek.

Kaubek Péter tehetségesnek bizonyult, pályája szépen ívelt. 1971-ben már kiállításon szerepelt. A Műcsarnokban az Új művek című tárlaton egyik munkáját bemutatták. Ő ugyan úgy emlékszik vissza, mint akinek nehezen alakult pályája, a tények azonban ennek az ellenkezőjét bizonyítják. 1973-ban rendezte meg első önálló kiállítását a Stúdió Galériában (a Bajcsy Zsilinszky úton). Ugyanebben az évben ösztöndíjjal eljutott Kirgiziába. Minden évben szerepelt valahol kiállításon, többek között Budapesten, Balassagyarmaton, Nagymaroson, Isztambulban. 1977-ben megkapta a Derkovits ösztöndíjat, ami azt jelentette, hogy három évig gondtalanul élhetett és dolgozhatott, mert mentesült a megélhetési gondoktól.

Mindenhová pályázatot nyerve jutott el: 1978-ban a Siklósi Nemzetközi Szobrásztelepre, 1979-ben a Moravanyi (Szlovákia) Nemzetközi Művésztelepre, 1980-ban Bulgáriába. Tanulmányúton többször járt Franciaországban és Egyiptomban.

Kaubek rendkívül aktív a szakmájában, sokat és szépen dolgozik. Zánkán felállították egyik kőszobrát, a Parlamenttel szemben a Földművelésügyi Minisztérium előtti árkádsorban áll a híres kutató Zigmund Elekről készített mellszobra, a nagymarosi Parkot Ülő figurá-ja díszíti, továbbá egy sor dombormüve Csepel különböző közintézményeibe került: Széchenyi, Kossuth, Csete Balázs, Podmaniczky Frigyes portréjával.

Művei legutóbb kiállításon szerepeltek a belvárosi Nádor utcai OTP Galériában és a Csepeli Iskola Galériában.

Művészete középpontjában az ember áll. A XX. századi magyar szobrászat hagyományos felfogását viszi tovább és valósítja meg Medgyessy Ferenc, Laborcz Ferenc örökségét vállalva. Kőben, fában és bronzban dolgozik. Modelljei különböző korú férfiak és nők. Ábrázolt alakjait nem idealizálja: pufók arcú gyerekek, hús-vér férfifejek, öregasszony portrék láthatóak körülte. Kedvelt témája még a lovasszobor. Újabban a biblikus témák feldolgozásában is sikeres érméket és Korpuszt készített. Szép számmal vannak faszobrai, melyek szemét-száját előszeretettel be is festi.

Kőszobraiban a modern térplasztikai felfogást követi, meghagyja tömbben a szobrot és síkokkal határolja le, közben kerül minden részletezést. A művész a kavics formából indul ki és csak keveset bont le ebből a legegyszerűbb formából. Így alakulnak ki vésője nyomán ülő nőalakjai és márványból készült kétalakos kompozíciói. Alakjai élettől duzzadó emberek, igazi szobrász ideálok, melyeket tömbszerűen sikokkal határol, ezek szelíd, lekerekített formákba mennek át. Művei ennek köszönhetően nagy nyugalmat és időtlenséget árasztanak.

Bár szíve szerint a követ szereti faragni, mégis bronzból készült közel egy méteres legújabb Korpusza, keresztre feszített Krisztusa. Realista felfogásban mintázott hús-vér embert jelenít meg a szenvedő, borostás arcú, félhosszú hajú, felemelt két karját segítségkérően magasba emelő férfialakjában. Ágyékát durva lepellel borítja be. Az ábrázolt modell izmos, élete teljében lévő, szépnek mondható test, melyen csak a mellkasi bordákat mintázza dekoratívan. Különösen szép nézetet nyújt a szoboralak bal profilban. Ebből a nézetből jeleníti meg a szenvedést. Olyan, mintha aludna ez a Krisztus vagy csak elalélna. A halálnak még semmi jele rajta, pihen, noha az izmok még megfeszült állapotban vannak. Fejét jobbra hajtja, ezen az oldalon látszik, hogy ezt az izmos, kidolgozott férfitestet megkínozták, a test még élő, a lelkét is éppen hogy csak kilehelte. Kidomborodik a mellkas, az erős comb és lábszár szép szögben hajlik. Szinte kecsesen illeszti egymás fölé a két lábfejet.

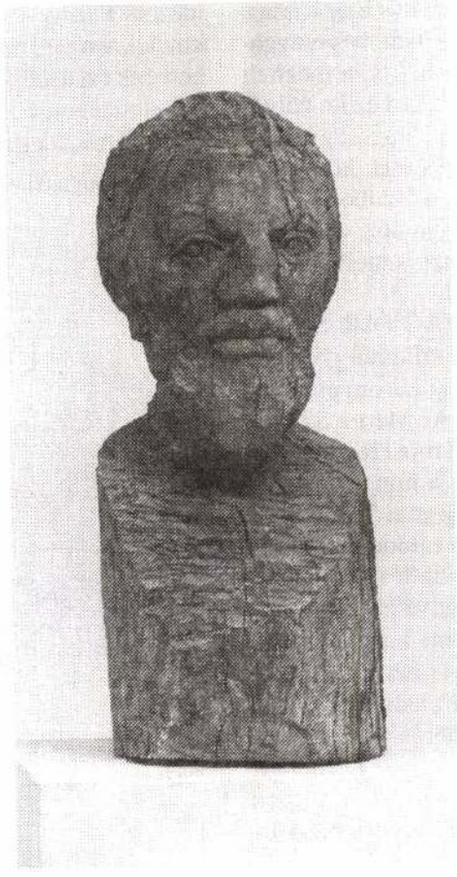

Portré, fa, 35 cm magas.

Az egyetemes művészettörténetben a reneszánsz szobrászatában vált különösen kedvelt témává a lovasszobor. Kaubek is előszeretettel nyúl ehhez a témához. Készített már körtefából és bronzból arasznyi méretű szobrokat. Robusztusan izmos testű a ló és lovasa. A férfialak ereje teljében, magabiztos tartásban csak úgy szőrén üli meg a lovát. A dekoratív sörényű és farkú állat lépő mozdulatot tesz.

Portrészobrai közül kiemeljük a fából készült bumfordi, pufók képű, mókás kis Fiú fejét vörösmárvány talpazaton. A fiú fejét kissé előrehajtja, a művész érdekesen használja ki a fa erezetét a homlok rajzosságában. Véletlenszerűen a fa anyaga adott lehetőséget a szobor dekoratívitásához. A koponyát borító hajat, mint mindig, itt is mértéktartóan, alig mintázza meg. Csupán kevés nagy véső nyomával jelzi. Művei rajz és agyag vázlatok sorozatain érlelődnek.

Legkedvesebb anyaga mégis a kő, Úgy véli, gondolatait, érzéseit leginkább ebben az anyagban tudja kifejezni. Nem a téma, hanem Kaubek számára az anyaga hever az utcán, a régi utcakőben, a bazaltkőben. Csak fel kell vennie, hazaviszi és otthon megfaragja. Így születtek meg bazaltszobrai.

Akár kőből, akár fából vagy bronzból készüljenek is portrészobrai, jó megfigyelőképességről tanúskodnak. Szobraiban a modellek mindig felismerhetőek, a hagyományos realista portrémintázás elveit követi. Mintázás módja rendkívül ízes, a természet szeretete lengi körül minden vésőnyomát.

Külön fejezetet alkotnak munkái között az érmek, plakettek. Ha hosszabban szemléljük, tartósabban nézzük őket akkor szólalnak meg szelíd bájukkal az útszéli falusi Kálváriák, templomtornyok, Pieták, Anya gyermekével témákat megjelenítő kompozíciói. Előszeretettel választja a biblikus témákat, de karakteres portrék is megjelentek műhelyében Katona Józsefről, Csete Balázsról, Lászlóffy Aladárról.

Munkái tanúsítják, hogy művészete mennyiségben máris gazdag, anyagában, kifejezéseiben változatos és szüntelenül kísérletező jellegű.

Íme, egy figyelmünkre érdemes szobrász a blöffölő ötleteit bütykölgető középkorú évjáratbeliek közül.

Kaubek Péter

SZALATNYAY JÓZSEF A VIGADÓ GALÉRIÁBAN

Szalatnyay József festőművészre emlékezünk e tárlattal, ami nem emlékkiállításnak indult. Még örülhetett annak, hogy megrendezik a kiállítását, de törékeny szervezete, amely oly sok betegséget és operációt átvészelt, nem bírta tovább, az év elején, januárban elhunyt óriási veszteségünkre, nem tud együtt lenni velünk e szép ünnepen.

Születésnapjára is most emlékezünk: július 12-én lenne 80 éves!

Óriási és jelentős életművet hagyott itt, amelyről az értő és szerető gondoskodást feleségére, Angéle asszonyra bízta. E csodálatos anyagból válogattunk. Bizonyára látnak itt olyan műveket, amelyek eddig nem kerültek kiállítási termek falára. Úgy véljük azonban, hogy ezek rendkívüli érdeklődésre tarthatnak számot, amelyek kora ifjúságától kezdve felölelik művészi tevékenységét.

Van itt néhány falu-kép és tájkép, amelyeknek épp oly fontos a lelki képmása, mint arcképeinek. Ezek mind a hely szellemét hivatottak elárulni, belső énjüket feltáróan, melyek a festő élményét, a róluk ismerteket sugározzák – és már-már titokzatos fátyollal körüllengve, pszichológiai karakterüket mutatják.

Csak ízelítőül szerepeltetünk néhányat azokból a nagyhatású portréiból, amelyek híressé és elismertté tették őt. Ezek mellett nagyszámban láthatják azokat, amelyek főképpen önarcképek és az általa tisztelt, hozzá közelálló személyek képmásai vagy ideálportrék. Ezek is egy kiváló megfigyelőképességű, finomlelkű művészt hirdetnek. Szenvedéllyel telített művein nagy tehetséggel, szinte pillanatról-pillanatra tudja követni modelljeinek érzelmi hullámzásait, lettlégyenek azok akár kiemelkedő személyiségek avagy olyan karakterek, amelyek boncolgatását, kutatását élte át teljes odaadással.

Számos női aktja közül is szerepel néhány e kiállításon. Ezek brilliánsan egyszerű vonalakkal képesek megragadni merész mozdulatú modelljeit és szinte vázlatszerűen, öntudatlan gyorsasággal a pillanatot, a látványt, gondolatainak gyors megfogalmazásaként, igazi élménnyé varázsolni őket.

Magávalragadóan, páratlan szenvedélyességgel harcolt mindig az igazságért, írásaiban, cselekedeteiben és alkotásaiban.

Mindnyájunknak nagyon hiányzik ő és a személyében megismert magatartás. Már csak rá emlékezve, képei előtt tisztelegve őrizhetjük kedves, mosolygós, háborgó vagy lázadó énjét, kinekkinek mit jelentett Szalatnyay József.

Budapest, 1995. június 29.

Kratochwill Mimi
művészettörténész

Címe: Kosaras ipari objekt. Az ismert, gyakran kiállító Bukta Imre (több festő és grafikus kollégájával itt is szerepel !?) "Lesz-e még hó?" címmel félig "elfogyasztott" szalonna darabba süllyesztett szánkócskát bütykölt össze. Deli Ágnes lápvidéki három (embermagas) fotója előtt a parkettán mutogatja a mocsaras táj földútjain keletkezett ember- és autó nyomokba öntött gipsztábláit. Gerber Pál Védeni egy korszerűtlen eszmét címmel nagyobb fogyasztási cikkeinket szállító faláda erős talpazatát mutogatja. Koncz András Egy rózsa a vasnak címen asztallapnyi, hegesztő pisztollyal meglyuggatott acéllemezt állít ki. Kő Pál, (a tragikusan korán meghalt Samu Gézához hasonlóan ígéretes mágusként kezdte pályáját), most Sinka István emlékére címen egy faragott pásztorbotra akasztgatta rá a pásztortarisznyát, csizmát, könyvet... Jajistenem! Ugyan miként rezonálhat erre a "szobor"-néző? Felrémlik-e benne valami századunk nagyjaihoz, Ady, Babits, József Attila, Illyés Gyula vonulatához is méltó csodajelenségű "fekete bojtár"-ból?

Szívszorítóan nagy bajban van a MAGYAR SZOBRÁSZAT, hasonlóan a FESTÉSZET s a világrangját Szalay Lajos, Kondor Béla és társaik által alig három évtizeddel ezelőtt kivívott MAGYAR GRAFIKA! Mert a SZOBRÁSZAT annyi megrendítő mesterművét most restelkedve és mosolyogtató önhittséggel félresöprő, a non artig, azaz a művészeten kívüliségig eljutó évjáratok mai "műveivel" mit kezdhet a műélvező, aki éli a maga mindennapját az emberiség legdrámaibb korszakában, a túlélés sorskérdéseitől megrettenve, Istenekben reménykedve? S alig elviselhető "helyzetében" semmi, de semmi használhatót, legaláb egy lélekérintésnyi elragadtatást, bátorítást nem kap jajdeoriginálisnak vélt ötleteiket önfeledten bütykölgető, önmagukat már idézőjelbe tett "szobrász", sem "festő", sem "grafikus" kortársaitól, akik a közönség érdeklődésére és vásárlásaira kínálgatják otthonainkban el sem helyezhető, tartósan el sem viselhető, még nevesincs akármicsodáikat.

Számomra szokványosan nem recenzálhatónak mutatta magát az 1995-ös műcsarnoki országos szobrászati "helyzetkép". Megrázó diagnózis ez, riadóztató, kiútkereső felhívás. A posztavantgard és a non art menedzsereinek évtizedek óta áradó lilaszövegelése után ideje föltenni jelenkori képzőművészetünk létkérdéseit. Önámítás, pózoló nagyképűsködés nélkül alkotóknak, kritikusoknak, műtörténészeknek és műélvezőknek egyformán. (Ahogyan az előző oldalakon megidézett Pátzay Pál a maga idejében tudta és merte tenni kötetekre menő tanulmányaiban, előadásaiban.) Megrövidíthetnénk ezt a mostani útvesztést, megfélemlítettséget, kiszolgáltatottságot, s az ember legsajátabb alkotó tehetségének és munkájának, idejének, anyagoknak világszerte folyó pazarlását.

1995. augusztus 2.

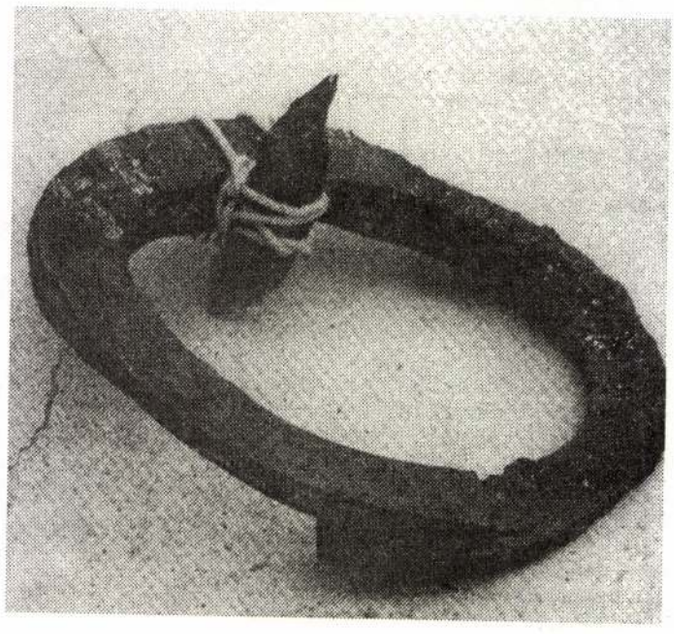

Buczkó György: Kör feltámasztva, 1993.

KAUBEK PÉTER
1097 Budapest, Kén u. 3.

31

1942-ben Budapesten született. Szobrászi képzettségét autodidaktaként, Laborcz Ferenc irányításával szerezte. 1973-ban ösztöndíjas a Szovjetunióban. 1971 óta kiállító művész; egyéni tárlatai voltak a Stúdió Galériában és Újpalotán (1974), a Csepel Galériában (1975, 1982) és Balassagyarmaton (1976). 1977-80-ban Derkovits-ösztöndíjban részesült.

30. Lacika portréja 1987. fa, 30 cm
31. Lovas 1986. fa, 27 cm

JÓZSA BÁLINT
1125 Budapest, Sárospatak u. 31/b.

28

1937-ben Debrecenben született. 1961-ben kapott diplomát Borsos Miklós növendékeként az Iparművészeti Főiskolán. 1962 óta kiállító művész, gyűjteményes tárlata 1982-ben volt a Műcsarnokban. Több pályázati és kiállítási díj tulajdonosa, több alkotása került köztéri felállításra.

28. Kiborulás 1982. fa, 75 cm
29. Ovál 1981. körtefa, 38 cm

sorsdöntő lehet, melyik csapat szerzi az első gólt.

S hogy ne csak beszéljen a győzelem titkáról, Balog a harmadik percben a jobb szélről ballal középre ívelt, s az elábrándozó debreceni bekkek között *Ferenczi* a klubház felőli kapu jobb sarkába bólintotta a labdát. S a látogatók a 22. percben újabb pofont kaptak; *Georgiu* partjelző bepanaszolta *Garamvölgyi* Lajost *Ábrahám* bírónál, s a mérkőzésvezető rövid négyszemközti konzultáció után elküldte a kispadról a DVSC szakvezetőjét. Az egerszegi drukkerek harsány füttyökkel jelezték nemtetszésüket – mindez jelzi, Garamvölgyi mester tavaly nyáron, valamivel több mint egyévi munka után, úgy tudott elbúcsúzni a kék-fehérektől, hogy máig tisztelet övezi a zalai fővárosban. A hazai szurkolók ugyanakkor a kritikával sem fukarkodtak, a fagyos időben a legtöbb csípős megjegy-

SZEGED–SIÓFOK
1-1 (0-1)

Szeged, 1000 néző, vezette: Puhl.
Szeged: N. Markovics (Szénási, 46.) – Németh, Popovics, Mikler – Herczku, Turján, Bencze (Kurucsai, 62.), Jeremejev, Udvari – Kenesei, Faragó.
Siófok: Bíró – Juhász, Csoknay, Szabadi – Soós, Pest K., Kovács, Sallai, Hanák – Ördög, Pest R.
Gólok: Pest R. (10.), Jeremejev (82.).

VÁC–DIÓSGYŐR
0-2 (0-1)

Vác, 500 néző, vezette: Hanyecz.
Vác FC-Zollner: Hámori – Kádár, Kovács, Kasza – Vojtekovszki (Vitelki, 70.), Sipeki, Szoboszlai (Nagy, 70.), Vén, Boda – Ivitz (Andrássy, 64.), Rob.
Diósgyőr: Nagy Z. – Hompoth, Pozder, Harnócz – Szakos, Filipovics, Kunzo, Buliga, Kákóczki (Dukon, 90.) – Konyha (Lipták, 89.), Frunza.
Gólok: Kunzo (34.), Frunza (88.).

A müncheni örök rangadón a 23-as ben játszó, 23 esztendős futballista eg méterről küldött bombagóllal törte me Oroszlánok 22 éve tartó nyeretlenségi s zatát. A Kaiserslauternből igazolt *Riedl* a percben vette be *Kahn* kapuját, s így a l vezető Bayern kapitulálni volt kénytel városi vetélytárs, az 1860 München (1-0). S noha a presztízsderbi egyetlen a hajrában esett, pillanatig sem volt kéts hogy rászolgált a győzelemre a kisebbi jor klub. Az első játékrésznek volt olya kasza, amikor öt percen belül három k lőtt (fejelt) az 1860 München, kétszer p nagyszerű formában védő Kahn védet vúrral. Szünet után is az Oroszlánok i tották a játékot, a Bayern fáradtnak t jobbára csak védekezett. Az Olimpiai st 69 ezer nézője közül a kékek sikeréért tók ünnepelhettek a meccs után, ám a kötődés nélküli laikus (ha volt ilyen) ser naszkodhatott, hiszen látványos, jó me hozott a bajor derbi. Az eltiltása miatt padról a nézőtérre száműzött Werner *L* edző természetesen csapata, az 1860 chen bravúrjáról áradozott, de sportszer don elismerő szavak érkeztek a legyőzö raiból is. Uli *Hoeness* Bayern-menedzs

imű tanulmánya to-
mélyült munka, a fi-
asására biztat, s mel-
közbeszéd, a politikai
nalára.

yikében találunk egy
yt, ami arra utal, hogy
ktatói és hallgatói ko-
hogy ne provinciális
ız intézményt, hanem
s műhelynek. Szom-
a nemzetközi Joyce-
hogy az Ulysses dub-
ény szerint szombat-
k hát Bloom-napokat,
találkozókat. (Gáspár
a nagy felbuzdulás ta-
csoport arról tudósít,
ivéházat hoztak létre,
ros, a régió kulturális

Béla

it olvasva irigyeljük a
tatójuk ismeri a leg-
m dől be divatos teó-

szerző ugyanakkor figyelmeztet: „az őszinteség jegyében elfeledkezik a világ arról, hogy oltalmazni, védeni is kellene ezt a gyerekvilágot. Reményt, erőt adni, amennyire lehet."

Fontos vonulata az utóbbi két év lapszámainak a múlt részint forrásokban, részint tanulmányokban való megidézése. *Tagai* Imre az elsősorban történészként és nyelvészként ismert *Fessler* Ignác (1756–1839) filozófiai gondolkodását mutatja be, *Schweitzer* Gábor és *Török* Petra *Bodor* Aladár és *Komlós* Aladár levelezéséből ad közre megindítóan szép írásokat. *Ruzsiczky* Éva *Berzsenyi* és *Kazinczy* vitáját idézi az irodalmi nyelvről, igazságot szolgáltatva a niklai remetének, aki „bár Kazinczytól eltérően nem rendelkezett elméleti ismeretekkel, tehetsége révén ráérzett az irodalmi nyelv keletkezése módját illetően egy alapvető kérdésre. Nevezetesen: az a nyelvi egység, amelyet az irodalmi nyelv képvisel, a nyelvjárások kiegyenlítődése, integrálódása révén is létrejöhet."

A Bár szerkesztőinek nem sikerült kitalálniuk, milyen szépirodalmat közöljenek, így látszólag teljesen esetleges, hogy gimnazistát, cigányköltőt, alkalmi hangjátékszerzőt vagy valódi, igazi jó verset és novellát tesznek közzé.

Osztovits Ágnes

meg szombaton Hatvanban a Moldvay Győző Galériában, amelyen hatvanhat alkotó összesen 74 szobra, kisplasztikája és festménye látható. Aranydiplomát és Hatvan város polgármesterének díját Balogh Gyula festőművész kapta. Szintén aranydiplomát és a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének a díját kapta Kaubek Péter szobrász. Ezüstdiplomát négy művész kapott.

Antik-Art Stúdió
Bútor, festmény adásvétel
Kárpitozás, bútorrestaurálás
eredeti korhű állapotban,
új bútor készítés, lakásberendezés.
Bp. VIII. ker., Népszínház u. 40.
Telefon: 303-6609
Nyitva tartás: 10–18-ig
Szombat: 9–13-ig
Bútorszövetek: 262-3170/43
Bp. VIII. ker., Népszínház u. 27.
Telefon: 303-7791

SZALATNYAY JÓZSEF A VIGADÓ GALÉRIÁBAN

Szalatnyay József festőművészre emlékezünk e tárlattal, ami nem emlékkiállításnak indult. Még örülhetett annak, hogy megrendezik a kiállítását, de törékeny szervezete, amely oly sok betegséget és operációt átvészelt, nem bírta tovább, az év elején, januárban elhunyt óriási veszteségünkre, nem tud együtt lenni velünk e szép ünnepen.

Születésnapjára is most emlékezünk: július 12-én lenne 80 éves!

Óriási és jelentős életművet hagyott itt, amelyről az értő és szerető gondoskodást feleségére, Angéle asszonyra bízta. E csodálatos anyagból válogattunk. Bizonyára látnak itt olyan műveket, amelyek eddig nem kerültek kiállítási termek falára. Úgy véljük azonban, hogy ezek rendkívüli érdeklődésre tarthatnak számot, amelyek kora ifjúságától kezdve felölelik művészi tevékenységét.

Van itt néhány falu-kép és tájkép, amelyeknek épp oly fontos a lelki képmása, mint arcképeinek. Ezek mind a hely szellemét hivatottak elárulni, belső énjüket feltáróan, melyek a festő élményét, a róluk ismerteket sugározzák – és már-már titokzatos fátyollal körüllengve, pszichológiai karakterüket mutatják.

Csak ízelítőül szerepeltetünk néhányat azokból a nagyhatású portréiból, amelyek híressé és elismertté tették őt. Ezek mellett nagyszámban láthatják azokat, amelyek főképpen önarcképek és az általa tisztelt, hozzá közelálló személyek képmásai vagy ideálportrék. Ezek is egy kiváló megfigyelőképességű, finomlelkű művészt hirdetnek. Szenvedéllyel telített művein nagy tehetséggel, szinte pillanatról-pillanatra tudja követni modelljeinek érzelmi hullámzásait, lettlégyenek azok akár kiemelkedő személyiségek avagy olyan karakterek, amelyek boncolgatását, kutatását élte át teljes odaadással.

Számos női aktja közül is szerepel néhány e kiállításon. Ezek brilliánsan egyszerű vonalakkal képesek megragadni merész mozdulatú modelljeit és szinte vázlatszerűen, öntudatlan gyorsasággal a pillanatot, a látványt, gondolatainak gyors megfogalmazásaként, igazi élménnyé varázsolni őket.

Magávalragadóan, páratlan szenvedélyességgel harcolt mindig az igazságért, írásaiban, cselekedeteiben és alkotásaiban.

Mindnyájunknak nagyon hiányzik ő és a személyében megismert magatartás. Már csak rá emlékezve, képei előtt tisztelegve őrizhetjük kedves, mosolygós, háborgó vagy lázadó énjét, kinekkinek mit jelentett Szalatnyay József.

Budapest, 1995. június 29.

Kratochwill Mimi
művészettörténész

Címe: Kosaras ipari objekt. Az ismert, gyakran kiállító Bukta Imre (több festő és grafikus kollégájával itt is szerepel !?) "Lesz-e még hó?" címmel félig "elfogyasztott" szalonna darabba süllyesztett szánkócskát bütykölt össze. Deli Ágnes lápvidéki három (embermagas) fotója előtt a parkettán mutogatja a mocsaras táj földútjain keletkezett ember- és autó nyomokba öntött gipsztábláit. Gerber Pál Védeni egy korszerűtlen eszmét címmel nagyobb fogyasztási cikkeinket szállító faláda erős talpazatát mutogatja. Koncz András Egy rózsa a vasnak címen asztallapnyi, hegesztő pisztollyal meglyuggatott acéllemezt állít ki. Kő Pál, (a tragikusan korán meghalt Samu Gézához hasonlóan ígéretes mágusként kezdte pályáját), most Sinka István emlékére címen egy faragott pásztorbotra akasztgatta rá a pásztortarisznyát, csizmát, könyvet... Jajistenem! Ugyan miként rezonálhat erre a "szobor"-néző? Felrémlik-e benne valami századunk nagyjaihoz, Ady, Babits, József Attila, Illyés Gyula vonulatához is méltó csodajelenségű "fekete bojtár"-ból?

Szívszorítóan nagy bajban van a MAGYAR SZOBRÁSZAT, hasonlóan a FESTÉSZET s a világrangját Szalay Lajos, Kondor Béla és társaik által alig három évtizeddel ezelőtt kivívott MAGYAR GRAFIKA! Mert a SZOBRÁSZAT annyi megrendítő mesterművét most restelkedve és mosolyogtató önhittséggel félresöprő, a non artig, azaz a művészeten kívüliségig eljutó évjáratok mai "műveivel" mit kezdhet a műélvező, aki éli a maga mindennapját az emberiség legdrámaibb korszakában, a túlélés sorskérdéseitől megrettenve, Istenekben reménykedve? S alig elviselhető "helyzetében" semmi, de semmi használhatót, legaláb egy lélekérintésnyi elragadtatást, bátorítást nem kap jajdeoriginálisnak vélt ötleteiket önfeledten bütykölgető, önmagukat már idézőjelbe tett "szobrász", sem "festő", sem "grafikus" kortársaitól, akik a közönség érdeklődésére és vásárlásaira kínálgatják otthonainkban el sem helyezhető, tartósan el sem viselhető, még nevesincs akármicsodáikat.

Számomra szokványosan nem recenzálhatónak mutatta magát az 1995-ös műcsarnoki országos szobrászati "helyzetkép". Megrázó diagnózis ez, riadóztató, kiútkereső felhívás. A posztavantgard és a non art menedzsereinek évtizedek óta áradó lilaszövegelése után ideje föltenni jelenkori képzőművészetünk létkérdéseit. Önámítás, pózoló nagyképűsködés nélkül alkotóknak, kritikusoknak, műtörténészeknek és műélvezőknek egyformán. (Ahogyan az előző oldalakon megidézett Pátzay Pál a maga idejében tudta és merte tenni kötetekre menő tanulmányaiban, előadásaiban.) Megrövidíthetnénk ezt a mostani útvesztést, megfélemlítettséget, kiszolgáltatottságot, s az ember legsajátabb alkotó tehetségének és munkájának, idejének, anyagoknak világszerte folyó pazarlását.

1995. augusztus 2.

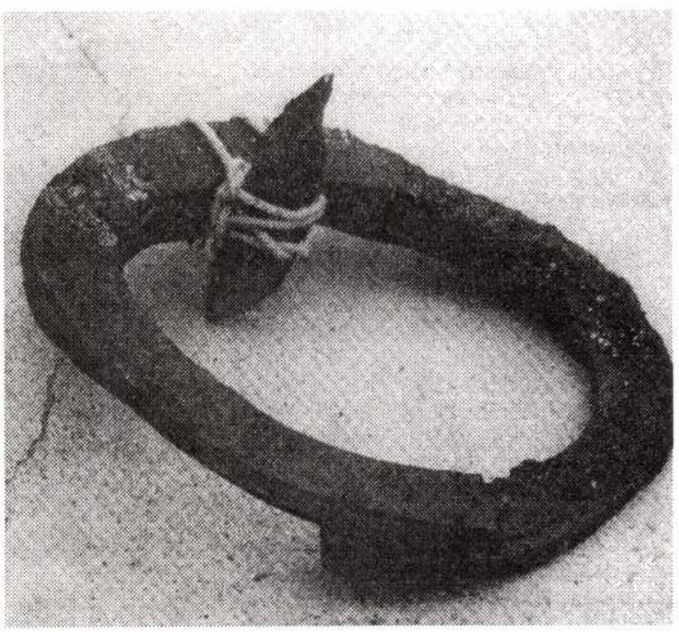

Buczkó György: Kör feltámasztva, 1993.

Soós Klára

KAUBEK PÉTER SZOBRÁSZ

A IX. kerületben, a Ferencváros legszegényebb részén, az úgynevezett "Dzsumbujban" született 1942-ben, munkásszülők egyetlen gyermekeként. Szülei korán elváltak, ezért Pétert édesanyja egyedül nevelte. Nagy akaraterőre, céltudatosságra és a munkáiba vetett töretlen hitre volt szükség ahhoz, hogy mára a Magyar Képző és Iparművészek Szövetségének és a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének tagja legyen, akinek emlékművei és emléktáblái kerültek felavatásra a főváros több helyén és vidéken.

Az iskolában a tanítója mondta először, hogy "belőled, fiam, festő lesz!" Anyagi okokból, hogy édesanyjának minél hamarabb pénzt tudjon keresni a megélhetéshez, a 8. általános elvégzése után szakmát kellett tanulnia. Három évig ipari tanuló szakiskolába járt, címfestő lett belőle. Miután jó kézügyességgel festette a szép cégtáblákat, ebből meg lehetett élni. Itt is ecsettel dolgozott ;s munka után a természetben tovább festett – tájképeket. Közben esténként bejárt a Dési Huber István Alkotókörbe. Itt Tamás Ervin festőművésztől tanult rajzolni, Laborcz Ferenc szobrászművésztől pedig mintázni.

Az is nagy dolog volt, hogy a Körben modelleket tanulmányozhatott, munkái ettől élet és természetszerűek lettek.

Kaubek Péter tehetségesnek bizonyult, pályája szépen ívelt. 1971-ben már kiállításon szerepelt. A Műcsarnokban az Új művek című tárlaton egyik munkáját bemutatták. Ő ugyan úgy emlékszik vissza, mint akinek nehezen alakult pályája, a tények azonban ennek az ellenkezőjét bizonyítják. 1973-ban rendezte meg első önálló kiállítását a Stúdió Galériában (a Bajcsy Zsilinszky úton). Ugyanebben az évben ösztöndíjjal eljutott Kirgiziába. Minden évben szerepelt valahol kiállításon, többek között Budapesten, Balassagyarmaton, Nagymaroson, Isztambulban. 1977-ben megkapta a Derkovits ösztöndíjat, ami azt jelentette, hogy három évig gondtalanul élhetett és dolgozhatott, mert mentesült a megélhetési gondoktól.

Mindenhová pályázatot nyerve jutott el: 1978-ban a Siklósi Nemzetközi Szobrásztelepre, 1979-ben a Moravanyi (Szlovákia) Nemzetközi Művésztelepre, 1980-ban Bulgáriába. Tanulmányúton többször járt Franciaországban és Egyiptomban.

Kaubek rendkívül aktív a szakmájában, sokat és szépen dolgozik. Zánkán felállították egyik kőszobrát, a Parlamenttel szemben a Földművelésügyi Minisztérium előtti árkádsorban áll a híres kutató Zigmund Elekről készített mellszobra, a nagymarosi Parkot Ülő figurá-ja díszíti, továbbá egy sor dombormüve Csepel különböző közintézményeibe került: Széchenyi, Kossuth, Csete Balázs, Podmaniczky Frigyes portréjával.

Művei legutóbb kiállításon szerepeltek a belvárosi Nádor utcai OTP Galériában és a Csepeli Iskola Galériában.

Művészete középpontjában az ember áll. A XX. századi magyar szobrászat hagyományos felfogását viszi tovább és valósítja meg Medgyessy Ferenc, Laborcz Ferenc örökségét vállalva. Kőben, fában és bronzban dolgozik. Modelljei különböző korú férfiak és nők. Ábrázolt alakjait nem idealizálja: pufók arcú gyerekek, hús-vér férfifejek, öregasszony portrék láthatóak körülte. Kedvelt témája még a lovasszobor. Újabban a biblikus témák feldolgozásában is sikeres érméket és Korpuszt készített. Szép számmal vannak faszobrai, melyek szemét-száját előszeretettel be is festi.

Kőszobraiban a modern térplasztikai felfogást követi, meghagyja tömbben a szobrot és síkokkal határolja le, közben kerül minden részletezést. A művész a kavics formából indul ki és csak keveset bont le ebből a legegyszerűbb formából. Így alakulnak ki vésője nyomán ülő nőalakjai és márványból készült kétalakos kompozíciói. Alakjai élettől duzzadó emberek, igazi szobrász ideálok, melyeket tömbszerűen sikokkal határol, ezek szelíd, lekerekített formákba mennek át. Művei ennek köszönhetően nagy nyugalmat és időtlenséget árasztanak.

Bár szíve szerint a követ szereti faragni, mégis bronzból készült közel egy méteres legújabb Korpusza, keresztre feszített Krisztusa. Realista felfogásban mintázott hús-vér embert jelenít meg a szenvedő, borostás arcú, félhosszú hajú, felemelt két karját segítségkérően magasba emelő férfialakjában. Ágyékát durva lepellel borítja be. Az ábrázolt modell izmos, élete teljében lévő, szépnek mondható test, melyen csak a mellkasi bordákat mintázza dekoratívan. Különösen szép nézetet nyújt a szoboralak bal profilban. Ebből a nézetből jeleníti meg a szenvedést. Olyan, mintha aludna ez a Krisztus vagy csak elalélna. A halálnak még semmi jele rajta, pihen, noha az izmok még megfeszült állapotban vannak. Fejét jobbra hajtja, ezen az oldalon látszik, hogy ezt az izmos, kidolgozott férfitestet megkínozták, a test még élő, a lelkét is éppen hogy csak kilehelte. Kidomborodik a mellkas, az erős comb és lábszár szép szögben hajlik. Szinte kecsesen illeszti egymás fölé a két lábfejet.

Portré, fa, 35 cm magas.

Az egyetemes művészettörténetben a reneszánsz szobrászatában vált különösen kedvelt témává a lovasszobor. Kaubek is előszeretettel nyúl ehhez a témához. Készített már körtefából és bronzból arasznyi méretű szobrokat. Robusztusan izmos testű a ló és lovasa. A férfialak ereje teljében, magabiztos tartásban csak úgy szőrén üli meg a lovát. A dekoratív sörényű és farkú állat lépő mozdulatot tesz.

Portrészobrai közül kiemeljük a fából készült bumfordi, pufók képű, mókás kis Fiú fejét vörösmárvány talpazaton. A fiú fejét kissé előrehajtja, a művész érdekesen használja ki a fa erezetét a homlok rajzosságában. Véletlenszerűen a fa anyaga adott lehetőséget a szobor dekoratívitásához. A koponyát borító hajat, mint mindig, itt is mértéktartóan, alig mintázza meg. Csupán kevés nagy véső nyomával jelzi. Művei rajz és agyag vázlatok sorozatain érlelődnek.

Legkedvesebb anyaga mégis a kő, Úgy véli, gondolatait, érzéseit leginkább ebben az anyagban tudja kifejezni. Nem a téma, hanem Kaubek számára az anyaga hever az utcán, a régi utcakőben, a bazaltkőben. Csak fel kell vennie, hazaviszi és otthon megfaragja. Így születtek meg bazaltszobrai.

Akár kőből, akár fából vagy bronzból készüljenek is portrészobrai, jó megfigyelőképességről tanúskodnak. Szobraiban a modellek mindig felismerhetőek, a hagyományos realista portrémintázás elveit követi. Mintázás módja rendkívül ízes, a természet szeretete lengi körül minden vésőnyomát.

Külön fejezetet alkotnak munkái között az érmek, plakettek. Ha hosszabban szemléljük, tartósabban nézzük őket akkor szólalnak meg szelíd bájukkal az útszéli falusi Kálváriák, templomtornyok, Pieták, Anya gyermekével témákat megjelenítő kompozíciói. Előszeretettel választja a biblikus témákat, de karakteres portrék is megjelentek műhelyében Katona Józsefről, Csete Balázsról, Lászlóffy Aladárról.

Munkái tanúsítják, hogy művészete mennyiségben máris gazdag, anyagában, kifejezéseiben változatos és szüntelenül kisérletező jellegű.

Íme, egy figyelmünkre érdemes szobrász a blöffölő ötleteit bütykölgető középkorú évjáratbeliek közül.

M.D.K.

Kauer Antelné, ezüstműves

meghalt 1815-ben, 61 éves korában. Mikolik Kauer Kristófot emlit, aki 1782-84 között mutatható ki. Talán ennek özvegyéről van szó: a keresztnevek gyarra kettősek és hol egyszerre, hol másikat használják.

Csatkai Endre: Pozsonyi képzőművészek és iparművészek 1750-1850 között

Művészettörténeti Értesitő, Bp.1963. XII.évf. 1. sz. 27. old.

Kaucz István

nobrány

1914

Éimisk 1930. 84. C.

dult
diszes keretű tojásdad medaillonban.
ját előre fésülte, bajuszt és körszakállt hord.
, ~~álló gallérú~~ kabátja zsinóros. Felirata a

ÉTER"

etnek 18.3 : 13.8 Gm.

.

életrajzi adatai. Pest, Hechenast Gusztáv
ag. 141. № XXXIV.

294/95 № 23.

Kanczy Rezső festő

Pesti Hirlap. 1880. dec. 23. 4.

A mincsanok ból

Rauczy Rezső festő

Pesti Hirlap. 1881. dec: 25. 3.

a Mücsarnok Karácsonyi

kiállítása még....

MDK

Kauder Vilmos
nyomdája

1708-ban Dadan örökösök nyomdájá-
vepeli Lsolnán.

Firtinger Károly: Hazánk könyvnyomtatói
Grafikai Szemle 1892 évf 12. 200l.

Dr. Krausz Dezső.

168. Önarckép.

Lukács Gyula.

169. Kis leány.
170. Szeles idő.
171. Álló akt.
172. Fejléc.
173. Mozi.
174. Kroki.
175. Csavargó.
176. Alvó baba.
177. Paris almája.

Marócsik Benedek.

178. Öregasszony.
179. Gyermekfej.

Steiff Antal.

180. Utca.
181. Utca.
182. Hajók.
183. Kompozició.
184. Rálátásos utca.
185. Nyári vendéglő.
186. Utca este.
187. Csendélet.
188. Öregasszony.
189. Anyaság.
190. Erdei ház.
191. Alakok padon.
192. Kompozició.
193. Kévekötés.
194. Kompozició.
195. Lófürdetés.
196. Utca.
197. Kőtörők.
198. Tetők.
199. Erdőben.
200. Karnevál.

Sturcz Lajos.

201. Oszlopok.
202. Csendélet.

Sugár Andor.

203. Milano.
204. Golgotha.
205. Milano antica.
206. Akt.
207. Vontatók.
208. Lombard leány.

Urbán Arnold.

209. Aktvázlat.
210. „
211. „

Draxler Frigyes, Kauders Imre, Kiaschek György, Lukács Gyula, Szabó Lajos és Urbán Arnold iskolai tanulmányai

Bublik József.

Gipszöntvények 212—224-ig.

Fölvétettek a Képzőművészeti Főiskolára:

Báncs Emil, Berecz Ferenc, Csapek Károly, Dobroszláv Lajos, Hyann Károly, Jakab Károly, Kis János, Kornis Dezső, Opitz Margit, Porpáczi Győző, Somogyi József, Trauner Sándor.

ÁRAK KIFÜGGESZTVE.

SZABAD KÉPZŐMŰVÉSZETI RAJZ- ÉS FESTŐISKOLA PODOLINI VOLKMANN ARTHUR FESTŐMŰVÉSZ TANITVÁNYAINAK

KIÁLLITÁSA

BUDAPEST, VI., VÁCZI-UT 15. SZ.
(NYUGOTI PÁLYAUDVARTÓL A MÁSODIK VILLAMOS MEGÁLLÓHELYNÉL)

1926. ÁPRILIS HÓ 4-TŐL 11-IG (BEZÁRÓLAG)

NYITVA: DÉLELŐTT 9 ÓRÁTÓL D. U. 4 ÓRÁIG

FEHÉR FERENC ÉS TSA, BUDAPEST. 5845

Két év telt el tanitványaim legutóbbi kiállitása óta! Sokan a régiek közül most nem szerepelnek, mert ugy a m. kir. Iparművészeti Iskolának, mint a Képzőművészeti Főiskolának növendékei lettek, vagy külföldön képezik tovább magukat. Azok azonban, kik most is bemutatják munkáikat, látásban és tudásban megerősödve, az első izben szereplőkkel együtt bizonyitják, hogy az iskola kiváló, legszebb reményekre jogositó tehetségeket is tud felmutatni, amellett, hogy eredeti céljához — a kulturát egy széles társadalmi rétegben terjeszteni — hű maradt.

Igy a tanitó munkája sokszorosan jutalmazva van . . . .

Budapest, 1926. április havában.

Podolini Volkmann Arthur.

FESTMÉNYEK.

Andor István.

1. Aktvázlat.
2. Arckép.

Bögös Julianna.

3. Aktvázlat.
4. Csendélet.

Deutsch Endre.

5. Tanulmányfej.

Dongó György.

6. Vihar előtt.
7. Tabán.

Farkas Gyula.

8. Tanulmányfej.

Faragó Endre.

9. Tájkép.
10. Kis-Svábhegy.
11. Nagy-Kevély.
12. Domboldal fákkal.
13. Svábhegyi részlet.
14. Őszi hegyoldal.
15. Őszi táj.
16. Svábhegy.
17. Svábhegy.
18. Tabán.
19. Szépvölgy.
20. Zugliget.
21. Keresztlevétel.
22. Hegyi beszéd.
23. Golgotha.
24. Judás.
25. Kapálók.
26. Favágók.
27. Kovácsműhely.

Grünwald Béla.

28. Hátakt.
29. Férfi félakt.
30. Álló hátakt.
31. Vizpartján.
32. Fürdő nők.
33. Ülő akt.
34. Öregasszony.
35. Fejtanulmány.
36. Csendélet.
37. „
38. „
39. Halászok.
40. Part.
41. Tanya.
42. Viz partja.
43. Kisvárosi utca.
44. Dunapart.
45. Csendes utca.
46. Csepel.
47. Házak.
48. Part mentén.

Hartmann József.

49. Visegrád.
50. Öragasszony.
51. Villa Borghese Roma.
52. Tanulmányfej.
53. Ponte dei sospiri.

Kauders Imre

54. Varró néni.
55. Városligeti részlet.
56. Verőcei utca.
57. Tájkép.

Kovács Zoltán.

58. Öreg ember.
59. Akttanulmány.
60. Bánya.
61. Csendélet.
62. Asztalosműhely.
63. Dunapart.
64. Napsütés.
65. Festő nő.
66. Tájkép.
67. „

Lukács Gyula.

68. Almatolvajok.
69. Tópart.
70. Forrásnál.
71. Böske.

Marócsik Benedek.

72. Édesanyám.
73. Cserkészfiu.
74. Vera.
75. Akttanulmány.

Máthé Rózsi.

76. Csendélet.
77. „

Steiff Antal.

78. Homokbánya.
79. Kőtörők.
80. Csendélet.
81. Kévekötés.
82. Tájkép.
83. Anyaság.
84. Vázlat a kőtörőkhöz.
85. Vázlat a homokbányához.
86. Fák.
87. Kompozició-vázlat.

Szabó Lajos.

88. Utca.
89. Öregasszony.
90. Tájkép.

Szijártó Béla.

91. Március.

Urbán Arnold.

92. Tanulmányfej.
93. Tanulmányfej.

PASZTELLEK ÉS GRAFIKÁK.

Dongó György.

94. Tabán.
95. Halászbástya.
96. Erdő.
97. Nyirfák.
98. Tanya.
99. Léka.

Farkas Gyula.

100. Öregasszony

Fábián György.

101. Kompozició-terv.
102. Hátakt.
103. Boglyák
104. Ut.

Dr. Gerlei Dezső.

105. Nyaraló.
106. Alkonyat.

Grünwald Béla.

107. Fekvő akt.
108. Fekvő hátakt.
109. Öregasszony.
110. Házak.
111. Facsoport.
112. Március.
113. Erdő széle.
114. Falu.
115. Tanya.
116. Csendes táj.
117. Viz partja.
118. Vértes-hegy.
119. Fák.
120. Havas táj.
121. Vértes.
122. Fejtanulmány.
123. Tanya.
124. Kis utca.
125. Félakt.
126. Tabán.
127. Csepel.
128. Olvadó hó.
129. Moóri részlet.

Hartmann József.

130. Fejtanulmány.

Huber István.

131. Hegyi beszéd.
132. Naviaglo.
133. Naviaglo.
134. Tómentén.
135. Hazafelé.
136. Régi műhely.
137. Régi hid.
138. Lago Maggiore.
139. Santa Maria delle Grazia.
140. Vihar előtt.
141. Tájkép.
142. Régi utca.

Josepovich Márton.

143. Tabán.
144. Völgyi ut.
145. Park.
146. Tájkép.
147. Fekvő akt.
148. Tanya.

Kauders Imre.

149. Tyuk.
150. Tópart.
151. Udvar.

Kiaschek György.

152. Arcképtanulmány.
153. Női fej.
154. Aktvázlat.
155. Kroki.

Kovács Zoltán.

156. Önarckép.
157. Aktkompozició.
158. Viskók.
159. Szántás.
160. Tanya.
161. Operáció.
162. Csónakok.
163. Asztalosműhely.
164. Malom.
165. Árokpart.
166. Gyár.
167. Este.

MDK

Kauders

Országház

Mátyástemplom

Bpvizfpály 1941. Főv.Képtár. Házi példány

x7xxx 8 l.

NYOMTATVÁNY

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

úrnak
úrnőnek

Budapest

MEGHÍVÓ

a

KORVIN MÁTYÁS

MAGYAR-OLASZ EGYESÜLET

KÖZGYŰLÉSÉRE

az Országos Magyar Iparművészeti Múzeum (IX., Üllői-út 33—35) dísztermében folyó évi június hó 24-én, hétfőn délután 6 órakor

Gerevich Tibor
elnök

Franklin-Társulat nyomdája

MDK

Kauders Imre

III. dij

Bpest Szfőv. idegenforg. plakátpályázatáról.
Magyar Iparművészet 1935. 3.sz. 73.l.

Kauders Imre MDK

Varró néni
Városligeti részlet
Verőcei utca
Tájkép

Podolini Volkmann Arthur tanitványainak kiáll.
1926. ápr. Váci ut 15.

Kauders Imre

Az idegenforgalmi plakátpályázaton "Mátyás" c. művével III.dijat nyert.

P.H.934.XII.13.

Kauders Imre

MDK

Tyuk

Tópart

Udvar

Pasztellek és grafikák

Podolini Volkmann Artur tanitványainak kiáll.
1926. ápr. Váci ut 15.

Kauders Imre

Tyuk

Tópart

Udvar

Szabad képzőmivészeti rajz- és festőiskola kiállitása. 1926. 2 l.

Kauders Imre
Varró néni
Városligeti részlet
Verőcei utca
Tájkép

szabad képzőművészeti rajz- és festőiskola
kiállitása. 1926. 1 l.

Alkotás Müvészház XVI. kiállitása. 1943. aug. 1.

Flanders Imre

1930/31 – 1932/33

Ferkèpzomfoiskèvk

98.l.

Kauer András
morvaországi származásu MDK

/kőnüves/ épitőmester

neve a XVIII század közepén szerepel az uj polgárok közt az Album Dominorum Civium-ban.

Jenei Ferenc: Régi győri házak.
Bp. 1959. 9-10.o.

Midőn magamat a Nagytekintetü Bizottság
szives jóindulatába ajánlom, maradok
Budapest, 1926. július 17-én

kiváló tisztelettel
Kauer István
szobrász,
lakik: I. Márvány u. 50. I. 7.

Nagytekintetü

Müemlékek Országos Bizottságának

Budapest.

Mély tisztelettel alólirott, kérem a Nagytekintetü Bizottságot, hogy a budavári Szt. Háromság emlékmü szobrász munkálatainak helyreállitásánál személyemet figyelembe venni, s azok elvégzésével engem megbizni méltóztassék.—

Kérésemet az alább felsorolt, a Müemlékek Országos Bizottsága vezetése alatt végzett, valamint egyéb munkálataimmal támogatom.

1., Az 1894-5 évben néh. Schulek Frigyes müegyetemi tanár úr vezetése alatt a pozsonyi szt. ferencrendiek temploma tornyának restaurálásánál,

2., 1903-4 évben a kassai dóm déli tornya és a Szt. Mihály kápolna helyreállitásánál néhai Szteklo Ottó müépitész vezetése alatt,

3., 1908-10 évben a budavári koronázó Mátyás templom déli tornyának helyreállitásánál,

4., 1910-12 évben a pozsonyi ferencrendiek Szt. János kápolna helyreállitásánál.—

Továbbá a világháborubban:

1916 évben az olasz harctéren Ligeti szobrász müvész modellje után Őfensége József főherceg domormüvét karszti márványból faragtam;—

1924 évben a miniszterelnöki palota összes domormüveit restauráltam, bárczi-házi Bárczy István államtitkár úr Méltósága legnagyobb megelégedésére.

Kauer István

Hobrák

Kiselejtezett irat.

SCHULEK JÁNOS
MŰÉPITÉSZ.
TELEFON 88—53

Bdapest, 1926 Jul. 13-án.

Igen tisztelt Előadó Uram.

Jelen soraim átadóját, Kauer István szobrászt szives figyelmébe ajánlom. Nevezett hajlandó volna a budai Szentháromság-szobor helyreállitásával kapcsolatos szobrász munkákat elvállalni. Tekintve, hogy ő valóban igen ügyes ember, aki boldogult édes atyámnak is sok jó szolgálatot tett, továbbá, hogy igényei nem tulzottak, én őt erre a munkára a legmelegebben ajánlhatom.

Maradtam Főtisztelendőséged igaz hive:

Schulek János

Kauer István

szobrász

1912-14.

Éinnürk 1930. 84. l.

a fordult, díszes keretű tojásdad medail-
vid hajat, bajuszt és szakált hord. Ingének
hajtókás mellénye kivágott, egyelejű kabátja
ozát nyakába vetetten viseli. Felirata a kép alatt:
ÁNOS"

keretnek 18.4 : 13.9 cm.

ei s életrajzai. Pest. Heckenast Gusztáv. 1857.
V: XXI.

294/95 N: 17.

Kanfer Sándor

épitész

szül Pécs 1863.

okl nyert 1887.

Névjegyz. elmegetem 10 C.

10597.

onai kabátban, nyakravalója felett
vényével. Felirata:

REICH.

mDK

397. Kaufer Sandor, ép.

Szül.: Pécs, 1863 okl.kelte: 1887 sz.: 344

A m.kir.József Egyetemen oklevelet,abszolutóriumot vagy oklevélhonosítást nyert építészek névjegyzéke 1873-1928-ig.

MP-IP - MP-MÜVész 1931.márc.1. 41.l.

Kauffer Michael

l.

Glaser Karlsruhe

127-l-

527-28.11.

III

766 (3592).
817 (44)

629.

1905.

⊥ ábrázolja, a kik

icus

szembe néz

u ⊥ közül az egyik felhőkön ül, és
másik pedig, ~~a ki~~ jobb~~ra~~ ~~fordultam~~ felé
ben lévő fáklyával a villámokat ~~szám~~ süti ki.
cm.
iki 20578 sz. leirattal 150 K-án.

gban 1833 december 16-án.
4 oktober 13-án.

242

342

Kauffer Michael

l. Hassanyi

72.l. 97 st

Murcs Kvt Szt

1911. 28. l

Nyomtatvány

„EUROPA"
[illegible], könyv-, lapterjesztő- és
könyvkiadó r. t.
Bp, V., Rothermere-u. 12.
Telefon: 127-[illegible]7.

IZSA
941-[illegible]
3 f
MAGYAR KIR. POSTA

Tartalma:

Bizonyi elszámolás

Budapest
V., Rothermere u 12

Kauffer Mihály

vézm.

lásd

Muz. és Könyvt. ért

1911. 28. 1.

Kauffer, Michael, rézmetsző V. 28.

M.D.K.

KAUFFER Vencel festő

Garas XVIII. N. 226. l

M.D.K.

KAUFFER, Wenzel akadémiai festő

1767. Elvállalja Eszterházán a kastélyhoz tartozó boltíves folyosó, kerti szorakozóházak, kapudiszek mozolását

Müvért 1955. 1. sz.
Valkó Arisztid: Fertőd / Eszterháza, Süttör: Győr-Sopron megye/ mesterei, müvészei 1720- 1768 között

132. l.

Kauffhungen Richárd

Osztrák nobrász Déri Frigyesné mellnobrát a Déri Muzeum felavatásokat helyezték el a jobboldali feljózati lépcsőnél

A képzőművészetek Debrecenben, 1961

100 oldal

Kauffungen R.

becsi nobrász

Scudier-nobor

l. Temesvár

Lykaközöns

82. l.

Landeskunde)

1.-32. U, I.-IV.
Repes tri

Hermannstadt
v. Ausius
1871

Kauffungen R

bécsi szobrász

Lásd

Berlessi. Tem. műv. 106

Scudier Antal báró szobra
Temesvár vaskól, bronz-
szűrve festve. 1879-ból.
Életnagyságu alak, vállain
gitott köpenyek hatonai
ruhaban. – bécse
ezekés műveiji van.

Kauffungen R

Hofr.

Lase

Bo Temesvár

242 l.

..... *műhely.*

főnökség!

..... hó..... n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számu.....

m.

évi ..... hó.....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

dr. Kauffy Lajos

— **A Dunántuli őszi Tárlat.** Szombathelyi tudósitónk irja: A Kaposváron székelő Berzsenyi Társaság dunántuli őszi tárlatát Szombathelyen rendezte. A tárlaton mintegy 200 művet állitottak ki. A Berzsenyi Társulat most köszönő irattal tüntette ki dr. *Kauffy Lajost*, *Bocskay Bélát*, *Kovács Jenő Józsefet*, oklevéllel *Engelné Baiersdorf Erna* pécsi szobrászművésznőt, *Farkas Klára* kaposvári festőművésznőt, *Gaál Dezső* lengyeltóti festőművészt, *Hortobágyi Ágost* kaposvári relifművészt, *Jaksa István* szombathelyi festőművészt, *Lovrits Kálmán* kaposvári, *Mühl Gusztáv* soproni és dr. *Vass Béla* szombathelyi festőművészeket.

PH. 929. XI. 13.

M.D.K.

KAUFMANN

Az 1899 -i oroszországi osztrák - magyar kiállitáson szerepel

Magy. cr. iparműv. th.

Weinerné: Orosz kapcs, 152.l.

MDK

Kaufmann

M. Nemz. Reneszánsz Társ. 2. aukc. 1921.

IRODALOM.

A HUNT-PAZNAN NEMZETSÉGBELI FORGÁCH-CSALÁD TÖRTÉNETE. Irta *Bártfai Szabó László*, Budapest, 1910. 858 l. *Szabó László Forgách-monographiáját* a lelkiismeretes szorgalom s a nagy adathalmazzal megbirkózó helyes történetirói érzék jelen történetirásunk értékes termékévé avatják. Nem száraz családtörténeti olvasmányt nyújt, hanem a hírneves család közéleti, közgazdasági és társadalmi szereplése révén bepillantást enged egy-egy korszak méhébe s egészében az ezeréves magyar nemzet politikai életébe és művelődési viszonyaiba. A majdnem 900 lapra terjedő könyv izléses formában, a sikerült illusztrációk gazdag sorozatával (89 kép, érem- és szoborképek, síremlékek, arczképek, pecsétek, manupropriák, czímer és oklevél-hasonmások, egykorú rajzok s újabb fotografiák stb.) diszítve jelent meg. A csatolt leszármazási tábla, a családra vonatkozó fontosabb oklevelek gyüjteménye s a részletes tárgymutató emelik a könyv értékét és használhatóságát.

Első sorban nem hozzánk tartozik a műnek birálata és ismertetése, de a mi szempontunkból is találtunk nem egy feljegyezni való tárgyat, illetőleg értékes mozzanatot. Ezek megbeszélésére szántuk alábbi sorainkat.

A czímlapon mindjárt egy 1299 jul. 17-én kelt oklevélről vett pecsétkép látható, Tamás nyitrai és barsi főispán pecsétje. Körirata: S Thome Comitis Nitriensis Borsu †.[1] A rajta levő félhold az egyetlen motivum, mely a nemzetségi czímert tisztán mutatja. Díszes műmellékletben látjuk később az 1525-ik évi czímereslevél czímerképét, melyet II. Lajos a pallósjoggal egyetemben adományoz a Forgáchoknak, illetőleg erősít meg a számukra. Ez kék pajzsban csősisakból kiemelkedő aranykoronás, szőke, hosszúhajú női törzset ábrázol, melynek veres ruhája a sisak két oldalán leveles csipkézetű dekoráczióvá formálódik. A főalak feje mellett két oldalt befelé forduló holdsarló van. A paizsot két angyal tartja, két felső sarkához pedig jobbról triton, balról pedig nereida támaszkodik, míg a keret alját és koronáját delfinek és virágmotivumok diszítik.[2]

A magyar *síremlék-szobrászat* történetéhez szolgál néhány nevezetes, képben is bemutatott emlékmű.

Az 1514-ben elhunyt s az elefánti pálosok templomának kriptájában eltemetett Forgách Gergelynek sírja fölé testvére (Péter) egy táblát állíttatott, mely a templom átalakítása után a gombai (Somogy m.) Forgách-kastélyba került.[3] A sírkő, melynek feliratát megemlíti a Nemzeti Múzeumnak fol. Lat.

[1] Megjelent az Arch. Értesítőben. 1877, 353. l.
[2] V. ö Csoma József tanulmányát a 161—167. l.
[3] Képét l. a 199. lapon. — Megj. még. az Arch. Ért. 1892, 257. l.

3. *Szék.* (Szolnok-Dob. m.) Innen a *dr. Mártonfi* által közölt* egy nucleuson kívül még egy példány jutott gyűjteményembe, melynek lelőhelye: *Besztercze völgy*, kaputi hegy szántóföldjei. Az 1907. VII. 21-én a találótól megszerzett teljesen ép és gyönyörűen kidolgozott szabályos kúpidomú nucleus magass. = 10·5 cm., alapjának legnagyobb átmérete = 5·6 cm. Szép szürkén sávozott üveganyagáról 14 penge van lepattintva.

4. *Sárvíz.* (Szolnok-Dob. m.) Ezelőtt 10 évvel egy nucleus volt *Fejérvári Jenő* itteni birtokos úr tulajdonában. Lelőhelyének megtudása végett levélbeli kéréssel fordultam nevezett tulajdonoshoz, kitől azt a választ nyertem, hogy «Sárvártt találtatott a *Pajána* nevű dűlőben szántás közben». Fejérvári úr a nucleust a dési múzeumnak ajándékozván, ottan magam is láttam a haránt kettétört szép fekete üveg obsidiánt, melynek magassága = 7 cm. és alapmérete = 5 cm. volt.

5. *Salamon.* (Szolnok-Dob. m.) A szamosújvári magy. kir. áll. főgymn. term.-rajzi gyűjteményében láttam egy tiszta üveg obsidiánból való karcsú kúpdad nucleust, melynek csúcsát a tudatlan találó leütötte. Magassága = 11 cm., a sok penge lehasogatása miatt majdnem köralakú alapjának átmérete = 5·7 cm. A pengék helyének lapszáma = 14. Utánjárásom által tudtam megállapítani, hogy bent a faluban sasfa gödrének ásása közben találták, honnan 1904-ben került a gymnasium múzeumába.

Apahida, 1911. februárius. *Orosz Endre.*

* Földtani viszonyok és történelem előtti idők nyomai a Mezőségen. Orvos-term. tud. Értesítő. 1891. évfoly. pag. 154.

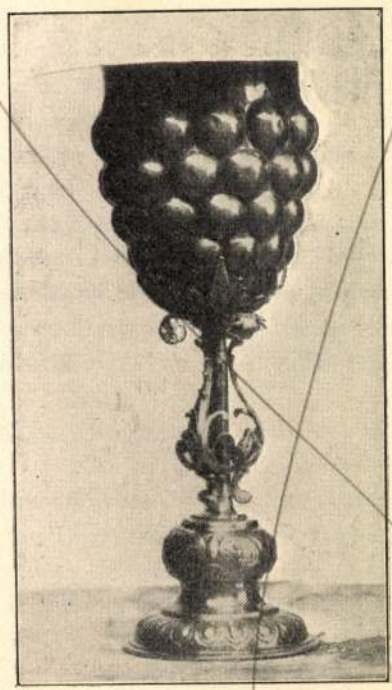

A ROTHBUCH-FÉLE SERLEG BRASSÓBAN.

3727. számú kézirata is, *Firenzei János* szobrász műve. Nem valami művészi alkotás, inkább egy talentumosabb kőfaragó kezére valló munka. A törökverő hős Forgách Simon bárót *Hertneken*, a kastély mellett állott fatemplomban helyezték örök nyugalomra, sírja fölé a templom kőből való felépítésekor fia, Zsigmond állíttatott díszes síremléket. Miskovszky Viktor ismertette az emléket és tévesen gróf Forgách Zsigmond síremlékének mondja. «A templom (hertneki) belsejében a hajó déli oldalfalán — úgymond — egy fülkében elhelyezett veres márvány sírkőlap, melyen gróf Forgách Zsigmondnak, e templom alapítójának és Hertnek akkori urának természetes nagyságú alakja fél domborműben van ábrázolva. Arcza kifejezésteljes, lelógó tömör bajuszt és hosszú hegyes végű szakállt visel, fedetlen feje egy párnán nyugszik, teste vaspánczéllal és mellvérttel fedett s míg balkeze a kard sasfejjel végződő keresztmarkolatján nyugszik, addig jobbjában zászló rudját tartotta, mely azonban úgy, mint az alak lábszárai és kardjának az alsó vége, letörött (240. l.). Ezen sírtábla-részlet szélessége 92 cm. és magassága 1·35 m. Az alak kidolgozása mesteri s a művész nemcsak a legnagyobb lelkiismerettel és pontossággal másolta az elhalálozott alakját és arczkifejezését, de a pánczéljának legkisebb gombját, díszítményét és csattját is iparkodott híven visszaadni és alakítani. A sírkő körirata már hiányzik ugyan, de a hagyomány (és a pánczélzat stílje szerint is) ezen alakban említett gróf Forgách Zsigmond, a templom alapítója van megörökítve.[1]

Bártfai Szabó szerint nem Forgách Zsigmond báró (nem volt még gróf) nádor síremlékével van dolgunk, merthogy a nádort a nagyszombati székesegyházban temették el, kinek holtteste még 1729-ben is ott nyugodott s Hertnekre való átviteléről nincs semmiféle adatunk. A sírkő megrongált állapotából s anyagának a templom kapuja felett még álló feliratos kővel való azonosságából szerzőnk azt következteti, hogy — mint említettük — Forgách Zsigmond a régi templom átalakításakor (1610 körül) faragtatta atyjának a díszes sírkövet.[2]

Forgách nádort tudvalevőleg *Nagyszombatban* temették el és sírkövét a XVII—XIX. századig sokan látták. Forgách Pál, ki a Miklós-templomban nyugvó ősei lelki üdveért később nagy alapítványt is tett, le is írta a műemléket. Ezzel kapcsolatban szerzőnk felemlít egy zavaró körülményt, mely véleménye szerint adatok híján egyelőre a kérdés megfejtésének útjában áll. T. i. Levél község határából a mezőkről 1900-ban a mosonmegyei múzeumba került egy csúcsban végződő, másfél méter magas, egyszerű szögletes kőoszlop, rajta e felírással: Comitis Sigismundi Forgachy de Ghymes Relicta Fieri Curavit, Anno 1637. Az évszám szerint csakis a nádor özvegyéről lehet itt szó. A múzeum feljegyzése szerint a kő lábánál egy férfi holttestét találták, melynek csontvázát szintén beszállították a múzeumba. Hogy volt-e rajta ruha, koporsóban volt-e? stb. ezekről most már senki sem tud biztosat mondani. A csontvázat a múzeum egyik üveges szekrényében helyezték el Gróf Forgách Zsigmond felirással.[3]

[1] V. ö. Arch. Értes. 1894, 410. l.
[2] L. i. m. 779. lapján a 249. sz. jegyzetet.
[3] L. i. m. 788. l. 371. jegyzetét.

Engedjen meg Bártfai Szabó, de mi e zavaró körülményt nem látjuk oly súlyos természetünek, hogy miatta meg se mernők próbálni a kérdés megfejtését. Ha egyszer az ő szavai szerint, a melyeknek értékét nincs okunk leszállítani, «kétséget nem szenvedhet az a tény, hogy Forgách nádort Nagyszombatban temették el, sőt sírkövét is sokan látták a XVII—XIX. századig», nem értem, hogyan hozhatja őt hirtelen olyan zavarba egy oszloplelet, melyen mindössze annyi van írva, hogy Forgách Zsigmond hátrahagyottja (relicta) állíttatta 1637-ben. Akármiféle emlék lett légyen a fentemlített «minden díszt nélkülöző» (!) kőoszlop, semmi valószinűség sincs a mellett, hogy a nádor síremlékéről van szó. Hogy került volna a holttesttel együtt egy község határában a mezőkre? Miért nincs rajta a szokásos feljegyzés, hogy kinek az emlékét őrzi? Szabó azt mondja, hogy az évszám szerint csak a nádor özvegyéről lehet szó a felállítót illetőleg, mert fia, Zsigmond Ádám 1645-ben halt meg. De nem olvasták-e el a megtalálók a tán elmosódott évszámot 1637-nek 1657 helyett? Aztán meg a «relicta» véleményem szerint tágabb fogalom, mint az özvegy s bizvást jelenthet más női maradékot, mondjuk: *leányt* is. Furcsa továbbá a névnek *Forgáchy* alakban való írása, így tudtommal semmikor sem írták a Forgáchok a nevüket. (Nem egészen más családról van-e ott szó?) Azután Forgách nádor még nem volt gróf, csak báró; fiai lettek grófokká III. Ferdinand egy 1640 május 12-én kelt oklevelével, miért is a mosoni múzeum Gróf Forgách Zsigmond felirata már magában véve nem vág. Mindezeket tekintetbe véve a legkisebb valószinűség sem támogatja azt a feltevést, hogy az említett lelet Forgách nádorra vonatkozik, tehát vagy az 1645-ben elhunyt fiáé, Zsigmondé — mely esetben az évszám olvasása volna hibás, vagy más miféle emlékjel, melynek megfejtéséhez elegendő adatunk ezidőszerint nincs. Különben Forgách Pál említett leírása a nádor síremlékéről egyszerre tisztázhatná e kérdést.

Híres történelmi műemlék továbbá az ú. n. *Drugeth-oltár*[1] a nagyszombati Miklós-templomban, hova a nádort a primás széke mellett eltemették. Az említésre érdemes műemlékek közé tartozik a *hertneki templom*, melyet a régi fatemplom helyébe Forgách Zsigmond, a későbbi nádor építtetett kőből, melyet Forgách bibornok-érsek szentelt fel 1612 jan. 29-én, a mint ezt a templom kapuja fölött elhelyezett márványtábla felirata hirdeti. A nádor hitbuzgóságát fiai is öröklik. Ádám Galgóczon kolostort és templomot építtetett, felesége házi kápolnájának gazdag felszerelését Czobor Béla ismertette[2] annak idején. A galgóczi barok-stílű Forgách-kápolna sikerült képét látjuk az 585-ik oldalon.

Egyházi művészetünk legértékesebb emlékei közé tartozik az a *kehely*, melyet Forgách érsek ajándékozott a nyitrai egyháznak.[3] Érdekes, hogy a kehely alapzatán a család czímerében levő nőalakot dekorum kedvéért ruhába öltöztetve alkalmazták.

A Forgáchok kezén levő *várak* közül legnevezetesebb volt *Ghymes* vára,

[1] L. képét a 591. lapon.

[2] Egyházművészeti lap, 1882. III. f.

[3] L. i. m. 337. l. Megjelent a Magyarország Tört. Emlékei az ezredéves kiállításon, II. 309. l.

melynek nagyszabású restaurációja 1729—50 közt megy végbe. A falakon olvasható feliratokat egykorú összeírás alapján közli Bártfai Szabó. Ezek nem csak tájékoztatnak bennünket a vár berendezéséről, de több értékes művelődéstörténeti mozzanatot is megőriztek számunkra.[1] Ma már, sajnos, csak a romok beszélnek némán, de érthetően.

A könyv illusztrációi közt látjuk még *Szaláncz* várának képét egykorú vázlat után,[2] Ghymesvár XVIII. századi képét fametszet után, *Szklabinya*, *Gácsvár* és *Váralja*, továbbá a mándoki, nagyszalánczi, tavarnoki, alsó-kemenczei és gombai kastélyok sikerült fotografiáját.

A család mai lakóhelyein (Gács, Szaláncz, Gomba) mindenütt van kisebb-nagyobb *képtár*. Ezek törzsét a ghymesi képtár alkotja. A képek legtöbbje *Kaufmann* mester műve. Itt vannak a nemzetség tagjairól utólag vagy egykorúlag festett eredeti képek a XVIII. század végéig. Gombán Forgách Ágoston püspök *Pelikán* festővel állíttatta össze az 52 festményből álló képtárt. Metszetek és rajzok mindegyik gyüjteményben nagy számmal találhatók.[3]

Forgách biboros arczképe *Rugendas* híres metszete után készült (347. l.) A könyv olvasása közben gazdag leltárát állíthatjuk össze még a *különféle művészeti és művelődéstörténeti tárgyaknak*. Kéry Ádám, Rákóczi tábori papja 1708 decz. 10-én nyugtázza pld, hogy ura részére Forgách Simonnétól átvett 1 öreg aranyos medenczét, ahhoz való szarvasforma aranyos korsót, 1 ezüst virágos téntás ládácskát, 1 nagyszemű kaláris-övet, 1 aranyos bécsi nachtzeit-ládácskát abban lévő aranyos eszközökkel, 1 kis pohárka és kanál híjával.[4] *Forgách Benedek* özvegyének Gyulai Borbálának (1471) ingóságai közt több értékes darab van. Végrendeletében bibor ruháját az elefánti pálosoknak hagyja, hogy misemondó ruhává alakítsák; gyöngyöket, gyűrűket, kendőt, tunikát, tafotaövet (ferys), egy női ruhát (kenthes) találunk még az elhagyományozott értékek között. Egy öreg asszonynak *gereznát* hagy, hogy imádkozzék érette, végül egy keresztet s egy koporsóalakú reliquiát a komjátii egyháznak.[5]

A XVI. században a *Forgách Gergely* hagyatékában sok arany- és ezüstneműre akadunk, ott találunk: egy 250 frtot érő aranylánczot, gyöngyös-drágaköves nyaklánczot, melyet 50 frtra becsültek, 5 aranyozott ezüst kupát virágdíszszel, ugyanannyi tálczával, 2 arany márkát érő lánczot 200 frt értékben, egy aranyozott ezüst díszes szarvat, két aranyozott kupát ezüst serleggel, egy 72 frtot érő arany gyűrűt, a ruhafélékből több öltönyre való damaszkot, nyakruhát díszítéssel 14 frt értékben, továbbá 6 szőnyeget stb.[6] *Forgách Zsófia* (XVI. sz.) osztozkodásánál említve van két gyűrű, melyek egyikében 5 gyémánt van, másika pedig czímerköves.[7] Forgách Simon báró feleségének (Pempflinger Orsolya) 10,000 forintot érő arany- s ezüstneműjei továbbá ékszerei voltak.[8] *Forgách János* menyasszonyának (Petróczy Ilona) hozományában szintén sok drága ékszer van: fejérgyöngyös láncz, nyolcz rendbeli aranyláncz, kis aranyláncz, panczer módjára csinált öreg szemű aranyláncz (kit Bécsbe vittek), két rendbeli aranyperecz zománczos, egy kereszt módon csinált függő, kibe orien-

[1] L. i. m. 793. s köv. l. — [2] Részletes leirását közli az Arch. Ért. 1905, 70—75. l. — [3] L. i. m. 800. l. — [4] L. i. m. 791. l. 432. jegyz. — [5] L. i. m. 196. l. — [6] L. i. m. 228. l. — [7] L. i. m. 299. l. — [8] L. i. m. 304 l.

tális gyémántkő kilencz vagyon, — továbbá sok párta, díszes övek, stb.[1] Forgách Zsigmond Ádám gróf halála után a szétosztott családi ékszerek és ezüstneműek 73,000 forintra becsültettek.[2]

Temérdek ősi ékszer uszik el a tragikus szereplésű gróf Forgách Simon kuruczgenerális számkivetése idején. (Felesége Eszterházy Ágnes volt).

A *Wissnioweczky* lengyel herczegnek eladott tárgyak a következők: Egy széles aranyos szerszám, becsára 300 frt, egy pikkelyes aranyos szerszám, becsára 100 frt, egy aranyos rubintos szerszám, becsára 300 frt, két pár tiszta ezüst kengyel 128 bécsi lat 128 frt, két pár aranyos ezüst török kengyel 160 bécsi lat 160 frt, köves aranyos kard 300 frt, egy vörösbársonyos czafrang aranyos és selyemrojtokkal 150 frt, annak hasonló társa 150 frt, skofiummal tűzött czafrang szekfű könnyű posztón 120 frt, egy aranyos vörösbársony aranynyal és ezüsttel varrott czafrang 120 frt, egy tiszta aranyos skófiummal varrott czafrang 120 frt.

A zálogba adott egyéb portéka: egy köves aranyos zománczos kard, egy rubintos aranyos szerszám, kantár és szügyelő, egy széles aranyos szerszám, egy szerszám aranyos pecséttel és holddal, zöldfű színű posztón, item hasonló épen olyan, skofiummal tűzött czafrang zöldfű színű posztón, egy pár török kengyel, aranyos táblás az alja; egy pár aranyos kengyel, török tábla nélkül; egy pár tiszta ezüst magyar kengyel, továbbá egy füles sima aranyos pohár (35 lat), egy aranyos kanna (37 lat), egy aranyos magos pohár (47 lat), mely utóbbiakért 119 tallért adtak. A *Duklára* küldött portékák közt, melyek megértek 27—95 frtot, volt aranyláncz 9, másforma 12; a fegyveres ládában volt czafrang, pallos, tőr, kard, aranyos vörös zászló, zöld nyuszt, kalpag, kócsagtoll (3 csomó), buzogány, arany forgó stb. 48 drb. Azt a kardot, melyet a család mint *Rákóczi kardot* kegyelettel őriz (képe az 552. lapon), 1720-ban adta a fejedelem Bercsényinek, kinek egyik leszármazottja Forgách Kálmánnak engedte át. A kard pengéjén e felirás olvasható: Utolsó Rákóczi Bercsényinek, utolsó Bercsényi Forgáchnak 1835-ben. A kassai Rákóczi-kiállításon látható volt.[3]

Forgách Pál váradi, majd váczi püspök hagyatékában találunk 5 arany keresztet, 8 arany szelenczét, 5 gyűrűt stb. *Forgách Anna* grófnő (XVIII. sz.) ékszerei: 1 nyakszorító brilliántos rubintokkal, 2 hasonló fülbe való, 2 brilliántos gyűrű, 3 gyémántos reszkető rubinttal egyveleges, egy pár kézre való és 4 soros nyakra való gyöngysor. Kegyes adományait illetőleg egyebek közt meghagyja, hogy egy darab olvasztott ezüstjéből 1—1 kelyhet készítsenek a szegvári és kaplonyi templomoknak. Ezüstös ruháját a Mária-czelli boldogasszony kápolnának hagyja.[4] *Nádasdy Erzsébet* grófnő (Forgách Zsigmond neje XVIII. sz.) ékszerei közül a nagy brilliáns rózsát menyére hagyja, a többi ezüstneműit gyermekei közt felosztja.[5]

A tömérdek *hadi szerszám* és egyéb felszerelés közt olvassuk egy *Ganser*-nevű ágyúnak a nevét Kassán.[6]

[1] L. i. m. 499. l. — [2] L. i. m. 505. l. — L. i. m. 550—551. l. — [3] V. ö. Századok 1904. 642. l. — [4] L. i. m. 616. l. — [5] L. i. m. 618. l. — [6] L. i. m. 250 l.

A fentiekben méltattuk Bártfai Szabó munkájának érdemét; látjuk, hogy haszonnal forgathatja nemcsak a politikai, de a magyar művelődés- és művészettörténettel foglalkozó történetíró s a hazai művelődési viszonyok iránt érdeklődő művelt olvasó közönség is. *Bagyary Simon dr.*

ÓKORI EGYIPTOM. Irta *Mahler Ede.* Megjelent a Magy. Tud. Akadémia Könyvkiadó-vállalatában. Budapest, 1909. Mahler Ede már ismeretes az ókori keleti népek tanulmányozói között. Babyloniáról és Assyriáról szóló könyve és több, Egyiptomról írt értekezése felhivta figyelmünket az ókori Egyiptomról megjelent legújabb művére is. Szerző kijelenti előszavában, hogy könyvének sajtó alá rendezésében néhány jó barátja támogatta, sőt «a korrekturánál segítségére voltak többen és a kézirat egyes részeit stilisztikai szempontból átvizsgálták.» Fölösleges ezt a tételt bírálni; de fölösleges is volt megírni. Mahler — saját erejéből — nemsokára nem fog ilyen támogatásra rászorulni. Mahler művében tehát nem a nehézkes formát, hanem a tartalom lényegét óhajtjuk bírálni. Kézikönyve, ha nem is kimerítő, de összefoglaló áttekintésre megfelelő anyaggal rendelkezik. A szerző új könyvében ügyesen értékesíti mindazt, a mit tíz év alatt a szakirodalmi folyóiratokban már elénk tárt. Nyolcz fejezetre osztja tárgyalásait. Először az országról és népéről szól. Azután az állami szervezetet ismerteti. Majd a családi életet jellemzi, tekintettel az ifjúság nevelésére is. Részletesebben belemerül a vallásos és halotti szertartások misztériumaiba. A nyelv és írás, a tudomány és művészet nehezebb fejezeteit rövidebbre szabja. Annál kiadósabb azonban a chronologiában. Mintha csak a szerző egyéni véleményt szándékozott volna kifejezni, ismételten hangoztatja, hogy «különös» figyelmet fordított a chronologiára, «mert a tudomány ezt az ágát különös szeretettel művelte.» A ki egyetemesen ír, az nem lehet az előszeretet híve. Valóban szükségünk van a chronologiára, főkép, ha Egyiptom multjába merülünk; de azért, ha tárgyilagosak óhajtunk maradni, még sem osztozhatunk a szerző aphorismájában, midőn döntő kinyilatkoztatással vallja, hogy «ma már átalános a nézet, hogy chronologia nélkül nincsen történettudomány.» A ki a történetírás küszöbén áll, tisztában van azzal, hogy hány segédtudományra kell támaszkodnia. De azért egyetlenegy történetíró sem döntheti el, hogy melyik segédtudomány a vezér, mert valamennyire rászorul.

Rátérve a részletesebb ismertetésre, szívesen elismerjük, hogy Mahler ügyesen tárgyalja mindazt, a mit már mindnyájan tudunk. Egyiptom valóban évezredre terjedő multra tekinthet vissza, midőn a Nilus partján Izrael megjelent. Ma már azonban senki se ócsárolja a Szentírás adatait, se a becsületes Herodotos tévedéseit, midőn a piramisok országában tünődik. Mert mióta a franczia tudósok nyelvén megszólaltak a hieroglyphek, azóta az elmohosodott ősutazók elavult forrásait már senki sem kénytelen feszegetni. A mai egiptologia a tapasztalat igazságai szerint a fönmaradt és eddig kiásott műemlékeken található tömérdek feliratos adatokat fogadja el utbaigazító történeti anyag gyanánt. A kik a csodálatos országban tartózkodtak, nyilt szemmel láthatták a rombadőlt templomok és néma királysírok beszédes feliratait. Midőn a karnaki templom omladékain a százharmincznégy oszlopos nagy csarnokban I. Szeti

dicsőségét hirdető hieroglipheket észrevettük, II. Ramzesz temploma falfestményein pedig a nagy fáraó eposzát csodáltuk vagy az abidoszi, lukszori, abuszimbeli és phyléi templomok festői omladékai közt merengtünk, igazat adtunk Navillenak, a genfi egyetem fáradhatatlan tudósának, a ki már jelentőséges éveket töltött a fáraók országában. A kiváló egiptologus említette előttünk — a magyar tanárok tisztelgő társasága előtt — hogy az eddig kiásott emlékek feliratai még nem ismeretesek. A folytonos ásatások pedig annyi új anyagot tárnak föl, hogy azt a mi századunk sem képes teljesen feldolgozni. A ki látta Memphisben Ti sírját, az feltámadást látott. Mert szemünk előtt állott az alsó rendből fölemelkedett udvari hivatalnok, a ki jutalmára a fáraó kincses herceglleányát kapta feleségül. És hány száz és száz ilyen látomány ragadja meg lelkünket a feltámadó emlékekben, a mesés gazdagságú anyagban, a Nilus partjain. Ma már valóban megszólalnak a titokzatos szfinkszek, a hatalmas néma piramisok, az egy szál óriás rózsagránitból faragott, égbetörő obeliszkek. Az összes eddig olvasott fárasztó tudományos könyvek nem adnak ezrednyi részt sem abból, a mit a megnyilatkozó ősegyiptomi üdítő kútforrások.

De nem mindenki részesülhet olyan szerencsében, hogy személyesen bejárja a csodálatos országot. Éppen arra szolgál tehát a tudomány, hogy tájékozódást nyujtson annak, a kinek lelke a tudás forrásaiból óhajtja szomjúságát oltani.

Mahler tanulságos műve az ország és lakói ismertetésekor, a problémák közül az egyiptomi nemzet eredetét tárgyalja. Ez a kérdés azonban még mindig megoldatlan. A hikszoszok titokzatossága homályba merül. Az elpusztult ősvárosok közül Memphist, Heliopolist, Thébát, Denderát, Abidost és Edfut ismerteti. A Nilus áradását a csillagok járásával kapcsolták össze az őslakók. Igy keletkezett a csillagászat. Az áradás elöntötte a határokat. Igy támadt a földmérés. Asszuánból a Nilus árjain tutajokon szállították a monumentális gránitanyagot. Igy fejlődött az építészet és szobrászat kolosszusokkal. A tanulságos anyagot azonban a szerző túlterheli Brugsch nehézkes idézeteivel.

Az állam szervezetének jellemzésekor Egyiptom felvirágzását a déli és északi országrészek egyesülésében keresi. A fáraó egyenesen Ra istentől ered. Akárhány király tiszteletére külön templom épült. Hiperbolikus az uralkodók czímsorozata. Jelvénye a kettős korona. Homlokát a bűvös kígyó díszíti. Kezében sarlóalakú kard. Minden kerületnek külön helytartója volt. A kincstárnok a birtokokat kezelte. Bíró előtt a tanuvallomás döntött. Minden hivatalnok írástudó és fogalmazó volt. A papokat és bírákat a fáraó nevezte ki. Hadseregük a testőrségből fejlődött. A népet erős munkára fogták. A piramisok és templomok óriási terheit — a fáraók dicsőségére — valóban a szegény nép verítékes vállai emelték.

A családi élet történetét a szerző a fáraókon kezdi. Míg az országban egynejűség uralkodott, az uralkodó palotájában a törvényes feleség mellett háremhölgyek is tartózkodtak. A házasélet alapjait a szív rakta. Érdekes felfogásuk szerint a gyermek az édes anyjához közelebb áll. És így a rokonság anyai ágon szövődött. A fiú rendesen atyja foglalkozását folytatta. Az iskolában íráson és számoláson kívül illemtant és úszást is tanítottak. A családi házban

Kaufmann, pécsi oltárépítő

»FIGYELŐ«
UJSÁGSZELVÉNY VÁLLALAT
Budapest, XIV., Nürnberg-u. 42.
Telefon: 299-632.
Dunántúl (Pécs)
Lap: 1944 ÁPR. 23
Megjelent:

1744-ben szentelték fel a restaurált pécsi Mindenszentek-templomot

Pécs, ápr. hó. — A mellette ragaszkodó pécsi katolikus hívek áldozatkészségéből a Mindenszentek-templom belső berendezésének megújítása véletlenül épen arra az évre esik, amely kétszáz éves fordulóját jelenti a török hódoltság utáni nagy restaurálásnak. A kétszáz évvel ezelőtt restaurált templomot *gróf Berényi Zsigmond pécsi püspök 1744. május 3-án szentelte fel, a húsvét utáni negyedik vasárnap.*

A püspök javíttatni akarta az ősi szentélyt és 1740-ben megkereste a királyi kamarát, hogy munkálatokhoz a Nesselród-féle hagyatékból 1000 forintot utaljon ki. Az összeget meg is kapta és négy év mulva felszentelhette a templomot. Erről a török idők után szükségessé vált restaurálásról tudósít bennünket az a kehlheimi kőtábla, mely az orgonakórus mellvédő falába van beeresztve. A felirat körül címer van: pajzsban lombos fa alatt pelikán eteti fiait. A felirat arról értesít, hogy az *„egész mennyei sereg" tiszteletére szentelt ősi templomot, melyet „sok romlás, éktelenített el- nagyobbittatta, megújíttatta és jelen alakjába öltöztette" Fonyó Sándor pécsi prépost-kanonok, városi plébános.* Ebben az időben ugyanis csak egyetlen városi plébániatemplom volt, a Mindenszentek temploma.

Tehát pontosan 200 éve annak, hogy a templom belső berendezése eredeti pompájában állott. Hogy a főoltárt is *Fonyó* kanonok újíttatta, vagy építtette, annak bizonysága az oltáron 1913-ban még meglévő (Szőnyi O. leírása) falakra festett címer: a pelikán, nemesi korona és mitula. Időközben az oltárt, amint a mostani helyreállításnál kiderült, többször átfestették. Az eredeti tónus, zöld márványozású lehetett. A főoltár egyébként nagyon szépen hat a szentély terében, az összeállítása igen jó ízlésre vall. Ki kell emelni a négy nagyszerű barokkszobrot az oszlopokkal, virágfüzérekkel elválasztott árkádokban. Van vélemény, mely szerint *az ország legszebb barokkszobrai közül valók.* A négy evangélistát ábrázolják, amint nyugtalanul hajladoznak, patetikus mozdulattal gesztikulálnak aranyos köntösben, az arcuk kézés lábrészek festettek. Hamisítatlan barokkszobrok ezek, nagyszerűen összekomponálva az evangélisták szokott jelvényeivel. Most *Kaufmann* pécsi oltárépítő műhelyében várakoznak, hogy a letört részek pótlása után új köntösükben eredeti fényükben díszítsék az oltárt. Sajnos, az oltárkép jelentéktelen, gyenge munka, a sok jóindulatú kezelés csak ártott neki, a mostani restaurálás alkalmával sem tudunk rajta segíteni, marad, amint volt.

Megrendelem a Kir. Magy. Egyetemi Nyomdától HUSZ BÉLA: **A BETEG NÖVÉNY ÉS GYÓGYÍTÁSA** című művet 10·— pengőért folyószámlám terhére — utánvéttel — a könyv árának egyidejű megküldésével.*

Név: .....

Foglalkozás: .....

Pontos cím: .....

Számlám száma: .....

* A nem kívánt módozat törlendő.

A mai napon beérkezett adományokról az alábbi kimutatásban számolunk be:

400 pengő: Városi adóhivatal tisztviselői, a Szieb vendéglő L. asztaltársaság.

200 pengő: Weigl Dezső és neje, dr. Banna Aladár és neje. Trapp József, Vékes István, özv. Kertész Gyuláné, özv. Gerner Antalné.

5 pengő: Gubich Károly.

A csáltörökki számban közölt 5 pengőt nem Zsoldek, hanem Zsoldos János adta.

A Dunántúl olvasóinak a

Kossuth Lajos, Bem, Dembinski.

Nach vorzüglichen Originalien lithographirt v. Kaufmann.

Königsw. 4°.

Saurau X. A. 620. —

Kaufmann

Kaufmann A., festőművész
Burási Enikő: Fürj Ögyleriák, családi arcképek

10 Kaufmann, A.: Férfiarckép a Barkóczy családból, 1790–1807 között, Magyar Történelmi Képcsarnok (fotó Hasznos Zoltán)

10

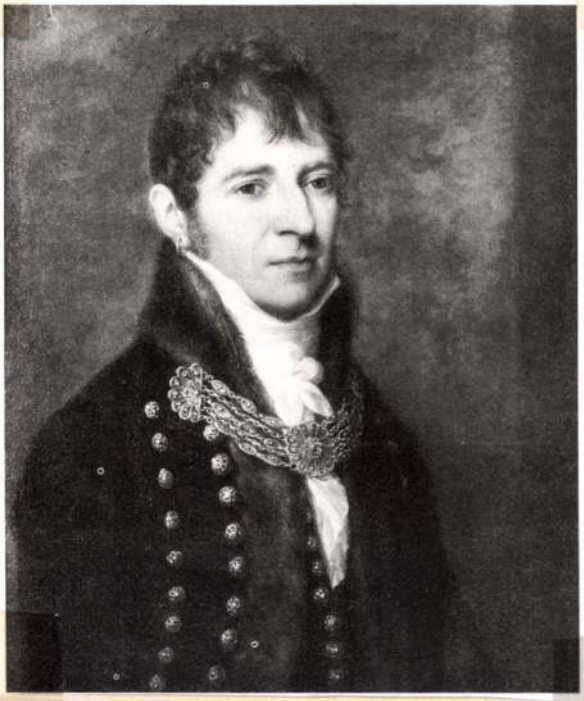

Művészet, 1988., 11–12, 88-old.

Kaufmann Adolf

MAGYAR MŰVÉSZET

1926. 175.

LEVELEZŐLAP

Feladó:

Viktória-nyomda.

II. MAGYAR FILATELISTA NAP
BUDAPEST 1925 DECEMBER 12–14
HARANGHY.

Kaufmann Árpád

építőmunkás

Bp. VII. Nyár u. 32

Nemesfém 1941

198. l.

795

I

377.

795. Vincente Carducho.

Sz. Firenzében 1585-ben. † Madridban 1638-ban.

Assisii szt. Ferencz látomása.

A terebélyes fa alatt jobbra fordultan térdel szt. Ferencz és átszellemülve néz a fára, melynek ágai közt három Cherubtól tartott félholdon állva a Madonna jelenik meg karján Jézussal, ki jobb kezét áldásra emeli és ép úgy mint anyja, szent Ferenczre néz, kinek feje felett dicsfény lebeg és kezein sebhelyek látszanak. Máriának kibontott szőke haja vállaira omlik, szűk ujjú ruhája fehér és palástja kék. Szent Ferencz szürke kámzsája csíkos és derekát corda szorítja. A Madonna fejét dicsfény és csillag-koszorú övezi, míg teste sugarakat szór. Körülötte Cherubok és angyalok lebegnek. Ez utóbbiak kezében ciborium, torony, csillag és nap van. Az előtérben rózsák és liliomok virágzanak; a fa tövében pedig szétzúzott fejű kigyó fetreng. A háttér hegyes vidék tengerrel, melyen vitorlás hajó halad. Alól középütt a mester e jelzését olvassuk:

VIN.9.CAR.°

Kaufmann Ede

fametaõ

1887

Éimisk 1930. 84. 1.

ordult)
diszes keretű tojásdad medaillonban. Előre
éberetvált álla alatt szakált hord. Nyakkendője,
lénye kivágott, kabátja egyelejű. Felirata a

IDRE"

eretnek 18.4 : 13.7 cm.

i sélt rajzai. Pest, Hechenast Gusztáv, 1858.

294/95 № 18.

Kaufmann Adolf

Erdőrészlet, olaj, vászon, 48×69

30. Művészeti Képaukció
1973.

Kaufmann Adolf
(1848-1909)

„Naplemente" o.v. 50x90
J. l. b. A. Kaufmann Kiliáltási ár: 4000 ft.

BÁV 39. Képaukció katalógus 1976 május

Kaufmann Adolf

„Erdőrjéle juhásszal"

O. Tarton 61x41 J. l. G. A. Kaufmann (Sérült)

Víváltási ár: 10000 ft

BÁV 39.Képaukció katalógus 1976 május

Kaufman Adolf (1848-1916)

„Erdő rózsesedővel"

Olaj, vászon 64x32 Jelesre lent balra:

A. Kaufmann

Utváltási ár: 4000 ft

BÁV 37. Művészeti Képaukció 1975 szeptember

Kaufmann Adolf

(1848-1909)

„Tóparti részlet" Olaj, fa

59x45 telepve bent balra. A. Kaufmann

Vízváltási ár: 4000 ft.

BÁV 38. Képaukció Budapest 1975 december

Kaufman Adolf
(1848-1916)

„Erdőrészlet legelésző bírkákkal"
Olaj, vászon 64x32 Jelesve lent jobbra:
A. Kaufman
Kikiáltási ár: 4000 ft

BÁV 37.Müvészeti Képaukció 1975 szeptember

Kaufmann Izidor

Az állandóan Bécsben élő magyar müvész zsidó tárgyu képeit méltatja Yartin József: "A téli kiállitás, II." c. kritikájában: "Mily erősen jellemezvék a zsinagógában imádkozó zsidók! "A csodarabbi dolgozószobája" igen komoly figyelmet keltett mindenkiben. A remek tónusban festett könyves polc, a slabakterek ábrázolása "egyszerüen bámulatos!"

A HÉT, Bp. 1898. dec. 18. IX. évf.
51. sz. 821-822. lap

Kaufmann Izidor

A müvész munkájában a tanulmányfejek mellett kiemeli a csendéleti részletek őszintességét, igazságát, "Tavaszi tárlat" c. beszámolójában Lázár Béla.

Otthon, Bp. 1902. május hó
18-28. lap

MDK

Kaufmann Izidor festő

1882 „Idyll" és „Cicero halála" c képeit héri

Bécsbe kállítani

MDK-A-1-1/1074.

Kaufmann Ilona

ält. Lauf.

Ferk pzomfoisk vk

1939-41.147.1

~~Bártfa V. 169.~~

Kaufmann Hugó

(1844 - 1915)

„Fiatal nő képmása" O. fa 14 x 9,8 cm

J. b. Hugó Kaufmann

BÁV 4o.Képaukció katalógus Bp.1976 szeptember

MDK

Kauffmann Hugó

Sörözö, of.

Ernst Muz. XX/9. aukc. 1920. jan. 5 l.

MDK

Fridrich Kaufman,ötvöstanuló

kit Schüszler Mátyás szegödtet tanulóul öt évre 1689 ápr. 12-én. 1694 ápr 13-án felszabadul s május 5-én váltotta ki szabaduló-levelét.

Mihalik Sándor:Besztercebányai ötvösök a XV-XIX sz.-ban Muz.és Kvt.Irt. 1918. 41-53.l.

Kaufmann Fülöp

MDK

br.Geminger ezredes, olf.

Mücsarnok 1918. Sajtóhadiszállás katalógusa

MDK

Kaufmann Fülöp
Báró Greminger ezredes, olaj

Cs.Kir. sajtóhadiszállás kiáll. 1918. máj. O.M.K.T.
25 l.

MDK

Kaufmann György, festőm.
1824-1892

Önarcékép. Miniatür.
8x6.5

Ernst Múz. aukc. XVI. 1921. Kat. 31c.l.

H.Kaufmann

Szénagyüjtés /Hamburg/

Orsz.Magyar Képzőművészeti Társulat által Szegeden rendezett kiállitás, 1876. katalogusa

H.Kaufmann

Őszi tájkép /Hamburg/

Orsz.Magyar Képzőművészeti Társulat által
Szegeden rendezett kiállitás, 1876.katalogusa

H. Kaufmann

Nyári tájkép /Hamburg/

Országos Magyar Képzőművészeti Társulat által Szegeden rendezett kiállitás, 1876.katalogusa

H. Kaufmann

Tavaszi táj

Orsz. Magyar Képzőművészeti Társulat által
Szegeden rendezett kiállitás 1876, katalogusa

H. Kaufmann

Hazatérő gulya

Orsz. Magyar Képzőművészeti Társulat által
Szegeden rendezett kiállitás 1876, katalogusa

H. Kaufmann

Téli tájkép

Orsz. Magyar Képzőművészeti Társulat Szegeden rendezett kiállítás 1876, katalogusa

Kaufmann Ferenc

építőmester

l.

Tanulmányok Budapest II.

95. l.

Kauffmann Ferenc, építész

1773-tól tervezi és építi a szabadkai Szt. Teréz templomot. (repr.)
Ugyanebben az időben tervezi a bátai templomot.

143.o.

Kojsz Miklós: Adatok Mayerhoffer András működéséhez
MMv. Ért. 1956.V.évf.2-3.sz. 136-145.o.

Franz Kaufmann

Terverhette a budavári palota emeletét

Czagány István: A budavári palota barokk homlokzatának helyreállítása

Műemlékvédelem 1963. 4. sz. 218. l.

Név: . . . . . .

Születési év: . . . . . Hely . . . . . .

Hol, mikor és kinél tanult: . . . . . .

Önálló kiállításai: . . . . . .

Mely kiállításokon vett részt: . . . . . .

Hol jelentek meg kritikák vagy méltatás

F. Kaufmann

tervei: Magy. Orsz. Levéltár. Tervtár: Kereskedelmi Minisztérium I. /Régi jelzet V. 3./ gyüjteményében lévő tervek. A budai királyi palota tervrajzai /nagyrészt az Hajózási Igazgatóság anyagából/. Budai tervek cimü boritékban:

„BT. 86. K. Schloss zu Ofen. F. Kaufmann. (Nyugati homlokrat./

„BT. 87. K. Schloss zu Ofen. Franz Kaufmann (Nyugati homlokrat)

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Müszaki k., 194 l., 212 kép

184. l.

Építési és

Franz Kaufmann

tervezet készített 1820 után a budai palota külső átalakításához. Nem került kivitelre.

Czagány István: A budavári palota és a Szent György-tér épületek. Bpé 1966. Műszaki k., 194 l., 214 kép.
194 l. 214 kép.
35 l.

Franz Kaufmann,

Ságody, Novaky, Hüppmann ~~és~~ és Dembovich által a budai palota „D" épülete dunai homlokzatához hé-zitett tervek nem egyertek meg a helyszínen ~~felte~~ 1950 után feltárt 3-emeleti ablakkeret-megoldásokkal.

Czagány István: A budavári palota ésx a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Műszaki k., 194 l., 212 kép

120. l

Kauffmann Abraham

éremvéső, rézm.

Gyulafehérvár 1784
könt

lásd Bielz Graphik

15, 28. l.

453 ----------szám.

19

Műemlékek Ors

Tárgy:

A beadv

Mellékle

Egyúttal

Előirat s

Utóirat

Másolta

Összeolv

Dr Min. Miniszter Dr Dercsényi Dezső 114'50 Ft. ös utiszámlájat.

Kaufmann Ábrahám

Vésnök és rézmetsző:
1784: Horea és Cloşca képeit metszi rézbe.

B. Nagy Margit: Reneszánsz és barokk Erdélyben, Bucharest, 1970.

308/

Kaufmann

festő

a budai várpalotáról illetőleg annak udvari frontjáról körüli vízfestménye XIX. v. eleje

Kaposy János kérésett róla adatokat

nálam

1946, máj 7.

Vasárnap
23
Kath. Bon. Fülöp
Prot. Farkas

Hétfő
24
Kath. Bertalan ap.
Prot. Bertalan

Kedd
25
Kath. Lajos kir.
Prot. Lajos

Szerda
26
Kath. Zefirin p.
Prot. Izsó

Csütörtök
27
Kath. Kar. Józs.
Prot. Gebhard

Péntek
28
Kath. Ágoston pk.
Prot. Ágoston

Ógörög Nagyboldogasszony

Szombat
29
Kath. Ker. Ján fejv.
Prot. Ernesztin

Izr. 11 S. Ki. These 2. P

35. hét ▪ 1936 Augusztus hó ▪ 31 nap

Kaufmann festő

A Forgách család glimnesi képtára részére festette a nemzetség tagjainak arcképeit utólag, vagy eredetileg a XVIII. sz. végéig bezárólag. Ezek a családi múltat tárló tagjai többször lemásoltattak.

Bárfai Szabó László

A Hunt Parman nemzetségbeli Forgách család története.

Esztergom. 1910

800. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Kaufmann Erzsébet.

Vazary tanítványa.

Munkája szerepel a Képzőművészeti Főiskola kiállításán, a Műcsarnokban.

Nemzeti Ujság, 1924. Máj. 20.

MDK

Kaufmann Erzsébet, festö

Vaszary János kiváló tanitványa.

(e.a.):

A Képzömüv. Föisk. növ. kiáll. - Mücs. Ujság. 1928. máj.2o. 22.1.

Kaufmann Erzsébet.

Vaszary János növendéke.

Munkája szerepel a Képzőművészeti Főiskola növendékeinek kiállításán.

Ujság, 1928. Máj. 20.

Kaufman Erzsi.

Vazary-növendék.

A Műcsarnokban, a Képzőművé-
zeti Főiskola növendékeinek kiál-
lításán munkája szerepel. Neve
már különböző kiállításról ismert.

Pesti Napló, 1928. Máj. 20.

Kaufmann Erzsébet

1926/27 – 1927/28

Ferkè p zomfoiskèvk

98.l.

Kaufmann, Angelika

és korábbi kiállításáról (Bregenz) nóló referá-
tum (Das Münster, 1968. évf. 376.l.)
David Irwin referátuma a kiállításról (The Bur-
lington Magazine, 1968, 533.l.)
Menus, Batori és A. Kaufmann portrékat, főleg Onorato
Caetani főpapról közöl Steffi Röttgen. (Paragone, 1968.
52.l.)

Bedő Rudolf: Az 1968. évben megjelent külföldi folyóiratok szemléje. Művtört.Ért. 1969.4.sz. 325-337. l.

327.l. 335.l. 337.l.

MDK

Kauffmann Angelika, 1741-1807 után

Álom, miniatür

Árv.Közl. 1929. jun. 4.sk.sz. 23 l.

MDK

Kauffmann Angelika

Hölgy vesztanői öltözetben, repr.

Nyári S. dr.: A német festészetről. Vas. Ujs. 1891. 33. sz. 532-534.l.

Kaufmann Antal

Aranyozó mester, 63 éves.

30 éve aranyozta a Pécsi N Sz-L.,
és több templom, híres festm. ke-
retét aranyozta

Utolsó Mohikánok...

Dunántúli Napló, Pécs.
1956. okt. 2.

MDK

Kaufmann Adolf, 19.sz.

Borus táj fákkal

Almásy-Tel. 3.auk. 194o. ápr. 23 l.

MDK

Kaufmann Adolf, festöm.

Tájkép. Olf. Jelz.

Árv. Közl. 1936.márc.76.sz.2.rk.sz. 40.l.

MNK.

Kaufmann Adolf festő

"Erdőrészlet" /olaj/

Árverési Közlöny 4.sz. 1939. december.
37.1.

MDK

Kaufmann Adolf, festö

Erdei patak. Jelzett. Olf.

Árverési Különny. Festm., rajzok. 1936 okt.4. rk.sz. 34.1.

MDK

Kaufmann Adolf, festőm.

578. Erdőrészlet. Olf. J.l.j.

Árverési Csarnok aukció, 1931.dec.4.cu. Kat. 37.1

Kaufmann Adolf (1848-

„Rózsafedő asszony"

o. karton 30x40 cm J.l.j.: A. Kaufmann.

Kikiáltási ár: 3000 Ft.

MÁV 45. Képaukció Budapest, 1978. május

Kaufmann Adolf (1848-1916)

„Erdőrészlet bírlanyájjal"

o.v. 44x50 J. l. b. A. Kaufmann

1. ár: 5000 ft

BÁV 41. Képaukció Budapest 1976. december

Kaufman, Adolf (1848-1916)

„Falusi táj, hazatérő bírlanyájjal"
o. v. 64 x 79 cm J. l. j.: A. Kaufman
Védett. Kikiáltási ár: 12000 ft

BÁV 44.Képaukció Budapest,1977.december

Kaufmann Adolf (1878-1916)

„Vízparti táj" o.fa. 59x45 cm

J.l.b.: A. Kaufmann

kikiáltási ár: 8000 Ft

BÁV 46.Képaukció katalógus,Bp.1978.szeptember

Kaufman, Adolf (1848-1916)

„Csónakázó nő" o.v. 50x90 cm

J. l. b.: A. Kaufman

Utiáltási ár: 10000 ft.

BÁV 48. Művészeti Képaukció Bp. 1979. xx május

Kaufman Adolf (1848-1916)

„Erdőrészlet" bírhanyájjal" o.v. 44x50 cm

J. l. b.: A. Kaufman

Kiáltási ár: 10000 ft.

BÁV 47. Képaukció Bp. 1978. december

Kaufmann Ágota rajzai

Terracotta fejekkel szerepel

a Fiatal képzőművé-ek V. kiállítása a

Ernst-múzeumban.

Kerekí Kovács Gyula: Fiatal képzőművé-ek
V. kiállítása.

Magyar Ifjúság, 1964. XII. 12.

KAUFMAN ÁGOTA

Női fej. terakotta

Fiatal képzőművészek és iparművészek kiáll 1955

Kaufmann Ágota

Fej (kerrakotta nobak, rajzó)

Tinatáj. 1965, 4 m, 3050.

Kaufmann Géza

szerepelt a Fiatal Képzőművészek V. Kiállításán.

(Magyar Ifjúság 1964. dec. 12.)

Kaufman Ágota

MDK

Maszk portré, terrakotta

Sapkás portré, terrakotta

Ernst Muzeum 1964. Fiatal Képzőm. V. Kiáll.

Kauffman Ágota

Két pozitíval szerepelt a „Studió 64" kiállításon

Tiszatáj, 1965, 4 sz., 304 o.

~~Gönczi Béla~~ 140.l. kép
~~Horváth Ilona~~ 140.l.
Kaufmann Ágota 140.l.
Keserü Ilona 140.l.
Ligeti Erika 140.l.
Nagy István 140.l.

Pató Róza 140.l.
Somos Miklós 139.l.
Sváby Lajos 139.l. kép
Szabó Zoltán 140.l.

Simon Ferenc 139. l. kép.

Kovanecz I.: Kiállitás a

Főiskolai hallgatók nyári

munkáiból. SZABAD MÜVÉSZET
1956. 3.sz.

11

MDK

Kaufman Ágota

Maszk portré, terr.

Sapkás portré, "

Studio 64 - Fiatal képzőművészek 5.kiáll. Ernst Muz.
1964. dec. 15. o.

Kaufmann ágota nakrám

Ámpar Tré - val nekezdet a
Studió 64 kiállításán

Németh Lajos: A Studió 64 kiáll.
Valóság, 1965 3 sz., 91 old.

MDK.

Kauffmann Ágota

Kritika a Studió 64 kiállitásán szerepelt müveiről.

V[illegible]lóság 1965. 3. 91 lap.

MDK.

Kaufmann Ágota

A Fiatal Képzőművészek budapesti ki - állitásán szerepelt.

Tiszatáj 1965.április 3o4.lap.

.

M.D.K.

Kaufman Ágota
szobrász

Plasztikai műveivel szerepel a kiállításon.

Dutka Mária: Fiatal művészek kiállítása. 8 l
Magyar Nemzet, 1960 jan. 24.

M.D.R.

Kaufmann Ágota

Kovanecz I: Kiállitás a Főiskolai hallgatók nyári munkáiból. Szabad Müvészet 1956. 3.sz.

140 l.

Kaufmann Ágota , szobrász

Fiatal Képző- és Iparmüvészek kiáll. Ernst Muz. 1955. jun.

Kaufman Ágota
Női fej, terakotta
Fiatal Képzőművészek és Iparművészek kiállitása
Ernst Múzeum, 1955. jú nius, 26 l.

58. kép. *Magyar festő 1780 körül : Él*

Kaufmann Ágota, szobrász

MDh

Értékes portrét állított ki.

Péter Imre: A Fiatal Képzőművészek Stúdiójának kiállítása az Ernst Múzeumban

Népszabadság Bp. 1960. febr. 5. 8-l

MDK

Kaufmann Alajos, festőm.
XIC.sz.

Tájkép. 30 x 37

Urlovas. J.alul jobbra: Aqua rell.

26 1/2 x 37

Magy. Nemz. Szépművészeti Társ. I.aukciója. Bp.1921

Ka t. 16.l.

MDK

Kaufmann Angelica- Burke, Thomas

Nö Ámorral . Ov. szines rézm.

v. Ernst Muzeum VI. művészeti aukció. Kiáll. 1947 okt.
Kat. 17.1. 12-19.

M.D.K

KAUFMANN, Angelica festő
1741 - 1807

Barkóczy János arcképe

Garas XVIII. n. 226. l.

MDK

Kaufmann Angelika után

Ariadne Naxos szigetén, elefántcsontminiatür

Magy.Nemz.Remszánsz Társ. V.auk. Bp. 1923.

11 l.

MDK

Kaufmann Angelice,/?/ 1741-1807

Női képmás

Ernst 11. sukc. 1920. ápr.

14 l.

Kaufmann „Adolf"

becsi festő volt az, aki a Paál László-éhoz hasonló, de nagyon giccses erdőrészleteket festette, s melyekről L. B. szorgalmasan állítja ki a valódiságukat bizonyitó attesztéket. Egy ilyen hamítan is szignált képnek 1942-ben bedölt P. E. és az Almássy aukció-ház is.

MDK

Kaufmann Adolf

Őszi erdő, of.

Árv. Közl. 1937. 7.rk.sz. 84.sz. 22 l.

MDK

Kaufman Adolf, 1848-?

Tájkép, festm.

Ernst Múz. 21. sukc. Lp 1.

MDK

Kaufmann Adolf, 1848-1916.

Erdei patak, festm.

Északfrancia táj,"

Ernst Muz. 55. aukc. 1937. ápr.

1.

18

Kaufmann Adolf

Tájkép, olaj

[illegible]

4o

M D K

Kaufmann Adolf

Virágzó fák, olajf.

Szent-György-Céh XL. Aukc. A Gyűjtő. VII. évf. 7. sz. 1918. máj. 199 1.

MDK

Kaufmann Adolf, 1848-1916

Erdei patak, vászon

Északfrancia táj, "

Ernst Muz. 55. aukc. 1937. 18 1.

Kaufmann Adolf festő M.D.U

Őszi hangulat felerve.

Vánon 59+43

Enyedy Lukács és neje hagyatéka. Az Ernst-
Mus. Aukcói. XXII. Bp. 1923 20

MDK

Kaufmann Adolf, sz. 1858.

Esti hangulat, festm.

Ernst Muz. 51. auk. 1935. márc.

11 1.

MDK

Kaufmann

Vukovics és Kaufmann szállitotta az asztalos-
munkát Horti Pál tervezte kelengye-ebédlőhöz.

Cikk: A lakberendezési tav.kiáll.

Magyar Iparművészet, 1903. 114.lap

Vukovics és Kaufmann asztalosmesterek

MDK

az illetékes bíráló bizottság a kereskedelemügyi miniszter iparművészeti érmeinek másikát Vukovics és Kaufmann asztalosmestereknek adományozta.

A M. Ipam. Társ. Köréből. - A Városmajori Kiállítás kitüntetettjei.
Magyar Iparművészet. 1906. 46.l.

MDK

Kaufmann

Aranyérem kitüntetést kapott, a st. louisi világkiállításon.

Művészet, 1904. 406.l.

Kaufmann , asztalosmester MDK

A kereskedelemügyi miniszter másik iparmüvészet ti érmét Vukovics és Kaufmann asztalosoknak adományozta.

A kerácsonyi vásár kitüntetettjei.
Magyar Iparmüvészet. 1906 46.1.

MDK

Kaufmann iparmüv.

Karácsonyi ipm.kiáll. Magyar Iparmüvészet. 1906, 4.l.

MDK

Kaufmann és Vukovics

ebédlőbutor kivizetelezése

Magyar Iparmüvészet, 1903. 125 l. képek

MDK

MDK

Vukovics és Kaufmann asztalosok

A Magy. Iparművt.Társ. 1906 márc. 9.-én ülést tartott, mely alkalomból az 1906. évi karácsonyi kiállítás szereplőit jutalmazta.

V. és K. nyertek el az állami iparművészeti ~~XXXX~~ érmet.

A M. Iparm.Társ. választmányi ülése.
Magyar Iparművészet. 1906. 106.1.

Kaufmann, festő

Divatcsarnok, 1858.juli 6.426-428.
A budapesti Müegylet...tárlata.

Kauffmann A. MDK

Téli est, olf.

Műcsarnok 1884. őszi kiáll.

MDK

Kaufman A. XIX. sz.

Erdő

Ernst Muz. aukc. XVII. 1921.

Vukovics és Kaufmann MDK

A Magy. Iparmüv. Társulat 1905/6 karácsonyi kiállitásán közösen iparmüvészeti érmet kapt tak.

Müvész et. 1906. 130.1.

donig. Éppen Agnon pedig csak azért ötlik eszembe, mert a Jidli meséjének a kerete is a zsidó legendák, parabolák és bölcs mondások sok ragyogó ékességével van teletüzdelve és ezek nem külső ornamensek, hanem a mű lényegéhez tartoznak. A nagy mesébe beleszőtt apró mesék és kis epizódok még speciálisabb zsidó szint adnak Fényes Samu könyvének, amely így nemcsak mint a zsidó miliőnek, hanem egyszersmind mint a zsidó szellemnek igazi produktuma jelenik meg. *P.*

PALESZTINA A GOTHAI ALMANACHBAN

A Góthai Almanach e kétségbeejtő pontosságú évkönyve az uralkodó és trónjuktól megfosztott királyi családoknak, államoknak, diplomatáknak 1922. évi kötetébe felvette Palesztinát is. Mindössze másfél oldal az, amit az ujjáteremtődő ősrégi országnak szán, de hát Izrael földjének nincsenek ma már kimutatható törzsökös nemesei, Dávid király sarjadékainak kikutatása pedig még a Góthai Almanach teljesitőképességét is meghaladja. Az uj nemesek? Azokat nem érdemes összeszedni, nagyrészük már amúgy sem tagja a zsidóságnak. Az almanachban egyébként benne van úgyszólván minden adat, ami a mostani Palesztináról megtudható.

A fontosabb adatok a következők:

Főmegbizott és főkormányzó: *Sir Herbert L. Samuel.*

Főbiró: *Sir Thomas Hayreft.*

Transjordania kormányzója: *Abdulla.*

Palesztina (7 kormányzóság) területe: 23.000 □ km, lakossága: 700.000, 1 □ km-re esik 30 lakó.

Transjordania területe: 42.000 □ km, lakossága 350.000 1 □ km-re esik 8 lakó.

Együttes területe: 65.000 □ km, lakossága: 1 millió 50.000, 1 □ km-re esik 16 lakó.

A lakósság eloszlása vallás szerint 77.000 keresztény, 76.000 zsidó, a többi mohamedán.

Magyar zsidó chalucok olvassák a Mult és Jövőt Palesztinában.

Bevándorlás: 1920 szeptembertől 1921 májusig 10.000 zsidó.

A nagyobb városok lakósságának száma: Jeruzsálem 60.000, Jaffa 40.000, Szichem (Mablus) 22.000, Haifa 20.000, Hebron 18.000, Betlehem 15.000, Názáret 15.000.

Bevételek:

Vámok	458.943
Egyenes adók . . .	148.745
Közvetett adók . . .	617.225
Pósta és táviró . . .	142.334
Vasutak	770.000
Egyéb bevételek . .	76.800
	2,214.047

1920/21. évi költségvetés egyptomi fontokban.

Kiadások:

Főmegbizott . . .	11.285
Igazgatás	104.570
Pénzügyek	37.188
Népjólét	142.885
Oktatásügy	103.000
Közbiztonság . . .	216.642
Pósta, táviró . . .	119.526
Vasutak	745.579
Földműv. és halászat	49.085
Egyéb kiadások . .	756.373
	2,286.133

Az 1919/20. évi külkereskedelem adatai (1000 egyptomi fontban)

	Behozatal	Kivitel
Nagybritannia	1205	12
Egyptom	999	547
Franciaország	115	20
Olaszország	81	15
Görögország	41	20
Németalföld	341	90
Amerikai egyesült államok	198	4
India	211	01
Japán	315	—
Ausztrália	143	—
Más országok	245	39
Postaforgalom	297	27
	4191	774
1921. évben	5217	772

Az almanach szerint a behozatali többlet a *zsidó lakósságnak és bevándorlóknak* küldött nagyszámú adományra és támogatásra vezethető vissza.

Az 1919/20. évi hajóforgalom: Befutott 357 gőzös, 466.714 tonna tartalommal és 2472 vitorláshajó 18.730 tonna tartalommal.

1920. évben 1006 kilométer volt a vasuthálózat.

A pósta és távirat kiterjedésére vonatkozóan nincsenek adatok.

Nagyon érdekes képet mutatnak a budget adatai. Adminisztrációra 104 ezer fontot irányoztak elő, népjólétre ellenben majdnem 143 ezret, oktatásra 103 ezret. Általában egy kialakulófélben levő állam szükségleteinek hullámvonala rajzolódik ki e tételek sorrendjéből.

Mindezek után kiváncsian várjuk az 1923. évi almanachot.

Felelős szerkesztő és kiadó: Dr. PATAI JÓZSEF. Kiadóhivatali igazgató: VIRÁG GYULA.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VI., Révay-utca 14.

Vácne, vácne arme Leit
Vát son kümen a bessere Zeit.

Ez a nóta — ez az egyszerű primitiv dal, van benne valami a zsidó psziche Messiás-váró ábrándjából. A legsötétebb, a legvigasztalanabb órák méhéből szakad fel és halk sodrán úsztatja és elringatja a szenvedést.

A könyv másik nagyobb darabját Kis erdő a rengetegben szintén az a mélységes emberszeretet világítja át, mint az elsőt. De itt az általános emberi tragikumot még mélyebbé és véresebbé teszi az asszonyi tragikum, az anyaság nehézkes silhouettje rajzolódik a háttérre és a terpeszkedő homályban mi is felfigyelünk a gyermekgyilkos kis cseléd, a kis Erzsébet látomásaira. Révész Béla, az ember, közel hajol a kis cselédhez és igazi részvéttel figyeli szegény, öntudatlanul bűnös szívének, szegény, fantáziás lelkének nehéz martiromságát. És ime megérezzük, hogy az író szemében rokonok ők, a falu keresztény Erzsébete és Géza a kis zsidó könyvelő. Kihasználtak, elnyomottak, napba nem nézők mindaketten és mindaketten egyszerű szűkreszabott sorsukban nagy és mélyenszántó általános tragédiák hordozói és hirdetői annak a nagy szociális igazságnak, hogy nem a faj és vallás von gátakat és válaszfalakat ember és ember közé, csupán csak a nagy aránytalanság, az emberi sorsok nagy igazságtalanságai. *Patai Edith.*

„JIDLI" ELSŐ VÁLTOZÁSA

— Fényes Samu regénye —

Fényes Samut nem a kurzus vihara sodorta a zsidó problémák felé. Az ő lelke azelőtt is sűrűn alámerült a zsidó kérdés mély vizeiben. A zsidó hivatás misztériuma gyakran fogta meg a szívét és ha csak Bar Kochbájára gondolunk, amelyet — oh változó idők! — a Nemzeti Színházban mutattak be, reá eszmélhetünk, mennyire foglalkoztatta Fényes Samu fantáziáját a zsidóság messiási missziója, amelyben ő mindig rendületlenül hitt. És ebből a hitéből nem józanította ki semmi. A szenvedések, a megpróbáltatások csak megacélozták a bizodalmat, hogy a zsidóság az a „negyedik testvér", aki kibékíti a civódó testvéreket, véget vet a háborúknak, ahogy azt valamikor Juda nagy prófétái megjövendölték. A „Jidli" szívbemarkoló apológiája a zsidó Golusznak, a zsidó hontalanságnak és üldözöttségnek. De nem irányregény, sehol se bújik ki a szeg a zsákból, sehol sem feszülnek elénk látható szerzői intenciók. Fényes Samu elbeszél, elbeszél egy megható történetet egy szegény szenvedő zsidó fiúról és az ő hontalanúl bolygó és olyan tragikusan elbukó mátkájáról. És nem érződik ki sehol semmiféle tendencia. Csak lassan sodródik a lelkünk a mese hullámzó áradatán és alig vesszük észre, hogy a szemünk megtelt könnyel, a szívünk dallal, valami szomorú, bánatos melódiával és átérezzük, hogy a zsidóság dalát, a sok évezredes szomorú nótát hallottuk és a csodálatos viziók a zsidóság szimbolumát elevenítették meg előttünk.

A „Jidlit" — írja Fényes Samu — egy regénytrilógiának szántam a (magyar) zsidóság három fejlődési fokozatának a vázolására, az ahasvérusi probléma megvilágítására, vértanuságának a festésére, hogy világtörténelmi hivatásának a tükrét adjam, mely a humanizmus szolgálatában áll. Az egyetemes emberiség eszméjét én egyenesen zsidó produktumnak tartom, nem intézményes és igásított, mint a hogy római imperium megkísérelte és elgondolta, hanem a szellemi szabadság kötelékeivel beleszőve a szívekbe. Az első rész a pária zsidót, a nyomda alá kész, a (magyar) polgár-építő zsidót, a harmadik a forradalmár zsidót ábrázolja, (fogja ábrázolni majd) — mindig vértanuságában és felmagasztalosulásában, míg végre maga kéri a kategortól a megsemmisülést, az ítéletet. De nem lehet elmúlnia, — az örökkévalóságot kell építenie — tanítani a népeket.

Nagy várakozással nézhetünk elébe a teljes regény-trilogia megjelenésének, de az első megjelent rész maga is egészet alkot és már ebben a formájában is a magyar zsidó irodalomnak egyik legértékesebb gyöngye. Ha a „Jidli első változása" héber vagy jidis vagy valamelyik más európai nyelven látott volna napvilágot, megtenné a maga körutját oceántól oceánig, akárcsak a „Vehojo heokov lemisor" (Und das Krumme wird grad), amellyel Agnon neve bevonult a zsidó házakba Newyorktól Captownig, Varsótól Lon-

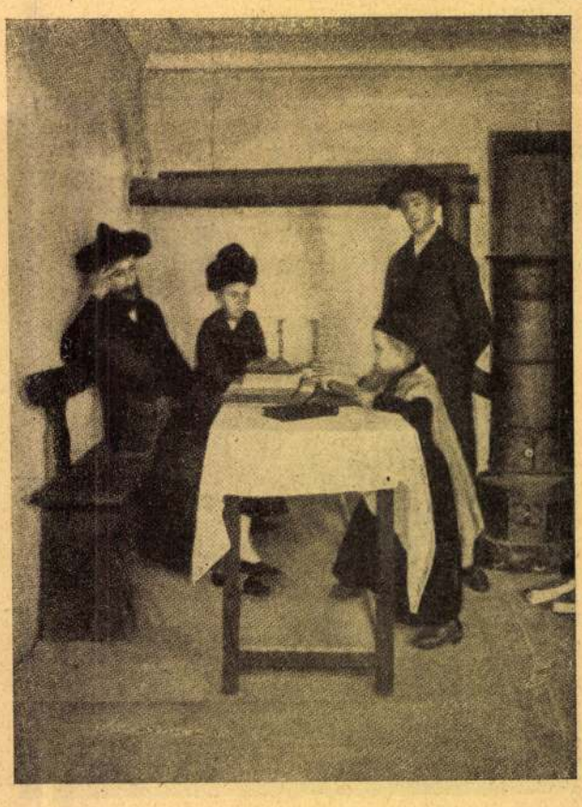

Kaufmann Izidor: Oktatás.
Unterricht.

Múlt és jövő
1922. okt.

E. M. Lilien: A Tóraíró
Születésének 60. évfordulója alkalmából

A Mult és Jövő 1934 július-augusztusi műmelléklete

Izidor Kaufmann : Lengyel zsidó nagyasszony ünneplőben

Dr. Friedmann Ignác műgyüjteményéből

Múlt és Jövő 1934. Jul-aug.

Kaufmann Frida

Z. 2048

~~Augsburg város ötvös hitelesítőjele~~

~~VI. 26, 27~~

Kaufman Ignác

Arad

Mark 1261.

Márki Sándor:
Arad vaine gye és
Arad szabad kir.
város története
II. kat. 1. rész
Arad 1892

Kaufmann Izidor

iród

Din Páris

40. 1.

Diner Dénes Jozef:

M. Tejpiörnüvészeti Kiállítás.

Mo. a párizsi világkiállításon.

1900. Bp. 1901

~~A gyagedeinek, római VI. 282~~

MDK

ifj.Kauffmann Hermann, 1878-

Szerelmeslevél, festm.

Ernst Muz. 21. aukc, 3p 1.

Kaufmann Lipót

éksvereig

Estitanf. Zománcozás

Értimisk 1904/5.

27. l.

Kaufmann Klára

alakrajz

1916–17

Érintik 1930. 84. l.

ltan) ~~...~~, teljes arcélben, és díszes keretű tojásdad
egyszer fordított, bajusza kicsiny, ~~...~~ szakálla
valója fekete, ingének mellfodra látszik,
...se paszomántos. Felirata a kép alatt:

i JOZSEF"

...tnek 18.4: 13.8 cm.

...s életrajzai. Pest. Heckenast Gusztáv, 1858.
XVI.

294/95 № 20.

Kaufmann, Carl (1843-1901)

„Velencei réglet" o. vászon. 98 x 142 cm

S. l. j.: Carl Kaufmann 1894. (Szerult)

Kiváltási ár: 20000 ft

BÁV 46. Képaukció katalógus, Bp. 1978. szeptember

Kaufmann, Karl (1843-1901)

Téli utca o.v. 52x37 cm

J. l. j.: Karl Kaufmann 1890

Zitiáltási ár: 5000 ft.

BÁV 44.Képaukció Budapest,1977.december

Carl Kaufmann (1843-1901)

„Velencei részlet" o.v. 50,5x48 cm

J. l. j.: Carl Kaufmann

Kikiáltási ár: 14000 Ft.

BÁV 50. Képaukció katalógus, Budapest, 1979. december

Kaufmann K.

Árverési Csarnok aukció Kat.

38 r. 1927 máj.

730 Klein Adam

Nyerges fehér ló az istállóban.

Rk.

K. 1.50.

121 X 140 mm.

MDK

Kaufmann Karl

Biboros

Alkotás Művészház XIX. kiáll.

MDK

Kaufmann Karl, festö.

Biboros,

of. -

Alk. Műrészház, - XIX. Kiáll. - 1943 okt. - Magy.

Mesterek. - Jegyz.

Kaufmann József

Aranyműves

+ Pécsett 74 éves korában

Vas. Ujs. 1887. 186. l.

TELEFON: 187—330.
POSTACSEKKSZÁM: 29521.
POSTAFIÓK: 311.

BUDAPEST, 1939 IX. 11.

Nagyságos

dr. Genthon István ur

Budapest.

Sajnálattal vettük tudomásul, hogy b. számlájának egyenlegem, melyből b. kívánságára Gerke, Sarkophag és Rothenstamp, Gauguin cimü könyveket jóváirtunk,

Kaufmann Joseph
egető XVIII. sz

l.
Schirek Holitsch
130. l.

Kaufmann Johann

festö 1806

l.

Schirek Kolitsch

106. l.

ségének összegyűjtését
te ki céljául. Egyrészt
g kívánta menteni és át-
ni a haza szellemi örök-
ét, másrészt ezzel is bizonyí-
i kívánta azt, hogy a magyar-
g állandó, szerves része az eu-
pai nemzetek szellemi közös-
gének. Az általa létrehozott
űjteményt, amely mintegy
000 nyomtatott könyvet,
00-nál több kéziratos művet,
lamint sok száz térképet és
etszetet ölelt fel, a magyar
mzetnek adományozta. A Szé-
ényi Országos Magyar Könyv-
r *Bibliotheca „Hungarica*
zéchényiana Regionalis alapító
kmánya 1802 november 25-én
elt, és a következő napon nyerte
l a királyi minősítést. Az intéz-
mény Pesten 1803 decmber 10-
én nyílt meg a közönség szá-
mára.

A törzsgyűjteményhez két
nagy állományrész, a Magyaror-
szág mindenkori területén 1712-
től, illetve külföldön 1601-től
megjelent könyvek gyűjteménye,
valamint a hírlapok és folyó-
iratok gyűjteménye tartozik. Szá-
mos magyar könyv és folyóirat
egyetlen fennmaradt példányát
őrzi. A különböző tudományágak
kutatói aligha nélkülözhetik a
különgyűjteményeket. E körhöz
tartozik a kézirattár számos ritka-
ságával. A régi nyomtatványok
tára, a plakát- és aprónyo-
matatványtár 1935 óta működik,
több, mint kétmillió egységet
számláló gyűjteménye magába
foglalja a Magyarországon 1711
után megjelent kisnyomtatványo-
kat: röplapokat, műsorokat, met-
szeteket, képeslapokat és grafikai
plakátokat. A nemzeti kulturális
kincs része a *zeneműtár, a tér-*

Poprády Géza: Örömmel és büszkeséggel mondhatom, szép eredményeink vannak

tötte össze. A mill- a
tenárium évében, 19
nyílt meg az épület
szintjén. Hasonló jel
múzeumi gyűjtemény sem M
gyarországon, sem Európába
nincs.

Az egyedi kulturális intéz-
mény főigazgatója *Poprády* Géza.
Találkozásunk alkalmával a

áll. Az anyag 1988-tól korlátozá-
sok nélkül használható. Újabb
idők tették lehetővé a történeti in-
terjúk videotára létrehozását.
Video-emlékiratok ezek, interjúk
a közélet, a gazdaság, a tudo-

Buda és Pest a XVI. század végén. Georg Hoefnagel alkot Civitas orbis terrarum című művében jelent meg 1617-ben

mány és a kultúra hazai és határ-
rainkon kívül élő személyiségével,
akik életpályájukból adódóan sorsuk felidézésével hozzájárulhatnak századunk történelmének pontosabb megismeréséhez. A filmgyűjtemény őrzését tette lehetővé a *Magyar Mozgókép-*

könyvtár újdonságairól beszélge
tünk.

– *Milyen szerzeményekr*
büszke mostanában?

– Az utóbbi években min
untalan a pénzhiányra panas
kodtunk, ennek ellenére örömm
és büszkeséggel mondhaton

Az olvasóteremben már asztali lámpák fényénél olvashatnak a látogatók. A felső világítás csökkentése évi hatmillió forint megtakarítást jelent a könyvtárnak

Magyar képek izraeli aukción

A múlt század derekán született Aradon *Kaufmann* Izidor, aki családnevéhez illően előbb kereskedő lett, ám nem mondott le művészeti érdeklődéséről sem. A pesti mintarajziskolában kapott indítás és biztatás után a bécsi akadémián tanult tovább, majd pályafutása is a császárvárosban bontakozott ki az első világháború után bekövetkezett haláláig. A zsidó hitélet és a nagypolgári létforma maradt elejétől végig munkásságának meghatározója, amint azt a Magyar Nemzeti Galériában őrzött Szombat este vagy A rabbi kapuja akadémikus részletezéssel megfestett kompozíciói bizonyítják, valamint a műkereskedelmi forgalomba került, naturalisztikus zsánerjelenetei. Most a patinás londoni aukciós ház – a Sotheby's – amerikai magántulajdonból származó olajképét itte kalapács alá Tel-Avivban prilis 8-i árverésén. Az Izraeli nemzetközi művészet címmel ás ervezett rendezvény tulajdonpp a zsidó művészek alkotáit gyűjtötte egybe az egész vi- gból, másfél száz tételben. Olyan nagyságok mellett, mint a Kaufmann-kortárs és német földön az utóbbi években rendkívül felkapott Lesset *Ury* avagy az impresszionisztikus mester *Liebermann*, az orosz-francia *Chagall*, aztán *Braque* vagy *Arp* és *Dufy*, netán az amerikai kortárs Keith *Haring* – a mi festőnk *Munkácsyra* emlékeztető szalonképét 18 000–25 000 dollárra értékelték a szakértők. Az olajfestmény egyébként karosszékben ülő úrihölgyet ábrázol az ablak előtt, olvasásba merülve, körülötte afféle csendélet gyanánt a nagypolgári életforma obligát tárgyi kellékei és státusszimbólumai. Egy másik magyar résztvevő viszont a század eleji avantgárd mozgalom immár klasszikussá vált vonulatába sorolható. A magyar műkereskedelmi életben is keresett és sikeres mester – *Kádár* Béla – virágcsokrát sötétkék kannában – szintén olajjal lenvászonra festve – „csak" 5000–7000 dollárra taksálták a Sotheby's becsüsei.

A derékhadat természetesen a ma is élő, alkotó izraeli kortársak képezték az aukci amelynek anyagából előze válogatást mutattak be – a szokásai szerint – előzőle német nyelvterületen, például Majna mellett Frankfurtbar Berlinben. Germán tájak ugyanis nemcsak a korábbi dációk miatt, hanem az utó évtized oroszországi emigrác ja révén megerősödött és új egyesült két berlini közösség potenciális vásárlónak számít műkereskedelmi berkekben, érdeklődés nemcsak a judaicá avagy az ortodox ikonokra te jed ki, hanem progresszív h gyományai nyomán a klasszik és kortárs avantgárdra is. A szö veges és képes mellékletekk egyaránt jól dokumentált katal gust ivrit, valamint angol nye ven jelentették meg, az árak viszont egyértelműen amerik dollárban közölték. Egyes mű vészektől – mint amilyen pél dául a jeruzsálemi Noé bárkáj szabadtéri szoborparkban tarka barka, meseszerű állatfigurákkal szereplő Niki de *Saint Phalle* – tucatnyi tételből álló kollekciót is bemutattak. **(wagner)**

Bíró-plakátok Bécsben

ire e sorok megjelennek, már t is tudni fogjuk, milyen ára- n ütötték le a bécsi Doro- eum speciális plakátaukciójá- ak magyar tételeit április 13- n. A több mint félezernyi falra- asz közül a katalógus belső címoldalán színesben is repro- dukálták például *Petten* Sándor Hüvösvölgyi Park Szanatórium feliratú reklámját, háttérben a romantikus stílusú, tornyos épülettel, előtérben a nyugágyban pihenő, pongyolás hölggyel, a kolorit piros-zöld kontrasztjával (1800 ATS), a turisztikai kategóriában, vagy *Korda* Sándor Mágia című „fantasztikus történetét" az Ékes szignójú filmplakáton (4000 ATS). Az osztrák szerkesztők valószínűleg a trikolór miatt emelték még ki színesben a sajtótermékek közül az 1919-es „Kis Újság" címlapját, fekete-fehérben hagyták viszont közvetlenül mellette az ezzel egyidős Nemzeti Újságot a Parlament dekoratív sziluettjével és az előtérben írdogáló krónikás figurájával, akárcsak *Bíró* Mihály azonos korú borítóját, „A társaság"-ot. Ez barna-kék színpárra szorítkozva foltban és vonalban is mesterien ábrázolja az ágyúcsőre támaszkodó bakát, amint a képes heti folyóiratot olvassa az első világháborús, vérzivataros időkben... (A magyar politikai plakátokat 1200–1500 schillinges értéksávban kínálták.) Színesben hozták még *Bardócz* 1915-ös plakátmatuzsálemét, amely *Elkán* Gyula Károly körúti szűcsmestert reklámozza igen elegánsan és szellemesen, a nercbundát hordó, divatos dámával, aki cilinderes törpe urak csoportját vezeti pórázán (5000 ATS kikiáltási áron).

Ha csak találomra belelapozunk a katalógusba, olyan kis remeklésekre bukkanhatunk például a nemzetközi turizmus kategóriájában, mint *Konecsni–Kling* szinte kisplasztikává komponált, kedvesen vidám matyó hölgye a tenyerére szállott pillangóval vagy matyó legénykéje a mezei csokorral (előbbi Hungary, utóbbi Ungarn felirattal, 1000, illetve 800 schillinges értéksávban). Koronás-címeres a kőbányai sörgyár Ágoston-féle Hősök idény nedűje (2000 ATS), *Bíró* Mihálytól a Magyar Vöröskereszt sorsjegyét népszerűsítő, madonnás plakát 1917 tájáról (1800 ATS). Nevesek a választási plakátok – részben vörös-fekete kontraszttal –, például „a Vörös Hadsereg diadalmas útjáról" 1919. május–júniusban, vagy a Testvérek, tartsunk össze! feliratú, mégis csüggedt figurát ábrázoló falragasz, az „Apánk, anyánk, gondoljatok ránk" kissé naiv-negédes felszólítása a Keresztény Nemzeti Egyesülés Pártjának nevében, végül koronás-címeres a tömör és frappáns „Magyarország nem volt, hanem lesz!" jelszava ismeretlenektől, és ezzel még korántsem teljes a felsorolás...

Wagner István

Kaufmann Izidor

Jestö

Nod

Ujv. MTsL.

456. C

Magyar Irodá Lexikon

A MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGÁTÓL
BUDAPEST, VI., ARÉNA ÚT 41. SZÁM.

129/ szám.
1932

Vámosatya ref. tplomszél
3 db. fényrép 4,5 x 6

MOB.
alaplelt. s Záma 5256/1 – 3 ig

Művészet.

Kaufmann Izidor művészete.

Irta: Lázár Béla.

Végig járva az idei tárlat termeit, a nagy tájszimfoniák, a zenei hangulatoknak széles modorban való lepingálása, a sok lázasan töprengő modor-, tekníka- és egyéniséghajsza után végre eljutottunk a VIII. terembe, annak is a jobb oldali falához, mire örvendezve kiáltottunk fel:

— Végre egy csomó kép.

Már-már az Eszterházy-képtárba, a nagy holland képművészek közé akartunk menekülni a tájképvázlatok, a sok tétovázó, ingadozó, modoros modorkeresgélés után! Eszünkbe jutott van der Neer, gyönyörü fasora a finom és elegáns Mieris, Gerard Dou, szóval a mai vázlatszerü teknikusok mellőzött ellentétjei, a pontos részletező, befejezett egyéniségek, mikor a VIII. terem hat képe, a jobb falon megállásra késztett. Hiszen itt a nagy hollandusokkal congenialis alak áll előttünk! Ki festette ezeket a gyönyörü interieuröket, ezzel a minucziózus pontossággal, a részletek hajszál-finom kidolgozásával, ezzel a tökéletes egyszerüséggel? Ki az, ki merészkedik egységes teknikával alkotni meg minden képét? Ki az, a ki nem veti meg az időt kivánó becsületes természetmegfigyelést? Ki az, a ki nem akarja, idegen bőrbe bujva utánozni Boecklin szenvedélyesen álmadozó lelkét, csak hogy zseninek nevezzék, s megelégszik a természet igaz és hű megfigyelésével, a saját szemével látott, — még pedig jól megnézett — jelenségek szabatos visszaadásával, ha ez a jelenség elég jellegzetes, hogy meghassa a a szivét, vagy kielégitse szinérzékét? Ki az, a ki nem fél attól, hogy legfeljebb csak tehetségnek deklarálják, mint Menzelt, mert csak azt festi, a mit lát és nem azt, a mit álmodott?

Kaufmann Izidor.

Egy aradi születésü magyar művész, a kiről már sokat beszéltek a műbarátok és műértők a külföldön és a ki most, befejezett kész egyéniséggel hazajött, minekután eltitkolta előlünk multját, tépelődéseit, kinjait, vergődését, kisérletezését, fokozatos haladását. Amikor a müncheni nemzetközi versenyben a maga genre-je elsőjének, Bécsben az ottani mesterek legkiválóbbjának ösmerték el, a kiről a franczia sajtó már akkor ki fejezte elismerését, a mikor még Párisban nem is

Otthon 1899
I. felév

illet meg egy oly nemes állatot, mint ön.

ARSZLÁN

Még gunyol? Vigyázzon. Ismeri Carment. Az is keleti vér. Tudja mit dalol:

(*énekelve*)

Ha nem szeretsz, ugy én szeretlek
És ha én szeretlek, jól vigyázz!

ETELKA (*dudolja*)

Ha nem szeretsz, ugy én szeretlek (*hirtelen félbe szakitja magát*) Arszlán Effendi, ön megszégyeniti a nevét is, meg a nemét is.

ARSZLÁN

És én mondom: Vigyázzon kisasszony! (*lassan távozik, dudolva*) És ha én szeretlek, jól vigyázz! (*el.*)

Üzenet.

Ö kis dalocska ha kopogtat,
Az ablak szárnyait kitárd,
Oh, hadd lopódzon a szivedbe,
Mert néki tél fagya megárt.

Kényesb portéka nincs a földön
Mint kis dal s gyönge rózsaszál.
Annak lányszív, ennek tavasz kell,
Máskép eléri a halál,

Ha rózsát napfény nem beczézi
S leányszem dalra nem nevet,
Elfonnyad, meghal mind a kettő—
Oh nyisd ki, nyisd ki szivedet!

FELEKI SÁNDOR.

állitott ki, csak a gyülölt németek közt — haza jött és nagy szerényen dokumentálta: ime, magyar vagyok . . .

Igaz, e vallomás nélkül nem tudtuk volna! Nem a hazai levegőben élt, — itt nem is tudott volna ilyen művészi tudásra emelkedni; ez ugyan igen sajnálatos dolog, de való igaz; éppen arra kellene törekednünk, hogy idehaza is kitudjon fejlődni a magyar talentum, anélkül, hogy fejlődésének külső benyomásokra legfogékonyabb korszakában legyen kénytelen külföldre vándorolni . . . De ha már egyszer megtörtént, ki változtathat rajta? Kaufmann nem a hazai életből, sem a polgárság, sem a parasztság, sem a munkások életéből nyeri ihletét; idegen világból merit, a lengyelországi zsidók életéből. Miért éppen abból? Hogy került az aradi fiu Galiciába, hogy belemerüljön idegen faj, idegen nép lelkivilágába?

Kaufmann Izidor most negyvenöt éves, huszonkét éves volt, a mikor a művészi pályára lépett. Aradon született, apja a szabadságharczban mint főhadnagy vett részt, halála után szegény édes anyja neveltette, csak éppen addig birta, mig a fiu felcseperedett, azután neki is kenyeret kellett keresnie. Valahogy bejutott az aradi iparbankba gyakornoknak. Tudja az Isten, a fiunak olyan szögletes irása volt és oly gyönyörü rajza. Az iparbankban pedig a gyönyörü irást szerették, azzal nem törődtek, hogy szögletes-e a rajza? De törődött vele Aczél Péter aradi főispán, a kinek, hogy szeme elé kerültek a fiu rajzai, magával hozta Pestre, nem restelt elmenni Than mesterhez, hogy hát mit szól hozzá? Van-e tehetsége ennek a gyereknek?

— Ugy emlékszem erre a jelenetre . . . beszélte nekünk a mester. Nagynéném, a kinek nagy üzlete volt az aradi főutczán, mondta egy napon, hogy menjek fel Pestre, a főispán ur ő méltósága beszélni akar velem, ott aztán keressem fel a Wodianer-palotában. Éreztem, hogy most dől el a sorsom. Félálomban, szinte mámorosan, kábult fejjel léptem be . . . de örömmámorban hagytam el a palotát. Szinte repültem le a lépcsőn. A főispán ur már akkor be is iratott a mintarajziskolába, 400 frt évi segélyt igért s én boldog voltam, kimondhatatlanul boldog!

Megkezdődtek a tanulóévek. A mikor az elemekkel ugy a hogy tisztába jött felment Bécsbe, *Trenkwald* József mesteriskolájába. A mester már akkor az ötvenes években járt s benne volt a Piloty iskolában nyakig. A bécsi képtárban látható nagy triumfalis képe, — Lipót főherczegnek a keresztes hadjáratról való visszatérését ábrázolja, — szabályszerüen megkomponálva, pontos távlati törvények alapján, kanont és hagyományt tiszteletben tartva készült. Ennél a mesternél megtanult Kaufmann mindent, a mit elméletből meg lehet tanulni. De érzése nem vonzotta őt mestere útjára. Nem tervelt nagy templomi mennyezeteket, sem ebédlő faldiszitéseket, annál kevésbbé nagy allegoriákat, még tájképeket sem. A Belvedère hollandosztályában a gyönyörüen, pontosan és minucziózus részletességgel megfigyelt életképek vonzották. Ott sem a tárgy, hanem a modor. Beleszeretett a kései Rembrandt-tanitványokba, még pedig azokba, a kik a holland családi életet humorával, természetes egyszerüségével együtt figyelték meg. A Metzu-k, a Dou-k, a Steen-ek, a Mieris-ek, a van der Neer-ek világa vonzotta. Megfigyelte, hogy milyen gondosan dolgoznak ki azok minden apró részletet. Dou-t gyöngéd teknikája szinte arra kényszeritette, hogy nagyitó üveggel dolgozzék. Gondos, aprólékos részletességgel adják vissza a ruhaszövet selymes puhaságát, a szobaberendezés tárgyainak minden apró részletét, s a polgári életet olyan derülten, olyan jókedvvel, olyan szeretetteljesen fogják fel, mint a van Ostade-ok, van Delft-ek, a hollandi parasztéletet. Meleg rokonszenv a mindennapi élet derüs világa iránt. Nagy érdeklődés minden iránt, a miben humor nyilatkozik meg. Ez az, a mi talált a fiatal Kaufmann egyéniségéhez. Pedig homlokegyenest más volt ez, mint a mit Bécsben, az akkori művészkörökben látott. Még Makart nagy sikerei sem bóditották el, nem kereste ő a nagy, éles szinellentéteket, a kolorit csodáit, — az élet mindennapi jelenségeinek szeretetteljes tanulmányozása, a valóság, az apró iczi-piczi valóság, csekély mese, nagy sziv, jó kedv és gondos kidolgozása a részleteknek, az anyagnak, az élet igaz szineinek, sem rikitóan, sem tompitott tónusokban: ime a fiatal Kaufmann ideálja.

Ebben az időben tönkre ment a főispán, elmaradtak a 400 forintok, sőt szegény édes

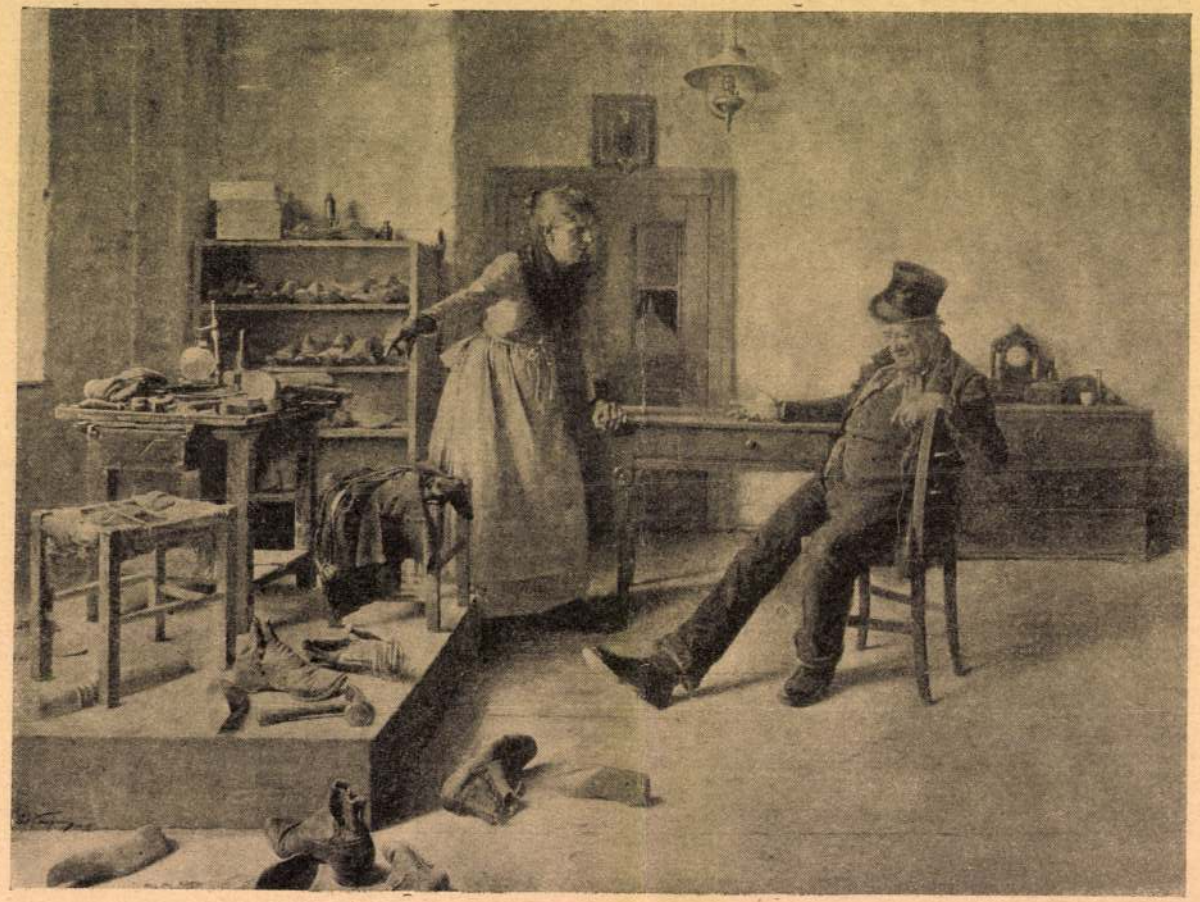

Heverdel-hétfő.

Kaufmann Izidor festménye.

Vén kecske is megnyalja a sót.

Kaufmann Izidor festménye.

anyja is támogatására szorult. Mit volt mit tenni? Elkezdett dolgozni, műkereskedőknek olcsó pénzen, éveken át, nagy kinnal-keservvel, mert élni csak kell? Ebből az időből valók a bécsi életből vett genre-képei. Ime a *Vén kecske is megnyalja a sót.* Szegény, de szép fiatal varróleányhoz komoly szándékkal állit be a vén kérő. Persze, hogy kikaczagják. Az öreg ur ugy ül ott a székén, mintha tűkön ülne. Nehéz a mondani valója. Hamiskásan nevetgél magában a leányzó. Nincs ugyan valami jó sora, de megél a két keze becsületes munkájából. Nem fogja eladni a fiatalságát. Ha várt eddig, vár ezután is. Az öreg ur tudja már a választ, szorongatja is a régi módi czilinderét, a padlásszobába beragyogó napsugár, a tisztára felsúrolt padimentum mind megerősiti őt föltevésében. Hej de jó volna, ha meghallgatná őt az a szorgalmatos, derék hajadon. De az a tréfás mosoly? Bizonyosan tréfával fogja elütni a dolgot. A kosarat igy jobban el lehet viselni, Nem bántó ez a felsülés. Van derüje és humora. Akadt is rá Schwarz műkereskedő urnak ugyancsak hamar vevője. Most a tizszeresét fizetik annak, a mit egykor Kaufmann kapott érette. De akkor megváltás volt az is!

A másik bécsi genre a még mindig mámoros lusta susztermájsztert ábrázolja, a kinek hétfőn sincs még kedve a munkára. A felesége pirongatja, buzditja, korholja, de hát hasztalan! Oda dőlt az asztalra, maga elé néz filozofálva, haszontalan az asszony minden szava, a jókedvü majsztram nem aludta ki még a vasárnap örömeit. Vagy az a másik, almát hámozó fiatal asszony, persze csak ugy, tréfából gazda-asszonyoskodik, miközben a kis urára gondol, szerelmetes szivvel. Ezeken a képeken nincs más egyébb, csak a fiatalság jó kedve, no meg Kaufmann művészetének egyre fejlődő teknikai biztonsága. Ahogy itt, a kis térben, a remekül kidolgozott részletek távlatba vannak állitva, a későbbi művész teknikai tudása és művészi biztonsága ébredez.

Nyolcz esztendővel ezelőtt történt, hogy Kaufmann Bécs utczáin egy gyönyörü lengyelzsidó fiatal embert látott meg. Művészi szemmel azonnal észrevette, hogy az igazi semitafaj egy érdekes egyedére bukkant. Elutazott a lengyel-zsidók közé és tanulmányozni kezdte őket, s mihamar észrevette, hogy mennyi ott a szép typus, az érdekes sujet, a pompás régiség, a nagy és benső családiasság mily gazdag megindító jelenetekben, s egyre-másra festette le ezeket az eleddig csak visszataszitóknak rajzolt alakokat. Mert a természetben mindenütt meg van a szépség, csak látni kell tudni, csak érezni kell a szépség közellétét és őszinteséggel kell feléje törekedni! Ebből a tárgykörből vett festményeivel Münchenben kétszer nyerte meg a kis aranyérmet, Bécsben az idei kiállitáson hasonlókép az aranyérmet, azelőtt a Königswalter nagydijat s megalapitotta művészi hirnevét, kifejlesztve művészi egyéniségét.

A szegény lengyel-zsidók nyomorult életéből kiragadta azokat a mozzanatokat, melyekre a humor derüs fényt vet. A mikor az üldözött házaló jóleső megelégedéssel számlálja össze filléreit s látja, hogy hosszas küzködésének van valami eredménye is. Vagy amikor az utszéli korcsmában összeakad a két házaló és pompás kedélylyel beszélnek valami ügyes fogásról. Hogy ragyog a furfangos arcza az idősebbnek, a kitünő üzletifogás fortélyának elmondásában, miközben a korcsmáros az ablakban nagy irigykedéssel hallgatja a mesét. Hát még az a kedves jelenet, mikor az ősz nagyapa a leczkét nem tudó kis unokát pirongatja, de olyan szeliden s annyi szeretettel. Derü, jókedv, szeretet vonul végig ezeken az életképeken, még hires nyomorgó rabbijelöltjének is megvan az a vigasztalása, hogy minden koplalásnak vége szokott lenni, majd csak érette is eljön valamelyik község és elviszi rabbinak!

Az idei téli tárlaton is ebből a körből vett képeket látunk tőle. A szombatnap falus zsidó templomba vezet bennünket hol a kántor produkálja magát és ezt hallgatják a hivek. Mindegyik arczon más-más kifejezés. az egyik buzgón imádkozik, a másik nyitott szájjal élvezi az éneket, a harmadik mélyen elmerül gondolataiba, az egyik kis gyerek buzgón mormolja le az ima szövegét, a másik kiváncsian hallgatja a dalt . . .

Vagy ott az a másik kép, a legmélyebb, a legmeghatóbb, az a fiatal rabbi, a ki foliansokkal megrakott asztalon, homlokára illesztett kézzel mélyen elmerül egy könyv olva-

sásába, mig balkezével kérdést látszik intézni önmagához. Keres, kutat, töpreng. Ebből a fajtából születnek a Spinozák. Milyen mélyen gondolkozó elmét ábrázol ez a kis kép! Most megakadt valamelyik fogas kérdés megoldásában, s keresi a megfejtést, az ellentét eloszlatását!

Lélek ül ezeken a képeken, beszélnek, élnek, éreznek ezek az alakok, sőt még a csendéleti képei is olyan biztonsággal, igazsággal megfestvék, hogy életet nyernek, az a pad ott a felolvasó emelvény mellett, a csodarabbi ajtaja, az a darab fehér fal, mind-mind élővé válik a művész ecsetétől. Hogy kihozta azt a távlati hatást a kutató rabbi és a mögötte lévő könyvszekrény között. A kivitel milyen finomsága, az anyagnak milyen szerető, gondos megmunkálása, a részletek milyen részletes kidolgozása, szóval a természet mily éles megfigyelése tárul itt elénk. Azért nem üres egyik se, mert egy művészi egyéniség, egy szerető, érző, nagy szivü, finom látásu és mélyen gondolkozó művészi egy-é niség nyilatkozik meg előttünk, plasztikus, összhangzó és egységes formában!

Most, hogy megismerkedtünk művészi tudásával, az itt elért sikerek lelkesitő hatása alatt elhatározta a művész, hogy hazánk egy nagyon érdekes népének, a székely szombatosok életének bemutatására fogja szentelni erejét a legközelebbi jövőben. Valóban az ő ecsetére várakozik ez a hálás és ritka tárgy, megfesteni a bőzöd-ujfalusi szombatos székelyek életét, akiketa viszonyok a maguk sajátos felekezetéből beolvasztott a zsidóságba. de megőrizték régi hagyományaikat, magyarságukat és faji jellegüket. Kaufmann művészi ecsete egy egész uj világot fog bemutatni a szombatos életképekben, az ő művészi lelkének subjektivitásán keresztül.

Egy képviselő albumába.

Latinul deklamálj a felsők körében:
«Odi profanum vulgus et arceo.»
Lefelé magyarul: «Imádlak, óh népem!»
— Manapság az ilyen Janus-arcz beh jó!

Egy feltörekvő ifjunak.

Könnyü szerrel magas polczra jut,
Aki macska-természetü:
Kapaszkodni s hizelegni tud.

Életphilosophia.

Világodat addig éled,
Amig lelked el nem mélyed.

Amig világodat éled,
Addig lelked el nem mélyed.

Kézfogó.

Amikor megkéred drága kis kezét,
Látásod belevész rózsaszinü ködbe;
De a lenge fátyol széjjelfoszladoz —
És a kezed az, amely meg lesz kötve.

Méry Károly

Biró Lajos Uj-Guineában.

Irták: Dr. Semayer Vilibáld és Bátky Zsigmond.

(Biró Lajos eredeti fényképfölvételeivel.)

Nem nagyon régen történt, mindössze 1895 elején, azért emlékszem olyan jól az egész dologra. Odakünn fagyos februári est borult a magyar fővárosra, a mikor mi, a magyar természettudományi társulat tagjai, a Magy. Tudományos Akadémia u. n. heti üléstermében azért gyültünk egybe, hogy a megelőző évben a német uj-guineai Stephansort telepen a magyar tudományosságért martyrhalált halt *Fenichel Sámuel* emlékezetére gyászünnepet üljünk.

Véletlenségből Biró Lajos mellé kerültem, kit zoologiai működése révén már régebbről ismertem. Nem az akadémikusok székein, hanem a karzat fatámlás padjain foglaltunk helyet, a melyekre a rendes akadémiai ülések alatt azok szorulnak, kik még nem akadémikusok, de szivesen kitennék magukat . . . . . ennek a mindnyájunkat érhető balesetnek.

A zöldes Auer-fényben úszó, előkelő pompáju terem csakhamar megtellett, de az alkalomhoz mért gyászos hangulat csak akkor vonult be a lelkekbe, mikor a fölkelő nap honában övéihez tért magyar fiu gyászba borult édes anyja, megtört édes atyja s egy sereg életerős testvére léptek be. A társulat meghivására Erdélyországból, a messze földön hires collegiumi városból (Nagy-Enyed) jöttek fel, hogy szerény családjuk fényes büszkeségét a magyar természettudományok felkent papjainak fényes segédlete mellett még egyszer ki tudja hányadszor temessék.

A magyar tudományosság nevében *Szily* Kálmán és *Herman* Ottó bucsúztatták az első magyar Uj-Guineautazót. Szavukra s az öreg Fenichelné fuldokló zokogására, száraz szem nem maradt a teremben. Biró-é is könyárban úszott. Egymásra néztünk s hogy a természettudomány tanitványaihoz nem illő meghatottságunkat közömbösséggé változtassam, odaszólok Bíróhoz: «Nos kollega ur, úgy-e hogy érdemes a magyar tudományért meghalni, mikor az ember fölött ilyen szép szavu lélekharangot csenditenek meg?» Néhány perczig

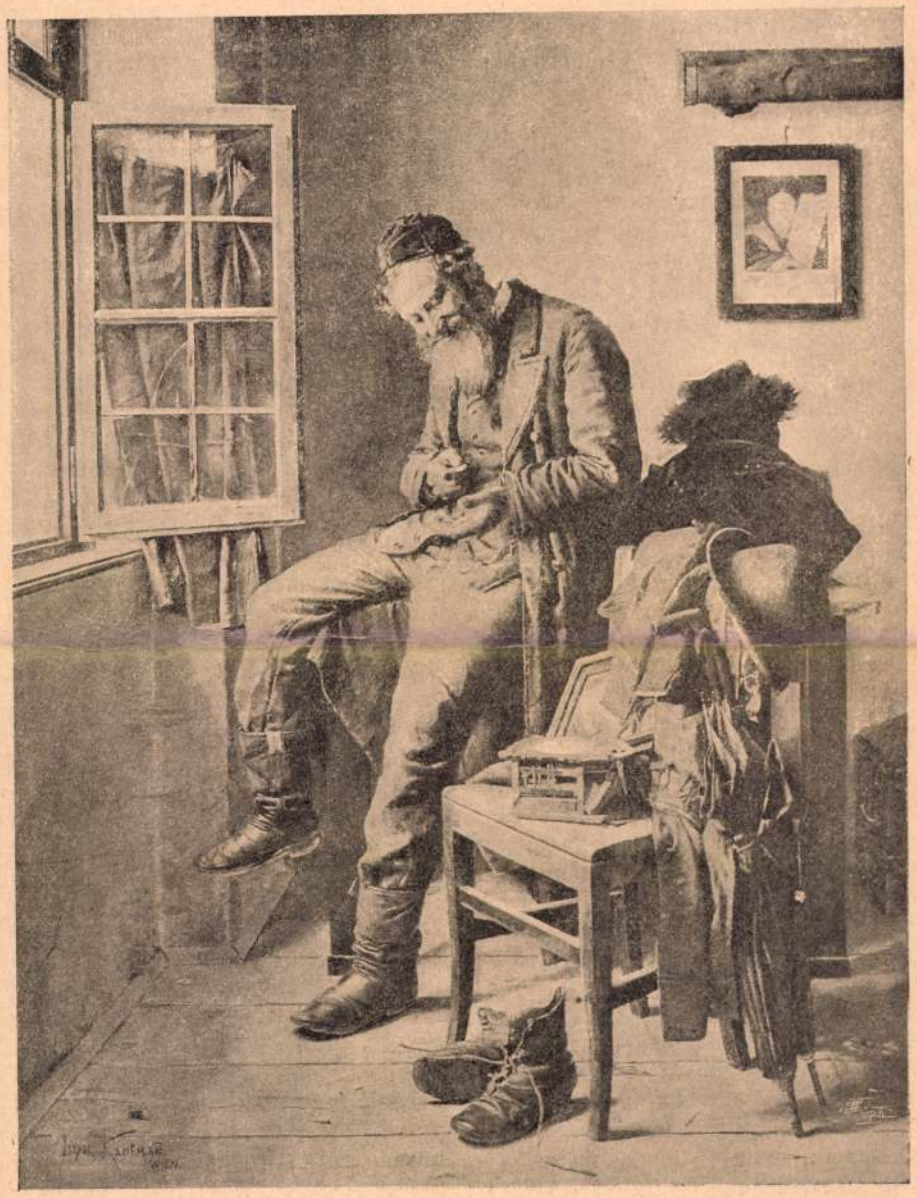

Haszon. Kaufmann Izidor festménye.

pápúa disznó, továbbá a tenger termése képezik. Szeszes italt is készitenek, még pedig a kává-gyökérből.

Lakásaikat, mint Biró mondani szokta, «festői nemzeti viseletüket» és ékszereiket, a Biró eredeti fényképfelvételei után készült képeink mutatják.

Vallásukról keveset tudhatni, — a szent házaikban megőrzött álarczok és faragott emberalakok azonban *«őseik kultuszát»* gyanittatják, egyébként az egyénre lépten-nyomon reánehezedő erkölcsi törvényei is vannak. Vallási gyakorlat számba mennek gyakori tánczaik is.

Még csak arról kellene valamit elmondanunk, hát Biró hogy él uj-guineai tamoljai közt?

Ugy, hogy ő tamolék-kal (azaz a környék bennszülötteivel), csak mindennapos kisebb-nagyobb kirándulásai alkalmával érintkezik. Német-Uj-Guinea t. i. nem egyébb, német kereskedelmi telepnél, több kisebb állomással, ahol a német uj-guineai kereskedelmi társaság hivatalnokai laknak, a kik a bennszülöttekkel müveltetik a dohány-, kókuszpálma, kávé stb. ültetvényeiket. Ezeken az állomásokon, az ültetvényesek és ezek kereskedelmi ügynökei, az u. n. trader-ek közt él Biró is — természetesen ugyanazon viszonyok között, mint ezek, ami nem is olcsó életmód, mert Birónak az élelmi czikkek és cseretárgyak drágasága miatt, a legnagyobb takarékosság mellett is évi 4000 frtjába van. Ennyi pénzért pedig derekasan meg is kell dolgoznia, sok állatkát és sok ethnographiai tárgyat gyüjtenie. A pénzt előlegekben kapja szingapuri konzulatusunktól, a hol *Szalay* Imre min. tan., magy. nemz. muz. igazgató úr nyilt hitelt nyittatott számára.

* * *

Volt azután arra is idő, a mikor Biró levelei egyszerre csak kimaradoztak. A hónapok félévvé, sőt egész évvé szaporodtak fel — és mi még mindig egymást kérdezgettük, ki mit tud az eltüntről? Még *Chyzer* min. tanácsos se tudta, Biró hol van. Gyüjtemények azért egyre érkeztek, hol kisebbek, hol nagyobbak, az egyes tárgyakhoz azonban egy-egy számon kivül, semmi közelebbi adat nem volt csatolva, pedig hát Biró korábbi sok fáradsággal készült czédula-katalogusa bőség és elfogulatlanság dolgában valóban páratlannak mondható.

Rejtélyes elhallgatásáról sok hir keringett akkoribban közöttünk — s ezek közül egyik-másik még a lapokba is kiszivárgott. Akárhányan voltak, kik holt hirét hiresztelték.

A sötétségbe a «Magyarország» egyik tárczája hozott világosságot. E lapban t. i. egy szép nap Fanzler dr. hajóorvos leirta, mikép találkoztak Bióval Szingapurban, — mikép töltöttek el ott egynéhány felejthetetlen napot, — melyek lefolytával mindegyikök ismét a rendes munkába fogott, Fanzler hajóra szállt, Biró pedig az egyszer Borneo érintésével, másodszor is az ő kedves tamoljaihoz indult.

A rejtély meg volt oldva. Birót akkoriban végpusztulással fenyegette a pálmák alatt az európaira szüntelen leselkedő láz, a mely ellen csak egy védelem van, megszökni. Azután meg cserekészlete is fogytán lehetett. azt pedig Szingapurban fél annyi költséggel lehetett felujitania mint Wilhelmshafenben, — aprópénze is volt és igy aztán életét meghoszszabbitandó, azt cselekedte, mit a tropusok alatt lakó angolok már évtizedek óta haszonnal cselekszenek, pihenni tért és hogy az üdvöset a hasznossal párositsa, nehány hétre Szingapurba tette át lakását. Onnan aztán jött levél, jött katalogus, — Biró él.

Szegény Fenichel, ha ő is igy tehetett volna, akkor a Stephans-orti temetőben ma egy, még jeltelen sirral kevesebb domborodnék.

behandelt, mit Einbeziehung und Aufarbeitung des bis dahin bekannten histor. Materials bis 1810.

Katona-Thuránszky, Irene, Pädagogin, geb. 1861 in Esztergom, absolvierte die Lehrerinnenpräparandie, wurde, nach mehrjähriger Lehrtätigkeit, 1890 zur Direktrice der Budapester Lehrerinnenpräparandie im II. Bezirke ernannt und ging 1907 in Pension. Sie schrieb mehrere Lehrbücher für Mädchenschulen und ist eine rege Mitarbeiterin der pädagog. Fachpresse.

Katscher, Berta, deutsche Novellistin, geb. 12. Juni 1860 in Trencsén, gest. 17. Sep. 1903 in Budapest, war eine beliebte Übersetzerin und Jugendschriftstellerin. Sie übersetzte zahlreiche Romane und Novellen aus dem Französischen und Englischen und auch ihre Originalnovellen erfreuten sich grosser Beliebtheit. Bekannteres selbständiges Werk: *Fremdartige Geschichten.*

Katscher, Leopold, Schriftsteller, geb. 30. Aug. 1853 in Csákova, widmete sich frühzeitig dem Schriftstellerberufe und gehört zu den fleissigsten Männern der Feder. Selbständige Werke: *Zierden der engl. Literatur* (1880), *Bilder aus dem englischen Leben* (1881), *Bilder aus dem chinesischen Leben* (1881), *Charakterbilder aus dem XIX. Jahrhundert*

ches Bild ist auch sein im Besitze des Museums der schönen Künste befindliches Gemälde: *Das Tor der Rabbis.* Er lebt ständig in Wien. Seine Bilder werden ausserordentlich geschätzt und sind in ihrer lebensvollen Wahrheit, präzisen Zeichnung und Charakteristik wohl einzig in ihrer Art.

konnte aber seine Werke wegen Mangel an materiellen Hilfsmitteln nicht in Druck legen. Er schrieb mehrere Dramen für die Schuljugend, ferner: *Liber de cosmographiae et matheseos principiis*, eine Kirchen-, Weltgeschichte, die *Capitularii canonico regularis* u. v. a.

Kaufmann, David, jüd. Theologe, geb. 7. Juni 1852 in Kojetein (Mähren), gest. 6. Juli 1899 in Karlsbad, wurde 1877 an das damals eröffnete Budapester Rabbinerseminar als Professor berufen, zu dessen Zierden er zählte. Grössere Werke: *Die Theologie des Bachja ibn Pakuda* (1874), *Geschichte der Attributenlehre in der jüdischen Religionsphilosophie des Mittelalters* (1877), *Al-Batlajusi nyomai a zsidó vallásbölcsészetben* (Die Spuren Al-Batlajusi's in der jüd. Religionsphilosophie, 1880, auch in deutscher Sprache), *Adalékok a középkor physiologiája és psychologiájának történetéhez* (Beiträge zur Geschichte der Physiologie und Psychologie des Mittelalters, 1884, auch in deutscher Sprache), *Zur Geschichte jüdischer Familien* (1888 und 1894), *A zsidók utolsó kiűzése Bécsből és Alsó-Ausztriából* (Die letzte Vertreibung der Juden aus Wien und Niederösterreich, 1889), *Mélanges d'archeologie juive et chretienne* (1888), *Jacob Mantino, une page de la renaissance* (1894), *Die letzte Erstürmung Ofens und ihre Vorgeschichte* (1895).

Kaufmann, Isidor, Maler, geb. 22. März 1853 in Arad, war zuerst in seiner Vaterstadt auf der kaufmännischen Laufbahn tätig, studierte dann an der Budapester Muster- und Zeichnenschule und an der Wiener Akademie. Er nimmt seine Stoffe zumeist aus dem Volksleben der Juden. Ein sol-

vábbja (Das Nonplusultra des europäischen Indigo, 1869).

Katona, Moritz, Rechtsgelehrter, geb. 5. Mai 1845 in Szentmihályfa, absolvierte die Universitätsstudien in Budapest und Wien und publizierte schon als viertjähriger Jurist sein erstes Werk: *A tévedés beszámitása a büntetőjogban* (Die Einrechnung des Irrtums im Strafrechte), das preisgekrönt wurde und auf Grund dessen der Autor zum Professor des ungar. Privatrechtes an der Nagyszebener Rechtsakademie ernannt wurde. Von Nagyszeben in gleicher Eigenschaft nach Győr berufen, wirkte K. an letzterer Rechtsakademie siebzehn Jahre, bis er 1903 als Professor an die Budapester Universität berufen wurde. K. publizierte in der Fachpresse zahlreiche Studien über die Erbfolge, den Pflichtteil im ungar. Privatrechte und über andere zivilrechtl. Fragen. Selbständige Werke: *Civiljogi dolgozatok* (Zivilrechtl. Aufsätze), *A pénztartozásokról* (Über die Geldschulden, 1884, preisgekrönt), *A magyar családi hitbizomány* (Das ungar. Fideikommis, 1894), *A mai érvényű magyar magánjog vezérfonala* (Leitfaden des derzeit gültigen ungar. Zivilrechtes, 1900, seither schon in dritter Auflage erschienen), *Magánjogi dolgozatok* (Privatrechtliche Essays, 1905).

Katona, Moritz, v. Dercsika, Rechtsgelehrter, geb. 21. Sep. 1879 in Győr, absolvierte die jurid. Studien und wirkt seit 1904 als Professor für ungar. Privatrecht an der Pozsonyer Rechtsakademie. Selbständige Werke: *Az épitőipar jogvédelme* (Rechtsschutz des Baugewerbes, 1903), *Széljegyzetek a házassági joghoz* (Randglossen zum Eherecht, 1912), *Választójogi gloszszák* (Wahlrechtsglossen, 1912). K. ist auch ein geschätzter Fachmitarbeiter der Tagespresse.

Katona, Stephan, Historiker, geb. 13. Dez. 1732 in Bolyk, gest. 19. Aug. 1811 in Kalocsa, trat 1750 in den Jesuitenorden, war 1765/1769 an der Universität zu Nagyszombat Professor der Humaniora und der Rhetorik, on 1769 an Professor der Geschichte. Als 1773 der Jesuitenorden aufgelöst wurde, trat K. in den Verband des Esztergomer Kirchendistriktes ein, behielt aber seine Universitätsprofessur und übersiedelte mit der Universität 1780 nach Pest. Allein er konnte sich mit dem Josefinismus, welcher an der Universität Platz griff, den Unterricht der Geschichte Ungarns ausmerzte und die deutsche Sprache als Unterrichtssprache einführte, nicht befreunden und trat darum 1784, kaum 52 Jahre alt, in den Ruhestand. 1790 wurde er Bibliothekar des Kalocsaer Domkapitels und Professor der Rhetorik am erzbischöfl. Seminar, 1794 Domherr und 1799 Abt von Boldogmonostor. Dort schrieb er sein zweibändiges Werk: *Historia metropolitanae Colocensis ecclesiae* (1800). Ausser seinen zahlreichen schätzbaren Gelegenheitsschriften widmete er sein ganzes Leben der Aufarbeitung und Publizierung des gesammten Materiales der ungar. Geschichte. Gleichsam als Einleitung seines diesbezüglichen monumentalen Werkes erschien seine: *Historia critica primorum Hungariae ducum* (1778). Diesem folgte sein Hauptwerk: *Historia critica regum Hungariae, 42 tomuli in 44 partibus* (1779/1817). Es ist dies ein gross angelegtes Werk, welches zum ersten Male die Geschichte der ungar. Nation in pragmat. Zusammenhang

HIREK.

Két kép jubileuma.

(Kaufmann Izidor festményei a városházán.)

Arad, március 28.

Két olajfestmény — a városháza parlamenti termének jobb erkélyfalán — a huszonötödik születésnapját érte el a napokban. Egy negyed százada van, hogy a bécsi festő-akadémia egy biztató tehetségü növendéke elkészitette, s haza küldte Aradra. Itt, amint megérkezett, *Atzél* Péter főispán örömmel nézegette:

— Halad a fiu. Mégis lesz valami belőle.

Annyira haladt, hogy most az ő személye adja meg a nagyobb nevezetességét a jubiláló képeknek. A festményeket mindenki ismeri. Az aradi utcai harc két hősének az arc mása. Az egyik *Asztalos* Sándor, a másik *Boczkó* Dániel portréja. A kegyelet számára festették azt, s annyira csupán a kegyeletet látják benne, hogy ma nem is gondoltak arra, hogy kinek a munkája az a két kép. A legtöbben már nem is tudják.

Azt a két képet *Kaufmann Izidor festette*, az aradi származásu jeles bécsi festő, akinek ma európai hire van, s akinek festménye a nemzetközi tárlatok legértékesebb darabjai közül valók. Akkor természetesen nem volt az a Kaufmann Izidor, aki most, noha avatott szem az őstehetség jelét meglátja belőlük. Akkor csak nehány éve mult annak, hogy a néhai való Aradi Kereskedelmi és Iparbank gyakornokában fölfedezték a müvész-vért és a gyakornokot, Kaufmann Izidort a város támogatásával kiképeztették. Sokban fáradott különösen Atzél Péter, az ideális lelkü főispán. A két képpel hálájának egy darabját rótta le Kaufmann Izidor — most huszonöt éve.

Rendkivül becses, ereklyeértékü vagyona a városnak az a két kép. Egy világhirre jutott aradi embernek zsengéi közül való s egyben olyan momentumokra vonatkoznak, amelyek a város fenséges multjából való. Ha valaha meglesz a városi képtár, ezt a két képet oda kell illeszteni s Asztalosnak meg Boczkónak uj képet festetni a közgyülési terem számára.

Képek születésnapját, jubileumát nem szokták számon tartani De ennek a kettőnek jubileuma már csak azért is érdemes a megemlékezésre, hogy fölujitsuk annak elmosódott tudatát: milyen nevezetes ember a szerzőjük.

—

Arcomra szégyen pirja szökken
E ténynek említésekor.
Direktor ur, habár e percben
Az ágyat betegen nyomom, —
Én meg akarok undorodni:
Hát tartsa fenn a páholyom!

Másolta:
—zab.

A cselédtenyésztés.

A cselédmizéria . . . Borzasztó szó ez a szó. Háziasszonyok, akiknek már nyakukba szakadt egy nagy háztartás minden ügyes-bajos dolga, minden nyüge, amiért otthagyta őket a cselédjük, csak a háziasszonyok tudják kellően értékelni ennek a szónak a jelentőségét. És esztendők óta hangzik a sürgető óhaj: segíteni kell ezen a mizérián, valahogy, bármi módon.

Ma azután a következő kommünikét kaptuk:

Kérelem ingyenes cselédleányok elvállalása érdekében városunk nemeslelkü asszonyaihoz!

A külföldön és Temesvárott szerzett kedvező tapasztalatok alapján az aradi „Fehér Kereszt“ gyermekvédő egyesület a felügyeletére bizott 12—13 éves ép egészséges leánygyermekeket hüséges, szorgalmas és igénytelen cselédekké óhajtja kinevelni.

E célból az egyesület Aradon egy cselédleányt nevelő telepet létesit, amely telepen jó erkölcsü, szelid természetü és ép egészséges leánygyermekek *kizárólag az egyesület költségén* állandó elhelyezést, reggeli és esti élelmezést, ruházatot, orvosi és gyógytári ellátást, valamint a telepen tisztán az egyesület költségein alkalmazott felügyelő tanitónőtől vasárnaponkint rendszeres tanitást élveznek.

A telepen elhelyezett leánykák minden hétköznapon reggel 7 órától este 6 óráig az ő szomoru sorsuk iránt részvéttel viselkedő munkájukat szivesen fogadó nemeslelkü családokhoz szolgálattételre, teljesen ingyenesen küldetnek ki. Amennyiben a családok a hozzájuk beosztott leánykák munkájával, magaviseletével meg vannak elégedve, a leánykákat életük 15 évének betöltéséig teljesen ingyenesen maguknál tarthatják, azután pedig a leánykákat, szabad elhatározásuk szerint, különösen megállapitott mérsékelt dij mellett, cseléd képen továbbra is megtarthatják.

A leánykák szolgálatáért az egyesület csupán jóságos bánásmódot és a leánykák részére ebédet kér. Az illető családoknak saját érdeke az, hogy a leánykákat a házi dolgokba bevezessék és igy saját maguk részére jó cselédekké neveljék.

Amennyiben az elvállalt leányka meg nem felelne az egyesület minden szó nélkül kicseréli vagy vissza viszi.

A nemes szivü családok tehát nem csak önmaguknak, hanem a társadalomnak is szolgálatot tesznek, ha a szegény elhagyott leánykákat, minden áldozat nélkül jó cselédekké nevelni segitenek.

Felkérjük mindama családokat, amelyek ily leánykákat elvállalni hajlandók, hogy ez iránti elhatározásukat a telep létesitésére kiküldött bizottság alulirott elnökének (Hasz-[illegible] folyó évi április hó 5-éig

MULT ÉS JÖVŐ

ZSIDÓ IRODALMI, MŰVÉSZETI, TÁRSADALMI ÉS KRITIKAI HAVI FOLYÓIRAT MEGJELENIK MINDEN HÓ KÖZEPÉN.

ELŐFIZETÉSI DIJ EGÉSZ ÉVRE: 600 KOR. SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: BUDAPEST, VI., RÉVAY-UTCA 14. SZÁM.

SZERKESZTI: DR. PATAI JÓZSEF * XII. ÉVFOLYAM, 1922. JANUÁR.

UJ MUNKA ELŐTT!

Ez számunkkal tizenkettedik évfolyamába lép a Mult és Jövő. És ha visszatekintünk az útra, amelyet megtettünk és magunk elé idézzük azokat a szinte leküzdhetetlennek látszó akadályokat, amelyeket a történeti esztendők és sulyos viszonyok elénk gördítettek, meghatott lélekkel mondjuk el a hagyományos hálaimát: Áldott legyen, hogy életben tartott és megszilárditott minket és elérnünk engedte ezt az időt!

Mikor a Mult és Jövő megkezdte hóditó munkáját a zsidó kultura, a zsidó művészet, a zsidó irodalom számára, — a béke boldog dalaival volt tele a föld s az ég, a zsidó szépségek után szomjazó lelkek áhitva köszöntötték az üditő forrást és a mély vizek csillogó tükrét, amely a művészet glóriájában mutatta az önmaga előtt is lenézett zsidóságot. Több mint egy évtized mult el azóta és nőttön-nőtt a lelkes tábor, amely a Mult és Jövőn keresztül tanulta becsülni a zsidóságot mint kulturfogalmat, a zsidó alkotószellemet mint egyetemes értéket, a zsidó eszmevilágot mint az emberiség etikai életének örök fundamentumát.

A Mult és Jövő hidat vert az idők határán a multból a jövőbe. De átlépte országok, birodalmak határait is. Ahol a zsidó géniusz megnyilatkozott, költők képzeletén, tudósok tollán, festők ecsetjén, szobrászok vésőjén keresztül, — mindenütt alkotók és alkotások hűséges heroldjává szegődött, hogy büszkén hirdethesse a zsidóságnak: Ime ez mind a tiétek! — és a vádaskodóknak és megvetőknek: Ime ez mind a mienk, Izrael szelleme nem a rombolás, hanem az épités!

A zsidó épitőmunkának kincsesháza lett a Mult és Jövő. Messze távolokból, idegen földről jöttek a zsidó géniusz ihletettjei, hogy itt, ezeken a lapokon tegyenek tanuságot a sok évezredes ősi forrás kiapadhatatlan erejéről, örök bugyogásáról. És ezekről a lapokról sugárzott szerte — országokon, tengereken túl — a megpróbáltatásokban elmélyülő zsidó léleknek és teremtő ösztönnek ragyogó apothéozisa.

A Mult és Jövő elmélyitette a zsidó érzést és tartalmat adott a zsidó öntudatnak. A zsidó kultura nemes fegyverrel küzdött egyrészt az üres önáltatás és zürzavaros

jelszavak ellen, másrészt az önlebecsülésnek mindennél mérgezőbb nyilai ellen, melyek a legnagyobb veszedelemmel fenyegetik a zsidó jövőt. A cinikus és atheista zsidó ifjuság, ez az ősi talajából kitépett és gyökértelenül tévelygő-támolygó tömeg sok keserű átkot zuditott a zsidóság fejére az utolsó esztendők alatt. A Mult és Jövő hivatása, hogy visszaplántálja az elszakadt lelkeket a zsidó mult humusába, hogy megerősitse a tévelygőket a zsidó szellem szeretetével, hogy megacélozza a gyöngéket a zsidó jövő hitével és reményével.

Tizenkettedik évfolyamába lép a Mult és Jövő. Az elmult esztendők a történelméi. Aki a magyar zsidóság történetét krónikába szedi, nagy fejezetet fog szentelni annak a korszakos kulturmunkának és zsidó kultur-renaissancenak, amely a Mult és Jövő nevéhez fűződik. Mi pedig az uj évfolyam, az uj esztendő, az uj munka küszöbén bizalommal és szeretettel fordulunk hiveink és jóembereink felé: Legyenek velünk a jövőben, mint velünk voltak a multban!

Kaufmann : A kétkedő. A mesternek első, nagy aranyéremmel kitüntetett festménye. Der Zweifler.

KAUFMANN IZIDOR

Kaufmann Izidor halála a zsidó művészet vesztesége. Neve belevéződött a legszélesebb zsidó rétegekbe, művészete meghódította a világ minden szépért és nemesért rajongó kulturnépét. Muzeumok, országok és városok képtárai versengtek műveiért. A „streimlis" fejek, a glorifikált talmudisták bevonultak királyok és egyházfejedelmek magánképtáraiba és egy sorba kerültek Murilló Madonna-képeivel. Ennek a Kaufmann-képek utáni tülekedésnek az lett az eredménye, hogy oly horribilis árat értek el, hogy magánosok képtelenek voltak megfizetni egy-egy kép árát. Az ő művei reprodukciókban lettek népszerűek. Képeslapokon, rézmetszeteken és más sokszorosított képeken látjuk az ő genre alakjait.

Érdekes, hogy Kaufmann, aki streimlis zsidókat, chaszideusokat festett, nem Galiciából, vagy Oroszországból származott, mint Glitzenstein, Lilien vagy Pilichovszky, hanem Aradról. Oly városból tehát, ahol ezt a milieut nem láthatta maga előtt. Ezeket az impressziókat csak később szerezte meg. Beutazta Keletoroszországot, Galiciát és Magyarország északkeleti részét, ahol „a zsidó élet és a zsidó érzés erősebben lüktet." Itt tanulmányozta és figyelte meg az ő alakjait, akiket nálánál realisztikusabban, de egyúttal eszményiebben senkisem festett. Az ő alakjai két világból valók. Az egyik csoport a házalók és koldusok világa, amely tipust gyakran nem a legszimpatikusabb beállításban festette meg. (Geschäftsgeheimnis. Der Revach.) A másik csoport a talmudisták, az örök kutatók, az Irásbuvárok emelkedett lelkü és átszellemült alakjainak leheletszerű finomsággal és hűséggel megfestett képei. (A főpapok ivadéka. Nehéz Talmud traktátus. A kételkedő.)

Aradon született, 1853-ban március 22-én. Budapesten kezdte tanulmányait 1875-ben. Majd Bécsbe került, ahol a legkeresettebb és a legdrágább festő lett. Képeiből I. Ferencz József, Lichtenstein herceg és több régi arisztokrata család vásárolt meg sokat. A „Zweifler"-rel megnyerte a festők nagy aranyérmét.

A *Mult és Jövő* „Aradi számában" ezeket írta a művész önvallomásában. . . . „Mért lettem festővé és éppen a zsidóság festőjévé? . . . Vallásos házban, vallásos környezetben, ahol — ha nem is a szigorú ortodox tradiciók szerint éltek — de a legvallásosabb nevelésben részesültem. Aradon nevelkedtem és az aradi zsidó elemi iskola tanulója voltam, amely iskolának mindig az volt a legfőbb célja, hogy a zsidó tudást és a zsidó érzést terjessze. A szüleim hivatalnoknak szántak. De a festői pálya iránti rajongásom és ambicióm magával ragadott. Egy „Mózes"-fejtanulmányom magára vonta *Aczél* Péter, akkori aradi főispán figyelmét. A főispán érdeklődött utánam és lehetővé tette számomra, hogy festőiskolában folytassam tanulmányaimat és mesteri kezek alá kerüljek. Igy lett belőlem festő. Mindig az volt a meggyőződésem, hogy *minden művész alkotóereje és művészi ihlettsége népében gyökeredzik*, igy fordultam én népem felé és lettem a zsidóság festőjévé. A zsidóság dicsőitése, glorifikálása lebegett mindig szemem előtt. Hogy mindazt, ami szép és nemes benne, kifejezésre juttassam, hogy szokásait, hagyományait, tulajdonságait, melyekben annyi bensőség és áhitat él, másoknak, nem zsidóknak, szemlélhetővé és hozzáférhetővé tegyem."

Igy érzett, igy gondolkodott az a festő, aki megmutatta, hogy zsidótárgyú művekkel is meg lehet tenni azt az utat, mely a világhírhez, a halhatatlansághoz vezet.

Székely Nándor.

Kaufmann: A főpapok ivadéka. Studie.

DR. BOLGÁR MÓZES: ZSIDÓ KULTURA.

A jelszavak korát éljük. Apáink még egész könyvtárakat böngésztek át, ha a sokrétü élet egyetlen problémájával akartak tisztába jönni. A mai kor embere azonban már nem bibelődik sokat, hanem elkap a levegőben egy röpke szót, aztán folyton-folyvást ismételgeti és azt hiszi, hogy ezzel a varázsigével a hét világrejtélyt meg tudja oldani. Ez a kényelmes módszer már bent van a levegőben. A testi táplálkozás terén is kedvelik a kivonatokat és ugyanilyen módon történik a szellemi percepció is: vaskos kötetek helyett filigrán kompendium és megalapozott világnézet helyett egy légből kapott jelszó.

Ennek a jelszó-kultusznak nemcsak az a hibája, hogy hivei nem ismerik a jelszavak hátterét és következményeit, hanem főleg az, hogy maguknak a jelszavaknak is megvan az eredendő fatumuk, hogy a viszonyok változásával elavulnak és elvesztik belső tartalmukat. Mikor az ilyen jelszavak kikerülnek a piacra, olyanok azok, mint a jó aranypénzek. Veretük pregnans, hangjuk érces és szinük csillogó. De aztán elkezdenek gurulni, gurulnak kézről-kézre, szájról-szájra és azok a kezek és szájak sokszor nem épen tiszták és a drága érmek megkopnak a nagy körforgásban. A betük elmosódnak, csengésük eltompul és szinük nem látszik ki a rájuk rakódott maszatból. Maga a mester, aki présbe tette, sem ismer többé rájuk.

Ilyen elkoptatott jelszó: a kultura is. Róla prédikál a pap a szószékről, vele dobálózik a kortes a hordó tetején. Az ő szent nevében darabolnak fel évezredes országrészeket és ugyancsak ő rá esküsznek a területi integritás szószólói. És a hallgatók meg az olvasók ezrei kábultan bólogatnak és helyeselnek. De erős a gyanum, hogy igen sokan zavarba jönnének, ha valaki szeliden megkérdezné tőlük: micsoda is voltaképen a kultura és mi a specifikus zsidó kultura?

Általában komikus feleleteket kap az ember erre a kérdésre. Leggyakrabban összetévesztik a kulturát a technikával. Azt mondják: minél fejlettebb egy nép technikai berendezése, annál kulturáltabb. Japán kulturáról például néhány évtizeddel ezelőtt kevesen beszéltek. Jött azonban az orosz-japán háború, melyben a sárga tüzérség és haditengerészet csodákat müvelt az embergyilkolás nemes művészetében és erre rögtön rámondták: győzött Nippon kulturája az orosz barbárság felett.

Véleményem szerint ez a megállapítás téves és tévedés a kultura szó hivatalos definíciójából ered. E definíció szerint ugyanis: kultura az az eredmény vagy állapot, melyet az ember a természet erői ellen vívott győzelmes harcában létrehozott. A definíció levezetését körülbelül így adják elő: Mikor az ember a világra jött, szembe találta magát a természettel, a természet ellenséges erőivel. Harcba kellett szállnia az erdő vadjaival és az ég ragadozóival. Ellensége volt maga az anyaföld is, mely csak szuró bogáncsot vagy pompázó, de ehetetlen vadvirágot termett neki. Ellensége volt a viz, az áthághatatlan folyam és a határtalan tenger. És ellensége volt a levegő az ő megfoghatatlan létezésével és rejtelmes tüneményeivel, a villámmal és a mennydörgéssel. Ezekkel az elemekkel bocsátkozott harcba az ősember. Először mint vadász jelénik meg a szintéren, aki pusztítja a fenevadakat és egyuttal táplálkozik és ruházkodik belőlük. Aztán jön mint pásztor és birtokba veszi az állatállományt. Később megjelenik a földmíves, aki barázdákat hasít a föld hátán és kényszeríti, hogy kenyeret adjon neki. Utóbb feltünik a láthatáron a hajós, aki ráül a tenger makrancos hullámaira és podgyászának engedelmes hordárává teszi azt. És végül a mi korunk embere szolgálatába kényszeríti a levegőt, villámaival és mágneses erőivel együtt.

Ebben a tetszetős beállításban a kulturáról adott definíció valóban találónak látszik. Hagyjuk el azonban az általánosságokat és alkalmazzuk ezt a meghatározást az egyes emberre és akkor majd meglátjuk, megállja-e a helyét. E definíció szerint, ugyebár, az a különb kulturember, aki a legtöbb természeti erő felett uralkodik. De hát igaz-e ez? Ha ez igaz, akkor az antik világ legnagyobb lángelméje kevésbé volt kulturember, mint a mai villanyszerelő. Ha ez igaz, akkor a szenegáli néger tüzér, aki messzehordó ágyuval lövi az ellenséget, magasabb kulturfokon áll, mint Dávid király, aki szegény csak primitiv parittyával ment neki Góliátnak. És milyen kulturátlan hadvezér is volt Józsua, aki — hogy az ellenséget üldözze — megállította Gibeonban a napot és a holdat az Ajalon völgyében. Ma minden baka káplár tudja, hogy ilyenkor meg kell ereszteni egy néhány tucat fényszórót és ezek nappali fényt árasztanak a menekülő ellenségre.

Az ilyen példák világosan megmutatják az említett definíció fonák és hiányos voltát. Ez a fonákság pedig abból ered, hogy annak alkotói figyelmen kivül hagyják a természet legfőbb és minket leginkább érdeklő tényezőjét: az embert, vagy helyesebben szólva: csak külső természeti erőkkel harcoló embert vették kombinációba, de megfeledkeztek az önmagával vivódó emberről, a lelkes lényről. Az ember ugyanis bestiális indulatokkal jött erre a világra. Nemcsak az erdő fenevadjait kellett neki kiirtania, de meg kellett küzdenie magában az emberben levő állattal is.

helyez rajta. an. az-

radi festő sikere.

mann Izidor pályája.

A király megdicsérte

Az *Aradi Közlöny* tudósitójától. —

Arad, április 11.

ecsi Künstlerhaus tavaszi kiállitásán kép, a cime: Imaház. Festője a mi : *Kauffmann* Izidor. Ő felsége, mikor a t megnézte, megállt ez előtt a kép előtt szan szemlélte. Majd megjegyezte:

— Egészen Holbeinre emlékeztet.

S valóban, müvészeti és tárgyi felfogás tetében sok van ebben a képben ennek a ághirü müvésznek a felfogásából és korából. király által leadott igazán királyi elismerés a mi festőnknek szól, mert Kauffmann Aradon született s a müvészet elemeit is itt sajátitotta el annak idején.

Legujabb sikere alkalmából *Hevesi* Lajos a *Pester Lloydban* hosszabb cikk keretében foglalkozik müvészünkkel, a melyből közöljük azt a részt, amely a müvész érdekes pályafutásáról szól.

Müvészünk élete természetesen olyan, mint egy regény; minden élet, amely nem mulik el nyomtalanul, ilyen. Aradon született 1853-ban; jámbor zsidó szülők gyermeke volt. Olyan levegőben élt, amely minden müvészeti bacillustól tiszta volt. Egy banküzletbe lépett, természetesen nem főnöknek. A főnök inkább olasz ember volt. És az olasznak kitünő szeme van ahhoz, hogy észrevegye, hogy egy praktikáns többet rajzol, mint számol. Igy lőn, hogy a főnök hamarosan azt ajánlotta az Izidor gyereknek, hogy legyen inkább festő. Akkortájt azonban nem volt egészen könnyü dolog, hogy valaki Aradon festői képesitést szerezzen. Szerencsére azonban ekkor vetődött ide egy vándorló pesti portrait-festő, Csillaghy. Öregebb olvasóink talán még vissza emlékeznek reá, mert sokat portraitirozott az aradi polgárság körében is. Tizenöt forintot kapott egy élet nagyságu mellképért és ugy járt el, a hogy utasitották. De hiszen ezt a sommás eljárást becsülik meg ma is. S e mellett ugy eltalált mindenkit ez az ember, mint egy fényképész. Mint az öreg Strelisky, aki akkor még szintén fiatal volt . . . Röviden, az Izidor gyerek Csillaghy mester nyakába kötötte magát, s faktótumja volt Aradon. Inasa, festék dörzsölője, csizmatisztitója, ételhordója, dominópartnere volt egy személyben, s mindez csak azért, hogy valamit ellessen müvészetéből. S lám, egy szép napon csak ugy fejből egy nagy Mózes fejet festett, megkapó erővel. A nagybátyja kirakatába, amely bizony nem igen volt alkalmas holmi müvészi termék kiállitására, kitették ezt a képet. A régi főutcában (a mostani Szabadság-tér) volt ez üzlet. A szomszédság, az egész főtér, sőt egész Arad odasereglett s a Dóri fiu Mózese volt annak a napnak, sőt annak az évnek egyetlen müvészeti eseménye. Maga a főispán, *Atzél* Péter is megnézte a képet — tudjuk róla, milyen gavallér természet volt — s egy ilyen olajba megcsinált első mü is rögtön elárulta előtte a rendkivüli tehetséget — nehány nap mulva a szemle után magával vitte az ifjut Budapestre. A Wodianer-palotában lakott s alig érkeztek Budapestre, magához kérette *Thán* Mór tanárt, hogy nézze meg Izidor próbálgatásait. Az itélet kedvező volt, s Atzél Péter a fiatalember kiképzésének idejére évi 600 forint segélyt biztositott. A müvész még ma is őrzi a nemes mecenás nehány levelét, aki őt erkölcsi és hazafias érzés tekintetében is felakarta emelni. „Ne felejtse el soha, — irja a főispán — hogy ennek a hazának fia, s ha ön egyszer előkelő helyet fog elfoglalni müvészetében, ne feledje el, hogy *magyar*."

Az országos mintarajz iskolában *Keleti* Gusztáv és *Székely* Bertalan keze alatt tanult az első évben. Az Atzél-család vagyoni viszonyai ekkor már meglehetős rossz lábon állottak, nagylelkü jóakarója azonban mégis 200 forint segélyben részesitette, s azt tanácsolta neki, hogy tanulmányait Bécsben folytassa. Megfogadta a tanácsot, s Bécsben termett, a hol egy évet töltött szorgalmas munkálkodásban *Aigner* I. M. mütermében, aki a régi Bécsnek volt jó nevü festője. A szerencsétlen később önkezével vetett véget életének pötzleinsdorfi villájában. Majd *Wurzinger* tanár pártfogása bejuttatta a bécsi képzőmüvészeti akadémiába. *Trenkwald* külön iskolájába iratkozott, ahol akkor ban dühöngött a magas klasszika, s a növendékek Cicero halálát és hasonló borzasztóságokat festettek. Kauffmann Izidor, mint Cicero gyilkosa? No erre magam is kiváncsi lennék. De ez a vérengzés mégis csak bántotta s a vége az lett, hogy lemondott Trenkwald előadásainak látogatásáról. Mennie kellett, menekülnie az igaz természet karjai közé, s festeni ugy a mint felfedezi és látja a tárgyat. És a tanár, aki maga is megszivlelhette volna, a mit tanácsolt, irásbeli áldását adta a távozónak azzal a világosan érthető kijelentéssel: „Hiszen önnek oly *igaza van*!"

Ki tehát! Legyünk szabadok! Istenem, a szabadság is máskép mutat közelről, mint egy bizonyos távolságból. Különben is az arany szabadság (a melyet Stuart Mária is oly szivesen élvezett volna), kijózanitólag nélkülözte az aranyat. Kauffmann ezután a mindennapi kenyér kedvéért kis genre képeket és rokoko ruhákat festett. Ki hitte volna még ekkor, hogy ez az apróságokkal piszmogó és a mindennapi kenyérért harcoló piktor, akihez hasonló annyi lézengett az osztrák fővárosban, néhány év mulva a monarchia egyik legnagyobb festője lesz? Különösen a zsidó népéletből vett jelenetei, a melyeket nála közvetlenebbül megfesteni senki sem tudott, szereztek neki sok hivet. Ilynemü képei óriási kereset tárgyai a mübarátoknak s ha valahol egy-egy képét kiállitotta, Párisban, Berlinben, Münchenben csak ugy hullottak számára a nagy kitüntetések. A legnagyobb képtárak nyakra-főre vásárolták müveit s nincs Európának olyan igazán jelentékeny képtára, amely ne őrizne tőle egy-egy nagyobb és kiválóbb müvet. Azóta már itthon is tudják, hogy ki ő nekünk. A müvészet terén egész uj utat nyitott meg s igen sok csalódás és szenvedés érte, a mig oda jutott, a hol ma áll. De ez nem ártott neki s nem is fog ártani a jövőre sem. Ő azok közé tartozik, akik az ösvénynyitók keserves pályáját futják meg, de megnyerte érte a jutalmát.

...ték el. Itt elmegyengeséget konstatáltak. Mult év márciusáig volt a szanatóriumb... után az atyja hazavitte.

Savanyu Jóska — öngyilk...

Főbelőtte magát.

A vén betyár halala.

— Az *Aradi Közlöny* tudósitójától. —

Arad, április 1...

A betyárkorszak egyik leghirhedtebb, r... tegett hőse pusztult el tegnap. Savanyu Jósk... a váci fegyháznak huszonkét éven át volt l... kója, *főbelőtte magát és meghalt.* Abban a m... gyében érte utól tragikus végzete, amelyne... sokáig valóságos réme, utóbb üldözött vadj... volt. Székhez kötözte magát a reszkető kezü... aggastyán és nyitott, véres halántékkal ugy zuhant a padlóra, mintha nem is ő lett volna az, aki gyilkos csatákat vivott a zsandárokkal, számtalanszor golyózáporban állt, halált osztogatott és kegyelmet adott. A vén betyárt nem találta el soha zsandárgolyó, az ő biztos keze kellett ahhoz is, hogy elpusztuljon.

Tótvázsonyról, Veszprémmegyéből jelenti tudósitónk Savanyu Jóska öngyilkosságát a következőkben:

(„Nem birom tovább!")

Savanyu Jóska, aki nemrég szabadult ki a fegyházból, tegnap, április 9-én délután egy revolverlövéssel véget vetett életének. Öcscsének, Savanyu Jánosnak lakásán, a tótvázsonyi uradalomhoz tartozó sósi majorban követte el az öngyilkosságot.

A szobában nem volt senkisem. Savanyu Jóska előbb tiszta ruhát vett magára. Felöltötte lenge lobogós gatyáját, pitykés dolmányát, föl huzta rámás, sarkantyus csizmáját, fejére csapta árvalányhajas kalapját. Ugy ment a halálba, mint egy bukott hadvezér: harci diszeivel és jelvényeivel. Aztán asztalhoz ült, egy darab papirost tett maga elé és iromba, girbe-görbe öregbetükkel irta rá:

— Nem birom már tovább a nagy fájdalmakat.

És könyeseppeket hullajtott a durva papirosra . . . Savanyu Jóska könyezett.

(A székhez kötve.)

Azután vastag kötelet keresett elő a vén betyár és erősen odakötözte magát egy székhez. Talán azért tette, mert félt, hogy az öngyilkosság után nagyot zuhan és ezt a fájdalmas ütést is érezni fogja.

A székbe ült és a revolver csövét halánté... kához illesztette. Fölnyitotta a kakast, elhuzta a ravaszt és a golyó agyába röppent. Savanyu Jóska meghalt. Felső teste lehanyatlott a szék... ról, amely fölborult. Ugy találták a fegyházvi... selt aggot a padlón, vérében fekve.

Öcscse nyomban jelentette az öngyilkossá...

4

Az előkelő gyilkos.

A földbirtokos fia.

Elmebeteg, vagy gonosztevő?

— Az *Aradi Közlöny* táviratí értesülése. —

Arad, április 11.

Megdöbbentő gyilkosság történt ma reggel — mint fővárosi tudósitónk jelenti, — a *Peschat és Róth* cég Rökk Szilárd-utca 40. szám alatt levő gépmühelyében. Egy a mühelyből elcsapott inas boszuból agyonszurt egy lakatos segédet, mert őt okolta azzal, hogy elbocsátották. A gyilkos fiatal ember intelligens fiu, hét reál iskolát végzett s azután szánta magát az iparos pályára. Jómódu családból való. Az apja vidéken bérlő és kereskedő. A fiatal embert tavaly elmegyengeség miatt egy fővárosi szanatóriumban ápolták s igy lehet, hogy a gyilkosságot is beszámithatatlan állapotban követte el. A gyilkosságról tudósitónk a következő részleteket jelenti:

A Rökk Szilárd-utca 40. számu ház pincéjében van *Peschat* és *Róth* cég gépmühelye. A cég ez év január 10-én mint tanulót akalmazta *Fillenz* Ferenc taksonyi születésü 23 éves fiatal embert. Az ifju *hét reál osztályt végzett.* A hetedik osztályban kétszer megbukott, tovább tanulni nem tudott és igy a lakatos pályára akart készülni. A fiatal ember kezdetben megbecsülte magát, de pár hét mulva különös módon kezdett viselkedni. Folyton civakodott, veszekedett, mindenkibe belekötött, nem akart dolgozni. Bizonyos fölénynyel viselkedett munkástársaival szemben. Számtalanszor kijelentette:

— Én nem vagyok közétek való. Én tanult fiu vagyok. Nekem itt nem parancsol senki.

Az összeférhetetlen természetü fiatal embernek emiatt a modora miatt temérdek kellemetlensége volt. Később azt is megtudták gazdái, hogy a mult évben elmegyengeség miatt a Ringer-szanatóriumban ápolták. Miután a fiut használni nem lehetett, és látták, hogy soha sem lesz képes kitanulni a mesterségét, március végén elbocsátották. A fiu *Czigler* Károly 25 éves lakatos segéd mellett dolgozott a mühelyben és Czigler felügyelete alá tartozott. Mielőtt eltávozott volna, Cziglernek a következőket mondotta:

— Minden bajomnak az oka, hogy szanatóriumban voltam kezelés alatt és ott gyengeelméjünek nyilvánitottak. Benn is akartak tartani. De megboszulom magam.

Ezzel előhuzott egy hosszu, széles pengéjü zsebkést.

— Látja ezt a kést? Ezzel kimegyek a szanatóriumba és ott leszurok mindenkit.

A fenyegetést természetesen nem vették komolyan. Czigler mégis figyelmeztette, hogy ne csináljon valami ostobaságot. Fillenz március végén elment az üzletből. Azóta a fővárosban csavargott. Többször látták a Rökk-Szilárd-utcai mühely körül ácsorogni. Ma reggel félkilenckor Fillenz megjelent a Rökk Szilárd-utcai mühelyben. Senki sem vette észre, amikor bement. Jobb kezét a kabátja alá rejtette. Egyenesen Cziglerhez lépett, aki háttal feléje dolgozott.

A fiu balkezével a Czigler fejére ütött. Az ütésre Czigler hirtelen megfordult. Ebben a pillanatban *Fillenz* Cziglerre ugrott és a jobbkezében tartott kést Czigler mellébe döfte. A lakatos segéd felkiáltott, azután vértől elboritva összeesett. Fillenz a véres kést kezében tartva kiakart futni a mühelyből. A mühelyben dolgozó munkások azonban lefogták. Értesitették a mentőket és a rendőrséget. A mentők mire kiértek, Czigler már halott volt. Az orvosok

a dolgokban, a valósággal való egybevágást az ábrázolásukban, az őszinteséget a hangulatkifejezésben, a valószínűséget a színekben. S a hangulat kifejezésére annak az elevenségnek érzetetését tartották szükségesnek, amely uralkodik a természetben mindenen, amit látunk. A felületeken, a távlatokban, a tájék egész mélységében. Csakhogy ők ez elevenség forrását nem a verőfény és levegő játékában látták, hanem a színek mélységében, szelídségük és keménységük, élességük és elmosódottságuk változatosságában. Az ő tájképeik részletei a valóságot megkapó igazmondással fejezik ki. Rajzuk és színezésük szabatosan ábrázolja a dolgok összefüggését. Az ő festésük a naturalizmus és a líraiság érdekes összeboronálása. Naturalisták az ábrázolásban, líraiak a tájékok fölfogásában. Nem a látásban szubjektivek, mint azok, akik a hangulatfestésben utánuk következtek, hanem líraiak a természet átgondolásában. Ez az ő han-

os

ilagosság, az ő líraiságuk valóságos logikai folyamat. ben megszólaltatnak, az elevenségről való meggyőző-nkkal értetik meg. Képeiken nem a levegő, nem a érezteti velünk azt az elevenséget, hanem pusztán csak anciától, amelyet képeik hangulata a lelkületében kelt, Mintahogy például multunkra emlékeztető benyomásoktól ész elevenségét.

jektiv hangulatfestésnek élén Spányi Béla és Tölgyessy ros tájfestéstől csakhamar elpártolt és azóta az ő erős a a zsombékos, a mocsaras tájékokon kereste a hangula-ő mélye és a sziklás hegyoldal is. Azokat a tájékokat

ÜNNEPI ÁHITAT

FESTETTE KAUFMANN IZIDOR

Pikantéria a politikában.

A kónyi asszonyok.

Némi kiváncsiskodás.

— Az *Aradi Közlöny* tudósitójától. —

Arad, április 11.

Pikáns kis hirlapi harc tartja most derültben a politikai köröket. Tudni kell azt, hogy egutóbbi szakcsi választáson néppárti és függenségi jelölt állott egymással szemben. A getlenségi jelölt érdekében leutazott oda os Gyula országgyülési képviselő is.

ez nagyon fájhatott a néppart lapjának, *lkotmánynak*, mert alaposan megtámadta képviselőt, hogy pap létére nem restelt ppárt ellen dolgozni. A kemény hangu kianásra Markos Gyula sem maradt adós s a *ap*-ban a következő nyilatkozatot tette közzé:

Az Alkotmány cimü szent ujság mükirohanása egy cseppet sem lep meg, mert nem most van először szerencsém az ő hasonló szellemü förmedvényeihez. De a förmedvény óta tudom, hogy a 48-as függetlenségi párt csak: a darabontok és zsidók pártja. Es ezt a koalició egyik testvérpártja, illetve annak egyik ujságja és képviselője mondia.

Ezen párt másik tagja pedig Hencz Károly Dombovárott és Szakcson (s valószinüleg ásutt is) ennél még cifrább dolgokat megen-ett magának. Például:

— Nagyobb országcsalást a világon még er nem követett el, mint *Kossuth* Ferenc, *ugy becsapta máris a magyar nemzetet, y az évszázadok mulva is koldulni fog róla.* ehát hiszen ez talán nem is tartozik direkte reám, majd *fog akadni, aki ezt is számon éri.*

Én csupán egy jelenetre akarom felhivni a nagyközönség tárgyilagos birálatát, hogy a szent néppártról magának méltó fogalmat alkothasson, hogy az, aki a magyar katolicizmus nevében magának külön monopóliumot kiván, minő szemérmetlen eszközökkel harcolt Szakcson a magyar katolicizmus nevében.

Nagy Dezsőt, a dombovári negyvennyolcaspárt egy vezérférfiát azon ürügy alatt, hogy zsidó (pedig nem volt az), megrohanja és követeli a hitét féltő asszonynép, hogy gombolja ki az inexpressibljét. Ezen legfrappánsabb néppárti kortes-eszköz. hogy minő hatással volt, tessék elképzelni. Igy korteskedni talán még sem szabadna senkinek, legkevésbbé a szent néppártnak. Ez buktatta meg a néppártot Szakcson, talán másutt is és nem Markos Gyula, „a zsidó-párt impresszáriója."

Budapest, 1907. április 10-én.

Markos Gyula,
országgyülési képviselő.

A néppárt lapja ma válaszol Markos Gyulának. Sajnos, a részletekbe nem bocsátkozik és csak nagy általánosságban tárgyalja azt a históriai tényt, hogy mit müveltek a kónyi asszonyok.

Ezt irja többek között a néppárt lapja:

Markos Gyula nyilatkozatában egy citátum is van Hencz Károly dombovári és szakcsi beszédeiből, amelyek hitvány hamisitások és otromba rágalmak. Ezért majd Hencz képviselő számol Markossal. Mi csak annyit konstatálhatunk, hogy brutálisabb módon sehol senki nem támadta Kossuth Ferencet, mint Markos Gyula a Herkó Paterben. Ami pedig azokat a produkálhatatlan vádakat illeti, amelyek-el a kónyi nőket illeti Markos ur, azokra az a megjegyzésünk, hogy a korteskedés terén *senki olyan eszközökkel nem harcolt*, mint éppen az, aki a maga stiklijeiért, praktikáiért a néppárti asszonyokat akarja vádolni. Markos Gyula ne tartson erkölcsi prédikációkat senkinek! A képviselőházban különben majd szóba kerül ez a választás, a melyhez hasonló csak a legsötétebb szabadelvü uralom idején történhetett volna meg, amelyet azonban most Kossuth neve alatt tizenkét függetlenségi képviselő asszisztenciája mellett követtek el. Markos Gyula hiába menekül a liberális sajtó szárnyai alá, az öntudatos katolikus publikum már ugyis régen tisztában van az ő közéleti szereplésének erkölcsi értékével és az ő sajtóvállalatainak mivoltával.

Ebből tehát nem tünik ki, vajjon nincs-e igaza Markosnak, amikor a kónyi asszonyokat kiváncsisággal megvádolta. Nincs egyéb hátra mint hogy nyilatkozzék Nagy Dezső.

Egy aradi festő sikere.

Kauffmann Izidor pályája.

A király megdicsérte

— Az *Aradi Közlöny* tudósitójától. —

Arad, április 11.

A bécsi Künstlerhaus tavaszi kiállitásán van egy kép, a cime: Imaház. Festője a mi földink: *Kauffmann* Izidor. Ő felsége, mikor a tárlatot megnézte, megállt ez előtt a kép előtt s hosszan szemlélte. Majd megjegyezte:

— Egészen Holbeinre emlékeztet.

S valóban, müvészeti és tárgyi felfogás tekintetében sok van ebben a képben ennek a világhirü müvésznek a felfogásából és korából. A király által leadott igazán királyi elismerés a mi festőnknek szól, mert Kauffmann Aradon született s a müvészet elemeit is itt sajátitotta el annak idején.

Legujabb sikere alkalmából *Hevesi* Lajos a *Pester Lloydban* hosszabb cikk keretében foglalkozik müvészünkkel, a melyből közöljük azt a részt, amely a müvész érdekes pályafutásáról szól.

Müvészünk élete természetesen olyan, mint egy regény; minden élet, amely nem mulik el nyomtalanul, ilyen. Aradon született 1853-ban; jámbor zsidó szülők gyermeke volt. Olyan levegőben élt, amely minden müvészeti bacillustól tiszta volt. Egy banküzletbe lépett, természetesen nem főnöknek. A főnök inkább olasz ember volt. És az olasznak kitünő szeme van ahhoz, hogy észrevegye, hogy egy praktikáns többet rajzol, mint számol. Igy lőn, hogy a főnök hamarosan azt ajánlotta az Izidor gyereknek, hogy legyen inkább festő. Akkortájt azonban nem volt egészen könnyü dolog, hogy valaki Aradon festői képesitést szerezzen. Szerencsére azonban ekkor vetődött ide egy vándorló pesti portrait-festő, Csillaghy. Öregebb olvasóink talán még vissza emlékeznek reá, mert sokat portraitirozott az aradi polgárság körében is. Tizenöt forintot kapott egy életnagyságu mellképért és ugy járt el, a hogy utasitották. De hiszen ezt a sommás eljárást becsülik meg ma is. S e mellett ugy eltalált mindenkit ez az ember, mint egy fényképész. Mint az öreg Strelisky, aki akkor még szintén fiatal volt . . . Röviden, az Izidor gyerek Csillaghy mester nyakába kötötte magát, s faktótumja volt Aradon. Inasa, festék dörzsölője, csizmatisztitója, ételhordója, dominópartnere volt egy személyben, s mindez csak azért, hogy valamit ellessen müvészetéből. S lám, egy szép napon csak ugy fejből egy nagy Mózes fejet festett, megkapó erővel. A nagybátyja kirakatába, amely bizony nem igen volt alkalmas holmi müvészi termék kiállitására, kitették ezt a képet. A régi főutcában (a mostani Szabadság-tér) volt ez üzlet. A szomszédság, az egész főtér, sőt egész Arad odasereglett s a Dóri fiu Mózese volt annak a napnak, sőt annak az évnek egyetlen müvészeti eseménye. Maga a főispán, *Atzél* Péter is megnézte a képet — tudjuk róla, milyen gavallér természet volt — s egy ilyen olajba megcsinált első mü is rögtön elárulta előtte a rendkivüli tehetséget — nehány nap mulva a szemle után magával vitte az ifjut Budapestre. A Wodianer-palotában lakott s alig érkeztek Budapestre, magához kérette *Thán* Mór tanárt, hogy nézze meg Izidor próbálgatásait. Az itélet kedvező volt, s Atzél Péter a fiatalember kiképzésének idejére évi 600 forint segélyt biztositott. A müvész még ma is őrzi a nemes mecenás nehány levelét, aki őt erkölcsi és hazafias érzés tekintetében is felakarta emelni. „Ne felejtse el soha, — irja a főispán — hogy ennek a hazának fia, s ha ön egyszer előkelő helyet fog elfoglalni müvészetében, ne feledje el, hogy *magyar.*"

Az országos mintarajz iskolában *Keleti* Gusztáv és *Székely* Bertalan keze alatt tanult az első évben. Az Atzél-család vagyoni viszonyai ekkor már meglehetős rossz lábon állottak, nagylelkü jóakarója azonban mégis 200 forint segélyben részesitette, s azt tanácsolta neki, hogy tanulmányait Bécsben folytassa. Megfogadta a tanácsot, s Bécsben termett, a hol egy évet töltött szorgalmas munkálkodásban *Aigner* I. M. mütermében, aki a régi Bécsnek volt jó nevü festője. A szerencsétlen később önkezével vetett véget életének pötzleinsdorfi villájában. Majd *Wurzinger* tanár pártfogása bejuttatta a bécsi képzőmüvészeti akadémiába. *Trenkwald* külön iskolájába iratkozott, ahol akkor ban dühöngött a magas klasszika, s a növendékek Cicero halálát és hasonló borzasztóságokat festettek. Kauffmann Izidor, mint Cicero gyilkosa? No erre magam is kiváncsi lennék. De ez a vérengzés mégis csak bántotta s a vége az lett, hogy lemondott Trenkwald előadásainak látogatásáról. Mennie kellett, menekülnie az igaz természet karjai közé, s festeni ugy a mint felfedezi és látja a tárgyat. És a tanár, aki maga is megszivlelhette volna, a mit tanácsolt, irásbeli áldását adta a távozónak azzal a világosan érthető kijelentéssel: „Hiszen önnek oly *igaza van*!"

Ki tehát! Legyünk szabadok! Istenem, a szabadság is máskép mutat közelről, mint egy bizonyos távolságból. Különben is az arany szabadság (a melyet Stuart Mária is oly szivesen élvezett volna), kijózanitólag nélkülözte az aranyat. Kauffmann ezután a mindennapi kenyér kedvéért kis genre képeket és rokoko ruhákat festett. Ki hitte volna még ekkor, hogy ez az apróságokkal piszmogó és a mindennapi kenyérért harcoló piktor, akihez hasonló annyi lézengett az osztrák fővárosban, néhány év mulva a monarchia egyik legnagyobb festője lesz? Különösen a zsidó népéletből vett jelenetei, a melyeket nála közvetlenebbül megfesteni senki sem tudott, szereztek neki sok hivet. Ilynemü képei óriási kereset tárgyai a mübarátoknak s ha valahol egy-egy képét kiállitotta, Párisban, Berlinben, Münchenben csak ugy hullottak számára a nagy kitüntetések. A legnagyobb képtárak nyakra-főre vásárolták müveit s nincs Európának olyan igazán jelentékeny képtára, amely ne őrizne tőle egy-egy nagyobb és kiválóbb müvet. Azóta már itthon is tudják, hogy ki ő nekünk. A müvészet terén egész uj utat nyitott meg s igen sok csalódás és szenvedés érte, a mig oda jutott, a hol ma áll. De ez nem ártott neki s nem is fog ártani a jövőre sem. Ő azok közé tartozik, akik az ösvénynyitók keserves pályáját futják meg, de megnyerte érte a jutalmát.

Az előkelő gyilkos.

A földbirtokos fia.

Elmebeteg, vagy gonosztevő?

— Az *Aradi Közlöny* távirati értesülése. —

Arad, április 11.

Megdöbbentő gyilkosság történt ma reggel — mint fővárosi tudósitónk jelenti, — a *Peschat és Róth* cég Rökk Szilárd-utca 40. szám alatt levő gépmühelyében. Egy a mühelyből elcsapott inas boszuból agyonszurt egy lakatos segédet, mert őt okolta azzal, hogy elbocsátották. A gyilkos fiatal ember intelligens fiu, hét reáliskolát végzett s azután szánta magát az iparos pályára. Jómódu családból való. Az apja vidéken bérlő és kereskedő. A fiatal embert tavaly elmegyengeség miatt egy fővárosi szanatóriumban ápolták s igy lehet, hogy a gyilkosságot is beszámithatatlan állapotban követte el. A gyilkosságról tudósitónk a következő részleteket jelenti:

A Rökk Szilárd-utca 40. számu ház pincéjében van *Peschat* és *Róth* cég gépmühelye. A cég ez év január 10 én mint tanulót akalmazta *Fillenz* Ferenc taksonyi születésü 23 éves fiatal embert. Az ifju *hét reál osztályt végzett*. A hetedik osztályban kétszer megbukott, tovább tanulni nem tudott és igy a lakatos pályára akart készülni. A fiatal ember kezdetben megbecsülte magát, de pár hét mulva különös módon kezdett viselkedni. Folyton civakodott, veszekedett, mindenkibe belekötött, nem akart dolgozni. Bizonyos fölénnyel viselkedett munkástársaival szemben. Számtalanszor kijelentette:

— Én nem vagyok közétek való. Én tanult fiu vagyok. Nekem itt nem parancsol senki.

Az összeférhetetlen természetü fiatal embernek emiatt a modora miatt temérdek kellemetlensége volt. Később azt is megtudták gazdái, hogy a mult évben elmegyengeség miatt a Ringer-szanatóriumban ápolták. Miután a fiut használni nem lehetett, és látták, hogy soha sem lesz képes kitanulni a mesterségét, március végén elbocsátották. A fiu *Czigler* Károly 25 éves lakatos segéd mellett dolgozott a mühelyben és Czigler felügyelete alá tartozott. Mielőtt eltávozott volna, Cziglernek a következőket mondotta:

— Minden bajomnak az oka, hogy szanatóriumban voltam kezelés alatt és ott gyengeelméjünek nyilvánitottak. Benn is akartak tartani. De megboszulom magam.

Ezzel előhuzott egy hosszu, széles pengéjü zsebkést.

— Látja ezt a kést? Ezzel kimegyek a szanatóriumba és ott leszurok mindenkit.

A fenyegetést természetesen nem vették komolyan. Czigler mégis figyelmeztette, hogy ne csináljon valami ostobaságot. Fillenz március végén elment az üzletből. Azóta a fővárosban csavargott. Többször látták a Rökk-Szilárd-utcai mühely körül ácsorogni. Ma reggel félkilenckor Fillenz megjelent a Rökk Szilárd-utcai mühelyben. Senki sem vette észre, amikor bement. Jobb kezét a kabátja alá rejtette. Egyenesen Cziglerhez lépett, aki háttal feléje dolgozott.

A fiu balkezével a Czigler fejére ütött. Az ütésre Czigler hirtelen megfordult. Ebben a pillanatban *Tillenz* Cziglerre ugrott és a jobbkezében tartott kést Czigler mellébe döfte. A lakatos segéd felkiáltott, azután vértől elboritva összeesett. Fillenz a véres kést kezében tartva kiakart futni a mühelyből. A mühelyben dolgozó munkások azonban lefogták. Értesitették a mentőket és a rendőrséget. A mentők mire kiértek, Czigler már halott volt. Az orvosok megállapitották, hogy a kés a szivét szurta át és nyomban megölte a szerencsétlen embert. A holttestet a törvényszéki orvostani intézetbe vitték.

A rendőrség részéről *Császik* Pál rendőrfogalmazó ment ki a gyilkosság szinhelyére. Nyomban kihallgatta a gyilkos fiatal embert. Fillenz beismerte, hogy előre készült a merényletre. Boszuból ölte meg Cziglert, mert őt okolta elbocsátásáért. Üldözte, rosszul bánt vele, és nem adott jó munkát neki. A gyilkost letartóztatták. *Fillenz* Ferenc vagyonos szülők gyermeke. Az apja *Fillenz* Károly *Taksonyban* bérlő és nagykereskedő. A fiun régebben az elmezavar tünetei mutatkoztak. Tavaly január 16 án szülői a Ringer-szanatóriumban helyezték el. Itt elmegyengeséget konstatáltak rajta. Mult év márciusáig volt a szanatóriumban. azután az atyja hazavitte.

Savanyu Jóska — öngyilkos.

Főbelőtte magát.

A vén betyár halala.

— Az *Aradi Közlöny* tudósitójától. —

Arad, április 11.

A betyárkorszak egyik leghirhedtebb, rettegett hőse pusztult el tegnap. Savanyu Jóska,, a váci fegyháznak huszonkét éven át volt lakója, *főbelőtte magát és meghalt*. Abban a megyében érte utól tragikus végzete, amelynek sokáig valóságos réme, utóbb üldözött vadja volt. Székhez kötözte magát a reszkető kezü aggastyán és nyitott, véres halántékkal ugy zuhant a padlóra, mintha nem is ő lett volna az, aki gyilkos csatákat vivott a zsandárokkal, számtalanszor golyózáporban állt, halált osztogatott és kegyelmet adott. A vén betyárt nem találta el soha zsandárgolyó, az ő biztos keze kellett ahhoz is, hogy elpusztuljon.

Tótvázsonyról, Veszprémmegyéből jelenti tudósitónk Savanyu Jóska öngyilkosságát a következőkben:

(„Nem birom tovább!")

Savanyu Jóska, aki nemrég szabadult ki a fegyházból, tegnap, április 9-én délután egy revolverlövéssel véget vetett életének. Öcscsének, Savanyu Jánosnak lakásán, a tótvázsonyi uradalomhoz tartozó sósi majorban követte el az öngyilkosságot.

A szobában nem volt senkisem. Savanyu Jóska előbb tiszta ruhát vett magára. Felöltötte lenge lobogós gatyáját, pitykés dolmányát, föl huzta rámás, sarkantyus csizmáját, fejére csapta árvalányhajas kalapját. Ugy ment a halálba, mint egy bukott hadvezér: harci diszeivel és jelvényeivel. Aztán asztalhoz ült, egy darab papirost tett maga elé és iromba, girbe-görbe öregbetükkel irta rá:

— Nem birom már tovább a nagy fájdalmakat.

És könycseppeket hullajtott a durva papirosra . . . Savanyu Jóska könyezett.

(A székhez kötve.)

Azután vastag kötelet keresett elő a vén betyár és erősen odakötözte magát egy székhez. Talán azért tette, mert félt, hogy az öngyilkosság után nagyot zuhan és ezt a fájdalmas ütést is érezni fogja.

A székbe ült és a revolver csövét halántékához illesztette. Fölnyitotta a kakast, elhuzta a ravaszt és a golyó agyába röppent. Savanyu Jóska meghalt. Felső teste lehanyatlott a székről, amely fölborult. Ugy találták a fegyházviselt aggot a padlón, vérében fekve.

Öcscse nyomban jelentette az öngyilkosságot a hatóságnál. A temetés holnap lesz a sósi pusztán.

(A sósi majorban.)

Savanyu Jóska 1906. február 21-én szabadult ki a váci fegyházból, ahol huszonkét évet ült. Kiszabadulása után Veszprémbe utazott, ahol beteg nővérénél tartózkodott. Majd öcscséhez, Savanyu Jánoshoz kvártélyozta be magát. János a tótvázsonyi uradalomban, a sósi majorban becsületes juhász. Itt talált szállást és szeretetet is a vénségére megtört betyár.

Télen keserves napjai voltak Savanyu Jóskának. Folyton betegeskedett, napokig nyomta az ágyat. Orvosi tanácsra a veszprémi kórházba ment, ahol öt hétig feküdt. Itt gondosan ápolták és sikerült is megcsökkenteni a fájdalmait. A napokban ismét visszatért a sósi majorba. Sokat panaszkodott az öcscsének, meg a sorsnak szédságnak, hogy ő beteg, öreg ember, sok bün nyomja a lelkét, nincs mit várnia a sorstól. Azok, akik előtt igy kiöntötte a szive keservét, nem is sejtették, hogy a vén zsiványt az öngyilkosság gondolatával foglalkozik.

Savanyu Jóska még halálában is büszke volt. Akkor végzett magával, amikor senkisem volt körülötte. Félt, hogy még talán orvosi segitséggel megakadályozzák benne, hogy meghaljon. Pedig ő tudta legjobban, hogy rászolgált erre a nagy áldozatra.

(A váci fegyházban.)

Az öngyilkossá lett betyárt, aki csaknem egész Dunántult földulta rablóbandáival, 1884-ben szállitották be a váci fegyházba. Örökös fegyházságra szólt az itélet. A fegyházigazgató már a bevonulás napján figyelmeztette Savanyu Jóskát, hogyha kifogástalanul viselkedik, husz év leteltével föltételes szabadságot kaphat. A betyár ünnepélyesen megfogadta, hogy igyekezni fog és mindent akar javulni.

Savanyu Jóska a betyárbecsületét kötötte ehhez az igéretéhez és állt is a szavának. *Balkay* István, a váci fegyháznak azóta öngyilkossá lett igazgatója nagyon megszerette a betyárt és mindenféle kedvezésben részesitette, mert Savanyu egyike volt a legjobb viseletü fegyenceknek. A husz év multával Balkay föltételes szabadságot kért az igazságügyminisztertől Savanyu számára. Háromszor ismételte meg a folyamodást, de mindig eredménytelenül.

Végre is *Csáky* Károly gróf váci püspök interveniált a fegyenc érdekében. Csáky gróf sokat foglalkozott Savanyuval, látta, hogy teljesen a javulás utján van és személyesen járt közbe Lányi Bertalan akkori igazságügyminiszternél, aki a kegyelmi kérvényt pártolólag terjesztette föl a királyhoz. A király megkegyelmezett a zsiványnak, amiről a miniszter értesitette a püspököt.

A fegyházigazgatón kivül senkisem tudott erről. Csáky gróf udvari papjával jelent meg a börtönben, maga elé hivatta Savanyut és igen szép beszédet intézett hozzá, kijelentvén, hogy kegyelmébe és pártfogásába veszi. Megáldott keresztet és olvasót adott át a térdenálló, megtért bünösnek, aki sirva fakadt. Balkay igazgató meghatottan mondott hálát a püspöknek, aki nélkül Savanyu sohasem szabadulhatott volna ki a fegyházból.

Savanyu Jóskának, a kiszabadulása után több cirkusz igazgatója azt az ajánlatot tette, hogy jó fizetésért mutogassa magát a bódékban. Az öreg, fehérhaju betyár önérzetesen jelentette ki, hogy ő nem mutogatni való vásári komédia. Hiába kinálták százas, ezres bankókkal, Savanyu visszautasitotta az ajánlatokat és teljes javulást fogadván, visszatért Veszprémmegyébe — meghalni.

1692. Kaufmann Izidor.

Sz. Aradon 1853 márczius 22-én

A rabbik kapuja.

A kép a guordicei zsinagóga kapuját és annak e mellett lévő festett falát ábrázolja. E galicziai faalkotmány nyitott kapuján át a ~~szőtornáczra~~ nyilik kilátás, hol a deszkakerités résein világosság szüremkedik be. Jobbról a „Mathan besether" számára persely és kézmosó-veder ~~köt~~ van ~~le figyelmünket~~. A falon elmosódott héber szövegü imák ~~olvashatók~~ ~~számára~~, a melyek alá a felirást megrendelőnek neveit irták. Balról a tiz soros szöveg alatti névből csak „Israel" ~~olvashatók~~ és fölül „Jehuda Loeb" neve tisztán ~~kivehető~~ jobbról pedig tizenkét soros könyörgést találunk az uralkodóért. Az ajtófélfán fölül לפרש ובעת קדשי אתכם לפד (Zephanja 3, 20) chronostichont alkalmazták felváltott vörös és fehér betükkel. Ennek „Liprat uweeth kabczi ethchem" (a k. sz.) szövege az „1640" évszámot adja. A vedernél elhaladó párkányon és a záros ajtoszárny felső szélén, héber szavak látszanak. Jelzése alól jobbra: „Isidor Kaufmann".

Fa, méretei 28.7: 34.3 cm.

Vétetett 1898: XII. 31-én 800 frton a 90432 sz. leirattal.

Elszámoltatott 1899: IV. 6-án (14/99). Az elszámolást tudomásul vették 1899: V. 25-én 29855 sz. ~~leirat~~ (277/99.)

1899: X. 14-én a 76633 sz. ~~leirattal~~ kiadatott a pétervári és moszkvai kiállitásra (573/99); honnan 1900: IV. 9-én érkezett vissza. (188/900.).

La népnek való és

betűzhető-ki;

alatt

rendelettel

904: IV. 30.

III. évf. Budapest, 1900 junius 10. 22. sz.

Műcsarnok

Az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat lapja

Megjelenik minden hó elsején, a Műcsarnokban rendezett kiállítások ideje alatt minden héten.

Szerkeszti
Ambrozovics Dezső
titkár.

A Társulat tagjai ezt a lapot ingyen kapják. Nem tagoknak előfizetési ára egy évre négy korona.

Az állami aranyérem ügye.

Napok óta lázas izgatottságban tartja a közvéleményt egy erőszakosan fölkavart olyan „ügy“, amelyet egy kis jóakarattal szépen el lehetett volna kerülni s ezáltal meg lehetett volna kímélni valóságos és képzelt „megrovási kalandok“-ban amúgy is gazdag művészi életünket egy olyan izgalomtól, amelynek hasznát bizony senki sem látja.

Távol áll tőlünk akár Társulatunk, akár a kiállításainkon működő juryk eljárását a sajtó nyilvános kritikája alól kivonni akarni, sőt minden haladásnak egyik legfőbb eszközét a *tárgyilagos* és *igazságos* kritikában látjuk. Ennek azonban első és legfőbb föltétele az, hogy aki valamely intézmény vagy testület működése fölött a bírálatot gyakorolja, az egyrészről az illető testület eljárási szabályaival tisztában legyen, másrészről az elbírálás tárgyát képező eset körülményei iránt magának *tárgyilagos* és *hiteles* információkat szerezzen.

A „Magyar Nemzet“ május 29-iki számának egy cikkelyéről van szó, melynek írója igazságtalansággal, részrehajlással, pajtáskodással s több efélével vádolta a Tavaszi Kiállításon pályázatra bocsátott állami nagy aranyérem pályabíróságát azért, mert nem azt a javaslatot terjesztette a miniszter elé, hogy a nagy állami aranyérmet *Klein* Miksának adományozza, hanem kimondván, hogy a nagy állami aranyérmet ezúttal kiadhatónak nem tartja, a kis aranyérmek egyikére *Roskovics* Ignácot, másikára pedig *Csók* Istvánt ajánlotta.

Csak egy futó pillantást kellett vetni a Tavaszi Tárlaton pályázatra bocsájtott állami aranyérem pályázati hirdetésének a szövegébe, s bárki meggyőződhetett róla, hogy az érem ezúttal *magyar művész* kitüntetésére volt szánva, s így még a vallás- és közoktatásügyi miniszternek sem lett volna jogában azt a bár magyar születésü, de *ezidőszerint orosz állampolgár Klein* Miksa berlini szobrásznak adományozni, *még abban az esetben sem, ha a jury ilyen értelmü javaslattal járult volna a miniszter elé.*

Meg kell még jegyeznünk, hogy ennél a pontnál társulatunk vagy a jury részéről minden néven nevezendő tévedés ki van zárva, mert a pályázat közzétételét megelőzőleg társulatunk előzetesen kérdést intézett a miniszterhez aziránt, vajjon kívánja-e, hogy ezen a kiállításon az aranyérmek egyáltalában ne bocsáttassanak pályázatra, vagy pedig beleegyezik abba, hogy a *magyar állampolgár művész* kitüntetésére szánt állami aranyérem — illetve ennek ki nem adása esetében a két kis állami aranyérem — ezen a tárlaton is pályázatra bocsáttassék. A miniszter a kiállítás sikere érdekében az *utóbbiba beleegyezett.*

Ezt tudva, azt hisszük, senki sem beszélhet többé egy *Klein* Miksán állítólagosan ejtett sérelemről, vagy a kiváló művész méltatlan és igazságtalan mellőzéséről.

A „Magyar Nemzet“-ben és nyomán néhány más lapban is fölvetett egy *másik kérdés* volt az, hogy Társulatunk miért hívta meg *Klein* Miksát a *orosz állampolgárt* egy *kizárólagosan magyar kiállításra?*

Erre a kérdésre — bár hangsúlyozzuk, hogy a Társulat azért, hogy kit és miért hív meg a kiállításaira, *senkinek felelőséggel nem tartozik* — az alábbiakban szolgálunk olvasóinknak a kellő fölvilágosítással.

A mostani *Tavaszi kiállításnak*, a társulati „Kiállítási Szabályzat“ 1. §-a értelmében tulajdonképpen *nemzetközinek* kellett volna lennie. A választmány azonban, (mely a „Kiállítási Szabályzat“-ot mindenkor *megállapítja* s melynek ennélfogva *joga van* azt bármikor a maga egészében *módosítani* vagy rendelkezései alól egyes adott esetekben *kivételeket statuálni!)* tekintettel a párisi kiállításra, mely a külföldi művészek alkotásainak a színe-javát a maga számára foglalta le, elhatározta, hogy ezúttal nem rendez *nemzetközi*, hanem *magyar* kiállítást. Aggályai merülvén föl azonban a választmánynak aziránt, vajjon alig két hónappal a szintén *magyar*, Téli Kiállítás után sikerülni fog-e magyar művészektől elegendő számu és

megfelelő kvalitásu műveket beszerezni *fönnebb hangsúlyozott jogával élve*, egyidejüleg azt is elhatározta, hogy esetleg egyes külföldi művészek *kollektiv kiállításának* is helyet ad a tárlat keretében, s meg is indította a tárgyalásokat egy *Lenbach*-kollekció megszerzése iránt, amely tárgyalások azonban, sajnos, eredményre nem vezettek.

Ebből, azt hisszük, minden kétséget kizárólag kitűnik, hogy a társulat választmányának joga lett volna *Klein* Miksát a Tavaszi Tárlatra meghívni, *még abban az esetben is, ha tudta volna*, hogy *Klein* Miksa többé *nem magyar, hanem orosz állampolgár!*

De hát akkor, amikor *Klein* Miksa levele kapcsán, — amelyben aziránt tudakozódott, vajjon művei kollektiv kiállítása céljára kaphatna-e a Műcsarnokban megfelelő helyiséget, — társulatunk a művészt meghívta, senki még csak nem is sejtette, hogy *Klein* Miksa, a *magyar születésü szobrász*, önként *orosz alattvalóvá* lett.

Szóval *Klein* Miksa, mint *magyar állampolgár művész* kapta a meghívót a társulat Tavaszi kiállítására s az, hogy *nem magyar állampolgár*, csak akkor derült ki (s az összes lapokban meg is volt írva!), mikor a művész 1900 április elején *Budapestre érkezett, hogy a Műcsarnokban kollektiv kiállítását elrendezze.*

Ezek után azt hisszük, arról, *Klein* Miksán sérelem esett, hogy a jury a kiváló művészt mellőzte stb. stb., többé higgadt megfontolással beszélni sem lehet, annál is inkább, mert hiszen azt sem tudhatja senki sem, vajjon a jury és a miniszter abban az esetben, ha *Klein* Miksa, *mint magyar állampolgár vett volna részt* a kiállításon, neki javasolta, illetve adta volna-e ki a nagy állami aranyérmet?

Végre is a jury, éppen úgy, mint az esküdtszék, a saját lelkiismeretén kivül *senkinek a világon nem tartozik felelősséggel.*

Ami a „Magyar Nemzet“ junius 7-iki számában a „Műcsarnok“ szerkesztőségének oly értelmü aposztrófálását illeti, hogy a lap a társulat legutóbbi választmányi üléséről, amelyen a „Magyar Nemzet“ támadása is szóbakerült, „tökéletlen s a tényeknek meg nem felelő tudósítást közölt“ — csak az a válaszunk, hogy *tévedni emberi dolog!*

A „Műcsarnok“ szerkesztője, aki mint a társulat titkára az illető ülésen jelen volt, *Katona* Béla szavait úgy értette, amint azt az ülésről szóló tudósításban megírta, de azért ezennel a legnagyobb készséggel rektifikálja tévedését és veszi tudomásul, hogy *Katona* Béla — mint azt lapunk szerkesztője előtt személyesen is kijelentette — nem „durva“, hanem „éles“ támadásról beszélt s nem „méltóságán alóli“-nak tartotta, hogy válaszoljon, hanem azt mondta, hogy a válaszadás a „jury szabályzata értelmében lehetetlen“.

*

Ugyancsak az aranyérem ügyéből kifolyólag a „Magyar Nemzet“ junius 2-diki számában azt írta, hogy *Csók* István festőművész *a neki még oda sem itélt (!) kis állami aranyérmet visszautasította*, „hihetőleg azért, mert maga is belátta a jury itéletének méltánytalan és helytelen voltát.“

Ezt a hírt a „Magyar Nemzet“ nyomán több más lap is közölte, míg végre *Csók* István festőművész az alábbi, minden tekintetben korrekt levelet intézte a „Magyar Nemzet“ szerkesztőjéhez:

> Tisztelt szerkesztő úr! Becses lapja nyomán a legtöbb fővárosi lap tévesen közölte, hogy én Klein Miksa mellőzése folytán lemondtam a nekem szánt kis aranyéremről. Klein Miksát én föltétlenül méltónak találom még nagyobb kitüntetésre is, mint a nagy aranyérem, de *nem tartanám részemről sem helyesnek, sem illőnek, hogy a juryt bármely irányban befolyásoljam.* Az az egy tény, hogy én *visszautasítanám a kis érmet*, ha — mint hírlik — nekem itélte volna a jury, de ez akkor is *pusztán személyi ügy volna* és semmi más. A legkiválóbb tisztelettel
>
> *Csók István.*

Ezzel a levéllel, azt hisszük, az ügynek ez a része is véglegesen be van fejezve, annyival is inkább, mert az állami kis aranyérem *el- vagy el nem fogadása, Csók* Istvánnak — mint levelében ő maga is írja — *pusztán személyi ügye* s mert neki ehhez Isten és ember előtt föltétlen joga van, valamint hogy a pályázati föltételeket kivéve, *mindentől* és *mindenkitől* teljesen független és szuverén jurynek is joga volt számára a kis aranyérem odaitélését a miniszter előtt javaslatba hozni. *A.*

A párisi kiállítás épületei.*

Páris, 1900 május.

Az új század küszöbén a hanyatlónak, dekadensnek nevezett francia nemzet meghivására a világkerekség minden művelt, minden ambiciózus, törekvő nemzete, faja összehordta munkájának, tudásának, művészetének legjavát.

Versenyre keltek a nagy munkára, hogy nemzetök géniuszát mentől egészségesebb, mentől tehetősebb formában mutassák be.

*A „Magyar Iparművészet“ 1900. évi IV. számából.

A világkiállítás, a béke e porondján összecsaptak a szellem fegyverei s már fogalmat alkothatunk magunknak, a kiállítás készületlensége dacára, az egyes nemzetek erejéről, hatalmáról.

Mily nagynak, izmosnak, egészséges vérünek kell, hogy tartsam az állítólag dekadens Franciaország testét, agyát, ha végignézek iparán, gazdagságán, művészetén, melyet a világ elé tár.

Mennyi öntudatos erő, mily pazar szellemi adományok gyümölcse csak e hatalmas kiállítás koncepciója, mily erélyre vall annak keresztülvitele. Évek óta készülődő iparosok, mérnökök, művészek agyának lázas forrongásából, munkások százezreinek verejtékéből keltek ki e tündérpaloták, melyek hatása meseszerűen szép, fölemelten hatalmas.

Sőt ha a látvány nagyszerűségében fokozatot keresünk, ezt megtaláljuk az elragadó mesterséges esti világítás mellett, melyre a tervező művészek minden bizonnyal számítottak. Vannak egyes építményei e kiállításnak, melyeket szembeszökően e fényhatások effektusaival számítva terveztek.

Ilyen a kiállítás főkapuja: a porte monumentale. Egy érdekes, szép, minden ízében modern s mint ilyen kissé idegenszerű alkotás.

Új formák, új díszítések, szokatlan színei (fehér és kék) segítségével bizarrsága dacára lefegyverzi és megnyeri a kezdetben bizalmatlankodó szemlélőt. Vasszerkezet az egész, grés, flammé, metalikus díszítésekkel, színes üvegekkel és lámpákkal díszítve.

Három óriási ív s az azoknak megfelelő gömbszelet kupolaszerűen egyesítve képezi a háromnyílásu kaput; az egyik ív homlokzatnak van kiképezve, tetején a híres és sokszor támadott „Parisienne"-nel, egy utcai öltözetet viselő modern női alak, ki tárt karokkal várja Páris vendégeit.

A homlokzat előtt két óriási obeliszkszerü oszlop áll. Ez a váz színes téglákkal, üveglapokkal, melyek mögött elektrikus lámpák rejtőznek, sárga fémornamentikával, grés reliefekkel van díszítve. Hatása különösen este megvilágítva meglepő, egy óriási filigran munkáju ékszerhez hasonló, megrakva ragyogó tüzü, különféle színü drágakövekkel.

Ha e kapu ösmertetésével különösen bőven foglalkoztam, szolgáljon mentségemül az, hogy ez az egyedüli, hogy úgy mondjam „őszinte" épülete a kiállításnak.

Nem takarja, fedi vasszerkezetét, sőt kérkedve mutatja s ahhoz idomítja, simítja díszítő elemeit, művészi kiképzését. S ez a helyes.

Nem térhetek ki az elől, hogy meg ne említsem lapunk elődének, a *Művészi Ipar*-nak az 1889-iki párisi kiállításról szóló ösmertetését, mely mint nagy haladást és nagy vívmányt jelezte a vasszerkezet művészi fejlesztését, mely az arkitekturába új vért vitt be, annak, új és friss teret nyitott. Pompás dokumentumai voltak annak az akkori gépcsarnok s a művészetek palotája, gyönyörü példái az új szerkezettel összhangzó és ahhoz idomuló ornamentikával elérhető hatásoknak.

Erről a francia épitészek ez alkalommal, sajnos, egyes kivételektől eltekintve, tökéletesen lemondtak.

Az épületek vasszerkezetét, a belső organizmust megtagadó épitészeti formák és megoldások borítják; óriási csarnokok vasszerkezetü boltozatai emeletes, kis tagozatu homlokzatokra támaszkodnak.

A majolikát, a grést tökéletesen kiszorította a gipszfal, díszítés, burkolat; hatalmas pilasztert látunk monumentális épitményben, de egy erős ökölcsapás tátongó ürt vág az óriás súlyt hordó oszlopon.

Az első benyomás, a dekorativ hatása az épületnek kedvező ugyan, de közelebbről szemügyre véve a dolgot, bántólag hat ez a bizonyos tekintetben „gsnasz" épitkezés.

A gipsz e túltengését az idegen szeme előbb látja meg és ez szolgálhat tán e hiba mentmentségeül.

Köztudomásu dolog, hogy Páris díszesebb lakóházai, palotái, középületei a Páris közelében lévő gazdag kőbányák vakítóan fehér és könnyen megmunkálható köveiből épülnek; és amint azt a kiállítás tőszomszédságában épülő Gare d'Orléanson szembeszökően láthatjuk, az e fehér kőből épült pályaudvar távolról való hatása tökéletesen összevág e gipsz Potemkin-paloták ragyogóan fehér megjelenésével.

Ez a ragyogó fehérség egyik jellemző vonása a kiállítási épületeknek, mintha márvány és cukorból vágták volna ki e merész silhuettek tömegét.

Egy másik jellemző vonása az arkitekturának barok jellege, ezt a barok ízt még a Beaux Arts klasszikus stílü épületein is megtaláljuk. Legkivált az Esplanades des Invalides-on szembeszökő.

Ez a része a kiállításnak az Esplanades, a pont Alexandre a Beaux Arts két palotájával, melyek az Avenue Nicolas-t alkotják, művészi konceptusát tekintve, a legsikerültebb.

Maga a pont Alexandre, bátran mondhatjuk egy műremek nemcsak egészében, de minden egyes apró részletében is. Egy nyugodt lapos ívben hidalja át a Szajnát; följáróit két-két

magas piedestálon aranyozott lovascsoportok díszítik, a híd karfái, kandeláberei, szoborcsoportjai oly szerencsés arányban állanak egymáshoz, hogy szépségében párját nem igen találja az ember.

A szépművészetek Petit Palaisja, mely a franciák retrospectiv kiállításának adott hajlékot, nemcsak arányos szép alkotás, hanem állandó jellegü épület, mely múzeumi célokra van predesztinálva. Alaprajza, termei világítása, az épület célját tekintve kifogástalan; ezt a fődolgot mily szépen össze tudta egyeztetni a tervező művész az épület külső szépségeivel!

Fájdalommal gondolok Budapestünk nem egy középületére, melynél egy kétes értékü homlokzat kedvéért tönkre építették az épület rendeltetését, belsejét.

A Grand Palais, melyben a francia és idegen nemzetek modern művészetét helyezték el, hatalmas arányaival lepi meg a látogatót. Óriási oszlopos csarnokon keresztül az udvarra lépve, egy szobor-erdő közepén találjuk magunkat. A bejárattal szemben levő kupolás üveggel fedett terem, melybe az emeletre két oldalt vezető lépcsőházak torkolnak, hagy mélyebb benyomást az emberben.

Az Esplanades des Invalides, a Manufactures Nationales és a művészi iparnak tanyája. Pompás barok paloták utcája, óriási falfestményekkel, aranyozással borítva, vakítóan fehér összbenyomással, melynek ragyogó fehérségét még emeli a Palais des Invalides sötét tömege, patinás arany kupolája, mely az utcát befejezi.

Egy másik szép pontja a kiállításnak a Champs de Mars patkó alaku hatalmas csarnoka.

A patkó közepét a Salle des Fétes s a Chateau d'eaux képezik, ágai az Eiffel-toronynál végződnek.

Az ünnepélyek csarnoka a francia dekorativ művészet egy remeke úgy szín, mint forma tekintetében. Óriási kupoláját a nemzetek címerei galeriáit a nemzeteket jellemző szoboralakokkal a lex, pax, labor, fas allegóriai díszítik. E terem, melyet áhítattal szemlél mindenki, szuggeráló hatással bir, ünnepélyes hangulatba ejti a nézőt.

Homlokzatát a Chateau d'Eau képezi, óriási kapu alaku nyilás, melyből a víz esését szabályozó terasszok és kiszögelések pompás dekorativ szobrokkal fejlődnek ki, csipkeszerűen finom silhuettel betetőzve.

A harmadik kiváló arkitektonikus csoportja a kiállításnak a Rue des Nations a Szajna partján, az idegen hatalmak pavillonjai, tizenöt egész húsz, többé-kevésbbé sikerült palota sora, a part felé egy összefüggő teraszszal egyesítve, a paloták pincéiben nemzeti vendéglőkkel. Világosan látszik, hogy minden nemzet lehetőleg arra törekedett, hogy nemzeti építészetének eredetiségeivel, sajátságaival hasson és ezért a kiállítás e része változatosságánál fogva igen érdekes. Így Olaszország egy, Velence monumentális építményeire emlékeztető palotát emelt — talán a legnagyobb társai közt — a Palazzo Ducale, a Márk-templom formáinak, aranyos kupoláinak felhasználásával.

A törökök, az Egyesült-Államok épületi banálisak, érdektelenek, üresek.

Ausztria egy Mária Terézia stílusi palotával képviselte magát.

A mi pavillonunk, minden nemzeti elfogultság nélkül mondva, egyike a legsikerültebbeknek. Bővebb leirásába nem bocsátkozom, tervei úgy kiállításainkról, mint reprodukciókból eléggé ismertek.

A belgák saját ízü gótikájukban igen szerencsésen megoldott városházat építettek föl.

Norvégia egy fából készült polgári lakóház tipusát mutatja be, egy föltünően szép, halakból komponált frízzel díszítve.

Németország egy sikerült német renaissance házat emelt gazdag falfestéssel, mely az ismeretes „Deutsches Haus“ képviselője.

Svédország pavillonja egy faépület, az ottan dívó építészeti tipusokból összeróva, originális alaku toronnyal.

E törekvéssel és célzattal tervezték a többi népek is pavillonjaikat.

Sajnos, csak a paloták külsejét élvezheti eddigelé az idegen, mert azok még nem nyiltak meg a közönség számára, így tehát belsejökről mitsem irhatok. Pedig érdekes volna azt is összehasontani, mert meglepő a versengés, melyet az egyes nemzetek izlés, művészi koncepció és kivitel tekintetében csoportjaik installácionális munkáiban kifejtettek.

Tagadhatlanul a jól megoldott installáció a kiállítás fél sikere; ez annak csak dekorativ része ugyan, de a csoport külső foglalatja, elrendezése az, ami a szemlélőt megragadja s ami leginkább megmarad emlékében; a tartalma a szakembert vonzza és érdekli s ez a tárgyait fölkeresi, bármiféle környezetben és foglalatban legyenek is.

A szép és jó installáció dokumentuma az egyes nemzetek izlésének és önkéntelenül vonzza a néző tömeget. Igen gyakran egy jól sikerült kiállítási szekrény okozója annak, hogy tartalmát is szemügyre veszszük, különben könnyen lehet, hogy közömbösen elsétálunk mellette.

A rövid idő, melyben benyomásaimat szereztem, nemkülönben sok osztály készületlensége lehet, hogy arra visz, hogy nem itélhetek helye-

sen s egy vagy másfél hónap mulva, mikor a kiállítás tökéletesen elkészült, más eredményre jutok, de ma csak azt mondhatom, hogy a mi installációink mellett csak a német és osztrák installációk maradtak emlékemben, melyek a többin túltesznek.

Különösen az osztrákoké tűnik ki majdnem minden csoportban igazán diszkrét elegánciájával. A „Ver Sacrum“ ismeretes vonalait, formáit, az abban uralkodó ornamentikát ismerjük itt föl s látjuk testet ölteni. Wagner, Olbrich, Moser, Hoffmann izlése és tudása nyujtotta ez installációk alapját. Ha visszaemlékszünk e művészek ismert koncepcióira, könnyen elképzelhetjük, hogy dekorativ fa-architekturára és szövetek díszítésére ezek igen alkalmasak. Számos csoportjuk igazán sikerült. Csak ha erős kritika alá veszi az ember, egy bizonyos foku ridegséget vethetne szemükre.

Tartalmasabb, monumentálisabb a németek installációja, különösen szép, talán az egész kiállítás legszebb installációja a német iparművészet csoportja. Ennek vetélytársa ugyancsak a német képzőművészetek csoportja lehet. Az előbbit Seidl, utóbbit Lenbach tervezte és rendezte.

Igaz, hogy az osztrákok és németek a hozzá való anyag s a kivitel tekintetében, úgy látszik, költséghatárokat nem ismertek s ez lényegesen hozzájárult az elért hatás fokozásához.

A mi csoportjaink installációi az Iparművészeti Múzeumban rendezett kiállításról ismeretesek. Derekasan megállják helyüket. Elütően a többi nemzetek berendezésétől, azt a magyar nemzeti díszítő formák alkalmazása jellemzi. A többi nemzet többnyire a régi ornamentika keretében mozog s nem törekedett installációinak nemzeti ízt kölcsönözni. Kivéve az északi nemzetek installációit (svéd, norvég és dán), melyek az új irányban is igen figyelemreméltóan és szellemesen tervezvék.

Ezek volnának röviden és futólagosan szerzett benyomásaim, melyekhez csak egy megjegyzést óhajtanék fűzni, azt, hogy millenáris kiállításunk óta e tekintetben nálunk is észrevehető fejlődést és haladást konstatálhatunk. Vajjon mennyire fogják azt az idegenek megbecsülni és méltányolni és mennyire fogjuk helyünket megállani a nagy versenyben, azt majd megmutatja a jövő.

Pap Henrik.

A székesfehérvári műkiállítás megnyitása.

A Műcsarnok legutóbbi számában adtunk hírt a pozsonyi Képzőművészeti Egyesület tavaszi kiállításáról s ma már egy újabb tárlatnak a megnyitásáról kell olvasóinknak beszámolnunk.

A kiállítás színhelye ezuttal Székesfehérvár, ahonnan erről az érdekes művészi eseményről az alábbi tudósítást kaptuk:

Pünkösd második napján, verőfényes ragyogó időben nyilt meg városunkban az az érdekes műkiállítás, melynek érdekében *Németh* Lajos festőművész és *Havranek* József polgármester már hetek óta buzgólkodtak. A tárlat iránt hetek óta megyeszerte a legnagyobb érdeklődés mutatkozott és becsületére legyen mondva a kiállítás rendezőjének, hogy a kissé tán túlcsigázott várakozásokat is sikerült neki kielégítenie, úgy hogy a közönség a legnagyobb megelégedéssel nyilatkozik a magyar művészetnek hosszu idő óta első székesfehérvari debut-jéről.

A kiállítást a városháza nagytermében rendezték, ahol az alábbi művészeknek: Aggházy Gyula, Baditz Ottó, Bezerédy Gyula, Bihari Sándor, Balló Ede, Brodszky Sándor, Bosznay István, Bruck Lajos, Bruck Miksa, Bruck Hermin, Dudits Andor, Ipoly Sándor, K. Kovács László, Konek Ida, Kunfy Lajos, Koroknyay Ottóné, Koszkol Jenő, Munkácsy Mihály, Nadler Róbert, Németh Lajos, Neogrády Antal, Nagy Lázár, Papp Sándor, Ringeisen József, Stettka Gyula, Schlesinger Magda, Szenes Fülöp, Strobl Zsófia, Pap Henrik, Tahy Antal, Telepy Károly és Ujváry Ignác, száznál több műve van rendkivül ügyesen és művésziesen elrendezve.

A tárlatnak legnagyobb érdekessége kétségkivül *Munkácsy* Mihálynak, a nemrég elhunyt mesternek a „Honfoglalás“-hoz készített két vázlata, mely *Szmrecsányi* Miklós dr. miniszteri tanácsos tulajdona, s ugyancsak a mester első ideáljának, egy pestmegyei szép fiatal lánynak a képe, amelyet még 1866-ban festett.

De ezen a három festményen kivül is egymást érik a teremben a kiváló alkotások, melyek remélhetőleg el fogják hinteni a művészet iránt való szeretet magjait a székesfehérvári közönség lelkében.

Maga *Fiáth* Pál báró főispán volt az, aki a tárlatot pünkösd hétfőjén délelőtt 11 órakor megnyitotta.

Az ünnepség már a pályaudvaron kezdődött, ahol a polgármester vezetésével küldöttség fogadta a Budapestről lerándult vendégeket: *Telepy* Károlyt és két leányát, *Nadler* Róbertet és *Neogrády* Antalt. A városháza nagytermében *Németh* Lajos, a kiállítás rendezője üdvözölte a főispánt, aki rövid szavakkal megköszönve a művészeknek a kiállításban való részvételüket, a tárlatot megnyitotta, mire az egész díszes társaság, — melyben a város és a megye legelőkelőbb közönsége volt jelen — elindult a kiállítás megtekintésére.

A körséta befejezésével úgy a főispán, mint a polgármester, ismételten a legnagyobb elismeréssel nyilatkoztak a tárlat kiváló voltáról s annak az óhajtásuknak adtak kifejezést, vajha Székesfehérvár minden esztendőben részesülhetne ehhez hasonló művészi élvezetben, sőt a polgármester késznek nyilatkozott a város nevében, a jövőben rendezendő kiállítások összes költségeinek a fedezésére.

Az első vásárló is *Havranek* polgármester volt, aki *Neogrády* Antal egyik szép akvarelljét vette meg és legalább néhány ezer koronányi vásárlást helyezett kilátásba a papság, a város és a megyebeli közönség részéről, úgy hogy a kiállításnak alkalmasint anyagi eredménye sem fog elmaradni.

A kiállítást, melynek tiszta jövedelme a művészi segély- és nyugdíjalap gyarapítására van szánva s mely e hó 14-ikéig lesz nyitva, állandóan sokan látogatják.

Vásárlások a Tavaszi Kiállításon.

(Folytatás.)

Lapunk zártáig utolsó kimutatásunk óta a Tavaszi Kiállításon a következő vásárlások történtek:

77. Kézdi-Kovács László: „Téli álom", olajfestmény. Vevője: Szeged város, nyerő tag.
78. Telepy Károly: „Tiszaparti táj", olajfestmény. Vevője: Alapi Salamon Géza, nyerő tag.
79. Sándor Béla: „Rossz hír", olajfestmény. Vevője: Kolecsány Endre, nyerő tag.
80. Strobl Zsófia: „Szt.-Margit", olajfestmény. Vevője: Kolecsányi Endre, nyerő tag.
81. Pállya Celesztin: „Napnyugta", olajfestmény. Vevője: Popper Károly.
82. Pállya Celesztin: „Vásári részlet", olajfestmény. Vevője: Litsken Ottó.
83. Gergely Imre: „Piroska", olajfestmény. Vevője: Az Orsz. Magyar Képzőművészeti Társulat, a koronás sorsjáték céljára.

A vásárlások összege eddig *38.746 korona*. Ebből 8.930 korona a kormányra, 8080 korona a Műbarátok Körére, 300 korona társulatunkra (a koronás sorsjáték céljára), 11.276 korona magánosokra és 10.160 korona a társulati nyerő tagokra esik, akik helyett a vételárt Társulatunk fizette ki az illető művészeknek.

Művészeti hírek.

—

Szobrot Munkácsynak!

A Munkácsy-szoboralap javára újabban a következők írtak alá:

A 832. sz. gyűjtőíven: Bachoné (Bpest) 5, N. N. (olvashatatlan Királymalom) 10, Kárpáti József (Győr) 4, Ottenberg igazgató (Arad) 5, Basch Gusztáv (Wien) 2, Jellinek A. (Wien) 3, Kohn J. (Jedlesec) 1, Irma (Domony) 2, Sváb Sándor (Fábián) 4, Abelsberg Leó (Bpest) 4, Stein (Bpest) 2, Schnitzer (Bpest) 2, Mienks J. (Wien) 2, Rick (Bpest) 2, L. H. 1, N. N. (Bpest) 2, Hann A. (Arad) 2, Wellern (Wien) 2, F. E. (Wien) 1, Neményi D. (Bpest) 2, Riess Ernő (Wien) 2, Löwenheim Sárika (Bpest) 1, N. N. (Wien) 1, Thalberg (Wien) 2, L. J. (Pa.-Köllös) 2, Rudas Miksa (Bpest) 2, N. N. (Szerbia) 2, N. N. (Bécs) 2.20, Berneo Fodera (Fiume) 2, Martinsky Sándor (Győr) 1.40, Panko Hubert (Pozsony) 2, N. N. (olvashatatlan Budapest) 1, Ernyei (Budapest) 1, Schwarz Sámuel (Wien) 1.40, T. (Budapest) 2, Berger Rudolf (Budapest) 1, Geller J. (Arad) 1.20, Pollák Károly (Wien) 2, Weinberger Ödön dr. (Wien) 4, N. N. (Berlin) 2, Kohn H. fiai (Bpest) 2, Mandovszky Richard (Bpest) 1, Kovács Jenő dr. (Bpest) 1, N N. (Pozsony) 10, F. P. (Bpest) 4, S. G. (London) 2, Kranz A. (Bpest) 2, H. K. (Bpest) 2, Herz (Jägersdorf) 1, H. (Agram) 2, Kohn A. (Komárom) 1, Kohn Adolf (Bpest) 2, N. N. 2, Ilits (Győr) 1. *Összesen 126 korona 20 fillér.*

Nyirbátor előljárósága ívén: Polacsek Lajos 2, Bruck Vilmos 1, Weisz Dávid —.60. *Összesen 3 korona 60 fillér.*

Bäcker Béla gyűjtőívén: Bäcker Béla 10, Kleininger 4, Halasy József 2. *Összesen 16 korona.*

bábai Bay Sándor gyűjtőívén: Bay Antalné 2, Zink Margit 2, bábai Bay Sándor 2, *Összesen 6 korona.*

Andretti Anselm gyűjtőívén: Andretti Anselm 10, Frankl Vilmos 2. *Összesen 12 korona.*

A művészek ívén: Jantyik Mátyás 20 korona.

Szmrecsányi Pál püspök 200, Harkányi János báró 100, Vác rend. tan. város tanácsa 10, Baghy Imre 50, Mihályi Viktor érsek 10, Auer Dávid és fia 5, Óváry Ferenc dr., képviselő 10, Zion jótékonysági egylet 20, Berkovits Emil dr. 4, Beliczay Béla 10, Hieronymi Károly 20, Bogisich Mihály püspök 20, Édeskuty Jenő 50. *Összesen 509 korona.*

A „Műcsarnok"-nál eddig bejelentett adományok összege a mult számban kimutatott 16082 korona 84 fillérrel együtt *16775 korona 64 fillér*, amelyből *1866 korona* művészek adománya.

*

A kegyeletes célra a legcsekélyebb adományt is hálás köszönettel fogadjuk és kérjük az adakozni szándékozókat, hogy az emlékszoborra szánt összeg nagyságát a „Műcsarnok" szerkesztőségével (Városliget, Műcsarnok) közölni, *magát a pénzt pedig az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat számvevőségéhez*

(VI., Bulyovszky-utca 2.) küldeni szíveskedjenek.

A „Műcsarnok“ szerkesztőségénél bejelentett adományokat, mint eddig, úgy ezentúl is lapunkban nyilvánosan fogjuk nyugtázni és a *Magyar Földhitelintézetnél* fogjuk letétbe helyezni.

A *folyó számmal ellátott* gyűjtőíveket már legnagyobbrészt szétküldöttük s kérjük az ívtartókat, hogy annak idején szíveskedjenek *az íveket, melyek névre szólanak és számozva vannak, a gyűjtött összeggel együtt a társulat számvevőségéhez (VI., Bulyovszky-utca 2.) beküldeni.*

—

— **A Tavaszi Kiállítást** lapunk zártáig 5933 társulati tag és 14.536 fizető látogató, vagyis összesen 20.469 személy nézte meg. Megjegyezzük, hogy a Tárlat május 5-ikén délutántól május 14-ikéig Munkácsy Mihály halála és temetése miatt zárva volt és junius hó 10-ikén este végképpel [illegible]rul.

—

— **A koronás sorsjáték húzása**, mint már több ízben jeleztük, szerdán, junius hó 13-án délután négy órakor lesz a Műcsarnok tanácskozó-termében, az előljáróság által kiküldendő politikai biztos és társulatunk igazgatósága jelenlétében. Mint elszomorító tényt kell fölemlítenünk, hogy a kibocsátott *4000 darab* koronás sorsjegyből lapunk zártáig mindössze nem egészen 300 darab kelt el, minek következtében az igazgatóság elhatározta, hogy 300 koronát fordít *egy* nyereménytárgy megvásárlására, a sorsolással járó költségeket pedig, melyek rendszerint a sorsjegyek eladásából befolyt összegből szoktak levonatni, ezúttal külön födözi. A nyereménytárgy megvásárlásával az igazgatóság művésztagjai bizatván meg, nyereményül *Gergely* Imre: „Piroska“ című művét választották. Megjegyezzük, hogy a sorsjáték húzása *nyilvános*, úgy hogy rajta az érdeklődők közül bárki jelen lehet.

—

— **A Ferenc József koronázási jubileumi-díj.** A nyolcezer koronás Ferenc József koronázási jubileumi-díj ügyében, mely ezúttal festőművész jutalmazására volt szánva, az illetékes pályabíróság kedden, január hó 5-én tartott ülésén döntött. A pályabíróság, amelynek tagjai *Gerlóczy* Károly elnöklése mellett *Fadrusz* János, *Lotz* Károly és *Berzeviczy* Albert voltak, a díjat *egyhangulag Hegedüs* László festőművésznek itélte oda, itéletében különösen kiemelve a fiatal művész kiváló művészi képességeit és nagy tudását.

—

— **Munkácsyné nyugdíja.** A fővárosi sajtó pár nappal *Munkácsy* Mihály temetése után azt a hírt közölte, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumban azzal a tervvel foglalkoznak, hogy a mester özvegyének évi nyugdíjat adjanak. A hír annyira valószinütlennek látszott, hogy mi a „Műcsarnok“-ban nem is vettünk tudomást róla. Mindamellett özv. Munkácsyné fülibe is eljutott, aki a napokban levelet intézett rokonához, *Zsilinszky* Mihály államtitkárhoz, amelyben egyebek közt szóról-szóra a következőket írja:

„Mélyen meg vagyok hatva e nemes szándék által; de nem vagyok abban a helyzetben, hogy megboldogult férjem, a nagy Mester iránt tanusitott nagyrabecsülésnek ezt az újabb bizonyságát igénybe vegyem. Sem ő, sem én erre soha semmiféle igényt nem tartottunk. Kérem ezt az általam oly nagyrabecsült magyar közönségnek becses tudomására hozni“.

—

— **A pozsonyi tavaszi kiállítást** állandóan igen sokan látogatják s mint bennünket értesítenek, a vásárlások is mind nagyobb mérveket öltenek. Már eddig is közel 5000 korona áru festmény kelt el s maga az ottani Képzőművészeti Egyesület is tíznél több művet vásárolt a tagjai közt leendő kisorsolásra. Hír szerint maga *Frigyes* kir. herceg is fog a kiállításból vásárolni, melynek erkölcsi sikere is teljes.

—

— **Kaufmann Izidor panasza.** Kaufmann Izidor festőművész nemrég levelet irt a „Magyar Nemzet“ szerkesztőjének, amelyben azon panaszkodik, hogy a párisi kiállításra küldött két festménye olyan félreeső helyen van fölakasztva, hogy alig lehet megtalálni. Miután a panaszos levél a kiállítás rendezőire nem éppen hizelgő kommentár kiséretében az említett lapban is megjelent, *Márk* Lajos — mint a kiállítás magyar képzőművészeti osztályának egyik rendezője — az alábbi levelet tette közé a „Magyar Nemzet“ junius 2-iki számában.

T. Szerkesztőség!

Becses lapja tegnapi számának „Kaufman Izidor panasza“ feliratu közleménye Mihalik Dánielt (tévesen vádolják Karlovszkyt) és engem, mint a párisi képzőművészeti csoport rendezőit, azért aposztrófál, mert Kaufmann Izidor festőművész egy levele szerint két művét sötét helyen helyeztük volna el.

Ezzel szemben ki kell nyilatkoztatnom, hogy Kaufmann kollegánk bizonyára nem személyes meggyőződés, hanem rossz információ alapján panaszkodik, mert tény az, hogy a „Rabbik kapuja“ című képe egy *külön emelt állványon* a *Karlovszky, Katona, Kardos, Kéméndy* és *Mannheimer* miniatürjeivel együtt van elhelyezve, hogy annál inkább érvényesüljenek és továbbbi tény az, hogy a „Szombat este“ című festménye az *egész grand palais des Beaux-Arts*

legeslegvilágosabb helyén: *Lotz, László, Tornai, Ujváry, Pállik* festményeivel egysorban cimaisen van függesztve.

Budapest, 1900 május 31. Kiváló tisztelettel *Márk Lajos.*

—

— **Kormányvásárlás a fővárosban és a vidéken.** A múlt napokban az alábbi *félhivatalos* forrásból eredő érdekes két hírt olvastuk a lapokban:

„A *Nemzeti Szalon* tavaszi kiállításának a képei közül, az *elnökség javaslatára* a kormány a következő négy festményt vásárolta meg: *Mendlik* Oszkár: „Tájkép", *Edvi Illés* Aladár: „Segesvár", *Katona* Nándor: „Tájkép" és *Szikszay* Ferenc: „Virágzás".

„A vallás- és közoktatásügyi miniszter az Aradon megalakult művészegyesület elnöksége számára *800 koronát* engedélyezett művásárlás céljára A művészegyesület első tárlata *ugyanaz a képgyüjtemény, mely a Nemzeti Szalon budapesti tavaszi tárlatán látható volt.*"

—

— **Egy bécsi festő kiállítása Budapesten.** Érdekes kiállítás lesz látható a Műcsarnokban jövő év tavaszán február és március hónapokban. A kiállító, *Hoffmann* József bécsi festő, aki kétízben bejárta az összes világrészeket és utazásáról több mint 3000 szebbnél szebb s érdekesebbnél érdekesebb olajfestményt és akvarellt készített, melyek az utóbbi években Bécsben egy külön-pavillonban voltak kiállítva és a közönségnek rendkivül nagy érdeklődésével találkoztak. A művész, aki annak idején *Than* Mórral és *Lotz* Károlylyal a bécsi *Rahl* tanítványa volt, a napokban Budapesten járt és festményei közül egy körülbelől 120 darabból álló kollekciót bemutatott Társulatunk igazgatóságának, mely a műveket annyira érdekesnek találta, hogy azokat azonnal megszerezte egy a tavaszszal rendezendő külön-kiállítás számára. A 3000-nél több mű természetesen egyszerre alig lesz kiállítható s így alkalmasint kisebb csoportokban fogja a Társulat a közönségnek *Hoffmann* József igazán érdekes, pompásan rajzolt és ritka pietással megfestett úti-képeit bemutatni. Az első csoportban minden valószínüség szerint az amerikai, afrikai, khinai, japáni, indiai stb. képek kerülnek bemutatóra.

—

— **Falfestmények a kecskeméti katolikus templomban.** Kecskemétről irják, hogy *Roskovics* Ignác festőművész szerződést kötött az odavaló katolikus egyházzal, hogy a plébániatemplom számára falfestményeket készit negyvenezer korona tiszteletdíjért. A művész a templom szentekszentjét még az idén, a hajót és a kórust pedig a jövő esztendőben fogja földiszíteni freskóival.

A Szerkesztő üzenetei.

T. R. Budapest. A „Műcsarnok"-nak a nyári szünet előtt utolsó száma minden valószínüség szerint vasárnap, *junius 17-ikén* fog megjelenni. Az őszszel az első számot tán *október elejére* adjuk ki.

R. K. né Virányos. Hogy az „Angol Nagybánya" című cikkely *magyar* szerzője miért használja a *Sidney Carton* nomme de guerre-t, aziránt, sajnálatunkra, nem szolgálhatunk fölvilágositással. De miután ezzel az aláirással küldte be cikkelyét, kötelességünk volt kivánságához alkalmazkodni.

P. M. Szeged. Kérdésére lapunk mai számában találhatja meg a választ, mely, reméljük, teljesen meg fogja nyugtatni.

H. F. dr. Budapest. Hogy a jövő tavaszszal lesz-e nemzetközi kiállítás Budapesten vagy sem, aziránt ma még nem adhatunk választ. A Téli Kiállítás december 1-én nyilik meg. Mindenki kaphat rá meghivást, aki eziránt társulatunk titkárságához (Városliget, Műcsarnok) fordul.

A. H. E. Budapest. Bizony magunk is elcsodálkoztunk rajta, hogy hogy lehet valaki kétségben az iránt, vajjon az-e a *magyar* ember, aki Magyarországban született, vagy az, aki *magyar állampolgár*. Azt hisszük, a világ minden országában úgy van, hogy *nem a születés*, hanem az *állampolgárság* állapitja meg azt, hogy [illegible] mzet kötelékébe tartozik.

Szerkesztőség:
Budapesten, Városliget, Műcsarnok.
Kiadóhivatal:
Singer és Wolfner Budapesten, Andrássy-ut 10. sz.

SZOBRÁSZ-
MŰTEREM
AUGUSZTUS 1-RE KIADO.
FESTŐ-
MŰTEREM
OKTÓBER 1-RE KIADÓ
ROTTENBILLER-UTCA 46. SZ.

BUDAPESTI HIRLAP NYOMDÁJA.

engedéssel valahányszor részletfizetéses üzletről van szó. Megkárosodik-e a közönség, ha a könyvet mégis a könyvre nyomott vagy a katalógusba kiírt áron veszi? Szó sincs róla: a százalékengedés a könyvkiadó és a könyvkereskedő belső dolga. S ez a két fél is jól jár, mert ahelyett hogy a kiadó kevés példányt adna el magas áron, sok száz és ezret ad el valamivel olcsóbban.

Kézdi-Kovács László ezt a százalékengedést is kifogásolta. Mi azt szeretnők, hogy ennek a szép tervnek minden oldala meg legyen világítva, mert csak úgy várhatunk igazi sikert az akció művészi eredményeitől. Az imént elmondott analógia megmagyaráz mindent. A művészek szívesen engednek a vállalkozónak a kitüzött árból, mert hisz a vállalkozás révén abba a helyzetbe jutnak, hogy jóval több képünk akad vevőre, mint eddig. A közönség sem károsodhatik meg, mert hisz csak a hivatalosan bejelentett árat fizeti. Hogy a művészek örömmel vették ezt az ujítást, az kitünik abból, hogy egy-két nap alatt éppen a legkiválóbbak egész sora csatlakozott az akcióhoz. Csak egy mulasztás történt ebben az ügyben: kissé későn kezdték meg s a közönség nem tájékozódhatott még eléggé afelől, hogy most már ilyen úton is lehet képekhez jutni.

A magunk részéről örvendünk az újításnak, mert üdvös hatást várunk tőle. A részletfizetéses módozat alkalmas arra, hogy minden egyébnél jobban népszerüsítse a művészetet: a képek nagy számban kerülnek a közönség körébe, amely megszokja a művészeti élvezetet és továbbra is az eddiginél nagyobb gonddal és szeretettel fordul művészeink felé.

Még csak egy megjegyzésünk van. Ujabban egy a részletfizetéses ügyletekre vonatkozó törvényjavaslattal foglalkozik a kormány. Megakarja szorítani, mert különösen a vidéken mindenféle árúcikkel tömérdek szédelgés történt. Ez a megszorítás azonban bizonyára nem fog az irodalmi és művészeti tárgyakra is kiterjedni, mint amelyek intellektuális célokat szolgálnak. Mint halljuk, ebben az ügyben e napokban küldöttség megy *Wlassics* miniszterhez, mint aki a művészetek népszerűsítését a kormány székéből is propagálja.

Lyka Károly.

*

A fönnebbi cikkely tárgyában társulatunk igazgatósága az alábbi nyilatkozatot küldte be a »Pesti Hirlap« szerkesztőségébe:

»Vonatkozással a *Pesti Hirlap* dec. 20-iki számában *Kézdi Kovács* László úr aláírásával megjelent »Műcsarnok vagy szatócsüzlet?« cimü cikkelyre, alólirottak mint az *Országos Magyar Képzőművészeti Társulat* igazgatósága, kijelentjük, hogy a *Singer* és *Wolfner* cég és a művészek közt megállapított részletfizetéses műelárusítás a nevezett cég és a művészek magánügye. A mozgalmat egyébiránt őszinte örömmel üdvözöljük.

Tisztelettel:

Ambrozovics Dezső, titkár. — *Benkő Kálmán,* igazgató.

Karlovszky Bertalan, igazgatósági tag. — *Zala György,* h. igazgató.

Horovitz Lipót és Kaufmann Izidor pétervári esete.

A pétervári magyar és osztrák kiállításról a *Műcsarnok* legutóbbi számában közölt eredeti pétervári tudósítás elítélte *Horovitz* Lipót és *Kaufmann* Izidor *magyar* festőművészeknek azt az eljárását, hogy az előbbi nem a magyarok, hanem az osztrákok osztályában állított ki, az utóbbi pedig úgy a magyar, mint az osztrák osztályban szerepelt egy-egy festményével.

A két művész közül az egyik, *Horovitz* Lipót, társulatunk Téli kiállítására is beküldött egy arcképet. A fölvételi jury értesülvén róla, hogy *Horovitz* Péterváron a magyar osztály mellőzésével az osztrákokkal állított ki, kötelességének tartotta, mielőtt beküldött arcképét a kiállításra elfogadta volna, hivatalos úton kérdést intézni a művészhez aziránt, vajjon azóta, hogy a társulat kiállításan legutolszor résztvett, nem e szerezte meg az osztrák polgárjogot, mert ha igen, úgy beküldött arcképe a Téli kiállításon, melyben szabályaink szerint csakis magyar állampolgár művészek vehetnek részt, legnagyobb sajnálatára nem volna kiállítható.

Horovitz Lipót a hozzá intézett levélre a következő távirattal válaszolt:

»Sohasem szüntem meg magyar lenni. A pétervári kiállítás végzetes tévedés, melyet sajnálok és legközelebb megmagyarázok.«

A fölvételi jury a választ tudomásul vette és a művész által beküldött festményt a Műcsarnok VII-ik termében, 193 katalogus szám alatt ki is állította.

Azóta a művész a táviratában kilátásba helyezett magyarázatot is elküldte egy hosszabb levélben, mely egész terjedelmében a következőleg hangzik:

»Folyó hó 11-én kelt becses levelére küldött táviratomban közöltek kiegészítéseül van szerencsém a pétervári kiállításra vonatkozó tényállást következőkben megadni.

A bécsi „Künstler Genossenschaft"-nak a pétervári kiállításra vonatkozó meghivását azon nyert értesülés alapján fogadtam el, hogy országunk e kiállításon mint külön osztály nem fog szerepelni.

közönség maga tudja a legjobban. De, hogy mit jelent a művészekre nézve, arról helyet szorítunk néhány rövid megjegyzésnek.

Eddig úgy volt, hogy a Műcsarnok kiállításain magánemberek — tehát a tulajdonképeni közönség — alig vásároltak 4—5000 frt áru képet. A kiállított művek rengeteg tömege, amely szomoruan árulta a petrezselymet, ismét visszakerült a műtermekbe, esetleg a műtermek padlásaira. Százakra ment a tehetséges, komoly tudásu festők száma, akik egyetlen képet sem adtak el egy-egy tárlaton. Megélni pedig kell, dolgozni is kell, de honnan vegyék a pénzt? Ne titkolózzunk: sokszor igazán nyomoruságossá lett nem egy művészünk élete. Megszorultságában mihez fogjon? Eladja a megmaradt képeket az érték egy tized, sőt egy huszad részén, gyakran olyan áron, hogy a képhez használt vászon-, festék- és modellköltség sem telt ki belőle. Hogy az ilyen művész aztán minő kedvvel, minő hangulatban dolgozik újabb művein, az könnyen elképzelhető.

De meg azok is, akik véletlenül túladtak egy-egy képükön, sohasem kaphattak érte annyit, amennyi a további munkásságukat anyagi szempontból biztosíthatta volna. Sokat kellett kérni egy-egy képért, mert hisz keveset adtak el. Az árból a kormány is, a közönség is le-lealkuszik egyharmadot vagy többet is, a katalógusba kiírt összeget csak a legritkább esetben kapja meg a művész. A közönség pedig bármily nagy a vásárlási kedve, mégsem vehet képet, mert nagyobb kerek összeget a legkevesebb ember adhat ki egy olyasmire, amit nem ösmer okvetlenül szükséges holminak.

Mindezeknek a bajoknak megszüntetésével biztat a részletfizetésre való eladás intézménye. Azért a művészet, a művészek és a közönség érdekeinek szempontjából is fölötte hasznosnak tartjuk azt s annak tartják a művészek is.

Egyik kollegám, *Kézdi-Kovács* László úr egy napilapban hosszasan foglalkozott ezzel az intézménynyel és több kifogást emelt ellene. Jó ezeket az ellenvetéseket ösmerni, mert így minden oldalról megvilágítva látjuk a kérdést.

Egyik kifogása, ha jól értjük az, hogy ezzel az intézménynyel *szatócs-üzletté* devalválódik az előkelő *Műcsarnok*. Ezzel az ellenvetéssel nem kell foglalkoznom, egy másik, újabb keletü cikkben szíves volt ezt az állítást tisztelt kollégám maga megcáfolni, amennyiben azt ajánlja a Képzőművészeti Társulat igazgatóságának, hogy maga a Társulat rendszeresítse ezt a vállalkozást.

Tehát egy újabb propozició, amelyet elvileg helyeselhetünk, ámde a kivitele lehetetlen. Először meg kellene miatta változtatni a Társulat szervezetét, alapszabályait. A Társulat ugyanis nem műkereskedés. Másodszor kevés sikert igér az olyan akció, amelyet egy *nem üzleti* célokból működő társulat kifejthet. Aki a részletfizetéses üzletek körül kifejtendő temérdek munkát ösmeri, tudja, hogy ezer kézzel kell az ily vállalkozáshoz fogni, irodákat, ügynöki kart kell szerezni, cirkulárék és fölhívások ezreit s ezreit kell válogatott címekre juttatni. Azonfölül akkora az anyagi kockázat, hogy annak fedezete jelentékeny tőkét igényel. Az ideális alapon összeállott társulat éppen genezisénél fogva képtelen a kellő leleményességgel, buzgalommal, kitartással, körültekintéssel dolgozni egy ilyen üzleti ügyben. Mindezt tekintetbe véve, nem tartjuk valószinünek, hogy először is a Társulat a mondottak értelmében gyökeresen átalakuljon, másodszor, ha át is alakulna, kételkedünk, hogy eredményt érhet el. Félmunka itt sem hasznos: intenzive, mentül szélesebb keretben kell a közönséget a művásárba belevonni sőt azt minél előbb ki kell terjeszteni a vidéken is s később a külföld jobb piacaira is. Azután nem elégséges, hogy a közönség évenkint egyszer vagy kétszer vásárolhasson képeket. Alkalmat kell adni arra, hogy a művásár lehetőleg állandó legyen. Az imént életbe léptetett részletfizetéses vállalkozás csak az első lépés, a vállalkozók tudomásom szerint rendszeres s állandó műkereskedéssé akarják azt fejleszteni. Nos ily intenziv akcióra a Társulat nem képes, mert évenkint csak egyszer-kétszer visz a közönség elé képeket és szobrokat.

Azt hiszem, hogy ezeknek az állításoknak helyességét elösmeri Kézdi-Kovács László úr és remélem ő is közre fog hatni publicisztikai munkásságával, hogy ez az egészséges gondolat egész terjedelmében valóra váljon, mint ahogy valóra vált annak első része.

A képkereskedés üzlet. Igazán erősre fejleszteni csak üzleti alapon lehet. Példa rá az a részletfizetési módozat, amelyet ujabban a könyvkiadók jelentékeny sikert értek el s épp oly nagy mértékben megkönnyebbítették a közönségnek a könyvek vásárlását, ami nem lesz éppen csekély befolyással intellektuális állapotainkra sem. A könyvkiadó rányomatja a könyvre vagy kiírja a katalógusba a könyv árát. Ezen megveheti bárki. De hogy üzlete szélesebb körü legyen, az egész ország könyvkereskedéseinek elküldi a könyvet, jelentékeny, legtöbbször 25—50 százalékkal olcsóbban, de legalább 50 százalék

Műcsarnok 1899 464

Habár ez utóbbi körülmény különösnek tetszett, az ellen már azon oknál fogva sem lehetett kételyem, mert a t. társulattól ez ügyben fölszólítást vagy bármily értesítést nem kaptam.

A történtek után ugyan föl kell tennem, hogy a tek. Képzőművészeti-Társulat mint minden alkalomkor, úgy a pétervári kiállítás ügyében is küldött részemre is értesítést; ez azonban kezemhez nem jutott.

Oka ennek pedig minden valószínüség szerint abban rejlik, hogy f. év április havától egészen késő őszig állandóan Bécstől távol, részint Olaszországban, részint pedig Berlinben tartózkodtam s ez által leveleim expediálásában a bécsi lakcímem eközben történt változása folytán is sajnálatos zavar és rendetlenség állott be.

Igen sajnálom tehát, hogy ezek után kellő időben a pétervári kiállítás jellege iránt helyes informátiom nem volt, mert csak nagy örömömre szolgált volna, ha képeimmel ezúttal is mint minden ilyen alkalommal honfitársaimhoz csatlakozhattam volna.

Ezen érzelem által indíttatva, becses levelének vétele után a „Künstler Genossenschaft"-hoz fordultam, hol fölhozott reklamációmra, Klobasser cs. tanácsos és titkár urtól azon biztosítást vettem, hogy ő neki azon időben mikor a pétervári kiállításon való részt-vételre fölszólíttattam és képeim a „Künstlergenosenschaft" által Pétervárra elküldettek, még tudomása nem volt arról, hogy e kiállítás *nemzetiségek szerint* be lett osztva, s hogy ily módon nekem annak idején más, mint a velem közölt információt, nem adhatott. Egyúttal oda nyilatkozott, hogy a kiállítás nemzeti jellegére való tekintettel, kész a Künstlergenossenschaftnak sürgős és indokolt előterjesztést tenni, hogy képeim, azon esetre, ha a kiállítás ügyeiben intézkedő magyar bizottság abba beleegyezik, a magyar osztályba áthelyeztessenek.

Véghetetlenül fogok örülni, hogy ha ezen rendezés nehézségekbe nem fog ütközni, s ha ezzel a reám nézve igen fájdalmas incidens, melyből kifolyólag már magyar honosságom iránt is kételyek merültek föl, elintéződnek.

Midőn igen tisztelt titkar urat tisztelettel kérem, hogy a fentiebbekben közölteket a tekintetes Képzőművészeti-Tarsulat nagybecsü tudomására hozni szivesked ék, maradtam stb.

Horovitz Lipót."

A Horovitz levelében fölhozottak bizonyos tekintetben kétségkívül igazolják a művész eljárasat, bár még ha a magyar osztályban való részvételre szóló meghívót, — melyet mint minden magyar művésznek, úgy neki is megküldöttünk — nem is kapta meg, csodálkozunk rajta, hogy egész a kiállítás megnyitásáig nem volt tudomása arról, hogy a pétervári *magyar és osztrák* kiállításnak *magyar* osztálya is lesz.

No de nem feszegetjük tovább a dolgot, hanem örömmel vesszük tudomásul a művésznek a végzetes tévedés fölött való őszinte sajnálkozását s megvagyunk róla győződve, hogy az illetékes bizottság a legnagyobb készséggel hozzájárul ahhoz,* hogy *Horovitz* Lipót festménye a pétervári kiállítás osztrák osztályából a magyarba átakasztassék és így a hiba utólag mindenki megelégedésére megkorrigáltassék.

Levelének egy paszusát azonban határozottan kifogásoljuk s ez az, ahol azt írja, hogy a kiállítást rendező osztrák bizottságnak a meghívók szétküldésekor nem volt tudomása róla, hogy a kiállítás *nemzetiségek* szerint elkülönitve fog rendeztetni.

Az ellen, hogy Magyarországot és a magyar nemzetet *bárki* és *bárhol* mint egyszerü *nemzetiséget*, mint »egyet a sok közül« emlegesse, minden magyar embernek tiltakoznia kell.

Egészen más azonban a *Kaufmann* Izidor esete, akinek mentegetőzéséről a »Magyar Nemzet« cimü napilap december 20-iki számából értesülünk.

Kaufmann Izidor ugyanis az említett lap egyik dolgozótársához levelet intézett, melynek idevonatkozó része így hangzik:

»Ami a dolog állását illeti, csak annyit mondhatok önnek, hogy teljesen ártatlan vagyok. Ő Felsége legfelsőbb beleegyezésével harom, birtokát képező kép lett a szentpétervári kiállításra küldve, melyek között az enyém is volt. Annak idején, mikor a kiállításra beleegyezésemet kérték, nem voltam itthon, helyettem azonban nőm adta meg a helyeslő választ, mit itthonlétem esetén, természetesen, *magam is megtettem volna, mert hiszen egy ily kitüntető kívánságot semmiképp sem lehet elutasítani.* Részemről csak arról biztosíthatom, hogy magyar voltamat soha tagadni nem volt okom, sőt ellenkezőleg, sokkal hívebb fia vagyok a hazának, mint azok, kik a hazaszeretetet inkább külső palástnak, mint benső meggyőződésnek tartják.«

»A budapesti Téli kiállításra szándékom volt két újabb genre-képemet elküldeni, vevőimet azonban nem tudtam rávenni, hogy a képeket még egy rövid időre rendelkezésemre bocsássák.«

Az idézett levél töredékhez a »Magyar Nemzet« az alábbi rövid megjegyzést füzi:

»Ez a száraz tény, amelyhez csak az a megjegyzésünk, hogy a magyar hazafiságban nem szabad valaki fölött olyan könnyen pálcát törni. Mert arról csak nem tehetnek a

* Azóta már meg is történt. (A szerkesztő)

művészek, amit a rendezők csinálnak. Amit Kaufmann maga küldött, azt ő a magyaroknak küldte.«

Már bocsásson meg igen tisztelt laptársunk, de ezt a leckéztetést még ebben az udvarias formájában sem fogadhatjuk el még pedig azért, mert *Kaufmann* Izidor festőművész úr fönnebb olvasható védekezése egyáltaljában nem állja meg a helyét.

Mindenekelőtt konstatáljuk, hogy *Kaufmann* Izidor nem említi azt, hogy nem volt tudomása a *magyar osztályról*, tehát *tudta: hogy a kiállításnak magyar osztálya is lesz.*

Tudnia kellett ezt, — még ha a meghivót nem kapta volna is meg — már csak azért is, mert mikor a kiállítás fölvételi juryje, a magyar kormány tulajdonában lévő (tehát nem általa beküldött!) »A rabbik kapuja« című festményét a kiallítás anyagába besorozta, elküldés előtt kikérte a művésznek a kiállításba való beleegyezését, aki az ebből a célból neki megküldött alábbi szövegü blankettát:

»Alulírott ezennel tudomásul veszem és beleegyezem, hogy a m. k. kormány tulajdonában lévő »Rabbik kapuja« című művem az oroszországi *magyar kiállításra* elküldessék.« —,

1899 október 10-iki kelettel, *aláírva* társulatunk titkárságához beküldötte.

Abban teljesen egyetértünk a művészszel, hogy azt a kitüntető kívánságot, hogy Ő Felsége a király tulajdonában lévő festményének a pétervári kiállításra leendő elküldésébe beleegyezzék, *vissza nem utasíthatta*, de nézetünk szerint a fölszólításra mint *magyar* embernek ezt kellett volna válaszolnia: »Szivesen beleegyezem, de mint *magyar* állampolgár kivánom, hogy képem a kiállítás *magyar osztályában* helyeztessék el.«

Ez ellen az *osztrák* bizottságnak bizonyára semmi kifogása sem lett volna, a *magyar* bizottság pedig örömmel fogadta volna a magyar osztálynak egy kiváló művész kiváló művével való gazdagodását.

Ezek után a hazafias érzésü magyar közönség itéletére bízzuk annak eldöntését, vajjon a »Magyar Nemzet«-nek van-e igaza vagy nekünk, akik ismételten hangsúlyozzuk, hogy: senki, *magyar* is, *osztrák* is egy személyben nem lehet.

A magyar kormány művásárlása Berlinben.

Dr. *Térey* Gábor, az Országos Képtár kiváló képzettségü igazgató-őre, aki *Kammerer* Ernő kormánybiztossal egyetemben egészen új és friss levegőt hozott az *Országos Képtár* életébe, a kormány megbizásából e hó 5-én résztvett a berlini Seger-féle képtár árverésén, s két képet meg is vasárolt az új Szépművészeti-Múzeum számára. Az egyik egy *Uhde*-fele kép, melynek ez a neve: »A hegyi beszed.« A másik *Leibl* Vilmosnak „Korsós ember« című festménye.

Seger kereskedelmi tanácsos képtárának ez árverése iránt, mint a P. N.-nak Berlinből irják, meglehetős érdeklődés mutatkozott mindenütt, ahol kedvelői vannak a művészeteknek. E gyűjteményben képviselve voltak a leghíresebb modern festőművészek, köztük a nagy *Böcklin* Arnold, azután a testőrtisztből piktorrá lett *Uhde*, az emlitett *Leibl*, az olasz *Michetti*, az angol *Walter Crane*, *Lenbach*, a híres portraitista és az ecsetnek sok más ismert mestere. Részt vett az árverésen *Tschudi*, a berlini Nationalgallerie igazgatója, a magánosok közül báró *Bleichröder*, az ismert porosz bankár s maga *Seger* kereskedelmi tanácsos is, aki azonban csak a Leibl-féle képeket vásárolta vissza.

A magyar küldöttnek mindjárt kezdetben nehézségeket támasztott az, hogy konkurrensei mihamarább megsejtették, hogy Böcklin, és Walter Crane-féle képeket akar főképpen vásárolni az Uhde és Leibl-féle képeken kívül. A képek általában drágán keltek az aukción.

A legnagyobb érdeklődés az egyik Böcklin-kép iránt mutatkozott, melyről tudták, hogy a magyar kormány képviselője is meg akarja venni. Térey árverezett is 32.000 márkáig, de itt aztán abbahagyta az árverést s a képet, Böcklin egyik legkiválóbb alkotását, melynek Frühlingshymne a címe, báró Bleichröder vette meg 52 000 márkáért.

Minthogy a magyar kormány képviselője ily nagyáru képeket nem vásárolhatott, kiszemelte magának Uhde Bergpredigt-jét, melynek 18,000 márka volt a kikiáltási ára és meg is vette jóval a kikiáltási áron alul, 8505 márkáért. E képével Uhde, 1888-ban az első aranyérmet kapta a müncheni nemzetközi képkiállításon. A több, mint két és félméter hosszu és három méter magas kép főalakja a Megváltó, ki a napnyugtakor hazatérő munkásoknak egy dombról beszédet mond.

A Leibl féle képet Térey 2887 márkáért vásárolta meg. Ez a kép ifjukori munkája a híres piktornak. Ebédutáni szieszta van rajta megfestve. Egy hollandus bevégezte ebédjét, s a jó étvágygyal elköltött ebéd okozta megelégedéssel dől hátra karosszékében. Az egyik kezében a pipája van, a másikban egy söröskancsó. A Rembrandt-modorban aranyos színben megfestett archoz jól vág a hollandus piros ruhája. Az egész képet éppugy, mint az arcot aranyos fény borítja.

Bizonyos érdekességet kölcsönöz e két képnek, hogy festőik némi vonatkozásban vannak

gon meg lehetne állapítani, mennyire helyes ez a R. Majmun által csak hírből ismert tudósítás.[1]

2. A másik adat a *soproni* zsidók történetére vonatkozik és ugyancsak most került elő a jeruzsálemi egyetemi könyvtár kéziratgyüjteményéből.[2]

Rabbi Jechiel Askenázi írja Jeruzsálemben 1565-ben egy vallástörvényi értekezésében a következőket: „És tanuságúl hívom az Eget, hogy mikor mintegy 36 éve, hogy Osztrákország területén voltam, — hogy erre a döntésre[3] támaszkodtak Osztrák- és Morvaország tudósai, köztük a jámbor RJ אודן בורגו ...“

Egészen biztos, hogy a héber helynév nem egyéb, mint *Oedenburg*,[4] azaz Sopron. Azt hiszem, az említett jámbor tudós is feltalálható más okiratban is: a Pollák Miksa dr. által közzétett, 1490-ből származó, németnyelvű dokumentumot héberül aláírók közt, ahol teljes neve így hangzik:[5] יעקב ב"ה ר"ב יצחק פראג. A Prágából származó tudóst tehát lakóhelye után RJ (Rabbi Jákob) Oedenburgnak hívták.

Apró adatok, de talán feljegyzésre méltók és kiegészítik azokat a gyüjteményeket, melyeket magyarországi zsidó tudósok tettek eddig közzé.

[1] A szöveg a „Tarbiz“ héber tudományos folyóirat ezidei 3. számának 170. lapján jelent meg. A Magyarországra vonatkozó sorok néhány íráshibáját a kiadó helyesbítette.

ובמלכות הונגריה אשר בין צקלאביה ובולגריה מלח שלהם מן ההר חוצבים אותה וקשה היא למאד. ושמעתי כי הכפריים הקרובים לאותו ההר, בתלי בתיהם ובנינם מן אבני אותו ההר הם עושים.

[2] A *Jellin* Dávid tiszteletére az imént kiadott jubiláris emlékkönyvben nyomatta le S. *Assaf*, a 233. lapon; a tudós kiadó nem ismerte fel a mingyárt idézendő helynevet és az azzal összefüggő kapcsolatokat. — [3] RJ Kolon döntéséről van szó. — [4] A mingyárt említendő német okiratban *Odenburg*nak van írva e helynév. — [5] A zsidók története Sopronban 267 l. = Magyar-Zsidó Oklevéltár 220 l. A német okiratban a rabbi mint „Beschaidnen Iuden Maister Jäklein“ említtetik. „*Beschaiden*“ megfelel a jeruzs. kézirat החסיד jelzőjének.

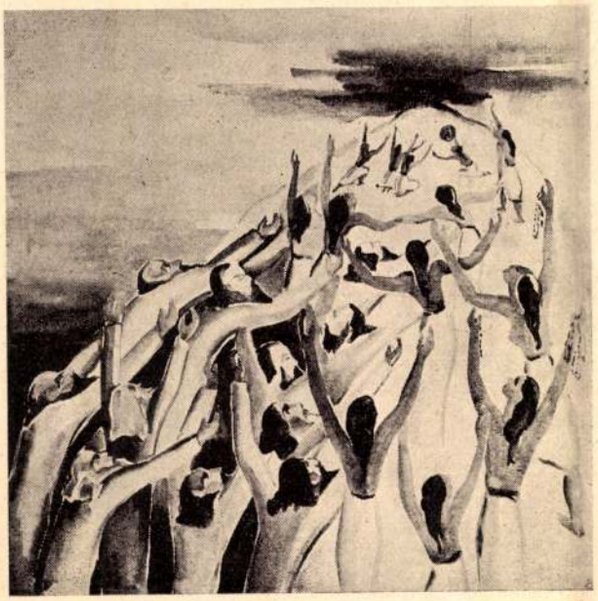

Löffler Edith: Sóvárgás

ÜNNEPELJÜK CSALÁDI ÜNNEPEINKET A SZENTFÖLDÖN

BIALIK INDÍTVÁNYA

Ilyen címen érdekes cikk jelent meg a „Haarec“ tel-avivi napilap egyik legutóbbi számában. Hivatkozik *Bialikra*, akit a Gondviselés különös érzékkel áldott meg olyan új életformák alkotására, melyek a zsidó tradiciókkal tökéletes harmóniát tartanak.

Bialik vetette fel a gondolatot, hogy új „minhagot“ kell teremteni, hogy a zsidók az egész diaszporából Palesztinában ünnepeljék családi ünnepeiket, fiaik bar-micváját, gyermekeik esküvőjét, saját ezüst- vagy aranylakodalmukat. A szentföldön találkozna a rokonság az egész világból, Newyorkból és Buenos-Ayresből, Londonból, Varsóból, Észak-Amerikából és Dél-Afrikából. Itt ünnepelnének együtt Palesztinában, ahová úgyis mindenkinek vágya, hogy legalább egyszer életében elzarándokolhasson. Amint a régi időkben feljöttek a zsidók Jeruzsálembe a zarándok-ünnepekre, úgy jöjjenek most a szétszórtság minden országából együtt örvendezni családi ünnepeken, nemcsak kongresszusokon és konferenciákon és a köz ünnepein, ami már az utóbbi időkben szokássá is vált.

Ez volt Bialik elképzelése. És a „Haarec“ írója hozzáteszi:

„Ha különböző országokból való a vőlegény és a menyasszony, sok nehézségbe ütközik a szükséges okmányok és engedélyek beszerzése. Palesztinában mindez nélkülözhető. Itt nem kell hozzá hivatal, bürokrácia. Itt bármely rabbiság jogosult az esküvő rendezésére és a rabbi által kiállított házassági okmányt elismeri a hatóság és kiad róla angol házasságlevelet, amely mindenütt érvényesíthető. De ha már nem lehet az esküvőt Palesztinában tartani, legalább a fiatal pár töltse itt mézesheteit. Sokan a legtávolabbi országokba mennek *nászútra*. Legyen ezentúl az út célja a Szentföld!

És itt a *bar-micva-ünnep*. Fölösleges kiemelni, milyen befolyással lehet az ifjú lelkére az emlék, hogy a Biblia földjén avatták a törvény fiává. Néhány héttel ezelőtt volt ilyen *bar-micva ünnep*, melyet még Bialik kezdeményezett. Max Delfiner bécsi selyemgyáros jó barátja volt Bialiknak és még tavaly megigérte, hogy fiának barmicváját Tel-Avivban fogja ünnepelni. A halhatatlan költő már nem érte meg ezt a napot. De Delfiner beváltotta igéretét és most pészachra eljött családostól, körülbelül húsz személlyel, Palesztinába és a tel-avivi nagytemplomban hívták a kis Delfiner-fiút a Tóra elé.

A ‚*Haarec*“ érdekes közleményéhez megjegyezzük, hogy a Mult és Jövő szentföldi társasutazásai alkalmával is mindig voltak résztvevők, akik Bialik felvetett eszméje értelmében családi ünnepet mentek ünnepelni a Szentföldre. Volt már több ízben barmicva, voltak esküvők, nászutasok, ezüstlakodalmak, sőt volt egy ízben aranylakodalom is.

KLEIN SAMUEL (JERUZSÁLEM): KÉT KÖZÉPKORI HÉBER ADAT MAGYARORSZÁGRÓL

1. A RMbM atyja, Rabbi Majmun tudományos hagyatékából eleddig nagyon kevés jött napvilágra; rendszerint el is felejtik őt — aki pedig szintén nagy tudós, nagy zsidó és nagy ember volt — a még nagyobb fia mellett. Most, hogy a fiát ünnepelte az egész zsidó világ, az atya felé is fordul az érdeklődés és egyik kutatónknak, *Freimann* A. H. dr. jeruzsálemi tudósnak köszönhetjük R. Majmun néhány, eddig egy vatikáni kéziratban eltemetett responsumának közzétételét. Ezeknek egyike egy talmudi hellyel kapcsolatban, mely arról szól, hogy *só*-ból lehet bizonyos dísztárgyakat faragni, a következőket mondja:

„Vannak helyek, ahol a sót a hegyekből bányászszák és pedig nagy kőtömbökben; azután törik meg mozsarakban használatra. Mikor a hegyből kibányászszák, áttetsző és tiszta, mint a „sóham" (drágakő). *A Sklavia és Bulgaria közt fekvő Magyarországban a sót a hegyből bányásszák és az nagyon kemény. És hallottam, hogy az ahhoz a hegyhez közel lakó falusiak házának és egyéb épületeinek falait azon hegy köveiből készítik.*"

A 11. század végén Spanyolországban lakó tudós könnyen hallhatott a magyarországi sóbányákról, mert tudomásunk szerint már a Chiszdaj ibn Saprut által Kazárországba küldött levél is magyarországi zsidók közvetítésével jutott el a kazár királyhoz. Érdekes az általam nem ellenőrizhető adat a kősó-tömbök felhasználásáról falusi épületeknél. Talán Magyarország-

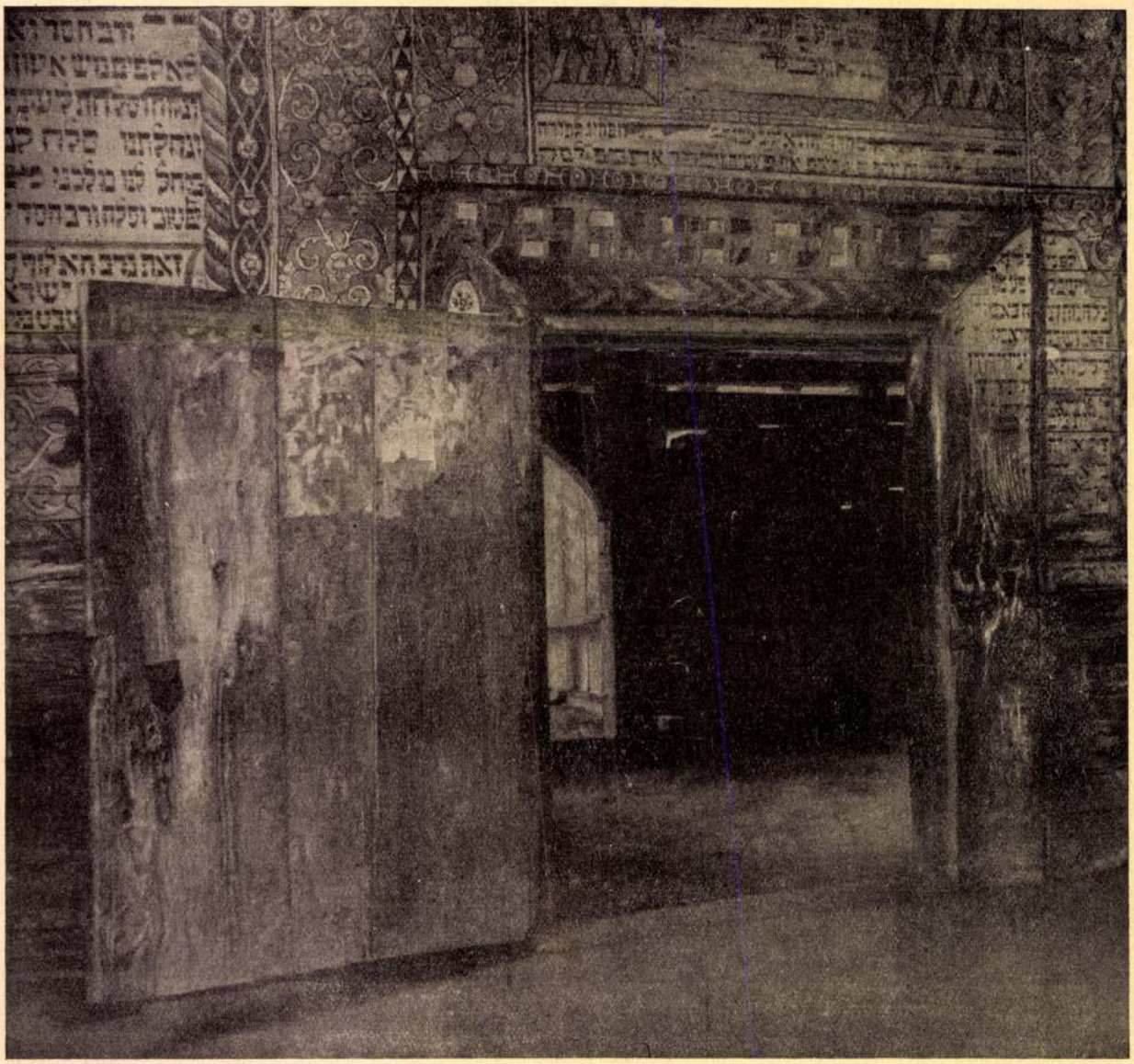

Izidor Kaufmann: A rabbik kapuja (A Szépművészeti Múzeum tulajdona)

Múlt és Jövő
1935. nov. – okt.

Kaufmann Izidor

geb: Arad 1853

Bècsi akadèmia
könyvtàra
1880-81.

Mihalik Josef V. 64.

Kaufmann Isidor

Geb. Arad, 26 Jahre alt

1879-80.

Bècsi akadèmia
könyv

Mihalik József V. 8.

Kaufmann Izidor

festő

Aradról, 1875-ben 22 évé

Kaufmann Izidor, festő, Aradról, 22 éves korában, 1875 okt.-ben iratkozott be és a festészeti szakosztályban 1879 júl.-ig Griepenkerl, 1882 júl.-ig pedig Trenkwald tanítványa volt.

lása

Fleischer Béc 56 l.

T. 1314.

rnaculum mellett két imádkozó an-
ytől körülvett keret fölött a fel-
bb kezében jogarral és keresztes
Szent Péter és Szent Pál szobra III,
köti le figyelmünket.

a papirosnak 44 : 34.4 cm.

Kaufmann Izidor

Művészeti Lexikon

379 l.

~~Bécs VI. 309~~

KAUFMANN 1. *Izidor*, festő. * Arad 1853. † 1921. Előbb kereskedő volt, majd Budapesten és Bécsben tanult festeni s ez utóbbi városban telepedve le, nagyobbára ghettó-típusokat, zsidó vonatkozású városképeket festett (pl. A rabbik kapuja, Szombat este), felette gondos kidolgozással, tárgyias előadásban.

É-G. I. 535 l.

fordult
~~nézve~~, két-fejű sas szárnyain nyugvó me-
rete pálmaág. Középütt elválasztott gömbör
vállaira omlanak, bajusza és szakálla leberet-
~~re, mely~~ felett az aranygyapjas rend jelvényét
önek csipkevége lát~~ható~~ pik s palástját csat tartja ösz-
rona, karmaitan pedig kard, jogar, babér-
an. A sasnak gyomrán lévő pajzs közepén a
"szavak közt szemléljük. Feliratai a keretre cza-
n:

D.G.... ROM. IMPERATOR

essenthaler f."

méretei 25.4 : 16.6 cm.
Vessenthaler.

43

140/95 № 148.

Kaufmann Izidor

1873/74 II. — 1874/75 I.

Ferkèpzomfoiskèvk

98.l.

modern építészek közül újabban különösen 3 válik ki: *H. Gesellius* (1874), *A. Lindgren* (1874) és *Eliel Saarinen* (l. o.). Lindgren építette a dorpati

Kaufmann Izidor Bécs

Mucsarnok.
1898/99. téli kiáll.
1899. tav. kiáll.
1900. tav. kiáll.
1902. tav. kiáll. 407, 408, 412, 413
1902. Bpesti Orvosnövetség műkiáll.
554
1905-6. téli kiáll. 113

Kőszeghy Elemér VI. 16i.

Kaufmann Izidor

Lázár Béla: Kaufmann Izidor művészete.
Magyar Salon
1899. XXX K.
812 l.
arcképpel és
képekkel.

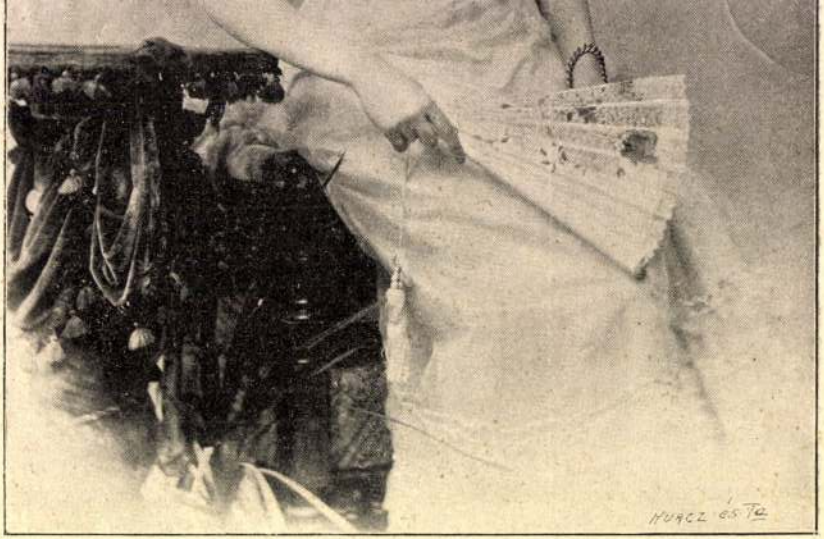

Andrásffy Alice.

OSCAR GRÜN (ZÜRICH)

a „Jüdische Presszentrale“ főszerkesztője:

SVÁJC HEGYEI, TAVAI KÖZÜL

A svájci hegyek és tavak közül küldöm legmelegebb üdvözleteimet a Mult és Jövőnek a zsidó irodalom és művészet terén kifejtett működésének 25 éves jubileuma alkalmából. Egy negyed évszázad óta áll itt a Mult és Jövő irigyelt és követendő példaként az egész zsidó sajtó előtt. Csodálatomnak kell kifejezést adnom az úttörő munka felett, amellyel a zsidó művészetet és irodalmat a Mult és Jövő országhatárokon túl elismertté tette. Ezért a pionirmunkáért, amelyet dr. Patai József ezen a téren teljesített, hálával és elismeréssel tartozik nemcsak a magyar zsidóság, hanem az egész világ zsidósága. Egy negyed évszázad óta kisérem figyelemmel ennek az előkelő folyóiratnak fejlődését, emelkedését. Mesteri stílus, gazdag tartalom, magas színvonalú irodalom, művészi illusztrációk és aktuális képek a zsidó nép és Erec Jiszrael újjáépítésének mozzanataiból, amiket nagy élvezettel fogadnak és köszöntenek mindenütt. A Mult és Jövő összegyüjtött kötetei drága kincsek és díszét képezik a Jüdische Presszentrale szerkesztőségi könyvtárának is Zürichben. Üdvözlöm a Mult és Jövő szerkesztőjét hatalmas alkotásaihoz, melyeket további eredményekkel fog gyarapítani a jövőben.

A jubileumi szám részére küldök néhány apróságot.

AFORIZMÁK

A világtörténelem számlapján a zsidó a kismutató, amely az emberiség haladását jelzi.

*

A zsidó élhet öröm nélkül, de nem élhet remény nélkül.

*

A zsidó ritkán kovácsa saját szerencséjének, de majdnem mindig a szerencsétlenségének.

*

Egy népet, amelynek oly eleven a szelleme, hogy a temetőt „betchajim“, *élet-házának* nevezi, nem lehet elpusztítani.

*

A zsidó öröm olyan, mint a szivárvány, napsugár, amely millió könnyben törik meg.

*

Szabadon gondolkodni szép, *zsidóul* gondolkodni még szebb, zsidóul *érezni* a legszebb.

*

Ritkán értünk mi *eszménkben* egyet, de érzéseinkben mindig találkozunk.

*

A zsidóság az örök gondolatok vallása.

*

A legmélyebb zsidóság a legmagasabb emberség, mert emberség magasabb zsidóság és a zsidóság megtisztult emberség.

*

A zsidó néplélek hasonló a nyilt tengerhez, a leglágyabb nyomásra enged, mégis a legsúlyosabb terheket hordja.

TABÁN GYULA:

BÁL A DOBERDÓN

Így ül már Ádlerné, dél óta; így egy képre szegezett szemekkel. Alkonyodik, halványul a kép; először a szemek sötétülnek el, azután homállyá lesz a haj, estévé a homlok. Már nem is látja, csak úgy érzi, mintha — látná. Ki tudja, hogy jobb? — Valaki ellépked a folyosón. Ádlerné felrebben. Talán ide... Nem! most sem! Mit is kereshetne itt? Tovább megy egy másik ajtóhoz. Óh, legalább azt tudná, kihez megy? De egy ilyen bérházban, kinn a városok végén, úgy élnek az emberek egymás mellett, mint sok, sok holló, névtelenül szenvedve, csoportban és mégis magányosan, kutatva valami ismeretlen után, amelyet tréfás manók és gonosz varázslók rejtettek el az útszéli vézna akácokba, vagy a homályos szobák dohos falaiba. És vajjon kit érdekelne, hogy özvegy Ádlerné megtalálta-e a maga kincsét?! — Igaz, volt idő, hogy eljöttek hozzá is, kérdezősködtek egyről-másról, de mikor váltig csak azt felelgette: nem lelkem, én már úgy sem találhatok — a vendégek ajkáról hangtalanul hullottak le az előre elkészített vigaszszavak, „jó estét“ kívántak és közömbösen lebaktattak a rozoga lépcsőkön. Ádlerné akkor nem gyujtott világot, hogy megkeresse a vigasztalás szertehullott szavait, tudta ő, hol a kép, arra nézett sokáig és úgy érezte, hogy a sötéten keresztül is látja. Úgy, mint sok évvel ezelőtt, úgy, igazán, mintha élne. Istenem, olyan ritkák az ilyen pillanatok egy elfoglalt asszony életében, hogy kapni kell utána. Meg kell ragadni, ki kell használni. Ő megteszi és ez az ő igazi vigasztalása. Ez, hogy ilyenkor visszarepül az időben, hogy ilyenkor nem a jelenben él, hogy képes tisztán látni, ahogy a bálba készül, ahogy átmegy az alacsony szobán a szekrény felé és ahogyan kérdezi: „Hová készülsz Jenő?“ Akkor

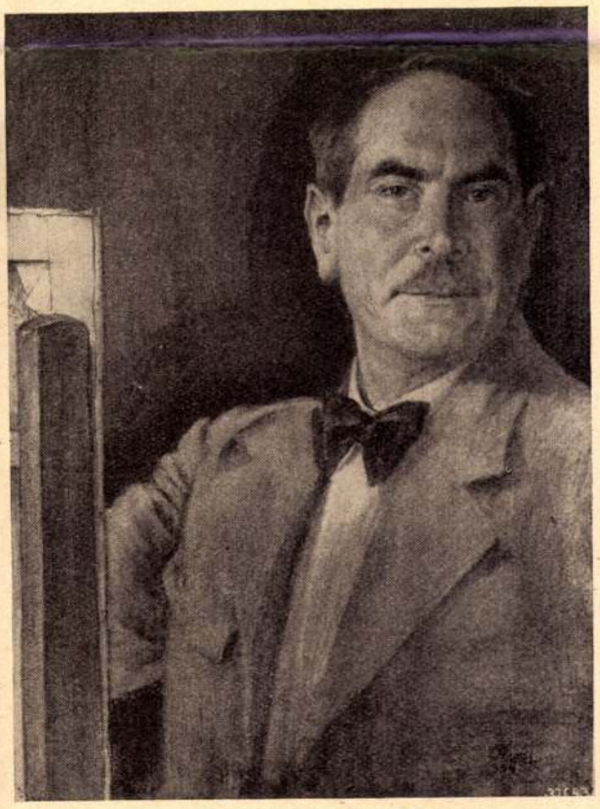

Wilhelm Wachtel (Wien) Önarckép

is így volt, csakhogy abban az időben feleletet is kapott. „Megigértem, hogy ott leszek.“ Tudták ők, hogy hol és hogy kinek igérte meg. Ádlerné jó anya, ő most is megkérdezi: „Hová készülsz?“ Nincs, aki feleljen. Bizony, mióta Jenő távol van, elfelejtette az anyját. Meg is érdemli a szidást: „Mért nem felelsz? Ez a tisztelet? Gonosz vagy! Hálátlan! Úgyis tudom: bálba mégy! Újra: bál! Mindig dolgozni és sohasem aludni, ez nem rend!“ Csend van. „Persze; én csak beszéljek? Vagy talán nem...“ Ezt nem szabad fejezni. Nem törheti szét a saját álmát! Ez balgaság lenne. De ha más tenné, ha más valaki rabolná el? Erre gondolni is borzasztó! „Hol lesz az a bál?“ Odakinn zaj van! Nem; összefüggő melódia! Ő az újra, a ház látogatója: a féllábú kintornás. Ide is behallatszik: „Mind elvitték a legények elejét...“ Ádlerné fél! Jó lenne villanyt gyujtani. Az ablakhoz lép! Felnéz a darab égre. Még nem lehet. Szombat van és még tart a — szombat. Az pedig, ott lent, forgatja. „Hallgasson! halgasson“ suttogja, vagy kiabálja befelé. A csendes kiáltásokat azonban csak az Isten hallja. Az ember... forgatja, forgatja, nem is tudhatja, hogy bánt vele valakit, hogy most gyilkol! öntudatlanul is: de öl! Nem baj! most már úgyis hiába! a füleit sem fogja be! Jöjjön, aminek jönnie kell! Harsányan kérdi: „Hová készülsz? — „Nem felelsz! Megint oda! Mindig abba a bálba! A bálba, a Doberdóra!“ Kimondta. Eldobott egy életet magából. A fiának az álom-életét. Kimerülten elnyúlik a sápadt díványon, előbb hevesen lélegzik, azután elalszik csendesen. Most újra álmodik és újra, újra szép álma van.

Izidor Kaufmann: Papok ivadéka

HOLDER JÓZSEF: A MULT ÉS JÖVŐ ÉS A JIDDIS IRODALOM

A Mult és Jövő érdemei a héber irodalom körül ismeretesek nemcsak Magyarországon. Kezdődik Patai József hatalmas műfordítói munkásságával, amely valóban felébresztette a magyar zsidóságban az érdeklődést ősi nyelvének irodalma és költészete iránt és egyben megismertette azokat az általános irodalommal foglalkozó, irodalom iránt érdeklődő nemzsidó közönséggel is Magyarországon.

Talán kevésbé ismertek, de nem kevésbé értékesek a Mult és Jövő érdemei a jiddis irodalom terén is.

A Mult és Jövő az első perctől fogva félretett minden nyelvpolitikai szempontot és a jiddis irodalmat a zsidó nép egyik legértékesebb nemzeti kincsének tekintette, anélkül, hogy az valamennyire is a héber irodalom rovására ment volna. Öröm volt nézni, milyen szépen megférnek a Mult és Jövő hasábjain a két irodalom legkiválóbb reprezentánsai és hogy mennyire egy és ugyanazon célt szolgálják karöltve: a zsidó kultura és a zsidó irodalom terjesztését. Zsidó célt minden pártpolitika nélkül.

Bialik és Salom Asch, Csernichowsky és Abraham Reisen, Hameiri, Grünberg úgy, mint Salom Alejchem és Perec egymást átölelve sétáltak be a Mult és Jövő hasábjain keresztül a magyar zsidóság családi köreibe.

Ki nem emlékszik arra, hogy miként gondolkoztak nálunk 25 évvel ezelőtt a jiddis nyelv felől. Lenézték, valami furcsa zsargonnak, komikus keveréknek tartották, afféle konyha-nyelvnek, amelyet csak úgynevezett „polisiek“ használnak. Senki sem akarta elhinni, hogy ezen a nyelven lehet irodalmat is „csinálni“, szép verseket dalolni. Legfeljebb a mulattatási képességeit ismerték el; brettlire valónak tartották, Wertheimer-orfeum töltelékneknek. És bár hittestvéreink legjobbjai is „híztak“ az annakidején híres Littmann Peppi zsargon-pikantériáin, amelyek valóban távol állottak a jiddis irodalomtól, sőt egyenesen szégyent hoztak reá, sehogysem akarta senkisem a más nyelvekkel való analógiát keresni; hogy lehet ugyanazon a nyelven santán-dalokat is, gyönyörű, komoly értékű verseket is alkotni.

A Mult és Jövő megtörte a jeget. A modern jiddis irodalom leggyönyörűbb termékeiből mutatott be a magyarzsidó közönségnek kitünő műfordításokat. Salom Ascht szólaltatta meg hasábjain akkor, amikor ennek a ma már világhírű írónak a nevét még senkisem hallotta nálunk. Salom Alechemet, Perecet, Reisent, Mendelet, stb., stb.-t. És így fokozatosan eloszlatta az előítéleteket a jiddis nyelvvel szemben a magyar zsidóság szívében.

Később sokkal merészebb lépésre vállalkozott a Mult és Jövő. Irodalmi estélyein, amelyek a Vigadó és a Zeneakadémia telt házai előtt folytak le, az élő jiddis nyelvet is megszólaltatta nagy magyar művészek és énekesek száján. És mint a héber költőkkel is tette, szándékosan a M. kir. Operaház és az állami szinházak legelőkelőbb nemzsidó művészeivel adatta elő ezeket az „exotikus“ termékeket, melyekre így rábátorodtak aztán zsidó művészeink is. Nem egyszer szinte varázserővel hatottak a szebbnél-szebb jiddis népdalok és versek az intelligens hallgatóságra.

És ha még ma is vannak elég sokan a magyar zsidóságban, akik még mindig nem tudják szívlelni ezt a zamatos, igazi zsidó népnyelvet és nem látják, hogy ha etimologiai boncolókés alá veszünk minden más nyelvet, azt is keveréknek nevezhetnők, feltétlenül a Mult és Jövő nagy érdeme az, hogy a magyar zsidóság nagyrésze a jiddis nyelvet egyenjogú nyelvnek tekinti, a jiddis irodalmat pedig par excellence irodalomnak ismeri el.

A Mult és Jövő, nyugodtan mondhatjuk, a jiddis irodalmat szalonképessé tette Magyarországon.

Mult és Jövő
1935. Sept – Okt

Kaufmann épitèse

Berlin, Hebbel szinház

Róbert Jenő (Kovács Jenő)
épittette 1903

Fenyő Miksa: Önéletrajzom.
Bp. 1994. 123.

lett a hirdetés fontosabbik rés
felismerték, hogy nagyon is lény
plakátnak, hogy egyebek mellett
törekvéseire és korára nézve is
tagja részére nyílt meg a lehető
vívott küzdelemben egy-egy jó al
lelkesedését. […] Alig múlik el
újabb kisebb-nagyobb plakátot, s
bőven afféle is, mely nem a megs
művészeti ipar terméke, hanem út
szemlélőket legtöbbnyire élénk m
pótolván ekképpen a most szünete
vitatkozásokat. […] - Berény Rób
előretörő tengerésze, aki bőszül

---

[4] Farkas Zoltán: Kernstok Károly kiállí
58. évf. 49. sz. 986-987.

[5] Korstílusnak, az élet minden területé
tekintette a biedermeiert, s ahogy beve
elemezni "miként nyilvánult meg az emb
formákat hagyott reánk? Erre fog felel
biedermeier. Bp. 1914. 7.

[6] Bálint Aladár: Három új könyv. Nyugat
217.

[7] Berény Róbert: Rodin beszélgetései a
Gsell. Ford.: Farkas Zoltán. Franklin
Tudomány" vállalat. Nyugat, 1914. márc

Kaufmann Izidor

festő

Szül. 1853. Aradon.

1902-ben Beisben volt lefelepedve.

A rabbi. Tulajdonosa Weisz Fülöp. Az orvos szövetség 1902 kiállításán 55[illegible] sz. a. ki volt állítva.

Kaufmann Izidor

Aesto

r. 1853

Cvód

2.

Krück I. 616.1.

Rabbóvájak II. 194.

Kaufmann Izidor

1882. Bécs.

(59) Idyll. Olaff. 400 f.

(92) Cicero – Lalála. Olaff. 1000 f

Őszi Esélyitás 1882. II sor.

Kaufmann Izidor

† 1921

A Mübarak

1921 374

Ringwald Géza, múzeumi jegyző

IX. 16.

Kaufmann Fidor

nod

Münarnok, 1900. 311. l

nod

Magar Kanzet. 1900.
jumus 1.
ej 2. [illegible]

..... *műhely.*

yfőnökség!

év..... hó.....n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

.....számu .....

am.

évi ..... hó .....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Kaufmann Izidor

Izod

Münsarnok. 1899. 445

..... nevü munkás igazolta

a müvezető aláírása.

élyezem:

vagy helyettesének
áirása.

— Endrényi Imre, Szeged.

Kaufmann Isidor

Wien

München, 1899. 4/5.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Enged

.....

a műhelyfőnök
a

8. sorsz. Műhelyi minta

Kaufmann Isidor

ivód

Mücsarnok 1899. 464. l.
(Horovitz Lipót és K. T.
pétervári esete)

ivód

Magyar Nemzet, 1899.
dec. 20.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Enged

.....

a műhelyfőnök

a

8. sorsz. Műhelyi minta

Kaufmann Izidor

Szód

Lázár Béla. Kaufmann Izidor művészete. Magyar Szalon. 30 köteti 813-824. barát.

Magyar királyi államvasutak.

T. Mühely

Miután keresményemnek 191..... év

tesénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére ...

nevü munkástársamat szóbelileg megbizta

Kelt ....., 191.....

.....

tanu.

.....

tanu.

Kaufmann Trier

Grod

Mod. fest 1907

..... nevü munkás igazolta

a művezető aláírása.

lyezem:

vagy helyettesének
rása.

— Endrényi Imre, Szeged.

Kaufmann Izidor

wird

Ha-i,L. Izidor Kaufmann. Pester Lloyd 1907. 86 n.

Kaufmann Izidor, festő; szül. 1853 március 22-én Aradon.

Kaufmann Tivadar

A budapesti Műcsarnok tárlatain a következő műveivel vett részt:

1882. őszi kiáll. II. ov.: Idyll, olajf., 400 ft.—
Cicero halála, olajf., 1000 ft.

Kaufmann Izidor

+ Bécs 1921 nov. 14

Revai XX. 455. l

Kaufmann Izidor (1853—1921).
290. TANULÓ FIU. Jelezve.
Ceruzarajz. 39×30 cm.

25.—

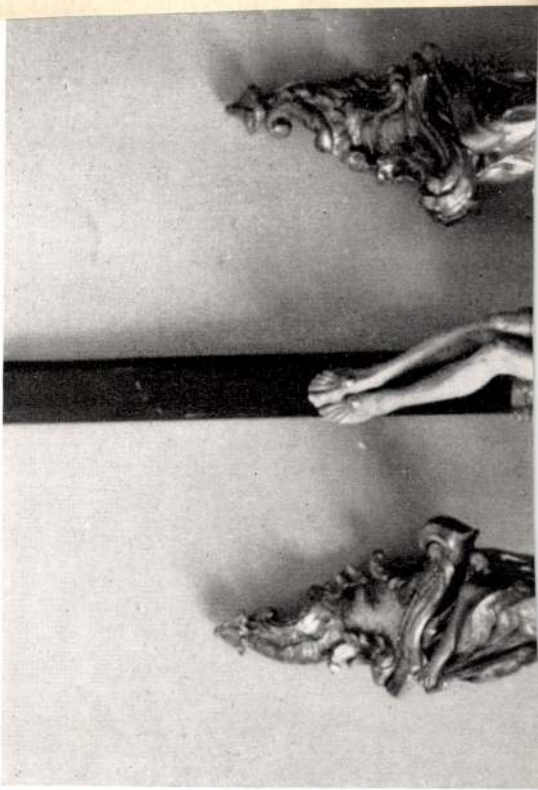

Almásy - Teleki II - 1939

930

Kaufmann Izidor

festő szül. 1853-
ben Aradon.
†. 1921-ben 68 éves
korában Bécsben.

Frod
=
Das interessante Blatt
(Wien) 1921. 47. sz.
Archeppel-

LÉGRÁDY NYOMDA
ÉS KÖNYVKIADÓ R.-T.
NYOMÁSA, BUDAPEST

Kaufmann festo

läsd

Arch. Est

1911. 281.

Kaufman Izidor

228. Rabbi arcképe
Ja 31/X 21.

Repr.

Ernst Muzeum aukcioi
3. 4.

Kaufmann Izidor

226. Kaufmann Izidor. A tépelődő.

Műcsarnok 1898/99. téli kiáll.

158. Stein Vilmos. rablóvár.

Kaufmann Izidor

írod

Szana Szárem

297. l.

Kaufmann Izidor

Templomkapu
c. kepe repr.
Szanaszárév

297. l.

Kaufman Izidor

festő

1877-ben a bécsi kép-
zőm. akadémia nö-
vendéke –

Lakatos Arad

III. k 104. l.

1877-ben munkatár-
sa volt a Vidám Náczi
c. aradi élclapnak
melyben rajzai gye-
ge litografiákban
jelentek meg.

M. o

Kaufmann Izidor

407. KAUFMANN IZIDOR; A művész neje.

Műcsarnok 1902. tav. nemzetk. kiáll.

346. Cameron P. Y. A menyasszony.

Kaufmann Izidor

festo

l.

Mücsarnok

1899. 464,

465. l.

Sacra h. m. VI. 248.

Kaufmann Izidor

Thieme Becker

XX. 14. P. (Lyka)

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

T. EUROPA RT.

Az Önök terjesztésében lévő kiadványokból részemre az alanti példányszámot kérem küldeni:

Collisban *vagy*
Postán *(nem kívánt rész törlendő!)*

Magyar Nemzet		Film, Szinház, Irodalom	Képes Sport	Magyar Rejtvény Ujság	Sztár	Magyar Nők Lapja	Hasznos könyv	
köznap	vasárnap							

Kelt.....

.....

aláírás.

Kaufmann Izidor

l.

Hevesi Oest

241 l

Révai Nagy Lexikona VIII. 124.

Kaufmann 1. Izidor, Pest,

szül. 1853 III. 22. Aradon

magh. 1921. Becsben. † Bank-

hivatalnok volt, (Aradon, majd Budapesten és) a becsi akadé-

mián tanult. sarutám mind-

vezig Becsben mük-dött, hol

zsidó vonatkozám kepeivel tünt fel.

(A sátoros nap, Imádkozó zsidók

stb)

1921
374. l.

L. Kubárát

Nemz. Muz.
Ar. Képt. 180.

Ar K. 180

álgok I. k. 17. r. 51.).

özeledik az ifjú Dávid, ki
a melyet jobb kezében üstöké-
n nagy seb tátong. Piros ba-
zékét a lágyéka körüli lepel ké-
parittyát fogja. A háttér hegyes
kat veszünk észre. Az égbolt

Ermos Lorgni. 1859.

Kaufmann Izidor

Lépe

a Szépmező.

Mércsmban.

Landzsa vasból, a dályai urnatemető-
ből VI.134.

KAUFMANN Isidor (1853-1921 (Wien))

TATARU, Marius: Art et histoire: étapes de développement dans la culture visuelle de la Transylvanie du XIXe siecle. - Revue Roumaine d'Histoire de l'Art

1. XVII, 1980
2. XVIII, 1981 86.r

MDK

Kaufmann Izidor

sz. Arad, 1853. márc. 22.

Szentiványi Gy. jegyzete.

MDK

Kaufmann Izidor

Magyar Studio I. 58 1.

MDK

Fiatal képző- és iparmüvészek kiáll. akv. és paszt.
Ernst Muz. 1955. jun.

pu. XVIII.sz.

MDK

Kaufmann Izidor, 1853-1921.

Péntek esti ájtatosság

Rabi arcképe

Aggastyán kék barettban

Aggastyán vörös barettben

Ernst Muz. aukc. 53.sz. 1936. máj. 17 1.

MDK

Kaufman Izidor

Magyar művészek Oroszországban.
Műcsarnok, 1899. 26.sz. 4o5 l.

Kaufman Izidor festőművész
~~Osztrák~~-Magyar ~~monarchia~~ művészetének ~~kiállítása~~
Oroszországban.
Mücsarnok, 1899, 4o5 l.

Nagytekintetű Országos
Bizottság!

Van szerencsém a mellékelt fényképfelvételeket tisztelettel bemutatni és használat végett átengedni.

Sztrecsen vára (Sztrecsno) látképe több oldalról.

Satkó vára. (Bars.)

Kőrmöcbánya főtere a Szt. Háromság szoborral. Alsó kapu.

Blatnyica vára (Túróc megye).

Kiváló tisztelettel

Kőrmöcbánya 1907 nov. 25.

Amayal Béla
l. tag.

Kaufmann Izidor

l.

Off München 1905

78. l.

Ngs.

TAPE
840 SEP. 20

Dr Szentiványi Gulané
úrhölgyneck
Budapest
XI Lágymányosi u. 16.

K

~~Bikari Sigismund~~

~~1888-ben~~

? ~~Brunningen Hugo~~

Aovabb ? ~~Ludmilla~~

~~1897-ben~~

~~Horovitz Lipót~~

1888-ben

Kaufmann Isidor

1897-ben

Strobentz Frigyes

1892-ben

5 Temple Janos

1897-ben

a München kiállitásokon rejebben II. ont. érmet nyertek

Off. München 1905

P 9-11. Z. 34.

Wenn verzogen, erbitte mit neuer Adres

En cas de changement d'adresse prière de

If moved please return giving new addre

Kaufmann Izidor festö.

Művészet. 1907. 271-72. l.

Kaufmann Izidor festő

Pesti Hirlap. 1922. jan. 29. 10

Rejtelmek egy festmény és tizenegy
kiló arany körül

Kaufmann.

Művészet.1905.III.406.l.

Kauffmann Izidor
festő

Késmárk 1921. nov. 16. 6. o
Egy festőművész halála

Kaufmann Isidor

Lyka München

8:1-

det, a magyar városokat és a magyar népet. Szeretné ez a kiállításssorozat, hogy a főváros kiállításokat látogató, tehát kulturált rétegei számára közelebb hozzuk vidéki városaink és népünk életét. Ennyiben van időszerű jelentősége kiállításainknak.

Nem mulaszthatjuk el, hogy ezen a helyen is hálás köszönetünket ne fejezzük ki *Hallóssy István* Őméltóságának, az Országos Magyar Idegenforgalmi Hivatal lelkes és nagyszerű vezetőjének. A kiállításssorozat megrendezése — a *Budapest Télen* akció kapcsán — az ő ötlete volt, de az ötlet tényleges megvalósítását is a legmesszebbmenő áldozatkészséggel és szeretettel támogatta.

Nemzeti Szalon Művészeti Egyesület.

Kaufmann Izidor

meghalt Becsben az 1920-as (2) években.

1921-ben halt meg, mint később kiderül

Szántó György ezt írja róla alábbi művében: „Örültem, hogy Kaufmann nem fest több pajeszes zsidó tandlert, vagy jesivaböhert. Nagyon sokat festett. ...

Gyűlöltem ezeket a Professzor Kaufmannokat."

Szántó György: Fekete évecím. Kolozsvár, é-n. I. k. 48. l. 52. l.

„Közelbe" ment" volna s a vadarok elal
lna ütközet közben a lövészárokban.

~~„Mein Gewissen ist mir wertvolle~~
~~le Leopoldsorden der Welt!"~~ !!!

„Katonacsaládból származott
nár Mária Terézia alatt sazóta minden ü
en illetve hadjáratban részt vettek (amit e
ebben nemesi elönevük bizonyit „felse
ziklahu") de soha a harcteren el nem e
En ezt nem családi szerencsétre

Vom Kriegspressequartier
genehmigt

MDK

Kaufmann Izidor, 1853-1921.

Tanuló fiu, cer.

Almásy-Tel. 3.auk. 194o. ápr. 23 l.

MDK

Kaufmann Izidor, Bécs

Magyar kiállító művészek névsora. Műcsarnok, 1899. 22.sz. 346-348 l.

Kaufmann Izidor

Gerő Ödön, Londen Elek

„Modern magyar festőművészek. Budapest, é. n.

47. l, 48. l,

Ünnepi áhítat c. kép

repr. 17. l.

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási
vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton u. 3/B.
Telefon József 853.

MDK

Kaufmann Izidor

GerLonModfest. 47.1.

MDK

Kaufmann Izidor, 1853-1923.

Fiatal férfifej

A szöktetés

Ernst Muz. aukc. 43. 1929. 49 l.

MDK

Kaufmann Izidor, 1853-1921.

Tanuló fiu, cer.

Almásy-Tel. 2.auk. 1939. nov. 24 l.

MDK

Kaufmann Izidor, 1853-1921.

Tanuló fiu, cer.

Almásy-Tel. 3.auk. 1940. ápr. 23 l.

Kaufmann Izidor, festö. MDK
/szül. 1853./

Péntek esti ájta tosság. Jelezve.

Ernst Muzeum aukciói. 52. sz. II. rész.
1935 nov. -Képek. Kat. lo.l.

MDK

Kaufmann Izidor

ezüstérem

Wlassics Gy: Párisi kiáll.kitüntetései. Mücs.1900.
326-7 l.

MDK

Kaufmann Izidor, sz. 1853.

Lengyel zsidó, of.

M.Studio 2. aukc. 1921. 15 l.

MDK

Kaufmann Izidor, 1853-1921

Tanuló fiu, cer.

Almásy-Teleki 7. aukc. 1941. okt. 42 l.

MDK

Kaufmann Izidor, 1853-1923.

Fiatal férfifej

A szöktetés

Ernst Muz. 43. aukc. 1929. dec. 49. l.

MDK

Kaufmann Izidor

a müncheni kiállitásokon régebben II.oszt.

érmet nyert. 1897-ben

OffMünchen 1905. 9-11. 34.

MDK

Kaufmann Izidor

Mücsarnok, 1899. 164 l.

KAUFMANN IZIDOR

113. Imádkozó zsidó. Olaj.

Képzőm.Társ.1905/6. téli kiáll.kat. 37.oldal

KAUFMANN IZIDOR

235. Néma ima. Olajf.

Képzőm.Társ.1899.tav.nemzetk.kiáll.kat. 48.old.

Kaufmann Izidor

MDK

A tépelödő, repr.

Mücsarnok 1898/99. téli kiáll.

M.D.K.

Kaufmann Izidor

A müvész két érdekes studiumát dicséri Lázár Béla: "Tavaszi tárlat"-ról szóló cikkében.

Magyar Salon, Bp. 1900. május hó
321-344. lap

1.sz. cédula. M.D.K.

Kaufmann Izidor

Lázár Béla: "Kaufmann Izidor müvészete" cimmel ir a müvészről a "Müvészet" c. rovatban. Aczél Péter aradi főispán fedezte fel az aradi születésü müvészt, akit elvitt Than mesterhez és beiratta a budapesti mintarajz-iskolába, s négyszáz forintos segélyt biztositott számára. Kaufmann később Bécsbe ment Trenkwald mester iskolájába. Ebben az időben tönkrement a főispán és elmaradtak a négyszáz forintos segélyek, ami nélkülözést jelentett a fiatal müvész további életében.

Magyar Salon, Bp. 1899. január hó
811-826. lap 30. kötet.

M.D.K.

Kaufmann Izidor

"Tanulmányfejei a csendélet-hüség igazságával kötik le a figyelmet",-irja Lázár Béla: "Tavaszi tárlat" c. beszámolójában.

Magyar Salon, Bp. 19o2. május hó, XXXVII.kötet 127-14o. lap

Kaufmann Izidor MDK

A rabbik kapuja, olf.

A csoda rabbi tanulószobája, olf.

Műcsarnok 1898/99. téli kiáll.

Kaufmann Izidor MDK

Faltanulmány, olf.

Egy öreg templomból, olf.

Szombatnap, olf.

A tépelődő, olf.

Mücsarnok 1898/99. téli kiáll.

Kaufmann Izidor MDK

Tavaszi zivatar, tanulmány a Takácsok c.képhez,olf.

Tanulmány a Takács cimü képhez, olf.

Mücsarnok 19oo. tavaszi kiáll.

MDK

Kaufmann Izidor

"Tavaszi zivatar", tanulmány a "Takácsok" c. képhez, of.

Tanulmány "A takács" c. képhez, of.

Műcsarnok 1900. tav. kiáll. kat.

36.1.

Kauffmann Izidor MDK

Cicero halála, olf.

Műcsarnok 1882. őszi kiáll.második sorozat

MDK

Kaufmann Izidor

Velencei nemzetk. kiáll. 1907.

78.1.

MDK

Kauffmann Izidor, festöm.
szül. 1853 Aradon.

554. A rabbi.

Mücs. - A bp.-i Orvosszövetség Mü-kiállitása. 1902.
Mat. 52.l.

Kaufamann Izidor MDK

Imádkozó zsidó, olf.

Műcsarnok 1905/6. téli kiáll.

MDK

Kaufmann Izidor

Szombatnap, of.

A kétkedő, of.

Műcsarnok 1898/99. téli kiáll. kat. 32.l.

MDK

Kaufmann Izidor

Faltanulmány, of.

Egy öreg templomból, of.

Műcsarnok 1898/99. téli kiáll. kat. 32.l.

MDK

Kaufmann Izidor

A rabbik kapuja, of.

A csoda rabbi tanuló szobája, of.

KMT. 1898/99. téli kiáll. kat. 33.l.

MDK

Kaufmann Izidor

Faltanulmány, of.

Egy öreg templomból, of.

KMT. 1898/99. téli kiáll. kat. 32.l.

MDK

Kaufmann Izidor

Szombatnap, of.

A tépelődő, of.

KMT. 1898/99. téli kiáll. kat. 32.l.

MDK

Kaufmann Izidor

Néma ima, repr.

Képzőm. Társ. 1899 tav. nemzetk. kiáll. kat.

MDK

Kaufmann Izidor (szül.1853)

Női arckép. Jelz. lent jobbra: Isidor Kaufmann.
Fa. 32.5x19.5

Ernst Muzeum aukció XV. 1921. 23.1.

Kauffmann Izidor MDK

A rabbi

Mücsarnok 1902.
A bpi. Orvosszövetség Mükiállitása

MDK

Kaufmann Izidor

A rabbik kapuja, olajfm.
A csoda rabbi tanuló szobája, olajfm. Mgt.

Műcsarnok, 1898/99.téli kiáll. 33.lap

MDK

Kaufmann Izidor

A Tépelődő c.kép repr.

KMT 1898/99. téli kiall.

MDK

Kaufmann Izidor

Néma ima, of.

Képzőm. Társ. 1899. tav. nemzetk. kiáll. kat.
48.l.

MDK

Kaufmann Izidor, festőm.

"Tavaszi zivatar" tanulmány a "Takácsok" c.képhez. Olf.

Tanulmány "A takács" c.képhez. "

Mücs. -OMKT. Tavaszi kiáll. 1900. Kat. 36.1.

MDK

Kaufmann Izidor

"Tavaszi zivatar" tanulmány a "Takácsok" c. képhez.Olajf. Mgt.
Tanulmány "A takács" c. képhez.Olajf.

Műcsarnok.1900.tav.kiáll.36.1.

MDK

Kaufmann Izidor

Tanulmany "A takacs" cimú képhez. Repr.

Múcsarnok. 1900.tav.kiáll.

MDK

Richter J., Kaufmann Izider után.

Fiatal zsidófiú képmása. Elef.csontra festett miniatür. J.l.j.

Léda a hattyuval. Elef.csontra festett miniatür. J.l.b.

Rabbi képmása. Elef.csontra festett miniatür. J.l.b.

Árv.Közl. 1931. 3.kf.sz. 65.l.

Kaufmann Izidor (1853-1921)

„Feiji Répmás" o.v. 66x53 cm

J.l.j.: Izidor Kaufmann 1893. Wien.

Védett. Törvátási ár: 6000 ft

BÁV 42.Képaukció Budapest,1977.május

KAUFMANN IZIDOR

/ Arad 1853- 1921./

Aukción:
Isidor Kaufmann: Stilleben mit Geige.
Öl auf Holz, 20,5x13,5 cm. Sign., Dat.:
/1/884.

Wien, Dorotheum,
633. Kunstauktion, Sept; 1981.
Katalogus 89.sz. 26.old.
Kép: Taf. 29.

KAUFMANN IZIDOR

Külföldi aukción:

Isidor Kaufmann: Talmudschüler.
Öl auf Holz, 26x21,5 cm. Sign.

Wien, Dorotheum
646. Kunstauktion 4-11. Dez. 1984.
Katalogus 412.sz. Kép: Taf.XXXVII.

Kaufmann Oszkár, építész

L: Mányoki Ádám

Moravánszky A: Bösch-Supan, Kühne, Reelfs: Berlin művészeti emlékei és múzeumai 64

Magyar [illegible] művészet, Bp. 1983 83/1

Kaufmann Izidor

235. Kaufmann Izidor: Néma ima

Képrm. Tass. 1899.
tav. neuretk. Kiáll

591. † Lietzen-Mayer Sándor: A hannoveri színház függönye.

Kauffmann Isidor

Perällag III.

1454. l.

459/a. Napoleon, színes cseh porcellánszobor. XIX. sz.

460. Flakon, fatörzs mellett kecskével játszó gyermek, szines cseh porcellánszobrocska. XIX. sz. k.

461. Ivó csaposlegény, hordóval és kupákkal, szines cseh porcellánszobrocska. XIX. sz. k.

462. Ülő Napoleon, szobrocska, szines cseh porcellán. XIX. sz. k.

463. Krinolinos táncosnő, szines cseh porcellánszobrocska. XIX. sz. k.

464. Fatörzsnek támaszkodó nő, fehér porcellánszobrocska. XIX. sz.

A 137-est most José Gre-nak hívták és szürke, amerikai overallban, zsebében hamis sofőrigazolvánnyal és egy finommüvü, alig észrevehető kis revolverrel, öntözte senor Machado hathengeres Lincoln kocsiját.

Fönn, a villa terraszán állt a senora, a két fehér agárral és felkiáltott a ház lapos tetejére, ahol senor Machado a kertiszéken feküdt.

— Jössz már Darling?

— Mit akarsz tőlem, Dot?

Mindig angolul beszélt a feleségével és utána egy picit mindig portugálul káromkodott (muszáj volt a meleg és a moszkitok miatt.) Mert Dot csak angolul tudott. Viszont a 137-es megértette mind a kettőt.

— Megigérted, hogy ma megmutatod az ültetvényeket kis Dottynak!

— Kis Dotty, ne kívánjon tőlem ilyent, ebben a melegben...

— De megigérted! Bolonddá tartottál Fed?

— Jaj — carramba — azaz, most nincs kedvem.

— Gyere le Fed, mert felmegyek és megkarmolak. Hát nem vagyok a te édes kis feleséged?

— Az vagy Dot.

— No látod. És egész nap unom magamat — most milyen nagy élet és társaság és flört van Palm Springsben a strandon — és én itt unom magam Braziliában egy ronda mezőn érted, mert szeretlek — hallod Fed? Te komisz... És még az ültetvényeidet sem akarod megmutatni, mert lusta, kövér majom vagy!

★

Ott nyujtóznak, ameddig a szem ellát, a hatalmas, zöld levelek az autóút két oldalán. A plantageokon rengeteg munkás.

— Fed, egy olyan ernyőnagyságu szalmakalap kell nekem is!

— Az nem divatujdonság. A nap ellen kell nekik. Máskülönben mindegyik napszurást kapna és meghalna munkaközben...

— Szeretnék látni egy négert, mikor napszurást kap és meghal...

A 137-es keményen markolja a volán hüvös vasát. Rabszolgatársai ott fuldoznak a pokolian izzó nap alatt és nem érzik a szelet, amit a robogó autó felcsap az uton. Aztán észrevétlenül megtapogatja a hátulsó zsebét, ahol a revolvere pihen.

— Dot, komoly beszédem van veled —, kezdi most Machado és a 137-es erősen figyel.

— Dot, — folytatja a férfi és nehezen lélekzik — mi az idén nem utazunk Havanába...

— Honolulut jobban is szeretem. Drága vagy Fed.

— Honoluluba sem utazunk. Mi — tönkrementünk, Dot.

— Megőrültél?!... Te!

— Az utóbbi időben sokat vesztettem, ezt tudod, de hogy te ne érezz meg semmit, mert nagyon szerettelek Dotty, csaltam, megszoritottam ezeket a szerencsétlen munkásokat — éhbérért dolgoztattam, mint a barmokat, ugy kihasználtam őket — igy fenn tudtam tartani az egyensulyt valahogy egy darabig —, hogy megvehessem neked a Lincolnt, hogy mindened meglegyen Dot...

— Fed... ez...

— Ez nem mehet igy tovább. A munkásaim elégedetlenek, lázonganak és — igazuk van. Becstelen voltam velük szemben. Elpirulok, ha rágondolok, mit tettem velük, mit tettem érted Dot —, soha nyugodt és tiszta nem lesz a lelkiismeretem — a titkárom jelentette, hogy ezek éheznek, lerongyosodtak és mindenféle betegséget kaptak a rossz táplálkozás miatt. Ennek most véget vetek — revideálom a szerződésüket — kárpótolom őket. Eladom az autókat — nem utazunk el —, szerényebben fogunk élni — egy év alatt rendbe jövünk. Komoly, becsületes munkát akarok velük...

— Őértük? Őértük akarod? Ezekért az állatokért?

— Dot!

— Mit kiabálsz? Te bolond! Igenis Honoluluba megyünk! Igenis, nem adjuk el a kocsikat!

Éles csattanás. Kiáltás. Vad rohanás. Porfelhők a kerekek nyomán..

★

— Nyomomban vannak — nekirohantam vaktában a mezőnek — őrülök, hogy megmondhatom nektek — vezér — akármi vár rám — teljesitettem a kötelességemet!

— Dios! Szóval Machado halott?

— Nem főnök — senora Machadot öltem meg—, ti az igazság nevében küldtetek engem, bosszut állni mindnyájunk nevében — és az igazság azt parancsolta, hogy asszonyt öljek férfi helyett —, mert — oh, ott közelednek — végem van, — mert minden férfibünök mögött valahol az asszonyt kell keresni — a gonosz, a gyönyörüséges, a kegyetlen asszonyt..

BÉKEFFI:
„ASSISI SZENT FERENC"

KÖRMENDI FRIM JENŐ MEGJEGYZÉSE: Idővel jó illusztrátor válhat belőle

KARINTHY FRIGYES MEGJEGYZÉSE: Ügyesen ir. drámai lüktetést tud adni a történésnek, ez még ma is elég ritka képesség. Maga a történet kissé zavaros és fellengzős, nem valószinü.

TEHETSÉG AVATÁS

Pillanatfelvétel

IRTA: FÖLDEÁK JÁNOS

És kacagott,
és kacagott, és kacagott,
két kezében forgatta a gyürött, puha kalapot —
a Berlini-tér közepén egy Ember állt és kacagott!
Kacajától megtorpant a gyorsütemü forgalom;
megállt minden rohanó a bal- és jobboldalon,
autó nem szirénázott, villamos nem csengetett,
angyalföldi részeg kocsis zsebkendőt is lengetett!
Inas-gyerek kurjongatott, katonatiszt szalutált,
kopott rikkancs tenor-hangon „Szenzációs"-t kiabált!
Ember-erdő volt a Téren és mindenki nevetett,
bár közöttük sok pár száz már napok óta nem evett!
A karszalagos rend-őrszem csak nézett szájat tátva,
majd karjaival mutogatott előre és hátra,
de hiába volt — gyült a Nép — ontották az Utcák!
Valahol a riadót rendőrsipból fujták;
kivonuló tüzoltók kocsijai zörögtek
s az emberek nevettek, kacagtak és röhögtek,
mert:
a Berlini-tér közepén: egy Ember állt és kacagott,
két kezében forgatta a gyürött puha kalapot
és kacagott, és kacagott,
és kacagott!

KOSZTOLÁNYI DEZSŐ MEGJEGYZÉSE: A költő huszonhároméves, egy Budapest-melletti faluban él s nem küld válaszbélyeget, mert — mint irja — nem futja rá. Hadd feleljek neki igy. Ez a vers — játékosságában és ékesszólásában is — furcsa és mély. Azt hiszi az olvasó, hogy tréfa, pedig komoly, majd azt hiszi, hogy komoly, pedig tréfa. Emiatt állandóan nyugtalanitja, érdekli, izgatja, mint az igazi művészet. Ascher Oszkár barátomnak figyelmébe ajánlom. Számomra is öröm volna, ha hallhatnám tőle a dobogóról.

Rabszolgák a campon

Irta: Marton Lili

— 137-es, — szóval megértetted?

— Igen, megértettem. Valami módon bejutok Machado házába és a legelső alkalomkor megölöm őt.

A pince falán visszatükröződtek a beszüródő napfény sárga foltjai. Hetvenen, vagy nyolcvanan gyültek össze, a sötét, földalatti, hüvös és nagyon barátságtalan helyiségben. Csupa elszánt, vakmerő, kizsákmányolt, nehéz testi munkás, a san-pedroi dohánytelep rabszolgái.

— Mikor elfognak szólt a vezérük, egy lomha, sulyoskezü, fenyegető tekintetü brazil — mit fogsz mondani?

— Azt fogom mondani, hogy semmi politikai szervezetnek tagja nem vagyok, hogy okom csupán személyes bosszu...

— Nem személyes — oktatta őt a vezér —, általános...

— Meg fogom mondani — folytatta emeltebb hangon a 137-es —, hogy reggeltől estig dolgoztatott minket az ültetvényén, a forró, tikkasztó napon, pihenést nem engedve és hajszolva, mint a rabszolgákat — mialatt ő hüvös terraszán cocktailt kevert és briliánsokat és autókat vásárolt senora Machadonak.

— Elég — szakította félbe a vezér —, látom, pontosan tudod a teendőket. 137-es menj és az igazság nevében teljesitsd kötelességedet!

★

KAUFMANN MAGDA: „TANULMÁNYFEJ"

KÖRMENDI FRIM JENŐ MEGJEGYZÉSE: Még fokozható erős portrait érzékre vall

Színházi Élet
1932. aug.

Kaufmann Magda

Kisplasztika

1929

Éimisk 1930-84. l.

é jobbra fordult, díszes keretű tojásdad medail-
ú pihenteti, baljával fejét támasztotta fel. Gondor
zakállt hord. Mellénye magas, órájáu ak lán-
gallérú kabátja bő újú. Felirata a kép alatt:

EF

keretnek 18.3: 13.8 cm.

1

pei x életrajzai. Pest, Heckenast Gusztáv 1858.
N° XXVIII.

294/95 N° 21.

M.D.K.

Kaufmann Magda

"Portrait" cimmel küldte be müvét a "Tehetségavatás" c. felhivásra Körmendi Frim Jenő ajánlásával. Repr.

Szinházi Élet. Bp. 1932. szept. 25-okt. 1. XXII. évf. 4o. sz. 89. lap.

M.D.K.

Kaufmann Magda

"Tanulmányfej" c. szobrának repr.-ját hozza a lap Körmendi Frim Jenő ajánlásával.
A müvet a lap "Tehetségavatás" c. felhivására küldte be a müvész.

Szinházi Élet. Bp. 1932. szept. 4-lo. XXII. évf. 37. sz. 81. sz.

KAUFMANN IZIDOR

Aukción:

Kaufmann, Isidor:/zigeschrieben/
Bärtiger Jude. - Öl auf Leinw., 44,5x35,5 cm.

München, Neumeister
Auktion 210. Sept. 1982.
Kat. nr. 1338., S. 128.

Kaufmann Izidor

Két érdekes tanulmányát dicséri Lázár Béla: "A tavaszi tárlat" c. kritikájában, s mint irja: érdekes, kitünő mozgás-studiumok.

Otthon, Bp. 1900. évf. 6. füzet.
49-60. lap

Kaufmann Isidor

l.

Mücsarnok

1901. 142. l.

2.sz.cédula. M.D.K.

Kaufmann Izidor

Huszonkétéves volt, amikor a müvészi pályára lépett. Most 45 éves. Nyolc évvel ezelőtt elutazott a lengyel zsidók közé, hogy tanulmányozza életüket, s ebből az időszakból származnak az itt felsorolt képei: "Haszon", "Vén kecske is megnyalja a sót", "Pirongatás" c. festmények. Későbbi müve: " Heverdel hétfő" c. müve, melyenek repr.-t bemutatja a lap a müvész fényképével együtt. Négy repr.

Magyar Salon, Bp. 1899. I. január hó
811-826. lap 30. kötet.

M. D. K.

Kaufmann Oszkár építész

M.S.K.

ÁLLAMI OPERAHÁZ BERLIN. TERVEZTE: KAUFMANN OSZKÁR.

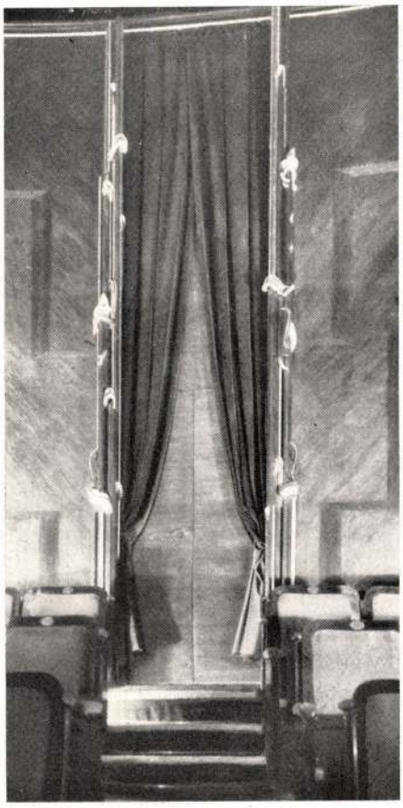

KARZATI BEJÁRAT

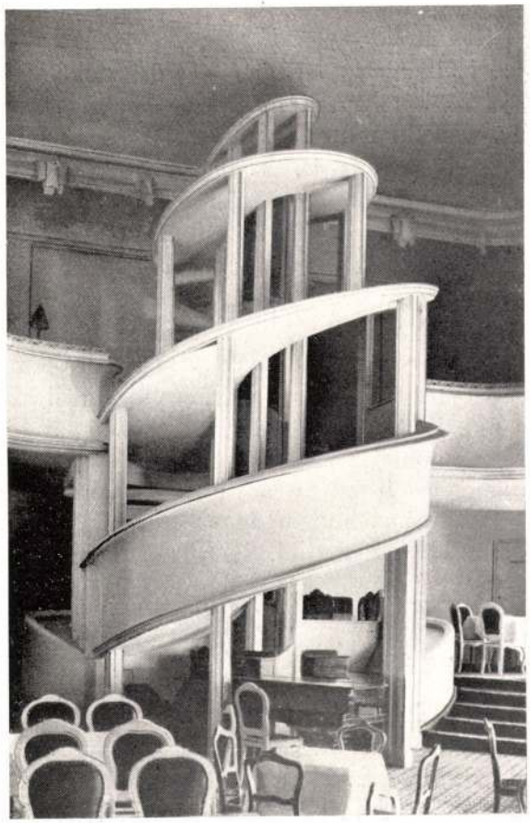

A CUKRÁSZDA LÉPCSŐJE

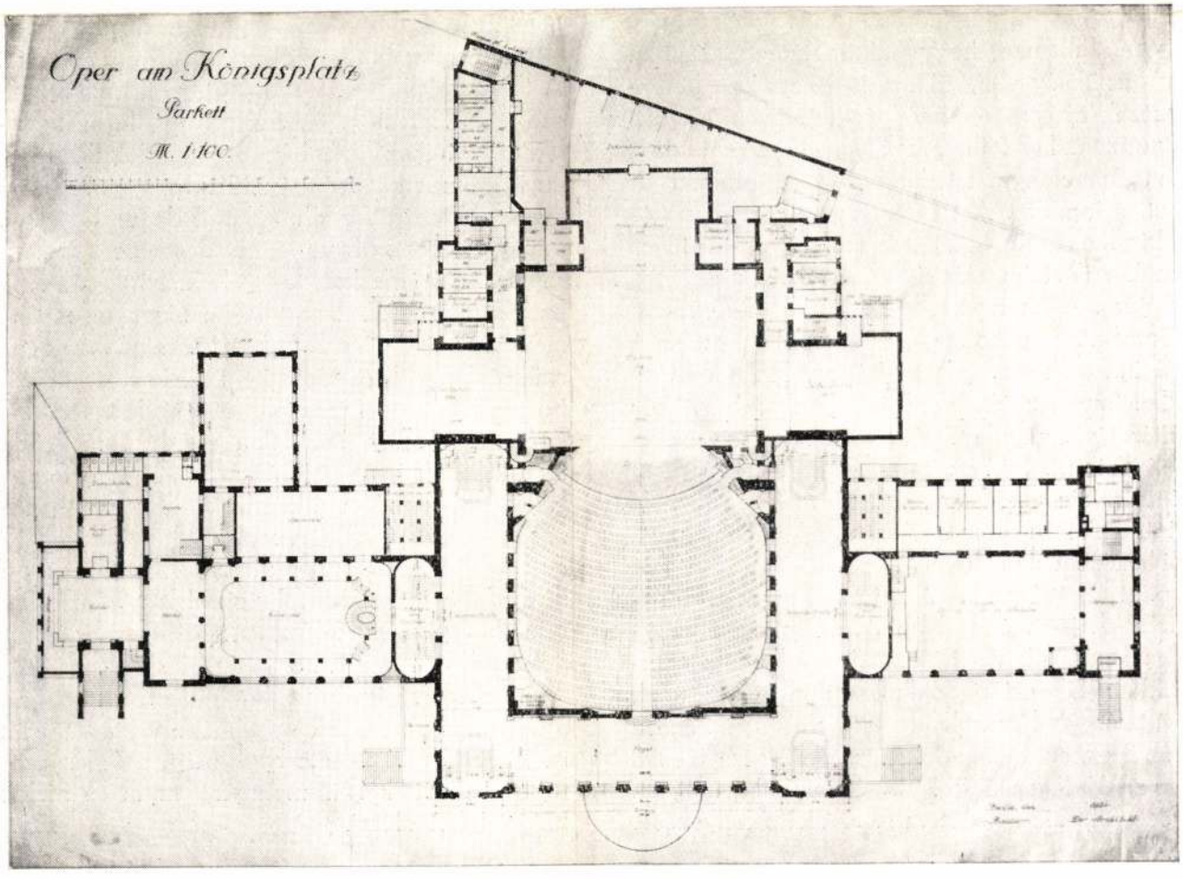

A FELEMELT FÖLDSZINT ALAPRAJZA

ÁLLAMI OPERAHÁZ, BERLIN: PLATZ DER REPUBLIK

TERVEZTE: KAUFMANN OSZKÁR

Régi állami épület átépitéséről szólott az a pályázat, amelyen a most már németnek ismert épitész, Kaufmann Oszkár nyerte az I. dijat és ezzel a megbizást is. Az intézmény alapitója a hajdani (magyar szinházigazgató) Engel volt. Az eredetileg kerti mulató céljaira szolgáló épületet még annak idején a császárság vette át és itt intim udvari bálokat, fényes ünnepségeket rendeztek.

Amikor az idők a császárságot elsöpörték Németország kormánya mellől és megkezdődött, sőt már javában folyt a német márka katasztrófája, az inflációs idők bizonytalan atmoszférájában létesült ez a szinház. Az épitésznek nemcsak pénz, hanem anyagszükséggel is küzdenie kellett. Előfordul, hogy véletlenül éppen az anyagszabta korlátok járulnak hozzá valamely épület sikerültségéhez. Nem állitjuk határozottan, hogy ebben az esetben is ez a helyzet, de a kényszerü takarékosság itt is uj megoldásokra kényszeritették az épitőművészt.

Az ugynevezett Kroll-Oper befogadóképessége 2600 ülőhely. Ez a szám körülbelül megegyezik a budapesti Városi Szinház dimenzióival. Alaprajzok közül csak a legérdekesebb földszintit látjuk most, azonban a kvadratikus nézőtéren még egy páholyemelet és két rangbeli karzat is van. Jellemző, hogy amikor Németországban anyagszükség volt, akkor is a modern berendezések egész sorozatát épitették be ebbe a szinházba. Igy felhivjuk a figyelmet a modern és ma már elengedhetetlen oldalszinpadokkal bővitett szinpadra. A tolórendszer hidraulikus és elektromos erő hatására mozog és a teljes zenekar is felemelhető a szinpad magassági nivójára. A menyezet stukkból, a falburkolat biborszinüre pácolt vörösfenyőből készült. A világitótestek anyaga cinkbádog. Ha a fényképeket megnézzük, nem is gondolunk szükös épitészi viszonyokra. Különösen az elegánsan ható falburkolat, az interieur anyagpompája, végül pedig a mesterségbeli rész szolid kivitele miatt inkább a mai Berlin valamilyen luxus épitkezésének nézhetnők.

Mint az alaprajzból látjuk, a nagy szinházteremhez jobb és bal oldalon egy ugynevezett Römersaal, illetve Rittersaal csatlakozik éttermekkel, kis szinpadokkal, külön vesztibüllel, hivatalos helyiségekkel bővitve. Az egész Etablissement befogadóképessége összesen 8000 ember. Érdekes és jól bevált gondolat még az egész földszinti nézőtérnek emeletre helyezése. Ezáltal alul tágas térséget nyerünk, ahol ruhatárak, buffet és a rendesen nagy fejtörést okozó egyéb helyiségek elhelyezése könnyüszerrel, nagy kényelemmel sikerült.

Kaufmann Oszkár müvészete odasorozható, ahonnét az uj és könnyen népszerüségre jutott iparmüvészet elindult. Ott teremtek ezek ahol kinai, hol pedig primitiv afrikai motivumokat felsorakoztató dekorációk, ahol a modernség második garniturája, a német formakutatás ujitói összeültek, hogy minden körülmények között ujat teremtsenek, ami azonban ne legyen annyira meglepő, hogy a széles rétegek hamarosan ne tudják fölszivni magukba. Kaufmann Oszkár formavilága egyéni szeszélyekkel a saját hangján nyilatkozik ezekről az uj szándékokról. Van némi jogosultság a német és francia moderneknek szembehelyezésében. A német épitőmüvészet a maga hatalmas produkciómennyiségével hangosan követeli az elsőbbséget a maga részére. Csak egy egészen kicsi csoport áll Németországban azonban a modern architektonikus érzés magaslatán.

Amikor a Németországba szakadt magyar Kaufmann Oszkárnak müveit nézzük, a legelső, ami a szemünkbe ötlik, az a dekoráció némileg helyi izü, azonban minden körülmények között elismerésre méltó gazdagsága és egyéni volta. A térdiszitésnek ez a módja nálunk még tul ujszerü, de Németországban már egy kissé tulhaladott. Amikor azonban meggondoljuk, hogy az itt bemutatott szinház 1923-ban épült, akkor megértjük azt a fáradhatatlanul dekoráló kezet, amely ezt a hatalmas termet diszitette. Az alaprajzban sok megkötöttséggel kellett számolni, azonban az egész elgondoláson bizonyos monumentális törekvések láthatók, nagy tömegek szükségleteit kell kielégiteni és azt is látjuk, hogy az épitész nem takarékoskodott azzal a területtel, amely közvetlen szinház mellett a forgalom, a ki- és bejutás nem kevésbé fontos célját szolgálja. Vannak természetesen modorosságok is ebben a tervben, példának okáért a cukrászda (3. ábrán bemutatott) lépcsője, miután hivatását teljesitette és feljutott a karzatra, minden ok nélkül spirálisan folytatódik a menyezetig és hirdeti a nagyteremnek, hogy: én felesleges vagyok.

A terven végigvonuló kulturáltságot azonban ajánljuk mindenkinek figyelmébe és látható az is, hogy fegyelmezettséggel még a legegyszerübb eszközökkel is mennyire intim és meleg hatást lehet elérni. *K. I.*

Tér és Forma
1928. I. 6-7.

ÁLLAMI OPERAHÁZ BERLIN. TERVEZTE: KAUFMANN OSZKÁR

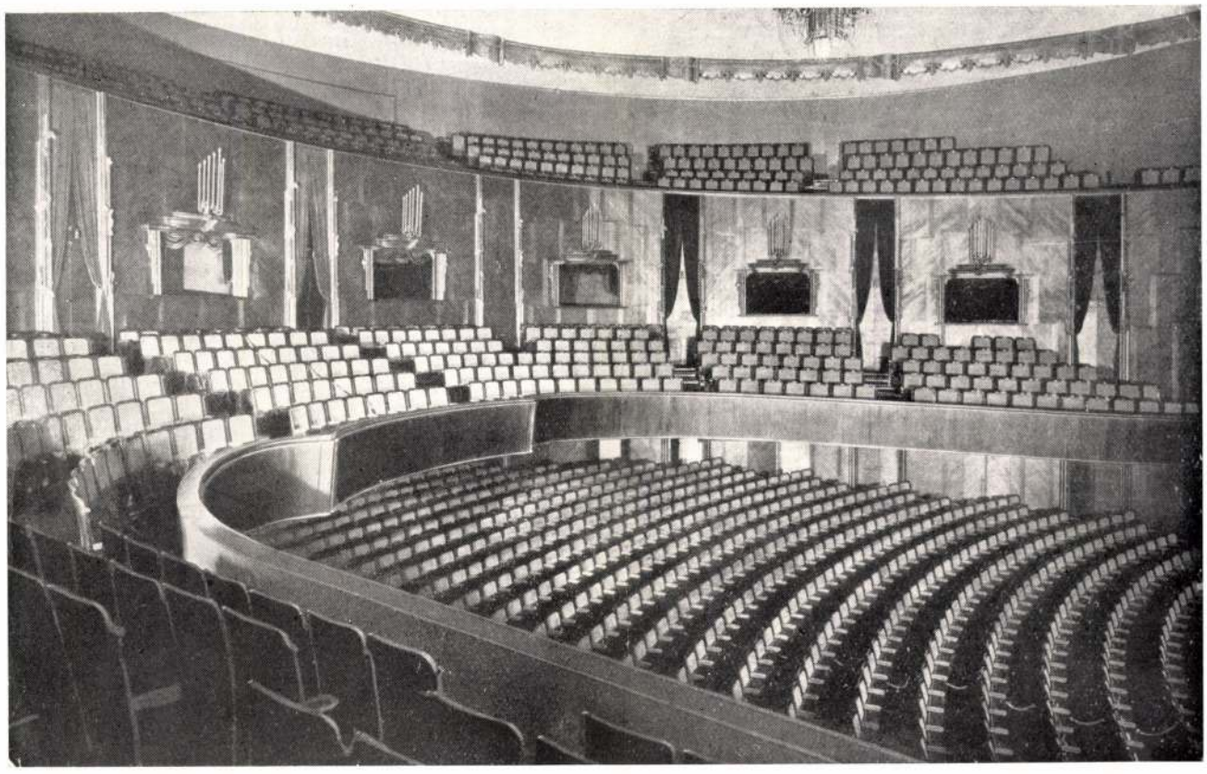

INTERIEUR

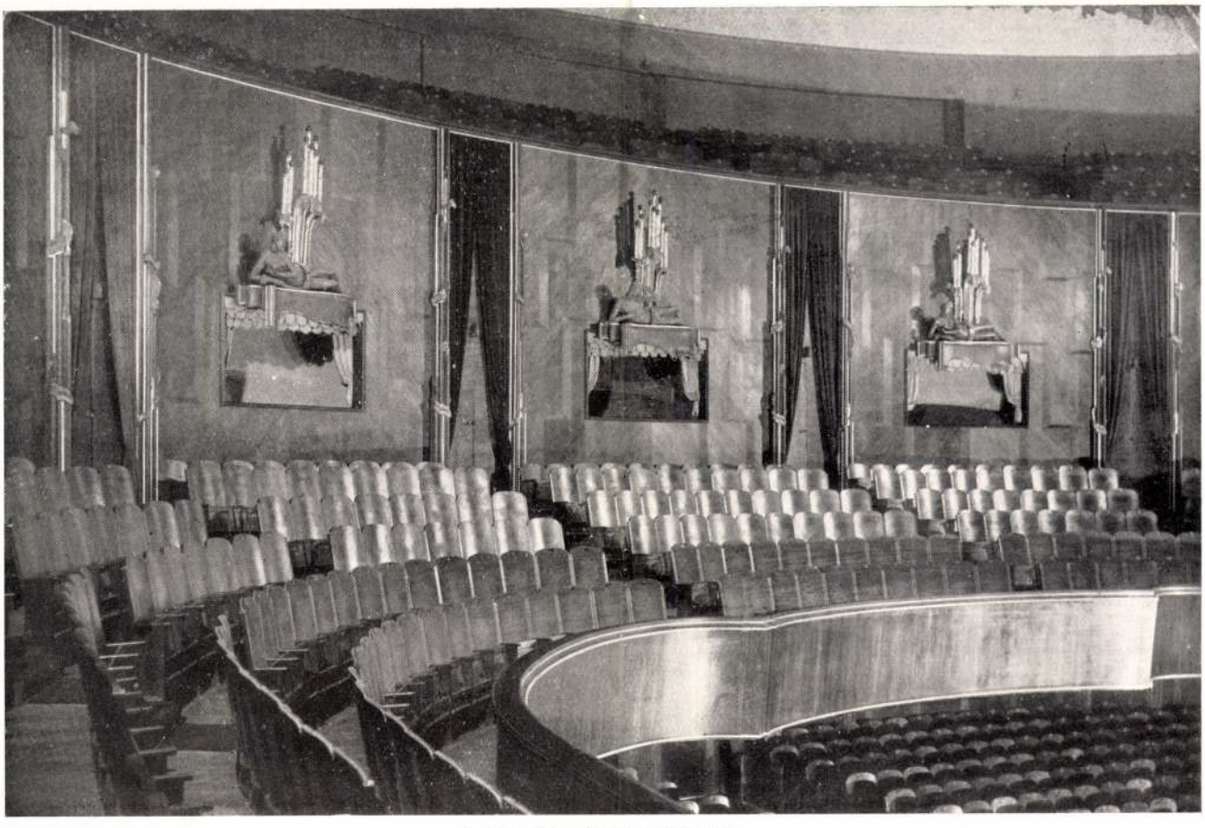

A PÁHOLYOK ÉS ELSŐ KARZAT

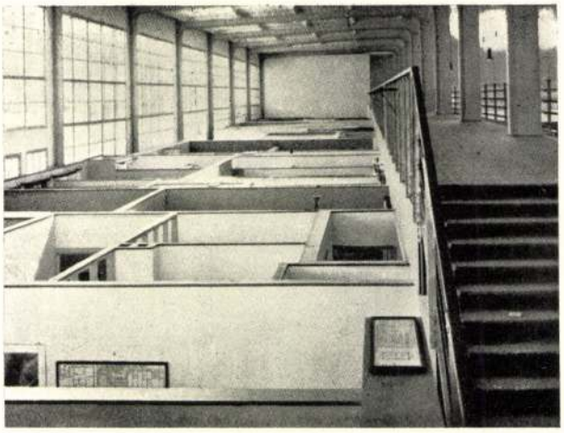

A KIÁLLITÁS ELRENDEZÉSE

HEIM- UND TECHNIK-KIÁLLITÁS MÜNCHENBEN

Németország majd minden nagyobb városa rendelkezik állandó kiállitási területtel, melyben a legkülönbözőbb nevek alatt évről-évre kiállitásokat rendeznek. Igaz, hogy ezek a kiállitások a közönséget, a hatóságot és — főleg — a kiállitókat rendkivül erősen igénybe veszik, de kétségtelen, hogy nagy rétegek általános müveltségét nagy mértékben fejlesztik, a modern gondolatok terjedését elősegitik és az izlést nevelik.

Idén is egész sor német város rendezett nagyobbszabásu kiállitásokat, amelyek közül legtöbbe valószinüleg a kölni Pressa-Ausstellung került, mert ehez teljesen uj kiállitási épületet épitettek, de hasonlóan nagyszabásu volt a drezdai Technische Stadt-Ausstellung és a müncheni Heim- und Technik-Ausstellung. Ez utóbbi bennünket épitészeket különösebben érdekel, mert a tökéletes otthon elérése — a technika révén — az, ami főfeladatunkat képezi. Kár, hogy minden egyes magyar kollega nem tanulmányozhatta ezen kiállitás anyagát, mert ott egyben összegyüjtve, annyi érdekes és tanulságos dolgot lehetett látni, amit idehaza hosszu és fáradságos munkával sem lehet elsajátitani. Persze, jó lenne az épitészek mellett az épittetőket és az épitési szabályzat őreit is elküldeni egy-egy ilyen kis tanulmányutra, hogy egy kissé egészségesebb szellemet szivjanak magukba.

A magyarországi lakás és különösen bérház épitkezések még olyan rendkivül távol vannak a nyugateurópaiaktól, hogy ha mindazt fel akarnók sorolni, ami ott természetes és nálunk még elérhetetlen fogalom, akkor nagyon hosszura nyulna ezen ismertetés. Igy tehát csak azokra a különlegesebb dolgokra akarok rámutatni, melyek ezen kiállitásokat állandóan látogatók részére is érdekeseknek és ujszerüeknek tünnek fel.

Maga a kiállitás külső képe nem hasonlitható a kölni Pressa-kiállitáshoz, mert mig az egységesen és szenzációsan modern, addig itt sajnálattal kellett látni a divat változandóságát. A kiállitási főépületek 1912 körül épültek az akkori idők szájaizének megfelelően, modern vasbeton szerkezetekkel, de bájos és barátságos hangulatokra törekvő bajor vidékies részletekkel. A kiállitás akkor egységes és szép volt. A mostaniak azonban megtagadják a multak intim részleteit és gyakran látjuk a kedves, bajor rokokko feiratok mellett, a modern kubista betüket. A nagy tetejü, meghitt csarnokok között — az uj német kiállitásoknál elmaradhatatlan — szögletes világitó torony zavarja a hatást. A provizorikus csarnokok az állandó épületek jellegét nem respektálják. Ez a hitehagyás mindenesetre bántóan hat a szemlélőre. Meg vagyok győződve, hogy a kölni kiállitásnak mostani egységes és megragadó expressionista-kubista architekturája szintén teljesen elhibázott dolog, mert 10—15 év *mulva* éppoly szánakozó mosollyal fogják annak épületei közé egy ujabb divatáramlat elemeit berakni, mint most a régi jó müncheni kiállitási területen történt. Véleményem szerint egy kiállitási terület csak stilusban teljesen semleges keret-épitményekből állhat, melyet időről-időre nem teljesen massziv jellegü kiképzésekkel látnak el, az illető kiállitás alaphangulatának megfelelőleg.

A kiállitás belső képe már teljesen egységes és szinek, formák és feliratokban a modern kubusos irányt mutatja. Hogy milyen egyszerü eszközökkel és mégis milyen hatásosan és szépen lehet kiállitásokat rendezni, azt látjuk ezekből a németországi példákból és azok után csak borzalommal gondolhatunk *a mi zsibvásárainkra, amelyek az Iparcsarnokban szoktak lezajlani,*

Kaufmann Oszkár

Epilen

Akik Aradról indultak.

Aradi Közlöny. 1912 ápr. 7.

U. 100

35–36 éves. Az aradmegyei Pankotáról származik, hol atyja, Kaufmann Károly gőzmalomtulajdonos. Most Berlinben lakik, világhírű szinházépítő. Aradon végezte iskoláit. Az érettségi után huszárőrkentes volt. Budapesten, majd Karlsruhéban végezte az egyetemet. Kiváló zongora játékos volt. Mintán Baden-Baden polgármesterének leányát feleségül vette, Berlinben telepedett le, hol paloták és villák tervezésével foglalkozott. Berlini tartózkodásának hatodik évében megbízást kapott a königsbergi Hebbel-szinház építésére. Több szinház, köztük egy fordits

Kiváló tisztelettel

KELEMEN D. ÉS TÁRSA
KÖNYVTERJESZTÉSI VÁLLALATA

Levelezésnél kérjük a borítékon levő számra hivatkozni.

Levelezéshez válaszbélyeg küldendő!

Franklin Társulat nyomdája

Kaufmann Oszkár

Művészet 1908. 313–321

Éber László szerint szülelett

Uj Lauf Anna 1873.

Kaufmann Oszkár

épitesz

U. 100.

	A műtárgy található						
elhe-	jelenleg a			1898		1901	
	Nm	OK	Tk.	évi katalogusban			
	száma alatt			ter.	sz.	ter.	sz.
....	517	2820	.	.	.	II	67
....	516	2821	.	.	.	II	68
ta...	609	2822	.	.	.	II	69
ír...	499	2869	.	.	.	III	63
....	518	2870	.	.	.	III	64

Kaufmann Oszkár, (magas származású) épitész.

Budapesten tanult s itt munkáját 1906-ig, munkor Berlinben telepedett le.

Jeles szinházépitő. Müvei: a berlini (Theater in der) Königgrätzer ~~Theater~~ Strasse, a Volksbühne és meg ~~[illegible]~~ öt berlini szinház, továbbá a bremerhaveni városi szinház. A barokkból formálta modern szinház stilusát.

9 Renaissance Theater

Rubens-tán

. + Antwerpenben 1640-ben.

Py 138.

~~[illegible]~~ Középült ül a Ma-
lós gyermek Jézust tartja. Jobbról Erzsébet van kerep-
[illegible]dig szent Józsefet ~~[illegible]~~ Könyökölt (a talapzatra ~~[illegible]~~
a Megváltót. ~~[illegible]~~
nádkeresztet fekszik mondatszalaggal. A Madon-
vállajra) bő újjú ruhája piros és palástja
rel ~~[illegible]~~ kötötte be mig sárga ruhája felett zöld
szent János meztelen. József ~~[illegible]~~, kinek
[illegible]ffbe bonult, köntöse fölött narancssárga kö-
[illegible]épület emelkedik, mely mögött fák díszlenek.

[illegible]2:45 cm.
[illegible]ápló ajándéka.

Kaufmann Oskár

U. 4284

lásd okvetl

Alsókorompai Kastély festőtárgyai

X. 198.

Kaufmann Oszkár

4 /

MAGYAR MUVESZET

1930. 162-171

iékek Országos Bizott

Kaufmann Oszkár

ép. tész.

1905. Budapest. VII. Kerepesi út. 75.

Kaufmann Oszkár

Műcsarnok épitész Bpest.
1905. tav. kiáll. 558.

…k:

…' balta nézve és tojásdad medaillonban
…ütt elválasztott hullámos szőke haját
… ~~fel~~, fejdísze egy kimyilt rózsa, szemöl-
…k és nyakéke fehér gyöngyfűzér. Jobb ke-
…cet hord, ~~kissé~~ ~~felemelt~~ kötött kendőt tart…
…elé és a vállaitól lecsuszott ing hincsett
…áttérben piros függöny lóg. Jelzése a
…nosi E.
…81."

…7·8: 55·2 cm.
…us 9-én. Ára 140 Kᵃ (296/900).
…. ~~Elodra Réthi Zsigm.~~ Elszámoltatott
…8 sz. a. engedélyezett hitel (301/900) terhére
…00), az elszámolás elfogadtatott 1900: XII.
…leirattal (689/900).

Kaufmann Oszkár

Művészeti lexikon

1791.

~~Beés VII. 77.~~

Kaufmann Oskár

magyar származású berlini építész: szinházterverő. Tole a Hebbeltheater és a Volksbühne Berlinben, valamint a városi szinház Bremerhavenben.

ród

Yblut 15. 1.

Etsch folio IV. 103.

Kaufman és Sternberg

épitész Bzert

irod

Magyar Pályázatok

1905-6. 3 sz 28. l.

..... *műhely.*

főnökség!

..... hó..... n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

m.

évi ..... hó.....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

VILÁGOSSÁG RT.

Kaufmann Oszkár

Feladó:

MAGYAR MŰVÉSZET

1930. 162.

Hajós Ernőbet dr. (Berlin)

Kaufmann Oszkár

LEVELEZŐLAP

II. MAGYAR FILATELISTA NAP
BUDAPEST 1925 DECEMBER 12–14
HARANGHY.

Wien porcellánok modelljeit és rajzait. Ilyeténképp kilátás van arra, hogy nemsokára forgalomba kerülnek a közismert méhkasalakú gyári jeggyel jelzett új Alt-Wien porcellánok.

A SVÁJCI CSIPKE- ÉS HÍMZŐIPAR VÁLSÁGA. A St.-Gallen s környéki 400 exportház az utolsó békeévi, 1913-iki adatok szerint 89.192 métermázsa, 209,742.600 frank értékű hímzést helyezett el a világpiacon. Amerika piacát is meghódító svájci kereskedők annyira növelték a termelést, hogy 1920-ban már több mint 13.000 géppel dolgoztak a hatalmas gyári műhelyek. Hímzéssel és csipkekészítéssel főként Észak-kelet Svájc, Appenzell, Thurgau és St.-Gallen kantonokban foglalkoztak. St.-Galleni kereskedők már a XVIII. században kereskedőházat alapítanak, mely a megrendelt munkákat a környékező falvak népével készítteté el. „Fergerek" jártak faluról-falura s osztották ki a megrendeléseket és mintákat. Ezek leginkább külföldi vásárlók ízlésének, kívánságának megfelelően készültek. Ez az oka a korabeli minták nagy változatosságának. Nagyon érdekes, hogy míg Appenzell völgyének lakói a régi remekbe készült népviseletet hordják, addig a mai St.-Gallen környéki hímzőműhelyekben nyomát sem találjuk az eredeti svájci ízlésnek. A békeállam lakossága már hosszú évtizedek óta a lehető legkedvezőbb anyagi viszonyok közt él. Nagy szenvedések, megpróbáltatások nem szántották lelkűket. Józan kereskedői számítás irányítja minden lépésüket s így alkalmazkodtak a hímzőiparban is teljesen a nagy tömegek követelményeihez. A mai nagy műhelyek tervezői minták alkotásához ihletért nem a népművészet régi termékeihez fordulnak, de egyáltalán nem is érzik ennek szükségességét. Szakírók mint legtermészetesebb dolgot említik, hogy a Handelsmuseum Iklégyűjteménye — európai s ázsiai népek szép hímzéseiben gyönyörködhetünk itt — nyújt a tervezőknek s kereskedőknek motivumokat új minták kombinálásához. Főtörekvésük, hogy az előállítási árak leszorítása végett egyszerűsítsék a formákat és — amire nagyon büszkék — biztosítsák az előállított árúnak tartósságát. Az alacsony ár s a gyártmány jósága tették idegen országokban nagy tömegeknél kedveltté a svájci hímzést. A háború utáni nagy gazdasági megrázkódás Svájc hímzésiparát alapjában rendítette meg. A frank magas állása miatt külföldi megrendelések nem érkeznek, a modernül felszerelt nagy műhelyekben már két éve szünetel a munka. Az amerikai piacot lépésről-lépésre alacsonyabb valutájú országok foglalják el, sőt már az Egyesült Államok hímzésipara is nagyon fellendült. Mi magyarok hímzőműhelyeinknek szintén dús piacot biztosíthatnánk tengerentúlon. Árúink jósága és — világpiaci viszonylatban — olcsóságuk mellett művészalkotást nyújthatnának vevőinknek. Nekünk századokon át könny marta orcánkat, keresztek törték véresre vállunkat. Ezer szenvedés közepett álmok zsongtak bennünk, tőlünk soha el nem rabolhatók s a néplélekből, gazdag mosolygó színek ölelésében kipattant meseszerű formavilágunk. Lelkes ifjú nemzedék munkájában újra s újra megtermékenyült iparművészetünk nyugodtan kiállja a versenyt a külföldi hímzőművészettel. Tamás József.

K AUFMANN OSZKÁR LEGÚJABB SZÍNHÁZA. Természetesen Berlinről van szó, amelyben a magyar származású német építész úgyszólván egyeduralkodója lett az összes színházépítéseknek. Legújabb színháza, a „Theater am Kurfürstendamm," Berlinnek leggazdagabb s legjobban fizető polgárai részére készült és a Hebbel-színház építészének minden jeles tulajdonságával ékes. Tulajdonképpen csak egy újjáalakított házról van szó: az 1903-ban épült Berliner Secession épületéről, amelyet Róbert Jenő, az ugyancsak magyar származású német színházi tröszt-király vett meg, hogy ott a könnyű és vidám múzsának hajlékot teremtsen. Ezt a feladatot mesteri kézzel oldotta meg Kaufmann Oszkár. Egyrészt pompás térhatást hozott létre, a kilenc kiállítóhelyiség összefoglalásával, másrészt a falaknak könnyű s mozgalmas díszítésével, meg a színeknek hangulatos akkordjával olyan miljőt teremtett a zenés és táncos játékokhoz, melynek kedélyhatása elmaradhatatlan. Valóságos virtuóza ő ezeknek a színhatásoknak, a mennyezet enyhe eperszínétől a falak rózsaszínjén át az ülések borpiros tónusáig egy egész színskálát üt meg, amelyet csak fokoz a világítás raffinált elosztása. A páholyokban vöröses, a falaknak átmenetén a mennyezethez sárgás, a César Kleintől származó hatalmas mennyezeti falfestményen pedig gyenge kék fény reszket. Elképzelhető, hogy e színszimfónia, amelyet sok és ízlésesen alkalmazott plasztikai dísz egészít ki, mily vidám együttesbe olvad a színpadi játékok scherzójával s mennyire megkapja a belépőt. Bizonyos, hogy a színház építésének munkájáról egyelőre sokkal több dícséretet lehet olvasni a berlini lapokban, mint a benne folyó előadásokról.

K ÉT NÉMET FAFARAGÓ. Sajátságos véletlen folytán, amely — úgy lehet — nem is véletlen, csaknem egyidejűleg két német művészeti folyóirat két német fafaragó munkáit mutatja be. Wackerle az egyik (Dekorative Kunst, február) és Hitzberger Ottó a másik (Deutsche Kunst u. Dekor., március). Sokban rokon művészetük, ugyanazon hazai talaj hagyományaiból fakadt: a partenkircheni sváb fafaragóiskola kismestereitől tanult mind a kettő. Tulajdonképp mind a kettő a mesterségből jött tehát, a Herrgottschnitzerek faragó- és vésőszerszámai közül s egy tekintet munkáikra, elárulja, hogy nemcsak urai e mesterség szerszámainak, hanem átélik e kegyeletes mesterség minden nemes vonalát, régi templomi szentek néma zenéjét. Mind a kettő kisplasztikus, a viszonyok kényszerűségénél fogva, mely a nagy templomi feladatokat a mai Németország művészeire nézve is lehetetlenné teszi. De kis feladataikon is: egy-egy szupraportán, szekrényajtón, facsillár vagy asztali lámpa figurális megoldásain nemes és szép hagyományok kelnek új életre, egy stíluskópiától ment modern gótika, amely a legkevesebb kifejező eszközzel is nagyon intenziv kifejező erőt árul el. Művészetük, absztraháló szemléletük erősen beletorkollik az expresszionizmus formanyelvébe, a vonalakkal való játékuk pedig egészen archaikus faszobrászati emlékekre utal. De a nagy és mély intelligencia mellett megérezni, hogy vésőjüknek, plasztikai megmozdulásuknak minden eredménye egy erős művészi intuicióból fakad, mely tudatos céljai mellett gyermekien egyszerű. Bennün-

Magyar Iparművészet
1922.

Párisból kaptunk arról hírt, hogy Culin úr rajzai milyen élénk hatást váltottak ki a — divattervezők körében. Egynéhány francia szalontulajdonos, akik Culin rajzainak birtokába jutottak, áradozó elismeréssel küldik neki vissza a mintalapokat s elmondják, hogy a „jövő szezon tervezéseiben sok új eszmét" merítettek a magyar népművészet e színes képeiből. És ha Európa lassankint felfedezi az itt rejtőző nagy értékeket, ebben a sziszifuszi munkában a brooklyni múzeumigazgatót jelentős rész és egy nemzet hálája illeti meg.

A KÜLFÖLD SEGÍTSÉGE. Nemrég lezajlott közgyűlésünk egy felszólalója az Iparművészeti Társulat felsegélyezésének egyik módjaként megemlítette, hogy jó volna, ha a vezetőség a külföld hasonló célú egyesületeihez anyagi támogatásért fordulna. Ma, amikor a különféle jótékonysági akciók révén a „guruló dollár" gondolata egyre jobban hódít, természetesnek tartjuk, hogy ez az eszme felmerült, amely — valljuk meg — amennyire érthető a szegényebb osztályok jobb ruházatának s élelmezésének elősegítésére, épp annyira lealázó egy kultúrális egyesületre nézve. Maga a közgyűlés nagyszámú résztvevője is élénk ellenérzéssel fogadta ezt a kissé elhamarkodott ötletet, amely egyébiránt azért is célszerűtlen, mert aki a külföld s főleg Amerika minden oldalról igénybevett jótékonysági viszonyait ismeri, tudja, hogy a legújabb időben mily határozott visszautasításra találnak ott az efajta kérelmek. Nem kell bővebben fejtegetnünk, hogy a háborús pszichozisban támadt elfogultságok még ma is mily elevenen lobognak odakünn mindenfelé s hogy azt az ellenszenvet és lenézést, melyet a magyarság minden kultúrális ügye iránt éreznek, csak lassú és hosszú munkával lehet leküzdeni. Kiállítási alkalmak, propaganda iratok, előadások — ez a három út igenis nyitva áll előttünk a külföldi elismerés s ezzel együtt az anyagi megbecsülés elérésére s ahányszor egy kis kollekciót magyar iparművészek munkáiból vagy — mint a közel jövőben — iparművészeti évkönyvünket külföldre elindíthatjuk, mindig szolgáljuk vele a Társulat anyagi érdekeit is. Koldulásra semmi kedvünk és ennél még a csendes megsemmisülés is szebb vég volna.

KÜLFÖLD

A HAMBURGI TENGERENTÚLI HÉT. A német közgazdasági politika egyetlen alkalmat sem szalaszt el, hogy a márka alacsony vásárlóerejét kedvező export-elhelyezkedésre használja fel. Most Hamburg, a nagy kikötőváros gazdasági körei mozdultak meg és egy úgynevezett „tengerentúli hét" keretében akarnak a német iparművészeti tömegcikkeknek hatalmas propagandát teremteni. Elsősorban az amerikai s kivált a délamerikai vásárlókörök bevonására számítanak, amelyek már a háború előtt is élénk érdeklődést mutattak a német nagyipar és ennek sorában a bútoripar termelése iránt. A hamburgi „tengerentúli hét," amely ez év augusztus 12-ikétől 22-ikéig fog lezajlani, minden olyan német iparművészeti munkát be akar mutatni, amely exportcélokra alkalmas, így főleg: fémárúkat, ékszert, világítótesteket, kerámiát, bőrt, könyvkötőmunkákat, bútort, lakásberendezési tárgyakat, tapétát, kosárárúkat, divatművészeti anyagokat, hímzéseket, gobelineket, használati grafikát stb. Amellett, hogy kvalitásos árúkat kívánnak s olyat, ami a német termelésre jellegzetes, elsősorban exportálhatót óhajtanak bemutatni. Ezért, mint látszik, nem akarnak elzárkózni a stílusbútorok ama formáitól sem, amelyekkel a francia műipar évszázadokig úgyszólván egyedül uralta az export-lehetőségeket. Másrészt az is fontos ebben a kiállításban, hogy ne a selejtes német ipart ismerje meg a külföld, hanem mintegy a hódítás legnemesebb eszközeivel vonuljon be új területeire. „Nekünk a keletázsiai tömegárúk exportpolitikájának épp az ellenkezőjét kell folytatnunk" — így szól a hamburgiak jelszava — „s azt kell adnunk a tengeri szállítás céljaira, ami az itthoni termeléssel egyenlő rangú." Végezetül nagyon érdekes az is, hogy a tengerentúli hét vásárján senki sem szerepelhet önállóan, hanem csakis mint valamely hamburgi export-ügynökség megbízója, ama cég kiállítása keretében. Ezzel a kiállítással tehát nyilvánvalóan az általános német gazdaságpolitikai célok mellett különleges helyi érdekük is van a rendezőknek: a nagymultú hamburgi kiviteli kereskedelmet akarják új lendületnek indítani.

FALFESTÉSEK. New-Yorkban van egy társaság, mely egész komoly formában igyekszik a falfestés művészi formáját a lakásban meghonosítani. Ez a művészegyesület most nagy kiállítást rendezett s a Mural Painters' Society of New-York e kiállításának eredményeit mutatta be a Studio ez évi májusi száma. Meglepő szépségű, méreteikben is impozáns falfestmények vonultak itt fel a szemlélők előtt s az egyes lakószobák kevés, de ízléssel összeválogatott bútora stílusosan illeszkedett a falra festett képekhez. A japános, a rokokó-stílű és az expresszionista dekorativ festészet hangjai voltak az uralkodók, de nem egy stilizált tájképbe korai reneszansz festők formáira emlékeztető alakos csoportok illeszkedtek. A kiállítási bizottság minden tekintetben szabadságot adott a meghívott festőknek s csak a falméretek megadásával korlátozta ezt a szabadságot. Azonkívül pedig nem óhajtott kész, befejezett festményeket, csak ideákat és vázlatokat, ami egy kiállítás ideiglenes jellegét tekintve, természetes is. A Mural Painters-társaság mozgalma is mutatja, hogy az iparművészetnek ez a hosszú évszázadok óta meglehetős mostoha elbánásban részesülő ága új reneszanszot néz elébe, amely az egész festészet és építészet monumentális feladatokra való vágyaival függ össze.

ALT-WIEN FELTÁMADÁSA. Az osztrák köztársaság kormánya az ország válságos gazdasági helyzetének enyhítése érdekében minden eszközt megragad, melyből jövedelmet remél az államháztartás számára. Mint értesülünk, mostanában tárgyalásokat kezdett egy pénzcsoporttal az 1864-ben megszünt hírneves bécsi állami porcellángyárnak újból való felállításáról. A gyárat a bécsi Augarten egyik történelmi nevezetességű épületében akarják elhelyezni, ahol a még fennmaradt régi feljegyzések szerint állítanak elő a gyártáshoz szükséges anyagokat és felhasználnák a gondosan megőrzött Alt-

neve a legjobb németekéi mellé állítható. A bútorművességben és a kisebb ágazatokban kevesebb jelentős egyéniséggel találkozunk. Egészben a svájci iparművészetet a nagy gyakorlati érzék, az egymástól való függetlenség, továbbá a kitünő szervezettség jellemzi. Alig egy-két évvel a német Werkbund létesülése után már Svájcban is megalakult egy hasonló szövetség, mely eddig is már néhány szép kiállítással járult hozzá a svájci idegenforgalom emeléséhez. Van ennek a szervezetnek egy jól szerkesztett folyóirata is: „Das Werk", amely most töltötte be első évfolyamát és igen ötletes, változatos módon ad képet az ott folyó életről. Általában nem tagadható meg a német tervezőművészek erős hatása a svájci iparművészetben sem, de emellett érvényesül sok szép régi tradíció is, kivált a svájciak fafaragóművészetéből s nagyon természetes fejlődési folyamat lesz az, mely néhány év mulva Bernben vagy Baselben épp olyan erős ízléscentrumokat fog létrehozni, mint amilyenek a legjobb iparművészettel bíró német városokban vannak.

AZ ORNAMENS JÖVŐJE. A „Deutsche Kunst und Dekoration" legutóbbi számában Schulze-Elberfeld tanár arról panaszkodik, hogy az ornamens kihalóban van. Nem nő, nem gyarapszik, nincs, ami továbbfejlessze. Nem a síkdíszítőmintákra és motívumokra gondol itt, amelyekkel hímzéseken, szöveteken, tapétákon oly sűrűn találkozunk, hanem a díszítőművészetek egyetemére s főleg az építészetre, melyek sokat szenvednek az újkori ornamensek hiánya miatt. A kor szegénysége akkor tünik fel legjobban, hogy ha régibb időből való mintakönyveket, mondjuk aranyművesek vagy hímzések mustráit vesszük elő. Azt hiszi a kis cikk írója, hogy ennek az anyagnak s a technikának folytonos előtérbetolása volt az oka. Ma minden kávéház, minden sörcsarnok márvánnyal, bronzzal, nemes fákkal cifrálkodik és éppen a díszítőfestészetet, mely ezekre a helyekre leginkább való, nélkülözzük bennük. Mi is azt hisszük, hogy általában az utolsó évtizedekben túlságos kevés súlyt vetettek az ornamens életének továbbfejlesztésére. A külföld a hiányosságokat leginkább történeti forrásokkal igyekezett pótolni, nálunk emellett a népművészet ezeréves raktára bizonyult pompás segítőnek. De valóban sem az egyik, sem a másik nem fejleszti tovább az ornamentális gondolkozást és legföljebb újszerű variációkkal gazdagítja a síkot, melyet eredeti ötletekkel kellene elevenné tenni. Legjobban minálunk is az építészet érzi a hiányokat. Az új konstruktív szépségek — mindenki érzi ezt — önmagukban már ki nem elégítenek és mikor egy egész kor színekért, lendületes vonalakért, brilliáns könnyűségért sóvárog, akkor nem éri be a szerkezet vagy az anyag folytonos puritanizmusával. Nincs más orvosság: újból neki kell látni és a művésziskolákban nagyon elhanyagolt ornamentális gondolkozást fokozni. Megtanítani a díszítőelemek életére, a mai feladatokhoz, a mai konstruktív formákhoz idomítani azokat és nem félni még attól sem, hogy a kísérletekben nem minden példa fog véglegesen beválni. A díszítőművészetnek hozzá kell szoknia, hogy a saját fantáziájába is belenyúlhat, nemcsak abba, amit készen kínálnak neki a hagyományok.

KÉT ÉPÜLET. A háború, bár az építkezés talán a legjobban érzi a hatását valamennyi iparág közt, mégsem tudta teljesen megbénítani a nagyvárosi építészetet. S mialatt ellenséges országokban a mi éhenhalásunk hírét költik, egymásután két fejedelmi szépségű épület készült most el német és osztrák földön. Olyan nyugalommal s akkora reprezentáló erővel, ahogy nem végüket váró országok, hanem diadalmas ünnepekben bízó nemzetek szoktak építkezni. A különböző művészeti folyóiratok tele vannak most magasztalásaikkal. Az egyik a Mozarteum Salzburgban, amelynek megoldását egy nemzetközi pályázat zsürije 1910-ben bízta rá Berndl Richárd műépítészre. Salzburgban, ahol nemcsak szülőföldje van a nagy zeneköltőnek, hanem kétévenként megújuló nagy zeneünnepségeket is tartanak műveiből, ahol az ő kultuszát hirdeti a zeneakadémia, archivum, pompás hangszermúzeummal és ahol szinte minden kő a Don Juan és a Figaro lakodalma pompás rokokózenéjének korát juttatja a szemlélő eszébe, itt épült fel Berndl gyönyörű palotája. Közel a Mirabella-parkhoz és a benne levő barok kastélyhoz, a késői baroknak kecses formáival, mély ablakokkal, gyönyörű erkélyekkel, finom lombkoszorúkkal és egy nemes attikával, melynek oromfalán Hiller Károly müncheni építész négy kecses puttóval jelképezi az allegrót, az allamarciót az andantet és a menuettót. Kívül és belül mindenütt ez a zenei grácia, ezek a halk Mozartritmusok csendülnek meg az épület festményein, szobrain, stucco-díszein. Legszebb a nagy zeneterem hatalmas orgonájával, szigorúbb klasszikus stílusú díszeivel és az olvasó meg a múzeumi termek modern, de történeti szellemben fogant berendezésükkel. A másik monumentális épület, mely a háború emlékezetes idején készült el jeles földinknek Kauffmann Oszkárnak berlini nagy Volksbühneje. Egykétezer néző befogadására készült hatalmas

Magyar Iparművészet
1915.

színház, melynek sikere még inkább fokozza Kaufmannak máris elismert tekintélyét a német színházépítésben. Itt is, mint eddigi munkáin, főleg a nézőtér arányainak fokozásával törekszik művészi hatásokra és a nemes paliszander ünnepi komolysága, finom tónusa meglepő egyszerűséggel kapja meg a nézőt. Minden modernsége, kevés beszéde ellenére is van benne valami a fejedelmi színházak történeti pátoszából, ami talán ellenkezik egy munkásszínházzal, de amin senkisem ütközik meg ott, ahol a népet igyekszenek a művészet régióiba emelni.

A MŰKRITIKUS. Ahhoz, hogy egy bizonyos korszakban művészi fellendülés támadjon valamely területen, nemcsak művészekre van szükség, hanem közvetítőkre is. A mai gazdasági formák mellett, mikor nem a vevő keresi fel az árút, hanem az árú kénytelen magára terelni a vevő érdeklődését, azt is el lehet mondani, hogy a közvetítő szerepe legalább is olyan fontos a művészi életben, mint a művészeké. Hogy van mégis, hogy a művészek senkitől sem irtóznak annyira, mint a közvetítés két képviselőjétől: a műkereskedőtől és a műkritikustól? S talán az előbbitől sem annyira, mint az utóbbitól. Pedig az esztétikus az, aki a művészi érdeklődés lavináját fenn a hegytetőn megindítja, s nélküle elképzelhetetlen a művész népszerűsége éppen abban a században, mely a művészet demokratizálását írta ki zászlajára. S a művészek mégis a legjobb barátjuktól félnek legjobban, a lámpahordozótól, a kikiáltótól. Semmi sem igazolja annyira a műkritikusok önzetlenségét, mintha az utolsó évtizedek németországi mozgalmait nézzük, egy egész sereg művészeti folyóirat köszöni neki létét: így a Simplicissimus, a Jugend, a Pan s ezek nemcsak folyóiratok, hanem hatalmas művészi propagálók is. Szinte máról holnapra váltak ezek révén ismeretlen, szerény művészekből, grafikusokból elismert, fényesen honorált nevek, akiknek szárnyat adott a repüléshez a lenézett műkritikus. Hogy egy művészre — persze csak az igazira — mit jelent az, ha ott áll mögötte jóhiszeműségével és girójával az esztétikus, azt a pozitív példák sokasága bizonyítja legjobban: a preraffaelitáké, a Klinger, a Thoma példája, csakúgy mint a mi művészetünkben például a Munkácsy, a Paal László, a Fadrusz János példája. Viszont hogy a kritikai erőfeszítések távolmaradása az igazi tehetségnek mennyire ártalmára van: Feuerbach, Szinnyey-Merse vagy Ferentzy István esete eléggé bizonyítja, a napjainkbeli bajtársak sorsát nem is említve. Mindig a műkritikus volt az, akinek megvolt a képessége, hogy a művésznek, ha nem is a belső értékét, de a külvilághoz való viszonyát szabályozza s ily módon reá hatással legyen. És hányszor a művészek körén belül — néha nagyon érthető okokból — visszahatás keletkezik a művészeti írók ellen, jó ezeket az igazságokat nyugodtan mérlegelni s a műkritikus gyarlóságaitól különválasztani a műkritika nagy apostoli szerepét, kivált a térítésre még nagyon rászorult társadalmakban.

FOTOKALEIDOGRÁF. Mindenki ismeri gyermekkorából a kaleidoszkópot, azt a bádoghengert, melynek tükrében az ember a színes üvegmozaikok nagyszerű ornamenseit folyton változó formákban láthatja, ha belekukucskál. Aki csak valaha forgatta ezt a készüléket, mindenkiben feltolult a vágy, hogy miért is nem lehet ezeket a gyönyörű szimmetrikus képeket valahogy megrögzíteni. De legjobban az iparművészeti tervezők érezték ezt a hiányt s mindig igyekeztek is valami módot találni a sokféle kínálkozó ornamens megrögzítésére. Ám mindezek a módszerek meglehetősen tökéletlenek voltak, míg most végre a jenai Zeiss-gyár egy mérnökének, dr. Pulfrichnak sikerült egy készüléket szerkesztenie, melyet ő fotokaleidográfnak nevez és amely elmés módon fényképezi le a kínálkozó mintát. Az egész készülék meglehetősen egyszerű. Egy üveglemezen van egy kis rajz, mely az ő tükrözésével s ellentükrözésével egy meglehetősen szimmetrikus mintát ad. Ez alatt van egy készülék, mely nagyjából a kaleidoszkóp egyszerű tükörlemezeinek felel meg. Felülről jövő világítás segítségével a kép s a hozzájatartozó tükörképek egy fényérzékenylemezre vetődnek, amely azután a képet felveszi. Az egész készülék persze mégsem ennyire egyszerű, mint itt elmondottuk, de meglehetősen tökéletes. Nagy előnye a készüléknek az is, hogy erős mesterséges fényforrással — például higanygőrlámpával — rá lehet a képet egy bekapcsolt tükör segítségével egy tejüvegre vetíteni s onnan kényelmesen lerajzolni vagy lefotografálni. Általában az új készüléknek kivált a síkornamensekkel dolgozó iparművészeti ágakban fogják nagy hasznát venni. Így elsősorban a szövet-, tapéta-, grafikai s rokon műiparokban. De bizonyára általánosságban is hozzá fog járulni e készülék az egyre éledő ornamensszomjúság gazdag kielégítéséhez az iparművészetben.

Kaufmann

K. 2. *Oszkár*, magyar származású berlini építész. * Újszentanna 1873. Egyike a jelenkor legkiválóbb színházépítőinek. Művei színháztechnikai szempontból igen jók, formanyelve modern törekvésű. Főbb művei: Berlinben a Königgrätzer Thaeter (1907), a Volksbühne (1914) a Thater am Kurfürstendamm (1923), a Reinhardt-féle Komoedie (1924). Bremerhavenben a városi színház. Több áruházat és lakóépületet is tervezett s legutóbb a berlini sportpalotát építette át.

E. gy. I 535 l

III. Károly:

Mellig, kissé jobbra
daillonban, melynek k
parókájának fürtjei
vált. Vértbe ~~van öltö~~ je
láncon viseli, nyakken
sze. A sas fejei közt k
galy és országalma
czimert „VIVAT CAROLVS
varodott mondatszalag

CAROLVS V

s alól jobbra: „Elias

Feketemodor
Metfette: K.

9

Kaufmann Oszkár

vinkérejtő

vul. Ujszentanna
1873.

l.

Révai XX. 455 l.

MEGELŐZŐLEG AZ EGYETEMI TEMPLOMBAN

TÁRGYS(

1. Dr. KENYERES BALÁZS Rector Magni
2. Arany diploma átadása az 50 és több e
3. Tiszteletbeli doctorráavatás.
4. Sub auspiciis gubernatoris avatás.
5. Pályázati és szorgalmi díjak kiosztása

Budapest, 1935. évi május 1-én.

A KÜLFÖLD RÉSZVÉTELÉVEL KAPCSOLATOS JUBILÁRIS ÜNNEPSÉGEINKET F.

22333. — K

Kaufmann Oszkár

vid

P. A. Hebbel szinház

A Ház. I. 4. sz.

Szinyei Merse Ilona főispán

VIII. 114.

vezetett vidéki kultúr-gócpontnak, de akárhány fővárosi múzeum is tanulhatna agilitásából. Idejegyezzük a címeit azoknak az előadásoknak, melyeket a művészet és iparművészet köréből vettek programjukba. Ezek a következők: Hogyan kell képet nézni. Munkácsy honfoglalása. Az üveg története. A porcellán. A műgyűjtésről. Hamisítások. Schulek templommodellje. A szegedi közkertekről. Szeged szobrai. A kiállítások közül, melyeknek terveivel foglalkoznak, legérdekesebbnek a helyi jellegű színháztörténeti kiállítás ígérkezik. Gazdag és nemes az a munkásság, mellyel Móra Ferenc a szegedi kultúra kincseit és egy egyetemes műveltség problémáit a közönség elé tárja, újabb bizonysága annak a régi igazságnak, hogy az intézmények életébe a lelket vezetőik idealizmusa lehelheti csupán.

LISZT-MÚZEUMOK. Egy komoly, külföldi folyóiratban, a Revue de l'Art-ban olvassuk, hogy Budapesten egy Liszt-múzeum alapítását tervezik. Múzeumaink mai nehéz gondjai közepette, amikor a legszükségesebb utánpótlások és javítások is súlyos gondokat okoznak a múzeumok vezetőinek, alig hihető, hogy komoly helyen ilyesféle tervekkel foglalkoznának. Nincs ugyan kizárva, hogy a Zeneakadémia közelgő félszázados jubileuma alkalmából felmerült ilyesféle gondolat, de ennek megvalósulásáról magyar lapban még semmit sem olvastunk. Szó van azonban arról, hogy a hires római Villa d'Esteben fognak egy Lisztre vonatkozó múzeumot berendezni s a nevezett folyóirat a magyar múzeumalapítás hirével kapcsolatban erről a szándékról is megemlékezik.

A SZÍNPAD MŰVÉSZETE

DIVAT ÉS SZÍNPADI KOSZTÜM. Egykor a hitnek és az emberiség kozmikus helyzetének tükre volt a színpad. Akkor Sophokles és társai uralkodtak rajta. Volt idő, mikor az erkölcsi és nemzeti érzület forrása volt: Schiller, vagy Kisfaludy Károly idején. A mult század végén az irodalom és az esprit szelleme lövellt belőle a világba. Ma pedig divatot tanulnak a színpadtól a férfiak és a nők. Ruhadivatot, lakásberendező divatot, a külsőségeknek egész esztétikáját, amelynek valóságos mozgó kirakatává lett a színpad. S amily mértékben veszíti el belső tartalmát, olyan mértékben jelenik meg külsőségeinek cifra jelentéktelensége is. Világosabban szólva: ott, ahol nincs cselekmény, nincs egy átfogó irodalmi, vagy drámai hit, nincs a színpad talajából szervesen kinövő és azzal zárt egységbe olvadó figurális mozgás, ott a levegőben lóg még a leganyagszerűbb díszlet is és rongynak hat még a legtarkább selyemkosztüm is. Körülbelül ezt jelenti a revüszínpad, amely iparművészetileg éppen olyan zürzavaros és ál-esztétikai szépségkeresés, mint amilyen torzszülött a dramaturgia szempontjából. Még csak azt sem mondhatni, hogy a mai ruha-, vagy lakásdivatnak tükörképe volna. Inkább csak valami amerikai ízű folytatása annak, amiről [illegible] mindig álmodoztak: a teával és zenével fűszerezett mannequin-felvonulásoknak. Ha tehát Poiret és a francia szabógenerálisok az ő főúri palais-ikból átalakított divatházaikat időnként koreografikus zeneképekkel teszik élénkebbé, evvel tulajdonképp

nem a színpadi fejlődés medrét téritik el, csak az öltözők múzsáit és templomait viszik közelebb az erre szomjas közönséghez. Evvel divatformákat és divatötleteket bele lehet oltani a közönségbe, de drámáról, vagy színpadról beszélni ezzel kapcsolatban igen túlzott dolognak látszik.

KAUFMANN OSZKÁR ÚJ SZÍNHÁZA. Nemcsak Németországnak, de körülbelül egész Európának ma legelismertebb színházépítője Kaufmann Oszkár, a berlini építész. Minden két-három évben elkészül valamely új színháza, vagy egy réginek az átalakítása és ez újra és újra annak bevallására készteti a szakértőket, hogy Kaufmann az, aki ma legbiztosabban uralkodik a térmegoldások, a technikai újítások és a raffinált művészi hatások ama tömegén, melyekből a színházépítő különleges tehetsége adódik. Most is elkészült egy ily hatalmas művel, a berlini Königsplatzi Opera teljes átépítésével. A feladat nehéz volt, szinte kivihetetlennek látszó: meghagyni az épület külső, hagyományszerű frontját, de átvarázsolni a belső, szűk folyosókat és rossz nézőteret egy 2400 férőhelyes színházzá, melynek tágas oldalfolyosóin és vesztibülejében szabadon hullámozhasson a siető nézők tömege és amelynek parterreje összeolvadjon egyetlen nagyszerű képpé a kalitkaszerű kis páholyok festői együttesével. De még egy nagy nehézség volt: a sok közt a legnagyobb. Takarékoskodni kellett az építőanyaggal. Mahagoni helyett lakkozott fenyőfa, bronz és márvány helyett ezüstfényű bádog, bársony helyett ripsz és zöld selyem, a formára kellett minden erőt vetni, a játékos, örökké mozgó, zeneileg csengő barokformákra. Mert vége az anyagszerűség korának a színházaknál is, mint a munkásházikóknál: takarékos építkezés a jelszó. Így lett a régi-új Operából méretei szerint hatalmas, elgondolásában komoly, de részleteiben festői és intimhatású színház, félig a barokban fogant, félig expresszionista módon díszes. Végeredményében pedig egy új láncszem Kaufmann alkotásai sikerében, akinek magyar származására ezúttal is büszkék lehetnek honfitársai.

A DUENNA. London jelenlegi színházi szezonjának legnagyobb sikere Sheridannak, a Lyric Theatreban játszott régi zenés játéka, a Duenna volt, amelynek szinte példátlan nagy sikere tisztán a rendező és a díszlettervező közös művészi munkájából született meg. Az előbbit Nigel Playfair, az utóbbit egy igen tehetséges festő, Sheringham George nyújtotta. Hosszú, hosszú idő óta ez az első színjáték Londonban, amelynek hatáskeltésében nem a trükkök és a tömegek tarka kosztümjei, hanem a finom ízlés artisztikus megnyilvánulásai játszották a főszerepet. Sheringham eddig is kitünő festő, grafikus és dekoratőr hírében állott. De amit e régi, tizennyolcadik századi zenejáték színpadravitelével nyújtott, az a színpadi képszerűség netovábbja volt. Egy-egy jelenethez, mely a rokokó Spanyolországában játszik, olyan kecses kosztümöket, olyan játékos bútorokat, paradicsomi levegőt és fényjátékot vonultatott fel, hogy ez a keret, a víg cselekménnyel párosulva, minden nézőt elragadtatott. Egyszer Goyatól, máskor régi kínai festőktől, majd megint németországi renaissance-kertekből vette impresszióit és végeredményben mindig egy-egy színes akkordot ütött meg a képszerű jelenetekben. Az ezüstnek, a narancssárgának, az almazöldnek, a fehér és feketének színhangulataira építette fel az egyes részeket s

Magyar Iparművészet

1925.

Kaufmann Oszkár. Építész, a világ egyik legnevesebb színházépítője. Ő építette a Reinhardt színházakat is és sok áruházat, villát és iskolát épitett. Nem a legmodernebb irány hive, de épitkezéseiben a modern célszerüség és a müvészi forma érvényesül.

Palásti László:
Berlini kalauz.
(Berlin k.-ei é. n.)
45. l.

KAUFMANN OSZKÁR: A BERLINI „VOLKSBÜHNE". Épült 1913—1914-ben

KAUFMANN OSZKÁR

Németországban és különösen Berlinben napról-napra jobban hódít tért az új építészet. Ennek képviselői közt méltán tart igényt érdeklődésre a magyar származású Kaufmann Oszkár, ki tehetségével és eredeti egyéniségével repraesentans helyet vívott ki magának.

Művészeti szerepe horderejének és súlyának megvilágítására vessünk pillantást az új német építészet általános helyzetére. Forrongó és kereséssel teli időket élünk, az építészet képviseli a legsürgősebben való megoldásra váró művészeti problémát (még a többi művészeti ágak rovására is), jogosultságát általánosan elismerik, — de azért még mindeddig nem mutat fel egyöntetű jellegzetes formanyilvánulást. Az érdeklődés középpontjába elsősorban a háború után való viszonyok helyezték, — a fokozott városi fejlődés, mely égető lakáshiánnyal jár karöltve, valamint a modern higiénia követelményei és a naprólnapra rohamosan szaporodó, szédületes mérvű technikai vívmányok. De történelmi perspektívából tekintve, a mult század építészetének sivár, terméketlen színezete is kétségtelenül hozzájárult a hirtelen keletkezett újító lendülethez. Hiszen mi sem természetesebb, mint hogy indolens, úgy az esztetikai, mint a szociális követelményekkel merőben ellentétben álló produkcióra erőteljes ellenhatásnak kell bekövetkeznie. Az építészet valósággal mostohagyermek szerepét töltötte be a közelmultban, egy hazug romantikus irány volt túlsúlyban, mely megelégedvén a történelmi stílusok belső megértés és intuíció nélkül való másolásával, csak külsőlegesen vette át a régi formákat anélkül, hogy a jelennek a multtól merőben elütő és megváltozott szelleméhez és életfeltételeihez alkalmazta volna. A szecessziós irány torzszülöttjeinek rövid intermezzóját a háborús évek stagnációja váltotta fel, amelyből felocsudva mindnagyobb tért követeltek a tétlenségre kárhoztatott, elfojtott mozgató és fejlesztő

MAGYAR MŰVÉSZET
1930.

mint Mickelangelo aktfestő művészszenvedélyének tobzódását. El lehet mondani, hogy Michelangelo nem a testet vetkőzteti le, hanem a lelket, s az angyalok harsonaszava szinte elvész abban a mindenséget betöltő rapszódiában, melyet az emberi lények millióinak beláthatatlan lélekskáláján az Utolsó Ítélet kivált. Ez a skála az üdvösségre szálló vágy diadalmas himnuszától a kárhozat tompa dobpergéséig, a boldogság dalától a vad viharzásig minden hangárnyalatot egyesít magában. És jóllehet a kárhozottak ítéletének kihirdetése reszket át rajta, nem lehet elfogultság nélkül állítani, hogy csak a harag és bosszú, rémület és rettegés hangjait lehet belőle kihallani. A vértanuknak azt a bosszúszomját és gyűlöletét pedig, amelyről némely művészeti írók stílus-remeklései szólnak, a legnagyobb jóakarattal sem tudtam felfedezni a freskón.

Igaz, hogy az üdvözültek mennyei boldogságának ábrázolása, ami oly elbájoló Fra Angelico képein, hiányzik Michelangelónál, de ez csak természetes. Amint Leonardo da Vinci Utolsó Vacsorájában egyetlen drámai mozzanatba sűríti az esemény ábrázolását, ugyanígy akarta ő is egységes cselekménybe olvasztani a gazdag témát: feltámadást, ítéletet, üdvözülést, kárhozatot. Az ő zsenijének sikerült megoldani a lehetetlennek látszó feladatot, de csak úgy, hogy a kárhozottak eítélését tette meg vezérmotívummá. Ez az ítélet cikázik át az egész képen és foglalja annak hatását grandiózus egységbe. De nem egyedüli és kizárólagos tartalma annak, mint a begyökeresedett közmeggyőződés vallja. Michelangelo a büntető ítélet mozzanatát a bűn és büntetés, a bűnbánat és kegyelmi kiválasztás átfogó képévé szélesíti ki, vagy még szabatosabban: az Utolsó Ítéletet ábrázolja egész terjedelmében, feltárja az üdvözülés és kárhozat mélységeit, de mindezt a kárhozottak elítélésének pillanatában sűrítve állítja ámuló szemünk elé.

DR. SOMOGYI ANTAL

lamint szuverén hatalma annak saját szükségleteihez és korához való reformálásában is. Izléses ornamentikában, a nagyvilági ember eleganciája vonzóerejének kellő felismerésében enged szabad teret a művészi fantázia játékának is, miáltal alkotásai legfőbb karakterisztikumává az ízlésességet és legmagasabb esztetikai kultúrát emelte. Így adja tanubizonyságát annak, hogy a „szépség" művészeti posztulátuma a modern építészetben sem veszhet el egészen.

Hírnevét elsősorban színházépítészetével vetette meg, mellyel e téren Németország legelső, mérvadó építészévé küzdötte fel magát. Neve a színházépítészet reformálásával ma már elválaszthatatlanul egybeforrt. Nem kevesebb mint hat színházat épített magában Berlinben és még számos színházat, valamint mozgóképszínházakat Németország egyéb városaiban és Bécsben is. Már a művészeti megbizatások nagy száma is igazolja a nagy visszhangot és elismerést, melyet a különböző feladatok kitünő megoldásával minden egyes esetben aratott.

Mindjárt legelső nagyobb vállalkozása, az 1907-ben épült Hebbel-színház (mai neve Theater in der Königgrätzer Strasse) egy csapásra megvetette a fiatal magyar építész hírnevét. Ez pedig akkor nagy szó volt az idegenek elismerésében oly kritikus és tartózkodó Németországban. A „Művészet" már annak idején méltatta ezt az alkotást és Biró Lajos cikkének befejező sorairól ma kétséget kizáróan állíthatjuk, hogy szó szerint beigazolódtak. Egy 20 éves működés áttekintésének perspektívájából látjuk, hogy valóra vált e jövőbe látó mondása: „A komoly szép ház a Königgrätzer Strasseban nyilván egy művészi karriér első, jelentős stációja!"

A háború előtt való alkotások sorában a legkimagaslóbb helyet foglalja el a berlini „Volksbühne" monumentális épülete. Itt a népszínház, tehát egy nagy befogadóképességű és a legszélesebb társadalmi rétegek befogadására szánt színház, feladatának és követelményeinek legszigorúbb szem előtt való tartásával oldotta meg feladatát a művész. Legjellegzetesebb itt is, mint a Hebbel-színház koncepciójában, a komoly nemességgel és egyszerűség erejével ható formák monumentális kiképzése. Mellőzve az addig megszokott barokkos vagy klasszicizáló színházépítészeti tradíciót, síma, a konstrukciót enyhén hangsúlyozó, modern építészeti elemekből bontakozik ki az épület összessége. Ünnepélyes és fölemelő benyomása pillanatig sem hagy kétséget a hely rendeltetése iránt. Ugyanaz a meglepetés, mely a Hebbel-színházzal érte a közönséget, még fokozottabb mértékben nyilvánult meg a Volksbühne esetében. Egyszeriben beigazolódott, hogy a konvencionálistól eltérő új formák is alkalmasak, ha igaz művész keze alá kerülnek, a legkülönbözőbb építészeti feladatok megoldására. A hatalmas épület nagy téren foglal helyet és nemes frontja igénytelen szépségben hirdeti a népszínház fontos kulturális feladatát. A front ritmikus felületében 6 féloszlop tagolja a középrészt, melyek az ajtó- és ablaknyílások karcsú tagoltságával váltakoznak. A tetőzet felépítése tartózkodva, minden erőszakoltság nélkül utal a belső konstrukcióra is. Ami a külső formákra jellemző, a belső térkiképzésben is érvényesült. A konvencionális vörös-fehér-arany színházi dekoráció, a stukkatura, szobrok és drapériák mellőzésével a Hebbel-színházban először diadalra vitt faburkolathoz folyamodott. A már méreteinél fogva rendkívüli nagyságú nézőteret faburkolattal vonta be, miáltal elejét vette minden aprólékos széjjelesésnek, disszonanciának és harmonikus egységet teremtett a belső térben. Síma, nagyvonalú felületek uralkodnak mindenütt, a színpad egyszerű, négyzetes ráma, melyet melodikus íveléssel fognak körül a félkörben futó emeletek sorai. A nemes fa meleg színezete, miközben tökéletes vizuális esztetikai hatást hoz létre, egyúttal kellemes, barátságos hangulatot is varázsol a miliőbe.

A „Staatsoper am Platz der Republik" vagy röviden csak „Kroll-Oper", Berlin második állami operaháza, egy nagyszabású átépítési feladat sikerült megoldását képviseli. C. F. Schinkel, a nagy építész, egykori mondása szerint, az építész tehetségének legigazibb próbáját az átépítésben adja. Kaufmann e téren is mindig fényesen állja meg a helyét. Pedig ez esetben igazán nehéz feladat volt, amennyiben egy régi színházi épületet kellett úgy külső, mint belső formáiban a modern színházi igények számára használhatóvá tenni, új köntösben új konstruktív lehetőségeket teremteni. Mivel

erők. Hallatlan vehemenciával tört ki az *újszerű alkotás* után való vágy. Mintha hirtelen kellene utánapótolni minden mulasztást, olyan erővel törtek utat maguknak az új erőteljes és életrevaló törekvések. E szociális és pszichikai alakulási folyamatok szabják meg az uralkodó hangulatot mai napig is. Minden őszinte és komoly művészi küzdelem mellett is nagyon természetes, hogy mint minden újban, úgy itt is igen sok a kísérletezés és tapogatózás. Az új építészet főproblémái a szociális élet és a konstrukció kérdései, valamint az esztetikai tényezők körül mozognak. Komoly művészeti fejlődéshez, *stílus-alakuláshoz,* valóban szükség is van e sokféle bonyolult szellemi és célszerűségi tényezők együttműködésére. Csakhogy ennek valóságos *együttműködésnek* kell lenni és egyiknek sem szabad a másik rovására a vezetést magához ragadnia. E kérdésben hiányzik leginkább a harmónia, itt nyilvánul a legtöbb zavaró és gátló ellentét is. Kinövések és ferde, túlzott alkotások napirenden vannak, az *elméletek* gombamódra dúsan burjánoznak és még sok-sok simításra, higgadt, józan megfontolásra van szükség, amíg végleges formanyilvánulásban kristályosodik ki az *új építészeti stílus.* Jelszók veszélye kísért... A visszahatás erejénél fogva, elvakítva a par-tout újszerűség kétélű, csalárd ábrándjától radikális újítók legszívesebben tűzzel-vassal pusztítanák ki a tradíció minden emlékét is. A „Sachlichkeit", a tárgyilagosság és a konstruktivitás Németországban különösen elhatalmasodott jelszavai hadat üzennek minden nyilvánulásnak, mely a rideg célszerűség merev kereteiből csak kimozdulni is merészkedik. Csak *nagyon kevesen vannak,* akik megtalálják a kivezető utat és egyensúlyt tartanak a jelszók szabta merev határok, a gyakorlati szükségszerűség által diktált formák sivár materializmusa és a saját művészi fantáziájuk alkotó lehetőségei közt. Az új formák és anyagok lényegében rejlő szépségeket fölismerve kikerülik a sablón és sematizmus veszélyét és az új feladatok és lehetőségek keretén belül a művészi alkotás számára is szabad mozgási teret követelnek. Nem rabszolgamódra szegődnek az új jelszavak szolgálatába, hanem művészi mozgékonysággal és alkotó és termelő erővel lépnek az új feladatok elébe. Bátor és merész hitvallás ez a művészet valódi lényege mellett, olyan időben, amikor a „Zweckbau" rideg célszerűségi formáit majdnem egy egész generáció legszívesebben alkalmazná minden más építési feladat terén is. E kevesek érdeme, hogy az új építészet esztetikai követelményét az anyagszerűség hangsúlyozásából és tiszteletéből eredő lehetőségek mellett a mindenkor változó, minden új feladat lényegében rejlő egyéni és hozzámért megoldásban látják.

E kevesek csoportjába tartozik Kaufmann Oszkár, — de csak nagyjából, az általános helyzettel viszonylatban, az egy-egy jelszóhoz, elméleti fogalomhoz kapcsolt tömegjelenségekkel szemben, — mert önálló a maga kis csoportjában is, az egyéniség és egyszeriség erejénél fogva, amellyel minden markáns művészi egyéniség egyúttal önmaga is irányt képvisel.

Berlinben él már több mint 20 év óta és mindjárt első föllépésével oly mértékben vonta magára szaktársai és a nagyközönség figyelmét, hogy alkotásai mind a mai napig az egyre fokozódó művészi sikerek sorozatát jelentik számára. A modern német építészet kifejlődésében elejétől fogva résztvett és a legnagyobb hatást fejtette ki rá. Erős egyénisége félreismerhetetlenül nyomja rá bélyegét alkotásaira. A jelszavak, a teóriák és mennydörgő hangú programmok hidegen hagyják és alkotásai mégis elevenen bizonyítják, hogy a modernség túlzása nélkül is lehetővé válik az új építészet kényes problémáinak a megoldása. Megőrizte a maga egyéni akarásának és ízlésének erősségét, hű maradt önmagához, bár józan kiegyensúlyozottsággal gyökerezik a modern életben, melynek lehetőségeit éppúgy értékeli, amint felismeri a határait is. Minden újszerűsége mellett, a „modernek" fenhéjázó, kegyeletsértő modorának követése nélkül, még a tradíciót sem veti meg, nem fordul el fölényes megvetéssel a mult örökbecsű, alapvető eredményeitől sem, hanem csak átformálja, a maga egyéni felfogása szerint új szellemmel telíti meg és ahol helyénvalónak látja, alkalmazza a modern élet feltételeihez mérten. Így nyilvánul alkotásaiban az igazi művész mindenkori tisztelete a multtal szemben, va-

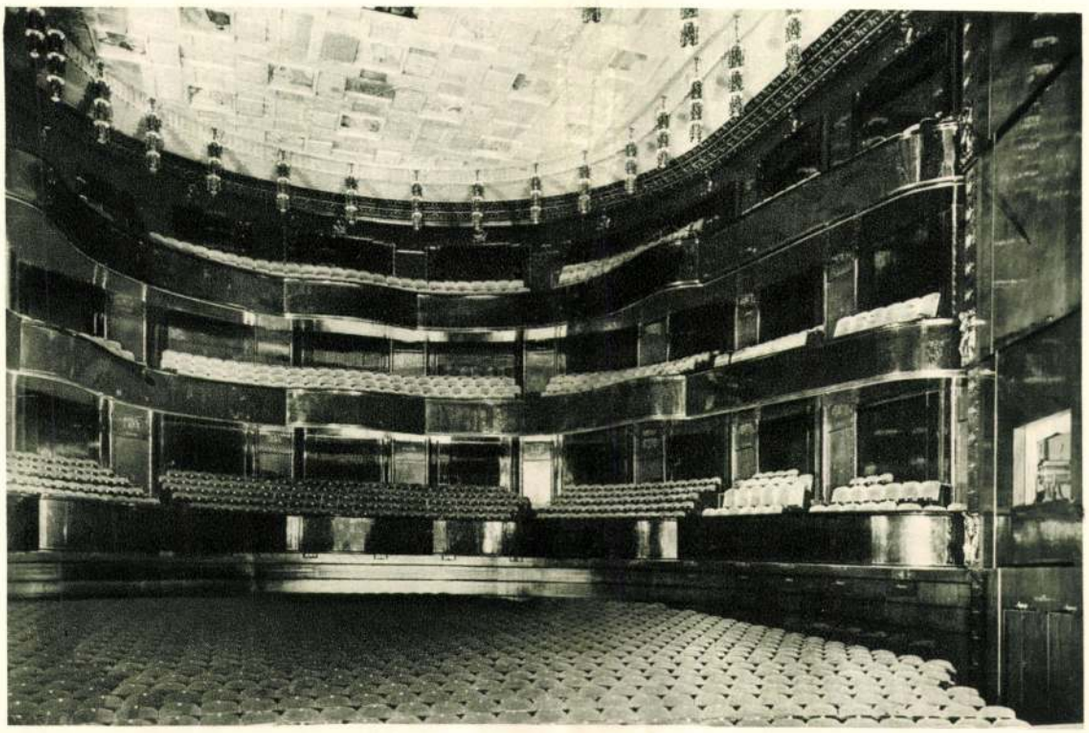

KAUFMANN OSZKÁR: A BERLINI „VOLKSBÜHNE" NÉZŐTERE

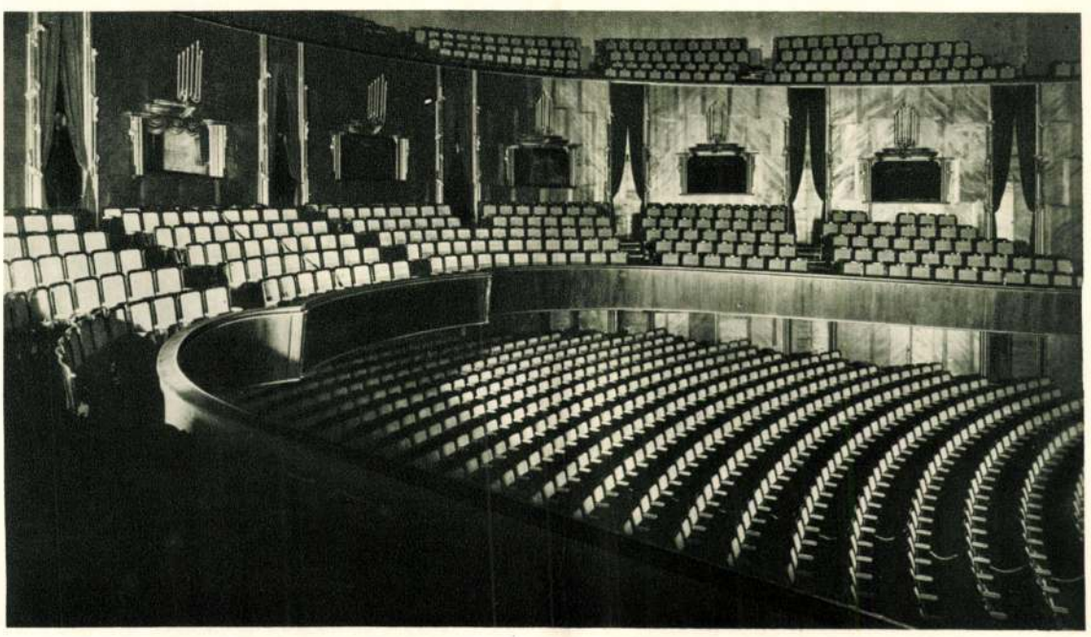

KAUFMANN OSZKÁR: A BERLINI „STAATSOPER AM PLATZ DER REPUBLIK" NÉZŐTERE

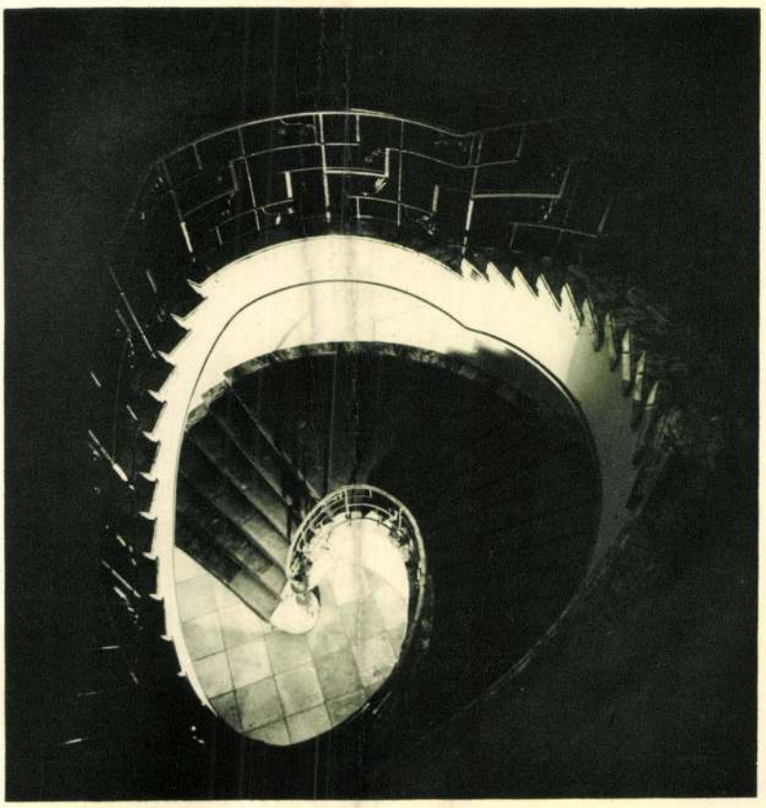

KAUFMANN OSZKÁR: A BERLINI „STAATSOPER AM PLATZ DER REPUBLIK" LÉPCSŐHÁZA

az építkezés az infláció idejébe esett, a rendelkezésére álló nagyon mérsékelt anyagi eszközök folytán keze erősen kötve is volt, de még így is a legjobb megoldást mutathatja fel. A belső tér faburkolata, esztetikai kvalitásai mellett, az operaháznál oly fontos akusztikai kérdés megoldását is szolgálja és a térelosztás és a színhatások alapos mérlegelésével egységes, grandiózus térszuggesztiót teremtett. Hatásos ízlésesség nyilvánul az e célra alkalmazott fenyőfa tónusában, melyhez kiegészítésképpen járul a fehér bádogból készült díszítő ornamentika és a mindvégig fentartott pasztellszínek.

Három kisméretű színházban, az intím kamaraszínház karakterénél fogva, Kaufmann szabad teret engedhetett gazdag, dekoratív fantáziájának is, melyet addigi monumentálisabb feladatai természetéhez mérten mérsékelni volt kénytelen. E kis színházak csodálatos szépségükkel és raffinált ízlés-hatásukkal legföljebb csak az intím barokk udvari színházakban lelik párjukat, anélkül azonban, hogy akár csak a legkisebb mértékben is másolást vagy a régi formanyelv átvételét jelentenék. Legmélyebb és legintenzívebb megértéssel tudatosíthatja itt a művész a színház valódi, legtitkosabb és mindenkori lényegét, mely a *játékot*, az élet szépségének és legfőbb örömének megérzékítését célozza és amelynek szolgálatában az építészet nem csupán *kerete* a színpadi játéknak, hanem már egyúttal magában a *színtere* is.

Az első, a „Theater am Kurfürstendamm", Berlin nyugati negyedének legelegánsabb utcájában, luxuslakások, fényes üzletek és mulatóhelyek tőszomszédságában, már elhelyezésénél fogva is predesztinálva volt gazdag, dekoratív és pompázatos megoldásra. Játszi ornamensek fogják körül a színpad keretét, a nézőteret és a foyer-t, vegetabilis könnyedséggel kúsznak a dekoratív formák — dús művészi fantázia pajzán, nekirugaszkodott játékai —, anélkül hogy csak valaha is nehézkessé válnának vagy fölkeltenék a túltömöttség és

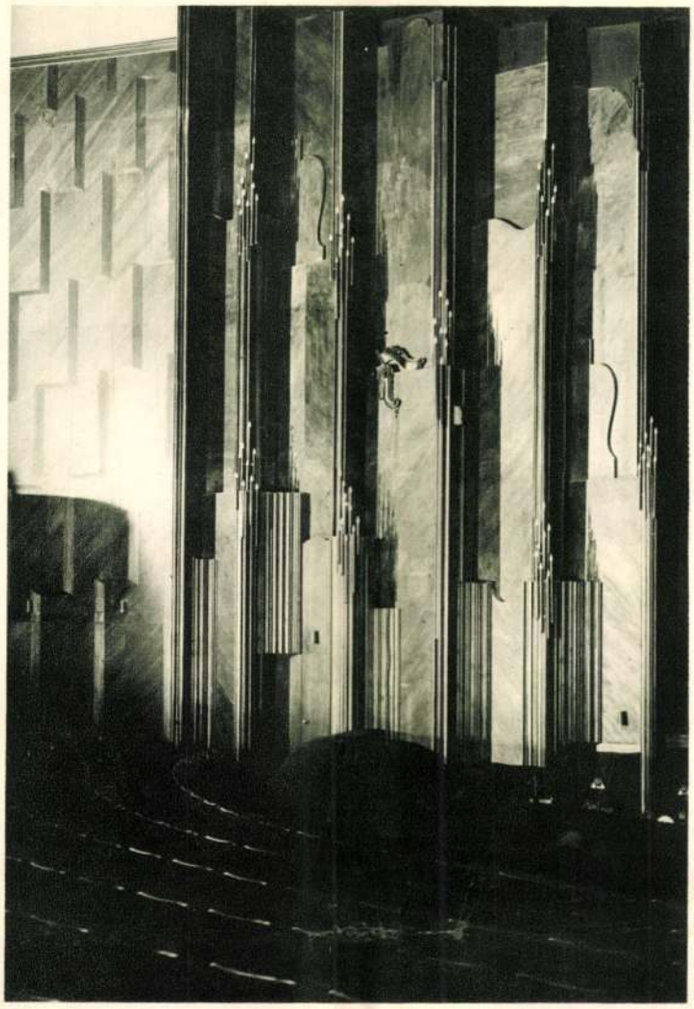

KAUFMANN OSZKÁR: A BERLINI „STAATSOPER AM PLATZ DER REPUBLIK": FALKIKÉPZÉS RÉSZLETE

feleslegesség érzetét. A bizarr vegetabilis formák figurális megoldásokkal váltakoznak és ragyogó, de sohasem erőszakos színekben tartva hallatlanul ízléses, díszes és megkapó hangulatot teremtenek. Egy távoli, halk reminiszcencia a rokokó játszi, könnyed formáira érvényesülhetett itt, a barokk minden nehéz pompája és szigorú ünnepélyessége nélkül, egészen modern megoldásban, legföljebb a vitalitás rokonszerű inspirációjával. E formaakarás legtalálóbb szerencsés megjelölése kétségtelenül csak az „expresszionisztikus rokokó" lehet, melyet az itt először nyilvánult stílusra találóan alkalmaztak is.

A „Komödie"-ben, a Reinhardt számára készült második kamaraszínházban, ismét az intím udvari páholyszínház principiuma talált megvalósulásra. Nehéz átépítési feladatot jelentett, földszintes irodahelyiségek ügyes, számító átalakítása adja az alapját. Könnyed és intím jellegben ízléses tagoltság fogja körül az apró páholyok négyzetes keretét és üde színezésű, kevés vonalú, improvizáltan ható freskók hangsúlyozzák a színház, a komédiajátszás vonzó, megkapó feladatát. Ha fel is merülhet a barokk udvari színház hasonlata, a megvalósítás itt egészen elütő, kizáróan modern eszközökkel történt. Nincs benne semmi konvencionális forma, semmi ünnepélyes súlyos pompa, csak a modern ember szépet kereső, precióz, elegancia után való vágyakozása közvetíti a rokonságot. Míg egy igazán tiszta barokk stílusú színházban mindig hiányzó kellék marad a régi pompás

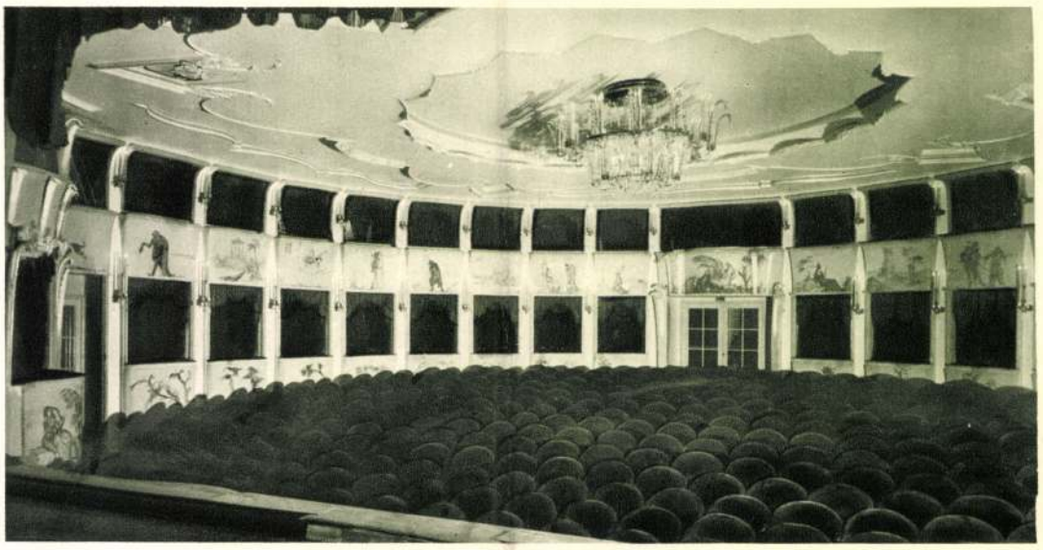

KAUFMANN OSZKÁR: A BERLINI „KOMÖDIE" KAMARASZÍNHÁZ BELSEJE. 1923

KAUFMANN OSZKÁR: RÉSZLET A BERLINI „KOMÖDIE" NÉZŐTERÉBŐL:
A PÁHOLYOK

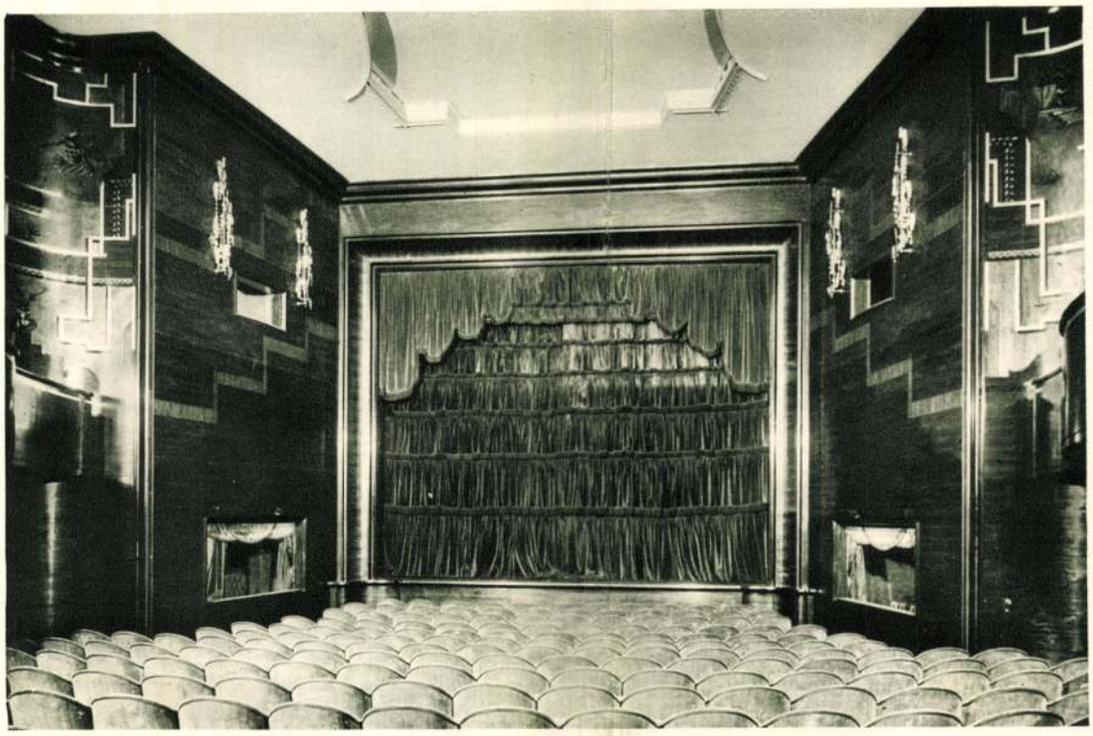

KAUFMANN OSZKÁR: A BERLINI „RENAISSANCE“ SZÍNHÁZ BELSEJE

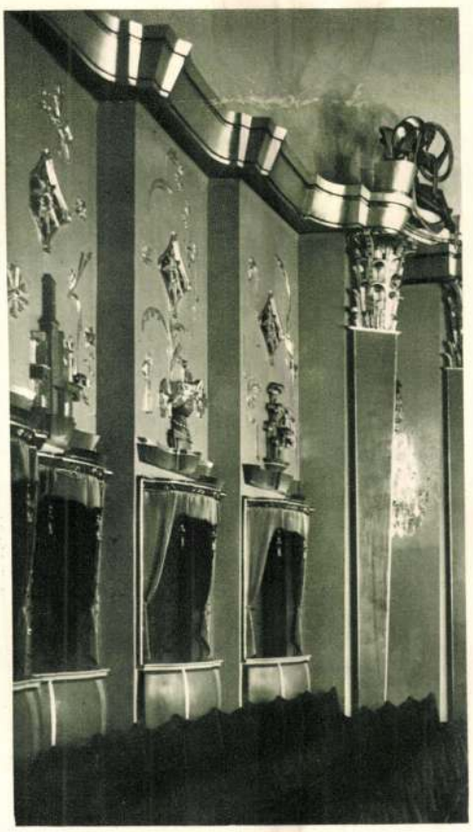

KAUFMANN OSZKÁR: RÉSZLET
A „THEATER AM KURFÜRSTENDAMM“
NÉZŐTERÉBŐL: A PÁHOLYOK KIKÉPZÉSE

KAUFMANN OSZKÁR: A BERLINI „RENAISSANCE"
SZÍNHÁZ ESTI VILÁGÍTÁSBAN

kosztüm, a brokát, frakk és a krinolín, — addig itt a mai elegancia mérsékelt eszközei, a női divat és a fekete frakk vagy szmoking letompított színhatásai jelentenek disszonanciát a kerettel. Az összesség játékos, könnyed atmoszférája pedig ismét intuicióval megoldott színtere a színpadi „komédiának".

A „Renaissance-Theater" szintén régi, hiányokkal teli architektura átalakításából létesült. Kaufmann-nak itt a régi színházaiban kipróbált faburkolata vált a bájos, intím hangulat közvetítőjévé. A nemes, meleg-barnaszínű fát impresszionisztikus modorban tartott intarziák díszítik, különös precióz jelleget kölcsönözve az összhatásnak. Az emelet átfutó, síma hulláma nem szeli ketté, hanem összekapcsolja, egységesíti a teret. Nemes egyszerűségű, elragadó kamaraszínház megoldását képviseli. A bejárat külső architekturája a hatalmas, karcsú ablaknyílásokkal, aláfestő kék világítási eszközökkel szerencsésen egészíti ki, mintegy előkészíti a színház magának való, külön illuzionisztikus világát.

Kaufmann valamennyi épületénél külön figyelmet érdemel erősen kifejlett iparművészeti érzékének a megnyilvánulása is. Mert ez a kiváló tehetségű építész nemcsak a monumentális térképzés mestere, hanem az igazi művész teljes, mindenre kiható szeretetével reányomja kitünő ízlésének bélyegét még a leglényegtelenebbnek látszó aprólékosságokra is. Figyelme kiterjed az összhatás ezer aprólékos komponensére, minden még oly alárendeltnek tetsző részlet kiképzésére is a legnagyobb gondot fordítja és semmi sem lehet oly lényegtelen, hogy ne vonná bele az egészhez való viszonyába. Az interieur minden kellékének, akár csillár, rácsozat vagy lépcsőházi díszítés is legyen az, megadja az összességgel egybeható formáját. Az összességből kieső, a benyomást zavaró vagy felesleges és mellőzött részleteket nem találunk sehol sem.

A „Café Schottenhamml" a Tiergartennegyedben, másfajta építészeti feladat sikeres megoldásáról tesz tanubizonyságot. Elegáns kávéház, melyben otthonos jelleggel és a nagyvilági elegancia minden

raffinériájával egy kényes ízlésű társadalmi réteg délutáni és esti összejövetelei számára talált megfelelő otthont. Az egyik terme, az ú. n. porcellán-kabinett, remek kis ékszerdoboz hasonlatosságát juttatja eszünkbe. Az egész helyiség kellemesen elüt a hasonló célt szolgáló helyiségek túltömött vagy hideg eleganciáju stílusától.

Kaufmann sokoldalú munkásságában a színházak mellett még jelentős helyet foglal el a házépítészet is. Számtalan elegáns Grunewald-i és Wannsee-i villát épített, ahol bár mindig alkalmazkodnia kell az egyes megbízók különleges igényeihez, mégis félreismerhetetlenül nyomja rá sajátos formanyelvének kifejezését is. Talán itt is felmerülhet néha a XVIII. század elegáns, ízléses megoldásainak hasonlata, — de ismét csak modern érzésbe átültetve, praktikus belső elosztások és a díszítés modern felfogású, organikus alkalmazásában.

Itt is, valamint a színházi belső terek ritmikus, tökéletes dekorációjában, egy nagyon muzikális érzékű művész kecses, letompított akkordjai hangzanak fel. „Az architektura megfagyott zene" definíció Kaufmann építészetében eleven példára talált. Mozarti, kikristályosodott harmoniák öltenek architektonikus formákat.

Kaufmann Oszkárban egy modern építész gazdag munkásságával ismerkedtünk meg, aki a modern építészet keretén belül egyéniségének erős, pregnáns színezeténél fogva semilyen iskolába sem tartozik, hanem az alkotó megtántoríthatatlan biztosságával halad a maga útján, melynek kettős eredője, gyökere van: egyrészt az iskolák és jelszavak szuverén kikerülése, másrészt a jelen követelményeinek felismerése. Ezeknek a saját ízlésében, életerejében, egyéni gazdag képzetében való lecsapódása nyilvánul meg alkotásaiban.

DR. HAJÓS ERZSÉBET
(Berlin)

FÖLDES LENKE MŰVE
Az Orsz. M. Szépművészeti Múzeum tulajdona

FÖLDES LENKE MŰVEI

Kaufmann Ozkár

épitész

l.

Helsingfors 15.l.

1526.

Grünwald Béla:

Az úr angyala és a p

Az előtérben

ketten meglepetve né

hirdetve a megváltó

ragyog. A pásztorok

borjára tamaszkodik

a földön ül. Körülöt

állati bőrt visel

Alól jobbra ez a jelés

Olajfestés, vá

Vetetett 1896-

Ára 1500 frt

Elszámoltat

Elfogadtatott 189

1899 X. 14-

vai kiállítása eng

honnan 1900. IV

339/96. 382/96.

319/96

Kaufmann Orbai

l.

Mádai 82. l.

Kaufmann Oszkár

rod.

Hildeb 1931

31 O. L.

Kaufmann Ondrás

épitesz

vül. Ujszentanna, 1873.

lásd

Ujv. M. Zs. L.

457. l.

van rájuk. A zsinórpadlásnak hatvan felhúzója van. A világítás négyszínű, vörös, fehér, zöld, sárga, és intenzitása száz fokú lehet. Három súgólyuk van, nem az ismert és ízetlen kagyló alatt, hanem diszkrétül beleszerkesztve a színpad alsó keretébe; a súgón kívül a rendező és a világítómester figyelheti innen az előadást. A színházban nyolczszáz ember számára van hely. A területe 996 kvadrát méter; az összes költségek 760.000 márkára rúgtak.

Ez a Hebbel-színház. A fiatal építőművész, aki általa a híresség aranycsengését szerezte meg a nevének, magyar ember. A komoly, szép ház a Königgrätzerstrasseban nyilván egy művészi karrier első jelentős stációja; és egy kicsit elégtétele és büszkesége a magyarságnak is ebben a városban, ahol olyan sok a hajlandóság a lekicsinylésünkre.

Berlin

BIRÓ LAJOS

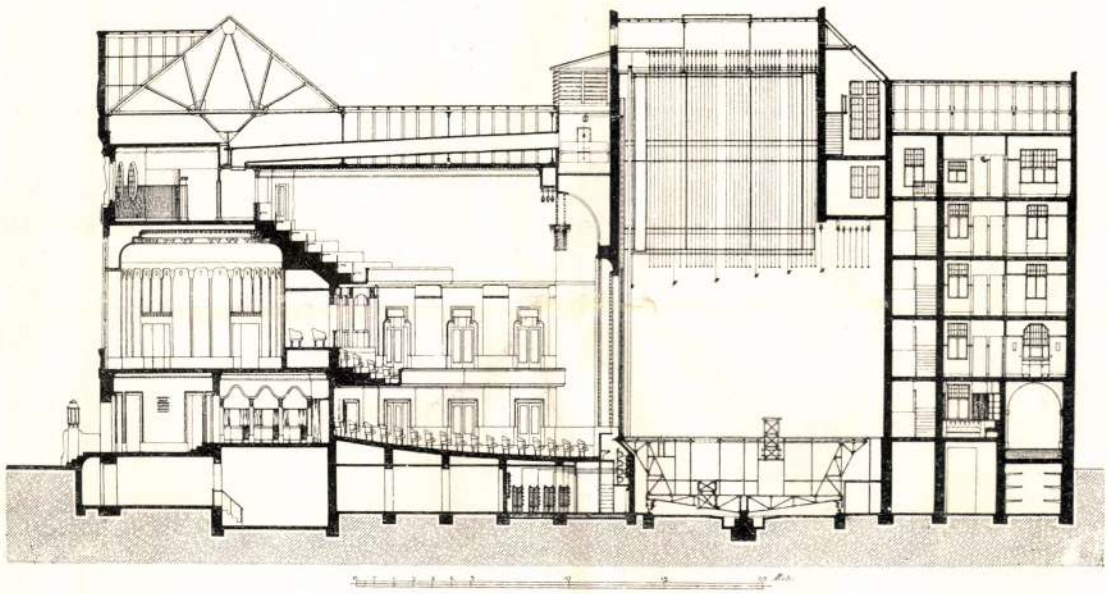

A BERLINI HEBBEL-SZÍNHÁZ
HOSSZMETSZET
KAUFMANN OSZKÁR MÜVE

KITAGAWA UTAMARO

Szó lesz szokatlanul finom asszonykákról, akiknek élete szelíd mozdulatokban fejeződik ki, selymes ruhájuk ráncvonala bő lendülettel iramodik a piciny test idomain végig, a hajlásuk ujjszerűen bájos és a járásuk hasonlatos a fehér holdfényhez, mely végigsuhan a virágokon, hogy szirmuk sem görbül. Olykor gitáron játszanak karcsú ujjakkal, mialatt a tekintetük az elénekelt mese tovatünt idejébe száll és a lehetetlenségek csodái közt kalandozik. Máskor különös szobák négy fala közt tesznek-vesznek, miknek ablakai egy darab kék eget hasítanak ki és engedik, hogy a cseresznyefa odakünn bizalmasan bólogasson befelé. Fésülködnek, babát öltöztetnek, vagy parányi kezekkel tálálják a tealevél forrázatát. Avagy szeretnek. Nem azzal az indulatossággal, mely a mienk: az ábrándok szelídsége van az ő szerelmükben, csupa halk szó és csitító odaadás. Örömeik tele vannak a szemérmesség bájaival és a hála fényével. Nemzeti ünnepek tömkelegében látni őket azzal a mosolylyal az ajkon, melyet évszázadok művészserege áhitatos egyformasággal rögzített és látni őket mesés tájak sétaútjain, gazdag ruházatban, gondos hajékkel, a kultivált semmittevés aranykorszakában. Egy múló ötlet tartamáig ama finomlelkű nyugati nép rokokohangulata szitál le, a nyesett kerti fák virágdús háttere fejlik ki, mulató párok sétálnak, női kacagás hallszik s ami marad — mesterséges nehéz illat a levegőben s egy elejtett selyemszalag a földön . . . Szó lesz asszonyokról, akiket ismerünk s kik mégis annyira újak nekünk. És szó lesz állatokról is. Recés szárnyú, színes bogarakról, nyílsebes, evező madarakról, amik függni látszanak a levegőben és a tarka kagylók sokféleségéről. Törékeny holmi mind, amit páratlan lapokon összehordott egy szorgos művész keze; ami benyitót talált az ő lelkébe és végül kisugárzott, mint örökszép alkotás.

A japán Utamaro művészetében megszerettük azt a finom jelenséget, mely legapróbb munkájában is megvan és elárulja az ő eleven közelségét. Amikor munkálkodni kezdett, a fametszés művészete másfélszázados hagyományokból pompázott. Függetlenné vált már kiinduló szakában a kakemonók szellemétől és Moronobú személyében oly művészre akadt, aki az anyagkezelés nehézségein diadalmaskodva, megsejtette a hozzáfűzött formavilág minden új lehetőségét. Egyszerű dúcokkal dolgozott, feketékkel, és döntő súlyt helyezett a vonalra, mely magába vette a mozdulatok lendületét és egyben befoglalta a térbeli vonatkozásokat is. Amit a rajzolók és ecsetelők szaggatott, idegesen töredezett vonalkákkal elevenítettek meg, az a vésőnek szánt motivumokban hirtelen szűkszavú futammá zsugorodott össze és az egyszerűség látszata mellett mégis magában rejthette a lényeg ezer szépségét. Morunobu xilografiai erényei másban is erősek. A kifejezésmód újszerűsége dacára

lásnak egy megszorítását tehát sietve ide kell írni: ebben a színházban nem lehet operettet vagy Feydeau-bohózatot játszani. Stiltelenség volna. De ez a színház a Hebbel komor és mély zengésű nevét írta a homlokára, ez a színház a nevével és a programmjával elkötelezte magát a legelőkelőbb művészi törekvéseknek, a minden plebejusbukfencet és hisztrió-fogást finnyásan kerülő irodalmiságnak, ennek a derűs, tiszta és fenséges művészetnek pedig szebb hajlékot aligha lehetett építeni a Kaufmann Oszkár színházánál. Komoly, elegáns és szép színház ez; tanuságtétel a máról; ebben az értelemben — mint minden nagy alkotás — a tiszta líra: egy kővel és vassal, üveggel és fával dolgozó művész lelkében így tükröződött, ilyen formákba formálódott, ilyen keretet kívánt a maga számára az a gondolatkomplexum, amely ma a Hebbel nevéhez fűződik.

Maga az épület meglepi az embert. Különös és szokatlan. A fal tömör nagy kőkockái biztosan és karcsúan emelkednek fölfelé, kétoldalt egy-egy keskeny ablak húzza alá a délceg felnyulásukat; a háromszögű homlokzat széles, egyszerű és — mert dísztelen — előkelő szépségű síkja megkoronázza a falakat és a maga széles egyszerűségével nyugalmassá és komolylyá teszi az épület egész homlokát; a két oldalfal nagy kőkockái között pedig a középen mészkőbe vágva félkörben öt karcsú ablak nyílik ki; mintha maga az épület nyílnék ki, mintha belőlről áradna ki egy nagy világosság; ez a nyájas, fehér ablaksor derűt és melegséget hoz az egész konstrukcióba, nagyon érdekes, nagyon szép, nagyon színház. Igaz: nincs egyetlen oszlopa sem. Igaz: nem könyököl előre, hogy a felrobogó ekvipázsoknak egy előcsarnokban fedelet nyújtson. Nem sablon, nem fellneréshelmer. De azért színház; nincs rá kiírva, de ha valaki a derűs öt ablakot, az egész nyájas félkört a középen és az egész házat megnézi és nem mondja rá, hogy ez színház, nem hiszem el róla, hogy intelligens ember.

Az épület a Königgrätzerstrasseban áll, zajos és rút nagyvárosi utcán. Szűk telekbe kellett belekomponálni, egy centiméterrel sem tovább a telekkönyvi határnál és ebből a

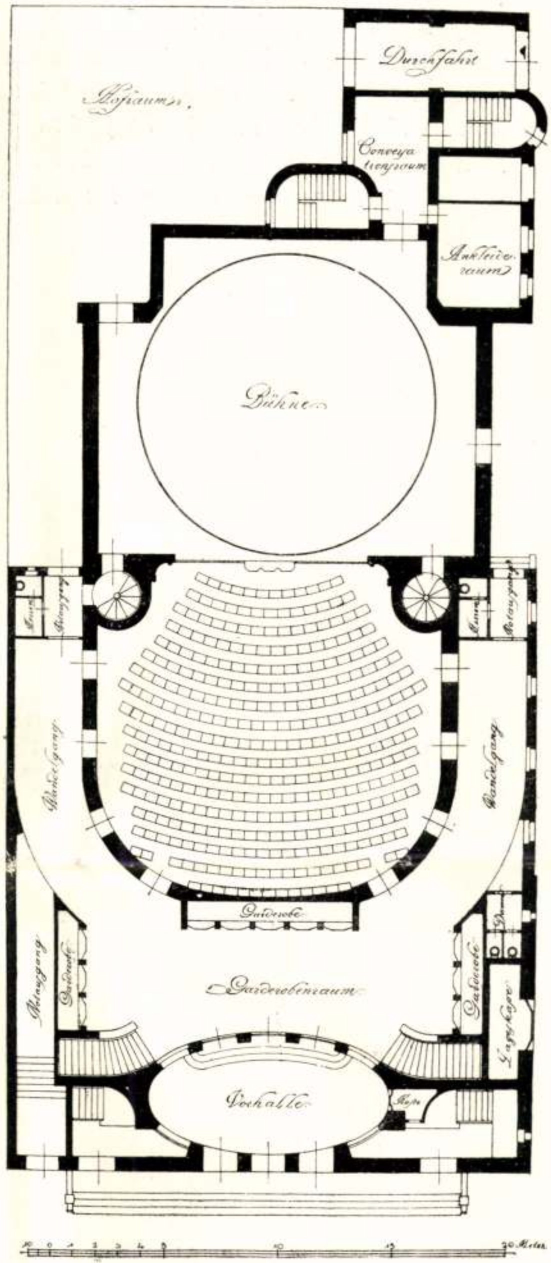

A BERLINI HEBBEL-SZÍNHÁZ
ALAPRAJZ
KAUFMANN OSZKÁR MŰVE

Prokrusztesz-ágyból úgy került ki a művészi gondolat, mintha a frissessége és az eleganciája a tervezői ötletesség kényelmes dúslakodásának, nem pedig nehéz agymunkának volna a következménye. Formásan és tisztán tagozódik a ház négy részre: az előcsarnok, a nézőtér, a színpad és az adminisztrációs szobák

egy-egy fejezetére. A kapuk elől szerények, komolyak, hencegés nélkül valók, a kőbe van bele vágva a helyük. A kapuk egyszerű dísze azonban művészkéz munkája és jobbra és balra a homlokzat előtt kőtalpakon két nehéz bronzlámpa áll: ezeket a lámpákat is művészkéz rajzolta a bronzöntő számára.

Lámpagyári ízlés, selyemkereskedő-ötletesség, kárpitosítélet sehol nem jutott itt szóhoz. Ez a színház belőlről tehát nem fehér-piros-arany. Mikor az ember a nézőtérre belép, úgy érzi magát, mintha egy nagyúri ház intim, finom, diszkrét és nagyon előkelő úri szobájában volna. A csendes és diszkrét előkelőségnek a levegője van ezen a nézőtéren, ezt érzi először az ember.

A földszinten nincsenek páholyok: nyilván nem lehetett őket úgy elhelyezni, hogy a vonalaknak és színeknek ezt a nemes harmóniáját el ne rontsák. A földszinten szürke bársonynyal bevont karosszékek állanak, a színpadi függöny is ebből a szürke bársonyból való. A színpadot fekete palizanderből készült keret veszi körül. Ez a fekete keret olyan mint egy komoly képnek a szép kerete, ebben az elegáns keretben omlik le a bársonyfüggöny és folyik később a játék. A fekete keret magasságáig barna fával vannak beburkolva a falak. Ahol a burkolat véget ér, ott selyemtapéta kezdődik; a mintája lila, sárga és zöld; ez ér fel a tetőig. Erre a háttérre rajzolódik rá két erkély. Barna aranyragyogású fából valók; az első erkély a színpadnál kezdődik és egy lendülő félívben öleli át a nézőteret; a második emeleti jóval hátrább kezdődik és egy másik barna aranyragyogású félkört rajzol a fekete faburkolatra és a sárga-lila tapétára. A tetőn nincs ott a megszokott csillár. Ez a tető-tető. Nem töri meg, nem lyukasztja át a fényárral hencegő lámpa, A világítást előlről százötven kis lámpától kapja a színpad; a színpad fekete kerete fölött négy karcsú, egészen originális kristálydíszű csillár függ. A fekete palizander, az aranybarna és a szürke bársony közé még két szín súgárzik be. A karcsú lendületű első erkély mögött, a második erkély ragyogó barna vonala alatt hét páholy van belekomponálva a faburkolatba. Finom és előkelő kis skatulyák ezek, egy-egy gyöngyös ragyogású kristálydíszű lámpa ég felettük; a páholyok fala lilás a függönye szelíd zöld. Mindez együtt a vonalaknak és a színeknek, a formáknak és az ostoba díszítéssel el nem rontott, becsületes anyagnak olyan finom harmóniáját adja, amilyent más színházi nézőtér nem ad. Semmi vásárosság, semmi komédiásság, csupa derék őszinteség; nagy tiszta sík, jó anyag. Maga az a törekvés, hogy a színházi nézőtér ilyen diszkrét és elegáns úri szobává váljék, nem egészen új. A Kammerspiele, a Reinhardt színháza már ilyenformán van megcsinálva. De ami ott még kezdet, abból itt kifejlett ékesszólás lett.

A folyósón az ajtók diófából és palizanderből vannak; a selyemtapéta levendulakék, a szőnyeg barna szmirna; tükrök lógnak a falon patinázott bronzkeretben; a kandalló fekete palizander-keretét lánc-sor zárja el; egyik lámpa szebb a másiknál, mindent művészi kéz tervezett itt, mindent művészi ízlés hangolt össze, a színhatások, a vonalak és a formák hibátlan szépsége nagy díszítő talentumból virágzott ki, amely a dekorativ hatások egész skáláján úgy játszik, mint a virtuóz keze a zongorán.

A ruhatár minden bizonnyal a legkevésbbé alkalmas helyiség dekorativ hatások elérésére. A fekete palizanderből nagy vonalakkal megépített ruhatári fülkéket azonban itt narancssárga függönyök zárják le. Az első emeleten van a foyer. A fala félmagasságban fekete fával van beburkolva. A teteje tompasárga és halkzöld. A szmirnaszőnyege heliotrop, sárga és fekete mintákkal. Elől az öt karcsú ablak, amely az utcára nyílik. Az egész egy lágy elipszis. És a foyerban és a ruhatárban, és az igazgatói szobában és az öltözőkben mindenütt ott az alkotó művész kezenyoma.

Egységes stílus, egységes művészi hangulat van az egész házban, amely elér és betölt minden zugot, nem feledkezik meg egyetlen lámpáról, egyetlen öltözködő asztalról sem.

Azok számára, akiket érdekel, álljon itt néhány adat a ház színház-technikai berendezéséről. A színpad szélessége tizenhat és fél méter; a mélysége tizennégy méter. A színpad forgószínpad; két süllyesztője van, amelyeket oda lehet forgatni, ahol szükség

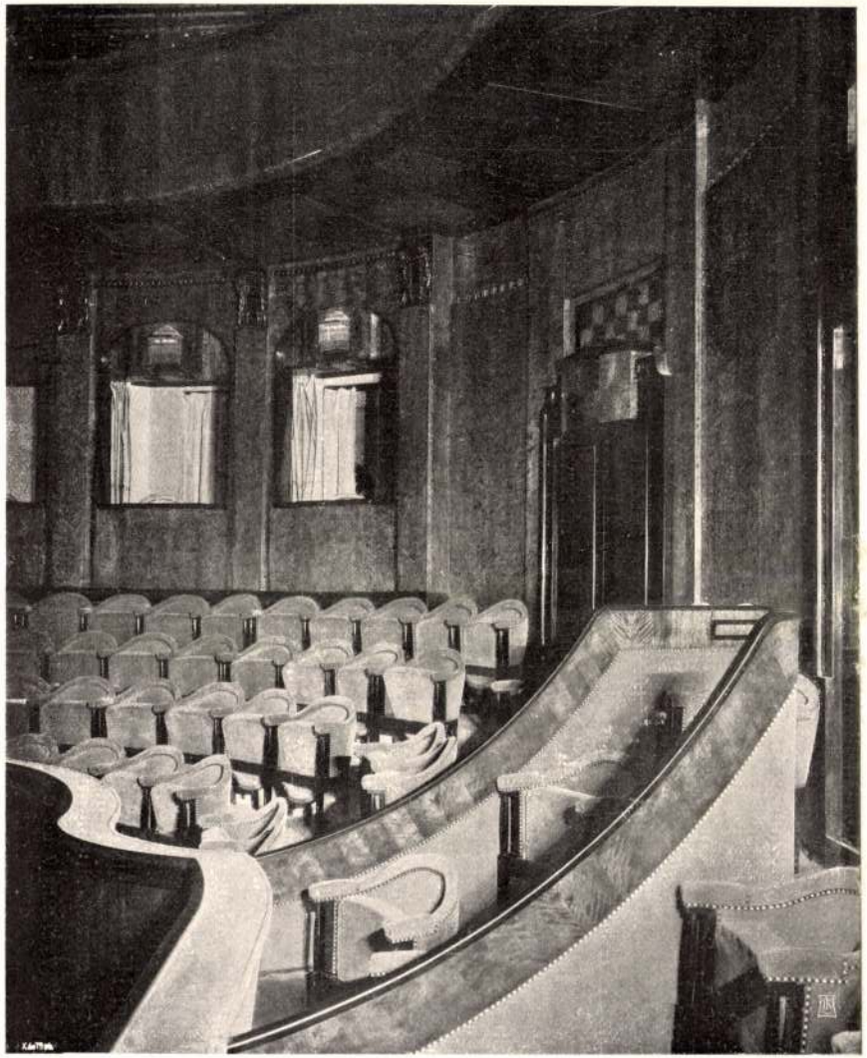

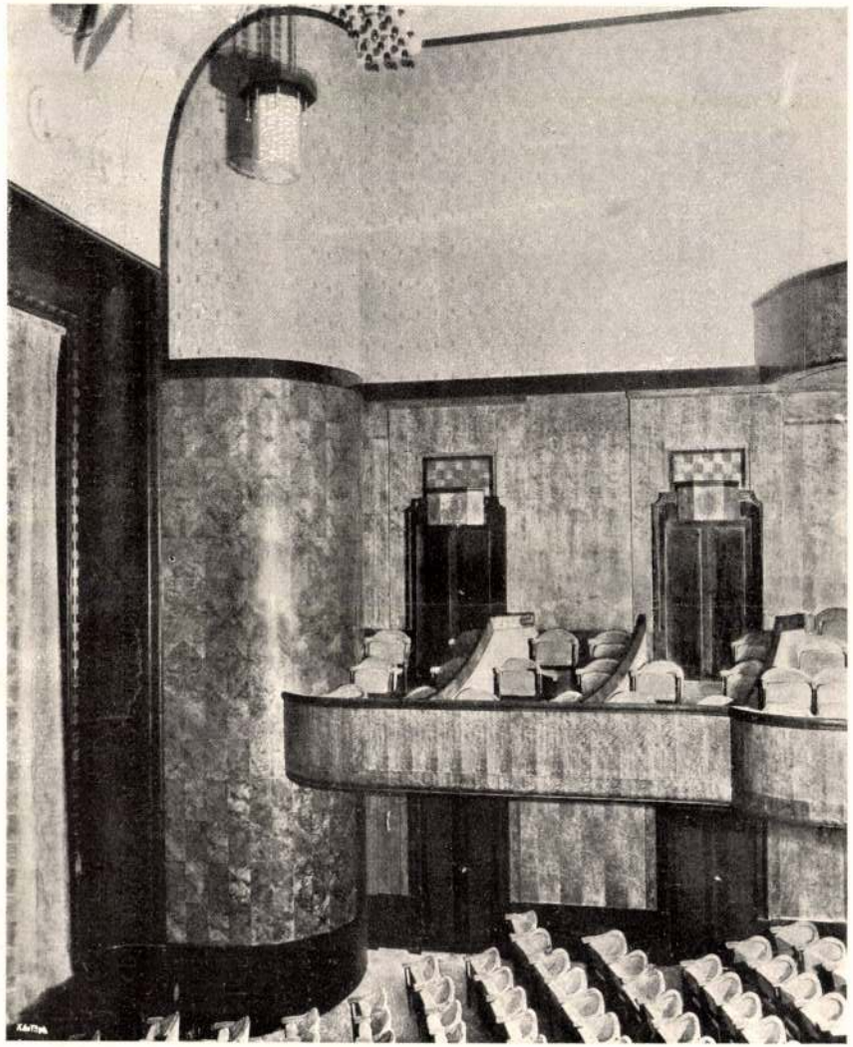

RÉSZLETEK A BERLINI HEBBEL-SZÍNHÁZ BELSEJÉBŐL
KAUFMANN OSZKÁR MŰVE

A HEBBEL-SZÍNHÁZ

Az építőművészet a szomorú ájultságnak egy hosszú korszaka után, egy vergődéses, egy impotens korszak után, amely már az akarásról is lemondott és a melynek a legfőbb bölcsesége az volt, hogy történelmet kell tanulni és régi mesterek lelke nélkül régi mesterek mintáit kell másolni, a másolásnak ez után a bágyadt korszaka után, friss és termékeny életre ébredt. Senki sem kételkedik többé benne, hogy téglából másképen kell építeni, mint terméskőből vagy éppen márványból, hogy malterrel nem lehet a rusztikát utánozni, hogy oszlop csak odavaló, ahová való és hogy acéllal, üveggel, színházakat, parlamenteket, bérházakat másképen, ha úgytetszik, más stílusban kell építeni, mint ahogyan a kölni dómot építették. Multatuli azt mondja, hogy a gótika csodái úgy születhettek meg és azért reszket bennök a kor lelke, mert az építőművész ugyanazzal az áhítattal épített, a melylyel a hívő ember, a középkori ember mádkozott. Az utolsó negyven év templomai, parlamentjei és palotái között hány van, amelyről a huszonnegyedik és huszonötödik század emberére majd a tizenkilencedik századnak akkor már történelmi levegője árad?

A berlini Hebbel-színházról a legelső dicséret, amelyet el kell mondani, az, hogy az korunknak egy komoly és elegáns, új formanyelven beszélő és elokvens dokumentuma. A második dicséret összefügg az új életre ébredt építőművészetnek egy legjobb értelemben vett művészi és mégis demokratikus vonásával: azzal, hogy az építőművészet nem áll meg többé a falaknál, az ablakoknál, az oromzatoknál, más szóval a maga művészi objektumának a külsejénél, hanem átlép a falakon, behatol a házba és ugyanazt a talentumot vagy ízlést, amely a külső épületet megteremtette, a belső épületnek is szolgálatába bocsátja. Az iparművészet csodálatos eredményeire tette rá a kezét a modern építőművészet; a művész tartozik egy kissé mesteremberré lenni, amint a művészetek legragyogóbb virágzásának idején a szónak olyan nemes értelmében mesterember volt szinte minden művész. A tervezőnek, az építőnek, a vasgerendákkal és kőkockákkal dolgozó művésznek ez a behatolása a házba, az elrendezésnek, a díszítésnek az egységes mivolta, az a buzgó és türelmetlen művészi ösztön, amelynek az utolsó lámpa éppen olyan fontos, mint akár a homlokzat, az a gyönyörűen artisztikus kicsinyeskedés, amely a szőnyegek színeit is maga akarja megállapítani, ez teszi a Hebbel-színházat egyrészről azzá a tökéletes dokumentumává a kornak, amelylyé a külső művészete még csak félig tette volna, másrészről ez teszi a világ egyik legszebb színházává.

Akármilyen szuperlativuszt ír le az ember, előre érzi az olvasó kételkedését, és előre fél a gúnyos mosolygástól. A legfőbb magaszta-

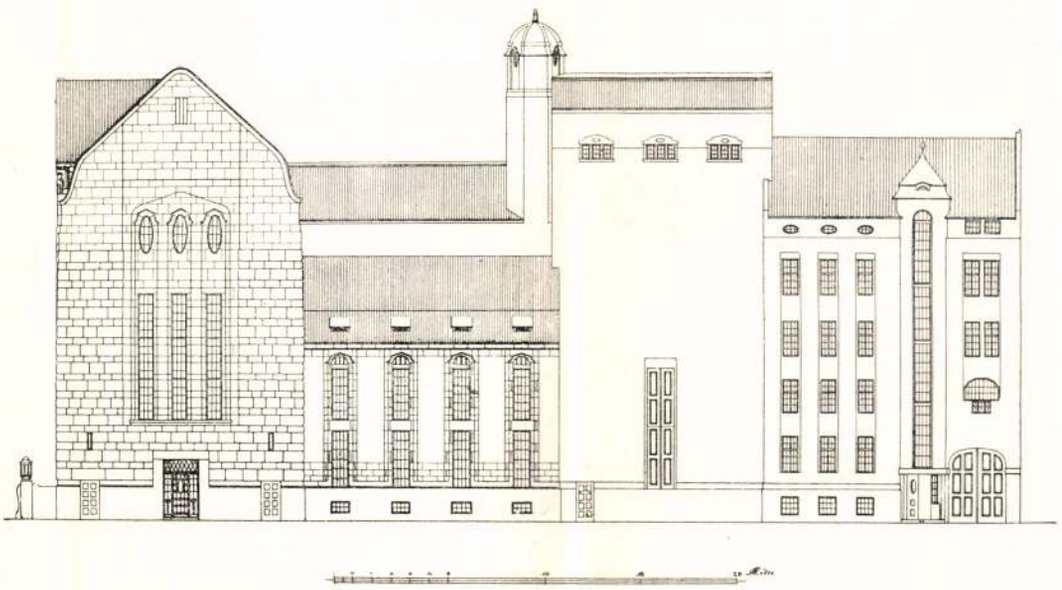

A BERLINI HEBBEL-SZÍNHÁZ. METSZET
KAUFMANN OSZKÁR MŰVE

Amint egyszerűbb, önálóbb, szélesebb és erővel teljesebb lett, mint a „Hollandi szélmalom"-nál (1872.) láttuk, a zsürinek nem kellett többé. A visszautasítások egész sora következett. Ő bölcsen kitér az ádáz módon nyilvánuló harag elől. Egyéni jellemére semmi sem vet annyira világot mint vas következetessége, mellyel föltett szándékához mindvégig hű maradt. Csupán egyetlenegyszer 1880-ban kísérelte meg a bejutást „Az ár pusztítása" (Le Debâcle) c. művével. Nem kellett. Utóbb nem szorult többé a vendégszeretetre s ő a nagy „visszautasított" utasította vissza azontúl a hivatalos elismerést minden fajtájában. Hírneve tetőpontján a kormány a „becsületrenddel" óhajtotta kitüntetni, azonban a kísérlet hajótörést szenvedett merev ellenszegülése folytán.

Azonban térjünk vissza a korábbi évekhez. Az 1870-iki háborús események elszélesztették a művészeket. Kevesen követték Monet példáját, aki a vezérkarban foglalt helyet, vagy H. Regnault-ét, aki a csatatéren vérzett el. Művészünket Hollandiában és Londonban találjuk. Itt ismerkedett meg Daubigny ajánlása folytán Durand-Ruel-lel, aki képeit eleinte csaknem kizárólag vásárolta. Miként a korábbi franciákra (Gericault-Delacroix) az újabb keletű angol tájképésziskola: Constable és Turner nagy hatással van reá. Különösen az utóbbi merész és erővel teli kolorizmusa mindinkább a színeffektusok és színhangulatok irányába sarkalja. Ecsetje alatt megszületik a modern tájkép, úgy amint az Worpsvede-től Nagybányáig és Szolnokig a kontinens összes számottevő tájképészeit inspirálta. Minden vibráció és mozgás, minden szín és levegő, minden életet és meleget sugároz. A tárgy mellékes, fő a festői hatás s a színhangulat.

Számtalan változatban festi a London-bridget-et, a Charingcross-hídját az egymást követő vagy keresztező vonatokkal, a Westminster-parlamentet ködben, hóban, napsugárban.

A háború lezajlása után visszatér argenteuil-i otthonába, a Szajnapartra, hol nyolc évig marad (1870—78.). Rendkívüli tevékenységet fejt ki. Egyénisége teljesen kifejlődik, miként azt az „Argenteuil-i híd" c. festménye mutatja készült (1874-ben). Meleg nyári napon vagyunk. Tiszta és átlászó az ég kékje. A szemben levő parton fák vonulnak, valami erdőség. A lombozat a déli nap tikkasztó sugarát elevenen sugározza, valamint fényt lövelnek a lomb sűrűjéből előkandikáló sárgás-fehér házfalak. A hídon nehány járó-kelő fáradtan ballag. És a víz, melyben az ég képe tükrözik, hogyan ring, mozog, valóságos diadal

miként az festve van. A cseppfolyós anyag, ecsetje alatt valóban cseppfolyós, a felhő könnyed és libegő, — már mások megmondták, hogy tele fagyaszt, nyara perzsel.[1] Ugyanez áll a „Város a vízparton" (1872. Moreau-Nelaton gyűjt.) és a „Pipacsos mező" 1872 u. o.) c. művekről.

1874-ben jött létre az első „Salon des refusés" a Bd. des Capucines-en, Monet öt képpel vett részt. Itt állitotta ki: „Impression-

RÉSZLET
A BERLINI HEBBEL-SZÍNHÁZ HOMLOKZATÁRÓL
KAUFMANN OSZKÁR MŰVE

Soleil levant" (Napkelte-impreszió) c. képét, melytől az egész mozgalom utóbb nevét nyerte.[2] Következő évben a Hotel Drouot-ban bocsátották árverés alá képeiket. E vállalkozás azonban alig nehány száz frankot jövedelmezett. 1876-ban újabb kiállítás következett.

1878-ban elhagyja Argenteuilt és Béthenilben találjuk. Itt készült a Luxemburg-múz. falusi temploma (1872), s a káprázatos „Parkrészlet" (1878.) melynek virágai nem csupán ragyognak, hanem kevés hijján illatot árasztanak. A hetvenes évek végén több téli tájat fest pl. a föntebb említett „Pusztító árat".

1880-ban külön kiállítást rendez a Bd. des Italiens-en a „la Vie Moderne" c. folyóirat szerkesztőségében.

Majd melegebb vidékre vonul s egy ideig 1884—1888. a földközi tenger partján kóborol, 1889-ben a Creuse-ben van és fehérre meszelt apró házak falait festi a sötétlő hegyek alján.

Midőn 1886-ban kiállít a Bd. Madeleine-n, a hangulat kezd megváltozni vele szemben. De nem késik soká a teljes diadal. Három évvel utóbb Rodin-nel együtt állít ki Georges Petit szalonjában összesen 145 képet. A támadók lerakják a fegyvert és senki sem vonja többé kétségbe nagy tudását, renkívüli tehetségét, óriási erejét, képeiért rengeteg összegeket fizetnek. Míg a „Saardam-i csatorna" c. képét korábbi tulajdonosa nyolcvan frankért szerezte meg, utóbb húsz és harmincezer frankon kelt el.

1887-óta az Eure-tartományban levő Givernyben állandó tartózkodásra rendezkedik be. Ott festi a „Boglyák", a „Nyárfák" sorozatát és legutóbb a „Tavi rózsákat". Képeinek száma máris több ezerre rúg és e számot előrelátható lag tetemesen növelni fogja.

Ama rendkívüli változásnak, mely a tájképről való fogalmainkat Giorgione és Tizian, Ruysdael és Hobbema óta oly gyökeresen megváltoztatta, ő volt legfőbb és legelemibb tényezője. A színről és a színnek a levegőben való megjelenéséről adott tanítása fölfedezés számba megy és beláthatatlan perspektivákat nyit a jövő nemzedék számára. Szemünk nem a fa törzsén, a lombozat csinos rajzán akad meg, — hangulatot várunk és a hangulat hiányáért nem fog kárpótolni semmi.

Az impresszionisták közül egyike azoknak, akik leghivebben, egy egész élet következetes és ernyedetlen munkássága révén vezető eszméjüket kifejezésre juttatták.

Nem túlozunk, ha a „tájkép Velazquez-ének" nevével illetjük.

RÓZSAFFY DEZSŐ

[1] Th. Duret: Historie de l'impressionisme.
[2] V. ö. Th. Duret. H. de l'impr.

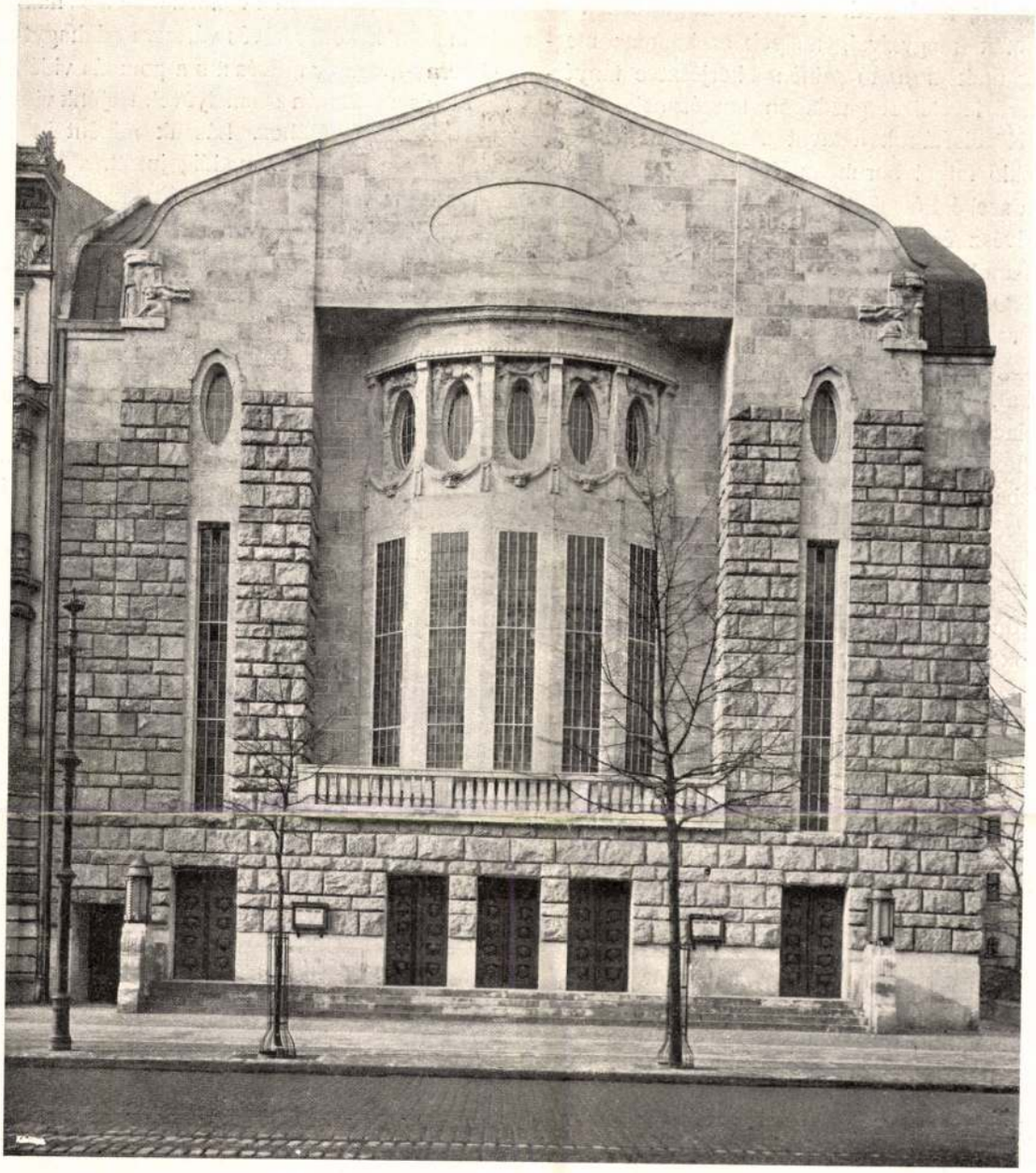

A BERLINI HEBBEL-SZINHÁZ
KAUFMANN OSZKÁR MŰVE

Művészet 1908

formált, a tó medrét telehintette lótuszok és nimfák magvaival, melyek csakhamar megfogantak s a tó színén kiterjesztve tányérszerű leveleiket gazdagon tenyésznek.

Körülsétáltuk a tavat. Alkonyodni kezdett. Kéklő fátyol borult az Eure-melléki hegyekre s a szellő hűs illatárat sodort felénk. E nagy művész és boldog ember oldalán kimondhatatlanul boldognak éreztem magamat.

„Oda nézzen, sietve — törte meg hirtelen örömrivalgással a csendet, miközben átfogta karomat — látja amott az aranyhalakat, milyen vígan ficánkolnak." Nehány halacska csoportba verődve uszkált.

Reátekintettem. Orcája piros lett és szemei lázban égtek. Úgy állott előttem, mint egy „lycéen", aki a Luxemburg-kert szökőkútjainak vizén papircsónakokat ereget.

Búcsúztunk és elváltunk. Az országútról utána fordultam, hogy még egyszer lássam. Szinte szökdelve, könnyedén és mégis méltósággal lépte át a lépcsőfokokat, azután eltünt a virágok és bokrok sürűjében.

Másfél órai idő volt még hátra, míg értem jött a kis vonat, mely Vernon-ba vigyen, hogy onnan a Havre-ból visszatérő gyorssal újra Párisban teremjek. Bebarangoltam azalatt a vidéket. A házak falában több helyütt nagy műteremablakokat vettem észre, itt-ott francia-amerikai zászlót lenget a szél. Egész karaván települt a művész nyomába. Különösen sok zaklatást kell elviselnie az idegenhajhászó angolok és amerikaiak részéről.

Mindenütt egy-egy Monet-motivum. Emitt a jól ismert „Nyárfák", melyek keskeny folyócska partján a gyertyaszál egyenességével merednek, amott pipacsos búzaföld a lágy hajlású domboldalon, zöld borította hegy hát stb. Merengésemből egy borotváltképű francia paraszt szava riasztott föl egy pillanatra. Abbanhagyta a lucernavágást és felém szólt: hová megyek, honnan jövök. Monet nevének hallatára némi büszkeséggel jegyezte meg, hogy ő szállította eddig a művész házához a spárgát, azonban ráúnt a mester és újabban nem kell belőle. Vigasztalni igyekeztem szegény öreget s a dolgok mulandóságáról s az emberi gyomor állhatatlanságáról kockáztattam meg nehány mondást.

Messziről azonban a vonat zakatolása hallott. Indulnom kellett s kevés vártatva odahagytam Giverny-t, a nagy művészt s a pompás vidéket.

Megismerkedvén személyével, térjünk vissza műveihez, pályájához. Lássuk miként indult el, hogyan fejlődött, meddig jutott.

Mult év tavaszán Durand-Ruelnél rendezett kiállítás, mely tizenhét művet számlált 1864-től kezdve 1889-ig, fejlődése szempontjából rendkívül becses adatokat nyujtott.

Itt láttuk első festményeinek egyikét, melyet a zsüri még nem sujtott számkivetéssel: Sziklák St. Adresser-nél (1864). Tonalitásának egyszerűségével, rajzának aprólékos hűségével Lepine-re vagy Boudin-re[1] emlékeztet. Egyszersmind kitünő bizonyíték azokkal szemben, akik felületességet, rajzbeli hiányokat vetnek a művész szemére. Itt láthattuk mily szigorú iskolát járt meg. Beigazolódik, hogy képes mindarra, ami mások kétes érdemét teszi. Ugyanezen időtájból való lehet a „Moreau-Nelaton" gyűjteményben levő „Erdő szélén" c. festmény. Ez is tökéletesen a régi színgammában készült. Modora még legkevésbé egyéni. Még közel áll Boudin és Jongkindhoz, valamint Corot és Daubignyhoz is fűzik affinitások. Ezen években (1864—66—67.) nagyobbrészt Havre-ben, Honfleur vidékén, a szülei ház közelében dolgozik. Gleyre iskoláját hamar odahagyta. Eljött, hogy a szabad természet s a végtelen tenger látásán üdítse szemeit. Még alig huszonhárom-huszonnégy éves.[2]

Ezen időben nehány nagyobb alakos képet is festett. Már hasonlíthatatlanul szabadabb fölfogásra és kezelésre nézve az 1866-ból való, nagy hírességre szert tett „Zöldruhás nő" (melyet sokan Manet képének tartottak, s amely Monet részéről, ki személye ellen irányuló tervszerű megtévesztést sejtett a nevek hasonló hangzása folytán, haragra és ellenszenvre adott okot az ismeretlen pályatárs ellenében[3] és a „japáni nő".

[1] Utóbbihoz szoros barátság fűzte. Boudin volt tulajdonképen az, aki benne a tájképfestőt felébresztette. L. G. Cahen: E. Boudin, sa vie et sou oeuvre.

[2] Sz. 1850-ben, Párisban.

[3] Manet-vel 1869-ben ismerkedett csak meg, addig legnagyobb öröme volt ha a Batignolles kávéházban megfigyelhette őt Baudelaire-vel való beszélgetése közben. Le Temps, 1900 nov. 25.

M.O.K

Kaufmann Oszkár, építész

A.G.H.

Kaufmann Oszkár

építész, színháztervező
1956. nept. 6-án halt meg
Bp-i Drüggetemen, majd Wärmetormégban tanult.
Berlinben telepedett le.
Az első színházépület, amit tervezett: a berlini
Hebbel Theater.
Több, mint 30 színház és operaépületet tervezett
Berlinben 6 színházépületét és 1 mon-
palotát.

Pestmegyei Hírlap, 1966. nept. 6. 5. o.

Kaufmann Oszkár

Épített minházakot Svájcban, Amtriában, Olono-ban, Lengyelo-ban.
A hitlerizmus elöl emigrált.
Tel-Aviv-ban épített hangversenytermet.
1938-ban haza tért.
A felnobadulás után irányította az Operaház restaurálását.
Tervei szerint építettek át az Erkel Hiuhá akusztikájot.

Pestmegyei Hírlap, 1966. nept. 6. 5. o.

l. D. K.

~~KAUFM~~

KAUFMANN Oszkár énekész

(1873 - 1956)

Színházi énekész

művészettörténeti - D C Sp. 1961. 393, 551. l.

Kaufmann Onkár †

Ezkel szinhár (1952) (foto)

Fővárosi Vigszinhár, Lenin Krt

(1955) (Nézőtér befogadó régressége

935 nemég), (foto) 3db, 1 rajz,

(Munkatársak a Vigsz.-nál Fábry Otto

és Minárzy Pál

Budapesti Városépítési Tervező Vállalat 1949-59 (tervek és fényképek)

Szerk. Gyöngyösi István, Rajkó Ervin Bp. 1959

Kaufmann Oszkár

halála előtt elkészítette a budapesti
Szadách Sinulár terveit.
Felépítését nem érte meg.

Pestmegyei Hírlap. 1966. szept. 6. 5 o.

Kaufmann Oszkár

építész

Bie, Oscar: Der Architekt Oscar Kaufmann. 8-r. 145 képp. 16 l. Berlin, 1928.

Lent (224)

Kaufmann O. NDK

Siremlék, tollrajz

Műcsarnok 1[illegible]. tavaszi nemzetközi kiáll.

Az üres telek regénye

1

Budapest világvárosias főútvonalán, a Lenin körút, Dob és Wesselényi utcák határolta szakaszán, négy év óta üres térség osztja ketté a habarcshomlokzatú, öreg bérházak sorát. Az Országos Színpadi Tűzoltó Felügyelőség és a Fővárosi Tanács VIII. Építési Főosztálya már esztendővel előbb döntést hozta: a régi Royal Orfeum toldott-foldott épületében működő Fővárosi Vígszínház csak úgy kaphat színjátszási engedélyt őszre, ha megfelelően átalakítják az épületet. De olyan naiv, teljesíthetetlen feltételeket írtak elő, melyeknek műszaki megoldására nem adódott lehetőség s így az átépítés megkezdése egyre kitolódott. Míg, szerencsére a nyári szünet idején, anélkül, hogy egyetlen csákány koppant volna a vén falakon, leszakadt a színház erkélye és zsinórpadlása és a kivonult szakértők megállapították, hogy összeomlás fenyegeti az egész épületet, mely már évtizedek előtt is megért volt a lebontásra.

2

Az egykori mulató riasztósárgára vakolt falai mögött az első világháborút követő gazdasági összeomlásig egy fantasztikus, modern vágású alkimista gyártotta és gyűjtötte az aranyat, drágaköveket, előtte két vállalkozó elvérzett, de **Bálint Dezső**, az új tulajdonos —, mint **Nagy Endre** írja róla **A kabaré regényében** — „kimondta a vezérelvet, hogy a körúton mely a nagy tömegek országútja, muszáj egy mulatónak virágoznia csak tudjon kellőképp ordenáré lenni." Bálint Dezső tudott, noha egyike volt kora, ha nem is legmélyebb, de legszínesebb kultúrájú egyéniségeinek. Néhány év alatt vagyont szerzett, melyet a háborús konjunktúra gátlástalan kihasználásával akkorára duzzasztott, hogy az ország leggazdagabb emberei közé került. Az orfeum nézőtere a felemelt helyárak ellenére is estéről estére zsúfolásig megtelt, a földszinti „Bohémtanyán" és az emeleti „Sörkabaréban szórták a pénzt a hadimilliomosok és egyéb alvilági szerencselovagok, akiknek a bankói a körúti Krőzus páncélszekrényébe kerültek. De nem melegedhettek meg, mert Bálint Dezső már kora reggel vásárlókörútra küldte az ügynökök hadát, hogy sietve túladhasson a pénzen, melynek elértéktelenedését előre látta a háború kitörésének pillanatában. Minden bevétele azonnal jelzálogkölcsönökkel terhelt ingatlanokba, ékszerbe, boroshordókba, drága italokba, szivarba, külföldi cigarettába vándorolt. Az orfeum alatti pincékbe raktározott el mindent s hogy legyen hol őriznie egyre gyarapodó kincseit, megvásárolta az orfeummal szomszédos épületeket s azoknak a pincéit is raktárnak rendezte be. Megszerezte a konkurrens Fővárosi Orfeum épületét és még harminc bérpalotát, de mérhetetlen vagyonából és sok milliós jövedelméből egyetlen fillért sem fordított a Royal Orfeum tatarozására, pedig már akkor, a világháború utolsó évében figyelmeztették, hogy elkerülhetetlen az épület külső és belső renoválása. „Így is jó a közönségnek" — legyintett s kettészakította az előljáróság végzését, mely kötelezte néhány ezer korona befektetés ígénylő egészség és tisztaságügyi átalakításra. Roppant gazdagsága olyan kivételes helyzetet biztosított számára, hogy nem kellett számolnia a hatóságok beavatkozásával...

A Tanácsköztársaság kikiáltása előtt Bécsbe utazott s onnan nem is került haza, ott halt meg hirtelen. Sokmillió dolláros vagyonát távoli rokonok örökölték, akik siettek bérbe adni az orfeumot. A bérlőknek nem állott érdekükben, de hajlandóságuk sem volt a rozzant épület helyreállítására, mely az államosítás idején már kívül-belül roskadozott.

3

Ha tőkés-tulajdonos kezére jut, habozás nélkül lebontotta volna a kivénhedt színházépületet, hogy garázst, vagy más korszerű, jövedelmező vállalkozást létesítsen a helyén, mint ahogyan Bécsben hasonlóképpen hasznosították a Theater an der Wien épületét, vagy nálunk a régi Király Színházét. Csak az új, szocialista államvezetés kész mellőzni a hasznosság elvét, ha annak érvényesítése a nép kulturális igényét szolgáló intézmény sorsát veszélyezteti. Ezért nem került sor a körúti házak közé ékelt régi színházépület eltüntetésére, s született meg a kormány határozata, hogy Magyarország legmodernebb, tökéletes berendezésű színházát kell felépíteni a már rég lebontásra ítélt orfeum telkén.

4

Az átalakítás munkája négy év előtt indult meg 5 600 000 forint költségelőirányzattal. A színházépület Hársfa utcai részéből kitelepítették a lakókat, modern öltözőket, zuhanyozót, fűtőberendezést készítettek. A falak lebontása közben kiderült, hogy az egész épület használhatatlan, új színházat kell építeni a bontási anyag felhasználásával, ami lehetővé tette, hogy a főváros legkorszerűbb színházépülete emelkedjék a Lenin körúton s az építkezés költsége mégis lényegesen alacsonyabb legyen, mint a hasonló modern színházaké. Tizennégy milliót irányoztak elő a tökéletes műszaki berendezéssel felszerelt új színházak terveinek megvalósítására s így az egy nézőre vetített építkezési költség csak 14 000 forintra rúgott volna, a normális 30 000 helyett.

Az építkezés terveit Kaufmann Oszkár, a világhírű magyar építőművész készítette, aki a Hamburgi Operaház havi 10 000 márkával díjazott építkezésének vezetéséről mondott le, hogy itthon 2000 forint fizetésért fektesse tapasztalatait, tudását, tehetségét az új színház tervének megvalósításába. Bár betegeskedett, 1956 szeptemberében bekövetkezett halála előtt nemcsak a tervezés munkájával készült el, de befejezték a kőművesmunka nagyobb részét is s ha az ellenforradalom miatt nem marad abba a munka, karácsonyra fel lehetett volna húzni az összes falakat, Nagy Imre nem annyira takarékossági szempontokat szem előtt tartó, mint inkább propaganda hatásra pályázó racionális rendelkezése ellenére is, mely megszüntette az építkezési költségek folyamatos kiutalását. Holott a színpadszabályozó berendezésen kívül semmit sem kellett volna külföldről beszereznünk, hogy népi demokráciánk egy kielemelkedő, modern kulturális létesítménnyel gazdagodjék. Most viszont nemcsak üres telek tátong Budapest talán legforgalmasabb főútvonalán, hanem a már eddig befektetett milliókból épült részeket is pusztulás fenyegeti, noha az „állag" megőrzési költségeire legújabban engedélyezett néhány százezer forintot az illetékes hatóság.

De miért kell újabb százezreket befektetnünk, hogy úgyahogyan megvédjük a pusztulástól a megkezdett építkezés „állagát"? A Fővárosi Tanács kulturális osztályán ellenőrizhető szakvélemények szerint még most sem késő kiadni a rendelkezést az építkezés folytatására. Ha a tiltó rendelkezést hatálytalanítják és folyamatosan kiutalják a költségeket, 1958 szeptemberében megnyílhat az új, korszerű színház, melynek a még hátralevő építkezési munkái csak néhány hónapot ígényelnek s utána már csak a belső kiképzés marad hátra. Ha azonban nem történik sürgős intézkedés, az építkezés előirányzott tizennégymilliós költségvetési keretét lényegesen fel kell majd emelni, mikor az illetékes hatóságok végre mégis ráébrednek, hogy nem éktelenkedhet üres telek éveken át a főváros központi útvonalán. Arra is, hogy semmiképpen sem szolgálja színházi kultúránk fejlődését az a bürokratikus huza-vona, amely miatt évek óta eggyel kevesebb színházunk neveli, szórakoztatja a közönséget.

Lengyel István

a lehunyt a szemét. Nem, nem szabad semmire sem gondolnia, aludni kell, hisz halálosan fáradt, igaz, a vérsüllyedése negyven és nem találják az okát, ő mégis úgy érzi, hogy csak fáradtság lesz... ha egyszer kipihenné magát, rendbe is jönne... a baj csak az, hogy nem tud pihenni... folyton, folyton gondolkoznia kell...

Mikor is kezdődött?

Nem lehet azt megmondani. Nyolc éve van a kórházban, akkor végzett. Aranydiplomás lett... legjobb volt az évfolyamon. És milyen forró szenvedéllyel vetette magát a munkába. Mindent tudni akart, egyszerre akart behatolni... és a szégyen hogyan fojtogatta, milyen megdöbbenés volt, mikor rájött: semmit sem tud! Semmit! És hogy mások se sokat tudnak, hogy élnek orvosok, akik kilépve az egyetem kapuján, már csak élni akarnak és nem tanulnak. Ehhez vakmerőség kell ... mindennél nagyobb vakmerőség! Akkor döbbent rá erre, mikor az a legyengült asszony került a keze alá. Az ablak mellett feküdt, kérte, hogy oda fekhessen, ki akart látni a kertre. Neki már ez is tetszett benne. A virágokat, fákat akarja látni, mondta, ne nevessék ki érte, de nagyon szereti a természetet és gyerekkora óta nem jut olyan helyre, ahol fák, virágok vannak, mindig csak a város kőházai között él... Akkor még az öreg professzor is itt volt, de az asszony az ő betege volt, sovány, gyenge nő, állandó étvágytalanságról, álmatlanságról panaszkodott. Mégis, mióta élt, egyre dolgozott és nem rosszul... Igen, arra volt büszke, hogy mindig jó munkás volt, szerették mindenütt. Most aztán, mondta tréfásan, kipótolom, addig fogok itt feküdni, míg meg nem halok, vagy meg nem gyógyulok.

Sokáig beszélgettek róla a professzorral. Alig hiszem, hogy ez a minden ízében leromlott nő, tegnap még a lábán járt — mondta a professzor. — De látja, ez a lélek ereje. Fel fogjuk erősíteni. Adjon neki szőlőcukrot, konyhasóoldatot és harmadnaponként vért.

Már három éve nem történt baj a kórházban a transzfúzióval. Alaposan megvizsgálták a beteg vérét és ugyanolyan konzerv-vért kapott. Ezért aztán, mikor a készülék adagolni kezdte a vért és a beteg mosolyogva, nyugodtan feküdt a kis vizsgálóban, ő kiment, hogy megkérdezze, nincsen-e baj az egyik tüdőgyulladásos betegükkel, aki nem reagált a penicillinre, pedig már több mint huszonnégy órája adagolták neki. Alig ment né-

Derűs szemmel feküdt az ágyon és erős bizakodással várta, hogy meggyógyítják. Mikor tizennégy nap után megkérdezte, hogy hát vele mi lesz már? — akkor [illegible] bálkozni, hogy tán mégis [illegible] Mikor újból bekerült a töb[illegible] hinni, hogy felőle úgy go[illegible] Ő maga egy pillanatig sen[illegible] még tréfálkozott is a dolog[illegible]

Valaminek kell itt lenni,

Jobb keze fogta a bal kéz[illegible] a pulzusa nagyon gyors. A s[illegible] olyan gyengeséget, hogy már [illegible] elájul. Kissé magához tért, szá[illegible] langyosodott vízzel, amit reszk[illegible] rényről.

Hirtelen harag fogta el: Ha[illegible] gyom magam, gondolta, a lélek[illegible] beteg, nem, nem vagyok, mert [illegible] itt fekszem. Vizitelnem kell, a n[illegible] Nagy nénit még a lánya lebeszél[illegible] -gával Iluskát... Nem vagyok beteg... tőle[illegible] -gyintast, jó szót várnak; Kovács József, a sánta Kovács a huszonkilencesben, majdnem letargiás, mióta az egyetlen fia meghalt. Nekem, nekem kell életet lehelnem beléjük, eh, felkelek, engem nem tarthat vissza senki...

Azt hitte, hogy kiabál, kissé felemelkedett, de visszaesett és úgy érezte, mégis megindult, kifelé. Látta magát, amint megy a folyosón, igen, már egyenesen lépeget, lassan visszatér belé az élet. Benyit és megáll az első betegszobában. Juci nővér már szalad az injekcióstűkkel, lohol utána és dohog, mint szokta;

Sorba járja a szobákat, de a melle hallhatóan zihál, a betegek furcsán néznek rá. Nagy néni sírva fakad. De szerencsétlen vagyok én, mondja, kilöktek a magányosságba, élve kriptába temettek, nem tud énrajtam segíteni senki, maga se, menjen, menjen ki innen... elég nekem a magam baja, ne hazudjon nekem...! És mikor a sánta Kovács ágyához ér, az ránéz véreres, fáradt szemével, nagyot dob magán és hátat fordít. Jaj, valami baj van... mi történt... a betegei... vége, ha az asztmás lány sem hisz neki... ha már senkisem hisz neki, akkor minden hiába, vége... de az nem lehet, Iluskának injekciót ad... érzi, hogy a keze remeg, de azért a tű befut a húsba, rendben van... Iluska aludjon szépen és majd holnap, holnap... Jön a folyosón, a lábában nagy gyengeséget érez, a térde megbicsaklik, és a falhoz kap, támolyog. Juci nővér megvetően néz rá, a szája körül egyszerre megjelenik egy éles vonás, ez a megvetés jele nála, lehúzza a szája sarkát, összeszorítja az ajkát, elfordul. Ő már nagyon fáradt, a szája nyitva van, érzi, hogy cserepes, a torka is kiszáradt, a nyelve is... és a szíve oly gyorsan ver, hogy tán megszámolni sem lehetne... de hiába, még van itt egy beteg, a folyosó végén, ahhoz még be kell mennie... mindenképpen be kell mennie, annak mondani akar valamit, hogy... Benyit a saját szobájába és megáll az ágya mellett. Megfogja a fehér vaságy hűvös csövét, erősen fogja, mert attól fél, hogy a lába felmondja a szolgálatot, de kiegyenesedik, megerősíti magát, megkönnyebbülten fellélegzik és udvariasan megkérdi:

— Van valami panasza, Kormos elvtárs?

A beteg homályos szemmel néz rá, kutatva, szinte megbotránkozva nézi végig és megszólal:

— Ne haragudjon, doktor elvtárs, de... Ön nem tud én rajtam segíteni. Ön cseppet sem megnyugtató jelenség... A betegnek bíznia kell az orvosa erejében, biztonságában és Önnek remeg a keze, mikor injekciót ad... az arca sápadt, a szeme elgyötört... ugyan kérem, menjen, menjen, menjen, még betegebb leszek, ha Önre nézek. Nem, nem ilyen sovány, félholt orvosra van szükségem. Erős legyen, derűs, az élet biztonságát árassza, ön menjen ki... menjen ki! Nevetséges az erőlködése, ha a közelembe jön, még betegebb leszek! Pusztuljon innen! Hiszen maga betegebb, mint én!

A hangos kiabálásra Juci nővér riadtan szaladt az orvos szobája felé.

— Szentséges ég, mi történt? — csapta össze a kezét. — Drága Kormos elvtárs, mi van magával? Azonnal hívom az inspekciót!

A papucsa csattogva futotta végig a folyosót és néhány pillanat múlva már ott is volt az inspekciós orvos.

Nagyon szégyellte Surányi doktor ijedt rohanását, akit Juci nővér alaposan megijesztett.

— Úgy látszik... — dadogta röstellkedve — úgy látszik, valóban kimerültem... egy... kicsit... Igaza van a... főorvos elvtársnak... el kell utaznom. Nagyon... fáradt... vagyok...

Most már ő tartotta oda a karját, hogy altatót kapjon. És nézte Surányi doktor biztos kezét, mosolygó arcát, amint az injekciót adta. Nemsokára mély sóhajjal elaludt, mint a többi beteg a kórházban.

— No, látja fiam, mondtam, hogy ne okoskodjék. Ha kissé összeszedte magát, elutazik szépen és — meggyógyul. Ránk is szükség van, és nemcsak egy-két évig, — mosolygott rá másnap a főorvos. Barna szemével szinte végigsimította a sápadt arcú fiatalembert. — Ne felejtse: sokat enni, nagyokat aludni. Viszontlátásra.

Mikor magára maradt, behúnyta a szemét. Meg kell gyógyulnom — gondolta —, elutazom. A hegyek közé, ahol nagy fenyők vannak... a szélben hajlongó fenyők... és hirtelen az asszony jutott eszébe, aki az ablakhoz akart kerülni, hogy lássa a fák zöldjét és a virágokat. Most már biztosan meggyógyul ő is.

LAPKIADÓ VÁLLALAT
SAJTÓFIGYELŐ SZOLGÁLAT
Budapest VII., Lenin körút 9—11
Telefon: 227—651, 221—285

Kaufmann

MAGYAR NEMZET

1956 SZEP 11.

Magyar Nemzet

A színházépítés világhírű úttörője

Kaufmann Oszkár halálára

Az, hogy 1873-ban Újszentannán, Arad megyében született, annyit jelent, hogy ő is egy a sok közül, akik a tehetségeket termő magyar faluból kiindulva elérkeztek a művészet, az irodalom, a tudomány világhírű nagyságai közé. A világhír itt nem kegyes nekrológi túlzás. Az elmúlt öt évtized alatt, ahol csak színházat terveztek és építettek szerte a világon, ott szóba került *Kaufmann* Oszkár neve, nézegették műveinek terveit és képeit. A művészet és építészet történetének kézikönyveiben beszámolnak működéséről, jelentőségét monográfiákban méltatják.

1907-ben a Berlinben élő, addig ismeretlen fiatal magyar építész megbízást kapott a *Hebbel-Theater* megtervezésére. Ekkor a színházépítés monopolistáinak Fellner és Helmernek hírneve már hanyatlóban volt, de új specialisták küzdöttek az egyeduralomért. Meglepetés volt tehát az idegenből jött, kipróbálatlan építész megbízatása. De még nagyobb meglepetést hozott a műve. Gyökeresen más volt alapelrendezésben, megjelenésben, egész felfogásában. Kis színház volt és nem is akart nagyot mutatni. Nem volt kicsinyített kiadása a nagy színházaknak, mégsem volt jelentéktelen. Jellegzetesen az volt, aminek készült, irodalmi igényű drámák színpada és nézőtere. Ennek megfelelően zárkózott és választékos.

A sok német folyóirat felkapta művét, széjjelvitte hírét a világ minden tájára és Kaufmann Oszkár egycsapásra neves színházépítő lett. Sorra következtek a Városi Színház *Bremerhavenben*, az UFA Pavilon, a Népszínház *Berlinben*, az Új Városi Színház *Bécsben*, a Kroll Opera, színház a Kurfürstendammon, *Reinhardt megbízásából* a Komödie Berlinben, és az Új Színház *Königsbergben*. Mindegyik hozott valami újat és jobbat a színpad vagy a nézőtér kialakításában. Kaufmann Oszkár egyik úttörője volt a korszerű belső elrendezésnek. A régi, megszokott, több emeletes, zárt páholysorok helyett nyílterkélyes nézőtereket épített, amelyek kevéssé voltak arisztokratikusak, de annál jobban biztosították a látási viszonyokat.

Elhalmozták megbízásokkal. Ez így tartott Hitler uralomrajutásáig. Ezután már nem maradhatott tovább Berlinben. Megalázottan és kifosztottan jött haza. Szerényen és szegényen élt itt barátai jóvoltából és »bújt az üldözők elől«. A felszabadulás után érdeme szerint karolták fel. Nem adhattunk ugyan neki olyan feladatokat, mint amilyenek őt naggyá tették, de amióta idehaza volt, nem merült fel olyan színházat érintő tervezgetés, amelybe őt be ne vonták, meg ne hallgatták volna. Nem lehet elfelejteni magatartását és tárgyalási módját. Olyan halkszavú volt, mintha restellné tudástöbbletét, de csendes beszéde sem rejthette el finom szellemét, világosságát és logikáját. Műveit ugyanazok a kvalitások jellemzik, mint az embert.

Élete alkonyán itthon is szép feladatokhoz jutott. Őt bízták meg a Lenin körúton épülő új Víg Színház tervezésével. Nyolcvanharmadik évében örömmel és büszkeséggel vállalta és végezte el munkáját s ezzel is emléket állított magának és művészetének.

Sós Aladár

...nek alapját ... határozzák meg

...s ülése

...szakszervezeti demokrácia ki...zélesítéséről beszélt.

— Szakszervezeti vezető ...zerveink ma már többségük...ben a dolgozókat foglalkoztató ...érdéseket tűznek napirendre. ...smerik a dolgozók panaszait, ...smerik a hangulatot, az igé...nyeket. De csak *ritkán jutnak ...úl a problémák feltárásán*, s ...agyon csekély az olyan át...gondolt javaslatok száma, ...melyek a problémák ténylе...ges megoldásához segítenek. ...Ennek oka *a szakszervezeti ...demokrácia hiányosságában* ...keresendő. Nem kérjük ki a ...dolgozó tömegek tanácsát, nem ...használjuk ki tapasztalataikat, ...bölcsességüket a felvetődő ...problémák megoldásában.

A hibák felszámolásához el...sősorban *növelni kell a gazda...sági szervek és az üzemek ...önálló jogkörét*, s ennek vissza ...kell tükröződnie a szakszerve...zeti szervek, sőt a SZOT mun...kájában is. A SZOT elnöksége ...javasolja, hogy a teljes ülés ...bízza meg a SZOT elnökségét ...a felelősség és jogkör decent...ralizálásának, a szakszervezе...tek hatásköre kiszélesítésének ...alapvető elvi kidolgozásával és ...az elveket még az év folya...mán bocsássa a tagság meg...vitatására. Alapvető kérdés ...e téren, hogy a szakszervezе...tek mind üzemi, mind felső ...szinten részt vegyenek a nép...gazdasági tervek előkészítésé...ben és összeállításában. Teljes ...felelősséggel kell részt venniök ...a bérügyi intézkedések kidol...gozásában is. *Növelni kell a szakszervezetek szerepét az ál...lami szerveknek mindazon in...tézkedéseiben, amelyek köz...vetlenül vagy közvetve kihat...nak a munkások és alkalma...zottak élet- és munkakörül...ményeire, szociális és kultu-*

Fogadás a Bolgár Népköztársaság nemzeti ünnepe alkalmából

Krasztjo *Sztojcsev*, a Bolgár Népköztársaság magyarországi rendkívüli és meghatalmazott nagykövete a Bolgár Népköztársaság nemzeti ünnepe, a felszabadulás 12. évfordulója alkalmából vasárnap este fogadást adott. A fogadáson megjelentek a párt és a kormány vezetői: *Apró* Antal, *Dobi* István, *Erdei* Ferenc, *Hegedüs* András, *Kovács* István, *Marosán* György, *Mekis* József, *Szalai* Béla, *Bata* István, *Piros* László, *Vég* Béla. Részt vett a fogadáson *Horváth* Imre külügyminiszter, valamint a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsának, Minisztertanácsának, az MDP Központi Vezetőségének számos tagja, a politikai, a gazdasági és a kulturális élet sok vezető személyisége. Jelen volt a fogadáson a budapesti diplomáciai képviseletek számos vezetője és tagja. A fogadás meleg baráti légkörben zajlott le.

Edvard Kardelj meglátogatta a zágrábi vásár magyar pavilonját

Belgrádból jelenti az *MTI*: Edvard *Kardelj*, a szövetségi végrehajtó tanács alelnöke látogatást tett a zágrábi árumintavásáron. Felkereste a vásár magyar pavilonját is.

Eltemették Szőnyi Mártont, a magyar partizánmozgalom hős harcosát

Szőnyi Mártonnak, a magyar partizánmozgalom kiemelkedő alakjának, a felszabadulásért vívott küzdelmek hős harcosának exhumált holttestét halálának 12. évfordu-

LAPKIADÓ VÁLLALAT
SAJTÓFIGYELŐ SZOLGÁLAT
Budapest VII., Lenin körút 9—11
Telefon: 227-651, 221-285

Esti Budapest

1956 SZEP 12

470

Búcsú Kaufmann Oszkártól

1903. október 29-én a huszonkétesztendős Bartók Béla levelet írt Berlinből tanárának: Thomán Istvánnak. Szokásos sürgönystílusában a legfontosabb zenei eseményekről számolt be mesterének, s egyebek között arról, hogy Richard Strausshoz, akit akkor az új zene legnagyobb mesterének tartott, semmiképpen nem tudott bejutni. Hozzátette azonban, hogy „... megösmerkedtem Kaufmann Oszkárral, ki megígérte, hogy bevezet Busonihoz. Így lassanként mindinkább növekszik ismerőseim száma."

Az természetes, hogy Busoniról, akiben annak idején egy új Liszt Ferencet láttak, nem írt magyarázó szöveget mesterének. Ki lehet azonban az a Kaufmann Oszkár, akinek nevét éppúgy magyarázat nélkül írta le Bartók, mint Busoniét? Mert úgy írta le. Ki az a Kaufmann Oszkár, akit Thomán István legalább olyan jól kell, hogy ismerjen, mint Richard Strausst vagy Busonit, és akinek ismeretségéről, mint örvendetes és nagy jelentőségű eseményről számolt be Bartók?

Magas, rendkívül választékosan öltöző, csöndes beszédű fiatalember ez a Kaufmann Oszkár. Építészmérnök. Harminc esztendős akkor, de már Európa minden színházi szakembere és operalátogatója ismerte nevét. A legnagyobb tisztelettel és megbecsüléssel beszéltek róla.

Nem csoda hát, a fiatal Bartók is örömmel számolt be arról, hogy megismerkedett vele.

*

Albert Einstein és Thomas Mann után, akikről az elmúlt esztendők nyarán még oly sokat beszélgettünk vele, ő is elköltözött az élők sorából. Azért említem ezt a két nevet, mert bár Oszkár bácsi sohasem dicsekedett — szinte vallatni kellett, annyira szerény volt —, mindkettőt jól ismerte. Különösen a fiatal Einsteint: éppen abban az időtájban, amikor a relativitás-elmélet napvilágot látott.

— Tudja, kedvesem — mondta Oszkár bácsi szinte szégyenkezve, ha Einstein vagy Toscanini után érdeklődtünk nála —, én csak egy szerény építész voltam ömellettük. S talán nem is az én érdemem, ha egy-egy ilyen nagy lángelme szívesen elbeszélgetett velem, s olykor barátságával is megtisztelt.

Arról sohasem akart beszélni, mennyit segített annak idején a Németországba, Berlinbe került fiatal magyar muzsikusoknak, köztük Bartók Bélának is.

— Ugyan, ugyan — tiltakozott ilyenkor —, szóra sem érdemes.

Több mint harmichat színház és operaház beszél helyette Berlintől Dél-Amerikáig. Középületek és egész villanegyedek hirdetik tervező- és építőerejét, szinte Európa minden országában.

Amilyen nagy dicsőség számunkra, hogy életének nagyrészét külföldön töltötte, és hogy maradandó alkotások sokaságával bizonyította be a magyar alkotóerő kiválóságát a nagyvilág színe előtt, legalább olyan szomorú, hogy mi nem tudtunk méltó feladatot biztosítani számára.

Pedig mennyi alkotókedv, mennyi fiatalos lendület volt benne a legutóbbi években is. Milyen ötletesen oldott meg olyan megoldhatatlannak látszó feladatot is, mint a fedettuszodára emlékeztető, példásan rossz akusztikájú Erkel Színház átépítése.

Az elmúlt tavasszal és nyáron, hosszú nyugat-európai körútja előtt, többször együtt ebédeltem vele egyik barátomeknál, akiket Oszkár bácsi nagyon szeretett, s minden második vasárnap meglátogatott. Szóba került a Fővárosi Vígszínház ügye is. Ekkor hallottam panaszkodni. Pénzügyi szerveink érzéketlenségéről, bürokratikus szűklátókörűségéről beszélt.

Igen, évek óta ott áll egy romhalmaz a város szívében. Évek óta kész vannak az újjáépítés nagyszerű tervei. De mikor lesz ennek vége?

— Sajnos, ha így haladunk, én már nem érem meg, hogy terveim megvalósuljanak.

Sose láttam szomorúnak vagy rosszkedvűnek. Ekkor azonban nagyon elszomorodott.

Sajnos, szomorú jövendölése beteljesedett.

Most már csak az maradt számunkra, hogy szomorú szívvel búcsúzzunk tőle, ma, temetése napján, s meghatódottan emlékezzünk rá. Szeretettel és az alkotó, nagy, egyszerű embereknek kijáró tisztelettel említsük nevét. Példamutatóan szerény életét, emberi és művészi tisztaságát pedig állítsuk oda most növekvő mérnökifjúságunk elé.

Asztalos Sándor

BU

Épületeket ad át

A SZOT IX. tel

A volt Szuezi-csatorna Tá

A nem egyiptomi révkalau hogy a hét végén

EISENHOWER: Amíg én elnök vagyok, a hacsak a kongresszus ne

A Szuezi-csatorna Társaság volt részvényeseinek párizsi központja tegnap bejelentette, „engedélyt adott" azoknak a nem egyiptomi alkalmazottaknak, akik korábban kérték hazatelepítésüket, hogy a hét végén otthagyhassák munkahelyüket. Az alkalmazottakkal közölték, készüljenek fel azonnal hazatelepítésükre és kérjék a diplomáciai vagy konzuli képviselők segítségét, ha erre szükség lenne.

A párizsi központ szóvivője szerint

a nem egyiptomi révkalauzok és mérnökök többsége angol és francia állampolgár.

A szóvivő úgy vélte, hogy csaknem valamennyien a hazatérés mellett döntenek majd.

Az angol külügyminisztérium

szóvivője Londonban kijelentette, hogy a párizsi központ nem az angol és a francia kormány parancsára hozta döntését. Anglia azonban egyetért ezzel a magatartással.

Ali Szabri,

Nasszer elnök kabinetfőnöke tegnap este azt mondotta, hogy

a társaság lépésére Anglia és Franciaország felbújtása miatt került sor. Ennek az akciónak az a célja, hogy meggátolja a hajózást a csatornában.

A két ország olyan helyzetet akar előidézni, amely lehetővé tenné számukra a beavatko-

Szobafestés és mázolás géppel

Ma délelőtt bemutatót rendeztek a Máglya utcai építkezésen

1956 APR 15

Kaufmann Oszkár

A világhírű Kaufmann Oszkár tervei szerint épül az új Fővárosi Vígszínház

470

Kaufmann Oszkárt kevesen ismerik Magyarországon. A művészeti lexikon is »magyar származású berlini építész«-ként tartja számon, aki »egyike a jelenkor legkiválóbb színházépítőinek«. A tizenhárom millió forintos költséggel felépülő új Fővárosi Vígszínház terveinek elkészítésére őt kérték fel. Először eddigi munkásságáról kérdezgettük.

— A millennium idején mentem ki Németországba: a mesterséget Karlsruhében tanultam, a gótika szépségeiért rajongó Schäfer professzornál. Éppen most ötven esztendeje, hogy az első színházat, a Hebbel Theatert felépítettem Berlinben, a Königgrätzer Strassen. Azóta több mint harminc színház, opera épült fel terveim szerint. Második hazámban, Berlinben — úgy szoktam mondani —

Kaufmann Oszkár

a hét minden napjára építettem színházat

mert éppen hetet terveztem, köztük a Volksbühnet, a Theater die Komödiet, valamint nevezetes hangversenytermeket, mint a berlini Filharmóniát, a Beethoven-termet. Sok német városban áll színházam, magának Max Reinhardtnak három színházat terveztem, s mikor a Hitler-rezsim került uralomra, elhagytam Németországot és váratlan fordulattal, eredeti tervemtől eltérően Tel-Avivban egy zenepalotát építettem Toscanini és Hubermann kezdeményezésére.

Mondják, hogy a Kaufmann építette színházakban a szó, ének és zene oly finoman szólal meg, akárcsak egy zenei költemény Pablo Casals csellóján. Kitűnő színpadtechnikája, színházainak nagyszerű akusztikája világhírnévre emelte Kaufmann Oszkár nevét. Művészete új fejezetet nyitott a színházépítészetben. Európa nagyvárosai elhalmozták meghívásokkal. Munkás életének egy-egy állomása volt egyebek között Ausztria, Olaszország, Svájc, Lengyelország, Görögország.

Életpályája nagy kört írt le, míg *1938-ban visszatért hazájába*. Azóta is fáradhatatlanul dolgozik idős kora ellenére. Segített a főváros épületeinek helyreállításában, *ő irányította az Operaház restaurálását*, majd az *Erkel Színház akusztikai szempontból szükségessé vált átépítését is.*

— Jelenleg két szép feladatom van — mondja. — A pesti *Vigadó újjáépítésénél tanácsadóként segédkezem, az új Fővárosi Vígszínház pedig az én terveim szerint épül.* Tervezésén két évig dolgoztam ügyes munkatársaimmal, *Mináry Pállal* és *Fábry Ottóval.*

A 84 esztendős műépítész

munkásságának félévszázados jubileumán kezdi meg első magyar színházának építését, amely egyúttal első operettszínháza is.

— Igazi színházat akartam tervezni — mondja —, amelynek szép lépcsőháza, a műfajnak megfelelő, kényelmes nézőtere, érdekes foyerja van. Mindezt ilyen kis telken elhelyezni nagy erőfeszítést követelt. Szinte lehetetlennek látszott mindent jól megcsinálni. Kényszerűségből áttörtünk a szomszédos házakba is, sőt a színpad, az öltözők és a díszletraktár a Hársfa utcai oldalra nyúlik át. Ezek építési munkáját már be is fejezték. A szomszédos épületek vonalába magasodó négyemeletes homlokzat harmonikusan belesimul a városképbe. A márvány burkolattal díszített tágas előcsarnokból a földszinti bejáratokhoz juthatunk, közepén pedig díszes lépcsőház vezet az első emeleti foyerbe. A nézőteret a lehető legnagyobbra képeztük ki, *905 ülőhely lesz.* Belsejét *egészen*

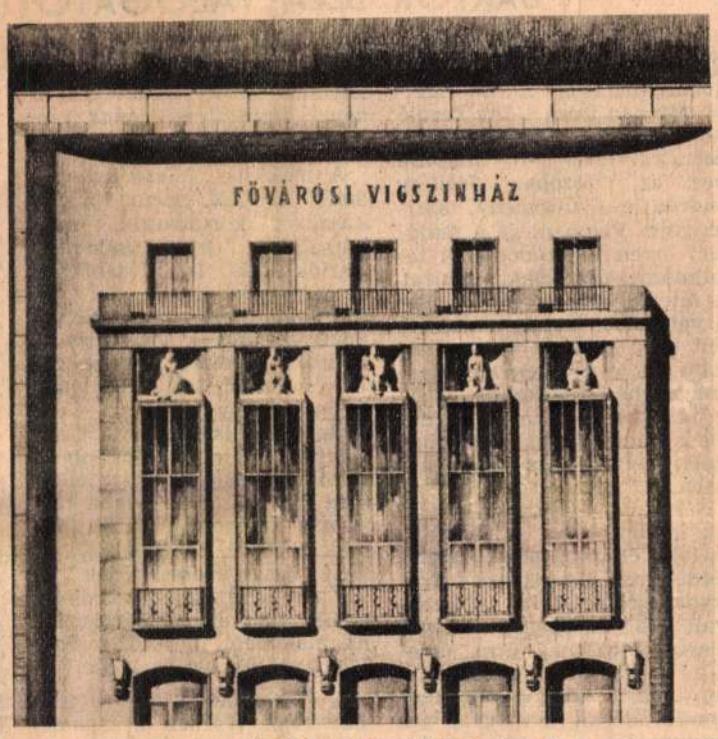

A tervezett Fővárosi Vígszínház homlokzata

a mennyezetig fával burkoljuk,

ami kitűnő akusztikát ad, s igen látványos is. Minthogy zenés vígszínházról van szó, a derűs vidám hangulat felkeltésére *rózsaszínű mahagónival* borítjuk a falakat, s az erkélyek mellvédjeit. A színpadot minden korszerű mechanizmussal felszereljük .A reflektorok nem lógnak majd a nézőtéren, mint régi színházainkban. Két világítási tornyot, mozgó- és állóhidat, két körülfutó munkakarzatot és forgószínpadot szerelnek fel. Meglepő a színpad magas horizontja, nincs szükség a zsinórpadlást takaró fekete drapériára sem. A díszleteket szempillantás alatt emeli a magasba egy *gombnyomásra működő automata.*

— Látványos lesz a színház foyerja — folytatja —, amelynek fő anyaga kerámia. Pompás büféjét is művészi kerámia díszíti, építünk egy kerámia-kandallót is. A földszinti büfét pedig mozaikkal díszítjük.

Elevenen bontakozik ki szavai nyomán az új Fővárosi Vígszínház. Ceruzája tervrajzot rögtönöz, s a balett-kar, majd a zenészek, a színészek és a karmesterek kívánságainak teljesítéséről beszél. A próbaterem olyan nagy és szép lesz, hogy az operaháziak is örömmel vennék birtokukba. A ruhatárakban sem lesz tolongás. Mindent a leggondosabban terveznek meg.

— A legjobb színházaim közé szeretném sorolni a Fővárosi Vígszínházat. Igazán szeretettel készültem erre a feladatra — mondja. — Öreg vagyok már, de higgye el: ez a színház éltet, mert izgalmas és szép munka! Tudja, kedves barátom — teszi hozzá búcsúzóul —, *én az életművemet már befejeztem — de lehet nagyon szép az epilógus is...*

Klinkó Márk

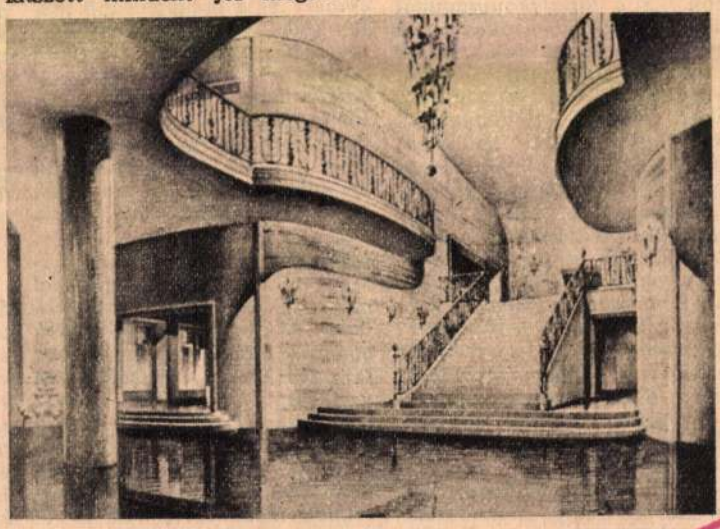

A színház előcsarnoka

KÖNYVE

MŰVELT NÉP
LAPKIADÓ VÁLLALAT
SAJTÓFIGYELŐ SZOLGÁLAT
Budapest VII., Lenin körút 9—11
Telefon: 221—651, 221—285

BARTÓK BÉLA VÁL

Bartók Béla »négy évtizedes tudományos pályája elválaszthatatlan a művészettől. Minden írása — ha kerülő úton is — a művész megértéséhez vezet« — állapítja meg az előszóban *Szőllősy András*, a gyűjtemény szerkesztője. Valóban, az a majdnem ötven zenetudományi tanulmány, újságcikk, vitairat és interjú, amely »Bartók Béla válogatott írásai« címen jelent meg, mind a nagy zeneköltő művészi és emberi megismeréséhez nyit kaput s életművének a magyar és az európai zenét átfogó összefüggéseit helyezi éles megvilágításba.

Négy nagy fejezetre tagolódik a könyv. Az elsőben a bartóki életprogram legfőbb kérdéseiről, *a népzenéről és a népdalkutatásról* írt tanulmányait találjuk. Magával ragadó élmény újra meg újra elmerülni nagyszerű gondolataiban, olvasni világos okfejtésű elmefuttatásait a magyar parasztzenéről, a szlovák, román, jugoszláv népdalról, vagy riportszerűen eleven, szuggesztív beszámolóját a törökországi népdalgyűjtő-útról. — Így, egymás mellé sorakoztatva látjuk igazán, hogy minden egyes tanulmányból, cikkből — kimondatlanul is — milyen határozott erővel sugárzik a központi gondolat, a legfőbb cél, amelyet Bartók Béla egész munkássága vezércsillagának tartott: *zenével is a népek testvérré válásának eszméjét szolgálni.*

A második fejezetben előadeiről, a XIX. század muzsikusairól, kortársairól, meg önmagáról tesz vallomást Bartók Béla. Itt olvashatjuk — egyebek között — két nagyjelentőségű Liszt-tanulmányát, *Ravel, R. Strauss, Delius, Schönberg, Kodály* egy-egy művéről szóló bírálatát, s több olyan jelentős —, de eddig alig ismert cikkét —, amely eredetileg különböző külföldi lapok hasábjain jelent meg. Ez utóbbiak sorába tartozik a két zongorára és ütőhangszerekre írt szonátájának s II. zongoraversenyének rövid analízise, amely érdekes bepillantást enged Bartók soha meg nem nyugvó, mindig forrongó alkotóműhelyébe.

A »Tudományos viták« című harmadik részben *a cigányzenéről* írt tanulmányát és Bartóknak az emlékezetes Petranu-féle támadásra adott ragyogóan szellemes, az ellenfél érveit vaslogikával megsemmisítő válaszát találjuk. Részben belföldi, részben külföldi lapoknak adott *nyilatkozatait, hozzászólásait, állásfoglalásait* eleveníti fel a kötet utolsó, negyedik fejezete.

Hatalmas tudományos életműkén, Bartók céltudatos munkásságának eddig sok felderítetlen részletét megvilágító jelentőségén kívül, mi teszi lenyűgöző olvasmánnyá a könyvet? *Bartók szenvedélyes hite az igazságban, együttérzése a néppel, megingathatatlan, szilárd elvhűsége, mindig bátor állásfoglalása,* amely lépten-nyomon kisugárzik soraiból, átforrósítja írásait, a mélyen járó tanulmányokat csakúgy, mint a legkisebb hírlapi nyilatkozatot.

Talán ennyi is érzékelteti, hogy az élet és művészet hányféle megnyilvánulását vette szemügyre, élte át, formálta tanulmányaiban, publicisztikai írásaiban, cikkeiben Bartók. Elismerés illeti Szőllősy Andrást, aki körültekintő gonddal végezte a válogatás és szerkesztés munkáját, s külön is dícsérni kell a könyvet kiegészítő jegyzeteit, meg a részletes és pontos bibliográfiát. Nagy érdeme a gyűjteménynek, hogy a széles magyar olvasóréteget számára is hozzáférhetővé és vonzóvá teszi Bartók nagy hagyatékát, jövőbe mutató tanítását, s így a nagy zeneköltő hangja ismét közelebb jut azokhoz, akiktől művészete eredt. *(Művelt Nép Kiadó.)*

(a. i.)

A szó fegyverével

Tizennyolc fiatal író szól ebben az antológiában a katonaéletről. A honvédség életével keveset foglalkozott a felszabadulás utáni irodalom — a szerzők alig ismert területről tájékoztatnak. Írásaikat is az elindulás bizonytalansága jellemzi. Mindent el akarnak mondani egy történeten belül s az ideológiai tisztánlátás mellett nem marad hely egyénített esetekre s művészi lélekrajzra. Azt az állapotot tükrözi ez a kötet, amikor az elméleti ismeret még puszta keret a valóság fölött s a mű nem tud kerek egységben teljes képet adni. De nemcsak a feladat újszerűsége miatt nehéz itt a próbálkozás; a kötet szerzői kivétel nélkül fiatalok, most indulnak el írói útjukon s a kísérletezésnél érthető is a botladozás. Az viszont már az önálló szemlélet hiányát mutatja, hogy a változatos témákat kínáló katonaéletből mindegyik ugyanazt akarja elmondani s így egysíkúvá lesz a kötet. Ez a veszély főleg a prózai írásoknál jelentkezik.

Az antológia versanyagánál kevésbé fenyegető az egyhangúság. A líra feloldja a szemlélet merevségét. A katona itt az ország védelmezője, s feladatáról — élményszerűen beszél. *Gáll István, Havas Ervin* versei sokszor a régi katonaévek hangulatát idézik fel. Kedves ritmusú katonadal *Takács Tibor* »Határerdő«-je is. *Lődi Ferenc* »Roham előtt volt...« című verse érdekes lelkiállapot dinamikus rajza. *G. Szabó László* versének póz-

Karel Čapek: Harc a szalamar

Az emberi önismeretnek, a világ faggatásának már jó három évszázad óta eszköze ez a gyakran oly keserű szatíratípus: az »emberiesedő«, emberré váló állatok fantasztikus és súlyos társadalmi mondanivalójú története. A gulliveri »lovak országától« a »Pingvinek szigetéig« s tovább a cseh Čapek könyvéig, vagy a francia Vercors Tropikomédiájáig egy sereg éles, szellemes, játékos-kíméletlen szatíra viszi pellengérre a maga korát. (Egy magyar kísérlet is van: a fiatalon meghalt Aszlányi »Brentford«-ja.) Ezen a műfaji rokonságon belül azonban nagyok az eltérések s Čapeknek a harmincas években írt könyve roppant nemzetközi aktualitásával és szinte tudományos (de nem tudóskodóan megírt) gazdaságipolitikai szemléletével válik el társaitól.

Egy jámbor hajóskapitány felfedezi azt a szalamandrafajt, amely emberi munkát tud végezni. Önkéntelenül is eszünkbe jut, hogy a középkor alkimistáinak is varázsállata a szalamandra. De ezek a szalamandrák nem csodaállatok, vagy csak tanulékonyságukkal azok. S a tanulékonyságukat ki is használják; a tőkés cégek gyöngyöt halásztatnak, gátakat építtetnek, vízalatti munkát végeztetnek velük. S azután a tőkés államok felfegyverzik őket egymás ellen. Megjelennek előttünk a harmincas évek, a fenyegető világháború, a fasizmus. S végül a szalamandrák önállósodnak. Megalakítják az államukat, pusztítják az embereket, elhódítják a tengerpartjaikat a Vezérszalamandra vezetésével, aki emberi lény, őrmester volt az első világháborúban. Mint Hitler. S az emberiség tehetetlen a veszedelemmel szemben. »És ezt csak annyiban hagyod — kérdi egy belső hang a szerzőtől. — Hát valóban tönkre akarod tenni az emberiséget. — Azt hiszed, az én akaratomon múlik? Ami itt történik az egyszerűen az események logikája. Tudod-e, hogy ki kölcsönöz pénzt a szalamandráknak, tudod-e, hogy ki finanszírozza a világ végét, az új vízözönt? — Tudom, minden gyár, minden bank, minden állam együttesen.« Ez a beszélgetés (jóval részletesebben) az utolsó fejezetben hangzik el. Ez a könyv lényege. S a kiút: a nem civilizálódott és a civilizálódott szalamandrák majd elpusztítják egymást. Így menekülhet csak meg az emberiség a szalamandráktól: a fasizmustól.

Horváth István:

Nem tudományos érdeklődés, nem a folklorista szenvedély vezette Horváth Istvánt e kötet összeállításában. Társadalmi, népnevelő munkának szánta inkább az olvasni alig tudó, a betűhöz nemigen szokott öregek, falusiak számára. A könnyed szöveg, a csodás mesevilág vonzza a felnőtteket is, a már fölkeltett kíváncsiság legyőzi a betűtől való idegenkedést, s lassan elvezeti az embereket a bonyolultabb műfajokhoz: az elbeszéléshez, regényhez, vershez. Horváth István nem is törekedett semmiféle néprajz-tudományi aprólékosságra; könyvében többnyire még gyermekkorából ismert meséket elevenített fel és dolgozott át, a források közelebbi feltüntetése nélkül.

A »Zölderdő fia« erdélyi népmeséi igen érdekesek számunkra is. A hol székely, hol román eredetre valló mesékben az ismert motívumok gyakran öltenek új színezetet; fordulatokban, kifejezésekben újszerűek, zamatosak. A más vidék más észjárású népének a rokonság ellenére is sokban különböző szemlélete az összetartozásnak és a különbözőségnek izgalmas, jóleső élményét keltik fel bennünk.

LAPKIADÓ VÁLLALAT
SAJTÓFIGYELŐ SZOLGÁLAT
Budapest VII., Lenin körút 9—11
Telefon: 227-651, 221-285

Szabad Nép

1956 SZEP 9.

470

Meghalt Kaufmann Oszkár

Kaufmann Oszkár, aranydiplomás építészmérnök, az Operaház és más színházaink, valamint építészeti tervezőirodáink tanácsadója, 83 éves korában meghalt. Temetése szerdán, 12-én délelőtt 11 órakor lesz a Farkasréti-temetőben.

★

Kaufmann Oszkár egyike volt a jelenkor legismertebb építészeinek. Elsősorban a színházépítészetben alkotott maradandót — összesen 36 korszerű színház felépítése fűződik nevéhez; e téren Európa-szerte elismert szaktekintély volt. Élete legnagyobb részét külföldön töltötte, főleg Németországban fejtett ki széleskörű munkásságot, mint a haladó, modern építészet lelkes híve és kiváló művésze. A fasizmus uralomrajutásakor elhagyta Németországot. A felszabadulás után hazatért, s tevékenyen bekapcsolódott a hazánkban folyó nagyarányú építőmunkába. Az ő tervei alapján alakították át az Erkel Színházat, utolsó műve a most épülő Fővárosi Vígszínház. Államunk nyugdíjat biztosított számára, az építésztársadalom tisztelettel vette körül az idős alkotót, aki tanácsaival, tapasztalataival élete utolsó napjáig támogatta, segítette építészeink munkáját.

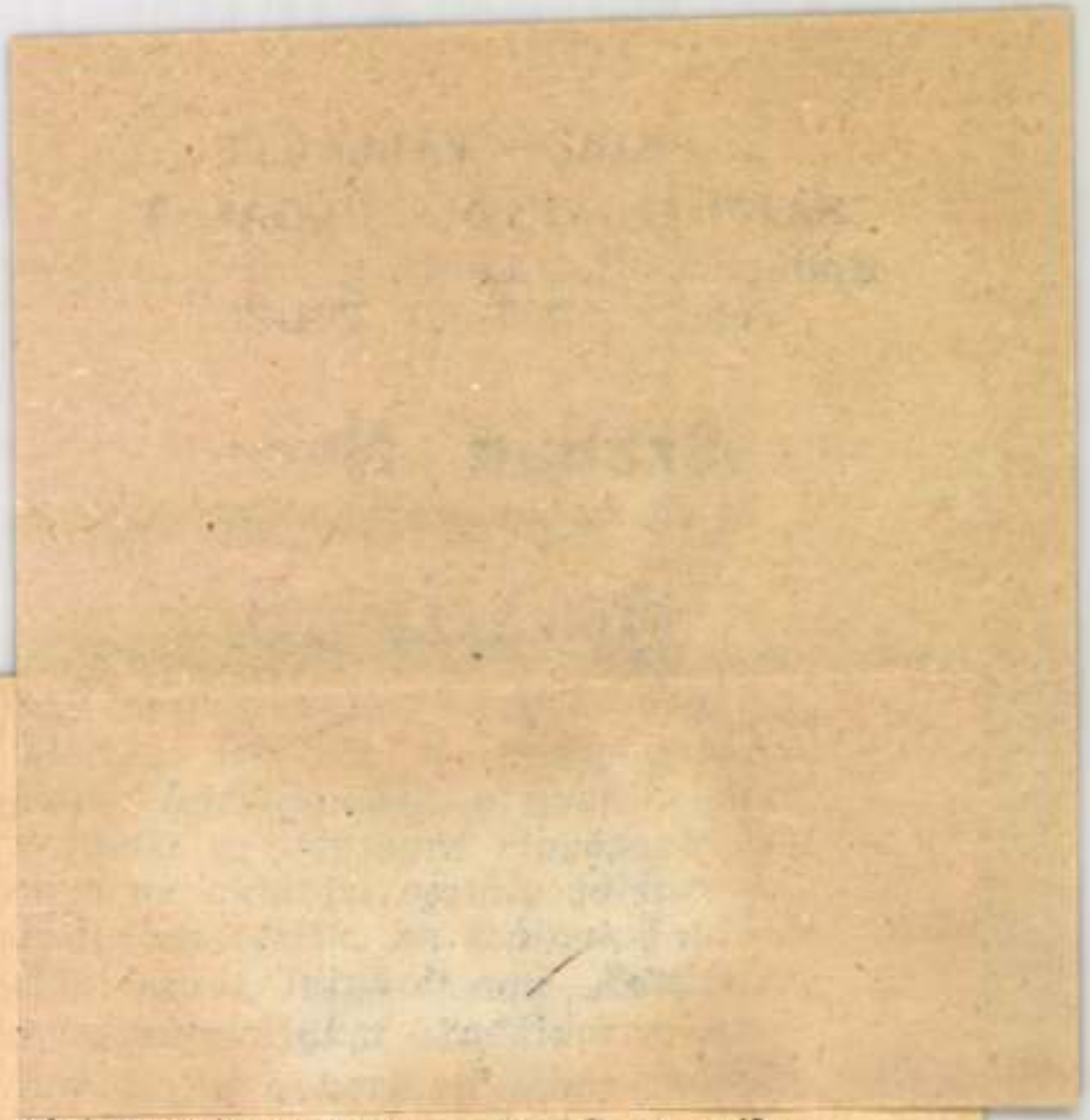

... Princz Gizella.

Roszallásának több alkalommal is kifejezést adott. Szigorúan megfedte az iskola igazgatóját: hogy merészelt engedélyt adni a fényképezésre, miért nem tagadta meg a felvilágosítást. Princz elvtársnőt nem az háborította fel, hogy a gyerekek még jó pár napig tanulás helyett kirándulásokra járnak, hanem az, hogy az igazgató a tanács oktatási osztályának tudta és beleegyezése nélkül el merte mondani véleményét az iskola tatarozásáról,

tási osztálya vagy annak egyik funkcionáriusa a hiba okozója, s akkor is, ha a bírálathoz nem kaptak külön hatósági engedélyt.

Ahol nem érvényes az értéktörvény...

Több mint két évvel ezelőtt a IV. Országos Képzőművészeti Kiállításon Kádár György festőművész kiállította 1930. szeptember 1. című

meg ilyen mértéktelenül a kép értékét? Talán csak nem az, hogy alkotója időközben a képzőművészeti szövetség főtitkára lett?!

Kaufmann Oszkár

építész

Átépül az Állatkerti Szabadtéri Színház színpada, és nézőterét is kibővítik. A korszerű építkezéseket a magyarszármazású *Kaufmann* műépítész végzi, aki úgyszólván a legtöbb német, sőt igen sok más európai színházpalotát építette annakidején. Ő építette a hírhedtté vált *Kroll-Opert* is. A Szabadtéri Színpad óriási programmal indul, operákat, zenekari esteket és baletteket fognak előadni, de a könnyű zene is helyet kap.

Magyar Nemzet

1948. jún. 22.

1110. *Thamerlán.*

Egy sima karimájú t
van mellig és kissé balra
kucsmájából csipkézett ko
áll alatti szakálla rövid, b
hajtott gallérú köntös és
balról : »THAMERLANVS«.

Rézszínű ólom, átmérői 5
Értéke 20 K. — Havas (Hirs
30-án (787–907). — Átvétetet
(1950–909), az 1910 február 25
eln. sz. leiratok, illetőleg az 1
az 1910 márczius 23-iki (519–9
jelentetett 1908 január 31-én

LAPKIADÓ VÁLLALAT
SAJTÓFIGYELŐ SZOLGÁLAT
Budapest, VII., Lenin-körút 9—11.
TELEFON: 227—651, 221—285

Kaufmann Oszkár

ESTI BUDAPEST

1956 MAR 23

470

Megkezdik az új Fővárosi Vígszinház építését

Öt esztendeje, hogy kiköltözött a Fővárosi Vígszínház társulata a Lenin körúti rozoga, öreg épületből. Az eredetileg tervezett tatarozás és egyéb javítások helyett újjáépítésre kerül sor, azaz pontosabban új színház épül. Az új színház a világhírű magyar színháztervező műépítész, Kaufmann Oszkár nagyszerű tervei alapján épül fel.

A főváros új, zenés színházára csaknem 13 millió forintot fordít a Népművelési Minisztérium.

A munkához már e hónap végén hozzákezdenek a 43-as számú Állami Építőipari Vállalat szakemberei.

A régi kétemeletes épület helyén a szomszédos házak párkányvonalának megfelelően

négyemeletes kivitelben készül az új színházépület,

hogy városképi szempontból is kellemes hatású legyen. A Lenin körút 31. szám alatt lévő színházépülethez a szomszédos házakból is csatolnak egy-egy kisebb részt, hogy megfelelő előcsarnokot, büfét és próbatermet építhessenek. A színházterem a legmodernebb elvek szerint épül, a nézőtér befogadóképessége az előzőhöz képest jelentősen megnő:

a kétemeletes nézőtéren több mint 900 kényelmes ülőhely lesz.

A színpadot a világítási tornyoktól a „záporeső-felhőig" a legfejlettebb világítási és mechanikai berendezésekkel szerelik fel.

A közönség kényelmét tágas ruhatárak, kényelmes csarnokok, pompás büfék szolgálják.

Az első emeleten reprezentatív kiállítású társalgó épül, ahová márványburkolatú díszlépcső vezet a földszinti előcsarnokból, illetve a nézőtérről.

alapon vette
könyveket.

Fiatalember Bu
dor is. Segédm
egyik vállalatnál
utóbb szenvedélyes hangon
kérte számon a majd éjfélig tartó köri vitában *D. Szabó László*, József Attiladíjastól: *miért nem ábrázolta mélyebben a DISZ nevelő hatását az Egressy Szinpadon bemutatott Kain és Ábel című háromfelvonásosában?*

Kovács István tanár is tagja a körnek. Róla az a bejegyzés jut eszembe, amit nemrégiben ő írt az irodalmi kör naplójába: *nagyon köszöni, hogy Szalatnai Rezső műfordító, aki a cseh irodalomról tartott előadást, felkeltette érdeklődését a testvéri szomszéd nép iro-*

jó versek szerenne
nyi János és többiek útját? De hosszú lenne felsorolni azoknak az íróknak a véleményét is, akik csak a legutóbbi hónapokban tartottak előadást, vagy vitatkoztak a körben: *Balázs Anna, Hegedüs Géza, Vajda György Mihály, Varga Imre* s mások...

Egy azonban bizonyos: *a Pesterzsébeti Vasas Művelődési Ház könyvtárának kartonjain sokasodnak az elolvasott jó könyvek címei.* S ebben valószínűleg része van az irodalmi körnek is.

(kulcsár)

Film készül Medgyessy Feren

A Magyar Híradó és Dokumentum Filmgyár

filmet készít Medgyessy Ferenc Kossuth díjas

Kaufmann Oszkár, építész MDK

Európa-szerte ismert kiváló színházi építész szünk tervezte a Madách-Színház belsejét.

M. G. P.: Új színház a Nagyköráton

7. l

NÉPSZABADSÁG

Bp. 1961. márc. 26.

Kauffmann Oszkár épitész M.D.K.

szinházépitő

B p. az uj Madách Szinház / Lenin körut/ Fábry Ottó épitésszel Később bekapcsólódott a munkába Mináry Pál is.

repr.

Magyar Épitőművészet 1962/1. 42-45.l.

Kaufmann Oszkár, építész MDk

A Vázsi Színháznak (Erkel Színház) a felszabadulás után sürgőssé vált rekonstrukciója ~~[illegible]~~ során a világhírű színházépítő művész: az időközben elhúnyt Kaufmann Oszkár jóként a színház akusztikáját és nézőterét javította meg. — Dr. Tarnóczay Tamás egyetemi magántanár mérései és tanácsai alapján —

V. O.: Júniusban megkezdik az Erkel Színház átalakítását

Népszabadság. Gy. 1959. máj. 24. 8.l

Kaufmann Oszkár

Berlini színházai: Hebbel Theater, Königgrätzer Theater, Volksbühne, Freie Volksbühne, Theater am Kurfürstendamm és a Reinhardt-féle Komödie.

Hont Ferenc - Stoud Géza: Színházi lexikon, Budapest, 1969.

223 l.

Kaufmann Oszkár

Tervei alapján uj szinházépület emeltető a Lenin körúti Royal Revu Variété helyébe.

Hont Ferenc - Staud Géza: Szinházi kis-lexikon, Budapest, 1969.

273 l.

KAUFMANN Oszkár építész

Dénes Dezső szoros kapcsolatban
volt vele

GERLE János - KOVÁCS Attila - MAKOVECZ Imre: A századforduló magyar építészete. Bp. : Szépirodalmi, 1990 44.p.

Kaufmann Oszkár, [építész] M Dk

Az új szinház építésénél felhasználták a Köcben elhúnyt Kaufmann Oszkár elképzeléseit.

L. M.: Ilyen lesz az új Madách Szinház 2-l

ESTI HIRLAP, Bp. 1961, jan. 10.

M. D. V.

KAUFMANN Oszkár építész

Szül. 1873. febr. 2.

Építész évfordulók

Magyar Építőművészet 1960. 1. sz. 64. l

M.D.K.

Kaufmann Oszkár

Tervezi az uj Fővárosi Vigszinház épületét.
"Alkotótársai: Fábry Ottó és Mináry Pál épitőmüvészek."
Rajz-repr. az uj Fővárosi Vigszinház előcsarnokáról
" " " " " " nézőteréről.
Kaufmann Oszkárról a közlemény megjegyzi, hogy
"Európa egyik legnevesebb szinházépitője"

G.J.: Milyen lesz az uj fővárosi Vig Szinház c. Szinház és Mozi. Bp. 1956. március 30. IX. évf. 13. sz. 2. 1.

Kaufmann Oszkár szinházépitő.
tervező

útmutatása szerint 1950 nyarán ujból
korba hozzák, sérült köveket kicserelték.
(Az 1944/45 évi ostrom szerencsésen megkímélte
az épületet.)

Ybl Ervin: Az Operaház Bp. 1962.

11, 13.l

M.D.K.

Kaufmann Oszkár épitész

Az Erkel Szinház átépitése 1950-51.

Magyar Épitőművészet , 1968/1. 27.1.

M.D.K.

Kaufmann Oscar

"Hires berlini épitész"-irja alanti cim alatt a lap:

"Világhirességek, akikről kiderült, hogy magyarok" c. Szinházi Élet. Bp. 1926. dec. 20-27 XVI. évf. 51. sz. 16-17. lap.

Asmussen Oscar

"Hirse benötigt épitésa"-ig ásványi cink alatt
a lap:

MDK

Kaufmann Oszkár épitész, szül. Ujszentanna

A nemzet hálája. 25 művész életjáradékot kap.
A Reggel, 1947. ápr. 14.

A. D. K

KAUFMANN Oszkár építész

A „Vigadó" helyreállítása, vagy lebontása ügyében (1955) tartott gyűlésen szakértőként vett részt.

egész életét 1944-ig Magyarország: Son Zivül töltötte jó szinházépületek tervezésével

Vanicsek Ferenc: Ferenc Friggel születésének 140-ik évfordulóján

Magyar Építőművészet 1961. 2. sz. 61. l.

M. D. K

KAUFMANN Oszkár építén

Madách-szintrán hő homlozzata?

Vanios Ferenc: Feszl Frigyes születése –

nek 140. évfordulóján

Magyar Építőművészet 1961. 2. sz. 61. l.

LAPKIADÓ VÁLLALAT
SAJTÓFIGYELŐ SZOLGÁLAT
Budapest VII., Lenin körút 9—11
Telefon: 227—651, 221—285

1956 MAR 30

SZÍNHÁZ ÉS MOZI

Milyen lesz az új FŐVÁROSI VÍG SZÍNHÁZ

April első napjaiban megkezdődik a Lenin körúton a Fővárosi Víg Színház építése. Az új Fővárosi Víg Színház Európa egyik legnevesebb színházépítője: Kaufmann Oszkár tervei szerint épül. Alkotótársai: Fábry Ottó és Mináry Pál építőművész, a gépi berendezést és a színpad technikai felszerelését Tolnai Pál tervezte.

Budapest épülő új színháza fővárosunk egyik dísze lesz. Lenin körúti szomszédos házak üzlethelyiségeit is hozzácsatolják a színház földszintjéhez. Egyik oldalon a meghosszabbított előcsarnok büféjét helyezik el, a másik oldalon pedig a pénztár, az üzemszervezési iroda, a jelmeztár és a varroda kap helyet. Az új színházépület négy emelet magas lesz.

A márványburkolatú díszes előcsarnokból széles lépcső vezet az emeletekre. Az első emelet baloldalán tágas társalgót létesítenek. A 905 személyes nézőteret nemes fával burkolják. Valamennyi ülőhely, az első sorban éppúgy, mint a második emelet utolsó sorában, egyforma, bársonnyal bevont párnázott fotel. A színházban nem lesznek páholyok. A stukkómennyezet szélén helyezik el a rejtett világítást, azonkívül hatalmas csillárok és falikarok ontanak fényt a nézőtérre. Kifogástalanul oldották meg a tervezők a nézőtér akusztikáját. Üvegszálas textiliából készülnek a földszinti bejáratoknál elhelyezendő függönyök. A nézőtéri ajtók is hangszigetelő megoldással készülnek.

A mélyített orchester 40 zenekari tag számára alkalmas. A színpad, amelyet a legkorszerűbb technikával rendeznek be, 240 négyzetméter területű, a zsinórpadlás magassága 25 méter. A színpad mögött 85 négyzetméteres hátsó színpad is létesül. A legmodernebb horizontot szerelik fel, s a gyors színváltozást a forgószínpadon kívül a zsinórpadláson függő 40 díszlettartó biztosítja. A reflektorok egy részét a nézőtéri reflektorházakban, másik részét a vetítőkamrában helyezik el.

Az egyéni és a társasöltözők 200 tagú művészszemélyzet számára épülnek.

A Fővárosi Víg Színház 13 millió forint költségelőirányzattal épül.

G. J.

Ilyen lesz az új Fővárosi Víg Színház előcsarnoka

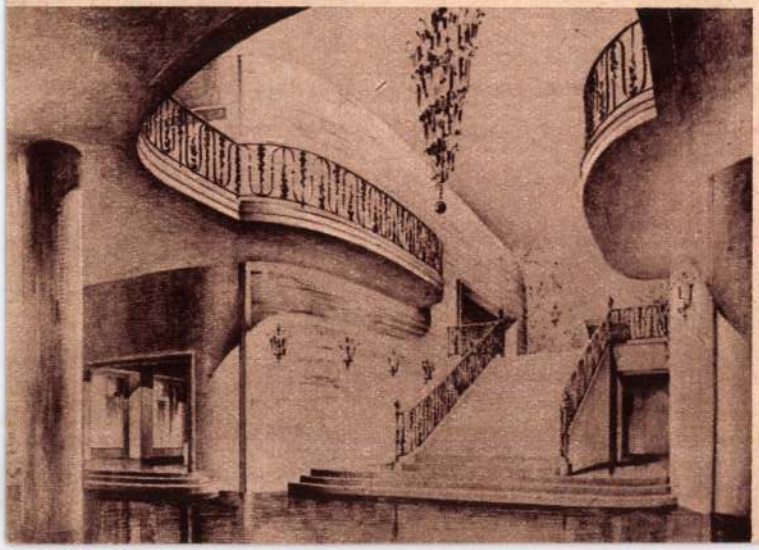

... és nézőtere

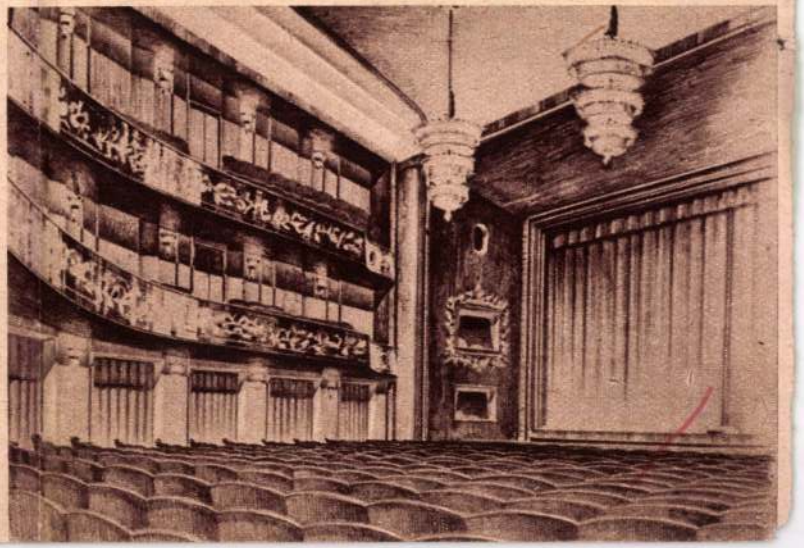

Goldoni: »MIRANDOLINA« című vígjátékát mutatta be a Nemzeti Színház. Képünkön: Mészáros Ági, a címszerep alakítója

(Jónás felv.)

Kaufmann Oszkár építész

tervei szerint épült fel az 1908-ban megnyilt Royal Orfeum helyébe; ez épület 1961-ben a Madách Szinház otthona lett.

Hont Ferenc - Staud Géza: Szinházi kislexikon, Budapest, 1969

3791.

Kaufmann Oszkár építész

szinházépítő specialista volt.

Hont Ferenc - Staud Géza: Szinházi kislexikon, Budapesten, 1969.

4271

Kaufmann Oszkár

szinházépítész irányítása mellett épitették ujjá a lebombázott Vigszinház épületét.

Hont Ferenc – Staud Géza: Szinházi kislexikon, Budapest, 1969

483 l.

Kaufmann Oszkár

berlíni színházak terveit dolgozta ki.

Genthon I.: Monumenti Artistici Ungheresi All'Estero. Acta Historiae Artium, Budapest, 1970. 1-2 sz.

11 l.

Kaufmann Ödön

Született Újpesten 1873. február 2-án; szinházépítész. Tanulmányait Berlinben végezte és ott is telepedett le. Európában mintegy 30 szinházat épített.

Stoll Ferenc - Staud Géza: Szinházi kislexikon, Budapest, 1969.

223/

Kaufmann Oszkár

A felszabadulás után visszatért Budapestre s itt irányította az Operaház és a Vigszínház helyreállítását; az Erkel színház ótépítését.

Hont Ferenc - Staud Géza: Színházi kislexikon, Budapest, 1969.

2231.

Kaufmann Oszkár

Továbbá elhelyezte a Madách Színház terveit. Az utóbbi megvalósítását nem érte meg, elhunyt 1956. szept. 6.-án.

Hont Ferenc - Staud Géza: Színházi lexikon, Budapest, 1969.

223 l.

M. D. K.

KAUFMANN Oszkár emlékére

Vezeti az Operaház restaurálását 1950

Ybl Ervin: Ybl Miklós 174.

Kaufmann Oszkár.

berlini szinház-
építő
U. 4284.

Bárdos Artur:
Magyarok. Ujság.
1927. jan. 30.

Berlini minködeséről
részletek.
Lásd. Szépm. Muz. Ujság
gyűjteménye

AZ ÖRÜLT. Színes fametszet. 38—25 cm. (»Az őrült« sorozatból.)— DER VERRÜCKTE. Farbenholzschnitt.

280. **Kutyákkal játszó gyermekek.**

Makemono. 60—138 cm. Japán. XVIII. század. (A Wegener-gyüjteményből.) — MIT HUNDEN SPIELENDE KINDER. Makemono. Japan. XVIII. Jahrh. (Aus der Sammlung Wegener.) *(Illusztrálva a XII. táblán.)*

280/a. **Pénztárca,**

sárkányos selyembrokát, ezüst sárkánycsattal és láncon függő ezüstmedaillonos elefántcsontgombbal. Japán. — GELDBÖRSE, Seidenbrokat mit Drachenmuster, Silberschliese und an Kette hängender Elfenbeinknopf mit Silbermedaillon. Japan.

281. **Nő gyermekekkel.**

Kakemono. 97—46 cm. Kina. XIX. század. — FRAU MIT KINDERN. Kakemono. China. XIX. Jahrh.

281/a. **Két kis cloiszonné-váza,**

rajta váltakozó színes mezőkben virágok és pillangók. Japán. — Zwei kleine CLOISONNE-VASEN. In Feldern mit verschiedenfarbigem Grundton Blumen und Schmetterlinge. Japan.

281/b. **Két cloiszonné-váza,**

hullámos mezőkben virágdiszítés. Japán. — Zwei CLOISONNÉ-VASEN, wellige Felder mit Blumendekor. Japan.

Kaufmann Oszkár építész

Tér és Forma, 1928

I. évf. 233-235.

k. f.: Állami Operaház Berlin;
Platz der Republik.

Építészet - világi

Operaház, Berlin, 1923. - Kaufmann Oszkár

Tér és Forma, 1928. I. sz.

233.-235. l. K. J.: Állami Operaház, Berlin; Platz der Republik.

Kaufmann Oskar

l

Layer, Dr. Karl:

Oberungarische Habaner Fayencen.
Berlin, Leipzig u. Wien
1927.

hirdetisch Erst

Van szerencsém a Fiók
pénztárt kérni, hogy a „Mű-
emlékek" számla terhére
a menhárdi templomra
Sztehlo Ottó építén vér kezes
hez 1000 (egyezer) koronát
kifizetni hiveskedjék.

Kiv. tmt.

919 I/9

II.

A magyar Pénzügyminisz-
terimnak!

A menhárdi r. k. templom helyszáll-
tása ügyében múlt évi július 3.-ém 546. sz.
alatt kelt előterjesztésünkre hivatkozóban
van szerencsénk előadni, hogy mintán
a Magyar Minisztérium a vallás- és Koro-
tatásügyi minisztériumhoz intézett átiro

MDK

Kaufman Oszkár
építőművész

Berlinben Herman Lipót baráti
körében tartózkodott.

Lengyel Géza
~~Bedő Rudolf~~: Provinciális művészet
Művészet, 1964. június – 21 kép

Együtt küzdünk a világ valamennyi békeszerető emberével

Az Országos Béketanács elnökségének ülése

Szerda délelőtt ülést tartott az Országos Béketanács elnöksége. Az ülésen részt vett *Dobi* István, a Népköztársaság Elnöki Tanácsának elnöke, *Rónai* Sándor, az Országgyűlés elnöke, valamint *Andics* Erzsébet, az Országos Béketanács elnöke és *Péter* János református püspök, a Béke Világtanács tagjai, *Mihályfi* Ernő népművelési miniszterhelyettes és *Nánási* László, az Országos Béketanács alelnökei, *Szabó* István altábornagy, honvédelmi miniszterhelyettes, Ott volt *Rusznyák* István Kossuth-díjas a Magyar Tudományos Akadémia elnöke, *Mihailich* Győző Kossuth-díjas akadémikus, *Aczél* Tamás Sztálin- és Kossuth-díjas író, *Kónya* Lajos Kossuth-díjas, a Magyar Írók Szövetsége főtitkára, *Veres* Péter Kossuth-díjas, *Méray* Tibor és *Parragi* György Kossuth-díjas újságírók. Ott volt *Pór* Bertalan Kossuth-díjas festőművész. Az egyházak békemozgalmának képviseletében *Bereczky* Albert református püspök, *Horváth* Richárd protonotárius kanonok, a Katolikus Papok Országos Békebizottságának alelnöke és *Mag* Béla címzetes kanonok, a Katolikus Papok Országos Békebizottságának titkára vettek részt az ülésen. A termelés hősei közül ott voltak *Deák* János és *Tajkov* András Kossuth-díjasok és még mások a termelés, a tudományos és a kulturális élet jelentős személyiségei közül.

Az elnökség ülését *Mihályfi* Ernő nyitotta meg, majd *Andics* Erzsébet számolt be a Béke Világtanács bécsi ülésszakának munkájáról.

Andics Erzsébet beszámolója a Béke Világtanács bécsi üléséről

Andics Erzsébet bevezetőjében hangsúlyozta, hogy az ülés összetételében, szellemében *visszatükrözte a békemozgalom rendkívüli kiszélesedését* olyan rétegekre, amelyeknek megnyerésére a tavaszi budapesti ülésen még gondolni sem lehetett. Ugyanakkor annak a meglepő jelenségnek voltak tanui az ülés résztvevői, hogy egy mozgalom, amely egyre jobban szélesedik, új és új rétegek és irányzatok képviselőit öleli fel, egyszersmind egységében szilárdul, *egyre összeforrottabb lesz.* Ennek az a magyarázata, hogy a békemozgalomnak mintegy központi jelszava lett: minden nemzetközi vitás kérdést meg lehet oldani békés úton is, az illetékes felek tárgyalása és megegyezése útján. Ez a jelszó rendkívül nagy népszerűségre tett szert, nagyon reális és rendkívül nagy a vonzóereje.

Ez a jelszó annyira meghódította a különböző országok közvéleményét, hogy az agressziós erők is kénytelenek voltak bizonyos engedményeket tenni, előbb Koreában és most az elmúlt napokban, amikor bele kellett egyezniök a négyhatalmi tárgyalások felvételébe.

Hiba lenne azonban és ellenkeznék a bécsi ülés szellemével, ha ezeket az engedményeket túlbecsülnénk. Pietro *Nenni*, Ilja *Erenburg* és *Joliot-Curie* szavait idézte ezután Andics Erzsébet és rámutatott arra, hogy a béke híveire még nagyon sok feladat vár.

Joliot-Curie beszédére hivatkozva arról szólt Andics Erzsébet, hogy a békemozgalom híveinek ezekben a napokban *nagy felvilágosító munkát kell végezniök.* Az agressziós erők hazug jelszavak hangoztatásával különösen a nagyhatalmak közötti tárgyalások és a lefegyverzés kérdésével kapcsolatban igyekeznek zavart kelteni. Rá kell mutatni egyes államférfiak kétszínűségére, akik tárgyalásokat javasolnak és ugyanakkor a párizsi és bonni szerződések ratifikálását sürgetik, vagy már a tárgyalások előtt befejezett helyzetet akarnak teremteni. Hasonló kétszínű játékot űznek a lefegyverzés kérdésében is.

A Béke Világtanács budapesti ülésén elhangzott felhívásának visszhangja egyes államférfiakat arra kényszerített, hogy hangot változtassanak. A békemozgalomnak az a célja, hogy ezeket az államférfiakat rákényszerítse, ne csak beszéljenek a békéről, hanem cselekedjenek is a békéért.

A békés tárgyalások gondolata olyan elemekre is meggyőzően hatott, akik hittek az amerikai jelszavaknak. A népek egyre inkább meggyőződnek arról, hogy az amerikai imperialisták átvették a nácik módszereit, világuralmi törekvéseit és embereit minden embertelenségükkel együtt és a népek szabadságára, önállóságára, nemzeti hagyományaira, kultúrájára törnek.

A továbbiakban kifejtette Andics Erzsébet: a bécsi találkozón az volt az egyöntetű vélemény, hogy *a német kérdés helyes rendezése Európa biztonságának, de ezen túlmenően a világ biztonságának is alapvető kérdése.* Egyöntetű álláspont alakult ki, hogy a német kérdést négyhatalmi megegyezés és tárgyalások útján lehet megnyugtatóan rendezni. A tárgyalások közepette érkezett a hír a Szovjetunió november 26-i jegyzékéről, amelyet az ülés minden résztvevője nagy örömmel és elragadtatással fogadott. Ez a hír erősítette a békemozgalmat és nagy csapást jelentett azokra, akik szeretnék elhitetni a közvéleménnyel, hogy a Szovjetunió nem akar tárgyalni.

A különféle felszólalásokat ismertette ezután Andics Erzsébet. Rámutatott, hogy *a szovjet felszólalásokban* kifejezésre jutott az emberi jóakarásban való bizalom, a józan emberi észbe vetett bizalom, az emberiség jövőjébe vetett hit, a hit abban, hogy ami észszerű és éltető, annak győznie kell. Kifejtették ezek a felszólalások, hogy *az emberi boldogulásnak, a szép és tartalmas, teremtő életnek milyen lehetőségei vannak éppen korunkban,* és nem szabad, hogy a népek engedjék, hogy a sötét erők ezeket a lehetőségeket, ezt a jövőt megsemmisítsék.

— A bécsi ülés soha nem tapasztalt erővel mutatta meg — mondotta a továbbiakban Andics Erzsébet —, hogy milyen komoly, mély, eltörölhetetlen, szilárd a nemzetközi békemozgalom.

Ezután arról beszélt Andics Erzsébet, hogy a Béke Világtanács bécsi ülése az eddig elért nagyszerű eredmények ellenére is *a mozgalom további kiszélesítésének kérdését ismét egyik főkérdésnek jelölte meg.* Ebben a szellemben hozták meg a Béke Világtanács határozatait is, amelyek hangsúlyozzák a német kérdés megoldását, hangsúlyozzák, hogy résen kell lenni a koreai kérdésben, hangsúlyozzák a fegyverkezés csökkentését, a tömegpusztításra alkalmas fegyverek eltiltását, hangsúlyozzák, hogy Vietnamban is el kell érni a hadműveletek megszüntetését és hogy a felek kezdjenek tárgyalni és hangsúlyozzák, hogy a kérdések megnyugtató megoldását csak öthatalmi értekezlet és tárgyalások tudják biztosítani.

Beszéde végén kifejtette Andics Erzsébet, hogy a mi békemozgalmunkban is *központi feladatként kell szerepelnie a felvilágosító munkának.* Meg kell magyarázni a nemzetközi kérdéseket, fel kell tárni a tömegek előtt az objektív tényeket és azokra kell építeni a békemozgalomban a felvilágosító munkát.

— Azzal a felejthetetlen benyomással jöttünk el Bécsből — fejezte be beszédét Andics Erzsébet —, hogy a népek egyre nagyobb erővel sorakoznak fel a nemzetközi békemozgalom mellé és a legnagyobb bizalommal támogatják ezt a mozgalmat.

Az egyházak fokozódó szerepe a békeharcban

Ezután *Péter* János református püspök emelkedett szólásra. Hangsúlyozta, hogy a világ minden táján növekvő mértékben fogadják el az egyházak keretén belül is a békemozgalom leglényegesebb tételeit. Amerikai, ausztráliai, újzélandi egyházi testületek foglalnak állást a különböző társadalmi rendszerek tartós és békés együttélésének elve és a vitás kérdéseknek tárgyalások útján történő megoldása mellett.

— Az egyházak keretén belül is — mondotta — egyre szélesebben érezteti hatását az a meggyőződés, hogy *aki valóban békét akar, annak cselekednie is kell a béke érdekében.* Egy újzélandi zsinat felszólította a Presbiteriánus Egyházak Világszövetségét, hogy akadémiai általánosságok helyett adjon tanácsot: *mit tehetnek az egyházak gyakorlatban a békéért.*

Az egyházak keretén belül is növekszik az az igény, hogy különböző meggyőződésű, világnézetű emberek, irányzatok, békére irányuló törekvéseit össze kell hangolni és egyesült erővel kell a béke védelméért síkraszállni.

— Jelentős lépésekkel vitte előbbre a békemozgalmat *Nyikolaj* moszkvai metropolitának a Béke Világtanács ülésén elhangzott beszéde és Martin *Niemöllernek*, a nyugatnémetországi evangélikus egyház lelkészének erre a beszédre adott válasza. Nyikolaj metropolita többször fordult már felhívással Nyugat keresztyéneihez és rámutatott arra az óriási felelősségre, amely a nyugati keresztyénséget a dolgok állásában terheli. Niemöller lelkész báláját fejezte ki Nyikolaj metropolita felhívásáért, egyetértett azzal, hogy *felhívják a nyugati egyházakat: figyelmeztessék újra meg újra híveiket, hogy felelősek a békéért.*

— Az egyházakban az egész világon megérett a helyzet arra, — folytatta *Péter* János —, hogy Nyikolaj metropolita és Niemöller lelkész megnyilatkozása a széles rétegekre ható kedvező visszhangra találjon és ennek következtében növekedjék mind az egyházak képviselete a békegyűléseken, mind az egyházak békemunkájának jelentősége az egyházi nemzetközi gyűléseken.

A továbbiakban elmondotta, hogy ez év januárjában Indiában részt vett *az Egyházak Világtanácsa* Központi Bizottságának ülésén, amely táviratot intézett az ENSZ-hez a koreai vérontás megszüntetése és a nagyhatalmak képviselőinek tárgyalása érdekében.

Ez év augusztusában Hollandiában vett részt Bereczky Albert püspökkel a Presbiteriánus Világszövetség konferenciáján. A konferencia felhívással fordult minden református egyházhoz, tanácsokat adva, hogy mit tegyenek a békéért. Elmondotta, hogy a holland református egyház hetilapja nemrég közölt hírt »Az egyház és a béke« nevű mozgalom konferenciájáról, amely elítélte a Hollandiában folyó háborús propagandát, kívánta a népi Kína felvételét az ENSZ be, kifejezte, hogy kritikával kell fogadni azt a felfogást, mintha a Nyugatot a Szovjetunió felől veszély fenyegetné és követelte Németország egységének békés megteremtését. Az Egyházak Világtanácsa Központi Bizottságának elnöke, George *Bell* chichesteri püspök egyházkerülete közgyűlésén követelte a nagyhatalmak, köztük a népi Kína, vezetőinek találkozását, a fegyverkezések csökkentését. *Dibelius* berlini püspök legutóbb egy dániai előadásában kijelentette: »Csak olyan európai közösség alkalmas a háború megakadályozására, amelyben részt vesz a Szovjetunió és Lengyelország is«.

— Hosszú sorát idézhetném még — folytatta Péter János — azoknak a megnyilatkozásoknak, amelyek az egyházak területén a békés megoldások szempontjából kedvező tüneteket mutatnak. A Béke Világtanács bécsi határozatai új lendületet adnak a béke védelmének az egyházak életében is — fejezte be felszólalását Péter János református püspök.

Ezután *Benke* Valéria, az Országos Béketanács titkára számolt be az elnökség október 9-i ülésén hozott határozatok végrehajtásáról. Ezen az ülésen határozták el, hogy ősszel béketalálkozókat rendeznek. A béketalálkozók azt a célt szolgálták, hogy a magyar nép széles tömegei megismerjék a nemzetközi helyzet alakulását, ennek alapján erősödjék népünkben a más népek iránti barátság, a béke erőibe vetett bizalom, s ugyanakkor felismerje azt is, hogy a háborús erők milyen mesterkedéseket folytatnak a nemzetközi tárgyalások körül. Ezeket a célokat a találkozókon nagyrészt elértük — mondotta Benke Valéria. — Megélénkült a békemozgalom, a tájékoztatás a nemzetközi helyzetről széles körben indult meg az országban s elmondhatjuk, hogy kezdenek tért hódítani a békemozgalom felvilágosító munkájának új vonásai és módszerei.

A téli időszak békemozgalmi feladatait ismertette ezután. A magyar békemozgalom a most következő időszakban a Béke Világtanács határozataiban szereplő feladatok teljesítésére készül fel. Az Országos Béketanács kulturális bizottsága a Béke Világtanács határozatában szereplő négy évforduló — Aristophanes, Fielding, Csehov, Dvorzsák —, megünneplését készíti elő.

Ezután az Országos Béketanács elnöksége a *Benke* Valéria által beterjesztett következő nyilatkozatot fogadta el:

Az Országos Béketanács elnökségének nyilatkozata

A Béke Világtanács magyar tagjai útján üzenet érkezett Bécsből. Válasz népünk jólétet teremtő életéről tanúskodó üzeneteire. Az van benne, hogy a Béke Világtanács úgy fogadta a hófehér lapokra rótt üdvözleteket, ahogyan mi küldtük: nagy örömmel, nagy szeretettel, az őszinte barátság tanújeleként.

Amikor átadjuk ezt az üzenetet, jó alkalom nyílik, hogy hozzáfűzzük a mi köszöntésünket is. A járási és kerületi béketalálkozók munkájának részeseit köszöntjük. A béketalálkozók előadóinak, küldötteinek és rendezőinek — a békebizottságoknak üzenünk.

Az Országos Béketanács Elnöksége köszönti a magyar békemozgalom derék munkásait abból az alkalomból, hogy a magyar békemozgalom új megnyilvánulásait, a békebeszélgetéseket és békeesteket a nemzetközi kérdések demokratikus iskolájává tették. Köszönti abból az alkalomból, hogy a Béke Világtanács budapesti és bécsi ülésszaka közti időben 173 béketalálkozón tettek tanúságot népünk békeakaratáról.

Köszöntjük a béketalálkozók szónokait, a magyar értelmiség színejavát, írókat, művészeket, tudósokat, orvosokat, mérnököket, újságírókat, akik a magyar békemozgalom történetében először vettek részt ilyen nagy számban a tevékeny békemozgalmi munkában.

Köszöntjük a békeestek helyi előadóit, a pedagógusok, műszaki, tudományos, hivatali értelmiségiek százait, akik a falusi, üzemi, kutatóintézeti, kórházi, hivatali dolgozók lelkes tanítóinak bizonyultak.

Köszöntjük a magyar békemozgalom odaadó, lelkes, új munkásait, a járási és kerületi békebizottsági titkárokat, akik első ízben e nagy megmozduláson mutatták meg: milyen eredményesen lehet dolgozni a békéért.

Köszöntjük az egyszerű békeharcosok százezreit. Mindazokat, akiknek szívét a békemozgalom nyitotta ki a haza forró szeretetére, szemét a békemozgalom nyitotta rá más népek megismerésére és megbecsülésére, akaratát a békemozgalom edzette meg, hogy helytállással, munkával segítsék békénk megszilárdítását és jólétünk emelését.

Köszöntjük az ezerszámra írott és sok szeretettel díszített üzenetek küldőit, azokat, akik egész falujuk, üzemük, utcájuk békeszerető embereinek gondolatait öntötték szavakba, foglalták a népi ízlés és a művészi készség virágkoszorúiba.

A lelkes munka azt eredményezte, hogy a magyar nép is méltón kiveszi részét a tárgyalások érdekében folyó világméretű kampányból, amelyet ez év júniusában éppen hazánk fővárosából indítottak el. Milliók vágya fejeződik ki a »béke—munka—jólét« jelszavában. A békére, jólétre vágyó emberek egyre jobban megértik, hogy az ő kezükben van a béke és a jólét ügye egyaránt, s a munka érleli meg a legszebb gyümölcsöket.

Az Országos Béketanács Elnöksége további munkára hívja fel a békemozgalom minden munkását. Vigyék el a felvilágosítás fényét minden házba, minden ember szívébe és agyába. Legyenek a béke ügyének hírvivői, a felvilágosító munka élenjárói. Gyűjtsék maguk köré az embereket, válaszoljanak kérdéseikre, magyarázzák meg: mi miért történik a nagyvilágban, hogyan függnek össze az események egymással és a mi dolgainkkal.

A béketalálkozók nagy sikere adjon új erőt a békemozgalom egyszerű embereinek. Tudjanak egyszerre tanulni és tanítani. Lássák, hogy miért küzdünk, együtt a világ valamennyi békeszerető emberével: a tartós békéért, amely soha ennyire nem volt a mi kezünkben, mint most.

Az Országos Béketanács elnökségének ülése *Mihályfi* Ernő zárószavaival ért véget.

A MONDÁK ÉS AZ ÉLET

Az újságírók lecsapnak rá, mint felcsillanó, ritka drágaságra, ha építkezésen járva a beszélgetések sűrűjében mondát hallanak. Jegyzetfüzetükbe felkiáltójelet tesznek a mondát őrző sorok mellé és hazafelé menet melengetik magukban a gondolatot; milyen hálás színfolt lesz majd a riportjukban! Milyen jólesik majd leírni az ellentétet a szomorú monda és a mai valóság közt, vagy azt, hogy amit a mondaköltő határtalan képzelete megálmodott, a mai ember túlszárnyalva váltja valóra.

A monda és a valóság összehasonlításának izgalmát mi mégsem ismerjük annyira, mint a szovjet újságírók, akik jelenleg több mint 2200 könnyű- és élelmiszeripari építkezésnél láthatják, milyen biztosan valósul meg a »terülj-terülj asztalkám« varázsigéje, ha a párt és a kormány, meg a nép mondja ki azt. Mesebeli varázslók százakból álló seregeket öltöztettek fel pillanatok alatt — az épülő kamisini pamutipari kombinát naponta 200 ezer embert tud majd ellátni ruhával. Az élet nem egy területén a valóhoz képest kezdenek szürkülni a mesékbe szőtt ábrándok. Az élet ma már hozzátesz a mondákhoz, folytatja és befejezi őket.

Három példát mondunk. Példánk a mesék és az élet három fontos elemérő., a vízről, a földről és a fényről szólnak.

*

Ki nem ült este elmerengve erdőn vagy réten ropogó tűznél, melynek lángjait táncoló asszony lebegő ruhájának nézte? Milyen varázslatosak az ilyenkor hallott mondák! Képzeljük el ezt a helyzetet a Kara-Kum-sivatagban, ahol nem is a mese szerint, hanem valójában »a madár sem jár«. De tudjuk: oda járnak a kommunizmus építői. A tavasz óta ássák az 1100 kilométer hosszú Turkmén Főcsatorna medrét.

A sivatag több helyén geológiai expedíciók dolgoznak. Az expedíció esti tábortűzénél a sivatagi útikalauz — aki olyan öreg, hogy szíve a mondák kincsesbányája — gazdagon mesél a régi időkről, a régi mondák világáról. Ilyenformán:

— Régen az élet nagyon nehéz volt. A muzulmán papok kitalálták az égből zuhant kőről, a Kába-kőről szóló mondát, hogy a népet valamivel vigasztalják és magukhoz édesgessék. Azt mondták, hogy a hagyományok szerint minden kívánsága teljesül annak az embernek, aki megérinti a Kába-követ. A földkerekség minden részéről a Kába-kőhöz siettek az emberek. Sok kegyetlen ember ábrándozott arról, hogy zarándokutat tesz a Kába-kőhöz, de nem mindenki juthatott el hozzá. Pedig már mindenki hitte, hogy a Kába-kő: a boldogság kulcsa. Az út hozzá a sivatagon keresztül vezetett. Milyen nehéz, viszontagságos a sivatagon át utazni! Milyen nehéz megtalálni az utat a sivatagban! A boldogságukat kereső emberek segítségére siettek a csillagok. Ime, ott az égen az a csillag mutatja északot, amaz pedig a déli irányt...

A mesemondó tekintete a régész kabátjára téved. A régészre, aki felfedezte, hogy itt, a sivatagban évszázadokkal ezelőtt még élet volt, folyó folyt — és kijelöli az utat az új »folyó«, a Turkmén Főcsatorna számára, mely a sivatagba elhozza az éltető vizet, a boldogságot. A régész kabátján apró jelvény van; vörös csillag. A turkmén mesemondó, mintha csak megihlették volna, így folytatja mondáját:

— Az északi, meg a déli csillagnál különb csillagot ismertünk meg. A Kreml tornyán ragyog. Mindenkinek mutatja a boldogsághoz vezető utat. Mi erről a csillagról mondunk történetet a gyermekeinknek.

*

Egy észt monda úgy szól, hogy valamikor bőségesen termett a Saaremaa-sziget földje. Az ördögnek kedve támadt arra, hogy ott telepedjék le. Egy hatalmas zsákba követ szedett, vállára kapta és elindult a szigetre, hogy házat építsen. Suur Till, a hős észt parasztlegény azonban meg akarta szabadítani a népet az ördögtől s belefojtotta a sátánt a tengerbe. Csakhogy az futás közben elszórta a köveket. Azóta csupa szikla, csupa kő a Saaremaa-sziget. A bőséges, gazdag termést már csak a mondából ismerik a kis sziget lakói. S a monda szerint Suur Till messze hajózott, a nép azonban úgy hiszi, egyszer visszajön, megtisztítja a szigetet a kövektől és messze űzi a szegénységet.

Ez az »egyszer« gyorsan közeledik. Tavaly az észt tudósok tanulmányozták a csupa követ borított észt szigetek természetét. S azóta már ekszkavátorok, árokásógépek, traktorok, talajgyalúk serege dolgozik a kövesföldeken. A saarei gépállomáson eddig már 40 ezer köbméter követ szedtek fel a szántóföldekről. Vlagyimir Maripuu kolhozelnök azt mondja, hogy az öreg észtek ma már így fejezik be a régi mondát:

— Mint látjátok, Suur Till visszatért... Most már örökre miénk lesz a boldogság...

*

Kirgiziában, a kopár hegyek közt, a Tyerek-folyócska partján egy Buken Mamirbajeva nevű parasztasszony beszélte el a következő mondát egy szovjet újságírónak:

— A hegyekben él egy madár. Szamuruk-Kus-nak hívják. Gyönyörű tollai vannak, szikrázó fénnyel világítanak. Amikor Szamuruk-Kus felrepül, világosság támad, mintha fényes nappal lenne. Aki meglátja Szamuruk-Kus tollainak ragyogását, boldog lesz. Így mondják az öregek.

Messze van-e ez a madár?

A Tyerek-folyón nemrégiben készült el két kirgiz kolhoz közös vízierőműve, Buken Mamirbajeva is ott dolgozott a kis erőmű megépítésén. Munka közben valamelyik öreg kirgiznek eszébe jutott a Szamuruk-Kusról szóló történet. Elmondta és mosolyogva tette hozzá:

— Építjük ezt a villanyerőművet: fészket építünk Szamuruk-Kus számára.

A többiek bólintottak:

— Valóban. Jól mondtad. Kényszerítjük a madarat, hogy világítson nekünk.

Amikor Mamirbajeva elbeszélte az újságírónak a csodálatos madár történetét, megkérdezte vendégét:

— Akarod, hogy megmutassam a csodálatos madarat? Megfogtuk Szamuruk-Kust!

Ekkor odament a falhoz és bekapcsolta a villanyt. A szobát tiszta fény árasztotta el.

*

A három példa — három tanú is. Vannak, akik féltik a meséket és mondákat attól, hogy a valóság változása, növekvő arányai mellett eltörpülve, időszerűségüket vesztve, a mesék feledésbe mennek. Ime, a három tanú vallomása arról, hogy nemcsak kegyelet tartja fenn a mondákat, hanem a társadalom alapjaival együtt és általuk épülnek tovább a mesék, sőt új tartalmat nyernek.

Kóródi József

Keresse fel a

VAS- ÉS EDÉNYBOLT

LEÉRTÉKELT-ÁRU BOLTJAIT!

Bő választékban igen olcsón vásárolhat

POHÁRÁRUT

a 91. sz. boltban, VI., Lenin-körút 68. szám

KŐEDÉNY- ÉS ÜVEGÁRUT

a 92. sz. boltban, XIII., Váci-út 4. szám

Mindenféle apró vasárut, épület- és bútorvasalásokat, háztartási eszközöket, zománcedényeket

a 82. sz. boltban, XIII., Váci-út 6. szám

(Katona József-u. sarok)

NAPI KRÓNIKA

Magyar művészek sikere Leningrádban

Leningrád hangversenytermeiben hatalmas sikerrel szerepelnek a magyar művészek. A leningrádi filharmónia nagy hangversenytermét zsúfolásig megtöltötték a leningrádi dolgozók. A magyar művészeket hatalmas lelkesedéssel fogadták a megjelentek. A hangversenyt a *Tátrai-vonósnégyes* műsorával kezdték. A vonósnégyes Haydn- és Beethoven-műveket játszott. A hangversenyen fellépett *Székely* Mihály, a Magyar Népköztársaság kiváló művésze, aki Schubert-dalokat és magyar népdalokat adott elő, továbbá *Csinády* Dóra és *Fülöp* Viktor, a magyar Állami Operaház balettszólistái.

— **Fiatal építőművészek országos találkozója.** A Magyar Építőművészek Szövetsége országos találkozót rendez a jövő héten a fiatal építőművészek részére. Az országos találkozón a szövetség kiállítja a fiatal építőművészek 1953. évi legjobb épületterveit. A négy legjobb tervet összesen 15 ezer forinttal jutalmazzák.

— **Mezőgazdasági kisgépek** gyártásával sietnek parasztságunk segítségére a győri Kisalföldi Gépgyár dolgozói. A jövő évben többek között 17 ezer darab tengeridarálót és 6500 kisebb típusú répavágógépet gyártanak.

— **Magyar történészek is** részt vesznek a liblicei csehszlovák történész konferencián. Araló Endre, az Akadémia Történettudományi Intézetének munkatársa szerdán utazott el a konferenciára. Székely György, a történettudományok kandidátusa pedig már régebben tanulmányúton van a Csehszlovák Köztársaságban.

— **A tudományos kutatómunka** elősegítésének kérdéseit vitatták meg szerdán tudományos szakemberek, kutatóintézeti vezetők a Közalkalmazottak Szakszervezete rendezésében megtartott értekezleten. A vitaindító előadást Regőczi Emil, a műszaki tudományok doktora tartotta.

— **Mosófazekak sorozatgyártását** kezdi meg december második felében a Fémdoboz és Tubusművek és a Fémbútorgyár. A két üzem dolgozói már hozzákezdtek a fontos cikk gyártásának előkészítéséhez.

— **Két micro hanglemez különlegességet** *ad elő vasárnap délelőtt fél 11 órakor a nagymezőutcai Kodály Zoltán Kultúrotthon. Először részleteket hallunk Gluck Orfeo és Euridice című műveből, majd Mozart kisoperája, Bastien és Bastienne kerül színre. Vasárnap este Massanet Manon című operáját mutatják be a párizsi nagy operaház előadásában. Kedden este 7 órakor Mozart-művekből rendeznek micro hangversenyt.*

— **Hét és félmillió könyvet adtak ki Moszkvában** november folyamán a gyermekek számára. Nemcsak szovjet, hanem külföldi írók új regényei, elbeszélései és versei is nagy számban kerültek a fiatalok kezébe.

— **A Herendi Porcelángyár** jövőre ünnepli fennállásának 115 éves évfordulóját. Ez alkalomból az Iparművészeti Múzeumban kiállítást rendeznek, mely bemutatja a herendi porcelángyártás történetét, a gyár felszabadulás utáni munkáját. A jubileumra 15 perces színes kisfilmet készít a Magyar Híradó- és Dokumentum Filmgyár, egy művészettörténeti munkaközösség pedig tanulmányt ír a herendi porcelángyártás történetéről.

Szovjet művészek vendégszereplése az Operaházban

Szerdán este az Állami Operaházban Irina *Tyihomirova* Sztálin-díjas balettművésznő az OSZSZSZK érdemes művésze és Leonyid *Zsdanov* balett-táncos vendégfellépésével adták elő Csajkovszkij »Hattyúk tava« című balettjét. A közönség lelkes ünneplésben részesítette a két szovjet vendégművészt.

— **Új talajgyaluk,** nagyméretű építőipari gépek gyártását kezdte el a DIMÁVAG gépgyár. A talajgyaluk terveit a Miskolci Rákosi Mátyás Nehézipari Egyetem segítségével készítették el. Három újfajta óriási gép már elkészült. Egy-egy gép hat-hat köbméternyi földet tud tartályába gyűjteni.

— **Jugoszláviában terjed a gyermekbűnözés** az amerikai gengszterfilmek és regények hatására. Ez év első hét hónapjában Zágrábban annyi kiskorú bűnözőt ítéltek el, mint 1950-ben az egész esztendőben.

Üzletek nyitvatartása december 13-án és 20-án

A bel- és külkereskedelmi miniszter közli:

A decemberi nagy forgalomra tekintettel **Budapesten december 13-án, vasárnap** délelőtt 10 óráig este 6 óráig nyitvatart minden áruház és a forgalmasabb útvonalakon lévő minden iparcikküzlet. Ezek az útvonalak belterületen: Kossuth Lajos-utca, Rákóczi-út, Baross-tér, Lenin-körút, Szent István-körút, Mártírok útja. Külterületen: III., (Óbuda) Flórián-tér, Knurr Pálné-utca, IV., (Újpest) Balcsy-Zsilinszky-út, Árpád-út, X., (Kőbánya) Zalka Máté-tér, Körösi Csoma-út, XIV., (Zugló) Bosnyák-tér, XV., (Rákospalota) Rákos-út, XVIII., (Lőrinc) Vöröshadsereg útja, XIX., (Kispest) Vöröshadsereg útja, XX., (Pesterzsébet) Kossuth Lajos-utca, XX., (Soroksár) Marx Károly-út, XXI., (Csepel) Rákóczi Ferenc-utca.

December 20-án, vasárnap: délelőtt 10 óráig este 6 óráig árusítanak az összes iparcikküzletek és áruházak. Egyéb üzletek a szokásos vasárnapi nyitvatartás szerint árusítanak. A boltok a kirakatban elhelyezett felirattal tájékoztatják a fogyasztókat nyitvatartási idejükről.

Vidéken a megyeszékhelyeken és nagyobb városokban az üzletek nyitvatartását a megyei tanács végrehajtóbizottsága kereskedelmi osztálya a fentiek figyelembevételével állapítja meg.

— **Szilveszterkor** húszféle műsort rendez Budapesten az Országos Filharmónia. A jegyek árusítása december 10-én kezdődik.

— **Az Erkel Színházban december** 11-re hirdetett Keszkenő-előadás elmarad. A 4/3. bérletsorozatban ugyanezt az előadást későbbi időpontban tartják meg.

— **Mélynyomásra alkalmas papír** gyártását kezdték meg a Füzfői Papírgyárban. Ilyen papírt eddig csak a Diósgyőri Papírgyár készített s így ilyenirányú szükségleteink nagyrészét import útján kellett biztosítani. Mélynyomásra alkalmas papírból ez év végéig 35 tonnát készítenek.

Rádióműsor

CSÜTÖRTÖK, DECEMBER 10.

KOSSUTH-RÁDIÓ: 11.30: Fúvószene. — 12.15: Déli hangverseny. — 13.00: Ifjúsági kórusok. — 13.30: A Magyar Rádió népi zenekara. — 15.00: A Gyermekrádió műsora. — 15.30: Mongólia. Előadás. — 15.45: Részletek Prokofjev Romeo és Júlia c. balettjéből. — 16.00: Irók a mikrofon előtt: Méray Tibor Kossuth-díjas. — 16.30: Rácz Béla és zenekara. — 16.40: Falurádió. — 17.10: Jó munkáért szép muzsikát. — 17.45: Külpolitikai kérdésekre válaszolunk. — 18.00: Az épülő kommunizmus nagy országában. — 18.30: Jerea: Román táncok Bartók Béla által gyűjtött motívumok nyomán. — 19.00: Hangos Újság. — 20.15: Szivárvány. Zenés irodalmi tarkaest. — 21.00: Egy falu — egy nóta. — 21.30: 800 millió... — 22.20: Berlioz-hangverseny. — 23.40: Tánczene.

PETŐFI-RÁDIÓ: 8.20: Zenekari hangverseny. — 9.20: Ifjúsági műsor. — 10.10: Kamarazene. — 10.30: Nótacsokor. — 11.00: Dalok és hangszerszólók. — 14.00: Délutáni hangverseny. — 15.00: A Magyar Rádió kisegyüttese. — 15.40: Romantikus operákból. — 16.30: Fiatalok zenei újságja. — 17.25: Előadás. — 17.40: Részletek balettekből. — 18.45: Szív küldi. — 19.10: Balettzene. — 19.40: Sporthíradó.

A KÍSÉRLETI ADÓ MŰSORÁBÓL: 20.00: Kamarazene. — 20.30: Műdalok a XIX. század elejéről. — 21.10: Elbeszélés. — 21.30: Tánczene. — 23.00—23.00-ig: Huszka Jenő operettjeiből.

A kormányprogramm óta több mint 4000 lakás építése folyik Budapesten

A kormányprogramm megjelenése óta Budapesten tizenhárom helyen kezdték el nagyobb lakótömbök építését, melyekben több mint 4000 lakás készül. A hiányos tervek miatt azonban több építkezésnél lassan folyik a munka. A legnagyobb budapesti lakásépítkezés jelenleg a *Gubacsi-úton* folyik, ahol 640 lakás épül. Itt alkalmazzák először az országban a gázszilikátból készített előregyártott falelemeket. *Rákospalotán* a 67-es villamos végállomásánál 12 épületből álló tömbben 344 lakás építése indult meg. A házakban üzlethelyiségek létesülnek, kultúrházat, óvodát, bölcsődét is építenek az új lakótelepen. *Ujpesten* az Árpád-úton 120 lakás építkezését kezdték meg. Befejezés előtt áll a *Villányi-úton* 164 lakás építési munkája. *Pesterzsébeten* 238 lakás építése folyik. Több hónapja dolgoznak az építők a *kerepesiúti* 588 lakáson, ugyanitt a jövő évben további 1000 lakás létesül. A *Nagy Lajos király-útján* 494, a kőbányai *Körösi Csoma-úton* 140, a *Thököly-úton* 360, *Albertfalván* a Török Ignác-utca végén 435 lakás építésén dolgoznak. Angyalföldön a *József Attila-téren* 232, a *Béke-utcában* pedig 249 új lakás készül el a jövő év nyarára.

A „SÚLYPONTI KÉRDÉS"

AVAGY: MIKORRA KÉSZÜL EL A FŐVÁROSI VÍG SZÍNHÁZ?

1952. március és *1955.* szeptember.

Két dátum. Az első annak az értekezletnek időpontját jelzi, amikor a Fővárosi Tanács illetékes szervei *elhatározták,* hogy a korhadt faszerkezetű, korszerűtlen Fővárosi Víg Színházat átalakítják. Megállapodtak a beruházás összegében, megbízták a BUVÁTI-t a tervfeladat kidolgozásával. Akkori elképzelés szerint a színház átépítésére nem egészen másfél év kell, tehát 1953 szeptemberében már újra a Lenin-körúti színházban játszhat az együttes; addig a Fővárosi Nagy Variété dohányutcai helyiségét veszik igénybe.

A másik dátum *1955* szeptembere: mai becslés szerint ekkor fog *megnyílni* az újonnan felépített színház.

A két dátum két éves »eltolódást« jelez. Olyan hanyagság, olyan nemtörődömség ez, amely mellett nem lehet szótlanul elmenni s fel kell tenni a kérdést: mi az »eltolódás« oka, *ki a felelős?* Nyilvánvaló, hogy a felelősség valamennyi illetékes szervet terheli. Annál is inkább, mert — teljesen érthetetlen és helytelen elképzelésekből kiindulva — a Fővárosi Tanács népművelési osztálya és tervosztálya, a BUVÁTI, a Fővárosi Beruházási Vállalat és a Fővárosi Építő Vállalat nem tekintette »súlyponti kérdésnek« a színház felépítését.

— Nekünk fontos, súlyponti feladataink is vannak — mondják e szervek és vállalatok vezetői, mintha a Fővárosi Víg Színház felépítése nem lenne sürgős, halaszthatatlan feladat. Vajon csakugyan nem értik, hogy *Budapest második operettszínházáról van szó,* s ennek a színháznak kell majd kielégítenie a zenés műfajok, különösen pedig az operett iránt megnyilvánuló mind nagyobb érdeklődést?! Arról nem is beszélve, hogy a dohányutcai Fővárosi Nagy Variété igénybevételével — akarva-akaratlan — az artisták tömegét szorították ki a színpadról.

Utólag mindig okosabb az ember — de azt meg kell állapítani, hogy már az első tervezéssel bajok voltak. Maga a színház sem mondta meg pontosan, hogy mit akar, *állandóan új elképzelésekkel* jelentkezett. Eleinte csak két ház (Lenin-körút 31, Hársfa-utca 36) igénybevételéről volt szó, ma már ötről. Valószínű, hogy az újabb terv a helyes, de miért nem lehetett erre *a kezdetnél* gondolni? Az ilyen és hasonló ügyek persze hátráltatják az építkezést. De különösen hátráltatta — és hátráltatja ma is — az építésügyi minisztérium egyik »furcsa« intézkedése.

A lényegében új színház tervének elkészítésével mint szakértőt, Kaufmann Oszkárt bízták meg. A kitűnő mérnök foglalkoztatásához — a színház és a BUVÁTI nagy örömére — az építésügyi minisztérium is hozzájárult. Elvileg. Dolgozzék csak Kaufmann Oszkár a BUVÁTI béralapjának terhére — pénzt azonban *nem* utaltak ki a számára! Sőt, 1952 novemberében *le is tiltották* külszakértői tevékenységét. Csakhogy: a dolog természetéből fakad, hogy a munkát más *nem* tudja folytatni. Így e lehetetlen intézkedés eredménye az, hogy a tervek lassabban, megszakításokkal készülnek, Kaufmann pedig egyelőre fizetés nélkül dolgozik tovább, mert — mint mondta: — nem akarja cserbenhagyni a színházat... (Hadd jegyezzük itt meg, hogy nem ilyen bánásmódot érdemel az az építész, aki — a többi között — a mai Erkel Színházat is tervezte!)

Sajnos, más bajok is vannak. A Fővárosi Beruházási Vállalat nem tudja biztosítani az anyagi fedezetet, komoly *pénzhiány* mutatkozik. A Fővárosi Építő Vállalat a munkások nagy részét gyakran elvonja az építkezésről, egyáltalán nem tekinti szívügyének a színház mielőbbi elkészültét. Miért is tekintené? Hiszen nem »súlyponti kérdésről« van szó, hanem »csak« egy színházról, »csak« a dolgozók fokozott kulturális igényeinek kielégítéséről!

Pedig, ha arra gondolnának, milyen szép lesz a színház! Előcsarnoka rózsaszín márványból készül, a falakat belül faburkolat veszi körül s minden helyről kitűnően lehet majd látni!

Itt az ideje, hogy az illetékes szervek *csakugyan* »súlyponti kérdésnek« tekintsék a Fővárosi Víg Színház felépítését, olyannyira, hogy az a következő színházi évadra el is készüljön.

Gáti Károly

NAGYMOSÁS 4 ÓRA ALATT

Üzembe helyezték az első háztömbmosodát

KÉTSZÁZNYOLC LAKÁS van a harmatutcai lakótömb házaiban. Hatszáz lakónak adnak barátságos, meleg otthont. Mostanában sok családban ringatják a bölcsőt, tologatják a hófehér gyermekkocsit. Az apróságok patyolatfehérben vonulnak fel napi sétájukon, ami bizony nem kis munkatöbbletet jelent a mamák és nagymamák számára mosásban, vasalásban.

Pár nap óta *gyökeres változás* következett be ezen a téren a lakótelepen. Felszerelték az *első tömbmosodákat.* Minden háznak jutott belőle egy. Mint minden új dolgot, némi bizalmatlansággal fogadták egyesek. »Hátha tépi a ruhát«, — »biztosan nem lesz olyan fehér, mint eddig«, — »kimarja a vegyszer, amit a mosógéphez használni kell«. Az a két kedves, fiatal nő, akiket a mosógépgyártó vállalat kiküldött, hogy a háziasszonyokat beavassák a géppel való mosás rejtelmeibe és a tömbmosoda egyéb felszerelésének használatába, nem győzött válaszolgatni a kérdésekre.

A PRÓBAMOSÁS kitűnően sikerült. Nyolc kiló a mosógép kapacitása; kis család ágyneműje, abroszai, törülközői, férfiingei bőven belefémek. *Nem kell tüzelő, sem szappan, sem mosópor,* egy mosáshoz 30 deka vegyszert utal ki a ház gondnoka. Az áramfogyasztás és vegyszer ára összesen *17—18 forintot* tesz ki; ennyibe kerül a *ruha mosása, vasalása.* És ami azelőtt egynapi fáradságos, fárasztó munkát jelentett, a teknő fölött, az most *három-négy óra* alatt, szárítással, vasalással együtt elkészül!

Kefe helyett centrifugális rázás számúzi a piszkot a ruhából a tízperces hidegvizes előmosás után, s a háromszori öblítéssel felfrissített fehérneműt a mosógépből a *csavarógépbe* kerül, amely kilencven százalékig kinyomja belőle a nedvességet. A vastagabb ruhát még fel lehet utána akasztani a meleg levegőjű *szárítóban,* ahol félóra alatt megszárad, közben a mosás első felében elkészült ruhaadagot már vasalhatja a *vasalógép.* Mint a hab, olyan fehér lett Kaszásék ruhája és a kikeményített kézimunkák, abroszok úgy kerültek ki a vasalógépből, hogy öröm volt nézni.

Azt a célt, hogy *az otthoni mosást* a háziasszonyok számára megkönnyítsék, és olcsóbbá tegyék, a tömbmosodák felszerelésével kívánja a kormányzat elérni. Rövidesen *250,* a Harmat-utcaihoz hasonló *tömbmosodát* szerelnek fel a város különböző részein. A mosógépek kezelése egyszerű, mindenki percek alatt megtanulhatja. Még a *férjek* is nagy érdeklődést mutatnak a Harmat-utcában az újfajta gépek iránt; és megtörtént, hogy mire a feleség munkájából hazaérkezett, a reggel még szennyeszsákban pihenő fehérneműt ragyogó tisztára mosva, csinosan vasalva, az asztalon találta, mellette férje kézírásával egy kis cédulával ez állt: »Itt járt a Télapó!«

A tömbmosodát most már minden nap használja valaki. Megbarátkoztak vele azok is, akik eddig kételkedtek. A Harmat-utcai lakótömb háziasszonyainak ezzel is könnyebb lett az életük...

F. R.

SPORT

Benedek Gábor a céllövés után is vezet az öttusa világbajnokságban

A csapatversenyben a magyar csapat nem vehet részt

Az öttusa világbajnokság küzdelmei során kedden a chilei Rocas Santo Domingóban a pisztolylövést rendezték meg. Győzött a svéd Nilsson 20/195 kör, 2. *Szondy* 20/192 kör, 3. Velasquez (argentin) 20/187 kör. *Benedek* 8. lett 20/182 körrel. Miután az öttusa-kongresszus a brazilok és svédek óvására *Tasnádyt a tereplovaglás akadálykihagyása miatt diszkvalifikálta,* bár még részt vesz a versenyben, *eredményeit nem értékelik.* Tasnády kiesésével *a magyar válogatott csapat két főre csökkent, ezért eredménye a csapatversenybe már nem számít bele.* Itt most Svédország vezet 82 ponttal, 2. Argentina 92 p., 3. Brazília 97 p.

Benedek Gábor a három szám után *továbbra is vezet az egyéni összetett versenyben 13 ponttal,* 2. Nilsson (svéd) 21 p., 3. Velasquez (argentin) 22 p., 4. *Szondy* 22 p., 5. Andra (Usa) 23 p., 6. Lindquist (svéd) 26 p.

A világbajnokság negyedik versenyszámát, az *úszást* szerdán délután bonyolították le.

Londoni vélemény: angol labdarúgó szakemberek utazzanak Magyarországra

A magyar labdarúgó válogatott csapat Wembleyben aratott nagyszerű győzelmének érdekes fejleményei vannak. A *The Times* egyik vezércikkében azt írja, hogy a magyar labdarúgók londoni sikere ugyanolyan hatást gyakorolt, mint az orosz balett angliai szereplése. Az angol labdarúgóknak nagy szükségük van a magyaroktól tanultak mielőbbi hasznosítására. A *Sunday Pictorial* szerint Matthews, Anglia legjobb labdarúgója, a közeljövőben — meghívásra — Budapestre utazik, hogy tanulmányozza a magyar csapatok edzésmódszereit. Ugyancsak a magyar fővárosba készül a *Daily Mirror* szerint Stan Cullis, Anglia egyik elsőosztályú labdarúgó csapatának igazgatója is, a magyar labdarúgás tanulmányozására. A *Daily Worker* kérdi: »Miért nem indítunk küldöttséget Magyarországra, hogy lássuk, miként edzik ott a labdarúgókat és hogyan teszik lehetővé minden iskolásfiú számára, hogy jó labdarúgó lehessen? A magyarok bizonyára örömmel, sőt büszkeséggel fogadnának ilyen küldöttséget abból az országból, amely a futballt adta a világnak.«

Szombathely—Postás 2:0

A szombathelyiek romániai kirándulása miatt elmaradt labdarúgó NB I. mérkőzést a Postások ellen szerdán játszották le az Üllői-úton. A Postás egy félidőig egyenlő ellenfél volt, szünet után azonban a vendégcsapat vette át a játék irányítását és Varga I. és Papp góljaival 2:0 arányban győzött.

Az NB I. állása most: Vörös Lobogó 42, Honvéd 40, Kinizsi 30, Vasas 27, Győr 26, Dózsa 25, Szombathely 24, Szeged 23, Salgótarján 22, Dorog és Csepel 20, Sztálin Vasmű 18, Postás 14, Sortex 11 pont. Az NB I. vasárnapi mérkőzései: Dorog—Vörös Lobogó, Sztálin Vasmű—Vasas, Salgótarján—Honvéd, Postás—Dózsa, Szombathely—Kinizsi. Osztályozók: Diósgyőr—Gázművek, Pécs—Ikva.

Totótájékoztató

Az 50. hét esélyei:

NB I. mérkőzések: 1. Szombathely (73)—Kinizsi (67): A Kinizsi öt vidéki mérkőzésén nyolc pontot szerzett a egyetlen vereséget sem szenvedett (x, 2) — **2. Dorog (50)—Bp. Vörös Lobogó (87):** A dorogiak ősszel otthonukban veretlenek. A V. Lobogó idegenben csak a Honvédtól szenvedett vereséget (2, x) — **3. Sztálin Vasmű (33)—Bp. Vasas (71):** A sztálinvárosiak igen jó, a budapestiek gyengébb formában vannak (x, 1) — **4. Salgótarján (62)—Bp. Honvéd (73):** A Honvéd tavaly és tavalyelőtt pontot vesztett Tarjánban. Ez most is elképzelhető (x, 2) — **5. Postás (23)—Dózsa (45):** A Postások otthonukban még nem nyertek mérkőzést (2, 2).

Osztályozó az NB I-be jutásért, semleges pályán: 6. Diósgyőr—Gázművek: Az eddigi forma, a nagyobb rutin a diósgyőriek mellett szól (1, 1) — **7. Izzó—Pécsi Lok.:** Az Izzó esélyesebb, de meglepetés elképzelhető, hiszen a győztesnek még reménye van a második helyre (1, 2).

Borsodi Kupa: 8. Pereces—Misk. Lok. (Miskolcon!): A pályaelőny a miskolciak győzelmét ígéri (2, 2) — **9. Misk. Ép.—Ózd:** Teljesen nyílt mérkőzés (2, 1) — **10. Sajószentpéter—Misk. Honv.:** Ez is nyílt mérkőzés (1, 2).

Kézilabda: 11. Kinizsi—Bp. Vasas (férfi): A Vasas valamivel jobb (2, 1) — **12. Misk. Lok.—Gázművek (női):** A miskolciak jelenleg jobbak (1, x).

Pótmérkőzések: Esélyesek a Csepel, a Bp. Vörös Meteor és a Bp. Dózsa. A 14. mérkőzés nyílt.

Csütörtökön kezdődik a sportorvosok nagygyűlése az Országos Testnevelési és Sportegészségügyi Intézet alkotásutcai kultúrtermében és három napig tart. A sportorvosok a hazai és külföldi vizsgálatok és kutatások eredményét vitatják meg.

A labdarúgó válogatott londoni győzelméről számol be Sebes Gusztáv, az OTSB elnökhelyettese, a DISZ ifjúsági gyűlésen pénteken d. u. negyed 6 órakor az Erkel Színházban. A beszámolóhoz hozzászól Bozsik József, majd levetítik a londoni és olimpiai filmeket.

Ökölvívó kupamérkőzésen a Dózsa 12:8 arányban legyőzte a Honvéd csapatát.

Enyhe idő

Várható időjárás csütörtök estig: Felhős, párás, helyenként ködös idő. Több helyen ködszitálás vagy eső. Mérsékelt déli-délnyugati szél. A hőmérséklet alig változik.

Várható hőmérsékleti **értékek** az ország területére: csütörtök reggel mínusz 1—plusz 2, délben 6—9 fok között.

A fűtés alapjául szolgáló várható középhőmérséklet csütörtökön 4 fok felett lesz.

DOLGOZÓK LAKÁSÁT BÉRLETBEN TAKARÍTJA!
Nagytakarítást, féregirtást vállal! Bejárónőt küld!
Irodatakarító Vállalat
V., Rosenberg-házaspár-u. 21.

Kirendeltségek:	Tel.:
I. ker. Krisztina-krt. 81.	151—683
II. „ Mártírok útja 67.	358—004
III. „ Kórház-u. 50.	362—387
IV. „ Kemény Gusztáv-u. 2.	
V. „ Tanács-krt. 10.	188—698
VII. „ Majakovszkij-u. 59b.	222—483
VIII. „ József-krt. 16.	340—533
IX. „ Mester-u. 4—6.	140—588
X. „ Körösi Csoma-út 5a.	149—205
XI. „ Verpeléti-út 4—6.	456—656
XII. „ Nagyenyedi-út 16.	154—848
XIII. „ Pozsonyi-út 7.	128—159
XIV. „ Nagy Lajos k. útja 150.	297—[illegible]3
XIX. „ Vörös Hadsereg útja 164.	

ÉPÍTŐIPARI MUNKÁSFELVÉTELI IRODA
VI. KERÜLET, HUNYADI-TÉR 11
Aki leszerződik, munkábaállás után 200 FORINT JUTALMAT KAP

JÓL SZÓRAKOZHAT
A
CORVIN
BUDAPESTI NAGYÁRUHÁZ
ÉTTERMÉBEN
DÉLUTÁN NŐI ZENEKAR, ESTE HOLÉCZY-EGYÜTTES VÁLTOZATOS MŰSORRAL

M.D.K.

Kaufmann Oszkár, építész

Berlinben élő magyar művész színházépületeiről, könyv jelent meg az Ernst Pollák Verlag kiadásában: „Der Architekt Oscar Kaufmann" címmel. Erdélyben született (Szt. Anná-n) és a zenén keresztül jutott el az építészetkor. /.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1928. XLIX. évf.

Jan. 11. sz. 6. old. +
febr. 8. " 7. "

M.D.K.

Kaufmann Oszkár, építér

... Berlin legkiesebb sinkázépitherései az ő nevéhez fűződnek: a Kroll-Opera, a Neue Freie Volksbühne, Max Reinhardt hires his sinkáza a Komödie, a „Cinnes" a Nollendorfer Platz-on, stb. czenkivül számos villa, s a Kroll-opera mellett a Német Kőrtársaság 5000 személyes ünnepi terme! ./.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1928. XLIX. évf.

jan. 11. sz. 6. old. +
febr. 8. " 7. "

M.D.K.

Kaufmann Oszkár, építész

... [1945 után harajött és az ő tervei szerint történt az egyori Fővárosi Orfeum-nak Madách Szinházzá való átalakitása a Nagyköruton.]

Vállalkozók Lapja, Bp. 1928. XLIX. évf.

jan. 11. sz. 6. old.
febr. 8. " 7. "

M.D.K.

Kaufmann Oszkár, építész

Berlinben elő magyar mérnök [később Pestre költözött, ő terverte a Madách Szinház átalakítását, és itt halt meg] – még szinháztervével szerepelt a XII. Nemzetközi, Építészkongresszus alkalmából a modern tőzsdevésik hűcsarnoki kiállításának német csoportjában

Vállalkozók Lapja, Bp. 1930. LI. évf.

szept. 6. sz. 2. old.

Kaufmann Oszkár

épitész

lárd okv.

Bie, Oscar: Der Architekt Oskar Kaufmann. Vorwort von —. Berlin-Charlottenburg 1928.

MOB Könyvtár

Rövid szöveg, rengetes képpel

Viselet.

Női ruha.

A hölgyek egyike feket
budát és apró virágos ruhát fo
és világos szürke popeline ruh
térben tájképet, tükröt, félre
ket látunk. Felirata:

LEGUJABB NEMZETI DI
Alter Antal divatter

alól jobbra: Ny. Rohn A. Pest,
legalól balra: Nővilág Decembe
jobbra: Kiadja Heckena

Kny., mér. 23 : 3

Bie, Oscar: Der Architekt Oskar Kaufmann

8°, 145 K., 16 L., Berlin, 1928.

Kaufmann Oscar

Kaufmann Oszkár

épitette a VII. Lenin krt. 29-33 sz. a. Royal Orfeum épületét.

Bejza László, Bernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest Sexikon, Budapest 1973. 13351

6638

KAUFMANN Oszkár emlékére

M. Ét. 1993/1-2. 90.

Kunsthistorisches Jahrbuch Graz (Graz) 21 1985
Lakáskultúra (Budapest) 20 1985
Lelkipásztor (Budapest) 50 1985
Létünk (Újvidék) 16 1985
Létünk Évkönyv (Újvidék) 1985
Levéltári Közlemények (Budapest) 56 1985
Levéltári Szemle (Budapest) 35 1985
Literatura (Budapest) 1985
Magyar Építőipar (Budapest) 34 1985
Magyar Építőművészet (Budapest) 1985
Magyar Filozófiai Szemle (Budapest) 29 1985
Magyar Grafika (Budapest) 29 1985
Magyar Hírek (Budapest) 38 1985
A Magyar Hírek Kincses Kalendáriuma (Budapest) 1986 (1985)
Magyar Hírlap (Budapest) 18 1985
Magyar Ifjúság (Budapest) 29 1985
A Magyar Képző- és Iparművészek Szövetsége Tájékoztatója (Budapest) 1985
Magyar Könyvszemle (Budapest) 101 1985
Magyar Mezőgazdasági Múzeum közleményei (Budapest) 1984-1985 (1985)
Magyar Munkásmozgalmi Múzeum Évkönyve (Budapest) 1984 (1985)
Magyar Műhely (Párizs) 22, No 70, 71 1985
Magyar Nemzet (Budapest) 48 1985
Magyar Nyelv (Budapest) 81 1985
Magyar Pszichológiai Szemle (Budapest) 42 1985
Magyar Tudomány (Budapest) 30=92 1985
Magyar Zene (Budapest) 36 1985
Magyarország (Budapest) 22 1985
Maltechnik-Restauro (München) 91 1985
Matyóföld (Mezőkövesd) 1985
Medvetánc (Budapest) 1985

MDK

Kaufmann Róbert, festő.

Óra-torony, of.-

Árv. Közl. 1930 jun.3.-rk.sz.- 54.aukc.- 24.l.

MDK

Kaufmann Róbert, festöm.

Óratorony. Olf. 45x32.

Tájkép. " 40x33. J.l.j.

Árv.Közl. 1930. 4.sz.sz.55.szám. Kat. 25.1.

MDK

Kaufmann Rudolf, festöm.

Kisleány bánata. Olf. J.l.b.

Árv.Közl. 1931. 3.rk.sz. 58.l.

Kaufmann Urban

Modellier-Lehrjunge

XIX. r.

1.

Schück Holitsch

118. l.

SZŐNYI ISTVÁN

FESTŐMŰVÉSZ

GYŰJTEMÉNYES KIÁLLITÁSA

A

SZÉPMŰVÉSZETI KIÁLLITÁSOK

HELYISÉGEIBEN IV., MÁRIA VALÉRIA UTCA U. 8.

Kauftheil Ernö

1918/19 I.

Ferképzomfoiskövk

98 l.

nagyobb [illegible] művészi érzék ébrentartásához. 1894-ben alakult meg a *Finnországi Művésztársulat*, mely egész sereg kiállítás rendezésével (a többi között ő szervezte az 1889-i párizsi világkiállítás finn osztályát), továbbá sorsolásokkal

Kaul, órás

Pest

1.

Arv. Közl

1939.89.sz

100.1

1841. SÁL, piros alapon, festett ara
H. 235 cm.

1842. FESTETT DISZÜ SELYEM, f
kányok, stb. kinai modorban.
130—80 cm

1843. TERITŐ, kék selyem alapon a
Oldh. 80 cm.

1844. HIMZETT SÁL, rózsaszin, sel
H. 190 cm.

1845. HIMZETT SÁL, fehér selyem
H. 190 cm.

1846. BATIK-SÁL, selyem. Modern
H. 245 cm.

1847. HÁROMSZÖGES VÁLLKEND
H. 180 cm.

1848. FRANCIA KABÁT, lila szinü bá
XIX. sz.

1849. TERITŐ, fehér alapon arany
Oldh. 100 cm.

1850. TERITŐ, csomózott szőnyeg,
feliratos médaillonok. XIX. sz
150—150 cm.

1851. HIMZETT SÁV

k és vörös pamutból készült diszités: mértani mustra. Délma-

n, sokszinü selyemfonalból készült disz: két keskenyebb frizen
zivalakokból képezett négyes rozetták. Magyar, XVII. század.

on, sokszinü selyemszállal kivarrva, virág és lepke mustrával.

, vörös és zöld hurkos öltésü gyapjuhimzéssel: kisebb-nagyobb
ág (Sokác, Mohács vidéke). XVIII. sz.

n, szines selyemhimzésü sáv: két virágszegély között hármas
sarlós levél fog közre. Magyar, XVIII. sz.

pon, sárga és fehér himzéssel. India, XIX. sz.

ös pamut keresztöltéses disz: csillagok és átlósan haladó sávok
Magyar, XVIII. sz.

na selyem alapon, szines selyemhimzéssel és nyomtatott virág-

rke selyem, nyomtatott és szines selyem és arany himzett virág-

1965 MAJ 17
1021

ÉSZAKMAGYARORSZÁG

A szobrok orvosai

József nádorral meggyűlt a bajuk
Begyógyítják Deák Ferenc láblövését
Amikor csak a régi fénykép segít

Amikor megszólítottam őket, éppen a Deák-szobor mellékalakjának hiányzó kezét pótolták.

— Ma már az ötödik — hallottam a szobor túlsó oldaláról, az állványzat tetejéről.

— Szintén kőfaragó, díszítő szobrász tetszik lenni? — szólt a megkérdezett, s már-már fekete baszk sapkámat okoltam, amiért szakembernek néznek, amikor megmagyarázták:

— Amióta Miskolcon dolgozunk, naponta jönnek hozzánk a szakemberek. Ne tessék félreérteni. Nem fontoskodók, tudálékoskodók, hanem valóban szakemberek. Nézik egy darabig munkánkat, aztán a legtöbb tanácsot ad. Hogy miért nem csináljuk betétezéssel...

— És miért nem? (Istenem, vajon mi lehet az a betétezés?)

— A legújabb módszerekkel restaurálunk. Műanyaggal. A betétezés elavult és drága. Kivésni a hibás részt, hasonló követ, márványt keresni, aztán bevésni, pótolni belőle a hiányt. Polieszterrel, amihez kobaltot, gyantát s a szobor anyagának őrleményét adjuk, gyorsabb és tartósabb. A legkisebb élt se marja le az idő.

— Tudja, milyen erős ez az anyag? A parlamenten kétmázsás követ ragasztottunk vele hozzá a kőfalhoz. Amikor másnap kiszedtük az aládúcolást, ráállhattunk öten, nem szakadt le.

— Sok szobrot restauráltak?

— Ajaj... Van amelyikünk negyven éve csinálja... A brigád csak két éve van együtt, de azóta is rengeteget. József nádor pesti szobrával volt a legtöbb bajunk. Olyan kemény gránittal még sosem találkoztunk. Ernő bácsinak a Jáki templom restaurálása volt egyik legszebb munkája. Galgóczynak Ferenczy Béni Petőfi szobra. Alig lehetett ráismerni, olyan „beteg" volt. Bizony, sokszor csak egy-egy felkutatott régi fénykép segít. Annak alapján lehet meggyógyítani a szobrot, az emlékművet.

— És a miskolci szobrok?

— Általában tetszenek, szépek. Elég sok seb volt rajtuk. Lévay József és Deák Ferenc szobrának láblövése is van. Jönnek a bronzosok, s hamarosan begyógyítják.

Már csak Petőfi van hátra. „Őt" is megszépítik. Siet a brigád. Kaul Ernőt, a brigádérost, Galgóczy Árpádot, Nagy Vilmost, Richter Jenőt, várják már a szegedi szobrok. Sárai Ferencet és a legfiatalabbakat, Ozvatics Ferencet. Aztán vissza Pestre, ahol 2400 szobor, emlékmű, különböző gyógyításra szoruló ornamentika várja vissza a szobrok orvosait.

(pozsonyi)

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307
ÉSZAK-MAGYARORSZÁG

...ágban

...zt elnyomás igája alól; *pártunk marxista—leninista politikája, a munkásosztály és népünk szorgalmas munkája,* harca az ország újjáépítéséért, a munkás-paraszt hatalom megszervezéséért és megvédéséért, két évtizedes szocialista fejlődésünk nagy vívmányaiért (amelyekre joggal vagyunk büszkék mi magunk is) és amitől az előbbiek elválaszthatatlanok: *a proletár nemzetköziség nagy eszméje:* a Szovjetunió, a testvéri szocialista országok, a nemzetközi munkásosztály rokonszenve és segítsége.

Igen, *a proletár internacionalizmus magasztos eszméje volt és marad az a közös, kiapadhatatlan forrás, amely minden nép szabadságának, függetlenségének és felemelkedésének biztosítéka és záloga.* A proletár nemzetköziség eszméje, amelyet 1890 óta minden év május 1-én vörös és nemzetiszínű zászlókkal, virágos vagy vörös transzparansekkel és harci jelszavakkal köszönt a hullámzó, öntudatos emberáradat, szerte a világon. *A május elsejei seregszemlékből mi, magyarok éppúgy friss erőt merítünk* az imperializmus ellen, a békéért és a szocializmusért — jóhírünk és nemzetközi tekintélyünk gyarapításáért, népünk boldogságáért folytatott küzdelmeinkhez *mint Európa, Ázsia, Afrika vagy Amerika minden népe.*

●

Akárhány külföldi emberr... beszéltem az elmúlt évek s... rán, itthon, vagy túl az orszá... határain; akárhány május e... sejei ünnepségen, vagy virág... felvonuláson vettem is rés... mindig tapasztalhattam, ho... *a becsületes emberek érzés-gondolatvilága egy pontb... találkozik: gyűlölködés és fé... lem nélkül, békében, bizto... ságban és boldogságban szer... nének élni.* A becsületes e... bereknek ezt az óriási vágy... törekvését, harcát, nagy-na... akaratát *május elseje, a p... letár internacionalizmus gy... nyörű eszméje évről évre s... rosabb egységbe tömöríti.* ... még valamit: *rajtunk, a mi ... pünk munkáján, harcán, hel... állásán is múlik,* hogy a pro... tár nemzetköziség kiapadh... tatlan forrása bőven egyr...

Érdeklődik a min... a statis...

Életkorunk, munkánk eredménye, lakásunk méretei, minden elszívott cigarettánk, napidíjunk összege is ott szerepel számadataikban. Mindenről tudnak, mindent összesítenek, ami számokban kifejezhető. Életünk, szocialista tervgazdálkodásunk el sem képzelhető munkájuk nélkül. Milliónyi számadattal dolgoznak, s az élet minden területéről pontos statisztikákat készítenek. A Zsolcai-kapui ház harmadik emeletén, a Központi Statisztikai Hivatal Borsod megyei igazgatóságán egy perc alatt összehasonlítható az elmúlt negyedév minden eredménye, az előző, vagy mondjuk a tíz éve elmúlt, már történelemmé vált negyedév számadataival. Csak fel kell ütni az „illetékes" dossziét, s már megtudhatom, hogy Miskolcra például több mint 9500 dolgozó jár be, s az „ingázók" 305 különböző borsodi és 171 más megyében lévő helységből érkeznek a vá...

KAUL, Joseph, pozsonyi kőműves

J. K. Maurer, † 44 éve, korában, Pozsony, 1790 január 3.
1790, 22. 11

Preßburger Zeitung
(Jentsch)

MDK

Kaul Tóbiás épitőmester 1688. a felsőmagyarországi főkapitányság épületén dolgozott.
1699. restaurálta a visszatérű Domonkos szerzetesek klastomát.

Kassa

Kemény Lajos cikke. Magy. Mérnök és Épitész Egylet Heti Ért. 1907. 14.sz. ápr. 14. 154 l.

KAUL *Tóbiás*, építész, * 1640 Kassán, hol 1720-ig csaknem állandóan ő viselte a kőműves-céhben a céhmesteri tisztet. K. restaurálta a kassai domonkos-rendi zárdát.

E. G. I. 535 l

rend öltözetében:

pos teremben lévő menuyezetes trónuson ülve s kis-
Zobbját úgy tartja, mintha beszélne; a baljá-
lévő párnára támaszkodik. Gondor parókáva-
vállaira omlanak, bajusza és szakála leberet-
ugyapjasrend öltözete felett ugyanezen rend jel-
nczon viseli. A trón függönyeinek alja az asz-
ul a czimer felett kiterjesztett szárnyú sas ül
tokon diszedény áll és az ajtón át a többi termek-
egy asztalon korona, alma és jogar tünik szemünk-
é balra:

huppen, S.C. et C.M. Pict: et Acad: Praef. pin-

avus Adolphus Müller S.C. et C.M. Chalcograph

....."

t, méretei 49: 62.5 cm a vonalkeretet véve.
Müller A.G.

9245.

140/95 N° 150.

Kaul Tóbiás

épitom

1684, 1686 - 1707, 1709 és

1717 - 20 ig cékmester

Kassán

+ K + 83. 1

A szegedi m. kir. állami fő

Érte

.....

.....

.....

.....*tantárgyakbó*

Magaviselete .....

Szeged, 191..... *év* .....

Látta az atya vagy helyettese:

Endrényi In

Kaul Tobias

Laird

Albersik.

Karl Tobiás

epitó

laid

Arch. Ert.

1910. 95.

a Kassai, Domokos

zaida

restaurátorai

Kaul Tobias

épitom.

Lásd

Arch Ert

1910. 452

Ant. 1640

Kaut Tóbiás

Kőművesmester

XVII. sz. vége. Kassa.

Kemény Lajos: A renaissance
s' rococo Kassán. Arch
Ért. 1899. 113. l.

Kaul Tobiás

könnivesm. Kassa
1699

l.

Wick Béla dr. Adatok
a kassai domonkosok
történetéhez. Košice 1932.

31. l.

Szücs István II. 152

Kaul Tóbiás, építőmester

1684-1720 között még évben
céhmester Kassán.

Kemény Lajos: Kassai építőmesterek.
A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp.
1904. 38.köt. 83. old.

MDK

Kaul Tóbiás,ép.mester

1684., 1686--17o7., 17o9. és 1717-2o-ig céh-
mester.
Kassa 17.sz.-beli ép.mester.

Kemény Lajos: Kassai épitőmesterek. Barok és rokkoko
korszak. MMKE Közl. 19o4 évf. 28.kötet 3.füzet. 83.l.

M.O.K.

Kaulbach, német romantikus festő

Egyik nagy kompozíciójában tiltakozik a katholikus egyház ellen, konkrét példát feldolgozva. 1867-ben a pápa szentté avat egy spanyol inkvizitort aki gyilkolta a spanyol eretnekeket. Az inkvizitort ugy ábrázolja a máglyák előtt, amint kéjjel nézi az általa máglyahalálra itélt tömegeket.

/Magyar Müvészet Lexikona/

Berkovits Ilona: Zichy Mihály és a belga Festészet. Müv. Ért. 1960. 4. sz. 296 293. old.

So.

MDK

Kaulbach

életnagyságu Liszt-képe a Liszt-emlékév alkalmából rendezett nagyszabásu emlékkiállitás legrezentativ ábrázolása a nagyterem diszfala közepén.
/A Zenemüvészeti Föiskoláról./

Bartha Dénes: Liszt Ferenc-kiállitás a Nemzeti Muzeumban.
Tükör. 1936.julius. 533-534.l.

Kaulbach, festöm. MDK

Megjelent a Franklin-Társulat "Nemzeti Nagy Képes Naptára és abban
"Nero"-ja közölve. Nagy alaku cimkép.

Az 1875-diki naptárak elsö fecskéje.
Vas. Ujs. 1874. 588.1.

Kaulbach

l.

Lykanemzromantika

140.l.

„DÉLVIDÉK"
lapterjesztő és hirdető iroda
SZABADKA

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36. IV. 1.

Kaulbach, F. A.

lásd

Csánky: A XIX és XX. sz. külföldi mesterei. Bp. 1939. 51. l.
Szépm. Muz. Gal-

K a u l b a c h
festő

ifj. gróf Pálffy Lipót: Magyar emlékek külföldön. II. Fővárosi Lapok. 1867. nov. 27.

K a u l b a c h

Fővárosi Lapok.1867.jun.27. /Fővárosi hirek: Képzőművészeti hirek./

K a u l b a c h

festő

Fővárosi Lapok.1867.okt.12. /Fővárosi hirek./

MDK

Kaulbach

Gyermekgyónás, rézm./Schmidt/

Az orsz. Képzőművészeti társulat valamennyi tagjának... Pesti Hirlap 1879. febr. 26. 4.

MDK

Kaulbach

Catalaunumi csata, Kaulbach u. Jacobi

Fővárosi és vidéki hirek. Divatcsarnok, 1859. febr. 1. 119.

MOK

Kaulbach rajzolta

C. Gonzenbach karcolta. Karc.

Mellékje. Klein Fol. Wien, Musikfreunde.

Eisenstädt. Haydn Museum.

Bpest, Museum. (Singer még 3 további körös karcot említ a két mesterből.)

54691/92. 54700.

Dr. Endre Csatkai: Versuch einer Franz Liszt Ikonographie. Sonderabdruck aus d. „Burgenländischen Heimatblättern." Jahrg. 1936. Hft. 2. S. 61.

AGN

Kaulbach Jestő M.D.K.

München ben halott hunkárisyra

Kamyis, hagy. mův. Bp. 1960 508

MNK

Kaulbach.

Mellkép az 1850-es évekből. Of.

Liszt-Zimmer. Raj.

Mellkép.

Berlin, Nat. Galerie.

La Mara: Aus der Glanzzeit. S. 193.

Dr André Gatkai: Versuch einer Franz Liszt Stenographie. - Sonderabdruck aus d. Bürgenländischen Heimatblättern: Jahrg. 1936. Hft. 2. S. 57.

Táblakép. Liszt-portré, Kaulbach

Pesti Hirlap. 1879. márc. 23. 4.

A Műcsarnokban rendezett...

Táblakép. Liszt-portré, Kaulbach

Pesti Hirlap. 1879. máj. 23. 4.

a Műcsarnokban szerepelt....

Festészet, táblakép
Hunok harca, Kaulbach

Divatcsarnok, 1860. márc.2[illegible].12.95.

Főváros és vidék

Patak Jenő

Kaulbach német festő/19.sz./ a most hazaérkezett Keleti Gusztáv szerint betegsége miatt nem jön hazánkba.

Fővárosi Lapok 1870.I.IV.9.314.old.

Kaulbach

1.

Bartha Liszt

33, l.

51. l

au monde le vitalité rayonnante du catholicisme hongrois. Déjà atteint par le mal qu'il savait impardonnable, dans un dernier ressaut d'énergie le Père Bangha fut l'un des maîtres-artisans de cette inoubliable rencontre de chrétienté. C'était le couronnement grandiose d'une des nobles ambitions apostoliques de sa vie: saisir le pays tout entier dans un grand geste de foi et de communion avec l'Univers catholique.

A mesure que ses forces physiques déclinent, l'esprit chez le Père Bangha se concentre dans un ultime élan pour la composition d'un livre qu'il veut laisser comme un testament: La reconquête du monde du Christ. C'est le témoignage d'un nouveau conquistador, avide seulement de conquêtes spirituelles. L'âme brûlante de François-Xavier et l'esprit audacieusement réaliste d'Ignace de Loyola trouvent ici un écho amplifié par les possibilités modernes de l'apostolat. Fort d'une expérience de 30 années, angoissé par l'organisation méthodique des forces néo-païennes de déchristianisation, confiant dans les promesses du Christ malgré tout ce qui complote sourdement la ruine de son œuvre, le Père Bangha nous place résolument devant la gravité des problèmes posés à l'apostolat dans les conditions du monde nouveau.

Raulbach Friedrich August német festő

Pesti Hirlap - 1879. márc. 23.4.

A műcsarnokban rendezett....

MDK

Kaulbach

Főv. Lapok 1865. I. I. 26. 82 l.

MDK

Kaulbach

Munkácsy Mihályné

Thirring G.dr.: Szépmüv. Muzeum. Budapest részletes kalauza. Részletes helyi kalauzok 1. Bp. 1926. lol.l.

635 ISMERETLEN FESTŐ (XVIII. század): Assisi Szent Ferenc. — Olajfestmény vászonra. Magassága 39, szélessége 30 cm.

636 — (XVIII. század): Máltai lovag arcképe. — Olajfestmény fára. Magassága 21, szélessége 14 cm.

637 — (XVIII. század): *a) b)* Hangverseny a szabadban. Két kép, olajfestmények rézlemezre. Magasságuk 8, szélességük 13 cm.

638 — (XVIII. század): Forradalmi jelenet. — Olajfestmény vászonra. Magassága, szélessége 82 cm.

639 — (XVIII. század): Szüz Mária. — Olajfestmény vászonra. Magassága 60, szélessége 45 cm.

640 — (XVIII. század ?): — Gyümölcs-csendélet. — Olajfestmény fára. Magassága 37, szélessége 31 cm.

641 — (XVIII. század): A bűnbánó Magdolna. — Olajfestmény fára. Magassága 28, szélessége 24 cm.

642 — (XVIII. század): Szent remete. — Olajfestmény vászonra. Magassága 61, szélessége 49 cm.

643 — (XIX. század első fele): Búzakalászos leány. — Olajfestmény vászonra. Magassága 38, szélessége 31 cm.

644 — (XIX. század első fele): Női arckép. — Akvarell. Magassága 33, szélessége 25 cm.

645 — (XIX. század első fele): Férfi arckép. — Olajfestmény vászonra. Magassága 12, szélessége 8 cm.

646 — (XIX. század első fele): Női arckép. — Olajfestmény vászonra. Magassága 72, szélessége 58 cm.

647 — (XIX. század első fele): Virág- és gyümölcs-csendélet. — Olajfestmény fára. Magassága 47, szélessége 39 cm.

648 — (XIX. század első fele; Lentsch ?) Fogoly. — Akvarell. Magassága 20, szélessége 31 cm.

649 — (1850 körül): Kékruhás nő képmása. — Akvarell. Magassága 31, szélessége 24 cm.

650 — (1850 körül): Fiatal katona arcképe. — Olajfestmény papirlemezre. Magassága 13·5, szélessége 10·5 cm.

651 — (1850 körül): Padon ülő nő. Akvarell. Magassága 25, szélessége 20 cm.

652 — (XIX. század közepe): Nápolyi leány. — Olajfestmény vászonra. Magassága 77, szélessége 62 cm. — Lásd XVIII. tábla.

653 — (XIX. század közepe): Virág-csendélet. — Olajfestmény vászonra. Magassága 1·00, szélessége 1·34 m.

654 — Virág-csendélet. — Olajfestmény vászonra. Magassága 1·33, szélessége 1·00 m.

655 — (XIX. század közepe): Tájkép állatokkal. — Olajfestmény vászonra. Magassága 80, szélessége 64 cm.

656 — (XIX. század közepe): Virág-csendélet. — Olajfestmény vászonra. Magassága 0·97, szélessége 1·43 m.

Kaulbach Friedrich

657 ISMERETLEN FESTŐ (XIX. század közepe): Építészeti részlet. — Olajfestmény vászonra. Magassága 20, szélessége 12 cm.

658 — (1860 körül): Sziklás folyópart. — Olajfestmény vászonra. Magassága 29, szélessége 38 cm.

659 — (XIX. század második fele): Női tanulmányfej. — Olajfestmény fára. Magassága 53, szélessége 42 cm.

660 — (XIX. század): Napoleon lovasképe. — Akvarell vászonra. 17·8×13·7 cm.

651 — (XIX. század): Nyugtalan tenger. — Olajfestmény vászonra. Magassága 41, szélessége 67 cm.

662 — (XIX. század): Gyümölcs-csendélet. — Olajfestmény vászonra. Magassága 36, szélessége 45 cm.

663 — (XIX. század): A szent család. — Olajfestmény vászonra. Magassága 40, szélessége 96 cm.

664 — (XIX. század második fele): Női képmás. — Olajfestmény papirlemezre. Magassága 21, szélessége 17 cm.

665 — (XIX. század): Férfi arckép. — Olajfestmény vászonra. Magassága 14, szélessége 11 cm.

666 — (XIX. század): Hölgy képmása *a)* turbánnal, *b)* özvegyi fátyollal. — Olajfestmények papirlemezre. Oválisak. Magasságuk 24, szélességük 12 cm.

667 ISMERETLEN FRANCIA (?) FESTŐ (XVIII. század): Tengeri kikötő. — Olajfestmény vászonra. Magassága 38, szélessége 47 cm.

668 ISRAELS, JOSEPH (1824—1911): A tengerparton. — Olajfestmény vászonra. Magassága, szélessége 44 cm. — Jelezve alul jobbra: Israels. Lásd XXV. tábla.

669 JORDAENS, HANS III. (1595 kör.—1643 v. 1644): A kenyerek és halak csudája. — Olajfestmény rézre. Magassága 70, szélessége 87 cm. Lásd III. tábla.

670 JUCHAIRE, H: Hajók a tengeren. — Olajfestmény fára. Magassága 16, szélessége 24 cm.

671 KAUFFMANN, HUGO (szül. 1844): Séta. — Olajfestmény fára. Magassága 14, szélessége 10 cm. — Jelezve baloldalt: Hugo Kauffmann 04.

672 KAULBACH, FRIEDRICH VON (1822—1903): Zichy Erzsébet grófnő arcképe. — Olajfestmény vászonra. Magassága 80, szélessége 64 cm. — Lásd XXI. tábla.

673 KÖZÉPOLASZORSZÁGI FESTŐ (XVI. század): Madonna. — Olajfestmény fára. Magassága 46, szélessége 39 cm. — Lásd III. tábla.

674 KRACKER, LUCAS (XVIII. század): Mária mennybemenetele. Mennyezetkompozíció. — Olajfestmény vászonra. Magassága 83, szélessége 73 cm. Lásd XIV. tábla.

675 KREUTZINGER, JOSEF (1750—1829): Szent István király. — Olajfestmény vászonra. Magassága 62, szélessége 45 cm.

676 KRIEHUBER, JOSEPH (1800 v. 1801—1876): Férfi képmás. — Olajfestmény vászonra. Magassága 80, szélessége 65 cm.

Magyar Studio II. anke

Kaulbach Hermann

asszony szeme elé kerülni. Azonban tetszék a véletlennek, hogy az én üldözőm ne legyen messze tőlem. Ezuttal csuda történt vele, hihetetlen valami: kétszerte szebb volt a szokottnál. Nem tudom, hogyan és mitől ered, de tény, hogy a nőkkel gyakran megesik ez a csuda. Ekkoriban új vendég volt köztünk, nyulánk, fehér arczú férfiu, szőke üldözőm bejegyzett udvarlója, kit mintha csak azért hozott volna közénk a sors, hogy elfoglalja az eltávozott N— helyét, a kiről azt rebegé a hir, hogy halálosan szerelmes a mi szépségünkbe. A mi az érkezőt illeti, ő már régtől fogva oly viszonyban állt szőkénkkel, mint Benedek Beatricéval Shakspere «Sok hűhó semmiért» szinművében. Egyszóval a mi szépünk e napon rendkívül hódító vala. Tréfái, enyelgései annyira kecsesek, annyira bizalmasan naivak, oly megbocsáthatón vigyázatlanok; ő maga annyira kellemesen ringatta magát az átalános elragadtatás hitében, hogy az egész idő alatt tényleg valami különös hódolat tárgya volt. Körüle a bámulók, a benne gyönyörködő hallgatók szakadatlan láncza képződött: hiába, még soha nem volt ennyire csábító. Minden szava maga a kisértés, a bámulás vala, elkapták azt, tovább adták, és egyetlen tréfája, egyetlen csinyje sem veszett kárba. Szinte meglátszott, hogy tőle nem vártak annyi izlést, ragyogást, észt. Legjobb tulajdonságai rendesen az önkényes csapongásban, a legközönségesebb iskolai csinyekben rejtőztek, melyek olykor közel jártak a nevetségeshez: azokat ritkán vette észre valaki; sőt ha észrevette is, nem hitt bennük, — így történt, hogy szokatlan sikerei most az átalános csodálkozás szenvedélyes továbbadásával találkozának.

Különben e sikert nagyban előmozdítá egy kiváló, mondhatni kényes körülmény, itélve azon szerep után, melyet ez idő tájban M * asszony férje játszott. A csintalan nő arra tökélte el magát — és meg kell jegyezni, szinte közmegelégedésre, vagy legalább is az ifjuság nagy gyönyörüségére — hogy kegyetlen támadást fog intézni ellene sok ok miatt, melyek az ő szemében bizonynyal nyomósak voltak. A visszaverhetetlen és könnyed, a legravaszabb, burkolt és minden tekintetben sima élczekkel, tréfákkal, szarkazmusokkal valóságos ágyuzást kezdett ellene és a mi fő, merőben olyanokkal, melyek egyenest a czélpontot találják, de melyekbe sehonnet se lehet belekapaszkodni, kimeritik az áldozatot hiu kisérletekben a dühöngésig, a legnevetségesebb kétségbeesésig.

Bizonyosat nem mondhatok, de ugy tetszik, hogy ez a fellépés inkább előkészített, mint rögtönzött vala. Már az ebédnél kezdődött ez a kétségbeesett párviadal. Azért mondom «kétségbeesettnek», mert M* úr nem könnyen rakta le a fegyvert. Egész lélekjelenlétét, elmésségét, párját ritkító találékonyságát kellett elővennie, hogy le ne gázoltassék a földig és dicstelenül vissza ne vonuljon. A harcz a jelenlevők szakadatlan és visszafojthatatlan nevetése közt folyt le. Az igaz, hogy a mai nap nem volt számára olyan, mint a tegnap este. M* asszony többször iparkodott fékezni barátnéját, ki a féltékeny férjet minden áron szerette volna beleöltöztetni valami nevetséges öltözetbe, sőt a mennyire itélni lehet a körülményekből, egyenesen «kékszakálluvá» tenni, legalább én ilyesmire emlékszem és az a szerep is, mely e vitában nekem jutott, szintén erre vallott.

Hirtelen, váratlanul, szerfelett nevetséges módon, a szándékosság bélyegét viselve magán történt ez. Ott álltam e perczben én is a látás határán, nem sejdítve semmi rosszat és az óvatosságról is megfeledkezve. Váratlanul, ugyszólván a hajamnál fogvást előrántva kerültem szóba, mint M* ur esküdt ellensége és természetes versenytársa, a ki határtalanul szerelmes a nejébe. Az én zsarnokom esküdözött, becsületére fogadkozott, váltig erősitgette, hogy bizonyitékai vannak és hogy nem is régen, ép a mai napon az erdőben látta...

Beszédét el nem végezheté, mert megszakitám a nekem legkinzóbb perczben. Ez a pillanat oly könyörtelenül volt kieszelve, derült megoldás kedveért oly áruló módon fentartva az utolsó perczre, és oly gyilkolólag nevetségesen előadva, hogy a visszatarthatatlan átalános nevetés sortüze követé e csinyt. És ámbátor felértem észszel, hogy a legboszusabb szerep még se nekem jutott, mégis annyira ingerült, bódult és ijedt valék, hogy könnyezve, aggódás és kétségbeeséstől környékezve és a szégyentől lelkendezve törtem át két széksoron, előléptem és zsarnokomhoz fordulva, könnyektől és nehezteléstől fuldokló hangon kiáltám:

— Nem restelli a dolgot... hangosan... a hölgyek jelenlétében... ilyen ügyetlen... nem igazat beszélni?!... Mint a kis baba... férfiak hallatára... Mit fognak itélni önről?... Ön már oly nagy... férjnél van!...

Nem végezhettem be mondókámat, — siketitő tapsolás keletkezett. Fellépésem valóságos furorét okozott. Naiv taglejtésem, könnyeim és a mi fő, hogy némileg M* ur védőjeként léptem föl: oly pokoli hahotát fakaszta, hogy ha most rágondolok, magamat is elfog a nevetés... Szinte kővé meredtem a félelemtől és felpuffanván mint a puskapor, kezembe rejtém képemet vesd el magad, kifelé rohantam, egy inas kezéből kiütöttem mindent, a mit csak hozott, fel az emeletre, szobámba. Kiragadtam az ajtóból a kulcsot, és magamra zártam az ajtót. Bizony okosan cselekedtem, hiszen hajtóvadászatot tartottak rám. Nem telt belé egy percz, midőn a legszebb hölgyek koszoruja ostromolá ajtómat. Hallám csengő kaczajukat, beszédüket, hahotájukat; egyszerre csicseregtek mindannyian akár a fecskék. Kérleltek, rimánkodtak, nyissam ki az ajtót — csak egy perczre; esküdöztek, hogy semmi bántásom sem lesz, csupán agyon csókolnak. De hát... lehetett-e valami rémitőbb ez uj fenyegetésnél? Szégyenletemben majd elégtem, a vánkosok közé rejtém arczomat, nem nyitottam ajtót és szavukra meg sem szólaltam. Soká dörömböztek, rimánkodtak, csakhogy kérlelhetetlen maradtam, hisz tizenegy éves koromban más is ilyen volt volna.

Mitevő legyek már most? Fölfedve minden, napfényre került mind az, a mit oly féltékenyen őriztem, titkoltam vala. Örök szégyen és kárhozat lesz az én sorom:... Valóban, magam sem tudtam nevet adni annak, a miért úgy remegtem, s a mit el akartam rejteni, mégis úgy van, hogy aggódtam valamiért, és ha ennek a *valaminek* esetleges fölfedezésére gondolék, úgy reszkettem mint a nyárfalevél. Azt még se tudtam e pillanatig, hogy voltaképen mi hát ez a valami: illő-e vagy sem, szép-e vagy rut, dicséretes-e vagy nem? Most pedig, csak most, az erős lelki gyötrelmek és mély búbánatnak közepette értém meg, hogy az én érzelmem *nevetséges* is, *szégyelni való* is! Ösztönszerüen éreztem már ekkor, hogy az ilyen itélet téves, embertelen és durva; de hát agyon valék tiporva, a földig megalázva; az öntudat tevékenysége szinte megszünt bennem működni és csütörtököt mondott, nem szállhattam sikra az itélet ellen, sőt nem is érhettem föl észszel teljesen a mivoltát; kábultság vőn rajtam erőt, azt éreztem csupán, hogy szivembe embertelen, vad sebet ütének, és erőtlen könnyek áztaták arczomat. Ingerült valék; neheztelés és gyülölet forrott kebelemben, pedig addig a gyülöletet nem ismertem, hiszen most történt először életemben, hogy komoly fájdalom, sértés, megalázás ért; valóban ilyen volt az én helyzetem nagyitás nélkül. Bennem, a gyermekben, durván illették az első, még tapasztalatlan, ki nem alakult érzelmet, korán lőn megsértve, lábbal tiporva a gyermekkor nemes, szűzi szemérme és kigunyolva első, talán nagyon is komoly eszthetikai benyomása. Természetes, hogy gunyolóim sokat nem tudának és nem is gyanítának gyötrelmeimből. Még egy rejtelmes körülmény is járult hozzá, melyet eddig rá sem értem és nem is mertem fejtegetni. Búsan, kétségbeesésben feküvék ágyamon, s a vánkosba rejtém arczomat; forróság és reszketés váltakoztak valómon. Két kérdés gyötört: mit látott és mit láthatott az üldöző szőke nő ma reggel az erdőcskében, midőn M * asszonynyal ott valék? S a másik kérdés: hogyan, minő szemekkel, mily módon nézhetek én majd a M* asszony szemébe, hogy a szégyen és kétségbeeséstől nyomban el ne sülyedjek.

Az udvaron támadt szokatlan zaj végre kizökkentett félig öntudatlan állapotomból. Fölkeltem s az ablakhoz léptem. Az udvar telides teli volt fogatokkal, hátas lovakkal és sürgő-forgó szolgákkal. Úgy tetszett, hogy mindenki el fog utazni; nehány lovas már a nyeregben ült; egyes vendégek épen a kocsikra felültek... Csak most jutott eszembe a tervezett kirándulás, s lassan-lassan nyugtalanság kezdett férkőzni szivembe, figyelmesen kezdtem nézegetni, vajjon meglátom-e az udvaron az én kis ponnymat; de a ponny nem volt kint, jele, hogy rólam megfeledkeztek. Több volt ez a soknál. Hanyatthomlok lerohantam a lépcsőn, rá se hederitve többé a kellemetlen találkozóra s az engem sujtott szégyenre.

Szomoru ujság várt reám. Se ló, se hely a kocsiban nem volt a számomra: elszedtek, lefoglaltak mindent, tágítanom kellett.

Uj fájdalomtól sujtottan ott álltam a verandán s szomoruan tekinték a kocsik, kabrioletek, bricskák hosszu sorára, melyekben parányi zug sem akadt számomra, s a fényes amazonokra, kik alatt nyihogva kapálództak a paripák.

Miért, miért nem, az egyik lovas kissé megkésett. Csupán ő miatta vártak az indulással. A feljárónál állt lova, zabláját rágva, nyihogva kapálta a földet s majd minden pillanatban hátsó lábaira ágaskodott ijedtében. Két lovász ügygyelbajjal birta őt megtartani s mindenki tiszteletet tudó messzeségben állt tőle.

Mintha a sors is boszantani akart volna. Nem elég, hogy uj vendégek jöttek, kik minden helyet, minden lovat lefoglaltak, de még két lónak is meg kellett betegednie, köztük épen az én ponnymnak. Mégis, nem én voltam az egyedüli kárvallott: kitünt, hogy uj vendégünk, a fehér arczu ur is, a kiről már szóltam, hoppon maradt. Hogy a kellemetlenségnek elejét vegye házi gazdánk, kénytelen volt a végső eszközökhöz nyulni: ajánlgatni kezdé vad, még nem idomított ménét, de lelkiismeretének megnyugtatására hozzá tevé, hogy azt megülni semmi szin alatt nem lehet, vad természete miatt rég el akarják már adni, ha ugyan fog akadni vevője. A vendég azonban kijelenté, hogy ő kitünő lovas, s hogy a társaságtól el nem marad, bármit kelljen is megülnie. A házi gazda elhallgatott erre, de nekem ugy tetszék, hogy valami kétértelmü, ravasz mosoly lebbent el ajkain. Várva az önmagát dicsérő lovas felülését, még nem ült fel a lovára, türelmetlenül dörzsölgette kezeit, s szinte minden pillanatban az ajtóra nézett. Még a két lakájon is valami különös büszkeség tükröződött vissza, nem hiába olyan ló mellett álltak, mely bármely perczben kész kioltani egy emberi életet. Az ő várakozó szemükben is urukéhoz hasonló álnok mosoly czikázott, s ők is azt az ajtót lesték, melyből a vakmerőnek érkeznie kellett. Aztán meg a mén is úgy viselte magát, mintha összebeszélt volna urával s lovászaival: büszke, gőgös vala a magatartása, mintha értené, hogy pár tuczat kiváncsi szem függeszti rája tekintetét, és szinte örvendett vitézi hirének. Az ember azt hihette volna, hogy kérkedve kérdi: ki hát a legény a csárdában?

Végre a bátor ember előkerült. A miért kissé váratott magára, azzal akarta kárpótolni a társaságot, hogy gyorsan huzta kezére keztyüjét, lesütött szemmel haladt előre, leszállt a veranda lépcsőjén s csak akkor emelte föl tekintetét, midőn már kinyujtá kezét, hogy a türelmetlenül várakozó ménnek megfogja sörényét; azonban a mén veszett ágaskodása s a társaság egyhangu felkiáltása gondolkodóba ejté. A fiatal ember meghátrált s ámulva mérte végig a vad állatot, mely reszketett mint a falevél, dühében horkolt, vadul forgatá vérfutott szemeit, pillanatonként hátsó lábaira állt, mellső lábait emelgeté, mintha levegőbe akarna szállni s magával ragadni a két lovászt. A fiatal ember egy pillanatig meghökkenve állt, majd zavarában könnyedén elpirult, fölemelé szemeit, s végig jártatá a megrémült hölgyeken.

— A ló kitünő! mondotta mintegy önmagának, — és minden jel arra mutat, hogy rajta pompás lovaglás eshetik, de.... de, tetszik tudni, mit? Már én rá nem ülök, folytatá őszinte mosolylyal fordulva házi gazdánkhoz, mely jó és szép arczához olyan jól illett.

— Mindamellett kitünő lovasnak tartom önt, becsületemre mondom, — felelé a csökönyös ló örvendező tulajdonosa, forrón, sőt hálával teli érzelemmel szorongatva vendége kezét: — azért tartom annak, mert már az első perczben eltalálta, minő vadállattal van dolga, — tódítá méltósággal. — Hiszi-e, hogy engem, a ki huszonhárom évig voltam huszár, már három izben ért a szerencse, hogy az ő kegyelméből a földön feküdjem, azaz épen annyiszor, a hányszor felültem volt erre az — ingyenélőre. Tankréd barátom, itt nincs számodra való nép; a te lovasod nyilván valami Muromecz Ilya, * a ki ott ül tétlenül falujában s várja, míg elhullajtod fogadat. Vezessétek az istállóba! Eléggé megijeszté már

* Az orosz népköltés hőse, ki a hitetlenek ellen védi az igazhivőket. Erő dolgában a mi Toldinknak párja. — Cs. L.

SZENT ERZSÉBET MEGKORONÁZTATÁSA. — KAULBACH HERMANN FESTMÉNYE UTÁN

Vas. Ujs. 1886. 689. l.

Patak Jenő

Kaulbach Wilh. német festő/1804-1874/ nevét is megemliti Áldor Imre a "Siralomház"-ról irt cikkében.

Fővárosi Lapok 1870.I.V.19.456.old.

Kaulbach

und

Osat Liszt I.

172. l.

173. l.

ttsága Tekintetes Elnökségének

B U D A P E S T .I.

Kinizsi-u.

MDK

Kaulbach Hermann

Gyermekgyónas. Festette Kaulbach Hermann. Rézre metszette Schmidt W. az Orsz. Magy. Képzőm. Társ. műlapja 1879.

SzmKT 50 153.1.

Kaulbach, Hermann (1846-1909)

„Kötőlecke" o./fa 35x26,7 cm

J.l.6.: H. Kaulbach Védett.

Kikiáltási ár: 20000 Ft.

BÁV 42.Képaukció Budapest,1977.május

MDK

Kaulbach W.

Tell Vilmos. Rajzolta Kaulbach W. Rézre metszette Erdmann M. az Orsz. Magy. Képzőm. Tars. műlapja 1877.

SzmKT 5° 152.1.

Kaulbach, Wilhelm

MDK

rajzai az esztergomi Ker. Muz.-ban.

Magyarorsz. műv. topográfiája
16o l.

MDK

W. Kaulbach, festö

Mellkép, abbéruhában. Rajz.
1865 körül.

Abg. "Merker", 1911. II. október-füzet.

Dr. André Csatkai: Versuch einer Franz Liszt Ikonographie. Sonderabdruck aus d. "Burgenländischen Heimatblättern". Jahrg. 1936. Hft. 2. S. 66.

Kaulbach W, Sen.

Liszt Ferencz. 10194.

Vállig, balra, arczélben. Nyakkendőjét kettős csokorra kötötte. Felirata a kép alatt:

FRANZ LISZT.

és a bal vállnál: Gez. v. W. Kaulbach. Gest. v. C. Gonzenbach.

Am., chp. mag. 12.3 cm.

Szn. 61-99
135-99-11.

Kaulbach

515. W. Kaulbach.

Sz. Arolsenben 1805 okt. 15-én. † Münchenben 1874 április 7-én.

Liszt Ferencz.

Egész alakban és kissé balrafordultan állva van ábrázolva. Leeresztett jobb kezében keztyűt és czilindert tart, gyűrűs balját pedig az asztalon nyugtatja, melynek piros terítőjén három könyv meg egy ütenypálcza van és a melynek faragott lábán fölül »*W. Kaulbach*« és a kis angyal által tartott táblán »LISZT« olvasható. Hátrafésült hosszú haja és szemöldöke szőke, arcza és bajusza leberetvált. Ingének gallérja lehajtott, nyakkendője, a mely felett rendjelt hord, fehér. Kabátja fekete, balvállán átvetett köpenyege és pantallója barna. A háttérbeli és talapzaton nyugvó pillérek között, a szabadba nyilik kilátás, hol facsoportok díszlenek.

Vászon, méretei 230 : 137 cm. — Lelt. sz. 515. — Vétetett az 1887 január 5-iki 27429 sz. leirat értelmében a Pesti Kereskedelmi Banktól 1800 K-án.

Kifüggesztésére vonatkozó adatok. 1894 : VIII. 346. *Kaulbach Vilmos :* Liszt Ferencz.

Jegyzet. Egy ideig az Orsz. m. kir. Zeneakadémián volt elhelyezve, honnan az 1893 november 5-iki 51974 sz. leirat alapján akkor szereztetett vissza, a mikor a Tört. Képcsarnok a budai Várbazárból a városligeti Műcsarnokba költözött át (149–893). — Bejelentetett 1894 szeptember 25-én (175–894). — Az 1907 augusztus 31-iki felterjesztés (1362–907) és az 1907 szeptember 3-iki 97801 sz. leirat (1419–907) alapján azonban 1907 deczember 31-én ideiglenes állami letétül újra az Orsz. magy. kir. Zeneakadémiának adatott át (77–908).

350. Kaulbach Vilmos.
Sz. Arolsenben 1805. október 15-én. † Münchenben 1874. április 7-én.

(350.) Kertbeny Imre. Magy. Képt. 325.

392

Vállon alól, szembe néz. Balról elválasztott haja hosszú, bajusza és kecskeszakálla rövid. Nyakkendőjét kettős csokorra kötötte, mellénye kivágott, alsó és felső kabátjának gallérja lehajtott. Felirata alól jobbra: W. Kaulbach 1859.

Szénrajz, méretei 63.3: 49.3 cm. — Magy. Képt. 325. — Lelt. sz. 350.
Készitette: Kaulbach Vilmos, 1859. (Sz. Arolsenben 1805 október 15-én. † Münchenben 1874. április —)
Kertbeni K.M. ajándéka 1874 október 12-én.

Kifüggesztésére vonatkozó adatok.
A Nemzeti Muzeumban. 1876: VII. 28. - 1878: VII. 28. - 1880: VII. 28. - 1881: VII. 28. - 1883: VII. 287. -
A Tört. Képcsarnokban. 1884: X. 160. -

2946

382

6. Id. Kaulbach V.

(Sz. Arolsenben 1805. oktober 15. én. + Münchenben 1874. április 7. én.)

Prónay István b. arczképe.

A Hamletnek ábrázolt báró balra fordulva s a falhoz támasz-
kodva ~~van~~ ábrázolták. Kezeit karba tévé tartja, jobb ~~bal~~jában bőrkö-
tésű könyv van s jobb lábát keresztbe vetette. Fürtözött haja fe-
kete; szeme kék, bajusza s szakálla világos-barna. Bársonygalléros kö-
penyét vállaira vetette s összefogta, piros atillája keblén nyitva van,
trikója s kivágott szipőjének rózsája fekete. Jobbra az ~~[illegible]~~ ablaknál fi-
atal nő közeledik kivágott ruhában s kezeiben tálczával, a melyen kávés
poharat s mellette két kimyilt s két bimbórózsát látunk. A falat
vad-szőlő futotta be, balra gyümölcsszel megrakott narancsfa s jobb-
ra a falhoz támasztott czimeres mappánál cilinderkalap s tábori szék köti-
le figyelmünket. A háttért kéklő hegyek foglaljak el és az égbolt derült.
Jelzése alól balra „Kaulbach 1841"

Vászon, méretei ~~[illegible]~~ 132·5: 235. Cm.
Vetetett 1890-ben 3500 Nattért
M. képt. 502.
Uj. szo. 382.
V: 6.

V: 252.

151

2946

6. Id. Kaulbach V.

(Sz. Arolsenben 1805. október 15-én. † Münchenben 1874. április 7-én.)

Prónay István b. arczképe.

A Hamletnek öltözött báró ~~a mester balra~~ balra fordul és a falhoz támaszkodva ~~ábrázolta~~. Kezeit karba ~~tartja~~, Jobbjában bőrkötésű könyvet fog és jobb lábát keresztbe. Fürtözött haja fekete, szeme kék, bajusza és szakálla világos-barna. Bársonygallérú köpenyét vállaira vetett összefogta, piros attilája keblén nyitva, van, trikója és kivágott czipőjének rózsája fekete. Jobbra ~~az ablaknál,~~ fiatal nő közeledik kivágott ruhában és ~~kezeiben~~ tálczával, a melyen kávéspoharat meg két kinyilt és két bimbó-rózsát látunk. A falat vadszőlő futotta be, ~~balra gyümölcsek megrakott~~ narancsfa ~~s jobbra~~ a falhoz támasztott czimeres mappánál czilinder-kalap meg tábori szék köti le figyelmünket. A háttért ~~kéklő~~ hegyek foglalják el ~~és~~ az égbolt derült. Jelzése alól balra: »*W. Kaulbach 1841.*«

Vászon, méretei 132·5 : 235 cm.

1890: II. 349. — 1891: V. 252. — 1892: V. 252. — 1893: V. 285. — 1894: V. 6. — 1895: V. 6. — 1896: V. 6. — 1897: V. 6. — 1898: V. 6.

~~Vétetett 1890-ben. — Magy. Képt. 502. — Ltsza 382.~~

277

F gazdag terniést hoz és

— 1900: V. 6. — 1901: V. 6. — 1903: V. 6. — 1904: V. 6. — 1905: V. 6.

— Magy. Képtár 502. -- Uj lelt. sz. 382. — 1905. átv. jegyz. 347. — Száma az Orsz. Képtárban a sz.nban 1991, és a leltárban 2946. — Vétetett 1890-ben.

Kifüggesztésére vonatkozó adatok a Nemz. Muzeumban.

Mk. 502
Ujl. 382

Vét. 1889.

326

Werff. Pieter van der

Ujság érdekesnek találja közölni a hozzája beküldött következő értesítést. Gritti András, 1523-ban választott velenczei doge egy nyakláncza jutott nem régiben király ő felsége birtokába. A doge ugyanis királyunk egyik ősének, lotharingiai Antal herczegnek egy ezüst ékszert adott ajándékba tisztelete jeléül. Ezt aztán Nancyban, a családi kincstárban őrizték, mignem azt az első franczia forradalomkor kipusztitották. A Gritti-féle ékszert nem oly régen egy munkás a földbe ásva megtalálta a franczia Jankovich báró birtokán, s Jankovich meg is vásárolta tőle. Az ékszer főrészét egy hosszabb nyaklánez képezi, melyen éremalakú boglár függ, azon Gritti alakja látható dombormüben. Jankovich báró az érdekes régiséget egyik magyarországi rokonának, nevezetesen keresztfiának, Jankovich Antalnak ajándékozta, egy másik fennmaradt részét, és pedig a báró halála után özvegye Nancy város muzeumának adta, s itt deriték ki annak történelmi jelentőségét. Jankovich Antal úr a nancy-i muzeum igazgatója: Varrens gróf által értesülvén erről, a lotharingiai családi ereklyét ő felségének bemutatta, s régi jogos tulajdonosának fölajánlotta. A király szivesen fogadta ez ajándékot s Jankovich úr figyelmét (1865—72-ben országgyülési képviselő volt) sajátkezü névaláirásával ellátott arczképével viszonozta.

19. *Változatos és gazdag tartalommal* jelent meg a »Történeti Lapok« 2-ik száma. Tartalmából felemlitjük: 1. Ids. Czegei Wass György naplója (II. közlemény.) 2. Oklevelek I. 1337. II. 1486-ból. 3. Erdélyi levelek Kazinczy Ferencztől (II. közlemény.) 4. Kossuth L. naplója (II. közlemény.) 5. Petőfi Sándor a magyar irodalomban, Szinnyei Józseftől. A zsibói levéltár irodalmi kincsei: a) Kölcsei levele (1832.) b) Kossuth levele (1833.) c) Deák Ferencz levele (1836.) 7. Rédei Julia levele fogságban levő férjéhez. 8. Könyvészeti adatok. Erdély irodalomtörténetéhez. (Csuda Miklós) Eötvős Lajostól. 9. A székely történeti pályadij közgyülése. 10. Apróságok, hirek, egy adoma Petőfi életéhez. — Előfizetési ára félévre 6 frt, egész évre 12 frt. Az előfizetési összegek a »Történeti Lapok« szerkesztőségéhez utasitandók Kolozsvárra, nagy-piácz, gr. Teleky Domokos-ház.

Tartalom: Fölirattanulmány. — III. Az eperjesi középkori müemlékek rövid ösmertetése.. — Közlemények a magyar nemzeti muzeum érem- és régiség-osztályából. — Egyveleg.

Budapesten, 1874. Nyomatott az Athenaeum nyomdájában.

azon feladattal, hogy az itt létező s kevésbé ismeretes vidékeket az e tájon találtató feliratok mü- és régészeti tárgyak nyomán bővebben kikutassa. Továbbá Athen és Attika topographicus térképének elkészítésére a porosz kormány 600 tallérnyi segélyt engedélyezett. E mü Curtius Ernő vezetése alatt fog elkészülni, ki köztudomásulag, Attikáról egy pár év előtt már egy térképet kiadott.

16. *Schliemann »Trójai régiségei«* (217 photographiai táblával.) Brockhaus kereskedésében a mult napokban jelentek meg. »Daczára azon szomorú tapasztalatnak — irja a »*Zeitschrift für bildende Kunst*« — melyeket az ábrándozó, dilettansok hypothesiseinél különösen a történelem előtti korszakot illetőleg, tettünk, nem vonakodtunk Schliemann úrnak több közleményét — habár fentartással — olvasóinkkal közölni. Azt hittük, hogy a kilátásba helyzett kiadványok nyomán, azon helyzetbe jövünk, miszerint szemléleti uton szerzett sajátszerü nézeteivel és alapos következtetésével fogunk megösmerkedni. E feltevésünkben keserüen csalódtunk: Schliemann munkája a szakértőknél majd nevetséges, majd bosszantó benyomást idézett elő. S ámbár e műben az ásatások történelmére s a szakértők itéletére vonatkozó nehány becses adatra találunk, de megismerkedünk abban egyszersmind azon hypothesisekkel is, melyeket Schliemann úr a legnaivabb alakban tár elénkbe. Mindenek felett azonban leggonoszabbúl járt el a rajzokkal. Állanak pedig ezek részint eredeti nyomorúságos fényképekből, részint ügyetlen kezek által készített oly rajzok photographiáiból, melyek az alakokat egészen érthetetlenül adják elő.«

Az itt közlött túlszigorú kritikát Schliemann bizonyára meg nem érdemelte, mert habár kutatásainak eredményét nem dolgozta is ki úgy, a mint azt a tudomány követelhetné, de felfedezései által mindenesetre a régészetnek szolgálatokat tett; mit inkább méltánylattal kellene fogadni. Jövő számunkban egy e munkát más szempontból megitélő ismertetést fogunk közleni. Szerk.

17. *Kaulbach* még a negyvenes években lefestette Liszt Ferenczet és b. Prónay Istvánt. Mindkét arczképet aztán magánál tartotta baráti emlékül. Most a »Hunnia« fölhivta a muzeum figyelmét Liszt arczképére. Ennek következtében Melczer Gyula acsai lelkész azon érdekes fölvilágositást közli, hogy b. Prónay István urtól többször és legközelébb is azt hallotta, hogy Kaulbach mindig ugy nyilatkozott, mikép a két arczképet a magyar nemzeti muzeumnak fogja hagyományozni.

18. (*Nevezetes történeti emlék.*) A régészet barátaira nézve a »Vas.

Arch. Ért. 1874, VIII, k. 5. 4

— **Kaulbach** még a negyvenes években lefestette Liszt Ferenczet és b. Prónay Istvánt. Mindkét arczképet aztán magánál tartotta baráti emlékül. Most Melczer Gyula acsai ref. lelkész azt az érdekes fölvilágositást közli, hogy b. Prónay István urtól többször és legközelébb is azt hallotta, hogy Kaulbach mindig ugy nyilatkozott, mikép a két arczképet a magyar nemzeti muzeumnak fogja hagyományozni.

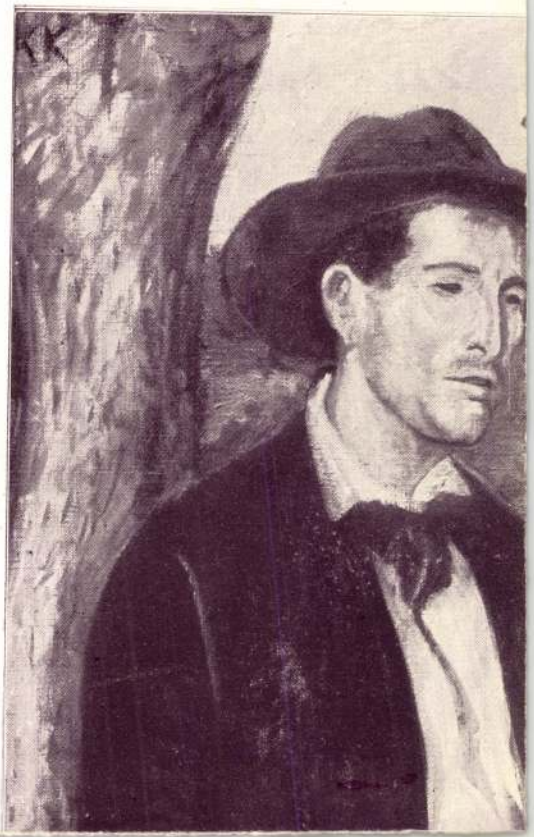

Kaulbach Wilhelm

Lbib II. 127

Kaulbach, W.

l.

Mag. N. M. Liszt

15. l. 31. l.

T. 8346.

et látképben is feltüntető e lap a BOHE-
TRANSILVANIAE PARS közt fekvő területet

GARIA

29.2: 42.1 cm.

903
2.

Kaulbach Wilhelm

1805 – 1874

Thieme IV. 150

MDK

Kaulbach Wilhelm,

Teljes alak, 1850-évérelején. Of.
Liszt-Zimmer. –
Abg. Ostini: W. v. Kaulbach. S. 106.
Musik. Jahrg. 1911. Briefe an Maria v.
Kalergis.

Dr André Csatkai: Versuch einer Franz Liszt
Ikonographie. – Sonderabdruck aus d. „Bur-
genländischen Heimatblättern". Jahrg. 1936. Hft. 2.
S. 57

Hoffi

MDK

Kaulbach Wilhelm (1804-74)

Mellkép karok nélkül. Profil balról. Rajz.
Weimar. Schrader S. 54. Abg.
(Gonzenbach megcsinálta metszetben).
Eisenstadt, Haydn Museum, Bp. Muz.
Singer megemlíti h. még 3 más közös munkát is
van K. - és Gon. - nak.

D. André Csatkai: Versuch einer Franz Liszt Ikonographie - Sonderabdruck aus d. „Burgenländischen Heimatblättern" Jahrg. 1936 Hft. 2.
S. 56.

MDK

M.D.K.

Kaulbach Vilmos

Reformáció c. Quodlibetje."Világbölcseleti Quodlibet" irta Kelety Gusztáv. 356.o.

Csatkai Endre: A magyar Quodlibet. 355.o.

Arrabona,7.1965.A Győri Múzeum Evkönyve.Győr.1965. Győr-Sopronmegyei Nyomda.Győr.

Kaulbach Vilmos

Perállóképes

578. l.

Kaulbach, mint történész

Szinyei Merse Pál 1845-ben született. Münchenbe, mint festőnövendéket tanulni. München akkor nevezetes művészi központ volt. Az akkor elkészült új képtárban rendezett kiállításon Kaulbachnak, Pilotynak számos műve szerepelt.

Fejezetek a magyar képzőművészet történetéből.
1984. XI. 2. TV-2 műsor, 20.00 (Ismétlés).

Kaulbach W. 2.

1859-ben München-
ben megfestette
Kertbeny Károly
arcképét.

Szinnyei: Magyar
írók. VI. k. 135. l.

Mindenekelőtt Bankfalton hercegnő leányát festett [illegible], s azután sorra azokat, akik óhajtották, s eközben festményei is ajánlották és ismertették nevét. Legtöbbször Kisseleff arcképét készitette el, mert a tábornok tiszte lői számos példányban rendelték azt meg nála. Ez arcképekhez első alkalommal a kormányzó ült is Barabásnak. Mig Bukarestben volt, egyetlen napig sem pihentette ecsetjét. Számos jóbarátot és ismerőst szerzett, Raimondiéknál pedig mindvégig állandó vendég maradt. Egy Bialoszkurszky nevű orosz vezérkari kapitánynak annyira megnyerte a barátságát, hogy a hosszu téli estéket ugyszólván kivétel nélkül együtt töltötték.

Kaulich Rezső

"Az olaszok álma: - Pirano kikötője"
" " " -Hajók a Trieszti kikötő előtt".
Repr.-ók, müvészi felvételek.

Élet, Bp. 1917. szept. 16. IX. évf. 37. sz.
893, 895. lap.

Kaulich Rezső

"Virágzó almafa" c. képet Hetyey Pál,

"Itatás" c. képet Kankovszky Ervin,

"Régi török hid Albániában c. képet Kaulich Rezső készitette.
Kankovszky Ervin "Itatás" c. képén kerekes kut mellett vizet huzó gazda itatja teheneit.
Művészi felvételek.
Repr.-ók

Élet, Bp. 1917. ápr. 8. IX. évf. 14. sz. 336, 343, 345, lapokon.

Kaulich Rezső

Az Élet c. lap harctéren szolgálatot teljesitő fotómüvésze.
Félvételei:
"Lóitatás az albán Skumbi folyóban"
"Albániai török tipusok"
"Fáklyavásár Albániában"
"Sánchányás a Kárpátok alján."
Repr.-ók.

"Albán temető bejárata" c. képe a lap belső cimlapján.

Élet, Bp. 1916. okt. 8.VIII. évf.41.sz.340, 343, 345, 307. lapokon.

Kaulich Rudolf

/A müvész korábbi müvein Kaulich Rezsőként szerepelt, mint az ÉLET c. lap fotómüvésze./

"Holdvilág" c. és

"Téli délután" c. müvészi felvételeit hozza a lap.

Élet, Bp. 1919. márc. 2. XI. évf. 9. sz.

Kaunitz Béla

MH SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Grafi Szemlő

NEUE ZEITUNG

1982 MÁJ 15

1021

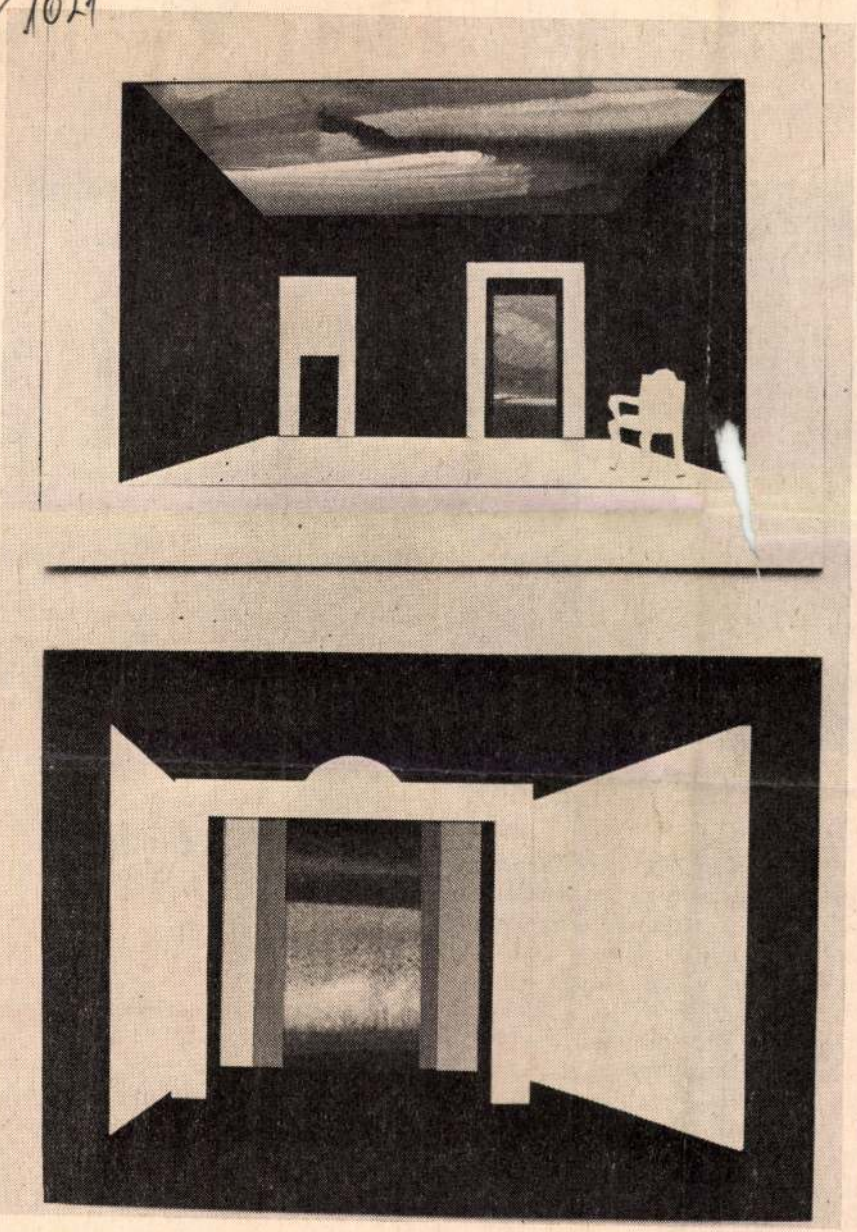

Béla Kaunitz: Fiktive Kulisse

dem Bus in die Schule und
Kindergarten.

„Ich freue mich, daß ich
Hochschulnotizen aufbewahr
denn das Handbuch für I
gärtnerinnen kenne ich au

y: „Wir waren zu Besuch im Tagesheim

von dort. Zur Zeit arbeite ich mit Liederbüchern und Leporellos aus der DDR. Auf der Elternversammlung hatte ich die Eltern und Großeltern gebeten, zu Hause mit den Kinder möglichst schwäbisch zu sprechen. Der Erfolg war überraschend: Die Themen, die wir bei den Beschäftigungen behandeln — die Jahreszeiten, die Familie, die Farben usw. — sowie den Text der Lieder hängen wir auf Wunsch der Eltern auf unserer Anschlagtafel aus, die Eltern schreiben diese ab, um zu Hause mit den Kindern zu üben. So, gemeinsam mit den Eltern,

Die 21jährige Kindergärtnerin Helena Fódi

die Erwartungen der Schule, was verlangt man in der ersten Klasse von den Kindern usw.? Dasselbe möchte man nun mit der Deutschlehrerin in der Grundschule, Frau Gabriella Rácz-Németh, organisieren. (Sie ist ebenfalls „neu" in Waschludt, beendete voriges Jahr die Hochschule für Lehrerbildung in Fünfkirchen.) Denn 38 von den 40 Kleinen kommen im September in die Grundschule, und sie lernen zur Zeit im Kindergarten alle Deutsch.

Eva Mayer

Hervorragende Unternehmen im Bauwesen

Aufgrund der 1981 geleisteten erfolgreichen Arbeit erhielten mehrere Bauunternehmen im Komitat Fejér, das Staatliche Bauunternehmen Alba Regia in Stuhlweißenburg, das Unternehmen für Schornsteinreinigung und Kachelofenbau des Komitates Fejér sowie der Gemeinsame Budgetbetrieb am Velence-See in Agárd, den Ehrentitel „Hervorragendes Unternehmen".

Kaulitzky testvérek

nyomdászok

l

Kettennyomtatók

280. l.

127. kép. *Balen, Hendrik van :*

Kaulitzky

ujvidéki könyvtető

l.

Magy. Könyvszle

1927. 109. l.

~~Premerstein (dr.~~ A.) III. 45, 46.

ifj.Kauncz József, kovácsművész

Sárádi Kálman:Művészi kovácsolás,c.könyvének II.kiadásá
sából kimaradt több vidéki művész is.-Igy említést ér
demelt volna:Fizély Karoly,ifj.Kauncz József,Bille Ká
roly,Kecskeméti Antal,és az ezüstkoszorus Tóth Karoly
68.old.

'ereházy Karoly: Sárádi Kálman: Művészi kovácsolás
c.könyvének kritikája 66.old.

Müv.Tört.Ért. 1976. XXV. 1.sz. Bp.

KAUNITZ Andor műgyűjtő

91 5. 6

Konda Béla gyűjteményéről

Új Művészet

Kaunitz Antal M.D.K.

Müvei a kiállitáson

A Fiatal Alkotók Köre a nyilvánosság előtt

Képzőművészeti kiállitás a Lechner téren

Délmagyarország 1965. márc. 5.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

LÁTÓHATÁR

1969 FEB

Kaunitz Ervin

1021

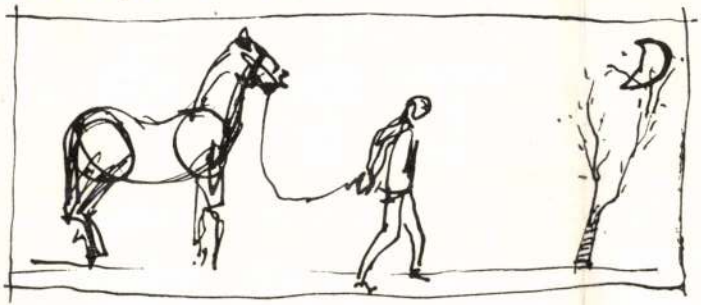

Kaunitz Ervin rajza

[illegible] *szívem* című filmjének forgatókönyvét S
nagy vitát kiváltott regényéből a film alkotóhármasa: az író, a rend
renc, az operatőr írta. A film hőse egy idegklinikán, többé-kevésbé tú
zisén, próbálja összefűzni azokat a belső és külső okokat, melyek
lelkileg, mind erkölcsileg csődbe került. A regény körüli vitát az hev
sók a maguk szubjektivizmusával válaszolhattak a hős, Szabados C
fűződő okfejtéseire. A „prófétai tisztaságot" sokan csak szubjektív
mások eszmei síkra emelték; ki-ki hajlama szerint lélektani, vagy
erkölcsi, vagy éppen népi-urbánus ellentétekben látta a konfliktust.

A film alkotói függetleníteni kívánták művüket a regénytől; ellenmondásaitól, de sajnos, ezzel izgalmasságától is. Mert Szabados regénybe kívánkozó életének nem a tényei, hanem a tények összefüggéseinek kétértelműségei, objektíve is létező, a változó társadalmi értékelésektől is függő bizonytalanságai adják a valódi mondanivalót. Szabados egzaltált, de már logikusan összefüggő visszaemlékezései, ténykutatása éppen ezt a relatív bizonytalansági tényezőt zárja ki. A hős – szemben a regény hősével – ezért

KAUNITZ ERVIN /

A „Sűni és a barackok" c. bábjáték /úta: Marék Veronika/ díszlettervezője. Illusztrációk: 3 díszletrajz a 19-20. oldalon.

A három jóbarát. Bábjátékok. Bp., 1966.
Bá bjá tékos kiskönyvtár 34.

/3

... forradalmárok emlékszora közelében. Így most ..., ha csakugyan lenne egyszer feltámadás, a „szent öreg" testi valójának három különböző sírhelyből kellene poraiból feltámadnia.

1021

Kaunitz Ervin

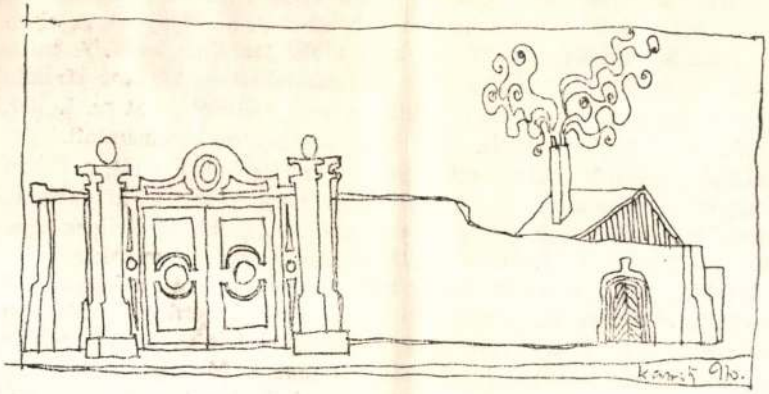

Kaunitz Ervin rajza

úti temetőbe, kosarakban összehányva, tömegsírba vitték: a
hamvait kikérte magának az újból Budára t
lérthegyi sziklabarlang-kápolna mögött volt
egy kis bádogládába helyezve, a szokásos
helyezték „végső" nyugalomra. Életében úg
Kelen-hegyén temessék el (régi nevén így e
gya, most utólag, több, mint száz évvel a

Így tehát, a véletlen szeszélyeként, megir
a volt gellérthegyi remetét a Gellérthegy
pádimentu felett a barlangfalon: „Itt nyug

Mikor elviharzott a táj felett a háború, a
tott sora: utána a sziklakápolna is megszű
eltűntek, megint szétszállt a szerzet, és a vo
lékhelyiségévé, hovatovább csaknem bűnbarl
mint az időjárástól is megrongált, nem kívá

Küldöttségileg jártunk, a Népfront, s néhá
Fischer Árpád magántudós és kutató lelk
kon, és mindent elkövettünk, hogy ne falaz
ni a költő haló porait! A kőmívesek leálltak a munkával és velünk együtt várták a döntést. A tabáni plébánia-templomot tatarozó vállalat szintén a legnagyobb megértéssel készítette el a templom falában hátul a kis, ablakszerű mélyedést, ott lehetett volna elhelyezni, „végső" nyugalomra, a költő újból feltárt, és a nehéz hegy nyomasztó és jeltelen sötétségéből kiszabadított tetemeit. Minden készen volt, csak a döntés nem tudott megérkezni: nem akadt egy felelős hivatalnok az egész Budapest városában, aki merte volna egy ilyen exhumálási határozat alá írni a nevét. Pedig az

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1970 FEB
LÁTÓHATÁR
Budapest

1021 1970 FEB

Kaunitz Ervin

Kaunitz Ervin rajza

Rézsútosan sütött be a nap. A szoba megemelkedett a fenyben
nya. Akárcsak odadobták volna arra a székre. Csatos női cipő, szinte János orra előtt.
Valaki csöndesen nevetett. Leütöttek egy billen... a szoba felzendült. Kis asztalka
teáscsészékkel. Apró sütemények a tálon. Egy
mény után nyúl.

– Ilonka – hallatszott egy hang. – Az Om

– Az Omniába – mondta anya. – Johnny

– Balogh Böske is jön?

– Nem, a Böske influenzás lett.

– Ó, influenzás!

Anya van itt. János olyan mozdulatot tett, r

Anya és társasága.

– A torreádorok is jönnek?

– A torreádorok is, meg a banderillok – m

Miféle torreádorok? János az erkélyen kupc

Omniába?

Egy férfi hang:

– Egész Pestet lázba hozták a torreádorok.

– A torreádorokat pedig Ilonka és Arany.

– Honnan jöttek ezek? Madridból?

– Igaz, hogy kiviszik magukkal Aranyt?

Valaki megint a billentyűket ütögette.

– De azért nincs komoly baj a Balogh Böskével? – kérdezte egy aggódó hang.

– Nem, nem – mondta anya – ez nem olyan ronda influenza, mint tizennyolcban.

– A nagy járványra gondol, Ilonka?

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
LÁTÓHATÁR
Budapest

MDK

Kaunitz Ervin, díszlettervező

Az Egynapi kvártély c. tv-játékhoz a díszleteket tervezte.

Hegedűs Tibor: Gondolatok a képernyő előtt

7

Népszabadság, Bp. 1968. jan. 24

MDK

Kaunitz Lovin, díszlettervező

A Tersánszky esthez díszletet tervezett.

Hegedűs Tibor: Gondolatok a Képernyő elát

7

Népszabadság, Bp. 1968 szept. 18.

Kaunitz Ervin

Rajza Repr.

Látóhatár, 1970. I–II. 22,30.

Kaunitz Ervin

Rajza Repr.

Látóhatár, Bp. 1969. I. Ao.

Kamintz Erwin
grafikus

M.D.f

Mozart „Don Juan", jakor, valamint Schiller, Shakespeare és Brecht egy-egy szinpadi díszletterve sikerült alkotás.

Fáthy János: Kamintz Erwin.
Művészet, 1968. január - 41 lap.

M.D.K

Kaunitz Ervin

Grafikus

A Magus 1 Filmszínhaz előcsar-
nokába mutcetta be néhány gra-
fikai munkáját, Szép a „Havas
utca" tusrajza.

Fóthy János: Kaunitz Ervin.
Művészet, 1968. január – 41 lap.

Kaunitz Ervin, díszlettervező

Ady: Tóth Gaston rúg c. írásának televízió változatához a díszleteket tervezte.

– bel –: Tv – notesz 2

ESTI HIRLAP 1B 1972. dec. 14.

KAUNITZ Ervin M.D.K.

Az előadás diszlete

Gábor István: Az ostoba lány. Marcel Achard vigjátékaának bemutat ja Szegeden

Magyar Nemzet 1962. október 11. 4.1.

Kaunitz Ervin

"Ady novellájából - tévéjáték"- irja Körmendi Judit: "Tóth Gaszton rug" cimmel, mely a novella cime is.
A tévéjáték szinpadképeit tervezi a művész.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1972. juli. 29.
XVI. évf. 31. sz. 29. lap.

Kaunitz Ervin

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748. 340-726

Arafi Mscsúrin

ÉLET ÉS IRODALOM

1979 MÁR 31

1021

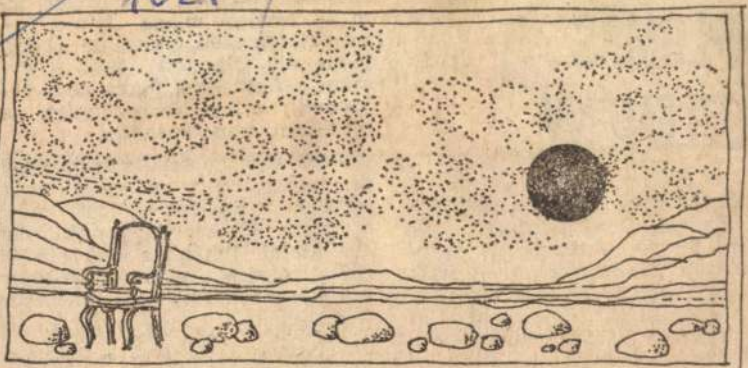

Kaunitz 978.

Kaunitz Ervin rajza

DIPLOMÁS
KÖZLEMÉNY

Arany-, gyémánt- és vasdiplo-
a kiadását kérhetik azok az ál-
orvosok — olvassuk az egye-
m sajtóközleményében —, akik
, 60, illetőleg 65 éve végeztek.
„A kérelemhez csatolni kell: a)
kérelmező utolsó munkahelyé-
ek vezetője által kiállított —
erelmezőnek munkaterületén
ló működését és közmegbecsü-
sre méltó magatartását tanúsí-
— okiratot; b) rövid önélet-

Nem merem feltételezni, hogy reklámfogás lett volna a már egyszer megjelent művet, mint csaknem 40 éve lappangó írást feltüntetni Inkább a régi kiadás ritka mivolta okozhatta azt, hogy a művet ismeretlennek tartották

Egyébként az eltérő című, de ugyanazt a történetet tartalmazó kötetek egymás mellé simulva szépen megférnek együtt könyvespolcomon.

Pál F. János

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ULLOI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726

Kaunitz Ervin
grafikusművész

ÉLET ÉS IRODALOM

1979 AUG 11

1021

èn 1234567	èn 1234567	1234567 èn	12345678

Kaunitz Ervin: Képregény

ÓSDI

lyam, beleértve Danit is; az értük felelős tanár; a kollégium egésze.

Fegyelmi ügyek, ha nem is gyak-

ráciára éretlen fiataloktól; a közgyűlést küldöttgyűléssé alakítván, ahol mintegy egytizedük lehet csak jelen. És kizárólag azért ejtették el az ötletet, mert a rendelet pontosan meghatározza: milyen létszámú kollégiumokban alkalmazandó ez a nem kívánatos, csak kényszerű megoldás.

Jóval erősebb volt a sokkhatás, mint gondolnánk. Holott teltek az évek, diáknemzedékek mentek és

gató akart érdemeket szerezni? Rossz időben: a legnehezebb félév előtt állt a közhangulatot mindig meghatározó derékhad. Senki sem figyelt a diákvezetők óvatosságra intő szavaira: a közgyűlés elé került a javaslat. Leszavazták. Néhány hónap múlva azonban határozatként hirdettetett ki, s ezzel megtörtént a közgyűlés újabb jogfosztása.

Mindezek közben megkezdődött

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726

ÉLET ÉS IRODALOM

1978 OKT. 21

Kaunitz Ervin

1021

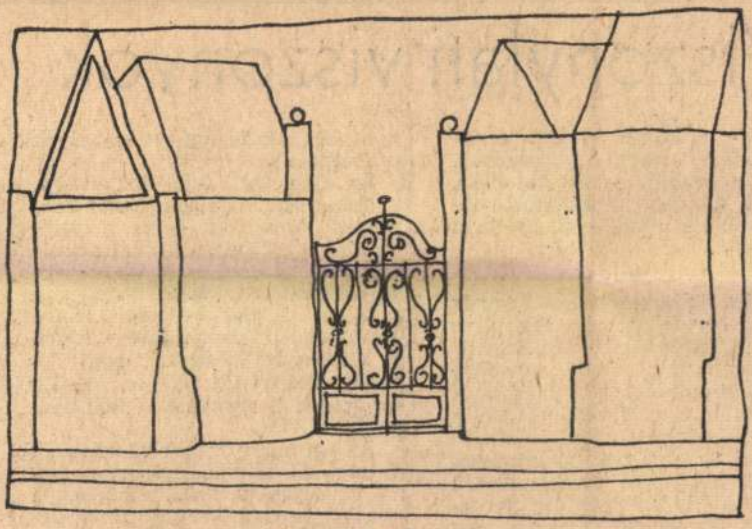

Kaunitz Ervin rajza

Viszonylati viszonyok

Fekete számmal jelölt autóbusz. Megáll minden utcasarkon. Piros számmal jelölt autóbusz. Megáll minden utcasarkon. De csak minden másodiknál nyitja ki az ajtaját.

★

Autóbuszvégállomás. Egymás mögött egy fekete és egy piros számmal jelölt viszonylat. Kigyulladó lámpa jelzi, hogy az elülső indul. Az emberek föllépnek rá. A sofőr kilép a melegedőből. De a hátulsó busz kereke alól húzza ki az éket. Az emberek hamar átrohannak a hátulsó buszba. Ám a sofőr nem indít, hozzáfog a reggelihez. Az elülső busznál még mindig ég a lámpa. Most mi lesz? Egy másik sofőr kikondítja az elülső busz alól az éket. Az emberek átrohannak az elülső buszba. De az indulást jelző lámpa el-

nem tarthatnak igényt e helyek átadására.

Így tökéletes a fiatal biztonsága.

Az agresszív középkorúak a harmadik páros ülés belső helyére, valamint a középső ajtótól számított első páros ülés belső helyére igyekeznek. Itt ki lehet nyújtani a lábat, ki lehet bámulni az ablakon és a kikászálódási művelet is viszonylag könnyen végrehajtható. Azonkívül védelem nyílik az öregek és gyermekes anyák támadásai ellen.

Az agresszív öregek közelharcot folytatnak a menetiránynak fordított egyes ülések, valamint a menetiránynak fordított páros ülések külső helyének elfoglalásáért. Ha ez mégsem sikerül, még tervbe vehető egy rosszulét-színlelés vagy az ifjúság ócsárolása.

A mérsékelt öregek megeléged-

KAUNITZKY Johann Joseph

GÁT Eszter: Pest-budai zongorakészitők. = Tanulmányok Budapest Multjából XXIII. Bp., 1990 173 p.

Kaupa (Kaupo) Mihály

ötvös

1815 máj 29 Ujvidék

1878

Kapumagyarornötvösök 37 l.

, 2-án.

♀ A gzümölcsök közt több szőlőfürt, egy őszi baracik, egy körte és két alma van.

thatók, melyet egy jobbra fordultan, a ki háját kontybatűzötten viseli és ...isz, gyöngysor nyakék, ugyanilyen karcsipkevállkendővel. ♀ A háttér sík vidék.

-Lelt. sz. 4472. -- Értéke 6.000 K. -- 912 márczius 9-én (621-913). -- A 1381-913). -- ~~Átvétetett 1913 április~~ t 1914 márczius 30-án (245-914).

67

KAUPEL József gyöngyösi rézmüves. A Gyöngyös városi összeirásban 1827-ben találkozunk nevével.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit.

M.D.K.

Kaupel József, gyöngyösi réz-
műves

a városi összeírásokban
1827-ben szerepel

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 348. old.

Kauffer, N. festő M.D.K

Köremüködött a fertődi kastély épitésnél

Ferenczy Károly: Adatok a fertődi kastély értékeléséhez

Müemlékvédelem 1961. / V./ 4. sz. 229.l.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
MAGYAR HÍREK
1968 ...

1021

Kaupert Pál:

KARIKATÚRÁK

Kaupert Pál, jugoszláviai magyar karikaturista — Zentán született, a Magyar Szó állandó munkatársa — Újvidéken megjelent albumának néhány rajzát mutatjuk be. Kaupert bizarr ötletű, fantáziadús rajzai, groteszkjei — a művész az olasz karikatúrabiennálé első díját nyerte el — új színt jelentenek a karikatúraművészetben.

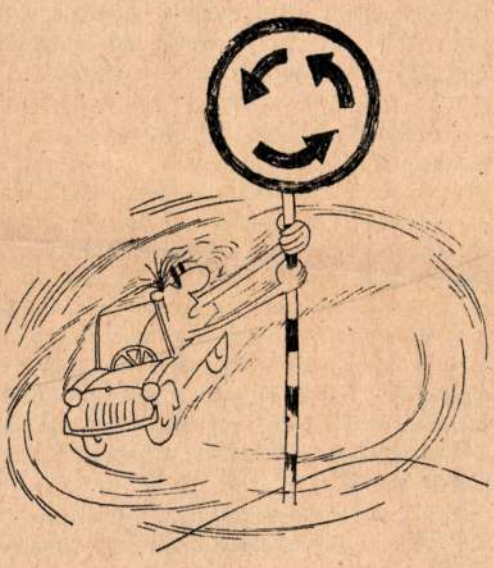

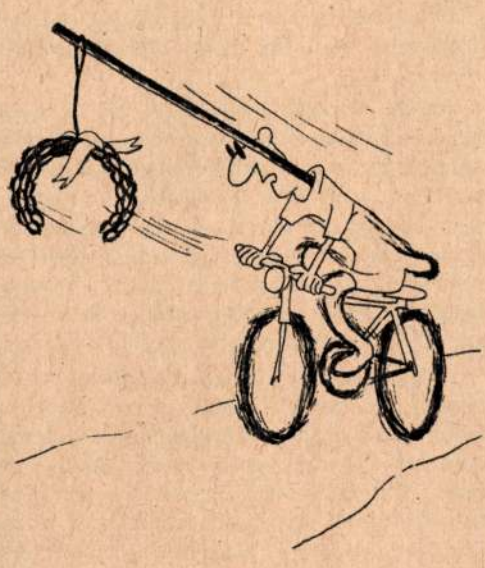

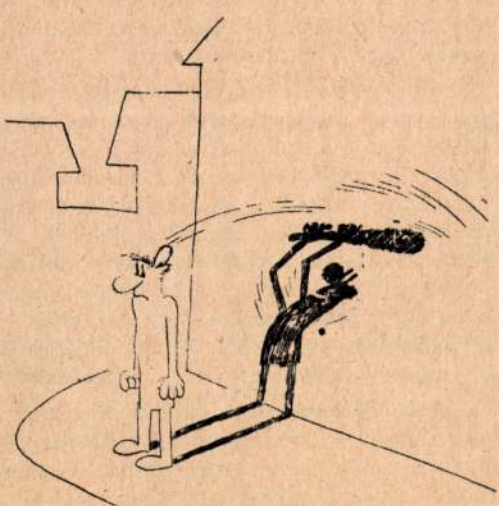

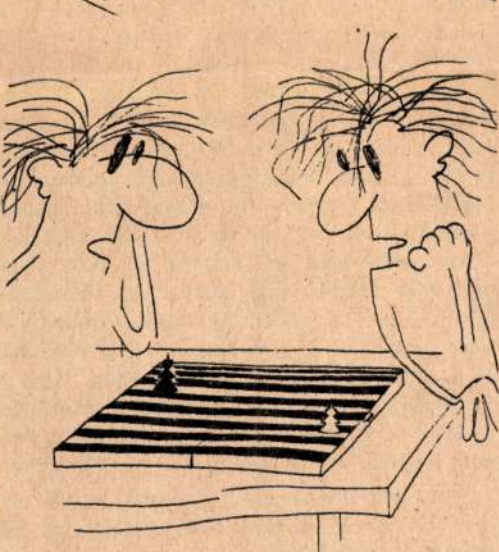

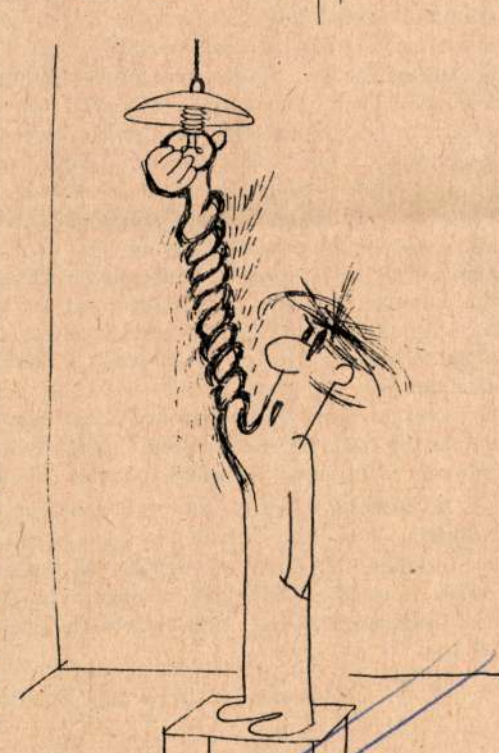

TÖRTÉNELEM

illúziók

XVII.

Ki legyen a zászlóta

Költők, írók, sőt, romantikus csataképfestők a zászló, és hordozója, a zászlótartó... Ha szép nánk mondani róluk, aligha tudnánk valami mindahhoz, ami az emberek tudatában él. E nem szándékozunk, de nem is szabad: a zász nem is mindig — az emberi tulajdonságok javá

A zászló azonban *hatalmi jelvény is.* És f középkorban, amely e hatalmi jelvényt a mag pére, gyakran fetisizálta is. Egy zászló elraga egy csata sorsát, felboríthatta az erőviszonyok rá, Károly Róbert a sorsdöntő rozgonyi csatát r amikor zászlótartója elesett, s a győzelmet ugy gár-csapatok döntötték a javára, de a király, s nem ugyanakkora szerepet tulajdonítottak az e lájának is a győzelemben, mivel a király e zász a harcot). Károly Róbert megszilárdította h széthulló országban, helyreállította a rendet, az országbárók uralmát. De a hatalmat nem el is kell tartani.

A hatalom megtartásának sok eszköze és tük egyik a megfelelően szervezett hadsereg. e tekintetben is hozott újat, s a körülményekn uralkodása alatt. Ez az új hadseregforma az *rium.*

Azok a történészek, akik azt a nézetet Anjou uralkodó olasz intézmények másolatai Magyarországon, a bandériumokat is ilyen im Pedig már korábban is voltak olyan szakembe hogy csupán az elnevezés olasz eredete lehe az intézmény azonban sajátosan magyar: *Kár relte az állam javára felhasználni a földesúri magánhadseregeket.* Szervezetileg kiépítette a válfaján, a familiaritáson alapuló hadsereget.

Mint tudjuk, a földesúr a kisebb, hozzá h kereső nemeseknek földet, pénzt, ruhát, malr különböző szolgálatokat, legtöbbször katonai tá pott. Így alakultak ki a földesúr zászlaja alatt regek. Károly Róbert felismerte, hogy ennek a nak ellentállni nem tud, viszont, ha a földesur töri, őket hódolatra kényszeríti, akkor ezeket ket uralkodói szolgálatába tudja állítani. Már leni küzdelmekben is olyan hívekből állott ser saikkal vettek részt a harcban.

Amikor pedig győzött, a hozzá hódolt n gedte, hogy saját zászlójuk alatt, és címerükk csapataikat. Az állami főméltóságok viselőit k erre, és meghatározta a harcba hozandó fegyve vánhatta tisztségtől függetlenül is, de akkor cs ellenérték, adomány, javadalom fejében. A ba séből adódik, hogy viszonylag kevés volt benni s több a könnyű fegyveres, bőrdolmányos, nyila jesen könnyű fegyverzetű csapatok voltak tová félkiváltságos elemekből állított kiegészítő, ú előhadak, a székelyek, kunok, s más hadkötele

A bandériumok rendszere elvileg nem szü vezett *nemesi felkelést* (»ha körülhordozták a Védelmi háborúban a megyésispán vezetésév niük azoknak a nemeseknek is, akikre a famili het nem rótt, vagy éppen nem is álltak függő (törvény szerint a határon túl csak fizetség ell a nemes). De a nemesi felkelés harci értéke el sen alacsony szinten állott, s a továbbiakban kent. A megyei nemesség ugyanis — leszámít tegeit —, nem rendelkezett sem korszerű feg felelő harci gyakorlattal. S már ekkor sem hia mességből mindaz, amiért évszázadokkal később a hadviselés jogát és az azzal járó előnyöket k de a harc fáradalmai, kockázata, veszedelme bújni. Azonban ne értsük félre a dolgot. Kö mint familiárisok — s száz évvel később már a király, vagy a bárók hadseregében, részt vet Kivették a részüket a veszélyből, s természetes Csupán arról van szó, hogy a *megyei* nemessé nem képviseltek számottevő, s főként korszerű

Minden korszerűsége, s ebből eredő előn riumok rendszere nem volt veszélytelen újít számára. Szolgálatába állította, de ehhez leg hadseregeket. Kitette tehát magát annak a konfliktus esetén a főurak seregeikkel szembe legalábbis, nem támogatják. A királyi erő il aulára (a király fegyveres kísérete, lovagjai: l zsugorodik, s csak áldozatok árán tudja viss tolni az elveszett bandériumokat. A korszerű l magában nem elegendő, ha a megfelelő politi nincsenek adva hozzá. Károly idején azonba nem került sor. De az új hadrendszer elősegí rók katonai erejének megszilárdulását is, an fia, Lajos király uralkodása alatt követett a függetlenedni a királyi hatalomtól. A koráb azonban volt egy nagy különbség: az új bárc terjedtek ki egész tartományokra, s így nem l tományúri hatalom, s elszakadási törekvések l irányuló kísérleteket a királyi hatalom ismétel

A zászlótartó tehát vitte ura zászlaját, szolgálta, — a király zászlaját. Így kívánta e kor erkölcse is, amelyet röviden, és összefo szokás nevezni, s amelynek virágkora Magya ház uralkodására esik. Legközelebb hát ejtsü ről is.

(Következik: Lovagvilág Magyaro

Kaupertz

Kis-Czell. T. 520.

A megnyilt felhők közt trónoló Madonna jobb kezén a gyermek Jézust tartja, mindketten koronát viselnek és körülöttük négy Cherub lebeg. Alól betegek és hálálkodók képeznek csoportot. Felirata:

Das mirakulosse Gnadenbild
Neu-Maria Zell bey Dömelck
in Niederhungarn.

alól balra: Kaupertz sc. Graecy

Rm., mér. a rl. 12.3 :6.9 cm.

Kaůperz, J. v.

rézm. XVIII. sz.

l.

Nyári Kup

102. l.

106. l.

108. l.

Kauschicz (Kaushitz) Ferenc

ötvös

1814, 1828 Zombor

Kapmagyarornátvösök 371.

2-án . . .

reá
s (a részint állva, részint pedig fekve
ató pásztor ügyel, ki jobbra fordult,
nemezkalapot meg kés köpenyt visel.
k, a háttérben pedig itt-ott Hanyai épü-
ata környen felhőzött. Jelzése alól
unchn.

m. -- Lelt. sz. 4471. -- Értéke 400 K. --
912 márczius 9-én (621-913). -- A
(1381-913). -- ~~Atvétetett 1913 ápri-~~
ètett 1914 márczius 30-án (245-914).

66

Az irgalmasok egri kórháza és elmegyógyintézete.

A mai korban, midőn az emberélet mindinkább megtalálja védelmét a köz intézményeiben, ami a XIX. század közepéig csak sporadikus jelenség volt; ma, midőn az ember életét és egészségét már majdnem kellő módon értékeljük, megfelelő méltánylásban kell részesíteni minden oly jelenséget, mely az emberiség legfontosabb ügyének, az egészségnek szolgálatában áll, különösen pedig, ha ily jelenségek nem az állam vagy törvényhatóságok, melyeknek az amúgy is kötelességük, hanem magánfelek részéről tapasztalhatók. Ily jelenség az a nagyszabású építkezés, amely nemrég nyert befejezést Egerben: a magyar birodalmi irgalmasrend kórházának és elmegyógyító intézetének építkezése, melynek a mult számban a távlati képét, ma pedig a többi rajzát mutatjuk be. A rend, mely Magyarországon 13 kórházat tart fenn és ezekben 11.000—13.000 beteget ápol, ezzel újabb nagy szolgálatot tett a magyar egészségügynek. Fölösleges volna s nem is feladatunk, itt az irgalmasrend átalánosan ismert érdemeit hangoztatni; azért a következőkben csak az egri kórháznak és elmegyógyintézetnek vázlatos leírását nyujtjuk.

Az épület az Irgalmas-utcában van, természetesen szabadon állóan, block-rendszerben. Az igen kívánatos és az orvostudományban a legjobbnak tartott pavillonrendszert, sajnos, az adott körülmények közt nem lehetett érvényesíteni. Először, mert a sok helyet elfoglaló és sokkal drágább pavillonrendszernek gátat vetett a telek korlátoltsága, másodszor a rendelkezésre álló pénz mennyisége. Ugyancsak a szükség törvényét hozhatjuk csak fel az „adnex“ rendszer kénytelen-kelletlen alkalmazásának mentségeül. Az illetékes intéző körök teljes tudatában voltak annak, hogy a modern psychotherapia mai állásában a kórházzal kapcsolatosan épített elmegyógyintézet mellett érveket fölhozni nem lehet, de mint látni fogjuk, az építkezésben a rendelkezésre állott eszközökhöz képest, amennyire lehetett, kiküszöböltettek úgy a block-rendszer, mint az „adnex“ rendszer legkiválóbb hibái.

Az egész épület alatt pince van. Anyaga a legszolidabb elsőminőségű építőanyag.

Lássuk először a kórház berendezését alulról felfelé haladva. A pince alaprajza a felső emeletek alaprajzának megfelelő módon képeztetett; két talajmagassága van. Ennek magyarázata az, hogy a régi épületből egyes részek (a rendház) megmaradtak s ily helyeken a pince talaja az utcai járda alatt 2·05 *m* mélyen fekszik. A magas földszint alá eső pincehelyiségek talajmagassága ellenben 0·95 *m* az utcai járda szintjéhez képest. Közlekedés céljából a kétféle talajszintet a folyosóban 10 kőlépcsőfok köti össze. Az említett mélyebb pincerészben a gyógyszertár hűvösebb elraktározást igénylő anyagai (illó olajok stb.) számára szolgál. A magasabb pincét, melybe a főlépcső vezet le, egy hosszú folyosó kettéosztja és magába foglalja a szikvízgyártó műhelyt, egy nagyobb lakószobát a férficselédek részére, egy ruharaktárt, egy desinficiáló és sterilisáló helyiséget és a hullafelvonót, melyet egy külön folyosó köt össze a *külső* udvarral. Ugyancsak itt vannak a fűtőkamrák, a fűtőtestek helyiségei, valamint a tüzelőanyagok raktárai, továbbá a személyzet használatára closetek stb. Már e helyiségeknél is fontosnak tartották nagy ablakokat létesíteni a világosság és levegő szempontjából.

A földszinten van természetesen a főbejáró, mely azon a részen van, amely a rendházból jövet a legkönnyebben elérhető. A főbejáró jobboldalán találjuk a felvételi és fogászati helyiségeket. Ezek után következnek a górcsövi, továbbá a váladékvizsgáló laboratórium részére közlekedőül szolgáló belső lépcsőzet, mely a pincében, a földszinten és a félemeleten levő gyógyszertári raktárakat köti össze. E mellett van egy lakószoba a főszakács részére, melybe a folyosóból juthatni. A főbejáró baloldalán találjuk a kapus páholyát.

A magas földszint padlója a főbejárónak utcai járdájától 1·65 *m* magasságban van és a bejáró baloldalán fekszik. Itt az Irgalmas-utca egész hosszában egy 3·00 *m* széles folyosó vonul végig az épületen, melynek tágas ablakai az utcára nyílnak. E folyosóból juthatunk a főlépcsőhöz, amely mellett egy lejáró vezet a betegek kertjébe.

Ezután következik az ambuláns betegek orvosi rendelőszobája, azonkívül egy öltözőszoba, továbbá egy kis műtőterem és egy gipszelő helyiség. Az ambulatoriumhoz tartozik még a Röntgen-laboratórium és sterilizáló helyiség is. Tovább haladva következnek a closet, fürdő- és mosakodóhelyiségek, majd a belgyógyászati betegek két kórterme, melyek mindenike 13 beteget fogadhat magába. E két kórterem közé helyeztetett el a társalgóterem, mely a lábbadozó betegek használatára szolgál.

Ugyancsak a folyosóra szól a fényképező sötét kamra is, melyet elhagyva és derékszögletben megfordulva egy másik folyosóra jutunk, melynek szélessége 2·50 *m* s mely arra szolgál, hogy a betegszállító lifthez, valamint az ugyancsak itt elhelyezett további fürdő- és mosdóhelyiségekhez és árnyékszékekhez hozzá lehessen férni, ugyanebből nyílik a második kertajtó. A legutolsó helyiség a bujakóros betegek kórterme, melyben 15 ágy van.

A magas földszinten van még, de teljesen elkülönítve, csak a külső udvarral közlekedő épületrészben az esetleges heveny-ragályos betegek megfigyelője, mely két elkülönített szobából és a megfelelő mellékhelyiségekből áll.

Az emelet alaprajzi beosztása hasonlit a magas földszint beosztásához, sőt a helyiségek szükség szerint való elhelyezése tekintetében annál talán valamivel célszerübb.

Az emeleten az épület jobboldali végén van a rend házfőnökének lakása, mely a folyosóra nyílik. Ez a folyosó a régi rendházzal is kapcsolatban van. A 3 *m* széles folyosón végigmenve, legelőször találjuk a fehérnemű-ruhatárt, mely után a főlépcső következik.

Ezután egy orvosi inspectiós szobát találunk, melyet 3 külön szoba követ 1—2 ágygyal. Ezután a szemészeti osztály 2 ágyas kórszobája következik; majd closettek, fürdők és mosakodó helyiségek, továbbá egy kórterem a belgyógyászati betegek részére 8 ágygyal, mely mellett egy társalgóterem is van. Itt van még a sebészeti osztály 6 ágyas kórterme. E kórterem és a műtőterem között van egy előkészítő helyiség, melyben a betegeket a műtétre előkészítik s amelyben egyszersmind a műtétnél használandó műszereket sterilizálják. A műtőterem mellett van még egy orvosi öltöző, azonkívül eszköz- és kötőszerszoba.

Tovább haladva látunk még megfelelő árnyékszék-, fürdő és mosakodó helyiségeket, melyeken túl a folyosó végén még egy sebészeti kórterem van 7 ágygyal.

Ezután, úgy mint a magas földszinten, a folyosó derékszögletben jobbra fordul, szélessége 2·50 *m*. Itt találjuk a felvonót a magas földszintnek megfelelően. E folyosóra baloldalt nyílik még két szoba sebészeti betegek részére 2—2 ágygyal.

Mint látjuk, a levegő, a világosság és tisztaság, melyek minden kórház elemi szükségletei, fölösen meg vannak ez épületben. A nagy ablakok, széles folyosók, tágas kórtermek sok levegőt és világosságot szolgáltatnak; a fölös számú mosakodó és fürdő helyiségek pedig a betegek személyes tisztaságát mozdítják elő.

A kórtermekben levő minden egyes betegágyra 40 köbméter légtartalom esik.

A hullaház, tekintve, hogy az esetleges haláleseteknek a beteg előtt, amennyire lehet, titokban kell maradniok és a hulla elszállításának feltünés nélkül kell történnie, a külső udvarban van elhelyezve és a kertektől, valamint a gazdasági udvartól fallal elválasztva; közvetetlenül az Irgalmas-utcára közlekedik egy kocsibejáróval; magába foglal ez az épület egy hullakamrát, egy boncolóhelyiséget, valamint egy ravatalozó termet.

Az elmegyógyintézet.

Ugyancsak az irgalmasrend kezelése és felügyelete alatt van az elmegyógyintézet, melynek építésekor a modern psychotherapia elveitől való eltérések a fentebb előrebocsátott okokra vezethetők vissza; azonban amennyire a körülmények engedték, mint látni fogjuk, itt sem tévesztettek szem elől a hygienia szabályai, valamint a speciális rendeltetés kívánalmai.

Az intézett 200 férfibeteg befogadására készült; megjegyzendő, hogy a kórházban is kizárólag férfibetegeket ápolnak. Ez is kapcsolatban van a rendházzal, de van még egy külön bejárója a gazdasági udvarról is, tekintettel arra a körülményre, hogy néha nyugtalan elmebeteget szállítanak az intézetbe és ez a feltünés elkerülése végett, meg hogy a többinek nyugalmát ne zavarja, ez utóbbi bejárón át jut az épületbe.

A pincében vannak a fűtőkamrák, az ezekhez szükséges fűtőtestek és a fűtő anyagok raktárai. Itt is megtaláljuk a kétféle talajmagasságot ugyancsak azokból az okokból, mint a kórházban.

A rendházból az elmegyógyintézetbe lépve, egy előtérbe juthatni, melyből egyrészt a fogadószoba, másrészt a hosszú folyosó nyílik. Tehát a fogadószoba elérhető anélkül, hogy a látogatónak a tulajdonképpeni intézetbe kellene menni. A hosszú folyosó 3·00 *m* széles, melyből jobbra van a nagy ebédlő és egy társalgó, s ezentúl egy evőeszköz- és edénymosogató helyiség. A keresztfolyosóról ugyancsak ebédlő, társalgó és evőeszközmosogató helyiség nyílik. Ez újabb ebédlőből és társalgóból közvetetlenül az udvarra van a kijárás. Ez utóbbi a nyugodt betegek számára. Itt vannak még a megfelelő számú closettek és fürdőszobák és egy hálóterem, mely a folyosóról nyílik. Innen juthatni a kertbe is. A 2·50 *m* széles keresztfolyosó kétfelől is kap világosságot, úgy a csendesek, mint a nyugtalanok udvarából. Itt van elhelyezve az orvosi iroda, egy hálóterem és betegek szobája, továbbá closettek, fürdőszobák, azonkívül egy terem a fekvő betegek és egy a megfigyelés alatt állók részére.

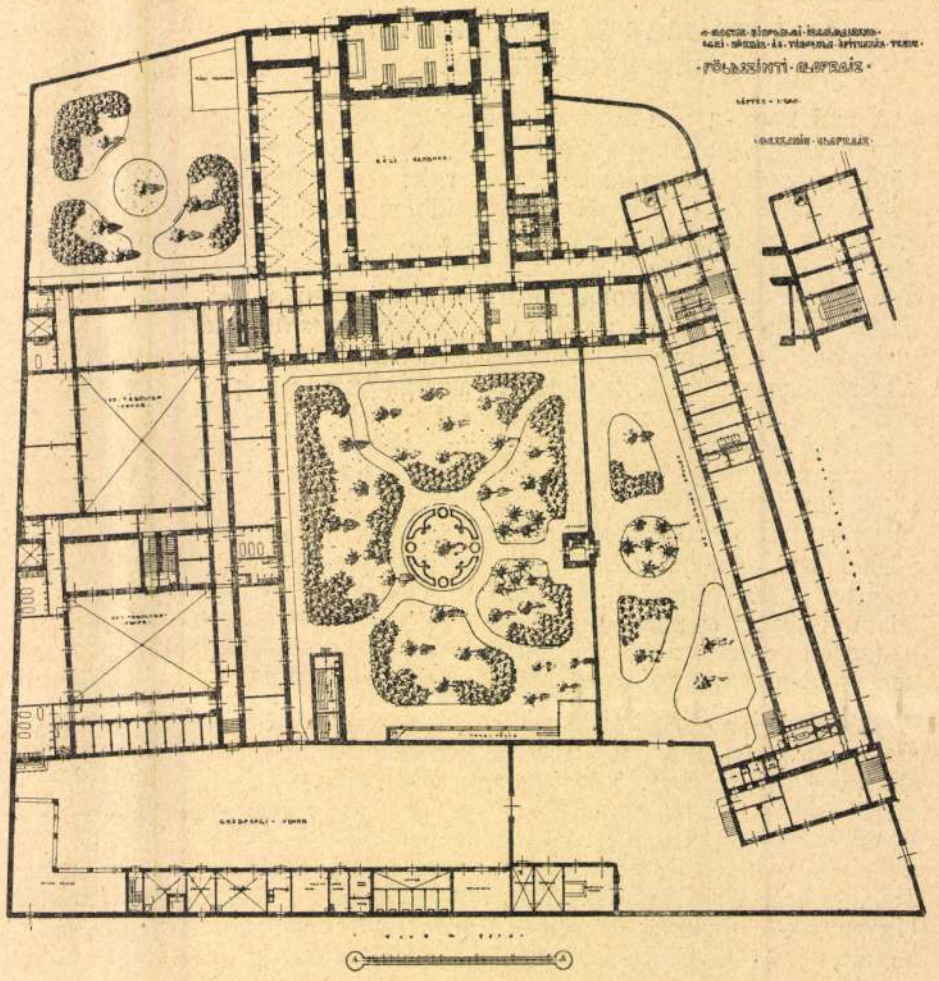

3. ábra.

E folyosó végén van a külön bejáró a kocsin beszállított betegek részére, mely bejáró el van különítve. Ettől jobbra van egy úgynevezett hangfogó folyosó, melyből nyolc elkülönítő szoba nyílik. E folyosó során vannak a fürdő, mosakodó és closett-helyiségek, továbbá egy hálóterem nyugtalan betegek részére, melyből egy 2·00 *m* széles folyosó másik két hálóterembe vezet.

A közép traktusban van a főlépcső, melylyel határosak a főápoló és ápolók szobái.

A nyugtalanok udvara három ajtón keresztül közelíthető meg, hogy a felügyeletet minden irányból közvetetlenül lehessen gyakorolni.

Az emelet beosztása körülbelül megfelel a földszinti résznek. Itt van a könyvtár és a ruhatár. 5 hálóterem van itt a nyugodt betegek részére és 7 külön szoba.

Elkülönítő szoba és hangfogó folyosó itt már nincs, de nem is szükséges; ez átalában is csak nagy ritkán vétetik hasz-

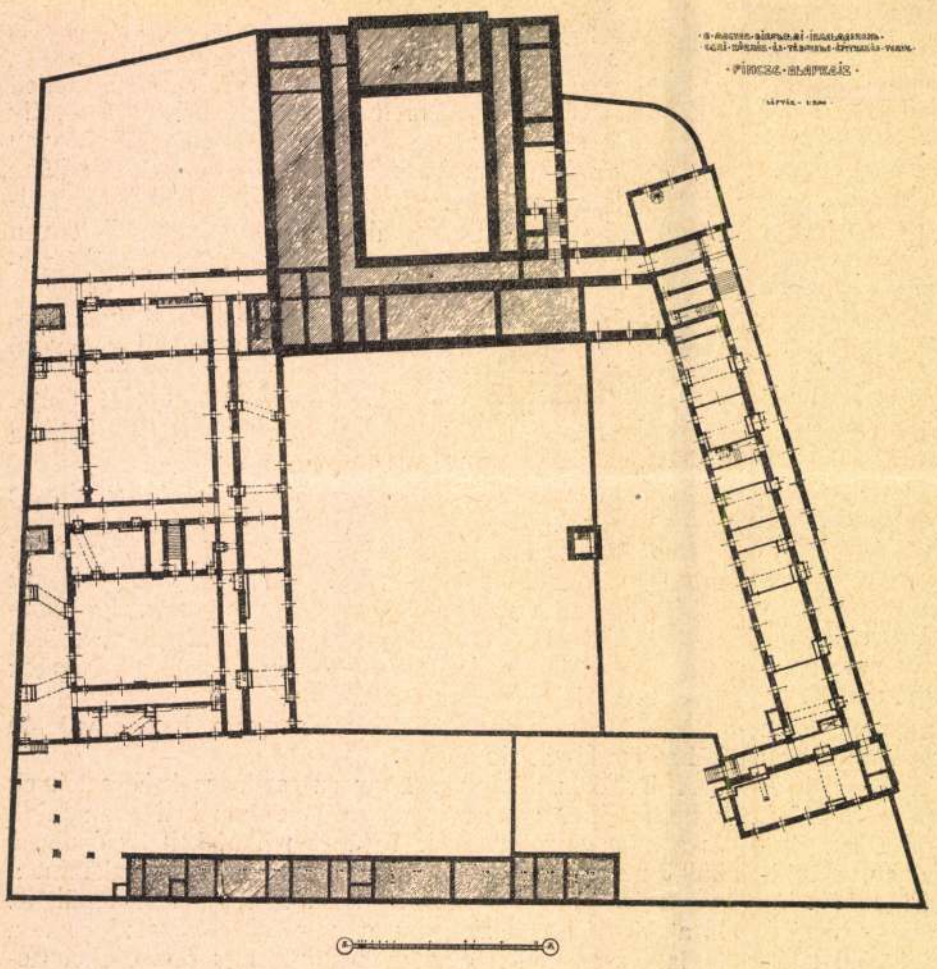

2. ábra.

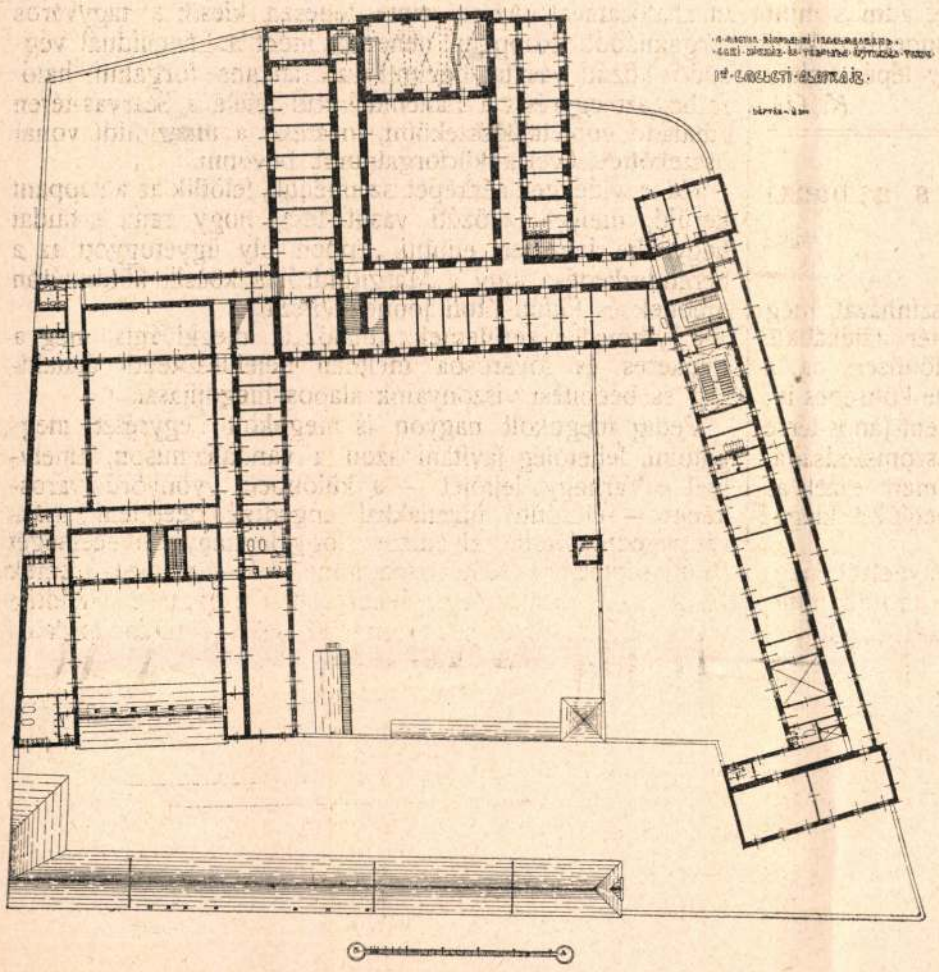

4. ábra.

nálatba s csak akkor, ha elkerülhetetlenül szükséges. A hálótermekben minden betegre 23 m^3 levegő jut.

Elkülönítve épült mindkét intézettől a gazdasági udvar az Eger partján húzódó régi kerítésfal felhasználásával; azonban a telepről ez is igen könnyen megközelíthető az ellenőrzés és áttekinthetés céljából és mert az elmebetegek itt foglalkoznak és résztvesznek a gazdaság és háztartás munkájában.

Az egész épület homlokzata kombinált színtégla és vakolatból van. A falak oly méretűek, hogy még egy emeletsort könnyen elbírnak s ez bármikor ráépíthető, amint kibővítés válik szükségessé.

A kórház alapterülete 1217 m^2.

A kórtermek padozatának burkolata a kórházban kétszínű koalinlemezekből van, az elmegyógyintézetben pedig kétszínű *Walla*-féle mozaiklemezekből. A pincékben béton és a padláson lapos téglaburkolatot használtak.

A falak a kórházban nagyobbrészt olajfestéssel vannak ellátva, az elmegyógyintézetben részint olajfestékkel festve, részint meszelve.

A kórtermekben mindkét intézetben az ablakok könyöklői a padozattól 1·60 *m*-re vannak az ágyak gazdaságosabb elhelyezhetése végett, mert így az ablakok elé is lehet ágyat helyezni a léghuzam és a betegek megfázásának veszedelme nélkül; vagyis így az ágyak elhelyezése független az ablakok helyzetétől. A kórház főlépcsőjének foka karstmárványból, a tébolyda főlépcsői pedig gránitból készültek.

Ablakok és ajtók fenyő- és borovifából készültek. Vasalásuk s egyátalán a lakatos munka szabványos módon készült. Az elmegyógyintézetben azonban nincsenek kilincsek, és az ajtók és ablakok csak kulcscsal zárhatók.

A tetőszerkezet rendes álló fenyőfafödélszék, rendes méretekkel, cserépzsindelylyel födve.

Mindkét intézetben középponti légfűtés van. A pincékben elhelyezett fűtőkamrákban vannak a fűtőtestek, melyektől a helyiségekbe csöveken jut a friss meleg levegő, melynek kellő mennyiségű vízpárával való keverésére külön készülék van a fűtőtestekre szerelve.

A szellőzés a fűtéssel conbináltan történik és a hőmérsékleti különbség által működik. Ugyanis a fűtőkamrákból a meleg levegő a légcsatornákon a helyiségekbe árad, honnan viszont az állott levegő a falakban levő légcsatornákon keresztül oly módon távozik, hogy e légcsatornák kellő méretezése folytán a levegő a helyiségekben óránkint kétszer teljesen megújul.

A vízvezeték minden kórházban fontos, különösen Egerben, hol városi vízvezeték még nincs. Pedig a kórház és főleg az elmegyógyintézet, a tisztátalan paraliticus betegek, prolongált fürdők stb. miatt igen nagy mennyiségű vizet fogyaszt. E kérdés úgy oldatott meg, hogy egy 26 *m* magas falazott 153 m^3 tartalmú víztorony épült, amelybe a vizet egy külön e célra fúrt kútból villanymótortól hajtott szivattyú hajtja fel. Ez mindenképpen jobb, mint egy padláson elhelyezett víztartó, úgy a biztosság, mint a kellő nyomás szempontjából.

Mert a padlásmedence léket kaphat és ily esetben eláraszthatja az épületet vízzel. Tűz esetén pedig a független víztorony zavartalanul szolgáltatja a vizet és nagyobb nyomással, mint a padláson lévő cisterna, mely a tetőre nem volna képes a vizet feljuttatni. Az elmegyógyintézet csillapító fürdői részére és átalában a langyos és meleg vizet a pincében elhelyezett „boiler“ vízmelegítő készülékekben melegítik. Mint már láttuk, fürdő és mosdó helyiségek az intézetekben igen nagy számmal vannak s ezek ily módon kellő mennyiségű vízzel tényleg el is vannak látva.

A világítás átalában villamos, mert Eger városában villamostelep van s az intézetek is innen nyerik az áramot. Sajnos, nem lévén Egernek közcsatornahálózata, a városban a nem éppen előnyeiről hires tonnarendszer dívik s ezért az intézetben az épületeken kívül a földbe sülyesztve bétonmedencék vannak, amelyekben az excrementumok összegyűlnek és onnan elfuvaroztatnak.

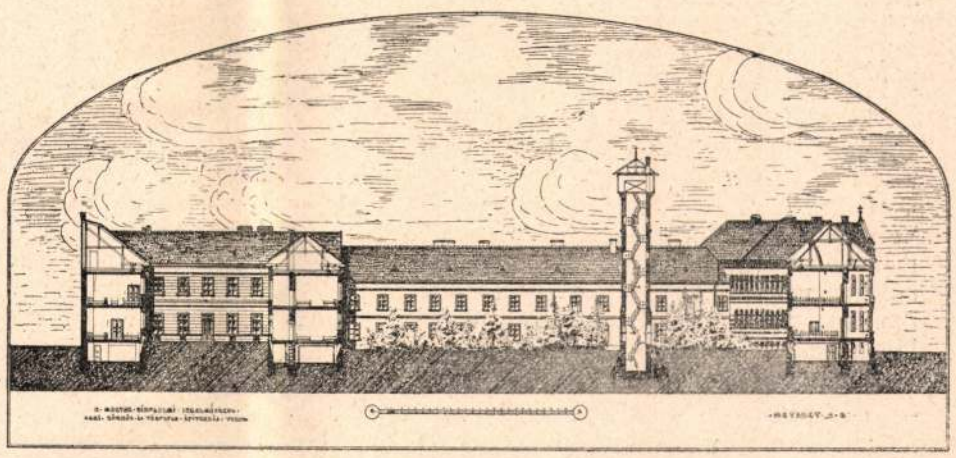

5. ábra.

Pár vonással óhajtottuk ez intézet képét adni s mint láttuk, ha a helyi körülmények nem is mindenben kedvezőek, azért annak újjáépítése mégis nagy lépés volt a környék egészségügyi életében. *K. Gy.*

A budai kerületek szabályozása s a budai állandó színház. (Vége.)

S itt elérkeztem a színház elhelyezésére.

Régi tervemben is felvettem az állandó színházat, még pedig ez új útvonalra állítva a Szarvas-tér tájékában. Ez ideámat ma is helyesnek tartom, különösen ha a Rudasfürdő nagy fürdőteleppé épülne ki. De költséges is; azért a költséget kímélendő, a színházat a Szent-János-térre építeném, azért, mert helyette közvetetlen szomszédságában újabb nagyobb teret létesítenék, s mert ezzel az elhelyezéssel a Horváth-kertet a színkör helyével kiegészítve nagyobbíthatom (l. az ábrát).

A színháznak a Szent-János-térre való elhelyezését megokolja: 1. hogy e hely szomszédságában a traditió mintegy megszokottá, állandóvá tette a színházat; 2. hogy a Szent-János-tér beépítéseért bőven kárpótolja e vidéket a kir. palota előtti új tér s a Horváth-kert csonkíttatlan megtartása; 3. hogy a színház itt lakott, sürübben lakott városrész közepén áll, mindenünnen könnyen elérhetően; s végre 4. hogy a színház itt főút: az új boulevard jelentőségének emeléséhez is hozzájárul; e környezet előnyösen művészi módon beilleszthető és kiképezhető.

A színházat itt azonnal fel lehet építeni, mert a tér üres és a közúti vasút sineit könnyen át lehet helyezni a boulevárddá alakítandó Árok-utcába.

A jobbparti városterület hegyvidéke következtében fennálló széttagoltság azonban mulhatatlanul követeli, hogy a Várhegy, Rózsadomb és a Duna partja között elterülő, a Tabánnál sokkalta nagyobb városrész is állandó színházzal láttassék el.

Meggyőződésem, hogy e városrész számára a Pálfy-tér vidékében vagy közeli szomszédságában van helye egy másik állandó színháznak. Tüzetesen és pontosan e helyet nem tudom most kijelölni legfőképp pedig azért, mert a Vizivárosra alkalmas városszabályozó terv — tudtommal — még nincs. És épp e körülmény késztet arra, hogy néhány vonással e vidék kialkotásának jövőjével foglalkozzam; értem a jobb partnak a Viziváros, Országút és Újlak határaival képezett területrészét.

E sűrűn lakott városrész a Duna partjára támaszkodik — a Lánchíddal — s az ettől 1·8 *km* távolságban lévő Margithíd által van összekötve a tulsó parttal. Úthálózata még a hajdani kis városnak csaknem változatlan hagyatéka még nem hozatott szerves kapcsolatba a főváros utcahálózatával. Azért szinte teljesen kiesik a nagyváros forgalmából. Roppant nehezen ment a Lánchídnál végződő közúti vasútat bevinni az általános forgalmi hálózatba, azt egyrészt a Lánchíd körül lefelé a Szarvas-téren áthaladó vonallal összekötni, másrészt a margithídi vonal összeköttetésével a körforgalomba bevonni.

Ha e vidéknek térképét szemléljük, felötlik az a roppant kerülő, melyet a közúti vasút tesz, hogy rajta a budai hegyekbe lehessen eljutni. Eppen oly ügyefogyott az a berendezkedés, hogy a Margithídról a kocsik külön úton mennek és külön úton jönnek vissza.

Egyszóval e kerületnek úthálózata megkívánja még a gyökeres és fővárosba méltóan beleilleszkedő átalakítást és beépítési viszonyaink alapos megújítását.

Pedig megokolt nagyon is megokolt: egyrészt meggátolni, lehetőleg javítani azon a vandalizmuson, amelylyel a Várhegy lejtőjét — a különben gyönyörű városképet — elcsúfító tűzfalakkal engedték beépíteni; másrészt pedig fölötte kívánatos, hogy legnagyobb ékességét Budapestnek: a Mátyás-templom és Halászbástya remek alkotását a tervbe vett kiképzésben részesítsék, illetőleg levigyék a lépcsőzetnek tengelyét egész a Duna partjáig.

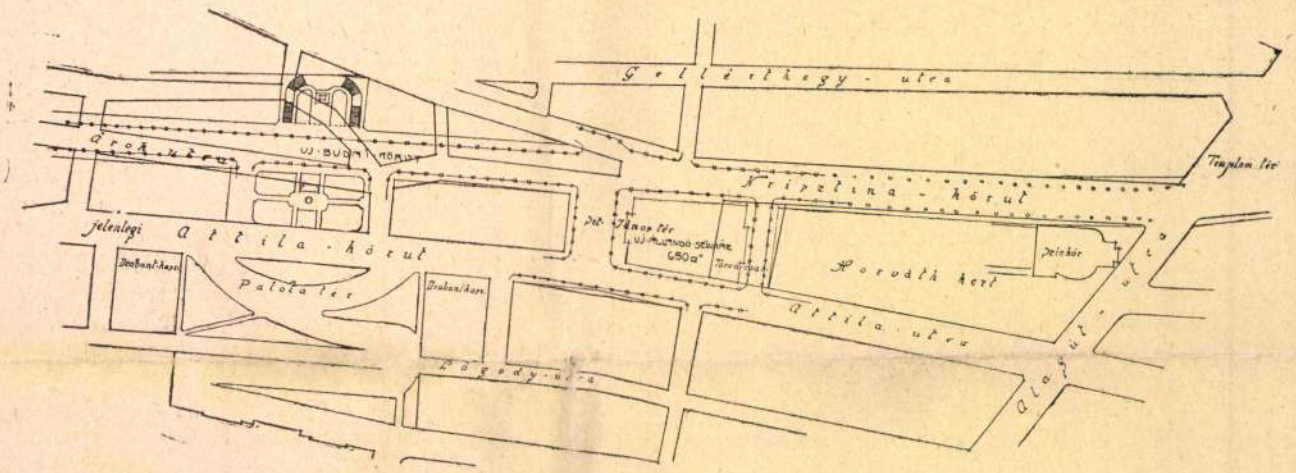

S van még ezeken felül egy más fontos és végtelen kihatású momentum, melyről megfeledkezni nem szabad.

Régóta mondjuk, hajtogatjuk, hogy Budapest az ő gazdag gyógyforrásaival rendkivül kedvező helyzetben volna — átalánosan felkeresett *világfürdőhelylyé* válhatni.

Különösen két csoportja a természetes hévvizeknek ismeretes. Egyikük a Rózsadomb alján napvilágra jutó források, melyek a Császár-, Lukács- és Királyfürdőt táplálják, a másik csoport a Gellérthegy alatt fakad föl a Rudas-, Rác- és a Sárosfürdőt táplálva.

Mit tett volna más nyugati város ekkora fontos és áldásos tényezőivel, hogy azt városfejlesztő céljaira felhasználja?! S mi alig törődünk e forrásokkal a természet e megbecsülhetetlen kincseivel!

Több egy évtizednél, hogy hasztalanul eregetjük a Dunába a régente híres Sárosfürdő gyógyvízét s hagyjuk primitív fejletlen és elszigelt állapotban az eddig fennálló fürdőintézeteket. Minden egyes fürdő egymagában elszigetelten, háztömbök közé ékelve és azoktól körülzártan áll, onnan nem nyílnak a fürdővendégek számára előkelő, kedves, kellemes sétautak sem a közeli, annál kevésbbé a távolabbi környezetbe — a jobb part gyönyörű hegyvidékébe.

A fürdőhelyeken szokásos kényelem, szórakoztató alkalmatosságoknak semmi híre, mindenütt csak szűkös, kicsinyes, kezdetleges állapotok.

Itt roppant hálás tere nyílnék a városszabályozás számára a nagyszabású előrelátásnak, amennyiben a jobbparti város fejlesztése irányában a világfürdő berendezését

nincsenek szerencsésen választva; mindenik hegyoldalnak tart, ahelyett, hogy a város sík területére torkolna.

Budapest jövő kiterjedésére szóló egész területre nézve a ma fennálló hidakon kívül jelenleg ismét csak 2 újabb híd van tervbe véve: a Hungária-körút folytatásában és a Boráros-téren. Ez kétségtelenül kevés. Még pedig nem abból a szempontból, hogy azokat okvetetlenül és mihamarább meg is kellene építeni, hanem amiatt, s ezt erősen hangsúlyozom, mert az egységes város úthálózatát csakis akképp lehetséges helyesen megállapítani, hogy a főutakat, az áthidaló, összekapcsoló csomópontok felé és onnan elindulólag tervezzük meg, mindkét parti városban egyformán és egyetemlegesen.

Tekintsük meg a mai hidak egymástól való távolságát. Ime: a Lánchídtól lefelé az Erzsébet-hídig 1000 *m* a távolság, innen a Ferenc-József-hídig 700 *m* és ettől a Boráros-téri híd ismét 1 *km*-nyire kerülne. Ezen alul a Duna folyása még 4·5 *km* hosszú. Ekkora távolság nem maradhat meg a nagyvárosban hídösszeköttetés, azaz közút nélkül!

A Lánchídtól fölfelé a Margithíd 1·8 *km*-nyire van, innen a tervezett Hungária-körúti hídig 2·6 *km* a távolság.

A fennálló hidak után ítélve 2—2 híd között 1 *km*-nél nagyobb köznek nem volna szabad maradni. Eszerint tehát legalább még 5 újabb hídra lesz szükség; ezek közül egyiknek okvetetlenül a Vizivárost kell összekötnie a Lipótvárossal, és minthogy, a 2 vasúti híd csupán gyalogjárónak számít, nem 5, hanem legalább 7 közúti hídnak a helyét kellene tervbe venni, és eleve kijelölni.

Budapest külön alkotó részeit a Dunán át szerves egésszé egyesíteni, egységes várossá tenni, csakis az áthidalás eszközeivel lehet, valóságos ténnyé csak ezek révén válhat.

Ezenfelül szükségesnek tartom a város *kerületi* felosztását is gyökeresen megváltoztatni, hogy az egységes és egyvárost kidomborítsuk, mert a mai felosztás önkényes, irrationális, közigazgatási nonsens. Minden parton önálló várost ád, összefüggés nélkül. Az egyes kerületek 72 *ha*-tól 6000 *ha* területűek s szinte absurd idomúak.

A székesfőváros területét egyetemleges egészül kell venni, megszüntetve természetesen minden közbenső vámot és elkülönítést, tehát eltörölni a hídvámot és aszerint intézni a területek beépítését és felhasználását, ahogyan azt a városépítés modern tanai, a megkülönböztetés tekintetében tanítják, amiként azt a városrészek a terrain alkata és különleges topografiai és fekvési viszonyai megkövetelik.

A balparti városrész teljesen sík és határtalan kiterjedésű, a Duna jobb partján elterülő város területe pedig hegyes-völgyes terrainum, nem képez összefüggő sík területet, hanem több szakaszban az egyes sík részek csak lazán függnek össze. E városrészek helyes szabályozása emiatt kétségtelenül nehezebb feladatot képez, de föltétlenül hálásabb is, amennyiben művészi kézzel e helyt oly várost alkothatunk, amely kiváló szépségűvé, elragadóvá tenné nemcsak egyik felét, hanem az egész Budapest székesfővárosát.

1892-ben a Fővárosi Közmunkák Tanácsa elhatározta azt, hogy újabb átdolgozás alá veszi a jobbparti városrészt, miután saját szavai szerint: „rája van ugyan terv, de ez a 70-es években sebtében készülvén, nem számol eléggé a terrénum fekszíneivel".

Meg kell jegyeznem, hogy az időben az Erzsébet-híd megépítése még nem állott a napirenden.

Ennélfogva természetes, hogy nem számolt a híddal; amidőn a rákövetkező évben a Tabán szabályozó tervét készítette, ezt maga a Tanács konstatálja, mikor elkészített tervéről mondja: „a híddal való kapcsolatot utólagosan is beilleszthetti tervébe". De azért megkezdték ama kishitű tervüket végrehajtani, amelylyel a mai, ki nem elégítőnek bizonyult állapotot teremtették meg.

A következmény: az itt levő telkek árainak óriás felnövekedésében mutatkozott, egy rendezetlen, a nagyváros keretébe be nem illő városrészt hagyott meg, amelyet jelenleg — 15 évvel később — ismét újból és gyökeresen kell rendezni.

Bizonyos tehát, hogy a terv nem állott a helyzet magaslatán; de nem áll most sem, amikor jelenleg a kormánytól segítségül nyert 2 milliom korona előleggel csak ugyanazt az elégtelen tervet kívánja végrehajtani.

Ennek ellenében a város hatósága más és helyesebb állást kíván elfoglalni.

Midőn ugyanis két év előtt a főváros mérnöki hivatala a jelenlegi ú. n. Attila-körútat 24 *m*-re kiszélesíteni indítványozta, régi tervemet újból elővettem: hogy a hídtól elindulólag új és széles fásított boulevardot kell áttörni e völgyterületen.

Okaim erre nézve ugyancsak a régiek maradtak: t. i. 1. az akkor még létesítendő, de most már kész híd kihatásának a mérlegelése, és 2. a királyi palota környezetének méltó kiképzése.

A Tabánon átvivő új boulevard célja az itteni állapotok gyökeres megváltoztatása, a rendezetlen városrésznek fővárosi rangba való emelése, amelyre egy előkelő főútvonalnak a kihasítása az *első* lépést képezi. Ezzel analog az Andrássy-út példája!

Annak helye a völgy medre által természetszerűleg ki van jelölve. Kezdődnie kell az útnak a hídfőnél s mert a terület lejtős, a vonal vezetését nem szabad egyenessé tenni, hanem hajlítottan hozzá kell símulnia a terrainumhoz. A hegylejtőkre pedig alul zárt sorban etageházakat, családi házakat, fölebb szabadon álló iker házakat és nyaralókat (szintén családi házakat) kell építeni. A kir. palota előtt — nagyobb dísztér — az axist egész a Naphegyre nyitja meg, ezzel valóvá téve a székváros jellegét. Tervemet különben e lapok annak idején szintén közölték.

Örvendetes, hogy a székesfőváros közönsége a polgármester állásfoglalása értelmében, szintén erre az alapra helyezkedett és most ezen a nyomon indította meg a tárgyalásokat; ezek befejezéseig a főv. közmunkák tanácsának a terve függőben marad. *Palóczi Antal.*

(Vége köv.)

A német portlandcémentgyárosok egyesületének és a német bétonegyesületnek idei közgyűléséből.

A címben megnevezett egyesületek folyó évi március hóban Berlinben tartott közgyűlésein felmerült tárgyalásokról érdekesnek tartjuk a következőket felemlíteni.

I. *A német porlandcémentgyárosok* közgyűlésének napirendjén ezek a tárgyak fordultak meg:

A kötés ideje dolgában alakított bizottság jelentése szerint jóllehet a portlandcémenthabarcs szilárdsági értékei elég kedvezőek akkor is, ha azt a készítés után egy ideig állni hagyjuk és csak később használjuk föl, mégis a gyakorlatban az legyen az alapelv, hogy a készítést azonnal kövesse a fölhasználás.

A cémenthabarcs hőmérséklete a keverés után azonnal növekedik és ez tart állandóan a kötés folyamata tetőpontját jellemző legmagasabb hőmérsékletig. E maximum után a hőmérsékleti görbe állandóan lefelé irányul. Csak a maximális hőmérséklet jelzi kifogástalanul a kötés időpontját; a Vicat-féle műszer sem tudományos, sem praktikus szempontból nem bizonyult megbízhatónak.

Egyik előadó szerint pródabaraboknak az építés helyén való készítését nem lehet pártolni.

Általános és megokolt vélemény nyilvánult meg amellett, hogy a cémentet súly szerint és nem térfogat szerint kell mérni.

A keményedés folyamatának kérdését még nem lehet megoldottnak tekinteni. Egyik valószerű magyarázat kristályok képződéséből indul ki; ezek egymásba tolódnak. Ez a kötés folyamata. Azután vegyi folyamat következtében földuzzad, aminek folytán belső nyomások és sűrű-

A budai kerületek szabályozása s a budai állandó színház.

Minden egyes városszabályozási részlet, városépítő művelet kihat természetszerüleg a város jövőjére, mindenik nyomában messzeható következmények járnak. Valamely középület elhelyezése is ilyen kérdés, ily városépítő részlet. Felállítási helye nem csupán a közvetetlen környezetére van befolyással, consequentiái gyakorta igen tág kört sugároznak be.

Nehéz ily kérdést, ily városépítő ügyet külön kiragadni a város összkeretéből. Leggyakrabban helytelen, rossz megoldásra vezet, ha csupán alkalomról-alkalomra, ötlet szerint járnak el ily dolgokban.

A természetszerű kapcsolat és összefüggés múlhatatlan volta teszi szükségessé, hogy a városszabályozás és építés egyes feladatait: a város egyetemlegességéből, egészéből származtassuk le.

Amint balgaság volna egy ház építésébe úgy belefogni, hogy előzetes terv nélkül falat húznánk fal mellé, a következményekkel nem törődve, még sokkalta helytelenül eljárva, csakhamar, sőt vannak esetek, hol előkészítetésük pillanatában is már rá kellett jönnünk arra: hogy — sajnos bizony, de annak másképp kellett volna történnie!

A tervszerű összefüggés meggondolásának elmulasztása — mint az egységes és jó általános városszabályozó terv hiányának a következménye — mindenkor a várt eredmény helyes voltát fogja kockáztatni!

E kockáztatást, e meddőséget elkerülendő, helyénvaló, ha a színház elhelyezése kérdésének tárgyalását megelőzően, előbb a székesfőváros általános összképét, Budapest jövőjének kialkotását, illetőleg összterületére szóló várostervét veszem röviden taglalás és fejtegetés alá.

Minden gondolatomban az egységes főváros ideája vezet.

Megvalósítva óhajtanám látni az 1873-ban hozott egyesítő törvényt, amely szerint Pest, Buda, Óbuda egységes várossá egyesíteni határoztatott, hogy Budapest névvel fővárossá, immár székesfővárosává váljék Magyarországnak! 35 év múlt el azóta, hogy a törvény az egyesítést elrendelte, de hogy elértük volna e hosszú idő alatt az egységes város megvalósulását, sajnos — nem állítható.

Közelebb jutottunk valamivel e célhoz igaz, dc Pest—

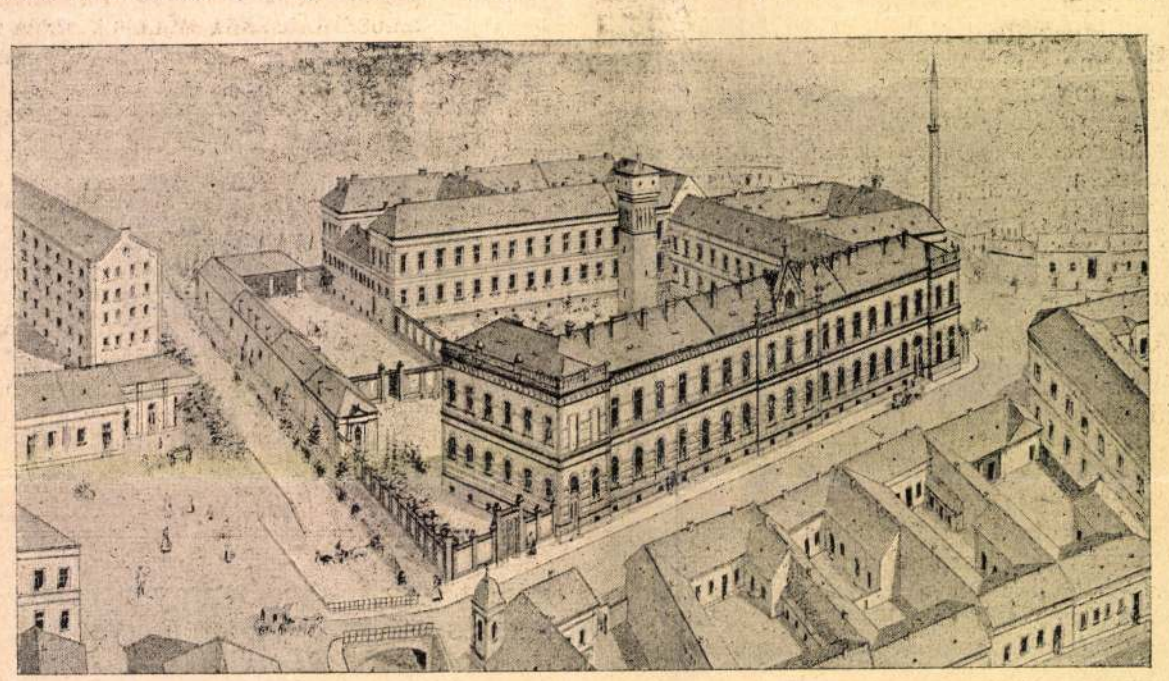

Az irgalmasok egri kórháza és elmegyógyintézete. Tervezte *Kauser Gyula.*

nebb igyekezet: egy egész várost felépíttetni, még mielőtt a város alaprajza meg volna állapítva, mielőtt még helyes és a városépítő művészet igényeinek megfelelő várostervről nem gondoskodtunk!

S íme Budapestnek a kialkotását, szabályozását és fejlesztését akképp vélik jól és sikeresen intézhetni, hogy helytálló városterv nélkül engedik beépíttetni a város rengetek területét. Húsz év óta ez általános keserve a műszaki világnak — a magyar technikusságnak. S ostromoljuk, egyesek, mint testületek állandóan a kormányt és a hatóságot, hogy történjék már egyszer intézkedés arra, hogy Budapest számára újabb és a modern kor igényeinek megfelelő általános szabályozó terv készíttessék . . . sajnos, mindeddig a siker reménye nélkül. Szinte kétségbeejtő állapot ez, különösen mikor látjuk azt az erőlködést, azt az igyekezetet mindenütt a külföldön, mint versengenek ott a városok egymással, minél jobb és jobb várostervek felállítása érdekében.

Pedig lehetett, sőt kellett volna már annyit tanulnunk Budapest eddigi fejlődéséből is, hogy általános városszabályozó terv nélkül, egyes részletkérdéseknek, egyes ötleteknek csak úgy összefüggéstelenül való elővételével és propagálásával jót, maradandót alkotni nem sikerülhet; tartósan boldogulni meg éppen nem lehet.

Nem egy dolgot végeztek is azért nálunk, ahol nem tekintve annak kihatását a város összességére s tervszerüt-Buda—Óbuda: mint külön-külön fogalmak — még igen eleven életet élnek közöttünk.

S hogy ez — sajnos — még így van, ennek főokai:

1. hogy tulságos sokáig nem építették meg a dunai hidakat s ezek száma ma is még kicsiny;

2. hogy rajtuk áthaladni, városrészről városrészre jutni, csakis külön díj lerovása után lehet és

3. hogy a városszabályozás a városépítés műveleteiben szembetünő különbséggel pertraktálják a főváros két parti városát.

Részletesen okolom meg állításomat.

Hogy későn létesültek a hidak, tudvalévő tény! Már az 1870. évi t.-c. feladatául tűzte ki 2 hídnak felépítését: a 70-es években csupán a Margithíd építtetett meg; a Fővám-térre ugyanakkor tervezett híd csak 2 évtizeddel később létesül. És mindkettő elhelyezésekor elsősorban a balparti város érdekei jutottak előtérbe s mellőzték átalában akképp beleilleszteni a dunai áthidalásokat az egyesített főváros úthálózatába, hogy ezek a főközlekedő utak csomópontjaiul, a főútvonalak kiinduló pontjaiul szolgáljanak. A hidak elhelyezésére nézve csupán a balparti város főúthálózata volt mértékadó; a jobbparti úthálózat főútvonalait csak utólagosan illesztették be, még pedig egész tökéletlenül és elégtelen módon! Úgy hogy joggal állíthatni, hogy a jelenlegi hidak helyei — a jobbparti város szempontjából tekintve — éppenséggel

KAUSER GYULA

A tudomány és az alkotó munka szabadsága, az emberi szellem felvilágosultsága, általában a *haladás* tetszetős jelszavaitól megszédült korszak omlott összse szemeink előtt és a romok maguk alá temették azokat is, akik kellő erkölcsi erő nélkül törtettek, — ajkukon a hamis jelszavakkal, — az érvényesülés felé. Megdöbbenve láttuk, hogy milyen sokan voltak! Azért ma kétszeres megbecsüléssel fordulunk azokhoz, akik az élet vásári piacán minden körülmények között a puritán, tartózkodó egyszerűség, a törhetetlen becsületesség, a szolid és becsületes munka lovagjai voltak, akikben a hazafiúi öntudat fáradhatatlan munkásságban, a közügyek önzetlen és buzgó, *zajtalan* szolgálatában tükröződött, akikben a munkaszeretet őszinte emberszeretettel párosult és mindenkor irígység és érdek nélkül meg tudták becsülni, tudták értékelni és támogatni kartársaik munkásságát is.

Sóvárogva keressük ma ezeket az egyéniségeket, a forradalmak iszapos hullámai között, mint a szilárd jellem szikláit, hogy a magyarság jövő társadalmi munkásságát vállaikon építsük szilárdabb alapokra.

Ilyen ember volt *Kauser* Gyula építőmester is, akit fájó szívvel kísértünk a napokban korai sírjába.

Kauser Gyula nem volt a közéleti- és kari munkásságnak az a mozgató, nyugtalan, inspiráló eleme, amelyik keresi az érvényesülést és akit ezek a tulajdonságok állítanak a közéleti szereplés színterére. És mégis ott találjuk szerény, tartózkodó egyéniségét a legkülönbözőbb kari és társadalmi testületek elnöki székében és mozgalmaknak élén. Elnöke volt a józsefvárosi körnek, a józsefvárosi autonóm katolikus hitközségnek, a kerületi adókivető bizottságnak, a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet mű- és középítési szakosztályainak, 13 éven át a Magyar Építőmesterek Egyesületének és éveken át a Magyar Építőiparosok Országos Szövetségének; ülnöke volt a kereskedelmi és váltótörvényszéknek is. Egyenes, tiszta jelleme, gyermeki őszintesége, érinthetetlen becsületessége és lelkiismeretes ügybuzgósága voltak a forrásai annak a bizalomnak, mellyel kar- és polgártársai őt mindenütt a vezérkarba hívták. Mindenhol ott találjuk, ahol a technikai és társadalmi közélet *önzetlen* munkást keresett ügyének.

Egyletünk alapító tagját veszítette benne. Egy évtizeden át tagja volt a főváros törvényhatósági bizottságának is, ahol a legkülönbözőbb technikai szakbizottságokban fejtett ki élénk tevékenységet. Tagja volt az építőmesteri vizsgálóbizottságnak, a kőműves-, kőfaragó- és ácsmesteri vizsgáló bizottságnak, a kereskedelmi- és iparkamarának. Mint a kereskedelmi és váltótörvényszék ülnöke, a kir. kereskedelmi tanácsosi címet viselte.

Kauser Gyula 1855-ben született. Kauser Jánosnak, a régi Pest legkeresettebb kőfaragó mesterének fia volt. A *Kauser*-ek valóságos építőiparos-dinasztia, kik már a XVIII. században élénk részt vettek az építőipari tevékenységben. Az elhunyt nagyapja *Kauser* József (1787—1840) ugyancsak építő- és kőfaragómester volt. Öt fia, *Ágoston* kivételével, mind ebben a szakmában nőtt fel. *Jakab* kőfaragó telepe a hajdani Borju-téren (a mai Rákóczi-téren) volt, *Lipót* († 1820) építőmester Frey és Feszl építészekkel volt társas viszonyban és számos romantikus, gotizáló épülettel gazdagították a régi Pestet. *János*, az elhunyt atyja, (1817—1871) a Stahly-utcai kőfaragó telep tulajdonosa, szintén építész volt, végül *István* (1840—1905) a párisi Ecole des Beaux Arts növendéke Amerikába vándorolt ki, miután Pesten a *száz-házat* építő vállalata nem sikerült. A testvérek közül Kauser Jánosnak három fia szolgálta tovább az építőipart: *János*, *József* (1848—1919), a kiváló építőművész és a most elhunyt *Gyula*. Mindhárman újabb nemzedéket állítottak az éptíőipari munkába.

Kauser Gyula középiskolái elvégeztével megszerezte a kőfaragómesteri képesítést, azután a bécsi építőipari iskolát végezte, ahonnan hazatérve, bátyja János építőmester mellett kezdte meg építészi működését. A boszniai háborút végigharcolva, 1880-ban családot alapított és önálló építő vállalkozói irodát nyitott. Nagyszámú építkezései közül az egyetemi alap épületei, az Országos Casino, a Csekonics-palota, a Jézus Szíve temploma, számos főúri palota (Hadik, Szápáry, Hunyadi, Dungyerszky, Mocsonyi, Karácsonyi) válnak ki; az általa emelt köz- és magánépületek száma egyébként légió. Mint tervező építész az egri irgalmasok rendházát, kórházát és elmegyógyintézetét, a pesti Kochmeister-árúházat, a Magyarországi munkások nyugdíj- és rokkant egyleti házát stb. építette.

Iparosai szerették, munkásai megbecsülték, igazi finomlelkű *úr*, melegszívű *ember* volt. Kartársainak osztatlan elismerése és korai halála fölött érzett igaz fájdalma kíséri sírjába..

Lechner Jenő dr.

A gazdaságos építkezés nemzeti s ipari vonatkozásban.

K. CSÁSZÁR FERENC-től. (Befejezés.)

A harmadik, s ipari szempontból legjelentősebb kérdés: az üzemi megtakarítások kérdése, amely ismét jelentkezhetik 1. munka, 2. az anyag, 3. a meleg, 4. az idő leggazdaságosabb kihasználásában.

A munka akkor leggazdaságosabb, ha helyhez kötött, ha a vezetés centrális, a felügyelet beskatulyázott, legfőképp pedig, ha minél több emberi mozgást tudunk géppel helyettesíteni.

Mindeme követelményeknek azonban csak a *gyári nagyüzem* képes megfelelni, míg a jelen építőipari üzem ezzel merően ellentétes, mert helyét állandóan változtatni kénytelen, amellett termelése egyéni kézi ipar. Így az ökonómiára való törekvés két irányban jelentkezik máris, egyrészt a munkahelyeket egy csomóba, telepépítkezésekké tömöríti, másrészt az építőipar körébe vágó munkálatok minél nagyobb részét gyárilag igyekszik előállítani, s az építkezés színhelyén csak a gyárilag pontos méretekkel készült alkatrészek felállítására, összeszerelésére, felerősítésére szorítkozik. Első a nedves, utóbbi a száraz építés problémáját keresi.

A nedves építés, úgymint öntött, csömöszölt falak, svéd Lean-fal (l. 6. ábra) csak nagy tömegű építkezéseknél, egész városrészek monoton, szabványos feladatainál fizeti ki magát, mert hordozható állvány-szerkezeteket, gépeket használ a betonkeverés, öntés, anyagszállítás, csömöszölés alkalmával (pl. bécsi városi kislakások). Hazai kísérletkép a Takáts-féle csömöszölt fal szabadalom sorolható fel ezzel kapcsolatban. (7. ábra.) Ezzel szemben a száraz építési mód gyárban dolgozik, formában változatosabb, kisebb telepek, sőt egyes házak építésére is gazdaságosan alkalmazható. Mind Angliában, mind nálunk is vannak erre pozitív kísérletek, komoly szabadalmak. Nem értem ezalatt a közismert Döckert, Winget, Humpshire-rendszereket, melyek az angol gyarmati építkezéseknél kisebb igény s egyenletesebb éghajlat mellett beváltak ugyan, de a mi klímánkat s viszonyainkat nem elégíthetik ki, hanem olyan szolíd, masszív, hőzáró rendszerekre célzok, melyek a polgári igényeket, egyszerű állami épületek tömegcikk jellegű kívánalmait is kielégíteni képesek, annál inkább a szükséges tömegépítkezés egyszerűbb igényeit — 20° és + 40° Celsius évi hőingadozás s közepes csapadékviszonyok mellett. Közös vonása a gyárilag előállított helyszínén összeszerelt vas vagy vasbeton váz mint tartószerkezet, salak-, beton deszka mint térválasztó szerkezet, míg speciális anyagok szolgálnak a nedvesség-, hő- és hangszigetelésére, vagyis itt teljesen keresztülvitt differenciált építkezéssel állunk szemben, milyen pl. nálunk a hazai Montanit (8. ábra) szabadalom.

Gyakorlatban a munkaökonómia az anyagnak gazdaságos kihasználásával szorosan kapcsolódik.

Az *anyagmegtakarításon* alapuló építő rendszerek a legüres téglafal elvét betonkövekkel igyekszenek hordképessé tenni s a legkevesebb anyag legkedvezőbb formáját s kötését keresik. Üregeiket hőszigetelésre stagnáló levegő, kovaföld, horzsakő vagy turfa tölti ki, de a szükséghez mérten ki is betonozzák a szerkezet erősítésére. Bármily szellemesek azonban, merevségük, koszorúképzésük, alakíthatóságuk, általában gyakorlati alkalmazkodó képességük még fejlődésre vár. A kavicsbeton anyagból valóknak nagy hátrányuk az, hogy igen jó hő- és hangvezetők, ezenkívül páralecsapódásra is hajlanak s kellemetlenül rezonálnak, miért is a kavicsbetonból való házak terjedése Amerikában is, régebbi nagy fellendülésük után, már 1908-ban megakadt. Jobbak azok a rendszerek, amelyek kívül kavicsbetont, belül salakbetont alkalmaznak, bár ezeknek igénybevétele, tartóssága nem egyező.

Megemlíthetők ezek közül a német Ambi- és Efas-kövek (⊓) osztrák-magyar Schnell-Groffits (⌞) osztrák Höfler-Drexler (⌞⌟) magyar Molnár (⊤) (9, 10, 11, 12. 13. ábra) alakjai. Úttörő őse valamennyinek a magyar Kiss-féle egy légréteges Aerolit (▭), újabb a cseh Popovics-féle (⊟) két légréteges s a svéd (≡) három légréteges Leankő (14, 15, 16. ábra), de igen vékony ($2^1/_2$, 2 *cm*) falú. Egy légrétegű fal különböző kötéseit igyekszenek megoldani a Rella-Drasch és a Wallandféle falak. (17. 18. ábra.)

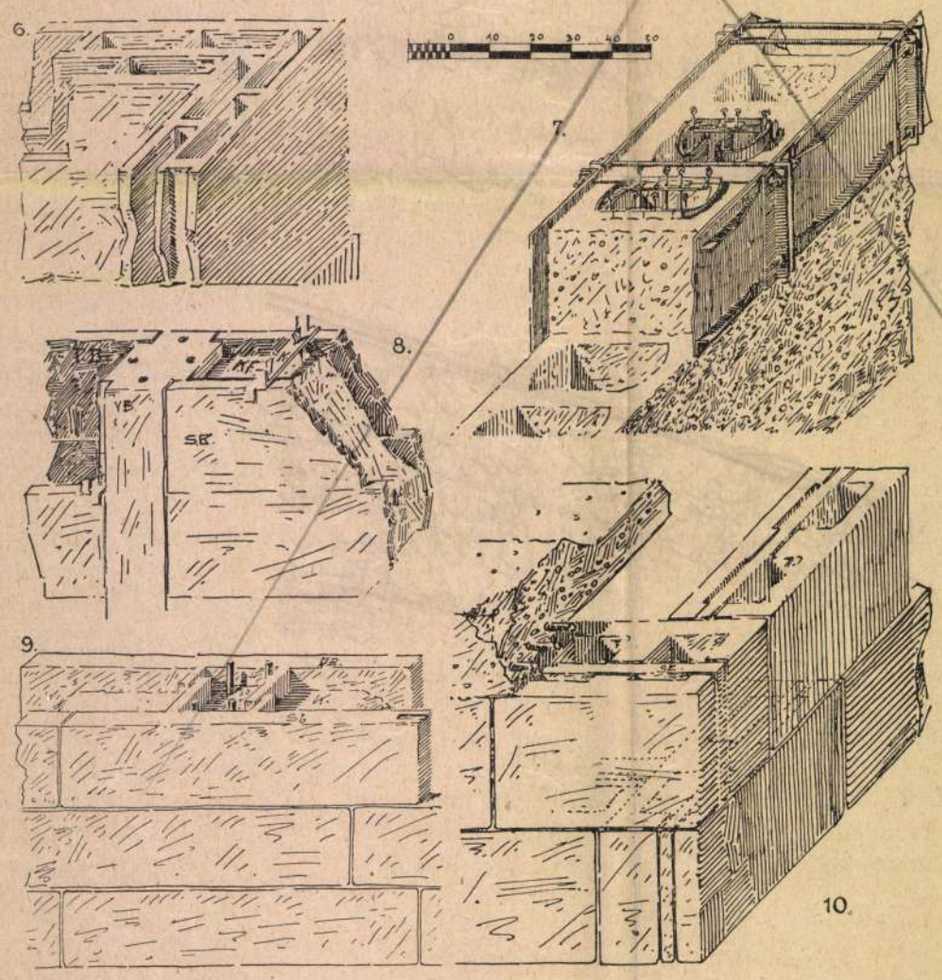

6—10. ábra. 6. Öntött svéd *Lean* fal (salakbeton). 7 Csömöszölt *Takats*-féle fal tetszés szerint beállítható vaslemezszekrénnyel. 8. *Montanit*-szabadalom; *VB* = vasbeton, *SB* = erős salakbeton, *KF* = kovaföld, *K* = kapcsoló-kengyel, *PB* = szigetelés. 9. *Ambi*-fal; *PB* = portlandbeton, *SB* = salakbeton, *K* = kovaföld, salak v. légköz, *VB* = vasbetonmag. 10. *Efas*-építőmód, kavics-horzsakő v. salakcsömöszölés, *SZ* = nedvesség- és hőszigetelés.

Kauser Gyula

Zigler Géza tartott
vola emlékbeszédet
a mű és Körépítési
szakosztályban 1921
apr. 11.

MMÉE Közl
1922. 160 l.

Kauser Gyula

Született 1855-ben szeptember 4-én. Atyja, Kauser János, az akkori Pest legkeresettebb kőfaragómestere, különben Münchenben tanult akademiai festő volt. Atyja korai elhalálozása után középiskolai tanulmányait elvégezve s a kőfaragói képesítés megszerzése után Wienben három évet töltött az ottani építőipari főiskolán, melynek elvégzése után hazatért és bátyja Kauser János építőmester mellett működött – többek között a muzeum körúti régi műnyetem építkezésénél is – a boszniai hadjárat kitöréséig, mikor és sorhadi szolgálatra bevonult és az okkupácziós hadjáratot végig küzdötte. 1880-ban megnősült és önálló irodát nyitott. Mint vállalkozó felelős építőmester építette a Kereskedelmi akadémiát, Erdészeti egyesület épületét, a Stefania uton lévő volt Műcsarnokot, a szent Szívhez címzett jezsuita templomot bátyjával Kauser József tervező építésszel, az Angol kisasszonyok tan és nevelőintizetét, Egyetemi alap, Országos Casino, Gr. Hadik Barkóczy Endre féle Károly körúti bérpalotát, Gróf Csekonics Endre palotáját, Gr. Szápáry Frigyes, Gr. Hunyadi Imre, Dunqyerszky, Mocsonyi és Karátsonyi palotákat, a váczi „Kodak" gyárat és körülbelül még 70. egyéb köz és magánépületeket. Mint tervező

épitész az egri irgalmasok rendházát, kórházát, és elmegyógyintézetét, a Kochmeister Irigyes féle arú és bérpalotát, a Magyarországi Munkások Nyugdíj és Rokkant egyletének, József utcai szék-házát és bérpalotáját, épitette és befejezte a budapesti irgalmasok rendi és kórházát. – Alapító tagja és legutóbb szakosztályi elnöke volt a Magyar Mérnök és Épitészegyletnek, megalapítója és 13 éven át elnöke a Magyar Épitőmesterek Egyesületének, sok éven át elnöke a Magyar Épitőiparosok országos szövetségének. A főváros közéletében és egén élénk részt vett amennyiben körülbelül 10 éven át mint a törvényhatósági bizottság tagja természetesen főleg épitésügyi téren működött közre fővárosunk fejlesztésén. Így nevezetesen a középitési, magánépitési, kisajátítási, gázgyárépitési, iskola és kistakás épitési és szociálpolitikai bizottságokban. Ezeminül adóügyi téren is munkálkodott mint adókivetőbizottsági elnök és az adófelszólamlási bizottság tagja. Tagja volt továbbá az épitőmesteri vizsgáló bizottságnak, a kőmüves, kőfaragó és ácsmesteri vizsgáló bizottságnak, a kereskedelmi és ipar kamarának, sok éven át a kereskedelmi és váltó törvényszék ülnöke és e réven a kir. kereskedelmi tanácsosi érmet nyerte el. A társadalmi életben is intenzív részt vett és elnöke volt a József-városi körnek. Ugyancsak az egyházi életben

és amennyiben a józsefvárosi autonóm
római katholikus hitközség elnöke volt.–
Legutóbb a váczi „Kodak Limited" gyárat
épitette melynek befejezésében a háború
részben f. évi május hó 26-én félévi betegeskedés
után bekövetkezett halála akadály szta meg.–

Kauser Gyula

építész

Dr. Kismarky Lechner
Jenő építése

Kauser Gyula

vod

Farkas Elek. Az építő-
mesterség ötven éve. Vál-
lalkozók Lapja. Az 50 éves,
jubileumi albuma. 1879-
1929. 71. l. 72. l. 73. l.

Megérkezvén Sárospatakra — Tompa által utasítva — az említett tanárhoz szállott be.

A tanári kar, de főként a lelkesedni mindig legjobban tudó s még együtt lévő ifjuság lázas örömmel vette a mihamar szárnyakra kelt örvendetes hirt, hogy a bálványozott ifju költő városukba érkezett.

Petőfi már ezideig szellemi kincseinek nagy részét előtárta. Munkái nagyobb részt kiadva, egy idő óta közkézen forogtak; ujabb költeményei is napvilágot láttak a Pesti Divatlapban, az Életképekben s egy darabig a Honderűben, melyek a sok áskálódó kritika daczára is ünnepeltté tették nevét a két magyar hazában.

Az ifjúság hőn óhajtotta látni. Petőfi is szivesen kivánt időzni egy kissé a különben is útba eső városban, melynek olyan két nevezetessége van, mint a nagyhirű kollégium és a kegyeletes emlékű Rákócziak-vára.

Palkovich tanárnál méltó szivélyes fogadtatásban részesült.

Innen először is a várat mentek el meglátogatni, mely «hajdan a nagy forradalmak oroszlánbarlangja volt. Itt tanyáztak a szabadság oroszlánai.»

A Rákóczi-vár, mely a Bodrog jobb partján emelkedik, jelenleg is maradhatós karban van.

Az északi és nyugati oldalán eszközölt ujabb épitkezések által a Breczenheim herczegi család a mult század elején várkastélylyá alakittatta át. A vár szegletes tornyai messze ellátszanak a Bodrog völgyén. Belsejében a jelenlegi tulajdonos, Windisch-Graetz Lajos herczeg értékes fegyver- és régiséggyüjteménye van.

Hatalmas épitkezés rejlik a vár alatt a földben; kitünő rejtekhelyül szolgáló labirintusaiban néhol szédítő mélységek szélén, igen szük nyilásokon áthaladva tágas termekbe lehet jutni. Ez üregek állitólag összeköttetésben állottak Abaújban a Hegyalja tulsó oldalán lévő bodókői várral.

A vár déli oldalán egy kirugó erkélyt mutogatnak egymásnak a diákok, melyről az üldözött II. Rákóczi Ferencz a most már néhol betemetődött, de még akkor vizzel telve lévő mélységbe szökött és csolnakon elmenekült.

Megszemlélte a magyar szabadság lánglelkü dalnoka a magyar szabadság legelszántabb védőjének várlakát.

A költő lelkesedésébe honfi bánat vegyült, ha az ősi vár akkori és egykori urainak személye közt lévő éles ellentétre gondolt.

«Hajdan a Rákócziaké volt — irja — most pedig valami Breczenheimé.»

«... A városból mentünk a kollégiumba — folytatja tovább Sárospatakról keltezett levelében — telt poharak és víg diákokhoz. Magam is hozzá láttam. Szükség is volt rá. Felejteni akartam, hogy magyar vagyok.»

A HÁZ HOMLOKDISZE.

Az ifjúság daczára a drága időnek, a mennyiben két nap múlva következett az egzámen, szivesen szakitott egy pár órát a költő tiszteletére és mindnyájuk mulatságára sebtiben rendezett barátságos poharazásra.

Felvezették Petőfit a nagy könyvtárba, majd pedig — miután annak könyveit, festményeit s más nevezetességeit megszemlélte s nevét a látogatók könyvébe bejegyezte, — onnan egy, az udvarfelőli oldalra nyiló másodemeleti kisebb terembe.

Itt a hosszú asztalon tülök- és nyirfapoharak közt tüzes hegyaljai borral telt palaczkok integettek. Az asztal körül helyet foglaltak a diákok Petőfivel az asztalfőn.

Az első pohár bor után az énekkar kiválóbb tagjaiból álló ifjak rágyujtottak a költő legszebb dalaira, melyek közül több már akkor országszerte el volt terjedve.

Ekkor Petőfi felemelte a kezében levő mitoszi alakokkal ékesített tülökpoharat (melynek az az áldott tulajdonsága volt, hogy — talpa nem lévén, a mire fel lehetett volna állítani — mindig «grundolni» kellett belőle) s tartalmát az énekkarra köszöntötte eme szavakkal: «Most e tülök kezemben van, néhány nap múlva — homlokára téve a tülköt, mondá — talán itt lesz. Kiiszom e poharat, hogy részeg legyek s felejtsem el, hogy szabadságomat két szép szemért feláldoztam. Ti pedig, jó, vidám férfiúk, mikor e pohárból isztok, emlékezzetek rá, hogy Petőfi ivott e pohárból. Isten éltessen benneteket!»

A prézes (kóruselnök) indítványára ekkor az énekkar Petőfinek ajándékozta a poharat, azonban ő — mint Orbán József az énekkar történetében irja — «vagy feledékenységből, vagy mivel súlyt nem fektetett rá», itt hagyta s az énekkar elnevezte Petőfi poharának.

Közben persze rá is gyujtottak; Petőfi is megtömte kurtaszárú selmeczi pipáját sallangos zacskójában lévő, igen szép piros szinü, finom laskavágatú, illatos törökdohányával, a melytől előző napon a fiatal Vadnay Károly hullámoktól ringatott hajónak képzelte a kocsit, a melyen a Hámor felé utaztak.

E közben egyik fiatalember — szörnyen süthette a gégéjét a «szomjúság napja» — vizet kért, mire Petőfi Bajza versével igy fejezte ki felháborodását:

«Félre vízivók előlem,
Mert palaczkba fojtalak.
Itt szentségtörőt nem tűrnek
A bornak szentelt falak.»

E költeménystrófa, melyet tévedésből sokan a Petőfi szerzeményének tulajdonitanak, fel van karczolva a tülökpohár belsejébe is.

Fenekére pillantottak a kórustagok a repedezett kérgü nyirfából vájt köpczös «basszuspohár»-nak is, mely holmi fiók-kupa nevezetét sem igen bitorolta volna. E valamenny nél mélyebb edényből introitusok és kollácziók alkalmával, meg a mikor úgy hozza a sorja, a társaiknál mélyebb hangú basszisták szoktak inni.

Elmulattak kedélyesen, diákosan; köszöntő, dal, vidám beszéd egymást váltotta.

A borozás végeztével szivélyes búcsút vett Petőfi a boldog emlékekkel gazdagodott, lelkesült diákságtól. Ki tudja, nem találkoztak-e újra egy-két év múlva a csatatéren?

A főiskolából visszatért szállására, a jelenleg Kossuth-utcza 61. szám alatt levő (még eddig emléktáblával meg nem jelölt) belső házba Palkovichékhoz, hol este több tanár részvétele mellett nagy vacsora volt.

Palkovich Antal, ki a szabadságharcz után Pálkövi nevet vett fel, ez időben a főiskola egyik legtudományosabb és legnépszerübb fiatal tanára volt. Mint iró ember, barátságban és levelezésben állt sok kiváló kortársával. Tompa ő hozzá utasitotta Petőfit, ki igy ir róla Kerényihez: «Megismerkedtem Palkovics professzorral, kit te is ismersz s igy tudod: milyen derék ember. Látod, barátom, még a professzorok közt is vannak derék emberek.»

A történelmet tanitotta az akadémián s hogy a szabadságharczokról tartott lelkes előadásait tettekkel is illusztrálja, 48 végén állását és családját odahagyva, szépszámu diákokból álló csapatja élén maga is elment a háborúba. Végig harczolta a szabadságharczot s megritkult fiatal bajtársaival mint kapitány tért vissza Patakra, hogy e kis történelmi kirándulás után újult erővel prelegáljon nekik a katedrából, mig aztán el nem vitték Kassára, majd Dalmácziába sanyarú rabságra.

Művelt lelkü felesége, az én diákkori háziasszonyom, ki 40 évi özvegység után 1902-ben

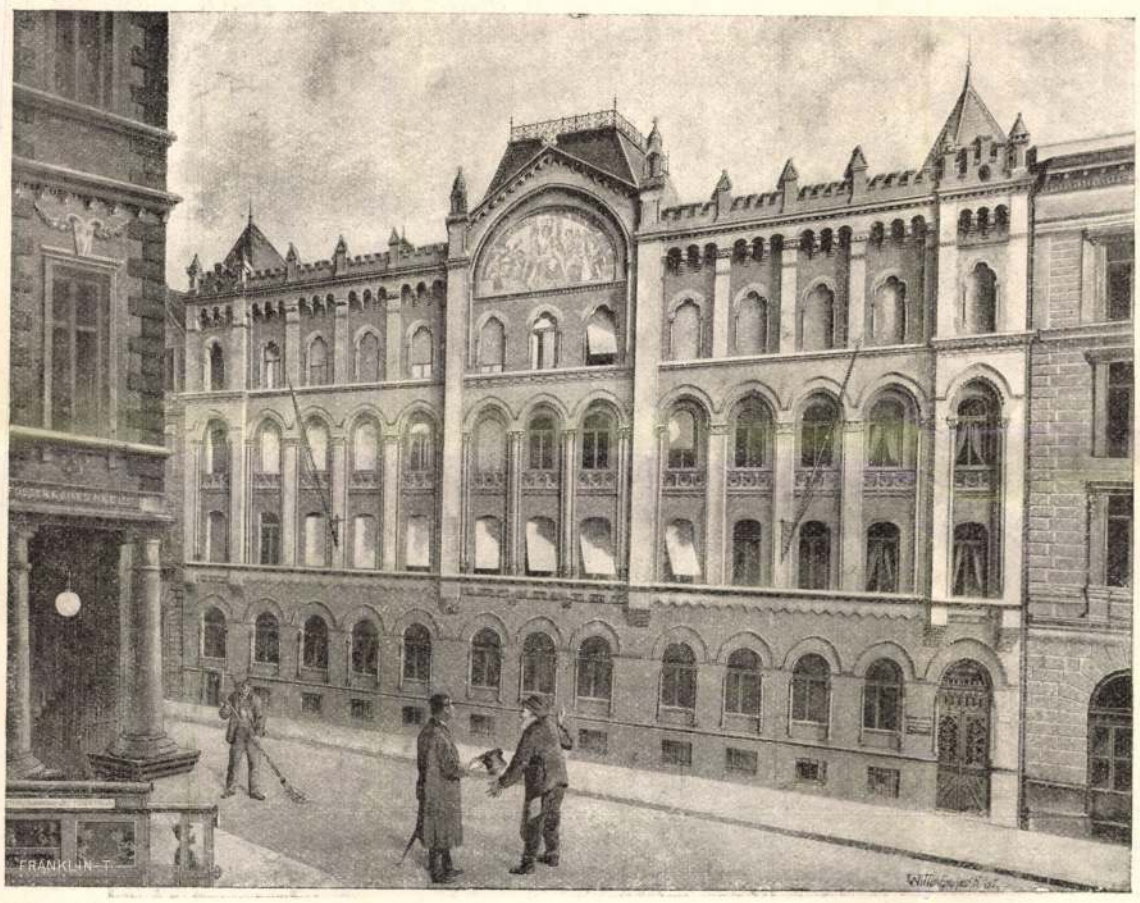

MAGYAR MUNKÁSOK NYUGDIJEGYLETÉNEK HÁZA.

BÁLI ÖLTÖZÉK.

tért meg a pataki temető sűrű lombjai alá, sok szép és drága emléket közölt velem az életéből. Elragadtatással beszélt Petőfiről, ki a szóban forgó látogatása alkalmával már az ő vendége is volt, — ekkoriban lévén ők új házasok. Boldogan említé, hogy a költő megdicsérte a «szép asszony főztét.»

A lakásukon töltött este — mint mondotta — finom és kedélyes társalgás közben telt el. Pálkövi társaságkedvelő, elmés, víg kedélyü házigazda volt. (Később a fogságban búslakodó rabtársainak borús napjait is derűsekké tudta tenni.)

A társaság központja azonban Petőfi Sándor volt, kinek ragyogó szelleme, rózsás kedve minden jelenlevő lelkét a jókedv sugaraival aranyozta be.

Lelkesülten beszelt Juliájáról, kinek látogatására indult az «igéret földére», kit azonban — sajnos! — nem volt szabad látnia az esküvő napjáig, szeptember 8-áig.

A barátok koczczintásra nyujtott poharai visszaterelték figyelmét a most sem épen barátságtalan környezetre s a nem épen mostoha jelenre.

S a mily mértékben fogyott a Királyhegy leve, olyan mértékben, vagy talán még rohamosabban növekedett a jókedv.

— Ha meghalok, a siromra is hegyaljai furmintot ültessenek! — végrendelkezék a költő.

— Annak lenne még csak tüzes a leve! — válaszolt Pálkövi.

Petőfi ez estén — a mire ritkán szánta el magát — vigan dalolt, majd bordalokat szavalt, anekdótázott.

Éjféltájban Pálköviné már el akarta hagyni a társaságot, de Petőfi ellenezte, mondván:

— Nem addig van a', kedves húgomasszony! Egyszerre szakadjon majd vége mindnyájunk mulatságának!

Nem is lett vége a vigasságnak, csak jóval éjfél után.

Petőfi másnap reggel elbucsúzott Pálköviéktől. Marasztották ugyan az iskolai vizsgálatokra, de ő kinyilatkoztatta, hogy nagyon siet Szathmár felé és — mint mondá — nem is szereti látni az «állatkinzást.»

Sárospatakról Sátoraljaújhelyre kocsizott Kazinczy Gáborhoz.

Miskolczy Simon János.

ESTÉLYI ÖLTÖZÉK.

EGY MUNKÁSJÓLÉTI INTÉZMÉNYRŐL.

Az egyesülésben rejlő hatalmas erőnek és a nép jóléte érdekében kifejtett céltudatos munkának egyik legeredményesebb és a maga nemében páratlanul álló példáját szolgáltatja a *Magyarországi munkások rokkant- és nyugdíj egyesülete,* melyet 112 nemes gondolkodású munkás alakított meg Budapesten 1893-ban. A tagok és a Kölber Alajos kocsigyáros elnöksége alatt működő vezető férfiak lankadatlan akaraterővel küzdöttek a félreértéssel, a közönynyel és roszakarattal s ennek köszönhető, hogy van hazánkban egy nagyon is jelentékeny munkásjóléti intézmény, mely a napi politika ádáz tusáitól érintetlenül, egyedül csak azért fáradozik, hogy az ipari és kereskedelmi alkalmazottak ne csak betegségük esetén részesüljenek segítségben, hanem biztosítva legyen megélhetésük akkor is, ha baleset, betegség, vagy aggkori gyöngeség következtében elveszítették legdrágább és egyetlen kincsüket: munkaképességüket.

A míg más előrehaladottabb és kedvezőbb életkörülmények között levő államok törvényhozásilag gondoskodnak a rokkantak és aggok ellátásáról, addig nálunk a törvényhozás még egyáltalában nem is foglalkozhatott e legfőbb szocziális kérdés megoldásával. Azért is a munkások nagyon helyesen tették, hogy ezen életbevágó társadalmi kérdés megoldására a saját erejökből törekszenek. S a mint az elért eredmény mutatja, nagyon helyes úton járnak, olyan helyes úton, mely kell hogy alapjául szolgáljon majdan ez ügy törvényhozási rendezésének.

Ezen legjelentékenyebb munkásjóléti intézményünk 13 évi fönnállása után ma több mint 32 ezer

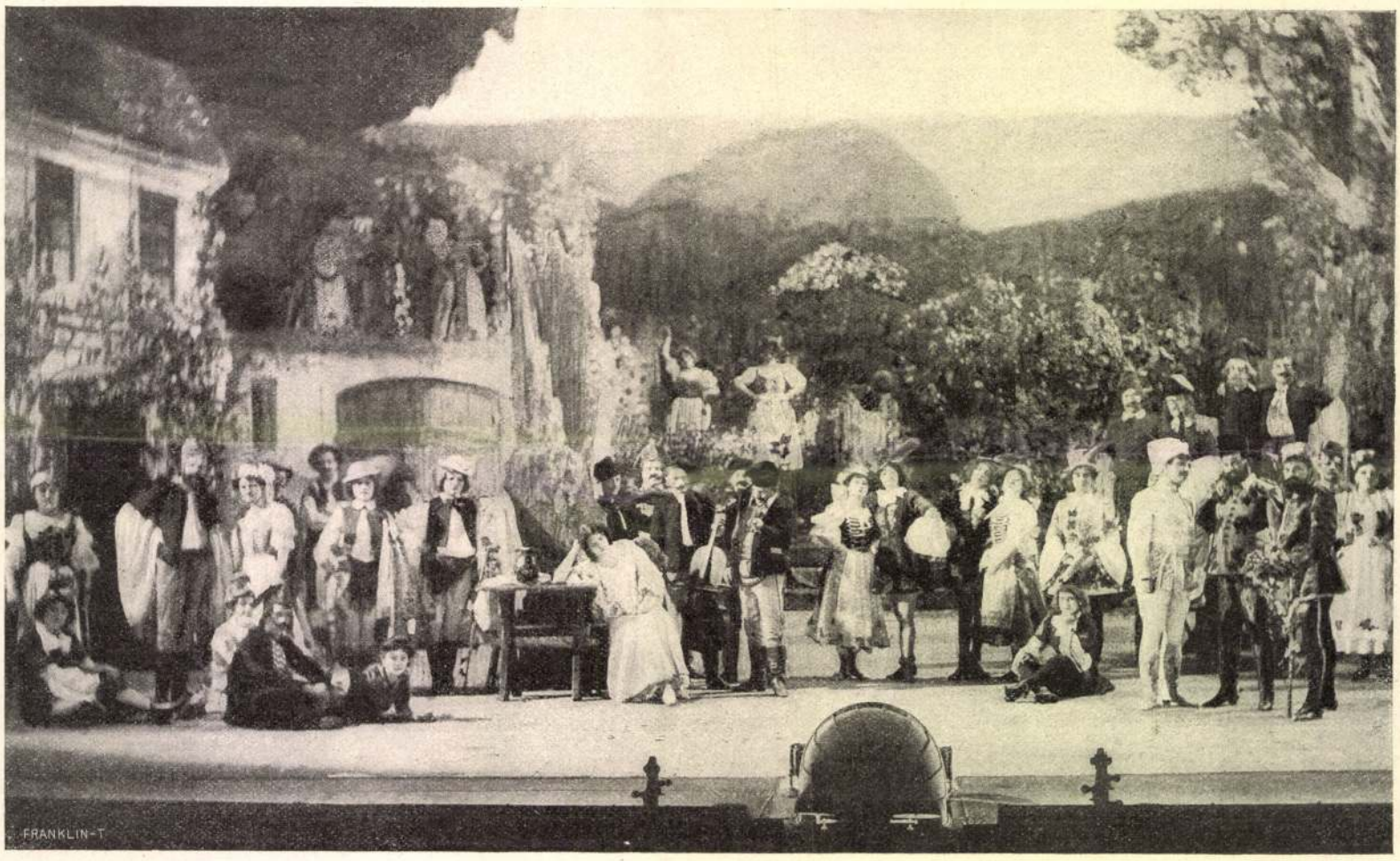

JELENET A «LEÁNYKA» CZIMŰ OPERETT II. FELVONÁSÁBÓL. *Sorger fényképe.*

ipari és kereskedelmi alkalmazottat, önálló iparost, tisztviselőt, tanítót stb. számlál tagjai sorába, kiknek egybegyűjtésére sem ügynököket, sem hangzatos reklámokat nem alkalmazott. Van az egyletnek a budapesti központon és öt kerületi befizetőhelyen kivül a vidéken 117 fiókpénztára s alig van nagyobb gyár az országban, a hol az egyletnek tagjai nem volnának. Az elmult 13 év alatt a tagok csekély 20, 24 és 30 filléres befizetéseiből immár *1.860,000 korona* vagyon áll rendelkezésére, mely folyvást örvendetesen emelkedik. A vagyonból 1¼ millió korona állami és székesfővárosi értékpapirokban van elhelyezve és a vagyonnak egy része az egyesületnek Budapesten, a József-utcza 23. szám alatt most elkészült egyesületi és bérháza. Ez a ház, melyet olvasóinknak bemutatunk, egyike a főváros legszebb középületeinek, mely mind külső csinosságában, mind belső modern berendezésében méltán dicséri tervezőjét és építőjét, *Kauser Gyula* jóhírű építész-építőmestert. A ház földszintjének utczai részét foglalja el az egylet mintaszerűen berendezett központi irodája, a többi 27 lakás pedig, melyek a modern higiénikus követelményeknek megfelelően vannak beosztva és berendezve: bérbe vannak adva. Ezen házban alkalmaztak először a lépcsőház földszintjén egy teljesen uj rendszerű lakásmutatót, mely minden lakó részére külön levélszekrényt tartalmaz telefonnal összekötve, úgy hogy a levélhordónak nem kell az egyszerü levelekkel az összes emeletekre fáradnia. A levélszekrény czélszerü berendezését kivánatos volna minden fővárosi modern házban meghonosítani már csak a levélkézbesítés gyorsasága és a levélhordók nehéz munkájának megkönnyítése végett is.

Megemlítjük még, hogy az egyesület 1903-ban kezdette el a rokkant tagok segítségét s azóta 70 rokkant tagot és 21 árvát lát el rendes heti segélylyel, és számos özvegyet részesített támogatásban, úgy, hogy a segélyezésre kifizetett összeg jóval meghaladja az ötvenezer koronát. *P. S.*

TÉLI FAVÁGÁS A DEBRECZENI NAGYERDŐN.

PÁRISI DIVATLEVÉL.

Uj korszaka nyilt meg a divatnak a farsang beköszöntével. Ez a ragyogó kedvű, csörgősapkás uralkodó minden esztendőben — ha csak néhány hétre is — egy külön világot tud megteremteni, a melynek legfőbb jellege a káprázatos pompa. Egy-egy estére tündérfátyolhoz hasonló ruhába öltöznek a szép leányok, asszonyok és a báltermek megtelnek szépséggel, illattal és vidámsággal.

Különösen ebben az esztendőben van erősen kifejezve a fényűzés törekvése. Alig látunk báli vagy estélyruhát, a melyet tele nem öltenének minden szinben megcsillanó pillékkel. Arany, ezüst, aczél, gyöngyház és a mindig kedvelt fekete pille oly bőven lesz a lengébbnél lengébb szövetekre alkalmazva, hogy az utóbbit alig látjuk meg tőle. Művészi változatosságú mintákat mutat e pilledisz, csaknem minden izlésnek és alkalomnak megfelelőt. Amott mint pettyek — elszórva — ragyognak a pillék, itt hatalmas virágkelyhekké tömörülnek vagy pedig tündöklő csillagok formájában mutatkoznak be.

A pilledisz tobbnyire tüll, csipke vagy Crèpe de Chine alapra lesz alkalmazzák. Mint érdekes, de áránál fogva nem mindenki számára megszerezhető ujdonságot kell megemlítenem a guipure tunikákat Plastikus — többnyire virágmintás — csipkéből hosszu kabátokat szabnak, melyek oly hosszuk, hogy térden alul is leérnek. Olykor lenge fodrokban végződnek és ekkor határozottan tunika-jellegüek. A minták természetesen selyem alaphoz simulnak, illetve ezzel vannak bélelve.

Valódi csipkéből csak néhány kiváltságos nó szerezheti meg, mert egész vagyonba kerül. De az utánzatok ma már annyi kivitelben és minőségben készülnek, hogy igazán bárki is elfogadhatja őket. Es hogy a csipke mindenkor kedves és elegáns viselet, abban a nők zöme megegyezik.

A divat ma különben a maga teljességében elfogadta az empire-ruhát. A párisi estélyeken nem is látni más formát, mint ezt, mely annyi kecses elegancziával simul viselője alakjához. Lágy, fénytelen selyem adja az alapot, melyre tündöklő felhő módjára borul a pillés tüll vagy csipke. Alul keskeny, dús fodordísz s a vállon többnyire az úgynevezett *fichu*, szintén fodorból vagy csipkéből.

A szinházi bluzok is mind pillés szövetekből készülnek. Nagyon szépek, ha fekete csipke az anyaguk, fehér selyem béléssel. Ez nem túlkomor, de minden izében elegáns. Viselik fiatal leányok és öreg asszonyok, tehát minden kornak illik ez a divat. Kevésbbé izléses, ha a fekete csipkét szines selyemmel bélelik: ez már feltünőbb.

A fiatal leány báli ruhája ma is leginkább fehér. Lágy, habkönnyű szövetek a legalkalmasabbak e czélra, selyemmuszlin vagy linon. Ehhez oly poétikus ruhák készülnek most, a mikor a raffinementtal határos már a puha redőzet alkalmazása. Semmi bántó keménység, csupa művészi simulékonyság. Ezekhez a ruhákhoz nem illik más dísz a virágnál, az is csak a legdiscrétebb alkalmazásban. A finom virághelyhek oly tökéletes kivitelben készülnek, hogy még a szakértő szemét is megtudják téveszteni. Egyes, halvány rózsákat tűznek a kivágás köré az alj fodraira, olykor szegélyét is ezek alkotják. De látunk olyan ruhákat is, melyeket valósággal részekre osztanak a befutó, apró kelyhekből álló, virágfüzérek.

Mai képünkön bemutatunk egy divatos báli ruhát, mely Páris legelső divattermében készült. Fiatal asszonyoknak készült fehér luisine-selyemből. A derék előrészén virágmintás aranyhimzés látszik, mely elől lefut az alj szegélyein. Itt dús fodrokban csipke hullámzik, mely a derekat is diszíti. A kivágás négyszög, ujja rövid dudorból áll.

A másik ruha estélynek, hangversenynek van szánva. Dereka boleroformán szegélyekkel diszített, melyek a gallért is adják. Az aljon is ezt a díszt látjuk, miért is e ruha anyagául legalkalmasabb a posztó. A nyaknál vastag szálu csipke van a derékon és kevés discrét bársonydísz. Az ujja rövid, csipkével és bársonynyal. *S. Bella.*

JÉG-VÁGÁS.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Gyulai Pál családi költeményeiből gyönyörű kis amateur-kiadást rendezett a Franklin-társulat a költő számára ajándékul, nyolczvanadik születés napjára. Kettős oka volt a nagy kiadó-társulatnak különösen, a maga részéről is ünnepelni Gyulait: mint irót, kinek művei becses kiadványai közé tartoznak s mint régi idő óta igazgatósági tagját, a ki az őt mindenben jellemző kötelességtudással dolgozott a társulatnak az irodalom érdekében is levő felvirágoztatásán. Erről szól az a rövid, meleghangu ajánlás, mely a könyvecske elején, a Franklin-társulat igazgatósági tagjai nevében üdvözli az ősz költőt. Azok a költemények vannak benne, melyek a költőnek magának legkedvesebbek, mert legkedvesebbjeiről s legkedvesebbjeihez szólnak s mert meleg szivének legmelegebb érzelmei vannak bennük megörökítve. Neje iránti szerelme, a korán elhunyt hitves utáni gyász, ifjusága virágában örökre elköltözött leánya és fia s gyermekei közül ma már egyedül élő leánya alakjai rajzolódnak ki a szép, megható hangu versekből s velük a költő nemes, gazdag lelke. Ezért kedvesek e versek szerényebb köntösben is mindenkinek s kétszeresen kedvesek lesznek azoknak a kiváltságosaknak, a kiket a költő e kis kötetével meg fog ajándékozni. Mert könyvárusi forgalomba nem fog kerülni, csak száz példányban nyomtatják, a melyeket Gyulai maga fog barátainak, kedveltjeinek emlékül ajándékozni, saját

ajánlásával ellátva. A 43 lapra terjedő könyvecske nyomdai kiállítás dolgában is valóságos remekmű, izlés, gondosság, technikai tökéletesség egyesült előállításában. Ritka szép, vastag papiron, finoman metszett piros nyomásu betűkkel vannak nyomtatva a versek, mindegyiknek czime s a fölötte levő művészi rajzu kis fejlécz tiszta aranynyal van nyomva. (Tudtunkkal ez az első magyar könyv, melyben valódi aranynyomást alkalmaztak.) Minden vers kezdőbetüje aranyos-piros kis miniatűr. Gyulai legjava férfikorából való arczképe s családja tagjainak képmásai művészi gondú finom nyomásban, egészítik ki a kötetke diszét. A kinek jut belőle, nemcsak becses emléket nyer vele, hanem a magyar nyomdai munka egy igazán becsületére váló mesterművét is.

A fiatalok. Ezt a gyűjtő czímet adta *Malonyay* Dezső legújabb munkájának, melyben festőművészetünk legmodernebb képviselőiről: *Ferenczy* Károlyról, *Grünwald* Béláról, *Katona* Nándorról, *Magyar-Mannheimer* Gusztávról és *Rippl-Rónai* Józsefről ad a közönségnek részletes tájékozást, nyilván abból a czélból, hogy közelebb hozza a laikus közönséget ezekhez a művészekhez, a kik ma is még sokat kénytelenek teljes megértésükért küzdeni. Malonyay gondolkozása hajlékonyságáról tett bizonyságot a magyar képirás úttörőiről szóló régebbi munkájában, most mint agitáló és magyarázó lép elő. Munkáját nagyon megkönnyítette azzal, hogy igen gazdag sorozatát állította össze a reprodukcióknak az illető művészek munkái után (16 mellékletet és 197 szövegbe nyomott képet), — így magyarázatának meg van adva a szükséges a szemléleti alap s az olvasó mindig maga előtt látja azt, a miről szó van. A «Művészeti Könyvtár», melyet *K. Lippich* Elek szerkeszt, e munkával is teljesebbé tette sorozatát s egy lépéssel közelebb jutott czélja: a művészeti ismeretek és a művészi fogékonyság szélesebb körben való elterjesztése felé.

Őszi rózsák. Két kötet verset kaptunk e czím alatt *Szemere* Emiltől s ha első rendű költőt nem is, de kedves, rokonszenves, igaz magyar embert ismertünk meg belőlük. Száz év óta szinte hagyományos már, hogy a Szemere-családnak egy-két tagja mindig szerepel az irodalomban s mint mindenki tudja, volt is, van is köztük, a ki a maga korának legjelesebb irói közt foglal helyet. De úgylátszik, az irodalmi érzék és érdeklődés a család oly tagjaiban is megvan, a kik nem léptek az irodalmi élet zajos nyilvánossága elé s ezek közül való Szemere Emil is. Erre vall, hogy eddig nem próbált verseivel nyilvánosan szerepelni s csak most, hajlottabb korában, mint «őszi rózsák»-at bocsátja őket közre. Erre vall verseinek formája, tartalma is: inkább szükebb, meleg baráti kör számára készültek s ott bizonyára meg is tették a maguk hatását. Egészséges, derült felfogás, lelkes, őszinte magyar érzés jellemzi e verseket, érezni legtöbbjükön, hogy nem irói becsvágy sugallta, hanem a költői munkában talált gyönyörűség.

Új magyar könyvek. *Őszi rózsák* (költemények), irta *Szemere* Emil. I. és II. kötet. Budapest, Hornyánszky Viktor nyomdája. Ára a két kötetnek öt korona.

Művészeti könytár. Szerkeszti *K. Lippich* Elek. *A fiatalok.* (Ferenczy Károly, Grünwald Béla, Katona Nándor, Magyar-Mannheimer Gusztáv, Rippl-Rónai József); irta *Malonyay* Dezső. Budapest Lampel-Wodianer részvény társ. kiadása. Ára díszkötésben 10 korona.

Leányka. Van tehát olyan pör is, a melyet mind a két szemben álló fél megnyer és pedig ugyanazon fórum előtt. Ilyen csoda természetesen nem eshetik meg — primadonna nélkül. A *Népszinház* nagy sikert aratott új darabjának, a *Leányká*-nak a szenzációja egy másik szinház, a Király Szinház egy másik új darabjának, a Gül-Babának a sikerénél kezdődött. Azzal a sikerrel a Király Szinház bizonyította be, hogy tud diadalt aratni Fedák Sári nélkül is, ezzel a másik sikerrel meg Fedák Sári tett róla tanuságot, hogy tud diadalt aratni a Népszinházban is, a mely azután így a harmadik nyertese lett ennek a csodálatosan szerencsés pörnek. A *Verő* György darabjával: szövegről, zenéről, előadásról megmondották már a véleményüket a kritikusok és megmondotta a közönség is, a mely most estéről-estére az utolsó helyig megtölti a Népszinház nézőterét. Szivesen konstatáljuk ezt a sikert, mert egy értékes tehetségü magyar szerző munkáját és értékes tehetségü művészi erők törekvését koszoruzza. *Fedák* Sári művészetének legnemesebb tulajdonságait érvényesítette Teleki Margit szerepében és a szinház is azon volt, hogy hatásban és izlésben kiválót produkáljon. Ebben a munkában *Vidor* Pál mint színész is segített Vidor Pálnak, az igazgatónak. A darab szinpadi képei is gyönyörüek, a minek bizonysága a felvétel is, melyet a *Leányka* második fölvonásának egy jelenetéről olvasóinknak bemutatunk.

EGYVELEG.

* **Megbizható statisztikai** adatok szerint a világon 250 millió mohamedán és 447 millió keresztény ember él, de az Izlam követőinek száma sokkal gyorsabban emelkedik, mint a különféle keresztény hit felekezetek.

A legujabb amerikai összetételü, divatos kellemes, vonzó illatot árasztó parfeum a «*Diana parfeum*». Urak, hölgyek egyaránt csodákat beszélnek a pikáns, elbüvölő illatáról, melyet a pesti uri hölgyek egyszerre felkaptak. Eredeti 5 koronás nagy üvegekben szállitja a magyarországi főraktár Erényi Béla Diana-gyógyszertára, Budapest, Károly-körut 5.

Bob-hashajtó a legkellemesebb (10 fillér.)

Müller Károly igazságügyi tanácsos, a porosz kamaratörvényszéki kerület kir. jegyzője, irja: A berlini Leichner L. czég üzleti könyveinek, valamint mérlegeinek való áttekintése után bizonyítom, miszerint a Leichner-féle zsír-arczpor kelendősége folytonos emelkedésben volt. Huszonöt év óta minden év nagyobb fogyasztást mutat ki. Berlin, 1905 október 25. Ezen a csodálatossal határos tény ujonnan tanusítja a Leichner féle zsír-arczpor hasonlíthatatlan jóságát. Minden arcznak ifjuságot és szépséget ad.

A legnagyobb kitüntetést: az arany érmet díszoklevéllel, a közelmult napokban Bécsben megtartott nemzetközi főzőművészeti kiállításon csak nagyon kevés kiállító nyerte el. Köztük van a Maggi Gyula és Társa czég is Bregenzben, a mely levesizesitője, bouillon-tokjai és levestábláiért ezeken kivül még az államérmet és a diszes rendezésért két munkatársi oklevelet kapott.

HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közelebbi napokban: Dr. Buday József főreáliskolai tanár, 52 éves Budapesten. — Kosztela Lajos 54 éves korában Kisgaramon. — Gurban Konstantin borosjenői görögkeleti esperes, megyebizottsági tag, 60 éves korában. — Baloghfalvi Czóbel Imre császári és király kamarás, 87 éves korában. Czóbel Minka jeles irónő nagyatyját gyászolja az elhunytban, Anarcson. — Gluzéky Imre, nyug. kereskedelemügyi számtanácsos, 70 éves korában Budapesten. — Raab Sándor, Szatmár város közigazgatási tanácsosa, 51 éves korában Szatmár-Németiben. — Háry Ede, a Szegszárdi Népbank igazgatója 65 éves korában Szegzárdon. — Nagyváradi Várady Kálmán 58 éves korában, Sárospatakon. — Láczay Szabó Elek 62 éves korában Sátoralja-Ujhelyen. — Nagy József volt 48-as honvéd, Szegszárd város birája, dunavédgáttársulati pénztárnok 77 éves korában Szegszárdon. — Papii Kozma Zoltán uradalmi főintéző 46 éves korában Rappon. — Szalay Gyula 55 éves korában Székesfehérváron. — Kobek József 74 éves korában Miskolczon. — Makay István, a temesvári «Déli Ujság» felelős szerkesztője, 33 éves korában. — Standeiszky Károly nyug. ezredes, 74 éves korában Temesvártt. — Székelyföldvári Szilágyi Miklós kolozsmegyei földbirtokos 38 éves korában Budapesten. — Dr. Kronecker József kir. tanácsos Takarékpénztári ügyész, 67 éves korában Szombathelyen. — Hüvös Ármin botfai nagybirtokos, 67 éves korában Nagykanizsán. — Csere László 48-as honvéd, Attila-huszárezredbeli gyógykovács, a honvédmenedékház tagja, 82 éves korában a honvédségi helyőrségi kórházban.

Mária Aurea testvér, a szegény szent Ferenczrendi testvérek maros-vásárhelyi kolostorának főnöknője, szül. Jozeffy Czelesztin 59 éves korában Maros-Vásárhelyen. — Özv. kis-dobai Dobay Agostonné, szül. szlavnicai Sándor Eugénia 86 éves korában Pozsonyban. — Özv. Benedikty Károlyné, szül. Gömöry Ernesztin 73 éves korában Dobsinán. — Gönczy Ferenczné, szül. Kornfeind Vilma Budapesten. — Özv. csitári Gramanetz Gáborné, szül. Lasich Antónia 83 éves korában Székesfejérváron. — Özv. felsőeőri Patthy Sándorné muzsai Vittnyédy Erzsébet Berekalján életének 70-ik évében. — Viznicei Cserszky Péterné, szül. László Auguszta 34 éves korában Alsó-Vereckén.

KÉPTALÁNY.

Az 1906. évi 1-ső számban megjelent képtalány megfejtése: *Szenvedés edzi a lelket.*

Szerkesztői üzenetek.

Öreg előfizető. Végtelenül sajnáljuk az esetet. Nem is mentegetjük magunkat azzal, hogy elkerülte figyelmünket az a közlemény. Mert nem lett volna szabad, hogy elkerülje. Hiba, a mi történt, s csak azzal tehetjük jóvá, hogy jövőre figyelmesebbek leszünk. Önnek pedig köszönetet mondunk az érdeklődésért.

Dalok (I—III.) Jó szívből, magyaros gondolkodásból irt hétköznapi dolgok, se dallam, sem érzés nincs bennük elég arra, hogy meghassanak.

Az élet. A szerelem. Az életről keveset tud még, nagyon naivul fogja fel; a szerelmet is inkább ifjúi képzelődés, mint igazi szenvedély hatása alatt énekli. A «Történet»-nek pedig gyökeres hibája az, hogy unalmas.

SAKKJÁTÉK.

2468. számu feladvány. Blumenthal Oszkártól.

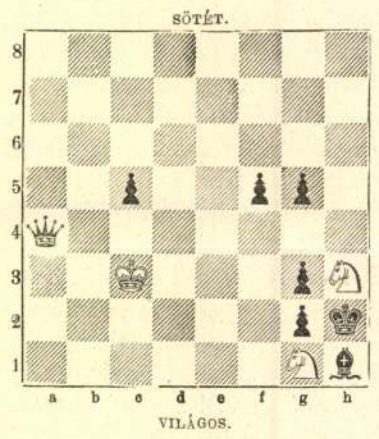

Világos indúl és a harmadik lépésre mattot ad.

Felelős szerkesztő: **Hoitsy Pál.**
Szerkesztőségi iroda: Budapest, IV., Reáltanoda-u. 5.
Kiadóhivatal Budapest, IV., Egyetem-utcza 4.

LOTION-SZAPPAN-KIVONAT RIZSPOR.
Kapható minden nagyobb czégnél.

Salvator Természetes vasmentes **Lithion-forrás** kitünő hatású
vese-, hólyag-, rheuma- és köszvénybántalmaknál, vizeleti nehézségeknél, czukorbetegségeknél a légző- és emésztési szerek hurutainál.
Budapesten főraktár Édeskuty L. urnál.

Ha őszül a haja
ne használjon mást, mint a
„STELLA"-HAJVIZET,
mert ez nem hajfestő, de oly vegyi összetételü szer, mely a haj eredeti szinét adja vissza. **Üvegje 2 K.**
ZOLTÁN BELA gyógyszertárában,
Budapest, V/49, Szabadság-tér, Sétatér-utcza sarkán. 11186

Vértes-féle Sósborszesz
Minden házban szükséges.

Kauser Gyula
épitőmester
† 1920.

Lechner Jenő dr.

Kauser Gyula. (Nekr.)
MMÉE Közl
1920. 103. l.

Ez a cikk okv. felh.

E cikkben adatok
a Kauser családról is

KAUSER GYULA

A tudomány és az alkotó munka szabadsága, az emberi szellem felvilágosultsága, általában a *haladás* tetszetős jelszavaitól megszédült korszak omlott össze szemeink előtt és a romok maguk alá temették azokat is, akik kellő erkölcsi erő nélkül törtettek, — ajkukon a hamis jelszavakkal, — az érvényesülés felé. Megdöbbenve láttuk, hogy milyen sokan voltak! Azért ma kétszeres megbecsüléssel fordulunk azokhoz, akik az élet vásári piacán minden körülmények között a puritán, tartózkodó egyszerűség, a törhetetlen becsületesség, a szolid és becsületes munka lovagjai voltak, akikben a hazafiúi öntudat fáradhatatlan munkásságban, a közügyek önzetlen és buzgó, *zajtalan* szolgálatában tükröződött, akikben a munkaszeretet őszinte emberszeretettel párosult és mindenkor irígység és érdek nélkül meg tudták becsülni, tudták értékelni és támogatni kartársaik munkásságát is.

Sóvárogva keressük ma ezeket az egyéniségeket, a forradalmak iszapos hullámai között, mint a szilárd jellem szikláit, hogy a magyarság jövő társadalmi munkásságát vállaikon építsük szilárdabb alapokra.

Ilyen ember volt *Kauser* Gyula építőmester is, akit fájó szívvel kísértünk a napokban korai sírjába.

Kauser Gyula nem volt a közéleti- és kari munkásságnak az a mozgató, nyugtalan, inspiráló eleme, amelyik keresi az érvényesülést és akit ezek a tulajdonságok állítanak a közéleti szereplés színterére. És mégis ott találjuk szerény, tartózkodó egyéniségét a legkülönbözőbb kari és társadalmi testületek elnöki székében és mozgalmaknak élén. Elnöke volt a józsefvárosi körnek, a józsefvárosi autonóm katolikus hitközségnek, a kerületi adókivető bizottságnak, a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet mű- és középítési szakosztályainak, 13 éven át a Magyar Építőmesterek Egyesületének és éveken át a Magyar Építőiparosok Országos Szövetségének; ülnöke volt a kereskedelmi és váltótörvényszéknek is. Egyenes, tiszta jelleme, gyermeki őszintesége, érinthetetlen becsületessége és lelkiismeretes ügybuzgósága voltak a forrásai annak a bizalomnak, mellyel kar- és polgártársai őt mindenütt a vezérkarba hívták. Mindenhol ott találjuk, ahol a technikai és társadalmi közélet *önzetlen* munkást keresett ügyének.

Egyletünk alapító tagját veszítette benne. Egy évtizeden át tagja volt a főváros törvényhatósági bizottságának is, ahol a legkülönbözőbb technikai szakbizottságokban fejtett ki élénk tevékenységet. Tagja volt az építőmesteri vizsgálóbizottságnak, a kőműves-, kőfaragó- és ácsmesteri vizsgáló bizottságnak, a kereskedelmi- és iparkamarának. Mint a kereskedelmi és váltótörvényszék ülnöke, a kir. kereskedelmi tanácsosi címet viselte.

Kauser Gyula 1855-ben született. Kauser Jánosnak, a régi Pest legkeresettebb kőfaragó mesterének fia volt. A *Kauser*-ek valóságos építőiparos-dinasztia, kik már a XVIII. században élénk részt vettek az építőipari tevékenységben. Az elhunyt nagyapja *Kauser* József (1787—1840) ugyancsak építő- és kőfaragómester volt. Öt fia, *Ágoston* kivételével, mind ebben a szakmában nőtt fel. *Jakab* kőfaragó telepe a hajdani Borju-téren (a mai Rákóczi-téren) volt, *Lipót* († 1820) építőmester Frey és Feszl építészekkel volt társas viszonyban és számos romantikus, gotizáló épülettel gazdagították a régi Pestet. *János*, az elhunyt atyja, (1817—1871) a Stahly-utcai kőfaragó telep tulajdonosa, szintén építész volt, végül *István* (1840—1905) a párisi Ecole des Beaux Arts növendéke Amerikába vándorolt ki, miután Pesten a *száz-házat* építő vállalata nem sikerült. A testvérek közül Kauser Jánosnak három fia szolgálta tovább az építőipart: *János*, *József* (1848—1919), a kiváló építőművész és a most elhunyt *Gyula*. Mindhárman újabb nemzedéket állítottak az éptíőipari munkába.

Kauser Gyula középiskolái elvégeztével megszerezte a kőfaragómesteri képesítést, azután a bécsi építőipari iskolát végezte, ahonnan hazatérve, bátyja János építőmester mellett kezdte meg építészi működését. A boszniai háborút végigharcolva, 1880-ban családot alapított és önálló építő vállalkozói irodát nyitott. Nagyszámú építkezései közül az egyetemi alap épületei, az Országos Casino, a Csekonics-palota, a Jézus Szíve temploma, számos főúri palota (Hadik, Szápáry, Hunyadi, Dungyerszky, Mocsonyi, Karácsonyi) válnak ki; az általa emelt köz- és magánépületek száma egyébként légió. Mint tervező építész az egri irgalmasok rendházát, kórházát és elmegyógyintézetét, a pesti Kochmeister-árúházat, a Magyarországi munkások nyugdíj- és rokkant egyleti házát stb. építette.

Iparosai szerették, munkásai megbecsülték, igazi finomlelkű *úr*, melegszívű *ember* volt. Kartársainak osztatlan elismerése és korai halála fölött érzett igaz fájdalma kíséri sírjába.

Lechner Jenő dr.

Magyar Mérnök- és Építész Egylet Közlönye

A gazdaságos építkezés nemzeti s ipari vonatkozásban.

K. CSÁSZÁR FERENC-től.

(Befejezés.)

A harmadik, s ipari szempontból legjelentősebb kérdés: az üzemi megtakarítások kérdése, amely ismét jelentkezhetik 1. munka, 2. az anyag, 3. a meleg, 4. az idő leggazdaságosabb kihasználásában.

A munka akkor leggazdaságosabb, ha helyhez kötött, ha a vezetés centrális, a felügyelet beskatulyázott, legfőképp pedig, ha minél több emberi mozgást tudunk géppel helyettesíteni.

Mindeme követelményeknek azonban csak a *gyári nagyüzem* képes megfelelni, míg a jelen építőipari üzem ezzel merően ellentétes, mert helyét állandóan változtatni kénytelen, amellett termelése egyéni kézi ipar. Így az ökonómiára való törekvés két irányban jelentkezik máris, egyrészt a munkahelyeket egy csomóba, telepépítkezésekké tömöríti, másrészt az építőipar körébe vágó munkálatok minél nagyobb részét gyárilag igyekszik előállítani, s az építkezés színhelyén csak a gyárilag pontos méretekkel készült alkatrészek felállítására, összeszerelésére, felerősítésére szorítkozik. Első a nedves, utóbbi a száraz építés problémáját keresi.

A nedves építés, úgymint öntött, csömöszölt falak, svéd Lean-fal (l. 6. ábra) csak nagy tömegű építkezéseknél, egész városrészek monoton, szabványos feladatainál fizeti ki magát, mert hordozható állvány-szerkezeteket, gépeket használ a betonkeverés, öntés, anyagszállítás, csömöszölés alkalmával (pl. bécsi városi kislakások). Hazai kísérletkép a Takáts-féle csömöszölt fal szabadalom sorolható fel ezzel kapcsolatban. (7. ábra.) Ezzel szemben a száraz építési mód gyárban dolgozik, formában változatosabb, kisebb telepek, sőt egyes házak építésére is gazdaságosan alkalmazható. Mind Angliában, mind nálunk is vannak erre pozitív kísérletek, komoly szabadalmak. Nem értem ezalatt a közismert Döckert, Winget, Humpshire-rendszereket, melyek az angol gyarmati építkezéseknél kisebb igény s egyenletesebb éghajlat mellett beváltak ugyan, de a mi klímánkat s viszonyainkat nem elégíthetik ki, hanem olyan szolíd, masszív, hőzáró rendszerekre célzok, melyek a polgári igényeket, egyszerű állami épületek tömegcikk jellegű kívánalmait is kielégíteni képesek, annál inkább a szükséges tömegépítkezés egyszerűbb igényeit — 20° és + 40° Celsius évi hőingadozás s közepes csapadékviszonyok mellett. Közös vonása a gyárilag előállított helyszínén összeszerelt vas vagy vasbeton váz mint tartószerkezet, salak-, beton deszka mint térválasztó szerkezet, míg speciális anyagok szolgálnak a nedvesség-, hő- és hangszigetelésére, vagyis itt teljesen keresztülvitt differenciált építkezéssel állunk szemben, milyen pl. nálunk a hazai Montanit (8. ábra) szabadalom.

Gyakorlatban a munkaökonómia az anyagnak gazdaságos kihasználásával szorosan kapcsolódik.

Az *anyagmegtakarításon* alapuló építő rendszerek a legüres téglafal elvét betonkövekkel igyekszenek hordképessé tenni s a legkevesebb anyag legkedvezőbb formáját s kötését keresik. Üregeiket hőszigetelésre stagnáló levegő, kovaföld, horzsakő vagy turfa tölti ki, de a szükséghez mérten ki is betonozzák a szerkezet erősítésére. Bármily szellemesek azonban, merevségük, koszorúképzésük, alakíthatóságuk, általában gyakorlati alkalmazkodó képességük még fejlődésre vár. A kavicsbeton anyagból valóknak nagy hátrányuk az, hogy igen jó hő- és hangvezetők, ezenkívül páralecsapódásra is hajlanak s kellemetlenül rezonálnak, miért is a kavicsbetonból való házak terjedése Amerikában is, régebbi nagy fellendülésük után, már 1908-ban megakadt. Jobbak azok a rendszerek, amelyek kívül kavicsbetont, belül salakbetont alkalmaznak, bár ezeknek igénybevétele, tartóssága nem egyező.

Megemlíthetők ezek közül a német Ambi- és Efas-kövek (⊓) osztrák-magyar Schnell-Groffits (└) osztrák Höfler-Drexler (└┘) magyar Molnár (⊤) (9, 10, 11, 12. 13. ábra) alakjai. Úttörő őse valamennyinek a magyar Kiss-féle egy légréteges Aerolit (▭), újabb a cseh Popovics-féle (⊟) két légréteges s a svéd (≡) három légréteges Leankő (14, 15, 16. ábra), de igen vékony ($2^1/_2$, 2 *cm*) falú. Egy légrétegű fal különböző kötéseit igyekszenek megoldani a Rella-Drasch és a Wallandféle falak. (17. 18. ábra.)

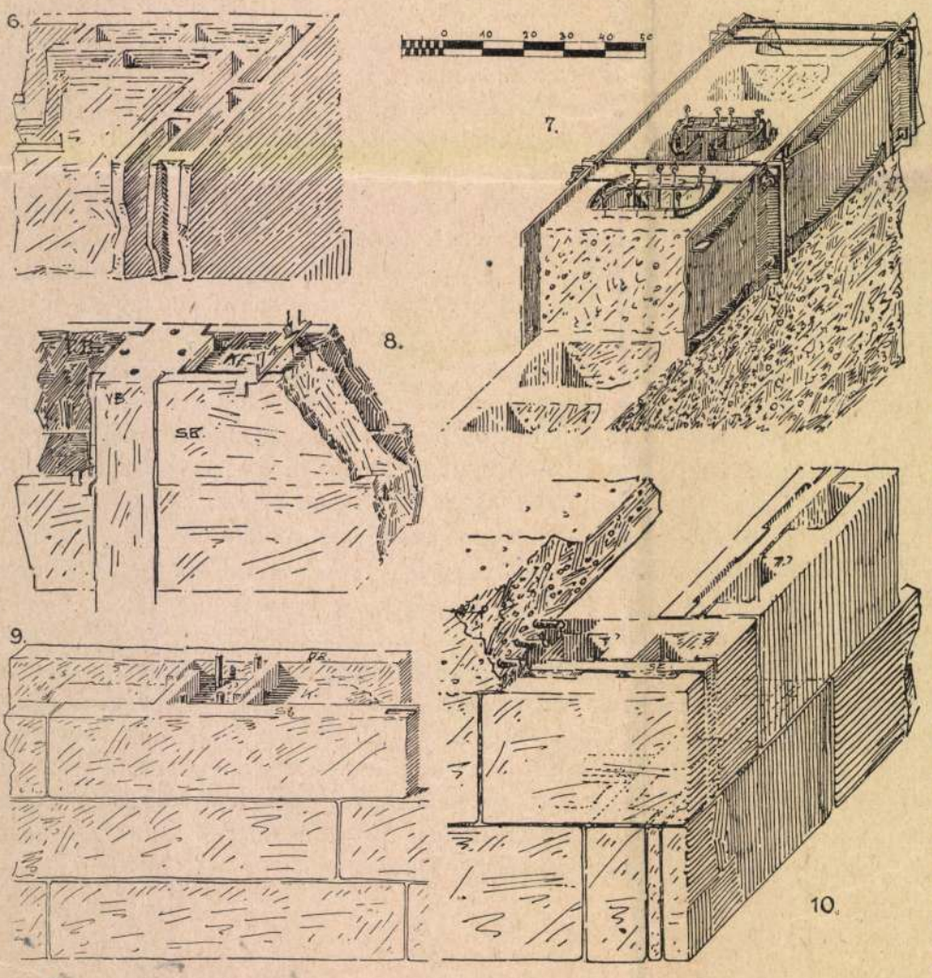

6—10. ábra. 6. Öntött svéd *Lean* fal (salakbeton). 7. Csömöszölt *Takats*-féle fal tetszés szerint beállítható vaslemezszekrénnyel. 8. *Montanit*-szabadalom; *VB* = vasbeton, *SB* = erős salakbeton, *KF* = kovaföld, *K* = kapcsoló-kengyel, *PB* = szigetelés. 9. *Ambi*-fal; *PB* = portlandbeton, *SB* = salakbeton, *K* = kovaföld, salak v. légköz, *VB* = vasbetonmag. 10. *Efas*-építőmód, kavics-horzsakő v. salakcsömöszölés, *SZ* = nedvesség- és hőszigetelés.

Kauser József 23, 34, 72, 75, 80 - 81, 98, 103, 115, 126
(in: Déry Attila; Budapest eklektikus épületszobrászata
/Művészettörténet-Műemlékvédelem I. /OMF kiad. Bp. 1991.

15 - 18.sz.

Budapest, 198... év .....hó

Ph.

Érvényes 19.....tól ...

Felkérjük, hogy a fenti kutatá
példányát az MTA MKCS Könyvtár
küldeni sziveskedjék.

Kaur Katyás
kőfaragó

M.D.K.

A fertődi kastély kőfaragó munkálatait a XVIII. században Kaur végezte.

Ferenczy Károly: Állásponton találkozás és összeütközés
Művészet, 1963. május — 11. lap

Kauser Család

Kism-Lechn 98.1

A Kauserek régi patricius családjából generációkon át rajzottak ki az épitészek, kőfaragó-és épitőmesterek. Ez az dinasztia. már a XVIII. században tevékenyen résztvett Pest város épitkezéseiben. Kauser József /1787-1840/ és öt fia közül négy ebben a szakmában dolgozott. Jakab a hajdani Borjutéri kőfaragótelepet vezette, Lipót, a már emlitett Feszl-Frey együttesben szerepelt. János a Stáhly-utcai Kőfaragótelep mestere, szintén épitész volt, végül István aki a hires Százház épitési vállalkozás tervező épitésze volt, Amerikába vándorolt ki. Kauser Jánosnak három fia szolgálta tovább az épitőipart, János, Gyula, és József, akinek fia azután ugyancsak épitész volt,

Kauser

pesti kőfaragó műves

l.

Tanulmányok Bp.

multjából III.

96. l.

Csonttü, római VI. 281

Kauser

Leib IV. 88.

Kauser

l.

LykaMagyműI800-50

474, 480. l.

II. Tábla

lom.

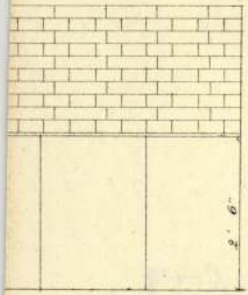

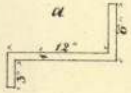

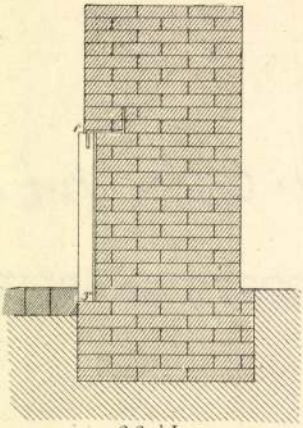

23. idom.

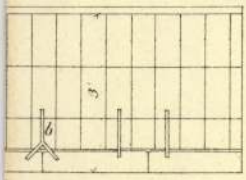

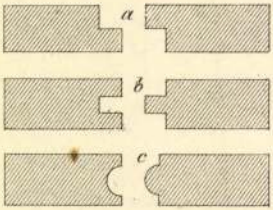

25. idom.

MDK

Kauser és tsa kőfaragó

Kossuth-mauzóleum. Épitő Ipar, 45.sz. 1909. nov. 7. 411-13 l. képekkel.

Kauser

l.

Liber Bpestnobrai

202. l.

MŰVÉSZE

V., Mária Va

nren

'ESI

ÉS

K a u e r

építész

Fővárosi Lapok.1868.okt.21. /Fővárosi hirek./

Kaiser

Thieme Becker

XX. 33. l.

(Dyka)

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Kauser szobrász

cred

Alfa: Kossuth
Lajos Mauzoleuma
Budapesti Hirlap.

1909. nov. 24.

U. 391.

Museo dell'Università (Perugia) III. 153.

Kauser

nalädrot

läsa Thime-

Becker cikket

Vasárnap **23**		Kathol. Edilt rud Protest. Zoltán Ó görög 10 Pün. v Izraelita 15
Hétfő **24**		Kathol. K Ján. sz Protest. Iván Ó görög 11 Pün. h Izraelita 16
Kedd **25**		Kathol. Vilmos Protest. Vilmos Ó görög 12 Onuf Izraelita 17
Szerda **26**		Kathol. Ján., Pál Protest. Ján., Pál Ó görög 13 Aquil Izraelita 18
Csütörtök **27**		Kathol. László Protest. László Ó görög 14 Elize Izraelita 19
Péntek **28**		Kathol. Irenaeu. Protest. Arszlán Ó görög 15 Ámo Izraelita 20
Szombat **29**		Kathol. Pét., Pál Protest. Pét., Pál Ó görög 16 Tikon Izraelita 21 S. B.

Kauser

Kőfaragó fasori

a Kpesti (luteránus

templomban a szórjek,

oltár és keresztelőme-

dence fentiről. Pecz

Sanm terve után -

György Aranka dr -

Evangélikus templommű-

vészet Budapesten. Kpest,

1935, 53-l. 59. 60. l.

61. l.

számadási táblázatokat készitett. A
Lanfranconi Gyüjtemény /Szfv.Muz./
őriz tőle egy térképet, amelynek ra
zolója St. Egyéb müveinek eddig nem
sikerült nyomára akadni.

R z i s a b e l l , aki a je
lentés szerint "egy festővel" Brud
báró részére dolgozott -hogy mit n
tudjuk- ekkor már eltávozott Pestr
Az időrendben, első s a vállalkoz
komolyságában és méreteiben
kőnyomda R i c h t e r F ü l ö
A n t a l é volt,
akinek születé
évét és helyét nem ismerjük.
Wurzbach Lexikonában szerepel ugya

Kauser

rajzoló

l.

Magy. N. Múz.

64. l.

A MŰFAJ

SZOBRÁSZ ÉS ÉLETFORMA.

A barok művészet öröksége a műpártolás terén tehát két utat futott be, a mecénás magatartás egyrészt kollektív felelősséggé, másrészt tömeges műtárgy-forgalommá vált. A művészet közönségének társadalomtörténeti átalakulása mellett a művészek előtt sokkal nagyobb út állt a szociológiai fejlődés területén. A barokkori művész társadalmi helyzete a kézművesek rangjával volt azonos honunkban, különösen a hazai mestereké, akik a művészképzés és a hírnév hiánya miatt csak silányabb munkát kaptak. A külföldi behívottak nagyrészét is csupán művesnek tekintették, enyhe kivételről csak az egészen kimagasló mesterek esetében lehet szó, viszont ezeket is tudásukért becsülték, társadalmi elismerésükre nem is gondoltak. Azoknak az időknek főúri világa, merev nemesi szemlélete becses iparosoknak tekintette a művészeket, akik természetes társadalmi helyzetüknél fogva művészöntudat hiányában maguk se vágytak szellemi egyenjogúságra. Nálunk a barok művészet arisztokratikusan műélvező volt, a reformkor viszont nemzeti kultúrát teremtett, a képzőművész számára a különbség az egyéni érték önérzetét jelentette, mert hazafias szerepre csak teljes jogú ember vállalkozhat. Mesteremberből a nemzet művészévé fejlődni csak hatalmas társadalmi emelkedéssel lehet és súlyos harcok árán az osztálytagozódással szemben. Litterátorainknak sokkal könnyebb dolguk volt, mert irodalmunk szociológiai változása lényegében felülről indult. A barok idején kimagasló költőink maguk is főurak voltak, irodalmáraink a legfölsőbb

társadami osztályhoz tartoztak, így irodalmi életünk nemzetiesedése társadalmilag demokratizálódással járt. A nyelvújítás már a középnemességet vonta a szellemi harcokba, az ifjabb nemzedék ősi származása ellenére városi életet élt és később a nép fiait segítette sikerhez s így irodalmunkat halhatatlan költőkhöz. A társadalmi ereszkedés természetesen sokkal egyszerűbb és sokkal gyorsabb folyamat, mint az emelkedés, ez magyarázza képzőművészeink helyzetét. Sorsuk súlyosabb megerőltetések elé állította őket, művészi öntudatukat társadalmi kisebbségi érzés akadályozta a fejlődésben; nemcsak az alaki gyakorlat, hanem a kézművesi életforma is megnehezítette művészetünk indulását. Képzőművészetünk társadalomtörténete ekkor — alacsonyabb szociológiai síkon — az irodalmi átalakulás fordítottja, lassú folyamat a szellemi egyenrangúság társadalmi elismerése irányában.

A nemzeti felbuzdulás általános magyar érdekekért küzdött, a szellemi és politikai újjászületés az egész magyarság sorsán dolgozott, osztálykérdés általában nem játszott szerepet. Legégetőbb probléma a nemzeti függetlenség volt, emellett más szempontok nem-igen érvényesülhettek. Az európai felvilágosodás nálunk hazafias lelkesedést váltott ki, a szabadságeszmék itt nem a magasabb társadalmi rétegek ellen fordultak igényeikkel, hanem az idegen uralom ellen;[1] a nyugati áramlat Magyarországon társadalmi ellentét helyett oppozíciós szellemet, osztályharc helyett nemzeti összefogást eredményezett. A forradalmi szellem erősen hazafias volt, e szellem hordozója pedig maga a nemesség. Öntudatos, európai rangú, független magyarságért küzdöttek e kor emberei, a társadalmi felszabadulást az itteni viszonyok között nemzeti felszabadulásnak értelmezték, hiszen az alkotmányos jog kiterjesztése addig nem is juthatott eszükbe, amíg a meglévő jogokat életbe nem léptették. A nyugati forradalmi polgárság szerepét nálunk éppen ezért egy ősi társadalmi réteg játszotta, ahogy Szekfű Gyula határozta meg, „a magyar tiers état: a középnemesség".[2] Ez a szociológiai különleges-

[1] Eckhardt Sándor: A francia forradalom eszméi Magyarországon.
[2] Szekfü Gyula: Három nemzedék.

ség magyarázza azt, hogy kultúránk képe számtalan városias vonása ellenére sem hozható szoros kapcsolatba a biedermeierrel. Ha igaza van Farkas Zoltánnak, aki szerint a biedermeier életforma a feltörekvő polgári osztály és a hivatalos hatalom küzdelmének az eredménye,[3] akkor érthető, mi választ el bennünket a középeurópai polgárság világától. Nálunk a „föltörekvő polgárság" helyett ősi szabadságért küzdő nemesség irányította a szellemi életet. Néhány urbanista díszítő szobrász helyett Ferenczy kemény klasszicizmusa mutatja a művészet irányát, mintahogy a korabeli irodalmat Kölcseyvel és Vörösmartyval mérjük, nem pedig Kunoss Endrével, Császár Ferenccel vagy Jámbor Pállal. Az előző terhes századoktól örökségbe maradt társadalmi fejletlenség miatt a felvilágosodás politikai hatása nem nyúlhatott mélyebbre s így e kor törekvéseiben magyar nép, magyar nemzet fogalmak alatt a nemességet értették. Verbőczy Hármaskönyvének súlyos hagyománya ezeknek az időknek nemzeti felújulását is befolyásolta, az erősödő nemzeti tudat „rendi nacionalizmus" volt. Szellemi életünk munkásai közül elsősorban a képzőművészek érezték ennek a hátrányát, nagyrészt népi származásúak voltak, de még iparos kispolgári multjuk is gátló körülmény volt pályájuk során. A kultúrális szerephez társadalmi rang kell és ezt nem is annyira fölülről érezteték e kor művészeivel, inkább ők maguk hordták magukban ezt a tudatot. Ilyen helyzetben nehezen alakulhatott ki a biztos művészi öntudat, mely egyetemes nemzeti feladatok teljesítésére érzi magát hivatottnak. Huber József a kőfaragás iparoshagyományait hozta magával a szülői házból, Dunaiszky Lőrinc, ez az országos mester legfeljebb ügyes üzletembernek és gyakorlott kőfaragónak tartotta magát, az önérzetes társadalmi-kultúrális öntudatosodás csak jóval később, fiaiban, elsősorban Lászlóban, a Képzőművészeti Társulat igazgatósági tagjában és Henrikben, a temesvári kegyesrendi főgimnázium rajztanárában ért meg.[4] A céhek mesterségbeli öröklődéseinek a vidéki helyi kőfaragó műhelyek számtalan példát szolgáltatnának, de Pesten is előfor-

[3] Farkas Zoltán: A biedermeier. Budapest, 1915.

[4] Szendrei—Szentiványi: Magyar képzőművészek lexikona. 403. l.

dult, hogy építész- és ötvös-családok nemzedékeken át megmaradtak mesterségük és így iparosi helyzetük mellett. A művészhivatás nehéz társadalmi lehetőségét a Kauser család története bizonyítja, melynek őse, mint ötvös 1751-ben nyert polgárjogot Pesten, a következő nemzedékek fejlettebb igénynyel már vésőhöz nyúltak,[5] de a család igazi elismerése csak a század második felében, a sokat foglalkoztatott építész révén történt meg. Hasonlatos a Feszl-család esete; 1803-iki pesti címjegyzékben mint kőfaragó szerepel a család első tagja Mihály,[6] Feszl József a következő nemzedék képviselője, a huszas évek idején már sokat foglalkoztatott kőfaragó volt, de csak az ő fiai, főleg Frigyes, a „magyaros" építész, értek el teljes sikert. Művészeink személyében az egész magyar művészeti fejlődést nehéz helyzetbe hozta a társadalmi elszigeteltség. Még a fiatalabb szobrásznemzedék néhánya is magával hozta ezt a terhet, Alexy Károly mint szíjgyártó kezdte, Dosnyay Károly egy szabóműhelyből indult, Faragó József lelenc volt, Guttmann Jakab pedig fegyverkovács.[7] Micsoda lelki erő és elszántság kellett ahhoz, hogy már jóval előbb egy lakatoslegény a magyar szobrászat megteremtésére vállalkozzék, a kispolgári környezetből az egész magyarság színe elé lépjen, mint kultúránk harcosa! Ferenczynél a nemzeti lelkesedés hajtóereje legyőzte a társadalmi gátlást, (becsvágya, amivel ellenfelei támadták, nem lett volna erre elegendő). S hogy a magyar társadalom mennyire előítéletmentesen, csak meghagyott történelmi hagyományból volt osztálytársadalom, azt Ferenczy megértése, vitathatatlanul nagy hatása mutatja. Bukását szerencsétlen művészetpolitika okozta, önkéntes elbujdosásakor a régi lakatos nemzeti hírnevet hagyott maga után.

A képzőművészek élete ekkor sokkal nehezebb volt társadalmilag, mint az irodalmároké, költői és írói pályánál könnyebben eltekintettek a származástól. Az irodalom, amely néhány század előtt a bérírás egyik fajtája volt, később kínos, de tetszetős mesterség, helytelenített társadalmi időtöl-

[5] Marczevicz Erzsébet: A pesti Ferenciek-terének kútpályázata.

[6] Adressbuch der Königlichen Frey-Stadt Pest. 1803.

[7] Szendrei—Szentiványi: I. m. 19., 395., 466., 615 l.

tés, Potsdamban elnyerte a legnagyobb porosz király barátságát, Weimarban pedig kancellári székhez jutott, a társadalmi elismerés legmagasabb fokát is elérte. A képzőművészeknek mindig többet kellett törődniök a mesterségbeli kérdésekkel, műfajuk formanyelve alkalmatlan a mindenkihezszólás eszközének lenni, társadalmi befolyásuk így csekély volt. A külföldi irodalmak tekintélyéből a hazai irodalmároknak is jutott, emellett kezdődő irodalmi életünk „a nemes írók, nemes olvasók kora" volt. Mégis a fejlődés kezdetén Batsányit talán azért nem engedték be a litteratúrába, mert jobbágyfiú volt, ugyanakkor, amikor Kisfaludy Sándor a költészetét még mindig ősi nemességével rangosította és egyszemélyben testesítette meg az osztályöntudatot és az irodalmi dicsőséget. Szobrászaink ezidőtájt a vidéki műhelyekből még a bécsi akadémiára se jutottak el. Az irodalom további évtizedei a társadalmi nivellálódást segítették, ismeretesek Bajza szavai, amelyeket a Conservations-lexicon pörben használt és amelyek a szellem erejének a tudatában a társadalmi egyenjogúság szavai: az irodalomban „nem érdem, nem születés, nem hivatal többé, egyedül okok, egyedül ész adnak elsőséget; s én ezeknek szoktam, ezeknek tudok térdet és fejet hajtani, nem semmi auctoritásnak, nem semmi grófi méltóságnak".[8] Ferenczy ennek az irodalmi gondolkodásmódnak köszönhette sikereit, litterátor barátai a magyar művészetet támogatták vele, a magyar szobrászati vállalkozókedvnek szereztek társadalmi érvényt. Kultúrális bátorsága és nemzeti hivatása az irodalmárok rangját szerezte meg neki. A Ferenczy-előkészítette társadalmi hangulatot a művészet iránt azután Barabás Miklósnak, az elszegényedett markosfalvi nemesi család sarjának alkalma volt kihasználni, ő minden téren teljes elismerést kapott már a negyvenes években. A festészet könnyedebb technikájával különben is gyorsabban juthat társadalmi szerephez, a festmények készítése nem oly körülményes, mint a szobroké, egyszerűbb feltételek mellett megvalósítható, népszerűségre könnyebben tehet szert. Hoffmann Edit írta: „a szobrászat nem alkalmas arra, hogy a művészet kedvelését egy még fejletlen művészi kultúrá

[8] Szerb Antal: Magyar irodalomtörténet.

ban meggyökereztesse".[9] Ez a műfajnak a társadalmi helyzetére vonatkozik, elterjedésének lehetőségére, közvetve maguknak a művészeknek a sorsát is meghatározza. Ferenczy különleges műtörténeti szerepénél fogva így is szociológiai kívétel marad, viszont a mult század első felének magyar szobrászait mind érinti. A plasztika társadalmi jelentősége nemcsak az irodalom mögött volt jóval elmaradva, ami természetes, de a korszak végén némileg még a festészet mögött is. Magyarázatát a műfaji kötöttségben találjuk. Szigorú formákkal dolgozik a szobrászat, megértéséhez fejlett széptani érzék kell; ugyanúgy a szobrok készítésére is csak avatott kéz vállalkozhat, súlyosabb törvényei vannak, mint a piktúrának, a szobrász így nehezebben üti meg a mértéket, könnyen mesterember marad. A társadalmi rangért jó művésznek kell lenni, nehéz feltétel korszakunk szobrászaival szemben, akik elsősorban díszítő munkát kaptak. A kor emberei is idegenebbül tekintettek a szobrászatra, mint a festészetre, a nehézkesebb testi munkával járó mintázás és faragás talán alacsonyabbrendű műfajjá tette a szemükben, míg a festészetet előkelőbbnek tartották. Mutatja a műkedvelők érdeklődési köre, akik közül szinte kivétel nélkül valamennyien rajzolást, akvarell- és gouache-festést tanultak.[10] A főnemesi fiatalság időtöltéséhez hozzátartozott akkor a művészetekkel való jóakaratú személyszerinti foglalkozás, a gondos nevelésben a rajztanárok éppúgy közreműködtek, mint a francia demoiselle-ek. A plasztikai műkedvelés hiányzott a kor szórakozásai közül, az egyetlen szobrász-amatőr Teleki Blanka grófnő volt, aki a párisi Cogniettől tanult; hogy a szobrászatnak műfaji természetében már bizonyosmértékű komolyság van, azt éppen Teleki Blanka példája bizonyítja, aki, ha nem is volt művész, bírálataiban, melyeket Czélkútiról mondott, a plasztikai követelményekkel kapcsolatban meglepő elméleti tájékozottságot árult el.[11] A személyes érdeklődésből általában csak a festészetnek jutott; a művészeti magániskolák alapítói észrevették ezt, e korszakban csak festőiskolák és rajziskolák próbálkoztak honunkban. Weisenberg említett

[9] Hoffmann Edith: Barabás Miklós. Budapest, 1923.
[10] Lyka Károly: A táblabíró-világ művészete.
[11] Dr. Veress Endre: Czélkuti-Züllich Rudolf.

rajztanodája mellett 1841-ben Perlasca Domokos, akadémiai művész és rézmetsző határozottan társadalmi céllal, műkedvelőknek nyitotta meg festőiskoláját, amelyben „mindkét nembeli ifjúság virág-, táj- és históriai tárgyak festésében oktattatott".[12] Öv évvel később Marastoni nagyigényű akadémiája szintén a festők kiképzésére alakult. A szobrászat szerepe még mindig az esetlegességekre szorult. Plasztikai tanulmányokra ezekben az évtizedekben nem volt mód nálunk, hacsak Casagrande műhelyét és Ferenczy műtermét nem tekintjük alkalomnak, vagy esetleg az öreg tornász, Clair Ignác „testegyenészeti" intézetének gipsz plasztikai kísérleteit nem tartjuk számon.[13] A szobrászat társadalmi befogadása ebben a korszakban elmaradt; egy időre ugyan úgy látszott, hogy művészetünk nemzeti fölemelése a plasztika, illetőleg Ferenczy révén fog megtörténni, az utódok hiánya, a szobrászat műfaji nehézségei azonban háttérbe szorították ezt a műfajt, művelőinek társadalmi fölszabadulását pedig megnehezítették. Ez a szociológiai helyzet hátráltatta szobrászatunk kialakulását, nagyrészt ez a magyarázata annak, hogy a kőfaragó mesterség és a szobrászművészet között a határok elmosódtak, hogy a széptani igény csak lassan öntudatosodott e kor mestereiben s hogy a folytonos fejlődés helyett szaggatott menetben, véletlenül, mindig újra kezdve, rendszeres plasztikai hagyomány nélkül járta útját a magyar szobrászat.

Szobrászatunk kőfaragói multja révén inkább a polgárság felé irányuló társadalmi fejlődést tette lehetővé. A magyar újjászületéssel járó általános átalakulás, politikai, szellemi, gazdasági mozgás az emberek helyét is máskép határozta meg az ország életében mint azelőtt, s mint minden nagy történelmi változáskor, e korban is aránylag könnyebb volt átlépni a szociológiai korlátokat, mint az eszmeileg nyugalmasabb előidőkben. A kispolgári kőfaragó mesterség lehetővé tette a szobrászat polgári elhelyezkedését s így a fejlődő urbanizmussal együtt nőtt jelentőségben. S e jelentőség már a művészi öntudatnak is alapul szolgálhatott. A bevett gyakorlat szerint művészeink a városokban polgárjogot kap-

[12] Kósa János: Pest és Buda elmagyarosodása.
[13] Adatok művészetünk történetéhez. Művészet. 1908. 339. l.

tak, a letelepedő jövevényeket némi próbaidő után, az őslakókat bizonyos betöltött kor után a polgári törzskönyvbe iktatták. E városi jogok lehetővé tették a kézművesi gyakorlat folytatását, a mester számára szerény anyagi helyzet biztosítását. E körből a mesterségbeli céhkötöttségek miatt — amint láttuk — csak néhányan tudtak a művészi igény magasabb fokáig eljutni; s ez a fejlődés kisebb eredménye; viszont a polgári életformával járó e viszonylagos társadalmi biztosítékok többeket a kívülállók közül tudatosan művészi pályára vonzottak. Ez sokban hozzájárult szobrászatunk szociológiai képének lassú megváltozásához. Társadalomtörténeti típusa e változásnak Anzenhofer Ignác, aki elébevágva a jövőnek s a biztos polgári jólétet kockáztatva, a művészsors veszélyes világát akarta vállalni széptani meggyőződésből és őszintén érzett hivatásból. Hogy nem így történt, történeti fontosságú szándékán nem változtat. Bauer Mihályra szintén nyugodt budai polgári élet várt, amikor a bécsi akadémiára indult.[14] Visszaérkezve, ez a polgári környezet annyira befolyásolta, és annyira reákényszerítette gondolatvilágát, hogy plasztikai munkásságát is megkötötte, mintha az akadémiai évek nem is fejlesztették volna művészi öntudatát; csak néhány kevésszámú tettében árult el némi kezdeményező képességet. Egy év különbséggel két katonatisztnek született fia Gyulafehérvárott 1813-ban és 1814-ben, furcsa véletlen folytán mindkettő szobrász lett, egymástól függetlenül, társadalmi helyüket elhagyva. A fiatalabb, Bärnhart Rudolf súlyosan nélkülözve, már egész ifjan a bécsi akadémia körül próbálkozott, de nehéz anyagi helyzete miatt csak nehezen haladt tanulmányaiban. A harmincas években jobbra fordult sorsa, szokatlanul nagyméretű szobraival meglepő sikereket aratott, reményei teljesülésekor azonban, 1837-ben, nélkülözések miatt gyenge testét elragadta egy kolerajárvány.[15] Két évvel Bärnhart halála után a másik gyulafehérvári „születés", zülborni Züllich (Czélkuti) Rudolf, aki apja nyomán maga is katonai pályára lépett, lemondott tiszti rangjáról, hogy szobrász lehessen. Az előbbi egy huszárőr-

[14] A. m. t. Művészet. 1912. 241. l.
[15] Nagy Iván: Magyarországi képzőművészek.
Szana Tamás: Száz év a magyar művészet történetéből.

nagy, az utóbbi egy százados fia volt, különös és egyben társadalomtörténetileg, a művészet becsülése szempontjából nevezetes esetek. Egy abbamaradt és egy elkallódott művészpálya, elszánt hivatásukban egy műfaj emelkedésének becses szórványai. E két önfeláldozó ember esetében, tettük társadalmi rangjuk elhagyását jelentette, művészeti vállalkozásuk révén kizárták magukat osztályukból, bizonyítja, hogy Gyulay gróf, Czélkuti pártfogója, római naplójában megfedte a volt katonatisztet: „Kocsimban elvittem szobrász Züllich hazámfiát is, ki vége felé igen pajkosan viselte magát... Nem szeretném, hogy miatta én is megítéltetném".[16] A külvilág a társadalmi idomulást inkább lefelé vette észre, nem a művészpályát látta emelkedni a magasabb osztálybeliek részvétele révén. Végeredményben mégis ezek a személyes áldozatok tették lassanként társadalmilag is méltóvá a művészetet. A rangosabb polgárság ifjai mind többen vállalták hivatás szerint is a szépmesterségeket. Clair Alajos apja Ignác, maga is műkedvelő szobrász, francia gárdatiszt volt és ha Magyarországon csak szegénysorsú számkivetett volt is, multját nem szünt meg hangoztatni.[17] Engel Józsefből rabbinust akartak nevelni a szülei, nemes savniki Marschalkó Jánosnak pedig orvosi vagy papi hivatást szánt lőcsei patricius családja, de ő „kitartott plasztikai vágyai mellett".[18]

A népi tömegek szellemi felszabadulása ekkor még a jövő titka; a nemesség költője, Berzsenyi élete vége felé ugyan földbirtokpolitikai reformokon gondolkodott és Széchenyi rendszerében a jobbágy fölszabadítása erkölcsi követelmény volt, a nép művészi képességeinek fölszínrekerüléséhez nem termett alkalom. Akikben tehetség volt, azokat külföldre hajtotta a becsvágy, nem utolsósorban a társadalmi érvényesülés vágya. A közszükségletnek megfelően mint érmészek mentek külföldre plasztikusaink, így a körmöci Donner Ignác, a nagyszombati Stuckhart Ferenc Bécsbe, a pozsonyi Fürst Móric az Egyesült Államokba, a Wiener-testvérek Bruxellesbe jutottak.[19] E helyzet következményeképp-

[16] Dr. Veress Endre: I. m. Gróf Gyulay 1844 február 12.-i naplójából.
[17] Az Ország Tükre. 1864 aug. 11.
[18] Lyka Károly: I. m.
[19] Lyka Károly: Az érem és plakettművészet stilusa. Művészet. 1919.

pen komoly veszteség érte hazánkat a szepesolaszii Böhm József Dániel személyében,[20] aki nemcsak kíváló vésnök volt, de finomlelkű műértő is, Henszlmann és Pulszky bécsi éveinek művészi nevelője; veszteséglistánkon közvetlenül Markó és Brocky mellett a helye. Az itthonmaradottakra kemény sors várt, de egyéni küzdelmükkel közvetve a magyar művészet egészén munkálkodtak. Társadalmi és anyagi helyzetük nem állt arányban szándékaik nemességével. Még Alexy is, aki pedig Bécsben oly lendületesen kezdte pályáját, nálunk fokozatosan másodrendűvé kopott,[21] a társadalom még nem volt megszervezve ahhoz, hogy teljes sikereket tudjon nyujtani. Faragó József tanulóéveit teljesen az adakozó embereknek köszönheti, akik aggódással figyelték művészi fejlődését, mikor pedig Ujbányának hálából, amiért ez a város gyermekkorában mint talált gyermeket istápolta, egy Szent Háromság szobrot készített, a városi tanács díszpolgárrá választotta, a mű beszentelését pedig báró Rudnyánszky József besztercebányai püspök végezte. A szobor mellékalakjai Szt. István, Szt. László, Mária és Szt. Ilona voltak. Az egyik nőalakot szíveválasztottjáról mintázta, de mikor ezt az újbányai hölgyet feleségül kérte, az Faragó származására utalva kikosarazta.[22] Ugyanabban a városban magasztalták, mint a nemzeti művészet egyik reménységét és elutasították mint a nép fiát. A külföldi sikerek útját járó, aradi Guttmann Jakab Párisban a francia szinpad királynőjébe, Rachelbe szeretett bele; a visszautasítás a jövevénynek is szólt, amitől Guttmann megtébolyodott.[23] A kultúrális szerep még nem tudta legyőzni a társadalmi előítéleteket. Erkölcsi siker, mondjuk inkább: sajtósiker még kijutott ezeknek az úttörőknek, anyagi sikert a nemzeti lelkesedés már nem tudott biztosítani s ezzel együttjárt a társadalmi elesettség. Dosnyay Károly festő-szobrászt, mint nagy ígéretet, a negyvenes évek elején szárnyra kapta hír, később éhenhalt.[24] A társadalmi

[20] W. Engelmann: Josef Daniel Böhm. Mitteilungen der oest. Gessellschaft für Münz- und Medaillenkunde. 1912.
Lyka Károly: A táblabíró-világ művészete.
Huszár—Procopius: Die Medaillen- und Plakettenkunst in Ungarn. Budapest, 1933.
[21] Kósa János: I. m.
[22] Farkasfalvi Imre: Faragó József. Honderü. 1847.
[23] Naményi Lajos: Egy elfelejtett magyar szobrász.
[24] Szendrei—Szentiványi: I. m. 395. l.

elismerés életfeltételt jelenthetett, rang mellé kenyeret, ez az alúlról jövők vágya, de hozzátartozik osztályra való tekintet nélkül a művészi méltósághoz. Véglegesen elérni csak egy szobrásznak sikerült, annak is csak az ötvenes években; ez a szobrász Uhrl volt, az elkeseredett törtető, aki a szabadságharc idején hazafias jelvényekből élt, az elnyomás alatt pedig Bécsnek tett titkos szolgálataiért a politechnikum tanárának nevezték ki.[25] Nehéz út volt a társadalmi emelkedés, ha csak így sikerült. A jellemesek áldozata azonban nem volt hiábavaló, szerepvállalásukért az elkövetkezendő nemzedékek nyertek ellenszolgáltatást. A társadalmi átalakulás nem mehet végbe fájdalmas megrázkódtatások nélkül.

nye, melyet magával visz, magán fejleszt az építészet, nagy kezdőkorszakok vezető, irányító művészete",[2] viszont ezzel a két műfaj kapcsolatának a veszélyeit is meghatározta. A plasztika számára alárendeltséget, könnyen műfaji szolgaságot jelent ez a kapcsolat, egészen kíváló mesterek hiányában díszítő alkalmazkodást. Ilyen elfoglaltság mellett a szobrászok nem gondolhattak önálló, művészi-igényű munkák elkészítésére, képzeletük eredetisége, találékonysága nem bontakozhatott ki, kezdeményező erejük fejletlen maradt s nem volt alkalmuk a stílus és műfaj adottságait teljesen kihasználni. Az építészet indítást adhatott a szobrászatnak, de irányítást a fejlődéshez már nem, mert e fejletlen tehetségűek számára csak munkalehetőség volt és nem ihletés; föllendítette a szórványosan és rejtve élő plasztikai gyakorlatot, de

A művészet és a művészek társadalmi elhelyezkedésének fejlődéstörténeti lassúsága az esztétikai kibontakozást is megnehezítette. Ami e korszakra a főúri mecénás művészetből az egyéni rendeléseknél megmaradt, az inkább a megbízók társadalmi fölénye volt, amely általában kiszolgálóinak tekintette a művészeket, a polgári izlés pedig nehezen különböztette még meg művészi szükségleteit az életszükségletektől, a festőket és szobrászokat iparosaitól. A nehézségekhez hozzájárult a művészek tisztázatlan társadalmi helyzete, a szobrászoknál külön a műfaji kötöttség. „Igy voltaképpen megszünt a határvonal, amely a szobrászt a kőfaragótól elválasztja" — írta Lyka Károly,[1] ami szobrászatunk művészi alakulásának súlyos hátráltatója, a széptani értékelés elé pedig bonyolult gátakat emel. Hozzájárult ehhez a plasztikának az új stílusáramlatban elfoglalt szerepe, az építészet túlsúlya a klasszicizmusban. Igaz ugyan, amit e kor szobrászatának egyik kutatója írt, hogy „minden új, nagy korszakindításra jellemző a festészettel szemben a szobrászat elő-

[25] Hozzátartozik az igazsághoz, hogy leánya, Uhrl Józsa, „Nemzeti törekvéseink a képzőművészetek előmozdítása ügyében" címmel egy nemes tanulmányt írt Pozsonyban, 1887-ben.

Schoen Arnold: A budapesti Központi Városháza. Budapest székesfőváros várostörténeti monográfiái. 1930.

[1] Lyka Károly: A táblabíró-világ művészete.

lekötötte. Igy történt, hogy az építések körül megakadt a szobrászat fejlődése, nagy előretörését egy önálló elmének, Ferenczynek köszönhette, akinek nem volt köze a korabeli építészethez. Az ő kísérlete mellett pedig a festészet lépett az előtérbe és a társadalmi hódítást ez a műfaj végezte el, mert igaz ugyan az építészet fejlődéstörténeti jelentőségéről szóló tétel fejlett művészeti körülmények között, viszont nálunk, „e művészetére nézve még parlag hazában“[3] akkor nemcsak egy korszakot kellett elindítani, hanem magát a művészetet. Erre pedig a festészet szociális lehetőségeinél fogva alkalmasabb.

A szobrászat szoros kapcsolatai az építészethez méginkább növelték a műfaj művészi fejlődésének akadályait, a szobrász e feladatoknál kőfaragó maradt, széptani igényről e díszítő munkákkal szemben beszélni se lehet, pedig e kor plasztikusait nagyon igénybe vették az ilyen megbízatások. Ezen a területen fejlődésre nem nagyon volt lehetőség. Maurer János például a század elején mint stukkátor a miniszterelnökségi palota díszeit készítette, majd a belvárosi plébánia templom négy oszlopát mint műmárványozó díszítette, de nagy gyakorlata se tudta művésszé nevelni.[4] A har-

[2] Marczievicz Erzsébet: A pesti Ferenciek-terének kútpályázata.

[3] Fáy András kifejezése.

[4] Dr. Schoen Arnold. Ki a miniszterelnöki palota külső reliefjeinek szobrásza. Történetírás. 1938.

mincas években résztvett a budapest-józsefvárosi plébániatemplom főoltár-pályázatán mint önálló tervező, végeredményebn a győztes Hild József-tervnek lett márványozója és díszítője.[5] Mint önálló mester még egyszer megpróbálja a régi Pollák-féle vigadó külső- és belső plasztikai díszítésével, de kivitelre itt se méltatják. Mit lehet várni művészileg az olyan munkától, amilyet Salm Lipót szobrász végzett ugyancsak a józsefvárosi templomban, mikor szobrászi rangját (mert hiszen a pesti címjegyzékek szerint már az apja is ezt a polgári foglalkozást űzte[6]) huszonnégy pilaszterfő kifaragására használja? Ugyanebben a templomban hasonlóan egyszerű feladatokat végeztek Mayer Mihály, Feszl Mihály, a tornyot pedig Kronberger János csinálta. Már önállóbb munkára vállalkozott ugyanitt Dunaiszky Lőrinc, aki a homlokzat orompárkányának a közepére egy Szt. József szobrot készített és Bauer Mihály, aki a szentségház angyalait és az oltár jelképes nemtőit mintázta. Feszl József is könnyen vállalt alacsonyabbrendű faragó munkát, a Redoute-on és a Városházán dolgozott, utóbb az Üllői-úti kaszárnya díszeit faragta, a Ferenciek-teri Najádkútból pedig csak a talapzat jutott neki.[7] Az építészeti kerekplasztika már előkelőbb megbízás, Bauer Mihály már egyebütt is bebizonyította, hogy alkalmas a művészibb feladatok elvégzésére, így a Nagy Kristóf és a Városháza öt oromszobra, viszont ő is hajlott az egyszerűbb munkákra, amikor a városi címert faragta ki és megpályázta — ő is eredménytelenül — a vigadói díszítést. Művészi szándék nem nemesítette ezt a tevékenységet, nagyrészt a kézművesség színvonalán mozgott. Uhrl Ferenc anyagi becsvágya például válogatás nélkül minden munkára vállalkozott; hogyan alakulhatott volna ki benne művészi igény, mikor egyetlen célja csak az volt, hogy megrendeléshez jusson. Pedig bizonyos mértékű mintázó készség volt benne, bizonyítják városházi oromszobrai és a Ludoviceum huszonkét medaillon-portréja közül néhány. Viszont, hogy mennyi volt benne a művészi hivatásérzet, gyászosan mutatja az, ahogyan megbízásait kapta, nem a pályázatokon

[5] Dr. Schoen Arnold. A budapest-józsefvárosi róm. kath. plébániatemplom. Történetírás. 1938.
[6] Adresskalender der Königlichen Frey-Stadt Pest. 1805.
[7] Adatok művészetünk történetéhez. Művészet. 1902. 148. l.

való kitünésével, hanem, mert az árlejtéseken a legolcsóbb ajánlatot mindig ő nyujtotta be. A Ferenciek terének kútpályázatán Dunaiszky Lőrinc tervét érdemesítették kivitelre, anyagi okok miatt azonban Uhrl készítette el.[8] Pollák Mihály Ferenczyvel tárgyalt a Ludoviceum kápolnájába helyezendő feszület elkészítéséről, Uhrl ezer forinttal kevesebbért megcsinálta, a régi vigadó pályázatát pedig négy pályázó közül mint a legolcsóbb ajánlattevő nyerte meg.[9] Ezek a példák a művészi szellem hiányára utalnak, arra, hogy a szobrászatot ezek az emberek maguk is mesterségnek tekintették, anyagi lehetőségnek, s így a kézügyesség, a művesség körein nem emelkedtek fölül. Jellemző a plasztikai érzék hiányára, hogy a Ferenciek tere kút-pályázatának, amely pályázat a kút természete szerint elsősorban plasztikai feladat, hét résztvevője közül három építész volt és az egyik rajztanár. Szobrászatunk világa nagyon lassan erősödött, művészi követelmények csak ritkán mutatkoztak a műfajjal szemben, a gyakorlati életben pedig egyáltalán nem. A közmunkáknál alkalmazott plasztikai közreműködésről csak erősen kifogásoló véleményt mondhat a tudomány. Az egri főszékesegyház monografusa ezt írta: „A templom hajóinak domborművei úgy szerkesztésük, mint anatómiai tudásukat, kivitelezésüket és avult formalizmusukat tekintve, szerényebb mester kezét tételezik fel. Feltételezhető, hogy ezeket a domborműveket Casagrande felügyelete alatt dolgozó tanítványok készítették".[10] Ezzel Bauer Ignác, Molnár Mihály, Faragó József magyar szobrászokról is súlyos bírálatot mondott a szerző. Casagrande esztergomi műhelyének tizenegy magyarja közül pedig egynek se jutott még egyszerűbb plasztikai munka is, csupán építészeti tagozatokon munkálkodtak, hiszen a műhelyen kívüli, önállóan szerződő Bauer Mihálynak is csak a pillérek korintusi oszlopfői jutottak.[11] Nehéz sorsa ez szobrászatunknak, hogy más híján ezt is számon kell tartani.

A külön utakat járó szobrásznak is sok kézművesi nehezéket kellett lerázni magáról, ha művész akart lenni. Ez a

[8] Marczevicz Erzsébet: I. m.
[9] Schoen Arnold: A budapesti Központi Városháza.
[10] Voit Pál: Az egri főszékesegyház.
[11] Lyka Károly: I. m.

MDK

Kauser ötvös család

egyik őse 1751-ben nyer polgárjogot Pesten

Pogány Ö.G: M. szobrászat a 19. sz. első felében
Bp. 1939. 72 l.

KAUSER, épitész

Ybl állandóan kapcsolatban állt az európai épitészet egészének kérdéseivel, de ő és számos társa a nemzet művészeti hangulatának engedve, ragaszkodtak a romantika elsődleges formáihoz a polgári lakóházak épitésénél.
240.old

TÖRÖK LÁSZLÓ: A szegedi eklektika 227.old

A MÓRA FERENC MUZEUM ÉVKÖNYVE, 1964-65, 1. Szeged, 1966

MDK

Kauser építész

Bierbauer: A palatinus stilus viszonya az aurópai klasszicizmushoz. MMÉEKözl havi füz. 1925, ápr. 39 l.

MDK

Kauser, épitész

Ybl-el / Hild-féle terv/továbbfolytatója

a Szent-István bazilika épitésének.

Cikk a magyar épitészet kialakulásáról.
MMKE Közl. havi füzetei. 1925. II.évf. 4-6 sz.
37-41.l.

KDK

Kauser épitész

Darvas István dr. cikke. Uj Élet. 1948. aug. 5. 12. l.

MDK

Kauser

A Nemzeti Szalonban a IV.ker.realiskola rendezett kiállitáson szerepel,mint az iskola egykori tanulója.

Lyka Károly: A IV.ker.real művészgyerekei.

Uj Idők,1932.43.sz.

M.D.K.

Kauser

építész dinasztia

nevét emliti a szerző, akik körül egy periódusban – a XIX. sz. második felében – 7 ember is épit Budapesten.

Vörös Károly: Egy világváros születése II.

BUDAPEST, 1968. VI.évf. 8. sz. 18. old.

GALÉRIA '13 SOROKSÁR (XXIII., Hősök tere 13.) Rátkay Endre festőművész kiállítása.

GRAND CASINO (V., Deák F. u. 13.) Véghseő Klára festőművész kiállítása.

HADTÖRTÉNETI MÚZEUM (I., Tóth Árpád sétány 40.) Katonák, várak, fegyverek. A Magyar Királyi Honvédség 1922–45. Hadifogság... Tizenhárom nap... 1956. október 23.–november 4. Hazatért gyűjtemények. „Fényesebb a láncnál a kard". „Hegyivadász vagyok a Kárpátokban fent...". Kard és koszorú – Ezer év katonai jelképei. Mérnöki tudomány a haderőben – 80 éves a Haditechnikai Intézet.

INDONÉZ GALÉRIA (VII., Rottenbiller u. 5.) Yogjakartai textilfestők batikkép kiállítása.

IPARMŰVÉSZETI MÚZEUM (IX., Üllői út 33–37.) Művészet és mesterség. Szecesszió, a XX. század hajnala. A Gödöllői Művésztelep centenáriumának alkalmából rendezett A művészetek szintézise – Az otthontól a monumentális terekig című kiállítás. A kézművesség az ezredfordulón című pályázat anyagának kiállítása. Párizsi anziksz anno 1900 – Képeslapok és dokumentumok a világkiállításról.

KARINTHY SZALON (XI., Karinthy F. út 22.) Hargitai Dávid fotográfus Budapart című kiállítása.

K.A.S. GALÉRIA (V., Váci u. 36.) Visszhangok – Kréher Péter plasztikái.

KASSÁK MÚZEUM (III., Fő tér 1.) Kassák Lajos irodalmi, képzőművészeti munkássága. Braun András, Berhidi Mária, Klimó Károly, Körösényi Tamás, Szilágyi Lenke és Szirtes János kiállítása.

KEMPINSKI GALÉRIA (V., Erzsébet tér 7–8.) Műhely 2001 – a Magyar Grafikusművészek Szövetsége és a Magyar Grafikáért Alapítvány kiállítása.

KISCELLI MÚZEUM, FŐVÁROSI KÉPTÁR (III., Kiscelli u. 108.) Válogatás a Fővárosi Képtár XX. századi gyűjteményéből. Nyomdák és újságok Buda(-) Pesten. Emlékek Pest-Budáról, XVIII–XIX. század. Barokk szoborcsarnok. A múzeum 10-ig ingyenesen látogatható.

KNOLL GALÉRIA (VI., Liszt Ferenc tér 10.) An artist who does not speak English is not an artist – kortárs nemzetközi csoportos kiállítás.

KORTÁRS MŰVÉSZETI MÚZEUM – LUDWIG MÚZEUM (I., Szent György tér 2.) Köves Éva újabb munkái. Projekt terem: Hersko Judit: Men With Glass Bodies.

KÖZLEKEDÉSI MÚZEUM (XIV., Városligeti krt. 11.) 100 éve és ma. A gumiabroncs története a biciklitől az űrsiklóig. Még szebb, mint az eredeti – a modellépítés esztétikája és technikája. A hagyar állami hajózás. A magyar vasút másfél évszázada. A budapesti közlekedés kezdetei. A közúti közlekedés története. Új gyűjteményes kiállítás: vasútmodellek, részvények, érmék, plakettek. Repüléstörténeti és űrhajózási állandó kiállítás (Petőfi Csarnok).

LENGYEL INTÉZET (VI., Nagymező u. 15.) Zbigniew és Maciej Kosycarz Egy mindennapi város, Gdansk egy apa és fia objektívjében című fotókiállítása.

MAGYAR FOTOGRÁFUSOK HÁZA (VI., Nagymező u. 20.) Féner Tamás Rokonaim, barátaim és üzletfeleim című kiállítása. Kotvics Katalin Fény-Jel című kiállítása.

MAGYAR MEZŐGAZDASÁGI MÚZEUM (XIV., Városliget, Széchenyi-sziget, Vajdahunyad vára) Az állatok háziasítása. A honfoglaló magyarok háziállatai. Sertéstenyésztés. Hagyományos szarvasmarhatartás. Kisállattenyésztés. Eke és szántás. Kertészet. Élet egy középkori faluban. A növények országából. Erdészet. Természeti értékeink, természetvédelem. Vadgazdálkodás és vadászat. Halászat. Szőlészet-borászat. A mezőgazdaság államiságunk 1000 éve alatt. Mi, az év bortermelői.

MAGYAR NEMZETI GALÉRIA (Budavári Palota C épület) Középkori és reneszánsz kőtár. Gótikus faszobrok és táblaképek. Késő gótikus szárnyas oltárok. Reneszánsz és barokk művészet. Munkácsy Mihály és Paál László művészete. XIX. és XX. századi festészet és szobrászat. Habsburg nádori kripta. Járatlan utakon – fotográfiák az ezeréves Magyarországról.

MAGYAR TERMÉSZETTUDOMÁNYI MÚZEUM (VIII., Ludovika tér 6.) Ember és természet Magyarországon – történeti ökológiai kiállítás. Nem hervadó virágoskert – bemutató az ásványtár kincseiből. Természetbúvár-terem. Halász Iván vadászati kiállítás. Kiállítás a kiállítóról – tények és hangulatok a Magyar Természettudományi Múzeum történetéből. Aki a világot szereti – a Kárpát-medence természeti kincsei. Rab-Kovács Éva festőművész kiállítása.

MILLENNIUMI SZALON (XIV., Olof Palme sétány 1.) A K. Basovsky Házhoz tartozó művészek kiállítása.

MIRO FOTÓGALÉRIA (VI., Teréz krt. 11–13.) Herman Bertiau fotóművész és Sylvie Nys munkatárs Brüsszeli intim című kiállítása.

MŰCSARNOK (XIV., Dózsa Gy. út 37.) Nádler István kiállítása.

MŰVÉSZETBARÁTOK GALÉRIÁJA (VII., István u. 42.) Fülöp Lajos festőművész kiállítása.

NAGY BALOGH JÁNOS KIÁLLÍTÓTEREM Időképek – Millenniumi kiállítás. Szent idő a torlódó időben.

NYITOTT MŰHELY GALÉRIA (XII., Ráth György u. 4.) Hübner Teodóra tervezőgrafikai munkái.

NYITOTT MŰTEREM – III. SZÁMÚ GONDOZÁSI KÖZPONT (VII., Dózsa Gy. út 46.) Ghyczy György képzőművész Kapuk című kiállítása.

ORSZÁGOS MŰEMLÉKVÉDELMI HIVATAL (I., Táncsics M. u. 1.) A pavilonépítészet a XIX–XX. században – a Magyar Építészeti Múzeum és a Lemberg és Budapest hadikiállításai 1926–1918. A Medgyaszay-Benkó István Emlékmúzeum anyagaiból rendezett kiállítás.

ORSZÁGOS MŰSZAKI MÚZEUM ÖNTŐDEI MÚZEUMA (II., Bem József u. 20.) Ganz Ábrahám-emlékkiállítás. A Kárpát-medence 1000 vas-, acél- és fémöntészetének története. A XIX. századi magyar öntöttvasművesség. Vasöntészeti emlékek a múlt század végéről. 30 éves az Öntődei Múzeum. A Magyarországi kovácsmíves Céh kiállítása.

PESTSZENTIMRE TÖRTÉNETE (XVIII., Nemes u. 16.) Állandó kiállítás a Széky Társaság dokumentumaiból, Ilku János fotóművész képeiből.

SOROKSÁRI HELYTÖRTÉNETI GYŰJTEMÉNY (XXIII., Szitás u. 105.) Életmód- és ipartörténet, műhelyek, élővilág, sírkert. Rátkay Endre festőművész kiállítása.

SZENTENDREI RÉGI MŰVÉSZTELEPI GALÉRIA (Bogdányi u. 51.) Kovács Lola festőművész kiállítása.

SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM (XIV., Dózsa György út 41.) Egyiptomi kiállítás. Antik gyűjtemény. Régi Képtár. XIX–XX. századi gyűjtemény. Barokk csarnok: XVII. századi olasz festmények. Gipszmásolatok. Gótikus szobrok kiállítása. Rozsda Endre grafikái.

SZINYEI SZALON (VI., Szinyei u. 2.) Molnár László festőművész Veronika kendője című kiállítása.

TESTNEVELÉSI ÉS SPORTMÚZEUM (XIV., Dózsa György út 3.) Focivilág Magyarországon.

TORONY GALÉRIA (Margit-sziget, víztorony) Csoma Gábor festőművész kiállítása.

TEXTIL MÚZEUM (III., Lajos u. 136–138.) A textilnyomás története. Babatár – ruhatár.

ÚJPEST GALÉRIA (IV., Árpád út 66.) Csebi Pogány István Képzőművészeti Kör. Gál Magdolna festőművész kiállítása.

XO GALÉRIA (I., Várfok u. 14.) Francoise Gilot és Rozsda Endre kiállítása.

VÁRFOK GALÉRIA (I., Várfok u. 14.) Francoise Gilot és Rozsda Endre kiállítása.

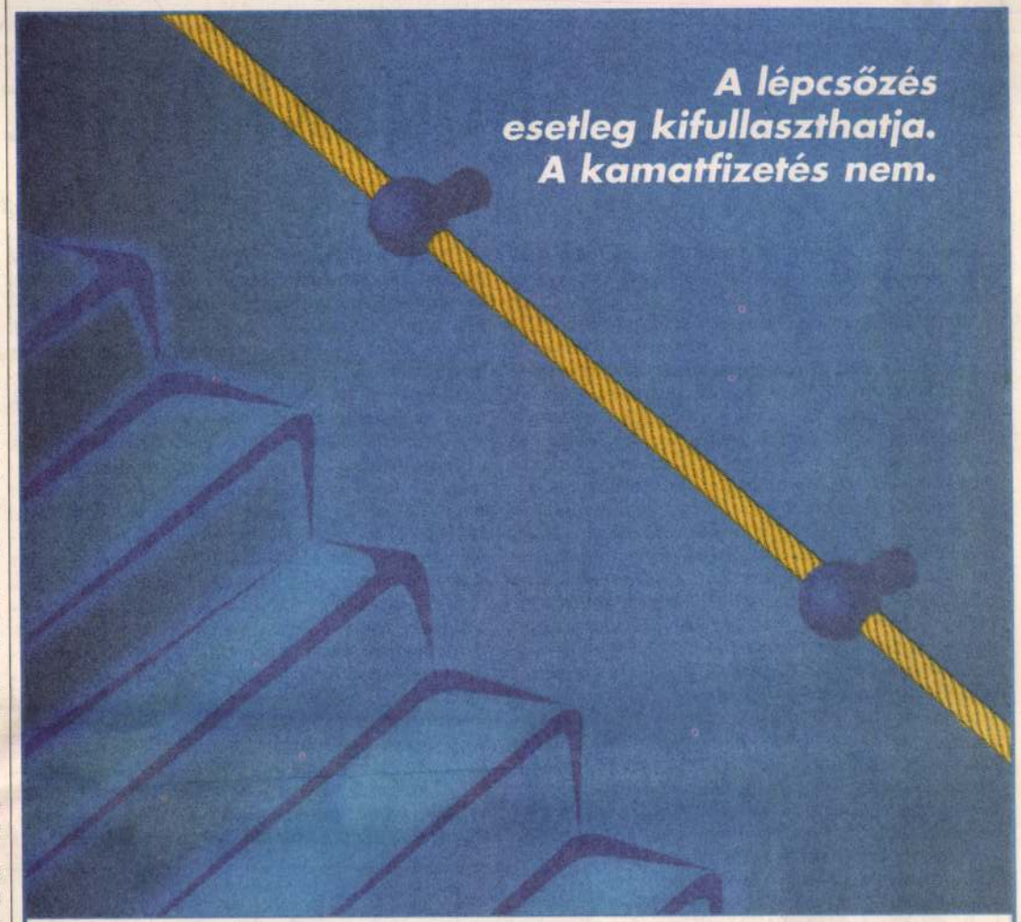

A Volksbank új lakáshiteleivel kényelmesen, megerőltetés nélkül megvalósítja lakásterveit. A kedvező díjcsomagoknak köszönhetően nem szédül bele a kamatba, és sóhajtozni sem a törlesztőrészletek befizetésekor fog, hanem legfeljebb akkor, amikor új lakása lépcsőjén épp felfelé tart. A Volksbankkal Ön is otthonra talál.

A lakáshitel előnyei:
- rendkívül vonzó kamatozás;
- nincs éves kezelési költség;
- nincs hitelbírálati díj;
- gyorsított hitelbírálati lehetőség;
- az adóstársak (házastársak) együttes jövedelmét vizsgáljuk;
- akár 70%-ig finanszírozzuk (30% saját erő).

Egyéb lakás célú támogatásért, kölcsönért is forduljon hozzánk bizalommal.
A Magyarországi Volksbank Rt. valamennyi fiókja szívesen rendelkezésére áll.
Részletes információért hívja a Volksbank 06 40 41-42-43-as kékszámát,
reggel 8.00 és délután 16.30 között!

VOLKSBANK
Hungary
A bizalom kötelez.

www.volksbank.hu

Fogakkal jöttem a világra

Kauser Lipót visszaemlékezései (1. rész)

A legrégibb emlékem az, hogy 1882. évi június 8-án, Úrnapján születtem. Erről a tényről természetesen csak hallomásból nyertem tudomást. Elsősorban Édesanyám: Kauser Gyulának (1855–1920), az apámnak felesége, született Kölber Lujza (1860–1900) közölte velem ezt a reám nézve sorsdöntő tényt. Sorsdöntőnek nevezem, mert ez lesz a halálom oka, mivel ha meg nem születtem volna: meg se halhatnék. Másodsorban: a Sarolta néni mondotta nekem, hogy én születtem. Nagyon szerettem Édesanyámat meg a Sarolta nénit, és hát elhittem nekik. Akiket szeretünk, azoknak hiszünk. A Sarolta néni az Édesanyám nőtestvére volt, Kauser Jánosnak, az Édesapám bátyjának felesége. Az anyai nagyapámnak: Kölber Fülöpnek (1816– 1902) leányai voltak Édesanyámmal és még nyolc testvérük volt. Azt is hallottam, hogy ágyúdörgés közepette születtem. Akkoriban az volt a szokás, I. Ferenc Józsefnek, Ausztria császárának és Magyarország apostoli királyának egyszer s mindenkorra szóló parancsára, hogy a nagyobb katonai helyőrségekben, amelyekben tüzérség is állomásozott, Úrnapján reggel hat órakor százegy ágyúlövéssel üdvözölje a hadsereg az ünnepet. Egyébként csak a koronahercegnek, a király legidősebb fiának születését hirdette százegy ágyúlövés. Na, ez az úrnapi ágyúdörgés, amely születésemkor bömbölt a Gellérthegy citadellájáról, olyan ómenféle előjel volt, mert az ágyúzás későbbi életem folyamán elég jelentős szerepet játszott. Még van egy említésre méltó dolog a születésemmel kapcsolatban. Fogakkal jöttem a világra. Két fogacskával az alsó állkapocsban. Szoptatós dajkámnak – az első nőnek, akivel intimebb viszonylatba kerültem – hálátlanul fájdalmat, de legalábbis is kellemetlenséget okoztam azzal, hogy megharaptam az engem tápláló keblét. Ezek a fogak azonban lazulni kezdtek, és a háziorvosunk egy pincettával kihúzta őket. Így hát már nyolcnapos koromban húztak nekem először fogat. Ettől az időbeli rekordtól eltekintve: nem sokra vittem. Mikor születtem, két fogam volt és ma, hetvenéves koromban sincsen több, mint ugyancsak két fogam. Ez nem haladás. Na, még egy eseményt kell említenem, ami születésem idejével egybeesett. Akkor jelent meg az égen egy nagy és híres üstökös, amely az 1882-es üstökös elnevezéssel szerepel a csillagászati évkönyvekben. Szerénységem tiltja azt hinni, hogy ennek az előkelő égitestnek megjelenése a naprendszerben bármiféle összefüggésben lett légyen a születésemmel. Alighanem éppen olyan kevéssé szólt nekem, mint ahogyan a Gellérthegyen a százegy ágyúlövés sem az én tiszteletemre dördült el. Egyszerűen csak találkoztunk az üstökössel, anélkül, hogy egymásnak rendez vous-t adtunk volna.

Körülbelül három-négy éves koromig tudok visszaemlékezni. Arra egészen határozottan emlékszem, hogy hároméves koromban a nyomtatott nagybetűkkel írt szavakat el tudtam olvasni. Ezt a következőkből állapítottam meg. Egy szép délelőttön apám elvitt sétakocsikázni. Bérkocsin, mert apámnak nem volt fogata, mint több más családbelinek, így többek között a már említett nagybátyámnak: Kauser Jánosnak, a Muki bácsinak. A Városligetben akkor nagy kiállítás volt, jókora terület bekerítve, és a kapubejárat fölött öles betűkkel a fölírás, hogy: Országos Iparkiállítás. Én ezt meglátva, hangosan elolvastam. Mikor hazaértünk, apám lelkendezve mondta Édesanyámnak: Te Lujza, ez a gyerek olvasni tud! Ki tanította erre? A dadám is jelen volt és hozzászólt a dologhoz: há, má, honne tunna, kérem, hiszen ez a gyerek táltos. Aki foggal születik: az táltos. Mifelénk azt tartják! Az országos kiállítás 1885-ben volt, és ebből a tényből állapítottam meg, hogy akkor – 1882-ben születvén – hároméves voltam, és a nyomtatott betűket, mint ez a családi körben nagy feltűnést keltő és nekem emlékezetes esemény is mutatja: el tudtam olvasni. Hát persze: úgy tanultam meg olvasni, mint minden kisgyermek. Rámutattam a kis ujjammal például az újság címfeliratában – a Budapesti Hírlapot járatta az apám – valamelyik betűre és megkérdeztem, hogy: ez mi? Megmondták, és én megjegyeztem. Ugyanígy az utcán séta közben a falra ragasztott plakátokon, meg a boltok cégfeliratain végeztem búvárkodásomat, és hamarosan tudtam olvasni. Csakhogy amíg a gyermekek nagy többségénél, nevezetesen azoknál, akik rendszeres taníttatás nélkül – amint mondani szokás: „maguktól" – tanulnak meg olvasni, ez jóval később, az ötödik, hatodik életévükben következik be, addig ez nálam jóval előbb, túlságosan korán történt. Édesanyám büszke volt erre a tudományomra, no meg a dada is, szinte mutogattak, mint valami csodagyereket a vendégeknek. No, meg még a dadáról mondok el egy jellemző vonást. A szüleim koronként színházba mentek, amikor is házon kívül vacsoráztak, többnyire valamely „hotel" éttermében, amilyen a Hungaria, az Angol Királynő vagy a Pannónia volt akkoriban. De megtörtént, hogy vacsorára voltak hivatalosak, amit, ha nagyobb szabású volt, soirée-nek neveztek annak idején. Ilyenkor hazatérve bekukkantottak a gyermekszobába és átvették a dada halk szavú jelentését a gyermekek hogylétéről. Előfordult, hogy az egyik vagy másik gyerek estefelé, lefektetés idején, ami legkésőbb este 8-kor volt, húzódozott, bágyadt volt, nem volt étvágya, egyszóval okot adott arra az aggodalomra, hogy talán beteg. Ilyenkor az apám az éjszakai hazatéréskor megkérdezte a dadát: „Mondja, nincsen ennek a gyereknek láza, forrósága?" A dada kétes esetekben a következőleg válaszolt: „Nem éppen mintha, de anélkül sincsen!" Ez a fogalmazás jól megmutatja a magyar parasztnak meggondoló és megfontoló óvatosságát a véleményének nyilvánításában. A dada mondása valóságos szállóigévé lett az egész nagy családban és annak baráti körében. Így például, ha valamely ismert hölgy viselkedésével gyanúokot szolgáltatván abban a tekintetben, hogy erkölcsileg nem felel meg a kívánalmaknak, de pozitív bizonyíték nem lévén, fölmerült a kérdés, hogy vajon nem kikapós-e, nem hűtlenkedik-e? – azt mondották: nem éppen mintha, de anélkül sincsen.

A főváros történetében jelentős szerepet játszó Kauser család a XVIII. század közepén telepedett meg Pesten. Az eredetileg is kőfaragó és építész famíla jó kétszáz évig tevékeny alakítója volt Budapest városképének, vagyis sok lakóházat, középületet terveztek és építettek fel. A XIX. században tevékenykedő építészdinasztia alapítója Kauser János volt, kinek testvére, Lipót és fiai, József és Gyula szintén az építőmesterséget választották. Közülük Kauser József volt a legismertebb, akinek főműve a bazilika belső kialakítása volt. A Kauser család házasságok révén hamar rokonságba került a híres kocsigyártó Kölber nemzetséggel. A két család sorsa, az egymást váltó nemzedékeken keresztül nemcsak egymással, hanem Budapest történetével is összefonódott. Erről kapunk hiteles és élményszerű képet a család egy kései, XX. századi leszármazottja, Kauser Lipót (1882–1962) jogászprofesszor által az 1950-es évek elején írt visszaemlékezésből. A visszaemlékezés lapjain egy száz évvel ezelőtt játszódó családtörténet bontakozik ki, amely, ha nem is mérhető Thomas Mann-i mércével, de olvasmánynak élvezetes és tanulságos. A képen középen Kauser János, a visszaemlékező Lipót nagyapja. (A visszaemlékezésből Fodor Béla válogatásában közlünk részleteket.)

Nsz 2001. július 3. 72

DOKUMENTUM

Ültem a hintóban két őrangyalom között

Kauser Lipót visszaemlékezései – 2. rész

Kisgyermekkorában lidérces álmok gyötörték a visszaemlékezés íróját. Félt a sötétben és az 1880-as években a budapesti lakóházakban még nem volt villanyvilágítás, amely enyhített volna félelmén. Pár év múlva is csak az olyan jómódú polgárok engedhették meg maguknak az elektromosság luxusát, mint amilyen az apa, Kauser Gyula építési vállalkozó volt. Természetesen édesanyja és nagynénje kényezteti a szorongó kisfiút: nyaralni, hetente kocsikázni viszik az éppen ekkor nagyvárossá nőtt Budapesten. Felidézve hajdani városnéző kocsikázásaik útvonalát és a régi utcaneveket, a már idős Kauser Lipót elgondolkodott a Budapesten gyakori utcanév-változtatások természetéről. (A visszaemlékezéseket Fodor Béla válogatásában közöljük.)

A Lloyd-palota és környéke az 1890-es években FORRÁS: FSZEK

*Az én túlságosan korai szellemi fejlettségem megnyilatkozásait követően olyan baj mutatkozott nálam, ami igen nagy gondot okozott szüleimnek és a Sarolta néninek. Ez a bajom abban jelentkezett, hogy éjjel rosszat álmodván felriadtam, kétségbeesett rémületemben szívet tépően sikoltoztam, felugorva menekülni igyekeztem és már ébren is a csak gyertyával világított szoba homályos sarkában engem fenyegető és üldöző rémeket láttam. Szüleim és a dada alig tudtak megnyugtatni. Ha akkor már lett volna villanyvilágítás, hát egy kis kézmozdulattal lehetett volna szinte nappali világosságot gerjeszteni, és ez talán használt volna. De villanyvilágítás a lakásban csak úgy tíz év múlva vált lehetségessé. Persze ez a bajom különösen fokozta azt az egyébként is meglévő kényeztetést, féltő gondoskodást, ajnározást és totojgatást, amivel Édesanyám és Sarolta néni engem körülvettek. Ehhez tartozott az is, hogy szép tavaszi meg őszi délutánokon – nyáron ugyanis Kőbányán, majd a Svábhegyen nyaraltunk – a Sarolta néni eljött a fogatán édesanyámért és értem, és kivitt sétakocsikázni. Ekkor kezdett tágulni az én horizontom, nőni az én világom, mert addig jóformán a gyermekszoba falai határolták. Én hát ott ültem a hintóban a két őrangyalom között, és szétnéztem abban az új világban, ami feltárult előttem. Kihajtattunk a Dunához. Ez a nevezetes folyam, amely valamikor – talán Hadrianus előtt – a Római Birodalom egyik határa volt, nem tett rám különösebb benyomást. Ellenben az lekötötte az érdeklődésemet, hogy a túlsó parton, Budán, az emberek milyen kicsinyek. Nem az, hogy kicsinyeknek látszanak, hanem egyszerűen az, hogy: kicsinyek. A tér, a perspektíva, a látszat még nem tartoztak a tudatom tartalmához. Úgy emlékszem, hogy nem is tettem föl a gyermekek folytonos kérdését, hogy: miért?, hanem megelégedtem a saját észleletemmel, hogy az emberek Budán kicsinyek, egyszerűn úgy fogadtam el ezt az észleletet, mint akár azt, hogy a verebek kisebbek, mint a galambok. Na, de gyerünk vissza a Duna-partra, nem várathatjuk a hintót a már türelmetlenül kapáló lovakkal. Hát végighajtattunk a felső parton, a későbbi Korzón, mert akkor még lehetett azon kocsival is járni, és a Lloyd-palota meg a Deák-szobor között jobbra kanyarodtunk a Fürdő utcába. A Lloyd-palotának ma már nyoma sincsen. (A második világháborúban súlyosan megsérült épületet lebontották. – F. B.) A Fürdő utcát, amely nevét onnan nyerte, hogy a Duna felőli egyik sarkán, ott, ahol a Kereskedelmi Bank palotája épült, a Diana fürdő volt, később gróf Tisza István utcának nevezték el, 1945-ben pedig József Attila utcának. Külföldön is előfordul, hogy megváltoztatják az utcaneveket, de sokkal ritkábban, mint nálunk. Londonban a Fleet-street, a Strand, az Old Bond street például százötven vagy kétszáz év előtt is ugyanezt a nevet viselte, és Bécsben a Tuchlauben, a Seilerstätte, a Graben meg a Himmelpfortgasse stb. ugyanezeken a neveken voltak ismeretesek I. Lipót császár korában, mint most. Párisban a nagy forradalom alatt a kivégzendő áldozatokat vivő kordék a Rue St. Honorén döcögtek végig, amely utcát ma is így nevezik. Ugyanígy a Rue Royale-t is, amely megtartotta nevét vagy három köztársaság uralmának idejében is mind a mai napig. Nálunk azonban utcanév-változtatási düh tombol. Azt szokták mondani, hogy ez azért van, mert nekünk nincsen történelmi érzékünk. De lehet, hogy ellenkezőleg: ennek az az oka, hogy nagyon is kifejlett történelmi érzékünk van, amely igen érzékenyen és nyomban reagál a történelmi eseményekre. Így ha egyik-másik budapesti utcának vagy térnek csak tíz-tizenöt vagy húsz éven belüli egymást követő nevét egy akkora kis papírlapra felírná az ember, mint egy fizetőpincér számolócédulája, hát dióhéjban egy kis történelmi monográfiát kapna. Például a Vámház körutat az első világháború alatt V. Mohamed szultán utcának nevezték el, az összeomlás után újból Vámház körút lett, majd Horthy István út, most pedig Tolbuchin körút. *A visszaemlékezés írója itt téved: a Vámház körutat 1915-ben Ferdinánd bolgár cárról nevezték el; a Mehmed szultán út nevet a Múzeum körút kapta. – F. B.* A Körön Hitler nevét is viselte még néhány éve. Az Oktog Mussolini tér is volt nemrégiben. Nagy szíve v annak a nemzetnek, amely ennyi és még ho antagonista történelmi nagyságot képes ilyen g egymásutánban a szívébe zárni.*

Vasárnap 2001 július 10. 30.

Akció érvényessége: 2001. 07. 11-től 07. 24-ig. Amíg a készlet tart.

BUDAPESTEN, XVII. KERÜLETI ÁRUHÁZUNKBAN KIBŐVÍTETT KERTI ÉS ÉPÍTŐANYAG CENTRUMMAL VÁRJUK VÁSÁRLÓINKAT.

BELTÉRI PADLÓLAPOK
33,3 x 33,3 cm
II. osztályú
xx 80561347

899,-/m²

ELEKTROMOS SÖVÉNYNYÍRÓ
400W, 60 cm vágásszélesség,
súlya 3.5 kg
xx 2499031

11990,-

ÜTVEFÚRÓGÉP
420W, 13 mm-es tokmánnyal
xx 100012024

3999,-

KOMBI ÚSZÓMEDENCE
3,6 x 0,9 m, erős fém oldalfallal,
szűrőberendezéssel, létrával
xx 413848

49990,-

499,-

ENERGIATAKARÉKOS KOMPAKT FÉNYCSŐ
2 csöves, E14 - 11W, E27 - 11 ill.15W
xx 70606683, 70606690, 70606676

BUDAPEST XVII. Pesti út 2. Tel.: 256–2768

Azóta sem voltam ilyen nagy úr

Kauser Lipót visszaemlékezései – 3. rész

Amint mondám, a Lloyd-palota és a Deák-szobor között kanyarodtunk a Fürdő utcába, és mert Sarolta néni erősen konzervatív hajlamú volt, többnyire ugyanazt az útvonalat követtük a sétakocsikázásainkon. Ezért én Deák Ferenc szobrát mindig csak hátulról láttam. No, ez nem volt éppen valami műélvezetbeli veszteség, mert ez a Deák-szobor egyike a legesetlenebb szobroknak valamennyi rossz szobor között, amelyekkel Budapest akkoriban éktelenkedett. Megkérdeztem: ki ez a bácsi? Megmondották, hogy: Deák Ferenc! Mire én huncutul mosolyogva azt feleltem vissza, hogy: nem Deák Velenc, hanem: Popó Velenc! Mert mindig csak hátulról láttam a kocsiból. A mamám meg a Sarolta néni sugárzó arccal üdvözölték ezt a derűs megnyilvánulásomat, mint jókedvemnek minden egyéb jelét is, mert féltettek attól, hogy az én éjjeli felriadásaim és hallucinációim talán mélyebben járó bajt jelentenek. Ezentúl persze valahányszor arra hajtottunk, mindig rámutattam a szoborra és felkiáltottam: nini, a popóvelenc! Ez is szállóigévé lett a családi és baráti körben.

A Fürdő utcán át az úgynevezett Sugárútra hajtattunk, amelyet talán éppen akkoriban neveztek el idősebb gróf Andrássy Gyuláról – akit nem szükséges bemutatnom – Andrássy útnak. Ma ez tudtommal Sztálin út. A Városligetbe kiérve Sarolta néni az úgynevezett Vurstliban megállíttatta a kocsit a paprikajancsi-bábszínház előtt, és a hajlongva elősiető „színházdirektornak" három ezüst forintot adott át azzal, hogy tiszteletemre díszelőadást rendezzen. Ez a három, úgynevezett osztrák értékű forint megfelelt a későbbi, az 1892. évi Wekerle-féle valutareform szerinti hat aranykoronának és egy angol font sterling egynegyed része értékének. Ezért már lehetett különösen látványos paprikajancsi-előadást tartani. Hát volt is nagy móka. Egyszerre négy-öt dróton rángatott marionett is ágált a színpadon, hol táncoltak, hol verekedtek, miközben a verkli teljes erővel működött a Donauwalzert és hasonló népszerű darabokat harsogva és sipítozva. Én meg mint egy kis princ, a nyitott hintóból néztem az előadást – a kíséretemtől: az Édesanyámtól, a Sarolta nénitől, meg a kocsistól eltekintve – egymagamban. Azóta sem voltam ilyen nagy úr, mint akkor 4-5 éves koromban. És amikor fölnevettem valamely különösen hatásos mókán, az Édesanyám meg a Sarolta néni örvendező mosollyal néztek össze, hogy hát lám, lám, a gyerek talán mégse kedélybeteg. Előfordult, hogy gyermekek oldalogtak és somfordáltak oda és nyilván szerették volna ágaskodás és a környező fákra fölmászás nélkül kényelmesen nézni a paprikajancsit, és ilyenkor – miután a 6-7 padsorból álló nézőtér minden helye meg volt váltva a három forinttal – a Sarolta néni megengedte, hogy a gyerekek beüljenek a nézőtérre, akik így ingyen, illetve a Sarolta néni költségén élvezhették a produkciót. Ezután a tóparton kiszálltunk a hintóból a hattyúkat etetni. E célból a Sarolta néni óriás sóskifliket vásárolt. Ez a hattyúetetés nekem nagy mulatság volt. Különösen annak örültem, amikor két-három hattyú is nekirontott egy vízbe dobott jókora darab óriáskiflinek, és dulakodtak érte. Volt olyan szelíd hattyú is, amelyik kijött a partra és kézből evett. Az ilyent én nem mertem etetni, mert féltem tőle. Az óriás sóskifliből, de a Városligetben mindenfelé árusított rendes sóskiflit vagy perecet sem szabadott ennem, mert amint őrangyalaim mondották, azt sok mindenki összefogdossa és betegséget szerezhetek.

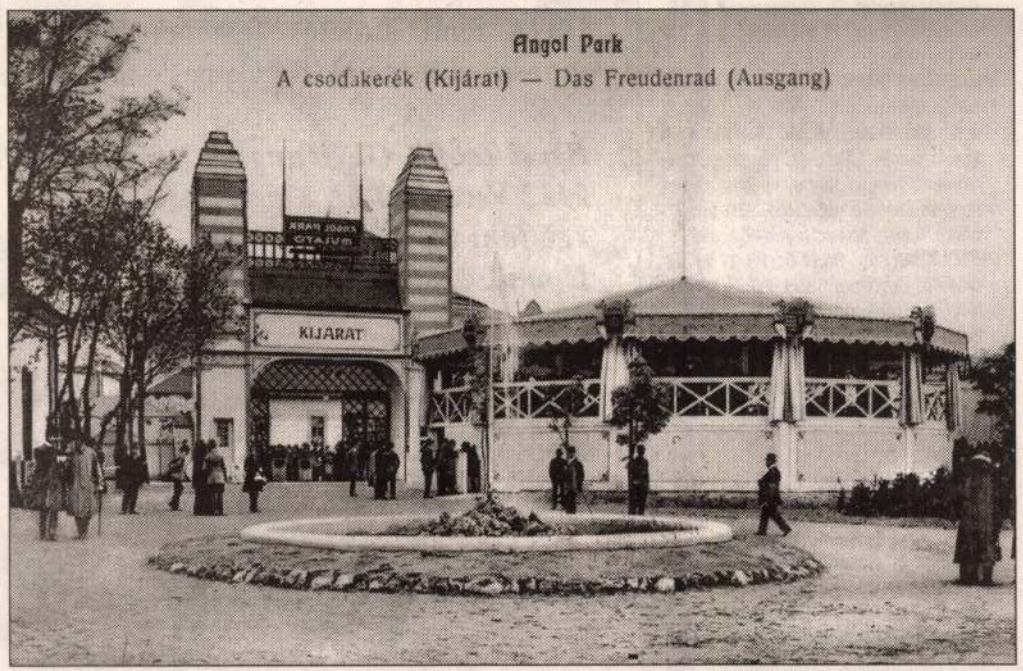

A Vurstli (Angol Park) részlete korabeli képeslapon

FORRÁS: FSZEK BUDAPEST GYŰJTEMÉNY

Előző közleményünkben a kis Lipótot két őrangyala, édesanyja és Sarolta nagynénje sétakocsikázni vitte az 1880-as évek Budapestjén. Megszokott útvonaluk, a Dunapart, a Sugárút, melyet 1885-től Andrássy útnak hívtak (a visszaemlékezés írásakor pedig Sztálin nevét viselte) és a Városliget volt. A Ligetben csak nekik játszottak bábszínházat a mutatványosok, meg a besettenkedő szegényebb sorsú gyermekeknek, de perecet, azt nem ehetett. (A visszaemlékezésből Fodor Béla válogatásában közlünk részleteket.)

NSz 2001 július 17. 30

György (bogo), ifj. Pecek Lakatos András (dob). Vendég: Balássy Betty (ének). 2 rész: David Yengibarian Harmonika Trió, Barcza Horváth József (bőgő), Juhász Gábor (gitár). 18-án 20 órától 1. rész: Tin-Tin Quintet: Juhász Gábor (gitár, ud), Monori András (kaval, szájorgona, trombita), Nyusztay Iván (kanjira, ghatam), Szalai Péter (tabla), Szőke Szabolcs gadulka, sarangi, kalimba). 2. rész: CoolActive Szaxofon Quartet: Pozsár Eszter (alt és szoprán szaxofon, fuvola), Urbán Orsolya (bariton szaxofon, ének), Elek István (tenor szaxofon), Zsemlye Sándor (alt szaxofon). Közreműködik: Frey György (basszusgitár), Nagy János (zongora), Szendőfi Péter (dob).

MÁTYÁS-TEMPLOM (I., Szentháromság tér 2.) 21-én 20 órától Magyar Virtuózok Kamarazenekar, Pérchy Kornélia, Csavlek Etelka, Gregor József (ének), Kovács Endre (orgona), Szenthelyi Miklós (hegedű). Műsoron Vivaldi, Bach, Händel, Mozart, Liszt, Gounod, C. Franck művei.

MILLENÁRIS PARK (II. kerület, Marczibányi tér–Kisrókus u.–Fény u.–Lövőház u. közötti terület) 18-án 21 órától Kis esti komolyzene: Sáry László és Sáry Bánk. 19-én 20 órától Jazz Esték: Pege Quartet. 20-án 19 órától Kőszegi Quartet és Kőszegi Imre tanítványai. 21-én 11 órától Kórusok Napja (gála: 20 órától).

ÓBUDAI TÁRSASKÖR KERTJE (III., Kiskorona u. 7.) 19-én 20 órától Budapest Ragtime Band. Vendég Deseő Csaba (hegedű). Műsoron klasszikus ragtime- és dixielandzene, zenei paródiák, operaátdolgozások. 23-án 20 órától Szakcsi Lakatos Béla (zongora), Tomsits Rudolf (trombita), Pocsai Krisztina (ének). Műsoron Sebeski Hayes, Zavinul, Haydn, Clark, Waller, Ellington, Burt, Gershwin, Jobim, Warren, Gerland, Tomsits művei. (Rossz idő esetén a koncertet az épületben tartják meg.)

VADÁSZHÁZ (XIV., Városliget) 19-én 21 órától Magyar Virtuózok Kamarazenekar. Művészeti vezető és szólista: Szenthelyi Miklós (hegedű). Közreműködik: Kovács Anikó, Czenke Csaba (hegedű). Műsoron Vivaldi: B-dúr verseny három hegedűre; a-moll verseny két hegedűre, op.3/8; F-dúr verseny három hegedűre, Rossini: G-dúr szonáta, Puccini: Krizantémok, Rossini: D-dúr szonáta.

PÓDIUM

BÁLINT ZSIDÓ KÖZÖSSÉGI HÁZ (VI., Révay u. 16.) Nyári Filmkavalkád: 17-én 18 órától Perlaki Tamás filmesztéta előadás-sorozata: Tod Browning: Freaks (Torzszülöttek).

DUNAPARTI MŰVELŐDÉSI HÁZ (Szentendre, Dunakorzó 11/A.) 20-án, 21-én és 22-én Ister Napok – II. Dunakorzó-vigasságok 2001: kézműves vásár, népi játékok, bábszínház, koncertek, vetélkedők, utcabál, tűzijáték, bohócműsor, kiállítás.

MARGITSZIGETI ATLÉTIKAI KÖZPONT 17-én, 18-án, 19-én, 21-én és 22-én a Les Arts Sauts Kayassine című előadása.

MILLENÁRIS PARK (II. kerület, Marczibányi tér–Kisrókus u.–Fény u.–Lövőház u. közötti terület) 17-én, 18-án és 23-án 20.30-tól Szigethy József: A vén bakancsos és fia, a huszár – a Nyíregyházi Móricz Zsigmond Színház előadása. Rendező: Simon Balázs. 21 órától Kortársak – Tolnai Ottó (Vajdaság) és barátai. 18-án 11 órától a Kakaóklub vendége a Levendula Színház: Turka, a táncoló kecske. 19-én 11 órától Nagyszülők és unokák – Szabó Zsuzsanna mesél. 20-án 11 órától Dolgozó – Képzőművészeti Műhely: Kréher Péter. 21-én 10 órától családi nap, bábszínházi, utcaszínházi előadásokkal, kézműves-foglalkozásokkal, táncházzal. 22-én 10 órától Régiók napja: Alföld.

BÁLINT ZSIDÓ KÖZÖSSÉGI HÁZ (VI., Révay u. 16.) 21-én 19.30-tól Klezmer R's koncert.

BESZKÁRT KLUB (VII., Akácfa u. 15.) Minden pénteken és szombaton 20-tól 1 óráig élőzenés táncest ismerkedéssel.

FÁKLYA KLUB (VI., Csengery u. 68.) 23-án 19.15-től Rece-Fice balkáni táncház.

FONÓ BUDAI ZENEKLUB (XI., Sztregova u. 3.) 18-án 20 órától Csángó táncház – Földi Lehel és barátai. 19-én 20 órától Maskarades – görög táncház. 20-án 20 órától Vodku v glotku. 21-én 20 órától Arasinda és Jasmina Ghawazii – török zene és hastánc.

FORTUNA DANCE PUB (Bajcsy-Zsilinszky út 63.) Pénteken és szombaton funky disco a legjobban táncolható zenékkel.

JAZZ GARDEN CLUB (V., Veres Pálné u. 44/A.) 17-én Sambasound. 18-án Gyárfás Quartet. 19-én Szakcsi Trió. 20-án Balássy Betti. 21-én JazzStream. 22-én Balla Quintet. 23-án Berki Tamás.

MILLENÁRIS PARK (II. kerület, Marczibányi tér–Kisrókus u.–Fény u.–Lövőház u. közötti terület) 19-én 19 órától Folk Estek: Gerlec László és partnere, Csík zenekar, Zerkula János, Vecsési német hagyományőrző együttes. 20-án 20 órától Heaven Street Seven koncert.

ORCZY-KERT (VIII. Orczy út 1.) 17-én 19 órától Tunyogi Rock Band. 20-án 19 órától Jeruzsálem Express Klezmer Orchestra. 22-én 18.30-tól Maskarades görög táncház.

SZAKSZERVEZETEK FŐVÁROSI MŰVELŐDÉSI HÁZA (XI., Fehérvári út 47.) 23-án 20.30-tól a Greenfields együttes ír tánchéza.

VEKKER – IDŐMÚLATÓ (XI., Prielle Kornélia u. 2.) 18-án Wartburger. 19-én 21 órától Ismerős Arcok. 20-án 21 órától Gesarol. 21-én Soulfézs.

ZÖLD PARDON (XI., Petőfi híd – budai hídfő) 17-én Ladánybene 27. 18-án Fish! 19-én Kiss Forever Band. 20-án Satöbbi. 21-én Quimby. 22-én Takáts Tamás Dirty Blues Band. 23-án Pál Utcai Fiúk.

• AWT-hegesztőt
• CNC-maróst
• Szikraforgácsolót
• Roncsolásmentes anyagvizsgálót

Ha a fenti hirdetés felkeltette érdeklődését, kérjük, mihamarabb juttassa el hozzánk fényképes, szakmai önéletrajzát az alábbi címre:

Bécsi Zsófia, GE Hungary Rt. – Power Systems Division
2112 Veresegyház, Kisrét út 1.
Telefon: 06-28/587-041, 06-28/587-042, fax: 06-28/587-437.
E-mail: zsofia.becsi@ps.ge.com

GE Hungary - Power Systems

DOKUMENTUM

Ilyen híre volt a Gerbeaud-nak

Kauser Lipót visszaemlékezései (4. rész)

Engem különösen féltettek a ragályos gyermekbetegségektől, főleg a diftériától, amely akkor igen magas halálozási arányszámmal dühöngött. Abban az időben páni félelem fogta el az embereket a ragályos betegségektől. Ugyanis akkortájt fedezte fel Koch Róbert a kolera baktériumait, meg rövidesen azután a tüdővész kórokozóját, ezt megelőzőleg pedig Pasteur a veszettségét, és az emberek minden bokorban bacilusokat és baktériumspórákat láttak. Ezeknek a korszakos felfedezéseknek híre nagy szenzációként járta be a világot, persze az újságok útján, mert hol volt akkor még a rádió? Így a kórokozó mikroorganizmusok a közfigyelem középpontjába kerültek és általános beszédtárgy lettek. Persze – amint az ilyenkor már lenni szokott – igen sok téves képzet és egészen helytelen elgondolás is forgalomba került e téma körül. Diftériaszérumnak és avval való oltásnak híre-hamva sem volt még, és csak toroköblögetéssel meg fecskendezéssel pepecseltek.

Második gyermeke voltam szüleimnek, kis bátyám, Gyula, kétéves korában, az én születésem előtt halt meg diftériában, holott sokkal erőteljesebb, masszívabb gyermek volt, mint én. Ez még hozzájárult annak a féltő gondnak a fokozásához, amellyel engem a már leírt bajom miatt amúgy is körülvettek. Hát a városligeti pereces hosszú póznájára fűzött sósperecekből és kosarában virító sóskiflikből nem kaphattam. Ellenben Sarolta néni mindig gondoskodott útravalóról. Mindig ugyanolyan fehér selyempapírosba csomagolva a londoni Peak and Frean cég teasüteményeiből egy csomót. Mindig ugyanolyanokat és mindig ugyanannyit. Kétfélét: az egyik fajta kerek volt, és „Albert" volt a neve, a másik hosszúkás, macskanyelv alakú, és „oswego" nevezetű volt. Ezek az elnevezések, meg a cég bele voltak sütve a süteményekbe, és én ezeket minden alkalommal elolvastam, mielőtt megettem volna. Azután volt még az útravalóban francia gyártmányú, édes: patience nevezetű teasütemény és végül csokoládépralinée, ami Kugler Henrik híres cukrász készítménye volt. Ennek a Kugler Henrik cukrászüzletnek Gerbeaud Emil svájci származású szakember volt akkoriban a főse géde, majd később üzletvezetője és végül utóda. Ő tette naggyá és világhírűvé ezt az üzletet és vele az egész magyar cukrászipart.

A Gerbeaud cukrászda az 1890-es években

FORRÁS: FSZEK BUDAPEST-GYŰJTEMÉNY

Az 1880-as években még nem volt védőoltás a ragályos és legtöbbször halálos gyermekbetegségekre. Kauser Lipót testvérbátyja, Gyula is diftériában (torokgyík) hunyt el kétéves korában. Érthető tehát, hogy szülei a kis Lipótot gondosan óvták minden piszoktól, bacilustól; uzsonnára sem ehetett mást, csak amit Sarolta nagynénje csomagolt. A teasütemények kapcsán – á la' Proust – felidézi egy első világháborús emlékét két orosz hadifogolyról, akik közül az egyik az „öreg Ferenc Jóskát" szerette volna látni, a másik inkább beült volna a Gerbeaud cukrászdába. Egyik kívánságuk sem teljesült. (A visszaemlékezésekből Fodor Béla válogatásában közlünk részleteket.)

Az első világháborúban, 1915 tavaszán, hadnagy korombán, egy vonatrakomány orosz hadifoglyot kellett kísérnem az ausztriai Wieselburg fogolytáborba. A kárpáti csatákban estek foglyul. Két olyan tiszt is volt közöttük, akik valamelyest németül is tudtak, és így elbeszélgethettem velük. Az egyik Kijevben törvényszéki jegyző, a másik moszkvai bankhivatalnok volt. Mikor Budapesten utaztunk át, az egyik azt mondta, hogy örülne, ha kiszállhatna szétnézni a városban, amelyről sokat hallott, de leginkább kíváncsi volna „az öreg császár"-ra, azt szeretné egyszer látni. A másik azonban kijelentette, hogy legjobban a Gerbeaud cukrászdába szeretne elmenni. Hát ilyen híre volt a híres „Gerbeaud"-nak.

Nők 2001. július 24.

seo Klára festőművész kiállítása.

HADTÖRTÉNETI MÚZEUM (I., Tóth Árpád sétány 40.) Katonák, várak, fegyverek. A Magyar Királyi Honvédség 1922–45. Hadifogság... Tizenhárom nap... 1956. október 23.–november 4. Hazatért gyűjtemények. „Fényesebb a láncnál a kard". „Hegyivadász vagyok a Kárpátokban fent...". Kard és koszorú – Ezer év katonai jelképei. Mérnöki tudomány a haderőben – 80 éves a Haditechnikai Intézet.

INDONÉZ GALÉRIA (VII., Rottenbiller u. 5.) Yogjakartai textilfestők batikkép kiállítása.

IPARMŰVÉSZETI MÚZEUM (IX., Üllői út 33-37.) Művészet és mesterség. Szecesszió, a XX. század hajnala. A Gödöllői Művésztelep centenáriumának alkalmából rendezett A művészetek szintézise – Az otthontól a monumentális terekig című kiállítás. Párizsi anzix anno 1900. – Képeslapok és dokumentumok a világkiállításról.

JÓZSEF ATTILA-EMLÉKSZOBA (IX., Gát u. 3.) József Attila-emlékkiállítás.

K.A.S. GALÉRIA (V., Váci u. 36.) Szabó Márton festőművész Észak és dél című kiállítása.

KASSÁK MÚZEUM (III., Fő tér 1.) Kassák Lajos irodalmi, képzőművészeti munkássága. Kassák olajfestményei és grafikái magyarországi közgyűjteményekből.

KÁROLYI-PALOTA (V., Károlyi M .u. 16.) Száz év ragyogás – osztrák-magyar festészeti kiállítás.

KEMPINSKI GALÉRIA (V., Erzsébet tér 7-8.) Műhely 2001. – a Magyar Grafikusművészek Szövetsége és a Magyar Grafikáért Alapítvány kiállítása.

KISCELLI MÚZEUM, FŐVÁROSI KÉPTÁR (III., Kiscelli u. 108.) Válogatás a Fővárosi Képtár XX. századi gyűjteményéből. Nyomdák és újságok Buda(-)Pesten. Emlékek Pest-Budáról, XVIII–XIX. szá-

Egyesület és Szunyoghy András grafikusművész kiállítása.

MAGYAR NEMZETI GALÉRIA (Budavári Palota C épület) Középkori és reneszánsz kőtár. Gótikus faszobrok és táblaképek. Késő gótikus szárnyas oltárok. Reneszánsz és barokk művészet. Munkácsy Mihály és Paál László művészete. XIX. és XX. századi festészet és szobrászat. Habsburg nádori kripta. Járatlan utakon – fotográfiák az ezeréves Magyarországról.

MAGYAR NEMZETI MÚZEUM (VIII., Múzeum krt. 14–16.) Magyar koronázási palást. Magyarország története az államalapítástól 1990-ig. Római kori kőtár. Középkori és kora újkori kőtár.

MAGYAR RÁDIÓ (VIII., Pollack M. tér 8.) Boldog születésnapot rádió! – kiállítás a magyar rádiózás 75. évfordulója alkalmából.

MAGYAR TERMÉSZETTUDOMÁNYI MÚZEUM (VIII., Ludovika tér 6.) Ember és természet Magyarországon – történeti ökológiai kiállítás. Nem hervadó virágoskert – bemutató az ásványtár kincseiből. Természetbúvár-terem. Halász Iván vadászati kiállítás. Kiállítás a kiállítóról – tények és hangulatok a Magyar Természettudományi Múzeum történetéből. Aki a világot szereti – a Kárpát-medence természeti kincsei. Aldi de Oyarzabal A természet képes krónikája című kiállítása.

MTA ZENETÖRTÉNETI MÚZEUM (I., Táncsics M. u. 7.) A zeneélet és a hangszerkultúra emlékei Magyarországon. Bartók műhelyében.

MŰCSARNOK (XIV., Hősök tere) Goran Djordjevic: Az utolsó futurista. Irokéz gyűjtemény.

NAGYTÉTÉNYI KASTÉLYMÚZEUM (XXII., Kastélypark u. 9-11.) Bútorművészet a gótikától a biedermeierig. Ezeréves történelem Wieber Marianne ruháiban el-

György és Pozsgai Csaba tehetségtudinak kiállítása.

SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM (XIV., Dózsa György út 41.) Egyiptomi kiállítás. Antik gyűjtemény. Régi Képtár. XIX–XX. századi gyűjtemény. Barokk csarnok: XVII. századi olasz festmények. Gipszmásolatok. Gótikus szobrok kiállítása. Rozsda Endre grafikái.

SZOBORPARK MÚZEUM (XXII. Baratoni út–Szabadkai u. sarok) A kommunista diktatúra gigantikus emlékművei.

TESTNEVELÉSI ÉS SPORTMÚZEUM (XIV., Dózsa György út 3.) Focivilág Magyarországon.

TEXTIL MÚZEUM (III., Lajos u. 136-138.) A textilnyomás története. Babatár – ruhatár.

TORONY GALÉRIA (Margitsziget, Víztorony) Olajos György grafikusművész kiállítása.

TŰZOLTÓ MÚZEUM (X., Martinovics tér 12.) A tűzvédelem fejlődése az őskortól napjainkig.

VADNAI GALÉRIA (V., Mérleg u. 12.) Gál András Szimultán című kiállítása.

VARJASI TAMÁS BŐRGALÉRIÁJA (I., Úri út 17.) Egyedi bőrtárgyak, kisplasztikák.

VIGADÓ GALÉRIA (V., Vigadó tér 2.) A Patak Csoport kiállítása. A Mednyánszky Társaság VIII. kiállítása.

VIRTUARTNET GALÉRIA (www.virtuartnet.hu) Kóka Ferenc emlékkiállítás. Litkey György emlékkiállítás. Tér-Rajz – országos minirajz kiállítás. Retusált művészettörténet – Halász Géza átiratában. Kunt Ernő grafikái. Csík István festményei. Gadányi Jenő emlékkiállítása. Pictura Texturalis – Zicherman Sándor képjegyzetei. „2000 év" című kiállítás. Shlomo Katz szitanyomatai.

ZÁSZLÓKIÁLLÍTÁS (VIII., József krt. 68.) Óceánia.

ZSIDÓ MÚZEUM (VII., Dohány u. 2.) Chagall: Az emlékezés tájain.

• CNC-marást
• Szikraforgácsolót
• Roncsolásmentes anyagvizsgálót

Ha a fenti hirdetés felkeltette érdeklődését, kérjük, mihamarabb juttassa el hozzánk fényképes, szakmai önéletrajzát az alábbi címre:

Bécsi Zsófia, GE Hungary Rt. – Power Systems Division
2112 Veresegyház, Kisrét út 1.
Telefon: 06-28/587-041, 06-28/587-042, fax: 06-28/587-437.
E-mail: zsofia.becsi@ps.ge.com

GE Hungary - Power Systems

A családi clan-szellem ápolása

Kauser Lipót visszaemlékezései (5. rész)

A sétakocsikáztatáson kívül Sarolta néni még egy kiváltságban részesített engem. Vagy négyéves koromtól évekig minden vasárnapon és minden ünnepnapon náluk, Sarolta néninél és Muki bácsinál voltam hivatalos ebédre, a szűkebb családomból csak én egymagam. Ezeken a vasárnapi és ünnepi ebédeken kívülem a következők – mondanom sem kell, mindig ugyanazok – vettek részt mint vendégek.

Az atyai nagyanyám, özvegy Kauser Jánosné született Kölber Alojzia (1820–1902), aki persze a Muki bácsinak, apám legidősebb bátyjának is édesanyja volt. William C. Teasdale: a Vili bácsi (my dear uncle William), a felesége: Cora néni és végül: Jenő bácsi (később egyszerűen: Jencsi), a Muki bácsinak és apámnak a legfiatalabb öccse. Atyai nagyanyám sovány, szikár, meglehetősen ráncos arcú öreg dáma volt.

Ezek a látogatások egyszersmind családi találkozók is voltak, a clan-szellem ápolásának alkalmai. A nagymama erőcentruma és szimbóluma volt ennek a clan-szellemnek. Hithű katholikus volt, de nem volt bigott és még kevésbé klerikális. Vasárnaponként a közeli Rókus-kápolnába járt tízórai misére a társalkodónőjének kíséretében. Nagy, gót betűs, ódon imakönyvből imádkozott. A papokért egyáltalán nem rajongott. Ennek a bizonyos fokú ellenszenvnek az okát később, már felnőtt koromban felfedezni véltem abban a körülményben, amelyet különböző szavahihető családtagoktól hallottam.

Nevezetesen, hogy a nagymama édesanyja: Kölber Jakabné született Müller Karolin, az én dédanyám, szóbeszédre okot nyújtó szoros barátságot tartott fönn Sámuel Alajos nevű, nagyon előnyös megjelenésű pappal, aki egy időben belvárosi plébános és apát volt. „Der Sámuel Onkel" címen szerepelt a család szájhagyományaiban, és a dédszüleim generációjának idejében a család szűkebb baráti köréhez tartozott, de talán valami távoli rokon is volt. Én persze sohasem láthattam, és csak egy olajfestményű arcképéről ismerhettem. Ezen az arcképen feltűnően szép férfiúnak mutatkozott. Az 1848–49-es évek forradalmi mozgalmaiban a Sámuel Onkel is élénk részt vett, és emiatt a szabadságharc leveretése után az abszolút uralom kormánya elfogatta, és az óriási Neugebäude nevű kaszárnya- és börtönépületbe záratta. Ez a köznyelven „Nájgebáj" néven szereplő épület a mai Szabadság tér helyén volt. Talán 1897–98-ban bontották le.

A visszaemlékezésnek ebben a részében bepillantást nyerünk a Kauser-ház mindennapi életébe. A vasárnapi családi ebédek kapcsán megismerjük az arisztokratikus, csak németül beszélő Kölber nagymamát, aki bár hithű katolikus, és vasárnaponként a Rókus-kápolnába (képünkön az 1890-es években) jár misére, mégis némi fenntartással viseltetik a papok iránt. Hogy mi ennek az oka, azt is megtudjuk, miután elolvastuk a családi legendárium egy romantikus darabját. (Kauser Lipót visszaemlékezéseiből Fodor Béla válogatásában közlünk részleteket.)

FORRÁS: FSZEK BUDAPEST-GYŰJTEMÉNY

Nos, a nagymama édesanyja, Müller Karolin, aki minden jel szerint még úgy ötvenéves kora körül is tűzrőlpattant menyecske volt, rákospalotai paraszt-asszonynak öltözve, mintha kosarában élelmiszereket hordana a kaszárnyába, belopódzott a Nájgebájba, és az őröket nyilván megvesztegetve alkalmat talált a Sámuel Onkellal a börtönében való találkozásra, amikor is – amint hallottam – bő és sokrétű parasztszoknyája alatt még jó kosztot is csempészett be számára. Ezek a nem közönséges katonai bátorságot igénylő vállalkozások ugyancsak nem közönséges vonzalomról tettek nyilvánvaló tanúságot. Mindez persze nem maradhatott titok a leánya, a nagymamám előtt, és természetes magyarázatát adja annak a kellemetlen ellenérzésnek, amelyet a leányok általában is az anyjuk udvarlójával szemben éreznek. Ezt az ellenérzést azután a nagymama ösztönszerűen a papságra általánosságban is kiterjesztette.

NSZ 2001. július 21. 26.

KASSÁK MÚZEUM (III., Fő tér 1.) Kassák Lajos irodalmi, képzőművészeti munkássága. Kassák olajfestményei és grafikái magyarországi közgyűjteményekből.

KÁROLYI-PALOTA (V., Károlyi M .u. 16.) Száz év ragyogás – osztrák–magyar festészeti kiállítás.

KEMPINSKI GALÉRIA (V., Erzsébet tér 7–8.) Műhely 2001 – a Magyar Grafikusművészek Szövetsége és a Magyar Grafikáért Alapítvány kiállítása.

KISCELLI MÚZEUM, FŐVÁROSI KÉPTÁR (III., Kiscelli u. 108.) Válogatás a Fővárosi Képtár XX. századi gyűjteményéből. Nyomdák és újságok Buda(-)Pesten. Emlékek Pest-Budáról, XVIII–XIX. század. Barokk szoborcsarnok. Schmidt-bútorkiállítás.

pat-medence természeti kincsei. Alul de Oyarzabal A természet képes krónikája című kiállítása. Pákozdi József A kanyonok földjén című kiállítása.

MTA ZENETÖRTÉNETI MÚZEUM (I., Táncsics M. u. 7.) A zeneélet és a hangszerkultúra emlékei Magyarországon. Bartók műhelyében.

MŰCSARNOK (XIV., Hősök tere) Goran Djordjevic: Az utolsó futurista. Irokéz gyűjtemény.

NAGY BALOGH JÁNOS KIÁLLÍTÓTEREM (XIX., Templom tér) Marozsán József kiállítása.

NAGYTÉTÉNYI KASTÉLYMÚZEUM (XXII., Kastélypark u. 9–11.) Bútorművészet a gótikától a biedermeierig. Ezeréves történelem Wieber Marianne ruháiban elbeszélve.

Agoston nagybanyai festőművész kiállítása.

VIGADÓ GALÉRIA (V., Vigadó tér 2.) A Patak Csoport kiállítása. A Mednyánszky Társaság VIII. kiállítása.

VIRTUARTNET GALÉRIA (www.virtuartnet.hu) Kóka Ferenc emlékkiállítás. Litkey György emlékkiállítás. Tér-Rajz – országos minirajz-kiállítás. Retusált művészettörténet – Halász Géza átiratában. Kunt Ernő grafikái. Csík István festményei. Gadányi Jenő emlékkiállítása. Pictura Texturalis – Zicherman Sándor képjegyzetei. 2000 év című kiállítás. Shlomo Katz szitanyomatai.

ZÁSZLÓKIÁLLÍTÁS (VIII., József krt. 68.) Óceánia.

ZSIDÓ MŰZEUM (VII., Dohány u. 2.) Chagall Az emlékezés tájain.

HANGVERSENYEK

ERDŐDY-PALOTA (MTA Zenetudományi Intézete és Zenetörténeti Múzeuma, I., Táncsics M. u. 7.) 3-án 19.30-tól Megszólal a múzeum – Budavár évszázadai zenében és táncban: a Sonatores Pannoniae történeti fúvósötös, Buda Ádám (ének, tekerőlant) és az Alba Regia Táncegyüttes műsora.

MILLENÁRIS PARK (II. kerület, Marczibányi tér–Kisrókus u.–Fény u.–Lövőház u. közötti terület) 2-án 20 órától a Molnár Dixieland Band és a Benkó Dixieland Band koncertje.

PÓDIUM

BÁLINT ZSIDÓ KÖZÖSSÉGI HÁZ (VI., Révay u. 16.) Nyári Filmkavalkád – Perlaki Tamás filmesztéta előadás-sorozata: 31-én 18 órától Larisza Sepityko: Kálvária (szovjet film). 1-jén 18 órától Purisa Djordjevic: Reggel (jugoszláv film). 2-án 18 órától Andrzej Wajda: Minden eladó (lengyel film).

FŐVÁROSI MŰVELŐDÉSI HÁZ (XI., Fehérvári út 47.) Folklór Színház: 3-án 20.30-tól Csepel Táncegyüttes. 6-án 20.30-tól Bartók Táncegyüttes.

MILLENÁRIS PARK (II. kerület, Marczibányi tér–Kisrókus u.–Fény u.–Lövőház u. közötti terület) 31-én Divat Esték: 20.30-tól Sixvil (Losits Vilmos) és vendégeinek bemutatója, 21 órától fiatal divattervezők: Remete Kriszta, Kárpáti Rácz Judit, Rostás Zoltán és Pinviczki Judit bemutatója. 1-jén Kakaóklub: Ladányi Ferenc (mese, táncház). Divat Esték: 20.30-tól Sziráczky Brigitta és vendégeinek bemutatója, 21 órától fiatal divattervezők: Virág Tímea, Szűcs Edit, Aquananta bemutatója. 2-án Nagyszülők és unokák: mesélnek a Vándorjátszók. 3-án 11 órától Dolgozó – Képzőművészeti Műhely: Kréher Péter. 4-én 10 órától családi nap, bábszínházi, utcaszínházi előadásokkal, kézműves-foglalkozásokkal, táncházzal. 5-én 10 órától Régiók napja: Csángók.

BULI VAN

BÁLINT ZSIDÓ KÖZÖSSÉGI HÁZ (VI., Révay u. 16.) 4-én 19.30-tól a Dávid Klezmer Band koncertje.

BESZKÁRT KLUB (VII., Akácfa u. 15.) Minden pénteken és szombaton 20-tól 1 óráig élőzenés táncest ismerkedéssel.

FÁKLYA KLUB (VI., Csengery u. 68.) 6-án 19.15-től Rece-Fice balkáni táncház.

FORTUNA DANCE PUB (Bajcsy-Zsilinszky út 63.) Pénteken és szombaton funky disco a legjobban táncolható zenékkel.

FŐVÁROSI MŰVELŐDÉSI HÁZ (XI., Fehérvári út 47.) 6-án 19.30-tól a Greenfields együttes ír táncháza.

JAZZ GARDEN CLUB (V., Veres Pálné u. 44/A) 31-én Pege Quartet. 1-jén Kőszegi Imre (dob), Frank Bokány (bőgő), Rico Prost (szaxofon). 2-án Kaltenecker Zsolt, Dés András, vendég: Dés László. 3-án Szakcsi Trió. 4-én Vadon Irén és a C.A.E. Trió. 5-én Balla Quintet. 6-án Savoy Quintet.

MILLENÁRIS PARK (II. kerület, Marczibányi tér–Kisrókus u.–Fény u.–Lövőház u. közötti terület) 2-án 19 órától Folk Estek: Szabó Szilárd és Németh Ildikó, Dűvő együttes, Rácz Antal, Galga zenekar. 3-án 19 órától Tanár úr kérem – László Attila Band és László Attila tanítványai. 20 órától Bon Bon lemezbemutató koncert. 4-én 20 órától Szikora Róbert koncertje. 21 órától Márkus Trió, Venekei Mariann.

OLD MAN'S MUSIC PUB (VII., Akácfa u. 13.) 1-jén Boom Boom. 2-án Takáts Tamás Dirty Blues Band. 3-án Hobo Blues Band. 4-én Muddy Shoes. 5-én Cotton Club Singers. 6-án Tátrai Tibor, Szűcs A. Gábor.

ORCZY-KERT (VIII., Orczy út 1.) 31-én 19 órától Tunyogi Rock Band.

VEKKER – IDŐMÚLATÓ (XI., Prielle Kornélia u. 2.) 2-án 21 órától Eddison Square Garden. 3-án 21 órától Blues Condition. 4-én 21 órától 507 Band.

BAHIA SZÍNPAD

15 órától Longbow, 16 órától Rehab, 17 órától Amnézia, 18 órától Meztelen Ebéd, 19 órától Middlewave, 20 órától Galapagos, 21 órától Kanizsa Csillagai, 22 órától Pop Iván, 23 órától I Love You, fél 1-től NOM (RUS), 2 órától Persona Non Grata, 3 órától Ivó-tauruszok

BANÁN DZSESSZ-SZÍNPAD

17 órától Párniczky Duo, 18 órától Garay A. Énekverseny győztesei, 19.20-tól Triton, 20.40-től Equinox Quartet, 22.30-tól Tony Lakatos (D), 23.30-tól Babos Gyula and the Project Romani, 1 órától Váczi Eszter Group, 2.30-tól Whiteful

BLUES SZÍNPAD

23 órától Rawhide (Yu), negyed 1-től Tűzkerék–XT, 1.30-tól Bluesweiser (SK), 2.45-től Dioptrió

CINETRIPLABIRITMUS

17 órától Monopattino riparazioni „Roller szerviz", 22 órától Jazztaminute, dj.'s: Bratwa TB Gon Marka Seta DRS

CÖKSZPÓN–AMBIENT SÁTORKERT

12 órától Rasztaműhely dj. Áfonya és Szuper H (reggae), 17 órától Melocco János (fuvola), Batka Péter (didgeridoo), Demeczky János (elektromos gitár)

CÖKSZPÓN–AMBIENT SÁTOR

13 órától Music of the Interalpin Festival (Mytha, Stimmhorn), 15 órától jóga Tamás Anna vezetésével, 17 órától Csí Gung – Tai Csi Gervai Miklós vezetésével, 18.30-tól dobkör Magyar Péter vezetésével, 20 órától Drumm & Flutes együttes (easygroove), 21.30-tól Berger Gyula és Táncosoportja (contemporary dance), 23 órától Tundravoice zenekar saját készítésű hangszerek (created insrtuments), fél 1-től SKY Kovács – Sőrés duo (guitar, violin), 2 órától My Body Electric demofilm, 2.30-tól dj. Titusz (rítmical ambient, triphop), dj. Marci (dub)

DUREX TÁNCDALFESZTIVÁL

19 órától Juice együttes, 21 órától Redless együttes, 23 órától Zalatnai Sarolta és az Old Boys, éjféltől Cirmos Kormos Gábor és mulatós zenekara, fél 1-től dj. Paplan, fél 1-től dj. Paplan

ESTSZÍNPAD

10 órától Tai Chi, 11 órától Est Offline – ELTE Szabadegyetem, 14 órától Road Six Szaxofonquartett, FM Talkshaw, 19 órától Messenger Sucks, 20 órától Doors Emlékzenekar, 21 órától Andrew J & Kaltenecker, 22.30-tól Infragandhi

SZÍNHÁZ ÉS TÁNCSÁTOR

20 órától Még 1 Mozdulatszínház: In Memoriam Dienes Valéria, 21.15-től Duda Éva: A vacsora, éjféltől Szkéné – Picaro Társulat: A sehova kapuja, fél 1-től Cie Tournasels. D.: The hat

SZÍNHÁZ ÉS TÁNCSÁTOR – KÜLSŐ SZÍNPAD

17 órától Kontakt improvizációs tréning, 18.30-tól Néptánctréning, 23 órától Peter Maxwell Davies: Resurrection

TÁNCHÁZ SÁTOR

15 órától Kanizsa csillagai Víg Mihály, 23 órától Utolsó Óra Kalotaszeg, 1 órától Méz

TILOS RÁDIÓ SZABADTÉR ÉS SÁTOR

12 órától Kanada káosz project Kanada tilos sátor megnyitó happeningje, 14 órától Blockhead ifjú tilos dj. laza játéka, 15 órától Smoking Heads nóri és tódy remek ejtőzős zenéi, 16 órától Zenial Poland, 17 órától Afterfuture live electronika pc-ről, 18 órától Bambi Molestors, 19 órától Beáta Pozitiva régi tilos fej nagyon eklektikus zenéi jungle dub punk, 21 órától Radioedit jungle és miegymás amúgy Editesen, 22.30-tól Minek Picúr megtáncoltat, éjféltől Szabi Shankar Orchestra Tituszék szitár–funk showja, 1 órától Titusz és Naga psychodisco ahogy a nagyok csinálják, 4 órától Sajo és Sinko egy kis keménység reggelre techno más felfogásban

TORONY GALÉRIA

18 órától irodalmi est: Kukorelly Endre, Bence Ottó, Petőcz András, Kőrösi Zoltán

PANNON PRAKTIKUM VILÁGZENEI NAGYSZÍNPAD

17 órától Méz, 18.15-től Egy Kiss Erzsi Zene, 19.45-től Jimmy Bosch, 21.30-tól Boban Markovic

WANTED SZÍNPAD

15 órától Csótányok, 16 órától Baby Bone, 17 órától Mz/x, 18 órától Hellhole, 19 órától Rut Host (USA), 20 órától Warpigs, 21.30-tól Sunshine (CZ), 23 órától Sexepil, fél 1-től Nyers, 2 órától Publo Hunny, 3 órától Le Panic

ZANZIBÁR–COLORS SÁTOR

16 órától Capoeira bemutató és oktatás, 21 órától Marcell és Kentaur estje (live act- és látványshow), 22 órától Zanzibár vetítés: Szenvedélyek napja

Népszabadság 2001 aug. 7 25.o.

DOKUMENTUM

Muki bácsinak nem kellett a kutyabőr

Kauser Lipót visszaemlékezései (6. rész)

A vasárnapi családi ebédek házigazdája Muki bácsi, vagyis Kauser János (1846–1925) volt. Tetőtől talpig gentleman és nagypolgár. Azt hiszem, a legjobban jellemezhetem őt avval, ha elmondom a következőket. A lipótvárosi Szent István-székesegyház építése 1904-ben nyert befejezést. Ybl Miklós, a nagy építész kezdette meg, de munkájának folytatásában halála megakadályozta. A munka befejezésére nagybátyám, Kauser József (1848–1919), Muki bácsi öccse és apám bátyja kapott megbízást. Nos, a Józsi bácsi – akit a pesti társadalomban széltében: der Basilika-Józsi néven emlegettek, 1904-ben befejezte a székesegyház tervezését és fölépítését. Ekkor a Józsi bácsi bizonyos ünnepeltetésben részesült, és munkájáról persze a napisajtó is megemlékezett. Gróf Zichy Aladár, a király személye körüli tárca nélküli miniszter, akinek hatáskörébe a kitüntetések ügye tartozott, magához kérette a Józsi bácsit és közölte vele, hogy a székesegyház tervezése és építésének vezetése körüli érdemeiért kitüntetése iránt szándékozik javaslatot fölterjeszteni az uralkodóhoz, I. Ferenc József királyhoz, mégpedig azt, hogy Józsi bácsi és törvényes utódai kapják meg a magyar nemességet. De ennek egy feltétele van. Nevezetesen az, hogy ugyanakkor két fivére: a Muki bácsi és édesapám, valamint ezek törvényes leszármazói is megkapják a magyar nemességet, mert e fivéreknek is vannak a városrendezés, meg középítés körüli, s más hasonló, jutalmazásra méltó érdemeik. Józsi bácsi bohém természetű ember volt, nem sokat mérlegelte a dolgot, és Zichy kérésére hajlandó volt fivéreivel megbeszélni az ügyet. Az édesapám bele is ment abba, hogy nemesi rangra emelkedjék, ami akkor persze nem volt már egyéb, mint puszta üres cím. De nem úgy ám a Muki bácsi! Nem fogadta el a kitüntetést, amint soha semmiféle kitüntetést nem fogadott el. Negyvenkét éves kora óta, amikor élethivatásszerű kereseti tevékenységétől – ő is építész és építőmester, valamint építési vállalkozó volt – teljesen visszavonult, csakis a közügyekkel foglalkozott. A fővárosi törvényhatósági bizottság tagja volt és más intézményeknél is működött, mint például a középítési bizottságban, a magánépítési bizottságban, a közmunkatanácsnál. Nap-nap mellett úgy dolgozott, mint valami tisztviselő, de sokkal szorgalmasabban, pontosabban és alaposabban és – ingyen. A bizottsági üléseken nemcsak ült, hanem referálta a reá bízott ügyeket, szakvéleményt adott elő, javaslatokat tett, tervezeteket vizsgált fölül és készített. A főváros vezetői és más illetékes tényezők persze minden dologba bevonták, ami középítési vagy általában építkezési kérdéssel vagy üggyel volt összefüggésben. Jól emlékszem azokra a beszélgetésekre, amiket Muki bácsi az édesapámmal meg a Józsi bácsival folytatott, amikor valóságos szenvedéllyel vitatták meg az ilyen kérdéseket, mint például azt, hogy a Kossuth Lajos-utca kiszélesítése alkalmával a Városház-utca sarkán a Ferenciek temploma oldalával szemben lévő négyemeletes nagy sarokházat, a Dréher-palotát, helyesebb volna-e megfelelő részben lebontani, vagy az új szabályozási vonalra hátratolni? Hát vagy nyolcméternyire hátratolták anélkül, hogy a falain bármilyen repedés mutatkozott volna. Ez valami amerikai rendszerű eljárással – acélgolyókon mozgó szerkezettel – történt. Ilyen kérdés volt az is, hogy hova kell az Erzsébet-hidat építeni? Hogy ne kelljen akár a Várhegynek, akár a Gellért-hegynek nekivezetni. S ha ez az utóbbi elkerülhetetlen: kelljen-e a Gellért-hegyen át alagutat fúrni? Mi történjék a belvárosi plébániatemplommal, ami műemlék, és lebontását mindenképpen el kell kerülni. Ezeknek és hasonló kérdéseknek hivatalos megtárgyalásában Muki bácsi, de többnyire édesapám és Józsi bácsi is részt vett. Nem a Muki bácsi hibája, hogy az Erzsébet-híd mely vonalra való építésének kérdése nem a legszerencsésebben oldódott meg. A pesti hídfő és följárója egészen közel került a belvárosi plébániatemplomhoz, azt az egyik oldalán úgyszólván betemeti és ezzel nagyon suta képet nyújt. A budai oldalon meg az volt a baj, hogy a pillér és a láncok lehorgonyzását szolgáló betontömbök szükségképpen mélyre menő megalapozásával megbolygatták a Rudas-fürdő hőforrásait, amelyek azután zavarokat okoztak az építkezésen, és annak befejezését jócskán elodázták. No, csak azt akartam mondani, hogy a Muki bácsi nem fogadta el a neki is fölkínált nemességet. Ezért Józsi bácsi és édesapám sem kapták meg. Józsi bácsi, Kauser József, az így kútba esett nemesség helyett magyar királyi udvari tanácsosi címet kapott, amivel a „méltóságos" megszólítás járt.

A visszaemlékezés jelen epizódjából megtudjuk, hogy miért nem lett magyar nemes Kauser József (képünkön), a lipótvárosi Bazilika építését befejező kiváló építőművész. Tudnillik testvére, János, kit a családban Muki bácsinak becéztek, utált minden kitüntetést, mert valódi polgár módjára mindennél többre tartotta függetlenségét. (A visszaemlékezésből Fodor Béla válogatásában közlünk részleteket.)

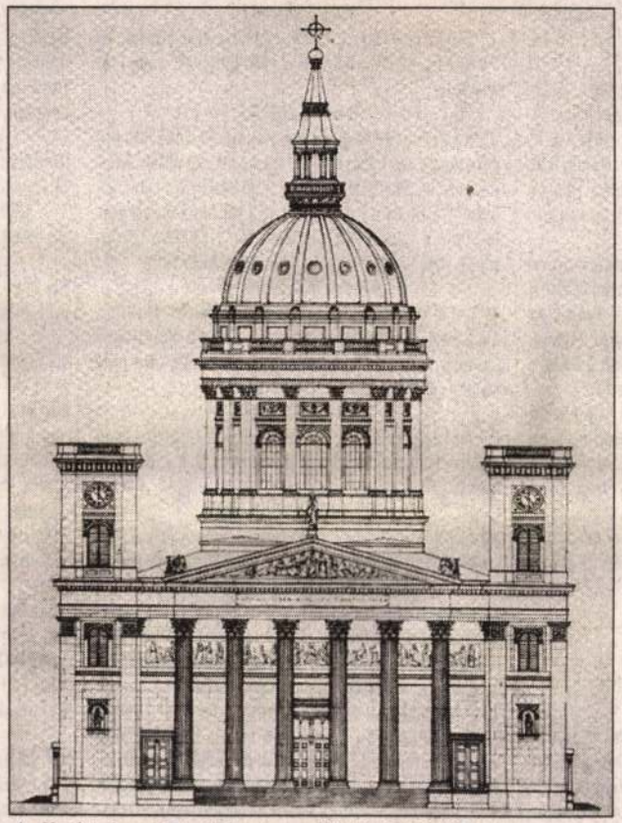

A lipótvárosi Bazilika terve Ybl Miklóstól

FORRÁS: BUDAPEST ENCIKLOPÉDIA

la-emlékkiállítás.

K.A.S. GALÉRIA (V., Váci u. 36.) Szabó Márton festőművész Észak és dél című kiállítása.

KASSÁK MÚZEUM (III., Fő tér 1.) Kassák Lajos irodalmi, képzőművészeti munkássága. Kassák olajfestményei és grafikái magyarországi közgyűjteményekből.

NAGY BALOGH JÁNOS KIÁLLÍTÓTEREM (XIX., Templom tér) Marozsán József kiállítása.

NAGYTÉTÉNYI KASTÉLYMÚZEUM (XXII., Kastélypark u. 9–11.) Bútorművészet a gótikától a biedermeierig. Ezeréves történelem Wieber Marianne ruháiban elbeszélve.

leti műgyűjtés Magyarországon. Ráth György-emlékszoba. A kínai kerámia művészete.

RÓTH MIKSA EMLÉKHÁZ (VII., Nefelejcs u. 26.) Róth Miksa – századfordulós polgári enteriőr – szobái, jelentősebb művei.

SCH-GALÉRIA (VI., Bajcsy-Zsilinszky út 37.) Kortárs

thoven: Kismartoni mise – a Sinfonietta Hungarica és a Pasaréti Szent Antal Vegyeskar koncertje. Karmester: Déri András. 17.30-tól Esterházy Pál: Harmonia Caelestis – a Capella Savaria, a Cantus Corvinus Énekegyüttes, Károlyi Edit, Gavodi Zoltán, Drucker Péter és Cseh Péter koncertje. 21 órától

népi játékok). 20.30-tól Magyar musicalszerzők gálaestje.

ÓBUDAI TÁRSASKÖR KERTJE (III., Kiskorona u. 7.) 9-én, 10-én és 11-én 20 órától Fráter Zoltán: Szindbád kertje – fanyar komédia Krúdy Gyula műveiből.

BULI VAN

BÁLINT ZSIDÓ KÖZÖSSÉGI HÁZ (VI., Révay u. 16.) 11-én 19.30-tól Dávid Klezmer Band-koncert.

FÁKLYA KLUB (VI., Csengery u. 68.) 13-án 19.15-től Rece-Fice balkáni táncház.

FŐVÁROSI MŰVELŐDÉSI HÁZ (XI., Fehérvári út 47.) 13-án 19.30-tól a Greenfields együttes ír táncháza.

JAZZ GARDEN CLUB (V., Veres Pálné u. 44/A.) 7-énOláh Cumó Árpád Trió. 8-án Nagy János Trió. 9-én Kovács Linda. 10-én Bruce Lewis. 11-én Tisza Bea. 12-én Samasound. 13-án Hungarian Evergreen.

MILLENÁRIS PARK (II. kerület, Marczibányi tér–Kisrókus u.–Fény u.–Lövőház u. közötti terület) 9-én 19 órától Folk Estek: Demarcsek György és Molnár Péter, Tükrös Együttes, Sebő Ferenc, Söndörgő Zenekar. 20 órától Jazz Estek: a Balázs Elemér Quintet lemezbemutató koncertje.

OLD MAN'S MUSIC PUB (VII., Akácfa u. 13.) 7-én Török Ádám és a MINI. 8-án Boom Boom. 9-én Jeff Porcaro Emlékzenekar. 10-én Ladánybene 27. 11-én Muddy Shoes. 12-én Cotton Club Singers. 13-án Active Fathes's Band.

VEKKER – IDŐMÚLATÓ (XI., Prielle Kornélia u. 2.) 10-én 21 órától Vodku V Glotku. 11-én 21 órától Zamat.

SZÍNHÁZ

Augusztus 7–12-ig

Hadtörténeti Intézet és Múzeum Udvara: K: Budapest Klezmer Band (7). SZE: Fúvós zenekari koncert (7). CS: Slágernap (7). SZO-V: Meseudvar (fél 11). **Fővárosi Nagycirkusz:** SZ-CS-P-SZO: Állati Show (3, 7). V: Állati Show (fél 11, 3). **Madách Színház:** P: A magyar operett története (8). **Margitszigeti Szabadtéri Színpad:** K-SZE: Carmen Flamenco (8). P-SZO: Ezredvégi leltár (8 – esőnap 12-én). **Budai Parkszínpad:** CS.: Pa-Dö-Dő (8 – esőnap 13-án). P: Gerendás Péter (8 – esőnap 12-én). **Városmajori Szabadtéri Színpad:** SZO: Japán est (este fél 9 – filmvetítés – esőnap 12-én). **Mátyás-templom:** P: Kovács Endre orgonaestje (8). SZO: Corvina Consort hangversenye (7).

SZIGETELŐ

Augusztus 7. és 8. hajnal

NAGYSZÍNPAD

15 órától Zdob i Zdub, 16.30-tól Hobo Blues Band, 18 órától Ash, 19.30-tól Sub Bass Monster, 21 órától Placebo.

BAHIA SZÍNPAD

15 órától Felicity King, 16 órától Slag, 17 órától Magna cum laude, 18 órától Expired Passport, 19 órától Semmi komoly, 20 órától Rag Doll, 21 órától Privát Nihil, 22 órától T. Bali és a Porzó (Moszkva tér filmzene lemezbemutató), 23 órától Tudósok, fél 1-től Plan Kruutoone (NL), 2 órától Ági és Fiúk, 3 órától Sziámi.

BANÁN JAZZ SZÍNPAD

17 órától Párniczky Duo, 18 órától Makovics Quartet, 19.20-tól Mirror World Quartet, 20.40-től Dresch Quartet, 22.30-tól Trio Midnight, 23.30-tól Borbély Műhely, 1 órától Czirják Csaba Quartet .

BLUES SZÍNPAD

23 órától Deák Bill Blues Band, negyed 1-től Sonia és a Sápadtarcúak, 1.30-tól Cool Miners, 2.45-től Lóg a ritmu.

CINETRIPLABIRITMUS

17 órától Monopattino riparazioni „Roller szerviz", 22 órától Cha-cha-cha fiesta 54 Titusz Gyorsi Lara Izil.

CÖKSZPÖN-AMBIENT SÁTORKERT

12 órától Love Alliance dj. Bosi és dj. Mr. Skunk (reggae), 17 órától Melocco János (fuvola), Batka Péter (didgeridoo), Demeczky János (elektromos gitár).

CÖKSZPÖN-AMBIENT SÁTOR

13 órától Music of the Interalpin Festival (Tobler Lincke Tanner, Trio Flückiger/Bruhin), 15 órától jóga Tamás Anna vezetésével, 17 órától Csí Gung – Tai Csi Gervai Miklós vezetésével, 18.30-tól dobkör Magyar Péter vezetésével, dobot hozzatok (drum jam), 20 órától Unfit Association zenekar (pszihedélikus), 21.30-tól El Carmell együttes (Flamenco worldmusic), 23 órától Korai Special Beat zenekar (elektroakusztikus), fél 1-től Szifon live act, 2 órától My Body Electric demofilm, 2.30-tól dj. Oleg (goa trance).

DUREX TÁNCDALFESZTIVÁL

17 órától Carina együttes, 19 órától Workin 'background – Toto, 21 órától Stageline együttes, 23 órától Janicsák István (Z'Zi Labor) és a veresegyházi asszonykórus.

ESTSZÍNPAD

10 órától Tai Chi, 11 órától Est Offline – ELTE Szabadegyetem, 14 órától Győri Klarinétegyüttes, 16 órától Ismerős Arcok, 17 órától Fool Monthy, 18 órától Est FM Talkshow, 19 órától Kada, 20 órától Up!, 21 órától Est Zenekar, 22.30-tól EstFM All Star.

SZÍNHÁZ- ÉS TÁNCSÁTOR

20 órától Latissimus Dorsi: Még szorosabbra, 21.45-től Mozgóház Társulás: Beckett-dalok.

SZÍNHÁZ- ÉS TÁNCSÁTOR – KÜLSŐ SZÍNPAD

23 órától Jonathan Larson: Rent.

TÁNCHÁZSÁTOR

15 órától Vodku v Glodku, 23 órától Utolsó Óra Zerkula, 1 órától Tëka.

TILOS RÁDIÓ SZABADTÉR ÉS SÁTOR

12 órától Suhaid, Szamosi br. és barátaik délutáni lazítás az Astro Jazz Lounge csapatától, 16 órától Kalt&Wamzer jazzy laza tánci tánci, 19 órától Mezoe régi motoros megunhatatlan zenéivel, 21 órától Suhaid&Szamosi br. a lazítás folytatódik, majd táncolásba fordul, 23 órától Dragon Fm&Leengum dj.+zenekar+Jazz, 1 órától Keyser&Shuriken Nu jazz mágusok, 3 órától Tristram Shandy diszkógömb a tilos sátorban.

TORONY GALÉRIA

18 órától irodalmi est: Ficsku Pál, Németh Gábor, Háy János, Podmaniczky Szilárd.

PANNON PRAKTIKUM VILÁGZENEI NAGYSZÍNPAD

17 órától Tëka, 18.15-től Yat-Kha, 19.45-től Taraf de Haidouks, 21.30-tól Schal Sick Brass Band.

WANTED SZÍNPAD

15 órától Juff (SLO), 16 órától Cucumber, 17 órától Fish!, 18 órától Ambulans (PL), 19 órától Brains, 20 órától Szépül? Város-központ, 21.30-tól Marcel, 23 órától Neo, fél 1-től Phunkmob (D), 2 órától Le Garage & Judy Jay.

ZANZIBÁR-COLORS SÁTOR

17 órától Zanzibár vetítés: Budapest Parádé 2000, 18 órától Animal Cannibals a sátor előtt egy Footbag bajnokságon, 19 órától Elektronikus zene kultúrája Magyarországon címmel beszélgetés, 20 órától A beszélgetésen részt vevő dj.-k játszanak, 22.30-tól TÁP Színház: Technovarieté (vetítés), 23 órától dj. Redo, 23.30-tól dj. Yonderboi.

Az idei FORMA–1-es mogyoródi versenyre

JEGYEK ELADÓK:

– 2 db 96 000 Ft/db (super gold tribün)

– 6 db 80 000 Ft/db (gold tribün)

Érdeklődni: a (46) 502-240-es telefonon, munkaidőben.

Promóciós üzletágban érdekelt magyar középvállalat keres

BESZERZŐI ASSZISZTENST

felsőfokú vámügyintéző végzettséggel

Jelentkezéshez kézzel írott önéletrajzot kérünk, "Vámügyintéző" jelige feltüntetésével, levélben: 1506 Bp. Pf. 13 címre.

BT HUNGARY KFT.

A BT Hungary Kft., 100% svéd tulajdonú, targoncaértékesítéssel foglalkozó vállalat keres

SZÁMÍTÓGÉPES ÉS KOMMUNIKÁCIÓS

rendszerfelállítással és -fenntartással foglalkozó szakembert.

Alapkövetelmények:

- jó angolnyelv-tudás,
- 5 éves, szakterületen szerzett gyakorlat,
- Microsoft Access, NT4/2000, Office 976"000, SQL Server, Exchange 5.5/2000 és ARCserve bachup programok ismerete,
- Microsoft SQL 7 adminisztrátori, rendszerfelállítási és -fenntartási gyakorlat.

Kérjük, pályázatukat SZENTMÁRTONY TIBOR ügyvezető igazgató részére, az alábbi címre juttassák el: BT HUNGARY Kft., 1116 Budapest, Építész u. 28.

Kauser József, építén

L. Pollack Mihály

Papp Katalin Régi passzázsok Bp-n

Magyar 28-30

Építőművészet, Bp. 1983 83/3

KAUSER, Johann kőfaragó
József

SZENTES András: A Csapó-kuria és a Szekszárdi Képtár. Szekszárd : Wosinsky Mór Megyei Muzeum, 1991 5.p. skk.

Kauser István

negerte a kőmives és Kőfaragó munkákat az alábbi siremlékek a budavári koronázó templomban vali elhelyezésénél.

III. Béla király és hitvese Antiochiai Anna emlékezete.
Bp. 1898. 11. l.

Kausser István

kőfaragómester

† 1911. jan. 28.

Bpesti Építőmesterek

Hb. ipártestülete. VIII.

Erkönyv. Bp 1912.

264. l.

~~Arad – Újtelep h. sz. II. 174.~~

MDK

Kauser I.

márványmunka

A Szépművészeti Muzeum. Épitő Ipar 1907. ~~1907.~~

jan. 13. 14. l.

MDK

Kauser I.

kőfaragómunkák

A Szépmüvészeti Muzeum. Épitő Ipar 1907. jan.13.

14. l.

Kauser József, kőfaragó 2) Folytatás

Kronberger János és Kauser József kőfaragókat, a pályázatot a Kronberger–Dunaiszky–Bauer együttes terve nyerte. A kút és a szobor kivitele a tervek költséges volta miatt elmaradt.

Vizy László: A „Nájádok kútja" a Felszabadulás téren.
Budapest, 1978. 3. 42. old.

Kauser József, kőfaragó 1) Folytatás

1828-ban határozták el Pest város vezetői, hogy a Barátok-terére új, művészi kutat terveztetnek. Pályázatot hirdettek a kút tervének elkészítésére, melyre felkérték a város tekintetbe vehető céhének két-két képviselőjét, nevszerint: Landau Rénárd városi rajztanárt, Pollack Mihály és Kasselik Ferenc építészt, Dunaiszky Lőrinc és Bauer Mihály szobrászokat.

Vizy László: A „Najádok kútja" a Felszabadulás téren. Budapest, 1978. 3.42. old.

Kauser S. és Társa

M.D.K.

A tőzsdepalota mauthauseni gráinit lépcsők munkáját, továbbá a karsztmarványoszlopok szállitását a cégre bízták.

A budapesti árú és értéktőzsde Szabadságtéri palotája felépítésének története és az épület műszaki leírása. 21 lap.
Budapest, 1908.

Kauser J és Társa

M.D.K.

A tőrsdepalota gránit lépcsők, karsztmiarvány oszlopok leszámolási összegével kapcsolatban.

A budapesti áru és értéktőrsde . . . . . Bp 1908, 4 lap.

Kauser Irma

1872/73 - 1873/74

Ferkèpzomfoiskèvk

98.l.

60. A munkagépek és függőállások használatáért azoknak különfélesége szerint külön díj fizetendő.
61. Az állások és kéziszerszámok használatáért a fuvarozási költségeken kívül a béreknek 10%-a jár. Kőfejsze, véső, ékek, sulykok kölcsöndíja naponkint és darabonkint ... —.30
62. Benzinlámpás kölcsöndíja (benzinnel együtt) óránkint ... —.25
63. Kokszkosár kölcsöndíja naponkint ... —.70
64. Javító munkálatoknál a munkások az az ideje, melyet a munkahelyre való menéssel, vagy a mesterhez való visszajövetelre, vagy egyes anyagok és szerszámok hozatalára fordítanak, fenti egységárakkal számítandók.
65. Villamos, vagy más forgalmi eszköz költsége, híd- vagy alagúti vám és egyéb külön kiadások felszámítandók.

c) *Falazó-, illetőleg vakolómunkák elkészítése:*

66. *Effectiv (tömör) falazat* I. rendű jól kiégetett, mészmentes téglából, fehérmészhabarcsba rakva állványozással együtt, a földszinten ... pr. m^3 29.—
67. Emeletenkint a többletár ... pr. m^3 1.20
68. *Padlásfalazatban* a többletár az utolsó emeleti falazat árán felül ... pr. m^3 4.—
69. Románcémenthabarcsba rakott falazat (keverési arány 1 : 3) egységára a fehérmészhabarcsba rakott falazaténál magasabb ... pr. m^3 3.50
70. Portlandcémenthabarcsba rakott falazat (keverési arány 1 :4) egységára a fehérmészhabarcsba rakott falazaténál magasabb ... pr. m^3 10.—
71. Sima falvakolás fehérmészhabarcscsal, állásozással együtt ... pr. m^2 1.—
72. Menyezetvakolás, különben mint 71. sz. tétel alatt ... pr. m^2 1.70
73. Egyszeri nádazás minden anyaggal és állásozással együtt ... pr. m^2 2.—
74. Kétszeri fal- vagy menyezetmeszelés ... pr. m^2 —.12

FŐVÁROSI ÜGYEK.

A középítési bizottság május 22-iki ülésén újra foglalkozott az eskütéri templom környékének rendezésével és *Freund* Vilmos terve alapján kimondotta, hogy a kegyesrendüek telke lehetőleg érintetlen marad, a Kigyó-utca az új épület alatt esetleg árkád-szerüen a Dunáig halad, a templom pedig az Eskü-úton épüljön. Elfogadta a Lónyai-utca aszfaltozásának és az Állatkert rendezésének (1200000 k.) és a Gellérthegy déli lejtőjének a rendező tervét.

A magánépítési bizottságnak május 25-én tartott ülésén

új építkezésre nyert engedélyt:

119012. Hubert József, Rózsa-u. 4626. hrsz. négyemeletes ház.
119911. Dr. Hegedüs Gyula, Rózsa-u. 4691. hrsz. négyemeletes ház; terv. Hubert József.
119910. Dr. Hegedüs Kálmán, Rózsa-u. 4686/d. hrsz. négyemeletes ház; ép. m. Hubert József.
125656. Benedek Dezső, Ilka-u. 2891. hrsz. kétemeletes nyaraló.
119919. Roessemann és Kühnemann, Fövény-u. 4—6. emeletes ház; terv. Schubert és Hikisch utódai.
122002. Gyukits Gyula és tsa, Gizella-út 42. emeletes ház; ép. m. Palóczi Antal.
121750. Dr. Csécsi Nagy Miklós, Keve-u. 7924. hrsz. emeletes épület; ép. m. Fogl Emil.
116745. Pokorny Emánuel, Ilona-u. 2655. hrsz. emeletes épület; ép. m. Hofhauser Elek.
115752. Groszmann Miksa, Egressy-út 23. földszintes ház.
117589. Garbár József, Törökőr 2425. hrsz. földszintes ház; ép. m. Stechlik Antal.
121763. Scheid G. A., Holló-u. 6. toldalék; ép. m Wellisch Sándor és Gyula.
120672. Malina Gusztáv, Erzsébet-királyné-u. 27. földszintes ház.
119828. Hohlbauer Ferenc, Humor-u. 23. földszintes ház; ép. m. Nagy Károly.
119045. Grünwald Nándor, Köztemető-út 5876. hrsz. vasraktár; ép. m. Örömi József.
118078. Ezsiás Imre, Jász-u. 57. földszintes ház; ép. m. Scheiring János.
118151. Fegyver- és gépgyár r.-t., Soroksári-út 158. raktár.
125720. Kövér Károly, Podmaniczky-u. 2983/a. raktár.
115308. Müller József, Szt.-László-út 176. toldalék.
120700. Gattein Jakab, Bécsi-út 50. toldalék; ép. m. Schaffler István.
126692. Wabitsch Lujza, Hermina-út 1794. hrsz. pavillon.
124207. Loser Mátyás, Thököly-út 51. erkély.

Átalakításokra:

124834. Trieszti ált. biztosító társaság, Dorottya-u. 10.
124859. Járitz Nándor, Kisfaludy-u. 22.
128071. Ray Rezső, Kossuth-Lajos-u. 20.
124835. Sziklay Zsigmond, Andrássy-út 3948. hrsz.
124221. Dr. Karácsoyi Mihály, Német-u. 17.
119890. Bpesti erzsébetvárosi bank, Gróf Haller u. 48.
119021. Makk Antal, Villányi-út 13418. hrsz.
115056. Weil Lipót, Alvinczy-u. 6564. hrsz.
120731. Kaszirer Emil, Alpár-u. 10.
116758. Kellner István, Tárogató-út 7906. hrsz.
118214. Komjáthy Béla, Bosnyák-u. 20.
121772. Magyar kereskedelmi r.-t., Váci-körút 30.
120752. Molnár Gyula, Rákóczi-út 84.
119891. Scheer Béla, Gömb-u. 34.
119889. Özv. Pois Norbertné Margit-körút 3494. hrsz.
120754. Bodonyi testvérek, Múzeum-körút 27.

Jóváhagyásra ajánltattak:

119909. Szentpály József, Kossuth-Lajos-u. 301. hrsz.
125756. Takáts János, Bornemissza-u. 5.
120644. Ujj Sándor, Thököly-u. 2815.
119042. Vagányi Sebestyén, Simor-u. 8624. hrsz.
122008. Özv. Maloschik Ferencné, Népszinház-u. 15.
104055. Dvoracsek és Krisztián, Szemlőhegy 6267. hrsz.
115299. Ringer Géza, Lőpormalom-dülő 7698. hrsz.
120688. Dr. Böszörményi Oszkár, Salgótarjáni-u. 11.
118236. Wabitsch Lujza, Hermina-út 1794. hrsz.

Gépekre és felvonókra:

101261. Dreher Antal, Ihász-u. 8442.
121744. Tholt István, Tárogató-út 7913.
119864. Széll Lujza, Magyar-u. 6.
118189. Édeskuthy L., Erzsébet-tér 8.
118188. Pester Lloyd, Mária-Valéria-u. 12.
118187. Gr. Teleky Pál, Nagykorona-u. 20.
118178. Pucher István, Andrássy-út 110.
115060. Ledermann Mór, Károly-körút 13.
115046. Szalkay Lajos, Felső erdősor-u. 5.
113531. Dőri Jakab, Nagymező-u. 23.
79691. Wertheimer Lajos, Zaránd-u. 13.

Elutasíttatott:

118220. Friedrich Jakab, Vizafogó 1418. hrsz.
120726. Grünwald és Laufer cég, Szerecsen-u. 10.
118175. Pátsch Józsefné, Csata-u. 5.

TERVPÁLYÁZATOK.

jun. 9-én. M. Iparműv. Társ.: cémentpadlóburkolat terve; ifj. Walla József 3 pályadíja: 200, 100 és 50 korona.
„ *15.* Athénben Constantin császár emléke; díjak: 5 db 5000 k. és 2000, 1500, 1000 k. (lásd a m. é. 40. számban).

A szegedi állami felsőipariskola első évfolyama f. é. szeptember havában megnyílik egyelőre 40 tanítványnyal a fa- és fémipari szakiskolában.

Építőiparosok országos gyűlése. A Magyar Építőiparosok Országos Szövetsége a kötelékébe tartozó száznál több helyi szövetség részvételével a pünkösdi ünnepek alatt *Kauser* Gyula építőmester elnöklésével nagy vándorgyűlést tart Aradon. A gyűlés napirendjén következő kérdések szerepelnek: A munkaadók szervezkedésének legális elismerése az ipartörvényben; az iparosság parlamenti képviselete; a munkásbalesetbiztosítás ügye; átalános munkaadó szervezetek létesítése; a kartellek ügyének szabályozása; a május elseji munkaszünetelés; a tisztességtelen verseny korlátozása; az iparosok nyugdíj-ügye stb. A vándorgyűlésre eddig háromszáznál több szövetségi tag részvétele van bejelentve.

Nemzetközi építőipari kongresszus Párisban. A II. nemzetközi építőipari és közmunka-kongresszus szeptember 21-től 24-ig lesz Párisban, a kereskedelmi és ipari, valamint a közmunka- és postaminiszterek fővédnöksége alatt. A magyar védő-bizottság tiszteletbeli elnökségét Kossuth Ferenc kereskedelemügyi miniszter vállalta el, aki az előkészítő bizottság költségeihez a magyar kormány részéről 1000 korona hozzájárulást engedélyezett. Programmok és jelentkező lapok a Magyar Mérnök- és Építész-Egyesület, a Magánmérnökök Országos Szövetsége, a Magyar Építőiparosok Országos Szövetsége és a Magyar Építőmesterek Egyesülete hivatalos helyiségeiben vehetők át. A kongresszusra vonatkozó bővebb felvilágosítások K. Virágh Andor műszaki tanácsostól, a nemzetközi működő bizottság magyar osztályának alelnökétől (II., Albrecht-út 1. sz.) kaphatók.

Ünnepélyek csarnokát építenek Frankfurtban *Thiersch*, a világhírű építőművész tervei szerint, amely ez évi július elején lesz kész és az ugyanakkor tartandó német tornaünnepély keretében fogják fölavatni. x

Új városházat építenek Münchenben a régi élelmiszerpiac telkén. Az előzetes terveket *Schachner* müncheni műszaki tanácsos készítette, azok alapján az épületre nyilvános pályázatot akarnak rendezni. x

Jubileumi kórházat akarnak építeni Bécsben, amelyet a fásított övezet közvetetlen közelében szándékoznak elhelyezni. Az ezer ágyra tervezett kórház összes költségei tiz milliom koronát fognak tenni. Az építést még ez évben megkezdik, bár a tervező személyére még nem állapodtak meg. x

A régi képek. Az utóbbi években mindinkább kezdenek értékben emelkedni a történelmi emléket képező városok vagy épületek egykorú metszetei. Még a múlt század elején, mielőtt a genialis francia *Daguerre* előállott volna csodálatos találmányával: a fotografálással, a képek sokszorosítása nem a mai mechanikai úton, hanem leginkább szabad kézzel történt. A réz-, acél-, kő- és fametszetek számtalan válfaja szerepelt az ilyen képek előállításában. Ezek a képek az eredetijeikkel együtt megsemmisülőben vannak. Hiszen már 40—50 esztendős ábrázolásokból alig ismerünk reá egy-egy városunkra, vidékeink közül pedig szinte felismerhetetlen változás jutott egyik-másiknak osztályrészeül azóta, amióta a kultura legigazabb fáklyája a vasút eljutott oda. Leginkább a reprodukció legkiválóbb módjának, a litografiának fejlődése mutatja meg ezeknek a változásoknak nagyságát. Majdnem abban az időpontban, 1829-ben, amikor Anglia földjén a legelső vasúti vonat végig robogott — vagyis a mai viszonyainkhoz képest inkább döcögött — valósította meg néhány művészember a képek sokszorosításának soká megoldatlan kérdését. A kőnyomás tulajdonképpeni feltalálója *Senefelder* Alajos francia színházi író volt, de mert találmányával hazája nem igen törődött, annak értékesítése végett átment Angolországba. Így történt azután, hogy a kőnyomásban a mesteri tökély soha el nem ért fokára éppen az angolok emelkedtek. A legelső remeket éppen az építőművészeti rajzoknak sokszorosításában találjuk. Ennek oka abban volt, hogy a legnagyobb angol kiadó cégek a találmányt megszerezve, rajzolóknak és festőknek egész csoportját állították munkába, hogy azt kellőképpen ki tudják használni. A régi angol főnemesség tagjai körében sikerült érdeklődést kelteni a dolog iránt és a kiválóbb angol, skót és ír kastélyok monografiái litografikus sokszorosítással hamarosan nyilvánosság elé kerültek. Amint az anyag az európai Angolországban kifogyóban volt, a vállalkozók a tengerentúli országokat is belevonták a programmban és az egész világ architektonikus emlékeire kiterjesztették munkásságukat. Az angol várak *Nash*-féle gyüjteménye, *Lewis* Alhambra-fölvételei, *Girault de Prangay* mór és saracén vázlatai és végül *Fergusson* indiai templomai, ebből az időből, körülbelül 1830-ból valók. Az új találmány fejlődésének tetőpontja azonban az 50-es évek legelején volt. Ekkor jelentek meg legtökéletesebb alkotásai a litografikus művészeknek és ekkor kezdett lassankint a fényképezés annak konkurrenciát is csinálni. Eleinte az eredeti fényképeket vonták kartonra a művészettörténelmi könyvek mellékleteként, amely rendszernek még ma is megtaláljuk könyvtárainkban néhány kiadványát. Később a fénykép után való más reprodukciós módok kerültek elő, mint a fénynyomat és legutoljára a cinkográfia. Az előbbi szerint maratott üveglapra, az utóbbi szerint cink- vagy rézlemezre viszik át a képet és ezeket a lemezeket használják a nyomtatáshoz. A litografia ma már majdnem tisztán a sokszínű és így a legdrágább sokszorosításokban szerepel. A kiváló német műintézetek néhány magyar eredetű és hazánkba visszakerült alkalmazottja nálunk is meghonosította ezt az iparágat, és az a viszonyokhoz képest aránylag megfelelőt is produkál. Sajnos, most már a színes litografiát is veszedelem fenyegeti, amióta a három- és négy színű cinkografiát föltalálták. Ennek lényege az, hogy sokszínű képet megközelítőleg a három főszínből, sárga, vörös és kékből álló elemekre bontják és három, az említett színekben tartott lemez egymás fölé való nyomása által állítják elő a sokszínű másolatot. Az eljárás még meglehetősen költséges és rendkívüli pontosságot igényel, azonban mindenesetre tisztán mechanikai munka, azért annak eredménye egyéni ízléstől független és művészi érzéket nem követel. A tömegiparban tehát súlyosan latba eső jó tulajdonságai vannak. x

HIVATALOS.

BUDAPESTI ÉPITŐ-, KŐMŰVES-, KŐFARAGÓ ÉS ÁCSMESTEREK IPARTESTÜLETE.

A piaci árakat kutató bizottság jelentése 1908. április végével.

b) *Óránkinti munkabérek:*

46.	1 építő-munkavezető fizetése, beleértve a betegsegélypénztári járulék s a balesetbiztosítási díj fizetését		1·50
47.	1 építő-segédmunkavezető	különben m. 46. tétel	1.—
48.	1 falazó kőműves		—·75
49.	1 díszvakoló kőműves		—.90
50.	1 fehérmunkás „		1.—
51.	1 kőműves a lógó állványon		1.20
52.	1 állásoló munkavezető		1.—
53.	1 állásoló munkás		—.60
54.	1 habarcskeverő munkás		—.55
55.	1 férfi napszámos		—.50
56.	1 fiú »		—.35
57.	1 női »		—.30
58.	1 kőműves tanonc		—.50

59. A rendes munkaidőn túl, vagy az előtt 1—2 órával, valamint vasár- és ünnepnapokon teljesített munkáért fenti bérek 30%-kal emelkednek. Éjjeli munkáért a kétszeres óradíj számítandó.

csúcsa (2520 *m*), ahonnét pompás kilátást élveztünk a Rosegtálba, a Bernina hegyláncra (Piz Bernina, 4052 *m* Piz Morteratsch, 3754), valamint az Ober-Engadin sok festői tóval szépített völgyére.

A Räthische Bahn végállomása Pontresina; szépfekvésű látogatott nyári és téli üdülőhely. 1909 ben nyílt meg az új villamos vasút, amely a híres Bernina-gerincen keresztül vezet egészen az olaszországi Tiranoig, ahol az első európai elektromos nagyvasút, az olaszországi Valtellina-vasút végállomása van.

A környék hegycsoportjainak kőzete (gnájsz) az építkezésben is nagy szerepet játszik, téglát keveset használnak az épületekbe, fát annál többet.

St.-Moritz őszszel egészen kihalt, csak télen élénkül meg ismét a pazar fényűzéssel berendezett üdülőhely; itt a téli sportok minden fajtája a messze földről ideözönlő idegenekben lelkes résztvevőkre talál. *O. K.*

(Folyt. köv.)

VEGYESEK.

A budapesti Tabán rendezése dolgában folyó hó 4-én *Palóczi* Antal a Magyar Építőművészek Szövetségében felolvasást tartott, melynek eredményeként ezeket a javaslatokat terjesztette elő: Mondja ki a Szövetség: 1. hogy nem helyesli a székesfőváros hatóságának a Tabán szabályozása körül követett azt az eljárását, hogy előzetes programm felállítása nélkül hivatalból kívánt művészi tervet megállapítani; 2. a szövetség fölkéri a tanácsot, hogy az újonnan fölépitendő városrész programmját foglalja egybe és főelvekként vegye tekintetbe: *a)* hogy a Tabán egész kiterjedésében lakó vidék s ennek megfelelő kiképzésével alkalom kínálkozik a lakóházak typusváltoztatásával a lakásviszonyokon javítani, *b)* hogy a királyi palota itt a székvárosi jelleg kidomborítását kívánja, *c)* hogy az a fürdővárosra való tekintettel rendezendő be; 3. az ekképp felállított programm alapján a tanács: *a)* vagy átalánosan tervpályázatot rendezzen, *b)* vagy erre alkalmasnak bizonyult egyént, nem hivatalnokot bízzon meg a szabályozó terv szerkesztésével; 4. célszerűnek tartja a szövetség, hogy építő társaság alapíttassék a szükséges alaptőkével, melyet a hatóság hathatós erkölcsi és anyagi támogatásban részesít, hogy az átalakító és újjáépítés műveletét rendszereseu és helyes módon végrehajtsa; végre 5. fölkérte a szövetséget, hogy fejezze ki elismerését dr. *Bárczy* István polgármesternek és üdvözölje őt a Tabán városrész gyökeres megújításának felkarolásáért, melynek szerencsés keresztülvitelével Budapest újabb és szebb jövőjének veti meg alapját.

Az egri irgalmasrend új kórházát, melyet lapunk f. é. 34. és 39. számában tervekkel és egyéb adatokkal tüzetesen ismertettünk, a mult vasárnap avatta föl az egri érsek. A hatalmas épületet, mint olvasóink tudják, *Kauser* Gyula tervezte és *Wind* István egri építőmester építette.

Kájlinger Mihály, a budapesti vízművek igazgatója a főváros szolgálatából 26 éves működés után f. hó 1. napján kilépett; a törvényhatósági bizottság közgyűlése f. hó 3-án a tanács javaslatára a kilépést sajnálattal vette tudomásul, egyszersmind kiváló működéseért és hasznos szolgálataiért elismerést és köszönetet szavazott.

Tervpályázatok eredménye. *A biharmegyei közkórház* tervpályázatán a 3000 koronás első dijat *Schodits* Lajos, a 2000 k. második dijat *Fleischl* Róbert, az 1000 k. harmadik díjat *Rajk* József és *Unger* Lajos terve nyerte el. Megvételre ajánlták a „Trompf", „De porfundis" és a „Szent László király" jeligés terveket. — *Az állami számvevőszék* részére a budai várban a Bécsikapu-laktanya helyén a közeljövőben új épületet emelnek. Az épület terveire nyilvános pályázatot hirdettek, amelyre a kitüzött határidőig tizenhárom terv érkezett. Ezeket f. hó 2-án vette tárgyalás alá *Dárday* Sándor számvevőszéki alelnök elnöklete alatt a biráló bizottság, amely előadójává *Keresztes* Istvánt és jegyzővé *Jakabffy* Zoltánt választotta meg. A jury tagjai az emlitetteken kívül *Hauszmann* Alajos és *Giergl* Kálmán, továbbá az állami számvevőszék részéről *Szukováthy* István miniszteri tanácsos és *Klimes* Gyula osztálytanácsos. A tervrajzok, mihelyt a biráló bizottság működését befejezte, a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet helyiségeiben közszemlére fognak kitétetni. — *A budapesti aut. orth. izr. templom*, községház és iskola tervpályázatának biráló bizottsága a következő tagokból áll: *Wellisch* Alfréd, *Málnai* Béla, *Fejér* Lajos, továbbá *Freudiger* Ábrahám építőbizottsági elnök, *Frankl* Adolf hitközségi alelnök. A pályázaton, mely e hó 1-én járt le, a következő jeligés pályatervek vesznek részt: 1. Béke, 2. Judea, 3. Vörös kör, 4. Pax, 5. Zsinagóga, 6. Barsel.

Építőipari téli tanfolyam. A székesfővárosi iparrajziskolában (IX. Oroszlán-u. 1. sz.) építőiparosok részére rendezett téli tanfolyamra a jelentkezőket f. hó 7-én d. e. 9—12-ig veszik fel. Felvétel alkalmával bemutatandó a születési, újraoltási és az utolsó iskolai bizonyítvány, valamint a mesternek a gyakorlatot igazoló bizonyitványa. Felvételi díj 2 k Tandíj havi 6 k.

Ipari chemia. Ezen a címen jelent meg az Építőmunkavezetők Könyvtárának XXI—XXII. füzete; írta *Klemp* Gusztav. Ez a mű a felső ipariskolák első évfolyamának igényei szerint tárgyaija az elemi chemiát, a chemiai alaptörvényeket és az ipari chemia lényegét, azért az építő iparosok is nagy haszonnal forgathatják. Ez a kötet is, mint a budapesti építőmesterek, kőmívesek, kőfaragó- és ácsmesterek ipartestületének többi kiadványa is igazolja azt a széles látókört, melyet a könyvtár fáradhatatlan szerkesztője, *Jakabffy* Ferenc ipartestületi elnök kitűzött céljának elérésében követ, mert a művelt építőiparos az ipari chemiának elemeit nem nélkülözheti. Ára 3 korona. Kapható lapunk szerkesztősége útján is.

A Magyar Építő- és Iparművészeti Rajzolók Országos Egyesülete f. hó 3-án tartott ülésén megalakította a hagyományos sikerű Építész-Estélyeket rendező vigalmi bizottságot. A bizottság elnöke Székely Dezső, alelnökei Wannenmacher Fábián és Dorman Jenő, titkárja Berger Dezső.

Hídpróba. A komárom-érsekújvári vasútvonal építésével kapcsolatosan Komárom városánál létesített dunahíd most készült el teljesen és vasszerkezeteinek próbaterhelését f. hó 2-án tartotta meg a kiküldött bizottság. A próbaterhelés alá vetett híd legnagyobb hídjaink egyike; össznyílásának nagysága a két hídfő között mérve 493·4 méter; ezt a hosszt négy közbenső falazott pillér által öt nyílásra osztották akként, hogy négy, egyenkint 100 méteres és egy 80 méteres medernyílást kellett egy vágány felvételére szolgáló vasszerkezettel áthidalni. A szóban lévő vasszerkezeteket — amelyeknek összsúlya 2,780.000 *kg* — az államvasutak igazgatóságának tervei szerint a m. kir. állami vasgyárak igazgatása alatt álló államvasutak gépgyárának hídépitő szakosztálya készítette és állította fel a helyszinén. A próbaterhelés teljesesen megfelelő, kedvező eredményű lett.

Nemzetközi vasúti kiállitást rendeznek a jövő évben Buenos-Airesben a délamerikai államalakulások századik évfordulójának emlékére. Erre a kiállításra az argentinai köztársaság 11,500.000 márkát szavazott meg.

Méterrendszer Dániában. Az 1907. évi május hó 4-én kelt dán törvény megállapította, hogy *Dániában* a mértékrendszer alapjául a méter, a súlyrerdszer alapjául pedig a kilogramm szolgál. Most a kereskedelem- és tengerhajózásügyi dán kir. minister megállapította, hogy a szóban forgó törvény 1910. évi április hó elsején lép életbe.

Az Erdélyi Múzeum-Egyesület most ünnepli alapításának ötvenéves jubileumát, de az Erdélyi Múzeum gondolata félszázaddal előbb foglalkoztatta már Erdély jobbjait. E gondolat kipattanásától a megvalósulásig eltelt félszázad nemcsak azt érezteti, hogy a nemzet jóltévői mily szívós ragaszkodással csüngtek az Erdélyi Múzeumon, hanem azt is, mily nehéz munkával sikerült a nemzet pallérozódásának tárházát megteremteni. A félszázados kitartás eredménye a ma félszázados Erdélyi Múzeum-Egyesület s ennek küzdelmes munkájából a ma elsőrangú Erdélyi emzeti Múzeum. Ez a legrégibb, legerősebb és a legsajátosabb közművelődési egyesület, melynek irányt adó szellemi és folyton hatékony ereje Erdély fejedelmi udvarának nemzeti és művelődési, politikai és tudományos hagyományait őrzi: gyűlőhelye az erdélyi magyarság elejének, múzeumot tart fenn, közművelődést terjeszt, izlést nemesít, tudományt művel, így a magyarság vára. Azért kér minden hazafit és honleányt, egyeseket és testületeket, hogy az Erdélyi Múzeum-Egyesület nagy céljait, annak 50 éves jubileuma alkalmából elősegíteni szívesek legyenek, akár oly módon, hogy tagjai sorába lépnek, akár úgy, hogy jubileumi a alapnak megteremtéséhez valamely — tetszés szerint való — összeggel hozzájárulnak. Az Erdélyi Múzeum-Egyesület pártoló tagjai évenkint négy, rendes tagjai nyolc, alapítói egyszer s mindenkorra kétszáz, és igazgató tagjai ezer koronát fizethetnek, vagy az utóbbiak annyi értékű s a gyüjteményekben elhelyezhető múzeumi tárgyat adhatnak. Tagsági és alapítványi díjakat vagy pénzbeli adományokat az Erdélyi-Bank és Takarékpénztár rész-

vénytársaság Kolozsvár, múzeumi tárgyakat a gyűjtemények igazgatói fogadnak el, kik minden adományról a választmány útján nyilvánosan elszámolnak.

Műszaki állások. Sopron városa egy mérnöki (2600 k. fizetés, 650 k. lakásbér és 5% korpótlékkal), egy építési felügyelői (1600 k. fizetés, 400 k. lakáspénz és 5% korpótlékkal) és egy rajzolói állásra (havi 140 k. fizetéssel) dec. 6. határidővel pályázatot hirdet.

A fővárosi magánépítési bizottságnak ezen a héten Mindenszentek napja miatt nem volt ülése.

MAGYAR MÉRNÖK- ÉS ÉPITÉSZ-EGYLET.

A választmány okt. 29-iki ülésén a vasbétonszabályzat tervezetét visszaadta a bizottságnak; fölvett 16 tagot, 42 rendes és 4 rendkívüli tagnak a jelentkezését pedig tudomásul vette; fölkérni határozta a kereskedelemügyi minisztert, hogy a kiszélesítendő összekötő vasúti híd pilléreinek és kapuzatának terveire pályázatot rendezzen és hogy az 1911-ben Rómában rendezendő nemzetközi szépművészeti kiállítás keretébe tartozó építőművészeti versenyben Magyarország is hivatalosan vegyen részt.

HIVATALOS.

AZ ÉPITŐMESTERI KÉPZETTSÉG MEGVIZSGÁLÁSÁRA SZERVEZETT BIZOTTSÁG

Préda Ilona (Beszterce) építőmesternek a nov. hó 5-én letett szakvizsgálat alapján a képesítő bizonyítványt kiadta.

MAGYAR ÉPITŐMESTEREK EGYESÜLETE.

A választmány ülése november hó 4-én. Elnök *Kunfalvy* Nándor, jegyző *Miklós* Ede.

1. Az elnök üdvözli a tagokat és kéri, hogy a mai fontos tárgy vitájában segítségére legyenek. Jegyzőkönyvi hitelesítők: Székely Marcell és Szuchy János.

Jelen vannak: Mann József, Sziklai Zsigmond, Székely Marcell, Lux Endre, Wirth Ferenc Nándor, Koch Károly, Kiss I. Jenő, Szuchy János, Mirgay Gyula, Graf Lajos, Humayer József, Müller József és számos szakosztályi tag.

2. Az elnök bejelenti, hogy a M. É. Sz. meghívta egyesületünket Palóczi Antal tagtársunknak a Tabán városrész szabályozásáról szóló mai előadására; Farkas Elek és Biró Károly tagokat kéri fel az ülésen egyesületünk nevében megjelenni.

3. Az építőipari bank felállítása ügyében szükséges propaganda dolgában dr. Makai előadó átiratot intézett az egyesülethez. Ennek kapcsán az elnök fölveti a kérdést, hogy a választmány elvileg akar-e az ügygyel foglalkozni? Koch Károly, Bloch Leó, Sziklai, Mann, Kis I. Jenő hozzászólása után a választmány elhatározza, hogy jelenleg nem kíván az építőiparosbank kérdésével foglalkozni, de kívánatosnak tartja, hogy állandóan napirenden tartassék és alkalmas időben tárgyaltassék.

4. Wirth Ferenc az egyesületi helyiség átalakítására vonatkozó és Humayer József a belső berendezés költségeinek jegyzékét mutatja be, összesen 4978 k. összegről. Sziklai indítványára a választmány kiutalja az összeget és a számadásokat felülvizsgálni az ellenőrt és számvizsgálót kéri fel.

5. Az ipartestületek országos szövetsége tudatja egyesületünkkel, hogy a székesfővárosnak és a kamarának dolgait intéző testületekbe iparosok beválasztásának lehetővé tétele végett bizottságot szervezett és kéri egyesületünket: képviseltesse magát. Sziklai Zsigmond és Sátori Mór küldetik ki.

Az országos iparegyesület meghívja egyesületünket dr. Fischer Józsefnek, a sarajevói ügyvédi kamara elnökének f. évi nov. 9-én tartandó előadására; Kis I. Jenő küldetett ki az egyesület képviseletében.

Az elnök bejelenti, hogy a múlt választmányi ülés határozata értelmében küldöttség járt a közoktatásügyi miniszteriumban a közszállítási szabályzatoknak a vállalkozókra sérelmes kezelése ellen.

6. Egyesületünkbe belépni óhajt *Reppmann* Gyula építész és építőmester, ajánlják Rothauser József és Miklós Ede; *Fuchs* Béla mérnök, ajánlják Sziklai Zsigmond és Miklós Ede.

7. Sziklai Zsigmond felhívja a választmány figyelmét arra, hogy az Állami munkásbiztosító intézet közgyűlése a járulékok kezelésére sérelmes határozatot hozott; a választmány elhatározza, hogy ez ügyben feliratot intéz és a felirat megszövegezésére Sziklai Zsigmondot kéri fel.

Kiss I. Jenő felemlíti, hogy a téglahiány állandóan foglalkoztatja a közönséget; indítványozza, hogy tájékoztassuk a nagyközönséget aziránt, hogy a technikai tudományok mai állása szerint, nemcsak égetett agyagból, hanem más mesterséges anyagokból is lehet célszerűen és gazdaságosan házakat építeni.

8. A múlt ülés jegyzőkönyve felolvastatott és hitelesíttetett.

Több tárgy nem lévén, elnök az ülést 8 órakor bezárja.

BUDAPESTI ÉPITŐ-, KŐMŰVES-, KŐFARAGÓ- ÉS ACSMESTEREK IPARTESTÜLETE.

Adakozás a Jakabffy-Ferenc-könyvalapra. Egy magát meg nem nevező építőmestertagtársunk 100 korona, a *Neuschloss* Károly és fia cég 30 korona adománynyal járult a *Jakabffy-Ferenc-könyvalapunkhoz.* Ez úton mondunk köszönetet a nemeslelkű adakozóknak.

A munkavezetők IV. tanfolyama a kereskedelemügyi m. kir. miniszter támogatásával megkezdődik f. évi november hó 15-én, és befejeződik 1910. február hó 18-án.

Ennek a tanfolyamnak keretében külön mentő-tanfolyamot is nyitunk a Budapesti Önkéntes Mentőegyesület közreműködésével november 29-étől december 3-ig bezárólag esti 6-tól 8 óráig.

Ezt a mentő-tanfolyamot olyan kőmíves-, kőfaragó-, ács- és bétonépítő munkavezető és segéd is hallgathatja, aki az egész munkavezetői tanfolyamot hallgatni nem akarja.

A munkavezetők tanfolyama köznapokon tartatik — szombat kivételével — este 6-tól 8 óráig. — Órarendje ez:

1909 nov. 17—19-én 6-tól 7 óráig: Tégl gyártás és mészégetés, Magyar Vilmos. — 7-től 8-ig: Ipari chemia: Fridrich F. Géza. — 22—26-án 6-tól 7-ig: Téglagyártás és mészégetés, Magyar Vilmos. — 7-től 8-ig: Ipari chemia, Fridrich F. Géza. — 29—30-án 6-tól 8-ig: Rögtöni segély, dr. Aczél Károly. — Dec. 1—3-án 6-tól 8-ig: Rögtöni segély, dr. Aczél Károly. — 6—7-én és 9—10-én 6-tól 7-ig: Munkavezetők írásmunkái, Pásztor Béla. — 7-től 8-ig: Gyakorlati számvetés, Priváry József. — 13—17-én 6-tól 7-ig: Munkavezetők írásmunkái, Pásztor Béla. — 7-től 8-ig: Gyakorlati számvetés, Priváry József. — 20 23-án 6-tól 7-ig: Munkavezetők írásmunkái, Pásztor Béla. — 7-től 8-ig: Gyakorlati számvetés, Priváry József. — 27—30-án 6-tól 7-ig: Geometriai szerkesztések, Benda Jenő. — 7-től 8-ig: Gyakorlati számvetés, Priváry József. — 1910 jan. 3—5-én és 7-én 6-tól 7-ig: Geometriai szerkesztések, Benda Jenő. — 7-től 8-ig: Gyakorlati számvetés, Priváry József. — 10—14-én 6-tól 7-ig: Geometriai szerkesztések, Benda Jenő. — 7—8-ig: Gyakorlati számvetés, Priváry József. — 17—21-én 6-tól 7-ig: Geometriai szerkesztések, Benda Jenő. — 7-től 8-ig: Hordképességi számítások, Bloch Leo. — 24—28-án 6-tól 7-ig: Faszerkezetek, I. rész, Sándy Gyula. — 7-től 8-ig: Hordképességi számítások, Bloch Leo. — 31-én és febr. 1-én 6-tól 7-ig: Faszerkezetek, I. rész, Sándy Gyula. — 3—4-én 7-től 8-ig: Hordképességi számítások, Bloch Leo. — 7—11-én 6-tól 7-ig: Faszerkezetek, I. rész, Sándy Gyula. — 7-től 8-ig: Hordképességi számítások, Bloch Leo. — 14—17-én 6-tól 8-ig: Ismétlés az összes tárgyakból. — 18-án 6-tól 8-ig: Nyilvános vizsgálat.

A fölvételre jelentkezéskor a magyar nyelv birtokát szóban és írásban és a négy számtani alapművelet tudását igazolni kell. A végzett tanulmányokat és az alkalmaztatás minőségét is ki kell mutatni.

Tandíj, könyvekkel együtt, 30 korona, a beiratáskor fizetendő. Beiratás és fölvételi vizsgálat f. évi november 15-én és 16-án este 6 órakor, VIII., Német-utca 22.

Akik csak a mentő-tanfolyamra jelentkeznek, 6 korona tandíjat fizetnek, melyért a *„Rögtöni segély baleseteknél"* című tankönyvet is megkapják.

Fölkérjük ezek alapján a t. tagokat, hogy munkavezetőket és segédeiket erre a munkavezetői tanfolyamra, különösen a mentő-tanfolyamra, figyelmeztessék, azon való részvételre buzdítsák.

A „Mentő-tanfolyamot" illetőleg kérjük, figyelmeztessék a segédeket arra, hogy mennyire fontos, minden egyes munkás érdekében áll, hogy baleseteknél, melyek az építőmunkák közben gyakrabban fordulnak elő, az egyszerű munkás sérült munkástársának az első segélyt nyujthassa addig is, míg orvosi segély érkezik. Figyelmeztessék a munkásokat, hogy sokszor emberéletet lehet megmenteni a rögtön helyesen alkalmazott egyszerű kötés által, mely a sérültnek elvérzését megakadályozza. Az Első segély tanfolyamának látogatásáról a hallgatók bizonyítványt fognak kapni, mely az életben gyakran ajánlatul szolgál

Kauser Gyula

l.

Miskolc

1901. 56. l.

Kaiser Gyula

MMÉEÉvk
1934. 145. l.

337.320 kor., 220 cm. h. ütköző
t 4·50 kor. egységáron 900 korona,
erdőiparr. t (Budapest) bükk-
pedig: 250 cm. h. közbenső 2·63
égáron 157.800 kor, 220 cm. h.
0 kor. egységáron 11.500 kor. 220
cm. fsz. közbenső 1·85 kor. egység-
kor., Bródy Gyula (Miskolc) 220
fsz. tölgytalpfát 3 kor. egységáron
., Czukor László (Arad) 250 cm.

egységáron 6240 kor. és
3990 kor., tögyváltótalpfá
kor. tompaélüt 70 kor.
3550 kor. Kronberg
pest) 250 cm. h. közbens
egységáron 298.052 kor.
408.544 kor., 220 cm.
tölgytalpfát 2·79 kor. eg
220 cm. h. 14 cm. fsz.
2·49 kor. egységáron 3

t, VI., Podmaniczky-u. 18. zsindelyteto-atfedese
legjobb kivitelben, teljes garanci

egyesi Jenő egység-

alatt állanak.

(Tüzifa eladás.) január 28-án árverést dobrovicai urbéresek er- 8 ürköbm. bükk és 73 ak 41367 kor. kikiáltási . Az árverés megfelelő redménytelen maradt.

s és mosatás.) A pécsi vendéglősserü élelmezését a pécsi lakos 11%, és a fehérnemüek mosatását pécsi lakos 1% felülfi- kórház parancsnokságá- tartott árlejtésen. Pályá- ác (Pécs) a mosatásra.

boka m] (Mészége- ása.) A bábai volt ur- ező mészégetési jog bér- ába községházánál f e b- artottak. Ajánlatot tettek : ba) 1010 kor, M e t y e- 062 kor., D u m a Gábor k o v i t s Lipót (Blenke- n Herman (Bába) 1090 lgnác (Bába) 1073 kor., Dragosfalva) 1080 kor., (Bába) 1066 koronával. nlata került elfogadásra.

yagok eladása.) A d Pápa és Zalaegerszeg századainál kiselejtezett ószerelvények stb. cikkek zred kezelőtiszti irodájá- n tartott versenytárgyalás s fiai budapesti cég aján- ás végett felsőbb helyre. H e c h t Béla (Budapest)

Több fiatal

okl. épitész néhány évi gya állandó munkát kaphat. Érteke után 2—3 óra között. **Almási Loránd** épitész-tanár, Boráros-

TORONY ÓR

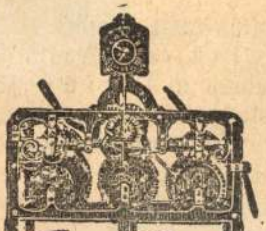

palota-, vár
gyári- és l
órák beren
legelőnyös-b
közl
MAYER K
utód
MÜLLER JÁN
első magy. óragyár gőzberendezé
BUDAPEST, VII., THÖKÖLY-UT 52. (sa
— Képes árjegyzékek és költségvetések bérm

Kőrszivattyuk építési cé
Lokomobilok **kölcsö**
Uj és használt stabil- és félstabi
és kazánok állandóan raktá
Schuster Istv

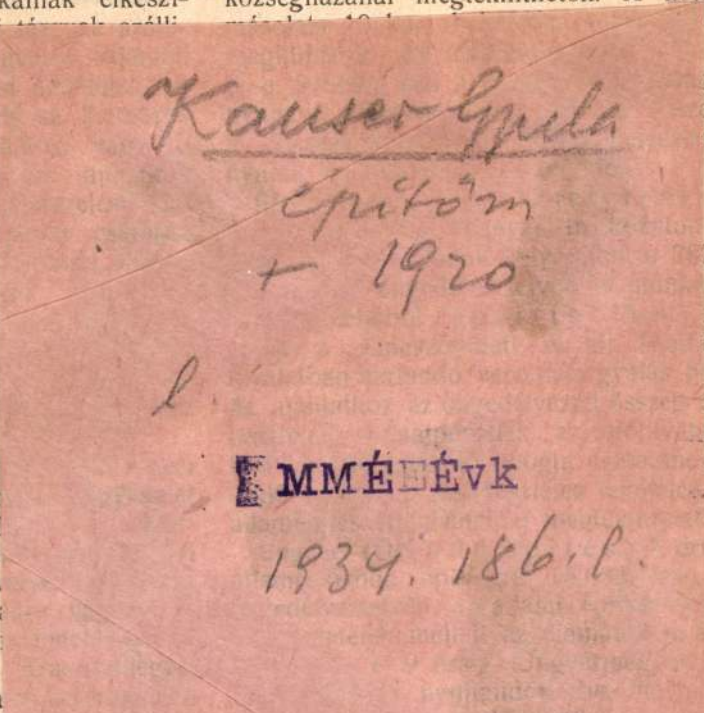

Kauser Gyula
Építőm
+ 1920

l.

MMÉÉvk
1934. 186. l.

ozékainak elkészi-
lés
ltsé
pité
árhe
kin
etől
és
„A
a"
sz.
i l i
ros
nt b
zóló
i h
xpér
1 15
e
a v
unka
ön
a
vata
l o
dájá
, u
ásola
gy
ai 1
tósá
i s
lathoz bánatpénzül a
kelendő, illetőleg az
endő.

tervek, költségvetés és szerződés
községházánál megtekinthetők. A költség
tásának biztositása céljából á p r i l i s
d. e. 11 órára a lőcsei m. kir. államépit
hivatalban tartandó versenytárgyalás hirdet

a és izléses kivitelben : mindennemü bronz és horganyból **öntött felir**
ármegyei határjelzőtáblák, anyakönyvvezetői táblák, utc
mok városok részére, **cégtáblák gépgyárak** részére és miden n
célra megfelelő öntött táblákat jutányos árak mellett. — Telefon 28—

berendezési munkálatok összköltsége kor. 33 fillért tesz ki. Pályázni lehet összes munkákra, valamint az egyes csoportokra külön-külön. Az összes munkát október 15-ig teljesen befejezendők. Felak pályázni szándékozók, hogy egy kor. gel ellátott ajánlatukat április 14-én 10 óráig, a vállalati összeg 5%-ának elő bánatpénznek az ungvári m. kir. adónál eszközölt letételéről szóló elismervel felszerelve Ungvármegye alispánjádják be. A tervek, költségvetések, általás részletes vállalati feltételek az ungvári r. államépitészeti hivatalnál megtekint-

osvár. (Hidak szélesitése.) Kapos-. város tanácsa a Kapos-csatornán levő két szélesitését, illetve épitését határozván el, biztositása végett április 30-án d. e. ra a város polgármesteri hivatalában tarversenytárgyalást hirdet. Felhivatnak vái kivánók, hogy ajánlataikat a kitüzött d. e. 9 óráig a polgármesteri iktatóba be. Az 5% bánatpénznek a városi pénztörtént befizetését igazoló nyugta az ajáncsatolandó. A részletes feltételek és terv-k a városi mérnöki hivataltól egy kor. se mellett megkaphatók.

esvár. (Szellőzőcsatorna-hosszab-.) A temesvári m. kir. dohánygyári óság, a gyár padlásain végződő Rabitzból készült szellőzőcsatornáknak a födél aló magasbitási munkálataira verseny-

tekinthetők.

Lippa. (Műtá lippai járáshoz tart levő átereszek fel különféle átmérőjü 16 drb. előfej száll kor., valamint 7 kisebb-nagyobb fa sára 1251 k. 64 fill 60 kor. előirányzatt órakor Lippa közs tartatik. A műszak lippai főszolgabirói

Vazsec. [Liptó m.] A vazseci ág. hitv. régi iskoláinak átal mán. hogy a föld sittetnék egy tanitói tanitói lakás létesi Vállalkozók tartoznak egyház pénztárnoká tenni. A kiviteli terv nél Liptószentmiklós zat határideje már

Vép. [Vas m.] (Is ség előljárósága 40 előirányzott iskola é 31-én d. u. 2 órak Bánatpénzül a költsé ségbiró kezéhez letee lés május havában ber 15-ig befejezen vetés készitéséért já

Hirmann Ferenc fémárugyára

Budapest, VII., Csányi-utca 7—9.

vállalja: Beton- és vasbeton födémek, hidak

KEM

, Kohn Salamon

Helvey Tivadar
acement munkákkal
phalt Co. (Buda-

ory F. és társa
j. Walla József
solnay Vilmos
nal Gy. (Pozsony)
era

alla
F. és
13 3
kor.
9 25
mo
5 k.,
r. ;
lor
ube

J.
atz
ent

Zs

ang
al.
vég
ek.
zál
aina

szekrény kiemelés alapkolerakás és útfelj
burkolására 8150 kor. 64 fill., Ujv
Adolf nagyteremiai vállalkozónak a homok s
litására 4628 kor. 31 fill., és a kerékvetők s
litására 358 kor. 80 fillérrel benyujtott ajánl
terjesztik jóváhagyás végett felsőbb helyre.

b) Szállítások.

Budapest. (Ruha szállitás.) A tan.
ügyosztályban március 22-én árlejtést

munk
ükse
sitás
kor.
k
sopo
tört
03
4.
ra 13
szálli
, 2.
ra 10
47
, Gu
7462
fillérre
a cég
t terj

cikk
kusok
s ruhá
ositásá
árc

NT
Po

ket,
ket
legjobb kivitelben, teljes garanciával.

MMÉEÉVK
1934. 43 1
Kauser Gulat

a g y Kálmán egyenruházatra 8030 k., fövegre
508 kor., S z a b ó Emil és tsa könnyebb
zős cipőre 11 kor., nehezebb füzős cipőre és
igos cipőre 10·50 kor., lovagló csizmára 23
or., torna cipőre 9 kor. egységárral, H a u s-
a t e r Lőrinc szijgyártó cikkekre 1600 kor.,
o s e n t h a l H. utóda egyenruházati cikkekre
040 kor. 50 fill., fövegre 1197 kor., keztyüre
050 koronával.

Az ajánlatok döntés alatt állanak.

Budapest. (K e r é k p á r s z á l l i t á s.) A máv.
nyag- és leltárbeszerzési szakosztályában m á r-
i u s 20-án árlejtést tartottak 15 db. kerékpár
állitására. Ajánlatot tettek: D é r y Ede (Sze-
ed) 140 k.-val db.-ként 5 éven át évenkénti
5 kor. fentartási dij mellett, B á r d i József
75 k-val, fentartás 2 évnél 80 kor., 3 évnél
0 kor., 4 évnél 100 kor., 5 évnél 105 kor, 6
vnél 110 kor., M i k l ó s testvérek db.-ként
70 k.-val, fentartás 120 kor.

Az ajánlatok döntés alatt állanak.

Banjaluka. (Ü z e m i a n y a g o k s z á l l i-
á s a.) A boszniai és hercegovinai bányaigaz-
itóság Banjalukában f e b r u á r 28-án árlej-
st tartott üzemi anyagok szállitására, mely-
k alapján a hengerolaj szállitását W e r t-
e i m e r József bécsi cég, a gépolaj, Staufer
iradék és géptisztitó gyapot szállitását
c h w a r c z József és tsa budapesti cég, a
mitőanyag szállitását S c h ö n f e l d Zsig-
ond budapesti cég, és a sodronykötél szálli-
sát a S z a b. o s z t r. m a g y a r á l l a m-
a s u t t á r s a s á g nyerte el.

c) Adás-, vevés és bérbeadás.

Budapest. (Ó c s k a a n y a g o k e l a d á s a.)
máv. szertáraiból kikerülő ócska anyagokat
j a n u á r 30-án tartott versenytárgyalás alap-
n a következők vették meg: H e l f e r Adolfné
udapest) 5670 mm. vasbádogot 46431 kor.,
80 mm. megégett öntöttvasat 17947 k. 50 f.,

évben összegyü
bádog, horganyz
vasforgács, zuzot
és egyéb hullad
budapest jobbpa
23-án árlejtést
W e l l e s z, S c
vascsőre 16·50 k.
féle acél 2 k., v
k., forrvas 6·50 k.,
Jakab és társa ö
zuzottvas 5·60 k
öntöttvas 5·60 k.,
3·50 k., H a h n
zuzottvas, kovác
H e l f e r A
3·80 kor., horg.
vas 8·25 kor., K
dék 4 kor., B u
5·25 kor., hulladé

Az ajánlatok d

M.-Sziget. (T u
m. kir. erdőigazga
tartott a bustyah
letéből kikerülő t
tettek: W i n k l e
fenyőfára 1 évi b
e g y e s ü l t g ő
r. t. 12000 köbm
12·6%, a bogdán
köbm.-es részlete
1000 köbm.-es
tiszai 1—17. sz.
26·02%, a mezőh
részletekre 23·79
ványárak 30%-os

Döntés még ne

Orsova. (F a e
erdőhivatal m á r
az ogradinai m. k
dasági osztály

Bádog csővezetékeket

Ziegler Géza ép. MDK

Kauser József és Gyula

felett emlékbeszédet tartott a MMÉE egyletben

irod.

Kauser-Gedenk-feier./
Pester Lloyd 1921.ápr.12.

Kauser Gyula, budapesti építész

M.D.K.

dolgozta ki az irgalmas-rend Egerben felépítendő új kórházának, tébolydájának és ravatalozó helyiségének terveit.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1907. XXVIII. évf.
ápr. 10. sz. 10. old.

M.D.K.

Kauser Gyula, építész

nyert megbízást a kassai hadtestparancsnoksági épület tervezésére.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1901. XXII. évf.

ápr. 10. sz. 6. old.

M.D.K.

Kauser Gyula, építész (1855-1920)

Kauser János kőfaragó mester fia, az előző évben elhunyt Kauser József építész öccse, számos palota (Hadik-, Dungyerszky-, Csekonics-, Hunyadi) és a József-téri Jézus Szent Szíve templom építésze, a közéletben önzetlenül működő kártárs, meghalt.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1920. XLI. évf.

jun. 9. sz. 2-3 old.

MDK

Kauser Gyula épitész

Guthi J. Fővárosi almanach 1913-15. 473.l.

M. D. A

KAUSER Gyula építész

Br. Trefort k. 3. egyhori Hunyady

Imre-tér polota építő mestere

Tervező: Meinig Arthur (1892.)

Rev.

Hatolkay árpád: A Nemzeti múzeum körül kialakult polotanegyed története

műemlékvédelem 1960. 3. sz. 160. l

MDK

Kauser Gyula, épitész

a föváros legelökelöbb ée legkeresettebb
épitészeinek egyike.

Guthi I.: Föv.Almanach 1910-12.1. 454.1.

Kauser Gyula, épitész M.D.K.

... épiti a Jézus Szive templomot. Önálló müvei: az Arnácos Casino, a Csekonics-palota, számos főúri palota (Hadik, Szapáry, Hunyadi, Dunglerszky, Nocsonyi, Karácsonyi), az egri irgalmasok rendházát, -, kórházát és elmegyógyintézetét, stb.

Lechner Jenő dr.: Kauser Gyula

A Magyar Mérnök- és Épitész-Egylet Közlönye, Bp. 1920. 54. 103. old.

MDK

Kauser Gyula épitő m.

Technikus városatyák. Épitő Ipar 1909. nov. 28.
448. l.

MDK

Kauser Gyula épitőmester

Épitőiparosok orsz. gyülése. Épitő Ipar 1908. máj.1. 231 l.

Kauser Gyula

MDK

Volt Fővárosi Muzeum /1884.Kauser Gyula/
Városliget.

A muzeum háta mögött: négy muzsa az egykori pesti német szinházról. Fritz Beringer bécsi szobrász müve. 1811.

Zakariás G. Sándor: Budapest. Bp. 1961.

186.1.

MDK

Kauser Gyula épitész

M. Épitőmesterek...szövetkezete. Épitő Ipar, 1909. nov.14 428. l.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" R.-t. Budapest — 485418

Kauser Gyula

épitesz

A

La Rosée

70.l

Kauser Gyula és

Kauser József

építészek

Építő Ipar, 1921. ápr.

(A Kauser-emlékmű)

Rye, Reginald Arthur Wyn : The libraries of London.
London, 1908. III. 89, 90.

Kauser Gyula és

Kauser József

mucz
led
z

vód
z

Budapesti Hirlap

1921. apr. 12.

(Kauser József és
Gyula.)

Rein, rézmetsző III. 114.

Kauser Gyula s

Kauser József

Pester Lloyd
1921. ápr. 12.
(Kauser-Gedenkfeier.)

Rosenberg: Der Goldschmiede Merkzeichen

III. 137

M.D.K.

Kauser Gyula
építész

Schubert, Rukisch és Kauser Gyula építőmesterek tervei-
től a Rudas László utca 6 számú házat.

Hl Ervin: Petschacher Gusztáv építészete
M.M.M. Évkönyve 1952, 189 l.

KAUSER Gyula müépitész. Az egri irgalmas kórház épületét tervezte 1907-09 között.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit.

KAUSER Gyula építész

Gábor E
Müvtört.Ért. 1990 1'2 4445,3

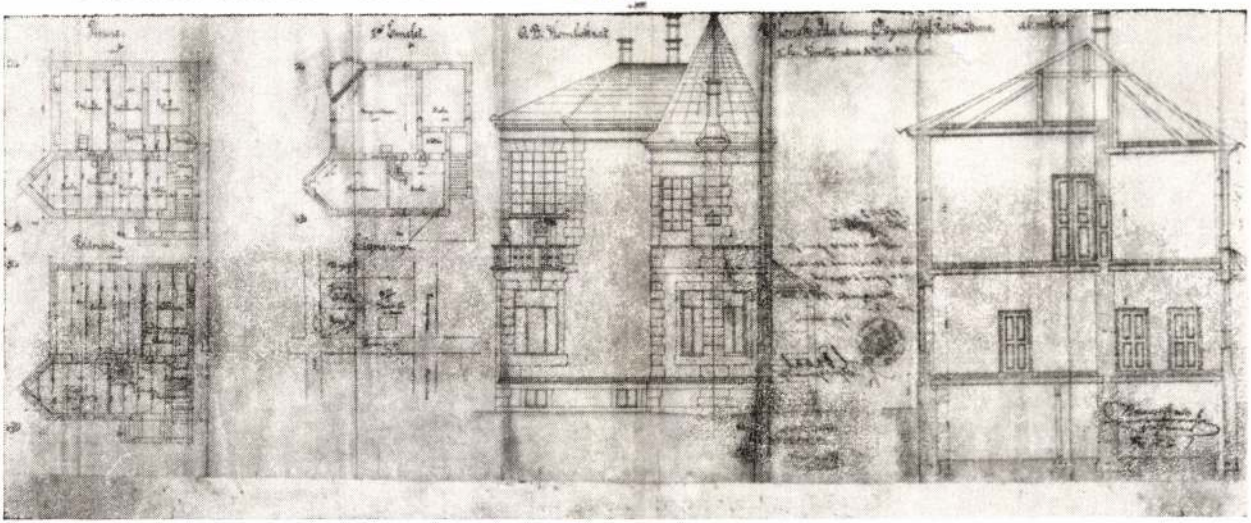

27. Kmetty u. 27. Konek Ida műteremházának terve. Kauser Gyula, 1890. Eng. sz. 16.793/1890-III.

Az eddig tárgyalt epreskerti műtermes villák közül Konek Idáé az első, ahol érdemi építészi munkát találni. (A Benczúr Béla tervezte Aggházy-műtermet jelen ismereteim alapján nem tudom megítélni.) A terveket szignáló Kauser Gyula építőmester — feltételezhetően ő volt a tervező is — úgy biztosította a keskeny telken a telekhatárokhoz igazodóan épült házban a műtermek északi megvilágítását, hogy a nagy műterem sarkát levágta, és oda helyezte a műteremablakot; a kis műtermet az utca felé háromszögletű zárterkéllyel toldotta meg, amelynek azonban csak az északi oldalán nyitott egy, a szokásosnál nagyobb ablakot. A kis műterem zárterkélye vált az épület meghatározó elemévé: a földszinti ebédlő alatta lévő ablakfülkéjéből már mindkét oldalon nyílt ablak. A háromszög formában előugró tömböt magas sisak koronázta, így az toronyszerű megjelenést kapott.[329] (Az utca felőli műtermek világítását 45 év múlva hasonló módon oldották meg a volt Pállik-féle házon, de akkor már természetesen a formai konzekvenciák nélkül.)

Konek Ida műteremházában sem nagy család, sem bérműtermek, sem nagy társaság befogadása nem volt igény. A jómódú,[330] egyedülálló festőnő csupán nővérével osztotta meg a lakást, neki elég volt a földszinti három szoba, amelyekhez az emeleten még egy járult. A műtermi egység itt egy kisebb és egy nagyobb műteremből, valamint a nagy műteremhez széles nyílással kapcsolódó — a felvezető szalon funkcióját is betölthető — szobából állt.[331] A tervek azt sugallják, hogy a kis műterem az előtte fekvő emeleti szobával, amelybe a földszinti előszobából külön csigalépcső vezetett, bérbeadásra is alkalmas volt — de sehol nincs utalás arra, hogy a Kmetty utca 25. (1903-tól 27.) sz. házban Konek Idán kívül más festő is működött volna. A külön lépcső nem szolgálhatott a modellek közlekedésére sem — mint azt az Építő Ipar pályázati kiírása megkívánta —, mert Konek Ida akkor már nemigen festett figurát, csupán csendéleteket. A Divatszalonban, kevéssel a ház megépülte után megjelent cikkben említik, hogy a „nagy mű-

terem mellett egy kisebb is van berendezve a tanítványok számára".[332] A jelek szerint Konek Ida foglalkozott tanítással — a 80-as évek elején József főherceg leányát, Mária Dorottyát tanította rajzolni,[333] — arra azonban semmi utalást sem találtam, hogy a Kmetty utcai műteremházban is folytatott volna ilyen irányú tevékenységet, esetleg szűk körű magániskolája lett volna. Valószínű, hogy reménykedett abban, hogy a főrendű tanítvány publicitása keresetté teszi a festeni kívánó társaságbeli hölgyek körében, s az idézett információ burkolt hirdetésnek is tekinthető. Valószínű, hogy a szomszédban működő mesteriskola és a közeli — Deák Ébner vezette — női festőtanfolyam mind Pállik, mind Konek Ida magániskolájától elvonta az érdeklődőket.[334]

A Konek Ida műtermes villájáról szóló leírások viszonylag kevés konkrétumot tartalmaznak, inkább csak a hangulat megragadását célozták.[335] Egyetlen pontos információ, hogy „a műterem egyik fülkéjében egy ó-hollandus csempékből rakott kandalló, peremén régi hollandus edények s a tűzhely fölött ragyogó rézüst. A kis fülke bútorzata öreg hollandus parasztasztalból és négy parasztszékből áll, s az aprószemes ablakpárkányon (sic!) aranyos kalitkában vidám kanári madarak fügyörésznek."[336] A fülke minden bizonnyal a műteremhez széles nyílással kapcsolódó szobával azonos, amely ezek szerint, ha betöltötte is a műteremhez vezető szalon funkcióját, nem szalongarnitúrával volt berendezve, hanem a régi holland festészet tárgyi világát felidéző bútorokkal, ily módon a választékos művészi környezet hatását szolgálta. A hatást erősíthették a lakásban elhelyezett apróbb műtárgyak és értékes szőnyegek is.

Konek Ida otthona a környező bohémiától eltérő — módosabb és exkluzívabb volt. Valószínű, hogy a két magányos kisasszony nem vett részt a körülöttük zajló mozgalmas életben.

A portlandcément legfinomabb lisztjének meghatározásáról *Mayutz* Petersen és *Gary* tanár tettek jelentést; a portlandcément kötése idejéről H. Laborbe, mig Kirsch tanár azokról a vizsgálatairól tartott előadást, melyeket munka közben a habarcson tett. Megállapította ugyanis, hogy a rövid idejű munkamegszakítások is meglehetős nagy elváltozásokat okoznak a habarcsban.

A helytelen keverésü habarcsanyag káros voltáról I. A. van der *Kloes* tanár tárgyalt hosszasabban, majd pedig az építőkövek és falazatok viharállóságára került a sor, amikor *Hirslhwald* tanár mikroskopia után készült fényképekkel magyarázta az egyes kövek kisebb-nagyobb viharállósága meghatározásának módjait. A fagynak a kövekre való hatását dr. H. *Seipp*, a fagyállóságot pedig *Ledue* tárgyalta.

Az egységes gipsz vizsgálatát megállapítani a kongresszusnak nem sikerült, azért azt a jövő kongresszus feladatául tűzte ki.

A szakosztályi tárgyalások eredményét a záró ülésnek jelentették be, ahol egyben elhatározták, hogy 1912-ben a kongresszust az Egyesült-Államokban tartják meg, melynek elnökéül az amerikai anyagvizsgáló egyesület vezetőjét, *Dudley*-t választották meg. A kongresszust a Helsingör melletti marienlysti bankett fejezte be, mely után a társaság egy része a Jutlandi kirándulásra indult. *Sk.*

VEGYESEK.

Kitüntetések. A király *Zsedényi* Gyula műszaki főtanácsosnak, nyugalomba vonulása alkalmából, buzgó és hű szolgálata elismeréseül a III. osztályú vaskoronarendet. *Farbaky* István nyugalmazott főbányatanácsosnak, a hazai bánya-kohóipar és a közügyek terén szerzett érdemei elismeréseül, és dr. *Schwartz* Ottó főbányatanácsosnak, a selmecbányai főiskola tanárának, saját kérelmére történt nyugalomba helyezése alkalmából, a bányászati és erdészeti szakoktatás, valamint a közügyek terén szerzett érdemei elismeréseül, a ministeri tanácsosi címet díjmentesen adományozta.

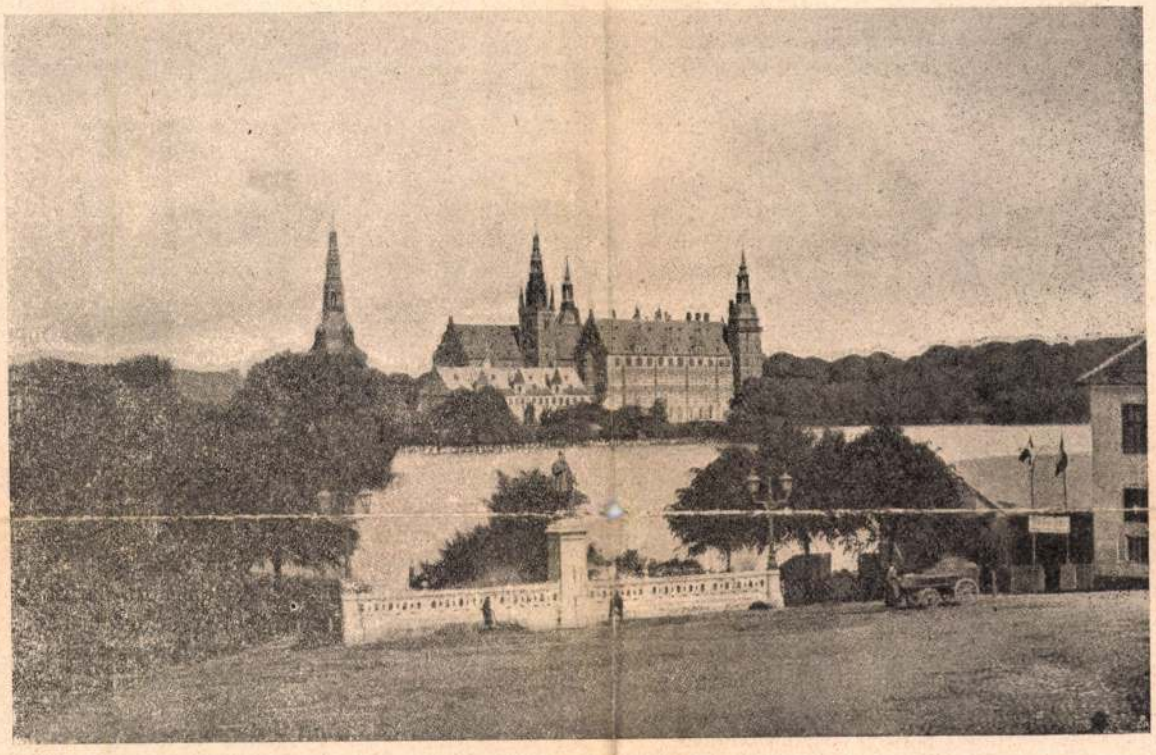

10. ábra. A frederiksbergi kastély.

A puzzolan vizsgálatáról G. *Herfeldt* tett jelentést, s azt ajánlotta, hogy az egyes országokban megszabott eljárásokat gyüjtsék össze az összehasonlítások megtétele végett, mert az eddig szerzett anyag még nem elégséges az egységes eljárás megállapítására, amit különben hátráltat a különböző mész- és homokfajok alkalmazása is. A trasz, traszcément és cémentmészvakolatokról dr. *Renezeder* tett terjedelmes előterjesztést.

Dr. *Bresztovszky* Béla a béton rugalmas hosszváltozásairól tartott előadást. Kimutatta, hogy a csömöszölt bétontestekkel történt nyomókísérletek — melyek ismételt igénybevételek vagy anélkül történtek — arra vezették, hogy kiterjedés tényezőül célszerű azt a nagyságot venni, melyet ismétlés nélkül való igénybevétel, de egyenletes lökésmentes erőgyarapítás által nyerünk. Ezután pedig levezette a bétonanyag rugalmas és maradandó rövidülése törvényeit, mit a kongresszus tudomásul vett.

Végül I. W. *Meller* a tűzálló anyagok fajmelegéről tartott előadást, mely tudomásul vétetett.

A kongresszus anyagának e rövid ismertetéséből kitűnik, mily sok értékes anyag hordatott össze, melyek tárgyalására azonban a kiszabott időt még az is megrövidítette, hogy a tárgyalás három nyelven folyt.

Kinevezések. A kereskedelemügyi minister *Moldoványi* Béla királyi főmérnököt a kőmíves-, kőfaragó- és ácsmesteri képzettség megvizsgálására Miskolcon szervezett bizottság elnökévé — az igazságügyi minister *Robelly* Aladár budapesti építőmestert állandó szakértőül nevezte ki.

Kossuth Lajosnak holttestét f. hó 25-én helyezték el véglegesen a budapesti kerepesiúti temetőben pár nap előtt elkészült monumentális mausoleumban. A hatalmas művet lapunk rajzokkal és ismertető sorokkal már több közleményben (legutóbb a most múlt Mindenszentek napján) bemutatta; ez alkalomkor az országhoz és Budapesthez méltó nagy arányban lefolyt temetés és gyászszertartások ünnepéhez a művészi *sarcophag* bemutatásával óhajtunk mi is hozzájárulni. Az emlékmű megalkotásával *Gerster* Kálmán építész, *Strobl* Alajos szobrász és *Kölber* Dezső festőművész állandó emléket szereztek nevüknek.

A müegyetem új épületeinek mai felavatása alkalmából bemutatjuk mellékletünkön a főépületnek képét és szövegábrákban ugyanennek három alaprajzát és metszetét. Tervezte *Hauszmann* Alajos. Az épületek ismertetését jövőre folytatjuk.

Ipari tanfolyamok. A kereskedelmi minister rendelkezése folytán a m. kir. Technologiai Iparmúzeum december elején a következő új tanfolyamokat nyitja meg: *Kövező segédek szakirányú tanfolyama;* megnyitása november 29-én este 7 órakor és tart (karácsonyi szünettel) március 15-ig. E tanfolyamon tanítják az útépítő szakrajzot, techno-

logiát és technikát, ezt megelőzőleg az üzleti fogalmazást, ipari számtant, mértant és a szerkesztő-ábrázoló mértant. A tanfolyam helye VIII., Práter-utca 31. sz. polgári iskola. Továbbá a *címfestők szakrajztanfolyama* megnyílik november 30-án, tart március végéig. Mindkettő a VII. ker. rottenbillerutcai polgári iskolában. *Kárpitosipari tanfolyamok* december 1-től febr. 28-ig. E tanfolyamokra megkezdésükig be lehet iratkozni a m. kir. Technologiai Iparmúzeumban (VIII., József-körút 6. sz. I. em.) délelőtt 9—1 óráig, délután 3—7 óráig, vasárnap délelőtt 9-től 12 óráig.

Az Erzsébet-királyné-emlékmű tervpályázata december 20-án jár le, amikor a pályaterveket az Országház főrendi részének első emeleti tanácskozó termébe — a XVIII. sz. főkapun át — kell küldeni.

Technikus városatyák. Dr. Bárczy polgármester nagy építő programmjának a nagy közönség nem adózik azzal az érdeklődéssel, amelyet joggal föltételezni véltünk. A most lezajlott fővárosi választásokkor bizony igen kevés számú technikus került a főváros törvényhatósági bizottságába, holott nagyon jól teszi vala a választó polgárság, ha megszívlelve a technikusoknak azt a határozatát, melylyel mintegy kínálkoztak a nagy munkára, a városi nagy építkezésekre való tekintettel, a folyó hó 19. és 20. napján lefolyt választásokkor több szakértőt — műszaki embert választ. Végig tekintve a most választott rendes, pótló és virilista tagok listáján, kerületenkint ezeknek a műszaki egyének neveivel találkozunk: Az I. kerületben rendes tag: *Fischer* József építész és *Kertscher* István mérnök; pótlótag: *Hoepfner* Guidó építész; a II. kerületben rendes tagok: *Eckermann* Ede műsz. főtanácsos, *Palóczi* Antal építész-tanár, *Szekula* Gyula vasúti mérnök; pótlótag *Weinesz* Márián építész; a III. és IV. kerület egyformán tartózkodtak attól, hogy műszaki embert válaszszanak, és nem választott ilyet sem a VI., sem a VIII. kerület; az V. ker. rendes tag: *Tószeghy* Imre mérnök; a VII. ker. rendes tag: *Hoitsy* Pál bányász, pótlótag *Paulheim* Ferenc építőmester. Összegezve, a direkt választottak között van 7 rendes tag és 3 pótlótag, összesen 10 műszaki ember, ami nem igen mutat rá, mintha az építkezések ügyei a fővárosban dominálnának A *virilista* névsor aránylag több technikus nevét tartalmazza: Rendes tagok: *Ámon* József építőmester, *Alpár* Ignác építész, *Basch* Gyula mérnök, dr. *Erős* Sándor építőmester, *Hudetz* János építőmester, *Kauser* Gyula építőmester, *Kauser* János építőmester, *Kotányi* Zsigmond M. Á. V. igazgató, *Kovács* Károly építész, *Marx* János mérnök M. Á. V. elnökhelyettes, *Popper* István mérnök, *Pucher* István építőmester, *Quittner* Zsigmond építész, *Ráth* Péter mérnök K. O. V. vezérigazgató, *Steinhardt* Antal építész, *Stromszky* Sándor gépészmérnök, *Szabó* József mérnök, *Wellisch* Alfréd építész, *Wellisch* Sándor építőmester és *Ziegler* Géza építőmester, összesen 20. A pótlótagok közé csakis *Körösi* Albert Kálmán építész került be. A felsoroltak közül a többség ismételten tagja a törvényhatósági bizottságnak, mint újonnan választott tagok a következők szerepelnek: a rendes tagok sorában *Fischer* József, *Palóczi* Antal, *Tószeghy* Imre; a pótlótagok sorában: *Hoepfner* Guidó, *Weimesz* Márton, *Paulheim* Ferenc, azaz 3 rendes és 3 pótlótag. A virilisták között újak: *Kovács* Károly és *Stromszky* Sándor, azaz kettő; a rendes tagok közt tehát a technikusok száma *öttel* szaporodott. Legtöbb érzék a technikusság iránt ezidőszerint csak a II. kerületben található; a legkevesebb a IV. kerületben. A 3 év előtti választások alapján még ezek a rendes tagjai a törvh. bizottságnak: *Asbóth* Emil, *Benedek* Dezső, *Biscara* Endre, *Fodor* István, *Freund* Vilmos, *Grünwald* Mór, *Hauszmann* Alajos, ifj. *Holtspach* Nándor, *Jakabffy* Ferenc, *Kunvári* Fülöp, *Neuschlosz* Kornél, *Retter* Gyula, *Schiffer* Miksa, *Tolnay* Lajos, *Ullmann* Gyula és *Zipernovszky* Károly, összesen 16, a most választott 27-tel 43 rendes tag, vagyis a 400 tagú egész bizottságnak alig 10%-a. Ez alkalommal beérjük a tények egyszerű konstatálásával; noha valóban sajnáljuk, hogy kivált az építés terén felgyülemlett nagyszabású tervek és ideák megvalósítása körül a szakférfiak közreműködése ily csekély számban fog közigazgatásunk rendelkezésére állani. — *n* —

A közúti vasúti vágányok mentén a budapesti utcákban az útburkolatok igen hiányosak; ezek a hiányok a legfeltűnőbbek a kocsiútak aszfaltburkolataiban, mert ezekben a kisebb sérülések is észrevehetők. Bár e hiányoknak mondhatni az egyetlen orvossága az, hogy a sínek szilárdan, lehetőleg mozdulatlanul feküdjenek, nemrég *Steller* Antal oly szerkezetet szabadalmaztatott, melynek célja az aszfaltburkolat ellenálló képességét növelni annyira, hogy az a mozgó sínek mellett is épségben maradjon. Ezt úgy véli elérhetni, hogy a sínek mellett öntött aszfaltot használ, mely itt 8—10 *cm* vastagságban a rendes aszfaltburkolat bétonjának alsó éléig, tehát körülbelül 15 *cm* mélyre nyúlik le. Ezen a módon a napokban próbaburkolatot készíttettek az Országháztéren. Kívánatos, hogy a kisérletnek teljes sikere legyen.

A fiumei vasútvonal könnyítését a kormány tanulmányoztatta; a mostani vasúton tudvalevőleg Fiume felé 17‰, az ellenkező irányban pedig 25‰ maximális emelkedés is van, úgy hogy a tenger szine felett 836 *m*-re emelkedik a pálya. A tanulmány folyamán találtak kedvezőbb nyomot Ostaria megállóhelytől kiágazva a Mreznica völgyének felhasználásával; két alagútat kellene fúrni, az egyik 8·5 *km*, a másik 12·5 *km* hosszú lenne. Ez a vonal 26 *km*-rel rövidebb, mint a mai vasút, a legmagasabb pontja 557 *m*-re esik a tenger szine fölött és Fiume felé csak 7‰, visszafelé pedig 10‰ a legnagyobb emelkedés. Ez az új pálya kerekszámban 100 milliom koronába kerülne. Ha pedig a mai vonalon a cameral-fiumei szakaszon második vágányt építenének, ennek költsége körülbelül 30 millom k.-ra rugna; ez is jelentékenyen könnyítené a forgalmat, bár a drága üzem nem változnék.

A földgázokról, különösen pedig a nagysármási földgázról, értekezett Pfeifer Ignác a M. Mérnök- és Építész-Egyletben f. hó 17-én. A január 30-ikán kitört gáz azóta szakadatlanul ömlik, mennyisége azonban az azelőtt észlelt mennyiségnek már több mint háromszorosa. 280 *mm* átmérős csövön másodpercenkint 40—60 *m* sebességgel tör ki a gáz, melynek mennyisége minimális becslés szerint másodpercenkint 3 m^3, naponta tehát legalább 300,000 m^3, ami, tekintve 8500 kalóriás melegfejtőképességét (1 m^3 gázt 1·2 *kg* jóminőségű porosz szénnel véve egyenlő értékűnek), naponta 32 waggon porosz szénnek felelne meg. E horribilis gázmennyiség azonban mindezideig veszendőbe ment. Áprilistól októberig körülbelül 70 milliom m^3 gáz ment a levegőbe, legalább is 2 milliom korona értékben. A nagysármási földgázból legalább is 30,000 lóerő energia volna termelhető; kétségtelen azonban, hogy ez energia fölhasználása igen nagy beruházásokat igényel. A számítások azt bizonyítják, hogy a gáz mennyisege nemcsak hogy állandó, hanem 10 hónap óta egyre növekedő. Nagy horderejű ezért a kormány ama legutóbbi elhatározása, hogy a *nagysármási földgáz forrást pár nap előtt megszerezte* s elhatározta *nagy erőközpont* építését, amelylyel a Kolozsvártól alig 50 *km* távolságra eső, különben is nagyon szegény Mezőségen az ipari vállalkozás céljaira *olcsó ipari erőt* bocsátana rendelkezésre.

Izlés a gyári épületekben. A német ipartelepek szövetsége (Deutscher Werkbund) ez idén Frankfurt am Mainban tartotta meg közgyűlését és a közgyűléssel kapcsolatban kiállítást rendezett mintaszerűen és modernül épült gyártelepek modelljeiből, fényképeiből, rajzaiból és terveiből A programm szerint a kiállításnak az volt a célja, hogy a gyári épületek közmondásos ridegségét és izléstelenségét megszüntesse, hogy a munkatermekből szép és egészséges helyiségeket teremtsen, hogy a munkaterem a munkás szemét, lelkét felvidítsa, a munkában való örömét fokozza. A kiállított miniatür-ipartelepek között volt kohóépület, egy vasipari telep, turbinaház, egy fonógyár, egy szövőgyár, egy asztalosárúgyár, egy seriőző- és egy pezsgőgyár.

Az első gőzhajó-nak száz éves jubileuma megérkezett; most lesz 100 esztendeje, hogy *Fulton* gőzhajója a Hudson folyón megjelent. New-York nagy ünnepségekre készül és a gőzhajózás fejlődését feltüntető kiállítást is rendeznek, ámbár Fulton első gőzhajóját 1803-ban Párisban, a Szajnán mutatta be augusztus hó 9-én, amely fölfelé körülbelül csak öt *km* órai sebességgel haladt, völgynek természetesen nagyobb sebességgel. Még két csónakot is húzott az első kerekes hajó, melyekben az ellenőrző tudósok foglaltak helyet.

Városrendező-kurzus Berlinben. A városrendezés tanának III. kurzusát ez év november 9. és 20-ika közt tartották meg Berlinben, a műegyetemen, *Brix* J. és *Genzmer* Felix tanárok vezetésével. A következő érdekesebb, rendesen vetített képekkel tarkított előadások voltak: *Brix:* Városok csatornázása; *Genzmer:* Az útak és terek szépészeti berendezése; dr. *Koehne:* A porosz községeknek törvényileg járó bevételek hatása a városépítésre; *Borrmann:* Művészies vízműemlékek az ó- és újabb korban; dr. *Rassner:* A városépítés meteorologiai alapvonalai; dr. *Stübben:* A külföld városépítése; *Franz:* Képek a német városépítés gyermekkorából; dr. *Salomon:* A községi letelepülés hygienikus előföltételei; *Ebhardt:* A középkor védőberendezkedésének hatása a városépítésre. Ezenkívül a mondott időben a nevezett professorok seminariumi előadásokat és vitákat is tartottak a hallgatókkal. Jelen lehetett e kurzusokon minden műegyetemi hallgató és a gyakorlatban működő mérnök. A seminariumi gyakorlatok díja 40 m., az előadásoké 30 m. volt. *D—y.*

MDK

Kauser Gyula

Vállalkozók Közlönye 1908. dec. 30. 8.l.

Kauser Gyula

építőmester

Kiss István és Fliegauf

Károly levei alapján

építette az alábbi kórhá-

zat és rendházat

Emlékirat az Istenes

szent Jánosról nevezett

irgalmas-rend magyar

tartománya Budapest

(Buda) rend- és kórházá-

nak újjáépítése és 1903

szept. 29-én történt

ünnépélyes felava-

tásának alkalmából.

Bpp. 1903

58. f

Zólyom, 1908 szeptember 18

Orsz. Bizottságának

, Budapest.

eresem a tek. Bizottságot,
helt levelemben a „Zó-
k átutalt 742·09 koronát
befizetési lapon behúl-
Az átutalás tudomásúl-
vinek lehetőleg postafordul-
közölni

Kauser Gruba

ejtömeter

+ 1920. maj. 25

ennek szerzői *Wachtel* Elemér és *Rerrich* Béla építészek. — A Steindlcéh művészetet pártoló egyesület pályázatot hirdetett egy céhserleg tervezetére. A biráló bizottság a 400 koronás első díjat *Muhits* Sándornak, a 200 koronás második díjat *Szirányi* Andornak, a 100 koronás harmadik díjat pedig *Hendrich* Antalnak ítélte oda. Ezenkívül 100—100 koronáért megvásárolták *Meyer* Antal és *Szász-Sommer* Vilmos pályatervét. — A papiros-, tanszer- és iskolaszerkiállítás plakátjára rendezett pályázat 300 koronás első díját *Örkényi* István és *Bárány* Nándor, az Iparművészeti Iskola grafikai osztályán működő tervezők, a 200 koronás második díjat *Földes* Imre, a 100 koronás harmadik díjat *Kürthy* György kapta. Ezenkívül a biráló bizottság javaslatára 100—100 koronáért megvásárolták Lakatos Artur, Moldován Béla és Pap Aurél pályamunkáit. — *A budapesti posta- és távirda* kísérleti állomása tervpályázatára 5, — a m. kir. *folyam- és tengerhajózó r.-t.* palotájának tervpályázatára 12 mű érkezett be.

† **Duka Achill** műszaki főtanácsos a kereskedelemügyi miniszteriumban, 64 éves korában f. hó 12-én, — *'Sigray János* műszaki tanácsos, építész a Fővárosi Közmunkák Tanácsánál f. hó 13-án 57 éves korában, — *Árkay Sándor* Budapest előkelő műlakatosainak egyike f. hó 8-án 70 éves korában elhunyt.

A berlini városépitő kiállitás programmját már közöltük. A megnyitást május 1-re tűzték ki. A kiállítást a charlottenburgi képzőművészeti főiskola pompás helyiségeiben rendezik. Ki lesznek állítva Gross-Berlin pályatervei is, amelyek a nemzetközi tervpályázatra a bel- és külföldi építészektől és mérnököktől érkeztek be, amelyek tehát minden nagy- és közepes nagyvárost érdekelhetnek. A bel- és külföldi hatóságok szintén részt vesznek a kiállításban, úgy hogy az tömve lesz a városépítést érdeklő tervekkel és egyéb adatokkal stb., amelyek tehát a hatóságok és tisztviselők tanulmányozása számára ritka alkalmat és anyagot szolgáltatnak. Boston, Philadelphia, Francia- és Angolország, Ausztria és Magyarország számos tervet és egyéb kiállítási tárgyat jelentett be. Nagyon érdekes lesz a nagyterjedelmű modelkiállítás; a porosz miniszterium vasúti osztálya is nagyban készül a kiállításra. Bécs erdőövét és a külső városrészek fejlődését fogja bemutatni. A londoni és és rixdorfi nagy utcanyitások városrendezés és közgazdasági szempontjából rendkívül érdekes kiállítási anyagot alkotnak. *Budapest* ki fogja állítani: Rauschertől az egész város tájképét, a Fontana-féle 1687-iki térképet, az 1705-iki szabályozást, az 1833-iki Vörös-féle helyszínrajzot, az 1838-iki árvíz helyszínrajzát és az utána készült szabályozást, Lechnernek 1872-iki pályatervét, a Nagy Budapest térképét, a városi ingatlanok, a belsőségek, a belváros szabályozását, a Szabadságteret, az Erzsébet-sugárút tervét, a Tabán szabályozását, beépítését és jövő távlatának képét. A kiállítással kapcsolatban két sorozatban május 1-től 21-éig, azután 23-tól június 15-ig a Nagy-Berlin-tervpályázattal kapcsolatban szakelőadások lesznek; először *Goecke* tanár értekezik arról, hogy mit lehet várni a Nagy-Berlin-pályázattól? azután *Krause* műszaki tanácsos Nagy-Berlin közlekedési viszonyairól; *Eberstadt* tanár pedig a német és az angol munkáslakásokat mutatja be; *Schliepmann* műszaki tanácsos az építésügyi szabályzat hatáskörét és hasznát fejtegeti; *Stübben* titkos műszaki tanácsos pedig a városépítés szabályosságai és szabálytalanságairól értekezik. Továbbá *Högg* tanár a parkokról és temetőkről, *Stahl* Frigyes a város mint műremek, *Blum* tanár a közlekedési viszonyok, *Brinckmann* a monumentumokról beszél. A második sorozatban *Gurlitt* R. titkos udvari tanácsos, *Genzmer* tanár a térhatást, *Mathesius* titkos kormánytanácsos a kertvárosi mozgalmat, *Südekenn* a lakásügyek jog- és erkölcsi viszonyait, *Diestel* műszaki tanácsos az építésügyek modern fölfogását, *Petersen* főmérnök a nagyvárosok közlekedésügyeit, dr. *Hegemann* az amerikai városépítés irányzatát, *Eger* titkos műszaki tanácsos Nagy-Berlin és más nagyvárosok víziutainak fejlődését, *Jansen* építész a jövő idők Nagy-Berlinjét választotta értekezésének tárgyául. Egy-egy sorozatra 12—6 márka, egyes fölolvasásokra 1—2 márka a belépés díja, amire nézve dr. *Hegemann* (Charlottenburg) ad fölvilágosításl. — *m* —

Építőmunkások kizárása Szászországban. A szász építő iparosok munkaadó szövetsége elhatározta, hogy f. hó 15-től az összes építőkézműveseket kizárja. A kizárás százezer munkásra terjed tehát a legnagyobb kizárás, mely eddig Németországban volt.

Új gyógypalota Karlsbadban. A városi tanács elhatározta, hogy új gyógypalotával bővíti meg e világfürdő berendezését és erre a célra már meg is vásárolta az „Arany pajzs"-szállót és a „Kék hajó"-házat 1·4 milliom k.-ért; ezek helyén fog fölépülni az új gyógyház, a legnagyobb díszszel, kényelemmel, körülbelül 3 milliom k. költséggel. Az építést még az idén megkezdik. *D—y.*

HIVATALOS.

AZ ÉPITŐMESTERI KÉPZETTSÉG MEGVIZSGÁLÁSÁRA SZERVEZETT BIZOTTSÁG

Regdon István (Szeged) építőmesternek április 12-én letett szakvizsgálat alapján a képesítő bizonyítványt kiadta.

MAGYAR ÉPITŐMESTEREK EGYESÜLETE.

Közgyűlés április 7-én. Elnök Kunfalvy Nándor, jegyző Miklós Ede, jelen van 83 tag, kimaradásukat bejelentették: Barcsay Lajos, Wellisch Hugó, Thék Endre.

1. Az *elnök* megemlékezik az egyesület megalakulásakor magunk elé tűzött programmról, mely évtizedekre szóló munkát követel s a technika haladásával felmerült újabb kérdések megoldásával meg kell toldani. Amit tér és idő megengedett, megtettünk. Egyesületünk a kulturális eszmék szolgálatában is megfelelt mindenkor feladatának. Az építőmesteri és általános építőipari kart tömörítenünk kell vidéki fiókegyesületek létesítésével.

A közeljövőben több általános és lokális feladat vár egyesületünkre. A műszaki bizottságokban nem technikusoké a vezető szerep; a nyilvános versenytárgyalásokat sem technikusok bírálják; az új építőanyagok és szerkezetek megismerésére állandó technikai múzeum létesítendő; a mestertanfolyamokon szabad legyen a tanitás, de felügyelet alá kerüljenek; az építésügyi rendszabályok módosítása helyes mederbe tereltessék; az ipartörvény kérdését állandóan szőnyegen kell tartanunk. Mindeme kérdések megoldásában egyesületünknek tevékeny részt kell vennie és modern szellemben állást foglalnia. Az elnök ezzel ünnepélyesen megnyitja a XIII. közgyűlést.

2. A mult közgyűlés jegyzőkönyvét a *jegyző* felolvassa, a közgyűlés tudomásul veszi. A jegyzőkönyv hitelesítésére Dávid János és Biró Gyula kéretnek föl.

3. *Titkár* felolvassa évi jelentését, tudomásul szolgál.*)

4. Barcsay pénztáros helyett *Mirgay* Gyula előterjeszti az évi záró számadásokat; a közgyűlés egyhangúlag tudomásul veszi és a felmentvényt megadja.

5. A jövő évi költségelőirányzatot szintén *Mirgay* Gyula ismerteti, a közgyűlés egyhangúlag elfogadja.

6. A napirend 5. pontja értelmében elnök, tisztikar és öt választmányi tag választandó. *Elnök* elrendeli a szavazást. *Graf* Lajos indítványára a közgyűlés egyhangúlag elfogadja a jelölő bizottság javaslatát, mely szerint Kunfalvy Nándor tiszteletbeli tag, Kauser Gyula elnök, Miklós Ede titkár, Dávid Károly másodtitkár, dr. Kéler Zoltán ügyész, Holitscher Róbert ellenőr, Humayer József háznagy, Biró Gyula könyvtáros, Sturm Károly, Mirgay Gyula, Wagner Marcell számvizsgálók, Kondor Márton, Gunszt József, Farkas Elek, Marton Ákos, Ziegler Géza választmányi tagok, továbbá Karvaly J. Gyula, Réti Benő, Rothauser Lajos választmányi pótló tagok lettek.

7. A lelépő elnök, *Kunfalvy* Nándor üdvözli az újonnan megválasztott elnököt, Kauser Gyulát és kéri, hogy az egyesületet ugyanabban a szellemben vezesse. *Kauser* Gyula tünődve fogadja el a megbizatást, mert más testületekben is exponált állásban van, mindazonáltal aláveti magát a bizalom egyhangú megnyilatkozásának. Programmot nem ad egyebet, mint amit Kunfalvy lelépő elnök megjelölt. Virágbokrétába foglalva — úgymond — jelölte meg az útirányt, melyhez ő szebb virágot fűzni nem tud. A baráti szellem istápolása révén óhajtja elérni az eredményeket. A tisztikar nevében köszöni a közgyűlés bizalmát.

8. *Mann* József méltatja Kunfalvy Nándor érdemeit, melyet egyesületünk önzetlen vezetése révén elért, s a kartársak tiszteletük és ragaszkodásuk jeléül megfestették Kunfalvy Nándor arcképét, melyet a közgyűlés előtt leleplez.

A közgyűlés viharos tapssal és zajos ovációval fogadta a bejelentést és üdvözölték a lelépő elnököt.

Kunfalvy Nándor meleg szavakban köszönte meg az ünneplést.

A közgyűlés köszönetet szavazott Bruck Lajos festőművésznek, ki a műremek arcképet festette.

Indítványok nem tétettek; az *elnök* a közgyűlést 9 órakor bezárja.

*) Jövőre közöljük. *A szerk.*

Kunfalvy Nándor *elnöki megnyitója:*

Miként a Halley-üstökös a pályáját egy bizonyos idő alatt megfutja, egyesületünk is magfutotta munkásságának évi pályáját és mi, kiket az önök szíves bizalma ez egyesületnek vezetésére méltatott, itt állunk önök előtt, hogy számot adjunk szellemi működésünkről, anyagi sáfárkodásunkról és terveinkről.

Az a programm, amelyet egyesületünk maga elé tűzött, hosszú éveknek sorozatára terjed ki s így abból évről-évre csak egy bizonyos részarány jut a megoldásra és ez sem mindig mathematikai pontossággal, mert a haladó kultura időközönkint sürgős kitéréseket követel meg éppen kitűzött célunk elérésének érdekében.

De a munkából mindazt, amit az idő és körülmények megengedtek, iparkodtunk megoldani, mint ahogy az a titkári jelentésből kitűnik. És munkánk mindenkor a nagy francia forradalom idején támadt vezető eszme jegyében született meg s ugyancsak annak a jegyében folyt le.

Nem követtünk sohasem önző politikát; munkánk mindenkor a köznek szolgálatában állott. Mindig világító fáklyaként ragyogott előttünk a „Liberté, égalité, fraternité" hármas francia jelszó, amelyet mintegy másfél század előtt tűztek ki zászlójukra a demokráciának francia hívei.

Azóta e jelszavak a kulturnépek ideális eszméképei, amelyeknek megvalósítására törekszenek nyugaton és keleten egyaránt.

Nálunk Magyarországon a mult századnak első felében fogott tüzet a nép lelkében a szabadság, egyenlőség és testvériség embert boldogító érzete, s nagy és véres küzdelem indult meg e jelszavak megvalósítása érdekében.

A küzdelem még ma is tart, mert a hármas eszmekör még nem valósult meg, pedig azóta nagy idő telt el s oly kiváló vezetői voltak az eszmének nálunk, mint Kossuth Lajos, a szabadság és egyenlőség rajongó bajnoka és Széchenyi István gróf, a magyarság fajszeretetének lángoló lelkű prototypusa. Mind a két vezér örök álmát aluszsza már... De az eszme él! Ránk és utódainkra maradt megvalósítása.

Keressük elő tehát a fegyvereket, amelyekkel az emberiség örök eszméit diadalra vezethetjük és a népnek boldogulását elősegíthetjük. A küzdelemben Kossuth fegyverei a politika és kard volt. Széchenyié a kultura! Előbbinek eszközeit bőven használták, de eredménytelenül. Utóbbinak fegyverét elhanyagolták. Pedig az utóbbinak fegyvere békés fegyver, lassan visz ugyan diadalra, de biztos eredménynyel jár bárkinek támadása ellen is!

Az arisztokratia és az oligarchia a tudatlanság fegyverével él, nehogy a demokratia uralomra jusson. De hasztalan!

A társadalom, lassan-lassan bár, az átalakulás munkáját végzi. Az átalakulás nagy munkájában fontos szerepe jut az iskoláknak és az egyleteknek. Előbbiek a gyermekeket készítik elő a munkára azáltal, hogy megvilágítják a jelent és feltárják a tanulók előtt az ismeretek forrásait. Az egyesületek pedig azáltal, hogy kebelükbe vonzzák a felnőtteket s az uralkodó eszméket velük megismertetik, megértetik egységes munkára serkentve őket.

Ha a Magyar Építőmesterek Egyesülete mást nem művelne, mint ezt, ezzel is nagy feladatot teljesít, amelyért fennállása jogosult és pártolásra érdemes.

De ez egyesületnek e keretben más, a szakmát, a kart és a nagy közönséget egyátalán érdeklő feladatai is vannak, amelyeknek megoldásra kell hogy törekedjék a fennálló rend keretében a tudás fegyverével.

E feladatok egyrészt átalánosak, másrészt lokálisak.

Az átalános feladatok közé sorozandó az ország összes építőmestereinek és építőiparosainak az egyesületbe való tömörítése. Fiókegyesületek szervezése a vidéken, amelyek állandó nexusban álljanak a központtal. Politikai szervezkedés az egész országban, hogy a törvényhozó testületben a megfelelő számú képviselet meglegyen. A szervezkedésnek ki kell terjedni arra is, hogy az ország műszaki vezető tanácsaiban és a köztörvényhatósági bizottságokban és átalában minden műszaki elbirálást igénylő faktorokban a műszaki elemnek hely biztosíttassék a megfelelő arányban. Különösen ki kell emelni a versenytárgyalások bizottságaiban való biráló részvételt. Erre azért van szükség, hogy a mai féktelen konkurrenciát a helyes mederbe szorítsa vissza. A konkurrencia ma ugyanis helytelen alapon áll; nem egyenlő a versenynek az alapfeltétele, mert ha egyenlő lenne, oly nagy differencia (30%), aminőt látunk napról-napra, nem fordulhatna elő. A kartellek idején, amikor az anyag és a munka fixirozva van, ily eltérésnek nincs helye. Mi okozza tehát az ily nagy áreltérést? Olcsóbb anyag hitványabb munkával előállítva. Ha tehát az anyag és munkaalap nem egyenlő, a verseny is illuzórius. Olcsóbb építményt kaphat az építtető túlhajtott konkurrencia révén, de nem oly jót, mint aminőre a drágább ajánlat alapult. Addig is, míg más munkakiadó rendszer életbe nem lép, a versenytárgyalások bizottságaiba be kell vonni a ténylegesen működő szakembereket, hogy úgy az építtető, mint az építő érdekét megvédelmezzük.

A versenyek mai formájukban nem igazságosak, tehát igazságosabb alapokra kell őket helyezni. A németek oly modust alkalmaznak, amely látszólagosan reparálja a hiányokat, de voltaképpen csak egyoldalúan. A munkát annak adják ki, akinek ajánlata az érték középarányához legközelebb áll. De ez a rendszer lutriszerű s nem védi az építő érdekét. Más megfelelő munkakiadó módot kell felállítani, amelylyel mindkét fél érdeke megvédessék. Ebben a nagyfontosságú kérdésben is egyesületünknek kell az előmunkálatokat megoldás felé vinnie.

A munkaalkalmak néha csekélyek; van idő, hogy építeni sem a hatóságok, sem magánosok nem akarnak, máskor meg — mint jelenleg — túlságos sok a munkaalkalom ezért az árak nem állandóak, hanem nagy eltérést mutatnak s az ingatlan értékét és ezzel együtt a lakásbéreket megdrágítják, A nagy közönség érdekében is oda kell hatni, hogy a munkaelosztás helyes legyen, hogy az építményértékek állandósuljanak.

Olcsó lakásbérek elérése érdekében oda kell törekedni, hogy az építést szabályzó törvények vagy rendeletek túlságos követelményeket ne támaszszanak a szerkezetek erőssége tekintetében.

Átalános feladat, hogy ez egyesület a magyar ipar élete fölött őrködjék. Gondoskodjék arról, hogy az építőipar megerősödjék, fejlődjék s mint vezető ipar példaadó legyen a hazai ipar mezején. Óvja a hazai ipar érdekeit. Módot találjon arra, hogy minden építőanyag könnyen és olcsón hozzáférhető legyen.

E cél felolvasások, tanulmányutak és kiállítások rendezésével megközelíthető. Építőanyag, iparos munkák, egyes szerkezeti részek és új találmányok állandó ismertetése egy felállítandó múzeum keretében oldható meg, miért is oda kell törekednünk, hogy ily építőipari múzeum felállításának kérdése előkészíttessék és a kormánnyal megismertettessék felállíttassék.

A haladó technikának tárgyait megismertetni esetleg mestertanfolyamok útján, szintén egyesületünknek feladata.

De számos, itt fel nem sorolt s fel nem sorolható feladat vár megoldásra, amit törvényeink, szervezeteink és az élet követelménye elébünk vet.

Lokális feladataink közül elsősorban oldandó meg az egyesület belső életképessége azáltal, hogy taglétszámunkat növeljük. Elárvult és elszegényedett munkaképtelen kartársaink érdekében nyugdíjintézmény felállításáról kell gondoskodnunk. A székesfőváros építőrendszabályának helyes megoldására ügyelünk s annak káros részletei ellen tiltakozunk. Közös állásfatelep felállításával és állásfabeszerzéssel az építést teszszük olcsóbbá. A telekspekuláció által magasra csigázott telekárakat egy telekérték forgalmi tervtár felállításával a helyes mederbe tereljük. Az építés terén tapasztalható visszaéléseket feltárjuk s ellenük orvoslást keresünk. Mestereket előkészítő iskolákat figyelmünkre méltatjuk s az ott tapasztalható felületességet megszüntetni iparkodunk azáltal, hogy a kormánytól ily iskolák tanításainak ellenőrzésére felügyeletet kérünk, amelybe magunk is befolyunk.

Módot keresünk, hogy az ipartörvénytervezet megakadt tárgyalása folytattassék és a törvényhozás elé kerüljön. Hogy a balesetbiztosító pénztár sérelmes alaptörvénye megfelelő módon, novelláris úton javíttassék. Szóval, hogy az építőmesterek, az építő és nagy közönség érdekei kölcsönös jóakarattal megóvassanak, megvédessenek.

Eszményi tervek és gyakorlati megoldások ezek. Mi csak akkor felelünk meg az egyesület hivatásának, ha feladatainkat egységes alapon oldjuk meg. Egységes alapot pedig csak úgy nyerünk, ha ez egyesületnek tagjait munkáiban egységes közszellem hatja át. A közszellem csak ott honol, ahol önzetlen munkával keresik az igazságot, azt felébresztik, fönntartják s minden káros befolyás ellen óvják, védik és őrzik a szabadság, egyenlőség és testvériség nevében, amelynek jegyében üdvözlöm önöket s ezt a közgyűlést megnyitottnak nyilvánítom.

*

A vacsora. A közgyűlés után rendkívül népes vacsora következett, amelynek folyamán *Kunfalvy* Nándor felavatta azt a díszserleget, melyet a Marton és Szalka cég adományozott az egyesületnek. Áldomása így hangzott:

A régi traditióval bíró családoknak minden időkben volt egy családi kincsük, amelyet a képzelet bűvös erővel ruházott fel. Ez a kincs utód-

ról utódra szállt. Bírlalója szükség esetén megvált vagyonától, hatalmától és dicsőségétől, sőt az életétől is, mielőtt a család kincsét odaadta volna. Mert a család kincse a neki tulajdonított bűvös erőnél fogva megőrízte házát a tűzvésztől, megoltalmazta testét háborúban a megsebesüléstől, megvédte nőinek erkölcsét, megmenté veszély alkalmával a pusztuló vagyont és életet.

Ennek az egyesületnek: az építőmesterek családjainak klenodiuma áll e serleg alakjában előttem. Ez a klenodium is bűvös erővel van felruházva, mert a *ügyszeretet szülte* és az *önzetlenség állította ide.*

Szalka és *Marton* kartársaink ajánlották ezt fel az egyesületnek, mint a kartársi szeretet és összetartozás simbolumát.

Itt áll előttem a serleg, családunk új kincse! Egy serleg, amely a mult időkben valamely ó-keresztény egyháznak kelyhe volt, amelyből a szent vér osztatott ki a hivők között. Itt áll e serleg, emlékeztetve a multra, s biztató sugárt vetve a jövőre. A szent vér, amelynek melege e serlegből áradt ki, bizalmat gerjesztett a hivőben és erőt adott az igazság keresésére. E szent vérrel befuttatott serleg évszázadok után is rendeltetéséhez kerül vissza.

Mert e serleg ma is szent vérrel telt. A modern szent vérrel: *az emberiség boldogításának ideális eszményeivel.*

Ez egyesületben, ahol az idealismus fészket vert, az emberiségnek kis része foglal ugyan helyet, de elég arra, hogy az emberiség eszményeiért küzdjön. Egy egyesület, amely létéért és tagjainak érdekeiért működik, szintén a nagy ideálokat segíti diadalra vinni. A nagy eszmékért harcolók, ha erkölcsileg és anyagilag gyengék, kidőlnek a sorból; de ha erősek: harcolnak, míg az eszme meg nem valósul.

Minden egyesület működése tagjainak megerősítését célozza, azért természetes, hogy az emberiség nagy ideáljainak szolgálatában áll. . .

E serleg, amely az egyesületi szellem, az ideális eszme középpontja kell hogy legyen, jelszavat hord kebelén, és e jelszó: *„tervezz, építs s rombolj — ha kell!"*

E gyakorlatinak látszó jelszavak méhükben hordják az ideált! Mennyi eszmekör fűződhetik e jelszavakhoz. Hiszen szorosan véve az egész mozgó életnek tevékenységét fejezi ki e jelmondat. Van-e az emberi tevékenységnek, az emberi cselekvénynek olyan tere, ahol az ember ne tervezne?

Nincsen!

Minden emberi alkotás, legyen az alaki vagy eszmei, politikai vagy társadalmi, irodalmi vagy művészeti, mind-mind tervezés által lép a megvalósulás útjára. Csak amidőn a tervezet érett, kerül az építés mezejére. A tervezet szabad és csapongó tájakat fut be. Az építés már kötött s a tervezet korlátaihoz simul. Tervezni eszmei, építeni gyakorlati ténykedés. Üres tereken és telkeken a tervezés után azonnal megkezdődhetik az építés. De üres tért és telket nem mindenkor nyerhetünk. Sokszor egy régi rozoga alkotás állja útunkat és ekkor az építés előtt rombolni is kell. Csaknem ugyanolyan szükséges tehát a rombolás, mint az építés munkája!

Helyesen van tehát megválasztva a jelmondat, amely az emberi cselekvésnek minden időben érvényesülő folyamatát van hivatva felmutatni.

Tervezzétek tehát meg építményeiteket a statika szabályai szerint, a gazdasági kényelem követelményeinek megfelelően, a szépség keretében. Építsétek fel terveitek nyomán az építményt szilárdan, biztos alapon, tetszetős csínnal. És romboljátok le a férgek által átfúrt, megfertőztetett, nedves, egészségtelen akadályt, hogy helyébe emelődjék az egészségnek megfelelő, testnek és léleknek egyaránt kedves új alkotás.

E serlegből áradjon ki mindenkor a tiszta haza- és kartársi szeretet. Ennek forgatásában tervelődjék az eszme s válljék köztetek terjedő igévé. E serlegből merítsetek bátorságot lerombolni a társadalmi előítéleteket s helyébe emelni a szabadság szeretetét. E serlegből terjedjen el köztetek az egymás iránti őszinte szeretet, mint az egyenlőségnek és testvériségnek alapja!

Legyen ez a serleg családi ereklyétek, s örökké szent előttetek! Ha a munkában fáradtak lesztek, ha összetartozástok érzését veszély fenyegeti, ha bizalmatlanság, széthúzás, egyenetlenség üt tanyát köztetek, forduljatok e klenodiumhoz, a benne rejlő bűvös erő eloszlat minden kételyt, minden félreértést.

Felemelem ezt a serleget minden jónak és nemesnek simboluma gyanánt és felavatom a Magyar Építőmesterek Egyesületének családi kincsévé, a magyar kulturának kincses házává, haza- és emberszeretet forrásává, a tudomány és testületi szellem fejlesztőjévé, a bizalom, erő és ideális eszme központjává, az igazságérzet fészkévé, a béke és összetartás otthonává, a *szabadság, egyenlőség és testvériség* embert boldogító érzetével!

Őrizzétek meg e családi kincset és forgassátok az emberi nem és a haza boldogítása érdekében! Az új elnök egészségére emelem!

Kauser Gyula azokat a tagtársakat üdvözli, kik velünk együtt dolgoznak és az építőiparnak fontos tényezői, t. i. az *anyagtermelőket*, kikkel együtt barátságban kell tovább dolgozni, *Müller* Lajost köszönti.

Müller Lajos Jakabfy Ferencet éltette, akinek a személye hozta létre a békét.

Alpár Ignác sajnálja, hogy nem tölthet az egyesületben, munkatársai körében annyi időt, amennyit kellene. Látja az egyesületi szellem megerősödését, a mult századok céhbeli erejét, a közérdekek iránt való érdeklődést és munkálkodást; ez tartja össze a tagokat. Az egyesületre és a legbuzgóbb, legönzetlenebb építőmesterre, Kunfalvy Nándorra emeli poharát.

Farkas Elek az anyagtermelőket üdvözli, hogy sikerült megérteniök közös érdekeinket és azok istápolásának szükségét.

Éjfélre járt az idő, mikor *Koch* Károly tüzelő szava erős vitát provokált. A jelszóra hivatkozik, hogy rombolnunk kellett a közel multban, kellett rombolnunk azokat a gátakat, melyek a békés munkálkodás útjában voltak, *hat hónapi* passzivitással.

Alpár Ignác nem tartja szerencsésnek, hogy a *rombolás* jeligéjét vésték a serlegre. A természeti akadályok régi épületek lebontása — úgymond — nem rombolás, hanem *térszerzés*, szintén csak építés, építőmesternek csak építeni szabad, rombolni soha.

Marton Ákos szükségét érzi, hogy a jelszót igazolja, amely különben hosszas megfontolás után került a serlegre. *Kunfalvy* eszméje, aki szabad és humánus gondolkodású férfiú. A teremtő is lerombolta, ami rossz volt, özönvizet zúdított a világra és újból épített.

Farkas Elek: A középkori lovagoknak, kik a legfényesebb ideálok szolgálatában állottak, a kor szelleme jogot adott arra, hogy fellegváraikból rátámadjanak a gyöngékre és raboljanak, gyilkoljanak, ha kell. De a nép szelleme fellázadt és az újkor más erkölcsi nézetet hozott és lerombolták azokat a lovagvárakat, melyeket elpusztíthatatlannak vélt büszke gazdájuk. A nagy szabadgondolkodók is ledöntötték az elavult társadalmi intézményeket és újat, humánust alkottak. A mai korban is lerombolunk mindent, ami a haladás, fejlődés útjában áll; éppen *Alpár* a legelseje azoknak, kik legtöbbet rombolnak, hogy újat alkothassanak.

Késő éjfélig folyt a vita a *rombolás* jelszava és különféle értelmezése dolgában, még a vacsora után meglátogatott — kávéházban is.

BUDAPESTI ÉPITŐ-, KŐMŰVES-, KŐFARAGÓ- ÉS ACSMESTEREK IPARTESTÜLETE.

Elüljáróságí ülés. Az elüljáróság f. hó 12-én ülést tartott *Jakabffy* Ferenc ipartestületi elnök elnöklése alatt. Az elnök mindenekelőtt jelentést tett a kamarai és a kerületi munkásbiztosító pénztár közgyűlési kiküldötteinek választásáról.

Bejelentette továbbá a pályázati alapra időközben érkezett adakozásokat, melyekért az elüljáróság az adakozóknak köszönetet szavazott, mely bejelentés kapcsán az ülésben újabb adakozás történt, amelyért az elüljáróság adakozóknak szintén köszönetét fejezte ki. (Az adakozás kimutatását alább közöljük.) Egyszersmind az ipartestület nevében 100 koronát szavazott meg az elüljáróság a pályázati alapra és elhatározta, hogy a *cementipar körébe* vágó kérdés bocsáttassék *pályázati megoldásra* 2 díjjal. A 1. díj 1000 koronával, a 2. díj 500 koronával, s a pályázat eredménye az ipartestület 25 éves jubiláris közgyűlésén hirdettessék ki s a jutalmi díjak is ekkor osztassanak ki. A kérdés kitűzése s a bíráló bizottság megalakítása későbbre tétetett.

A 25 éves jubileumi közgyűlés előkészítésével dr. Erős Sándor alelnök, Perndl Flóris pénztáros és Weisinger György gondnok bizatnak meg. azzal, hogy az alelnök a bizottságot belátása szerint kiegészíthesse.

Az elnök bejelentette, hogy a munkavezetők könyvtárában megjelent *Benda* Jenőtől az *Ábrázoló Geometria* s *Petrovácz* Gyulától a sajtó alól kikerült a Földmérés. Az ipartestület Évkönyve pedig sajtó alatt van.

Bejelentette az elnök, hogy az állami felső építőipariskolának s a fővárosi iparrajziskolának tanulók jutalmazására 120—120 korona értékű könyvet adományoztunk. A tanoncok mai szabadítása alkalmából 15 jeles és jó előmenetelű tanoncnak 7 drb. ezüst Szent-László-érem és 177 kor. értékű könyv osztatott ki jutalmul.

Az ipari munkaközvetítő intézetben üresedett 4 munkaadói hely betöltésére az Orsz. Iparegyesületben tartandó választásra Nándor Pál küldetik ki.

A budapesti református egyházközség által 50 tanonc befogadására felállított tanoncotthonra a tagok figyelmét fölhívja az elüljáróság.

Tanoncok szabaditása. A f. hó 12-én tartott elüljárósági ülésen 176 tanoncot avatott segéddé *Jakabffy* Ferenc elnök buzdító beszéd kíséretében; köztük 157 kőmíves, 15 ács, 4 cémentes. Ezek közül az alábbi 15 tanonc jeles és jó eredménynyel fejezte be tanulását: *Jaklics* Ernő, *Toth* Boldizsár, *Bárán* Rezső, *Szabó* Pál, *Fak* Pál. *Molnár* Lajos, *Mesteri* Mihály, *Schwarc* János, *Béres* Vendel, *Hercl* István, *Zeller* Mihály, *Mrhács* Károly és *Tombor* István kőmívesek, *Heincz* Ferenc ács, *Lucza* Mihály cémentes, kiknek szorgalmát az ipartestütej értékes könyvadománynyal és részben ezüst Szent-László-érmekkel jutalmazta.

Évkönyvünk sajtó alatt van. Amint elkészül, szétküldjük azoknak a tagjainknak, kik a mult évi tagsági díjukat a közgyűlésig kifizették.

Tanoncok alkalmazása szerződés nélkül. Gyakrabban fordul elő, hogy valamely tagtársunk munka nélkül léven, tanoncait foglalkoztatni nem tudja s más tagtársát kéri fel azokat foglalkoztatni. Ez ellen kifogás nem tehető. De ezzel az előbbi tanítómesterrel kötött szerződés érvénye megszünt s az új munkaadó a tanoncot az előbbi munkaadóval kötött szerződés alapján foglalkoztatni nincs jogosítva; ezzel kihágást követ el. Hanem köteles a tanonc gondviselőjével újabb szerződést kötni.

Adakozások. Az ipartestület pályázati alapjára kimutatott 735 k. értékű adakozás óta újabb adománynyal gyarapították ezt az alapot: dr. *Erős* Sándor ipartestületi alelnök 65 k.-val, *Kallós* és *Koch* cég 50 k.-val, *Cristofoli* Olvino 30 k., *Perndl* Flóris 50 k., *Sturm* Károly 40 k. A Jakabffy-Ferenc-könyvalapra pedig *Brunner* Ferenc ácsmester 100 koronát adott. Ez adományokért az elüljáróság köszönetét ez úton is kifejezi.

Helytelenül kivetett és beszedett adó visszatérítése. Ha a helytelenül kivetett és illetéktelenül beszedett adó és az az után járó késedelmi kamat visszatérittetik, a beszedett késedelmi kamat után is megtérítendő a befizetés napjától a visszautalványozásról kiadott értesítés kézbesítése napjáig terjedő időre járó kamat. (Közig. b. 16457/909.)

A piaci árakat kutató bizottság jelentése 1910 március végén.

	Budapesti építőfa-árak.	m^3-kint korona
1.	Gömbölyű fenyőszálfa 15—21 *cm* középvastagságú	23.30
2.	„ „ 25—30 „ „	25.25
3.	„ „ 31—40 „ „	29.20
4.	Fűrészelt közönséges méretű fenyőfa	48.50
5.	„ középvastag „ „	53.—
6.	„ vastag „ „	59.—
7.	Fűrészelt erdei vagy fekete (borovi) fenyőfa vékonyabb	120.—
8.	„ „ „ „ „ „ középvastag	130.—
9.	„ „ „ „ „ „ vastagabb	145.—
10.	Fűrészelt vörös fenyőfa vékonyabb	150.—
11.	„ „ „ középvastag	165.—
12.	„ „ „ vastagabb	180.—
13.	Fűrészelt csaposgerenda 14—18 *cm* középvastagságú	35.30
14.	„ „ 18—20 „ „	38.30
15.	Jegenyefenyődeszka 13—18 *cm* széles	39.20
16.	„ 21—31 „ „	44.20
17.	Lucfenyődeszka 13—18 *cm* széles	47.10
18.	„ 21—31 „ „	56.10
19.	Hajópadlódeszka 4/4″ ($2^1/_2$—$2^1/_2$ *cm*), 5/4″ ($3^1/_2$—$2^1/_2$ *cm*) vastag	59.—
20.	Közönséges tetőléc 4/4″ ($2^1/_2$—$2^1/_2$ *cm*) és 8/4″ (5—$2^1/_2$ *cm*) vagy 5/4″ ($3^1/_2$—$2^1/_2$ *cm*) és 8/4″ (5—$2^1/_2$ *cm*) méretű	51.—
21.	Gömbölyű tölgyfa 15—21 *cm* átmérőjű 5 *m* hosszig	50.—
22.	„ „ középvastagságú 5 „ „	55.—
23.	„ „ vastagabb 5 „ „	60.—
24.	Fűrészelt tölgyfa vékonyabb méretű 5 „ „	150.—
25.	„ „ középvastagságú 5 „ „	165.—
26.	„ „ vastagabb 5 „ „	180.—
27.	Tölgyfaoszlop 3 *m* hosszú 10/15 *cm* méretű	2.80
28.	„ 3 „ „ 13/15 „ „	3.40
29.	„ 3 „ „ 15/15 „ „	5.50
30.	Ács teleppallér fizetése óradíj	1.40
31.	„ állítópallér „ „	1.10
32.	„ előmunkás „ „	—.90
33.	„ segéd „ „	—.75
34.	„ tanonc „ „	—.45
35.	„ napszámos „ „	—.40

Ezekbe a fizetésekbe (30—35. tétel) a betegségi és balesetbiztosítási díjak is be vannak számítva.

Kártérítési követelés jogszerűsége. Ha a megrendelő vállalkozási szerződés esetén a vállalkozó ellen valamely ténykedéséből kifolyólag kárkövetelést támaszt, annál a kérdésnél, vajjon ez a kárkövetelés jogszerű-e, első sorban az vizsgálandó meg, hogy a panaszlott tény a megrendelő gazdasági érdekeire a maga összhatásában minő eredménynyel volt? Kétségtelen, hogyha a panaszolt ténynyel kapcsolatban csak mulólag jelentkező nyereség-elmaradással szemben, a jövőben állandóan előálló oly jövedelem-szaporulat jelentkezik, melyet éppen a panaszlott tény eredményez, akkor a megrendelő érdekeinek sérelméről, tehát kárról, helyesen szó nem lehet.

Az iparos III. oszt. kereseti adója. Ha az iparos III. osztályú kereseti adójának kivetésénél az adóalap a lakás és üzlethelyiség bére vagy bérértéke alapján számíttatik ki, a segédszemélyzet lakásául szolgáló helyiség bére vagy bérértéke számításon kívül hagyandó. (Közig. b. 16857/908.)

FŐVÁROSI ÜGYEK.

A fővárosi középítési bizottmány

f. hó 8-iki ülésén a Sárosfürdő telkét, — bár az épület terveit többszörös módosítás és átdolgozással a pályadíjat nyert építészek (Erős, Hegedüs és Sebestyén) már elkészítették, Devecis Ferenc középítési igazgató javaslatára a Gellért-tér felé úgy módosította, hogy a Gellért-tér és Fehérvári-utca sarkán a közlekedés érdekében letompította; az emiatt első terület hátul, a Kelenhegyi-út felé részben pótolható; a fürdő parkja részére a Kerkápoly-féle telkeket ki fogják sajátítani. Elfogadta még a Koronaőr-utca és Napos-út rendezésének tervét; nem egyezett bele, hogy a Városház-téren árúbódét építsenek és hogy az utcákon telefonbódékat állítsanak föl.

A magánépítési bizottságnak ápr. 11-én tartott ülésén

új építkezésre nyert engedélyt:

31950. Grün Jozefin, Képíró-u. 8. kétemeletes ház; terv. Karvaly Gy.

30001. Löllbach Kálmán, Orlay-u. 27/3. hrsz. kétemeletes ház.

25403. Ámon Anna, Remete-u. 8673. hrsz. háromemeletes ház; terv. Kovács Károly.

33001. Lippach Sándor, Felvinci-út 6231. hrsz. emeletes ház; terv. Boszrücker Lajos.

26864. Szántó Mór és tsa, Karpfenstein-u. 6406. hrsz. háromemeletes ház; terv. Nagy és Benedikt.

28426. Várnai Ármin, Berzsenyi-u. 13474/2. hrsz. négyemeletes ház; terv. Román Miklós és Ernő.

29007. Hauberl József, Törökvész-dülő 6760. hrsz. földszintes ház; é. m. Ruzicska Ferenc.

30466. Sterk Izidor, Munkácsy-u. 17. sz. nyaraló.

27606. Tóbiás Károly, Szabóky-u. 380. hrsz. emeletes toldalék; terv. Magyar Vilmos.

25413. „Turul“ gyertyagyár r.-t., Gubacsi-út 13. emeletes épület.

25394. Ifj. Klein József, Szvetenay-u. 4. földsz. ház; terv. Ybl Lajos.

19129. Szalay János, Törökvész-dülő 6644. hrsz. földszintes ház; é. m. Hölgye Antal.

24195. Schuster István, Filatori-dülő 6305. hrsz. földszintes ház; é. m. Walter Ferenc.

Beringer Mátyás, Filatori-dülő 6304. hrsz. földszintes ház; é. m. Nagy Károly.

32176. Zsuffa József, Bimbó-u. 12. emeletes toldalék; é. m. Medek Tibor.

31445. Bodnár Ferenc, Szentlászló-u. 106. sz. földszintes ház; é. m. Friedrich Jakab.

29217. Horváth József (Ujpest) Babér-u. 65. földszintes ház.

Átalakításokra:

29184. Kerstinger György, Baross-u. 6568. hrsz.

29736. Pollacsak Miksa, Széchenyi-emlék-út 22.

30280. Gajzágó Kálmán, Batthiány-u. 28.

30225. Latinák Jenő, Jegenye-u. 8624. hrsz.

31526. Glück Zsigmond, Dessewffy-u. 21.

31565. Glauhi Viktor, Szentlászló-tér 10.

31959. Weinberger Adolf, Váci-út 54.

25788. Keller Ignác, Aranykakas-u. 620. hrsz.

25348. Bittner Hermina, Uri-u. 20.

31869. Özv. Szedlacsek Jánosné, Delej-u. 11.

25409. Korb Flóris, Szentkirályi-u. 5377. hrsz.

ban nem tekinthető a munkás olyan vétkességének, mely a munkaadót a vagyoni felelősség alól fölmenti

Fiatal gyermek pajkossága és gondatlansága az ő fiatalságának következménye, amelyből eredhető veszélyt a munkaadó magára vállalja azzal, hogy fiatal gyermeket alkalmaz. (A Kuriának 1906 június 20-án 1178.905 sz. a. hozott ítéletéből.)

FŐVÁROSI ÜGYEK.

A fővárosi közmunkák tanácsából.

1907 január hó 3.

Napirend előtt az elnök az évforduló alkalmából az elismerés meleg hangján emlékezik meg a tanács tagjainak buzgó közreműködéséről, melyért hazafiui érzületükben és abban a tudatban találnak egyedüli, de méltó jutalmat, hogy tényezőivé lettek a főváros nagyarányú fejlődésének úgy, mint ez az intézmény alkotójának: néhai gróf Andrássy Gyulának szeme előtt lebegett. A főváros felvirágoztatásának nagy céljához szükséges feltételek összhangja már régóta nincsen ugyan meg a kellő mértékben, mivel azonban maga a cél teljes épségében minden politikától függetlenül örökre fennmarad, annak erejébe vetett hittel és bizalommal üdvözli a tanács lelkes tagjait, jövőre is kérvén szíves támogatásukat. A tanács tagjai nevében dr. Heltai Ferenc mondott az elnöknek köszönetet, biztosítván őt jövőre is készséges támogatásukról; viszont múlhatatlanul szükségesnek jelezte egyszersmind, hogy az államnak ama passivitását, mely a fővárosi pénzalap javadalmazása körül már évtizedek óta sajnosan tapasztalható, sürgősen kedvezőbb irányzat váltsa fel.

A budai belső körút végleges renedezése ügyében a a főváros kezdeményezésére vegyes bizottság átalakításához a tanács hozzájárulván, abba a saját részéről Hauszmann Alajos, dr. Némethy Károly és Zsák Hugó tanácstagokat küldik ki. A bizottság mielőbbi összehívása iránt az elnök fog intézkedni.

A sorsolási kölcsönből épített rakpartok fenntartásával, jövedelmük elvonása mellett, a kormány a fővárosi pénzalapot czélozván megterhelni, a kérdés tüzetes megvizsgálására a tanács Lukács Antal, dr. Heltai Ferenc, dr. Némethy Károly, dr. Morzsányi Károly, Zsák Hugó, Kún Gyula és Vosits Károly urakból álló bizottságot küldött ki.

Frint Antal I., Tárogató-úton fekvő telkének felosztása alkalmából a szabályozás módosítását kéri. Kívánságát a tanács a közérdekkel összeütközésben látván azt nem teljesítheti.

A VI. ker. lőportárdűlői Tüzér-utcában fekvő három telket a tanács eladóvá kíván tenni és megbízza az elnökséget, hogy a zárt írásbeli vételi ajánlatok beadása céljából a kiírásról gondoskodjék.

A Nemzeti Salon művészi egyesület az erzsébettéri kioszknál több platánfa kivágásával átalakításokat tervez; ezt a tanács egyátalán nem helyeselvén, hozzájárulását az 1870 : X. 17. §-ának h) pontja alapján megtagadja.

A budapesti közúti vaspálya társulat III. ker. Bécsi-úton tervezett vonalának építéséhez a tanács elvben hozzájárul és további intézkedés végett az ügyet a belügyminiszterhez terjeszti fel.

A budapesti ált. villamossági r.-t. V., Berzencei-utcában tervezett iparvágányára a tanács mint közigazgatási bizottság az elvi engedélyt megadván, utasítja a társulatot, hogy a helyhatósági építési engedély iránt a székesfőváros tanácsához folyamodjék.

A III., Rádl-árok szabályozó tervének vízjogi tárgyalása során az a kívánság merült fel, hogy a Dunapart a betorkolásnál kőburkolattal biztosíttassék. Ezt a tanács elfogadta. A másik kívánságot ellenben, hogy az árok töltése 1 *m* helyett 3 *m*-es koronával és az árok felé 3 *m*-es padkával képeztessék ki, egyetértőleg a fővárossal, mint fölösleges mellőzendőnek találja.

Az érdekeltség kérelmének figyelembevételével a tanács a VIII. ker. Rákóczi-tér elnevezését azokra az utcákra is kiterjeszti, melyek az ottani vásárcsarnokot határolják.

Több más utca elnevezése után elintézést nyert végül Sztancsik József, özv. Láncz Sámuelné és Láncz Miklós Herz Ármin és neje, Ringer Jakab,. Gesztesi Mihály, Goldberger S. F. és fiai, Reiter Antal örökösei, Magnezit ipar r.-t. Knapp Ferenc és neje fellebezése.

A magánépítési bizottságnak jan. 7-én tartott ülésén *új építkezésre nyert engedélyt:*

2691. M. Krausz Izidor, Illés-utca 7200. hrsz. 3 emeletes ház; terv. Wellisch Alfréd.

272541. Strausz Adolf, Ilka-u. 2633/2. hrsz. 3 emeletes ház; terv. Bán Dezső.

275128. Kovács Imre, Kemenes-u. 38. 3 emeletes ház; terv. Hübner Jenő.

266655. Svoboda R., Hunyadi-u. 6758. hrsz. emeletes ház; terv. Bäck Alajos.

275107. Dreher Antal, Ihász-u. 8446. hrsz. emeletes nyaraló; terv. Hubert József.

686. Láng László, Béga-u. 1476. hrsz. földszintes épület; terv. Wellisch Sándor és Gyula.

276449. Márthé Károly, Országbíró-u. 1653. hrsz. földszintes ház; ép. Lojkovics János.

273434. Nay és Strausz, Gyömrői-út 8555. hrsz. gyári épületek.

264511. Balás Farkas, Gergely-u. 7913. hrsz. toldalék.

1984. Nicholson gépgyár r.-t., Váci-út 17. toldalék.

267297. Gavacs Gusztáv, Vörösvári-u. 922. hrsz. toldalék; ép. Eichenberg György.

279675. Goldberger S. F. és fiai r. t., Lajos-u. 41.; ép. Wellisch Sándor és Gyula.

270638. Sági János, Kaszás-u. 6628. hrsz. földszintes ház; ép. Rosenthal Gyula.

274222. Tóth Károly, Diós-árok 9027. hrsz. lakóház; ép. Szalál Lukács.

278061. Főző Márton, Köztemető út 7276. hrsz. toldalék.

279712. Kiss Károlyné, Apát-u. 6500. hrsz. földszintes ház; terv. Nagy Károly.

255191. Horváth Flórián, Egressy-út 2295. hrsz. toldalék; ép. Stefánovits S. Béla.

271865. Schupka Jánosné, Kőbánya-dűlő 10488. hrsz. földszintes ház; ép. Fax Andor.

268135. Herzog Mór, Apát-u. 20. földszintes ház; ép. Silbermann Gyula.

273419. Kőbányai polgári serfőzde r.-t., Maglódi-út 8373. hrsz. toldalék; ép. Dura és Szabó.

278867. Baumgarten Ferenc, Névtelen-u. 8160. hrsz. földszintes ház; ép. Rigler József.

268937. Dr. Bischitz Miksa, Hungária-körút 72. toldalék; ép. Rothstock Alajos.

Átalakításokra:

280519. Binder Rezső, Páva-u. 5.

271919. Martinek József, Budaeőrsi-út 11873. hrsz.

272590. Magyar keret- és lécgyár r.-t., Bodor-u. 11.

271874. Todoreszku Pál, Szállás-u. 32.

271882. Szeker János, Váci-út 121.

271484. Boschán Jakab, Hold-u. 23.

268113. Lipótvárosi tptár r.-t., József-tér 13.

269954. Pesti molnárok és sütők gőzmalma r.-t., Soroksári-út 12.

218944. Kommer József, Óriás-utca 19.

271889. Özv. Netzasek Károlyné, Trombitás-út 3.

273435. Balló Ede, Városligeti-fasor 26.

1533. Weisz Mór, Lipót-körút 26.

Jóváhagyásra ajánltattak:

158395. Horn Istvánné, Melinda-út 9354. hrsz.

278923. Neumann és Ungerleider, Népszinház-u. 1—3.

276576. Kreisl Alajos, Gólya-u. 7069. hrsz.

266653. Dr. Takáts Márton, Istenhegy 9781/2. hrsz.

271909. Acélöntőde r.-t., Petur-u. 7526. hrsz.

271570. Knorr Ferenc, Zárda-u. 3650. hrsz.
275109. Hofhauser Elek, Pasaréti-út 7128. hrsz.
273428. Abaffy Gyula, Városmajor-u.
283456. Vinymer István, Kaszás-u. 6656. hrsz.
262982. Burger Áron, Kiscelli-u. 1542. hrsz.
268539. Szabó György, Angol-u. 2341. hrsz.
262874. Spitz I. Imre, István-út 9.
278949. Özv. Schneider Endréné, Szigetvári-u. 6.
280538. Dr. Tyrmann József, Margit-körút 56.
278947. Kohn Imre, Rákóczy-út 55.
275146. Zuckermann Ede, Jósika-u. 3.
271462. Schlesinger Alajos, Váci-út 1282. hrsz.
275140. Werner István, Alkér-u. 7971. hrsz.
271883. Rosenfeld Henrik, Kelenhegyi-út 38/3. hrsz.
271872. Magyar fémárúgyár, Szent-Endrei-út 7526/3. hrsz.
262876. Hirschler Mór, Őrmező-dűlő 14322. hrsz.
276018. Kovács Frigyes, Vizafogó 1462. hrsz.
268132. Eltser Sándor, Karolina-út 13882. hrsz.
1001. Berneg József, Kövér Lajos-u. 2320. hrsz.
284141. Pucher István, Fő-u. 3086. hrsz.

Gépekre és felvonókra:

271893. Adler Emil, Hársfa-u. 24.
279660. Frankl A., Váci-út 6.
279659. Latzkó és Popper, Percel-Mór-u. 1.
276455. Hopfengärtner Miksa, Tüzér-u. 2930. hrsz.
274099. Adler és tsa, Szív-u. 66.
280516. Sas és Bauer, Teréz-körút 36.
280540. Gferer Miklósné, Orom-u. 13109.
262066. Heidelberg Tivadar dr., Soroksári-út 106
268549. Szibenliszt Gyula, Kerepesi-út 29.
268550. Magyar királyi posta és távirda gazd. hivatal, Gyáli-út 18.
269939. Klein J. D., Arany János-u. 5.
269947. Végh Sándor, Váci-körút 31.
271473. Légrády György, Kálvária-u. 17.
268945. A «Nap» r.-t., Rökk-Szilárd-u. 9.
262977. Saxlehner András, Kőérberek-dűlő 14720. hrsz.

Elutasíttatott:

1981. Klein Mór, Szerdahelyi-u. 6440. hrsz.
268141. Fischer Rudolf, Andrássy-út 51.
261405. Gavrilovics Trifon, Nádor-u. 1097. hrsz.
284517. Malomszegi Elek Pál, Kemenes-u. 38.
273431. Rosenthal Zsigmond, Eötvös-u. 29.
273430. Süss és Friedmann, Rottenbiller-u. 4620. hrsz.
257866. Barmkai Lipót, Zuhatag-út 4.
262093. Grünberger Simon, Király-u. 3841. hrsz.

TERVPÁLYÁZATOK.

jan. *15.* Bulgária igazságügyminisztere: igazságügyi palota tervezése Sofiában. Díj 5000, 2000 és 1000 frank (lásd lapunk 47. számát).
„ *15.* Mezőtúri ipartestület: földszintes épület tervezése. Építőköltség 60.000 k., pályadíj 300 k.
„ *30.* Léva város tanácsa: szállodaépület tervezése; építő költség 250.000 k. Díjak 1000, 600 és 400 k., megvételi ár 200 k.
„ *31.* Brassó város tan.: kórházi épületek tervezése; előirányzat 700000 k. Díjak I.: 1500 k., II.: 800 k.
„ *31.* A volt 13. határőrezred vagyonközsége: szállodatervezés. Díjak 1000, 800 és 500 k.
febr. *1.* M. Mérnök- és Építész-Egylet: Batthiány-mécses (20000 k.).
„ *1.* Pancsovai izr. hitközség: templomtervek; díjak 600 és 400 k.
„ *15.* Igazságügymin.: Erzsébetvároson emelendő törvénykező és fogházépület tervei. Építő költség 650.000 k. Díjak 2600, 1800 és 1000 k. Megvételi ár 600 k.
„ *15.* „Hungária" ernyőgyár r.-t.: Alsólendván 150 munkás számára gyártelep tervei; díjak 1000 és 500 k.
„ *15.* Szikszói aut. orth. izr. hitközség: templomtervek (70000 k.); díjak 600, 400 és 200 k.
„ *15.* Beszterce város tanácsa: pénzügyigazgatóság 2 em. ház (130000 k.); díjak 500 és 300 k.
„ *26.* Budapest székesfőv. tan.: Szabadságharc-szobor. Költség 700.000 k. Díjak 12.000, 8000, 6000, 4000 és 3000 k.
márc. *1.* Építési és műszaki rajzolók egyesülete: nyári színház 600 nézőre; díj: 200 k.
márc. *15.* Arad város polgármestere: Kossuth Lajos emlékszobra. Költség 60.000 k.; díjak 2000, 1000 és 500 k.
ápr. *1.* Sofiában egyetem tervei; díjak 10000, 7000 és 5000 frank (l. lapunk 46. számát).
dec. *31.* Vallás- és közoktatásügyi miniszter: II. Rákóczi Ferenc síremléke; I. díj az építéssel való megbízás és 6000 k., II. 5000 k., III. két egyenkint 3000 k., IV. 2000 k., megvételi ár 1000 k.
1908. febr. *26.* Budapest székesfőv. tan.: Kossuth Lajos szobra. Költség 700.000 k. Díjak 12.000, 8000, 6000, 4000 és 3000 k.

VERSENYTÁRGYALÁSOK.

jan. *14-én.* Besztercebányai á. é. hiv.: az erdőközi á. e. **iskola átalakítása** (20827·38 k.); bp. 5%.
„ *14-én.* Ujvár község (Torontálm.) előlj.: **községházépítés** (28374·84 k.); bp. 10%.
„ *15-én.* Alisp., Nagybecskerek: 38 *km.* **közutak kiépítése**; bp. 5%.
„ *15-én.* Zsigárd közs. előlj.: **kútfúrás.**
„ *15-én.* Brassó város tanácsa: **városi csatornázás**; bp. 50000 k. (l. a hirdetések közt).
„ *15-én.* Gyöngyösi kereskedelmi bank: intézeti **székház építése**; bp. 5%.
„ *15-én.* Keresk. miniszterium és nagyváradi á. é. hiv.: a fehértemplomi közúton lévő **Inánd-patakhíd vasfölszerkezete és alépítménye** (utóbbira 12800 k.); bp. 5—5%.
„ *16-án.* Máv. igazgatósága Budapest: Arad állomás **villamvilágító berendezésének kibővítése**; bp. 5%.
„ *16-án.* Szeged város tan.: a **városi vízmű kibővítése**; bp. 5%.
„ *17-én.* Föld. min.: **bútorok** (l. a hirdetések közt).
„ *17-én.* Földmívelő iskola igazgatósága, Lugos: **kútak felszerelése** (3200 k.); bp. 10%.
„ *18-án.* Dohányjövedéki közp. igazg.: dohánygyári **telek feltöltése** a Lágymányoson; bp. 4000 k.
„ *19-én.* Dohányjövedéki közp. igazg.: dohánygyári **telek feltöltése** Szegeden; bp. 10.000 k.
„ *19-én.* Kereskedelemügyi min.: a **Szaplonca-híd** alépítménye és vasfölszerkezete (l. a hirdetések közt).
„ *19-én.* Krassói takarékpénztár, Lugos: **intézeti ház építése**; bp. 5%.
„ *19-én.* Lőcsei á. é. hiv.: **hídalépítményépítés** Poprád mellett (4728·49 k.); bp. 5%.
„ *20-án.* Damaki (Borsodm.) ev. ref. egyházközség: **lelkészlakás építése** (7000 k.); bp. 5%.
„ *20-án.* Lécfalva község (Háromszékm.) előlj.: **községház-építés** (27570·36 k.).
„ *20-án.* Iskolaszéki elnök, Szerencs: a legyesbényei rk. hitközség számára **iskolaépítés.**
„ *21-én.* Pozsega város tan.: **villamtelep-berendezés (földmunka** 72000, **betonzsilip** 20500, **építés** 85000, **turbinák** 30000, **Diesel-motor** 40000, **telepi berendezés** 63000 k.); bp. 5—5%.
„ *21-én.* Besztercebányai á. é. hiv.: 4·5 *km* vicinális **útépítés**; bp. 5%.
„ *21-én.* MÁV. igazgatósága: a temesvári **mozdonyszín vasfödélszerkezete** (l. a hirdetések közt).
„ *21-én.* Ungvári á. é. hiv.: **kavicsszállítás** 1907—1910. évre; bp. 5%.
„ *22-én.* Szilágymegyei utakra 1907—1912. évben **kavicsszállítás** (l. a hirdetéseket).
„ *22-én.* Földmív. min.: 116.000 m^3 **fenyőfa** eladása (l. a hird. közt).
„ *22-én.* Debrecen város polgármestere: a városi **villamos művek magasépítkezésének** (10 építmény) összes munkái (238044·09 k.); bp. 5—5%.
„ *22-én.* Hajdúböszörmény polgármestere: **vendéglő-építés.**
„ *22-én.* Aradi á. é. hiv.: mezei **vasúti híd** (4516 k.); bp. 5%.
„ *22-én.* G. kath. egyházközség, Kolozsvár: **kétemeletes bérház és udvarház építése** (130126·06 k.).
„ *24-én.* Máv. igazg.: **Száva-híd** 7 mederpillérjének alapozása és falazása (l. a hirdetések közt).
„ *25-én.* Budapesti III. csendőrkerületi parancsnokság: **kerítés** (15561·54 k.); bp. 5%.
„ *25-én.* Lőcsei á. é. hiv.: a **késmárki szövőiskola felépítésének 29 rendbeli munkái** (169710·79 k.); 5—5%.
„ *26-án.* Temesvári á. é. hiv.: **templom újbólépítése** Gizellafalván (32670·53 k.); bp. 5%.
„ *26-án.* Keresk. min. és a Beregszászi á. é. hiv.: a **Szalyovka-híd alépítménye és vasfölszerkezete** (27887·76 k.); bp. 5%.
„ *26-án.* Csongrádmegyei alispán: a szeged-kiskundorozsmai **út kiépítése.**
„ *26-án.* Keresk. miniszterium és lugosi á. é. hiv.: a báziási úton lévő Bosnyánka-patak **híd ának vasfölszerkezete és alépítménye** (utóbbira 20272·60 k.); ugyanott a Radimna-patakhíd **vasszerkezete és alépítménye** (utóbbira 15487·21 k.); bp. 5—5%.
„ *26-án.* Keresk. miniszterium és nagyszebeni á. é. hiv.: a tordai úton Orlát mellett lévő **Czibinhíd vasszerkezete és alépítménye** (utóbbi 11841·51 k.); bp. 5—3%.
„ *26-án.* Dunakeszi község előlj.: **árvízvédő földmunkák**; bp. 5%.
„ *28-án.* Nagyváradi á. é. hiv.: **kerítésépítés** Rogozon és **épülethelyreállítás** (1382 k.); bp. 5%.
„ *28-án.* Pestmegyei alispán: a gödöllői úton **hídhelyreállítás** (6213·02 k.); bp. 5%.

Nagy-Budapest.

Sokak álma, sokak kívánsága, hogy Budapest imponáló nagyvárossá váljék. Sőt e kívánság parancsoló szükség — nemzeti nagyságunk, állami önállóságunk kellő érvényesítése végett. Kezdettől fogva mi is minden erőnkkel törekedtünk elősegíteni, hogy ez eszme megtestesüljön. Hiszszük, valljuk, hogy ez előbb-utóbb be is fog következni. De ahhoz intensiv munka, fáradhatatlan tevékenység kell, célszerű, tervszerű haladás a városnak építése terén, nem pedig kalandos varázsige, pillanatnyi felhevülés — meg nem értett példák megokolatlan majmolása.

Erősebben mint valaha jutott az utóbbi időkben felszínre az a gondolat, mely már párszor kisértett, hogy Budapestet azzal kellene tenni nagyvárossá, hogy a körülötte elterülő számos községeket, mint: *Ujpestet, Rákospalotát, Szentmihályt, Csömört, Mátyásföldet, Cinkotát,* továbbá *Kispestet, Erzsébetfalvát* s a többit a balparton, nomeg *Albertfalvát, Budafokot, Hidegkutot, Budakeszit, Solymárt* s a többit a jobbpa ton a mai székesfővároshoz csatolják, vele egyesítsék!

Bármennyire hevülünk Budapest nagyvárosi létéért, ez eszmét nem hogy pártolni bírnók, de a leghevesebben ellenezzük; a nak foganatosításától óva kell intenünk mindenkit, hatóságot mint egyeseket egyaránt.

Ily „szaporí ás" nemcsak hogy hasznára nem válnék Budap stnek, hanem egyenesen kárára volna, éppen úgy a szé' esfővárosnak, mint a községeknek is.

Mert csak tévhit előítélet ez az egyesítő törekvés.

Tévhit előítélet az a gondolat, hogy Budapestből egyszerre nagyvárost tudunk csinálni a nak amúgy is túlságos területének túlon-túl való megnagyobbításával.

Területnagyobbításra Budapestnek semmi de semmiféle szüksége nincs. Hogy maig nem fejlődött Budapest még azzá a várossá, amivé kellett v. lna fejlődnie, annak egyik főoka épp abban rejlik, hogy Budapest kiterjedés tekintetében *túltengésben* szenved.

Épp az a baja Budapestnek, hogy kiterjedése szerfölött nagy, hogy hatóságunk ma még teljesen tanácstalanul áll e re.geteg területtel szemben, nem tudta, nem tudja városi területként felhasználni, sőt erre a hivatására még előkészíteni sem volt képes.

A budapesti Szépművészeti Múzeum román csarnoka.

Várostervünkről épp most jelentette ki a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet a magy. kir. miniszterelnökhöz intézett feliratában:

„Ez a terv nem lehet helyes alapja Budapest megfelelő fejlődésének sem forgalmi, sem egészségi, sem pedig építészeti szempontból."

Ha tehát a mai területre sincs még helytálló, jó várostervünk, oly terv, mely a város területét a kihasználás szempontjából célszerüen felosztja, hová jutnánk, ha eddigi területét még túlon-túl nagyobbítanók!?

Hiszen napjainkig Európában csupán *London* nagyobb területű mint Budapest. Budapest területe ugyanis 20.000 *ha*, amelyen 800.000 lélek lakik; London 30.000 *ha*-t foglal el, s noha átalában ott minden család úgyszólván külön házban lakik — nagy bérkaszárnyákat csak kivételesen találunk — mégis $6^1/_2$—7 millom népessége van.

Ha Budapest építését úgy irányítanók, hogy itt is minden család külön házban lakhatnék, még akkor is mai területén 3 — mond három — milliom léleknek adhatnánk kényelmes, egészséges lakóhelyet. Ez talán csak elegendő, hogy a legvérmesebb kívánságaink is teljesedésbe mehessenek. *Páris* csak nagy város, tudja mindenki, pedig kiterjedésre nézve alig több Budapest területének *egyharmadánál*; nem nagyobb mint Budapest I. kerülete, azaz 6800 *ha*.

Az 1892-ben 40 szomszédközség hozzácsatolásával megalkotott *Gross-Wien* 2000 *ha*-ral volt kisebb Budapestnél, amennyiben ez egyesítéssel csak 18.000 *ha*-ra bővült ki.

Csak tavaly óta lett nagyobb Budapestnél — a Duna jobbpartján lévő néhány község folytatólago bekebelezése által.

Berlin-t most akarják nagyobbítani a körülötte azonos módon fejlődött külvárosokkal: Charlottenburg, Schöneberg, Rixdorf stb. városok beolvasztásával. Azért, mert kiterjedése alig ér el 6000 *ha*-t, a nevezett külvárosok pedig csaknem teljesen azonos módon már beépítvék, mint maga Berlin.

München, Drezda, Köln s más német városok is csak azért egyesítették a külső perifer án túl fejlődött városrészeket, mivel mindegyike alig 3—4000 *ha* területtel rendelkezett.

Budapest területe pedig 20.000 *ha*! E területnek *még* $^1/_4$-része sincs városi mó on beépítve, a beépített területen túl mérhetetlen területek használatlanok, parlagon hevernek, s csak a telekspekulatiónak kívánatos objectumai, még pedig azért, mert a város terve nem gondoskodott azok jövő rendeltetéséről, beépítő népesedésének módjáról.

A város területe nélkülözi a fel- és beosztást, terve nem gondoskodik a minden egyes részterületnek saját külön megfelelő be endezéséről, kihasználásának módjáról. Sem városterv, sem építésügyi szabályzat; ezekről nem gondoskodott, nem gondoskodik senki. Budapestnek sem közigazgatási értelemben való felosztása, sem építészi tekintetben annak *övezeti* beosztása nem megfelelő, nem helytálló.

Pedig valamely terület okszerü kihasználásának első föltételét *alapföltételét* a technikus, az építész csakis annak *helyes tervszerű beosztásában* leli meg.

Amint célszerű alaprajzi felosztás nélkül nem lehet még egyetlen háztelket sem gazdaságosan és megfelelően kihasználni, sőt nem lehet még egy lakás helyiségeinek kellően hasznát venni, ha azokat egyenkint céljuknak megfelelőleg be nem osztjuk és be nem rendezzük; hát hogy lehetne oly rengeteg területtel, aminő Budapesté, annak összes berendezéseivel boldogulni, ha azt előre célszerüen nem tagoljuk, ha annak egyes részeire már előre ki nem jelöljük, ki nem szabjuk, mire akarjuk használni, ha ki nem tűzzük célját, rendeltetését és erre való tekintettel a kellő berendezésekkel és eszközökkel el nem látjuk?

Pedig úgy a közigazgatás szempontjából, mint az építésre nézve teljes hiányában vagyunk a célszerű felosztásnak.

Kellő rend helyett chaos: az egyes kerületek mód felett idomtalanok s irrationális kiterjedésüek; administrálásuk azért mód felett meg van nehezítve.

E rendetlenség csak veszedelmesen nagyobbodnék azzal, ha Budapest eddig rendezetlen rengeteg területét még újabb s éppen nem városi telepekkel megnagyobbítanók.

Az az élénk hatósági panasz, mely évek óta hallatszik, hogy a fővárost extensiv terjeszkedése óriás terhekkel sújtja, a legerősebb táplálékot találná a contemplált nagyobbításban, s sem a főváros, de a nevezett községek részére sem semmi legkisebb néven nevezendő előnyt sem képes nyujtani.

Tehát nem hogy kívánatos volna a községekkel való egyesítés, ellenkezőleg a legnagyobb szerencsétlenségnek tartjuk, egyenesen vészthozónak a székesfőváros jövőjére.

Budapest nagyvárossá lehet, fog is azzá lenni a mai területén; csak kellő tervről kell már egyszer gondoskodni!

Ne bocsátkozzunk kalandokba, ne fussunk lidércfény után. A meggondolatlan egyesítés nem annyira a sötétbe való ugrás, de valósággal szerencsétlenség, mely katasztrófa elé vinné Budapestet.

Palóczi Antal.

A Nemzeti Szinház időleges elhelyezése.

A népszinházi válság és a népszinháznak új bérlő kezére adásával kapcsolatosan a legkülönbözőbb eszmék és ötletek kerültek felszínre, melyekből azonban mint figyelemre méltó momentum az a kérdés domborodott ki és jutott előtérbe, vajjon nem kellene-e a Népszinházat a Nemzeti Szinház részére — annak újjáépítése tartamára — bérbe venni?

Ez ideával kapcsolatosan, vagyis inkább abból kifolyólag nemcsak az új Nemzeti Szinház építésének ügye, de az a problema is felszínre került, hogy hol helyeztessék el, hol nyerjen működő teret az új hajlék elkészültéig a Nemzeti Szinház személyzete?

Legyen az vendég az Operaházban? vagy pedig az új szinház ne épüljön a mostaninak a helyén és a régi szinház az új elkészültével is fenntartassék; tehát végeredményében a Nemzeti Szinháznak két épülete legyen, melyeket az előadandó színdarabok igényei szerint használna. Bármennyire kegyeletes is ez az eszme, az már csak rendkívül költséges volta miatt sem valósítható meg; de a Nemzeti Szinház hivatásának teljesítésére kétségtelenül elegendő egy szinház; két szinházat sem művészi, sem anyagi erejével fenntartani és fejleszteni képes nem volna.

Különben is azt, hogy az új Nemzeti Szinház a mostani helyén, a sarok bérház feláldozásával, építtessék fel: befejezettnek kell tekintenünk. A bérház amúgy is a városrendezésnek, a Rákóczi-út torkolata kibővítésének esnék áldozatul.

A kérdés, és pedig igen fontos kérdés, csakis az, hogy az új építkezés idején hol nyerjen elhelyezést a személyzet? hol működhessék? hol teljesítse hivatását?

A válasz igen egyszerű és természetes. Evégett oly új szinházat kell építeni, melynek az új Nemzeti Szinház elkészültével saját önálló hivatása van, mely rég érzett szükségletet elégít ki és amely előbb-utóbb, a Nemzeti Szinház építésétől függetlenül is, okvetetlenül létesülne.

Röviden, a székesfőváros jobbparti (budai) részén kell ezt a szinházat építeni annyival inkább, mivel a Várszinház a miniszterelnökségi palota felépítésével megszűnik, a Szinkör pedig rozoga állapota miatt sokáig már úgy sem tartható fenn, azért a budai rész rövid időn teljesen szinház nélkül maradna.

Ilyképpen tehát csakis a jobbparti (budai) állandó szinház helyét kell szerencsésen megválasztani. E választáskor figyelembe kell venni a városrész lakosságát, — a jobbparti rész nagy kiterjedésénél fogva: a közlekedési eszközöket, — és számot kell vetni e város természetes és már is nyilvánuló terjedésének, népesedésének viszonyaival; emellett pedig a létesítésnek anyagi oldalát sem szabad szem elől téveszteni.

A székesfőváros a Rudas- és a régi Sárosfürdő gyógyforrásának hathatós értékesíté e stb. szempontjából nagyszabású fürdőtelepet létesít. A tervek elkészültek és a pénzügyi helyzet javultával az építkezés megkezdődik. Reményünk és biztos kilátásunk van arra, hogy a székesfőváros szívében, a Gellérthegy tövében, a Tabánt és Krisztinavárost, a rohamosan fejlődő Lágymányossal és az erősen benépesülő gellérthegyi telepekkel szervesen összekötő világfürdő létesül. Ily fürdőtelepnek, az ott gyógyulást keresőknek, de azok hozzátartozói és látogatóinak szórakoztatása végett is, megfelelő intézményről gondoskodnia kell. Az ily intézmények legtökéletesebbje csakis állandó szinház lehet.

Tehát a budai álla dó szinházat a Rudasfürdőnél, azzal kapcsolatban *kell* építeni, sőt csakis ott *lehet* építeni. Kényelmes és szép helye lesz pedig a Döbrentei-téren

olyképp, hogy a Döbrentei-utca irányában, a Dunával párhuzamosan állítva, 280 négyzetölet a vásártérből, 370 négyzetölet pedig a parkból, illetőleg a parkba benyúlva foglalna el. A szinház számára 650 négyzetöl elég lenne; hisz a Vígszinház sem foglal el nagyobb területet. A 2850 négyzetöl nagyságú parkból, mint sétány, még mindig megmarad 2200 □-öl, melyet természetszerüleg a gellérthegyi sétányok egészítenek ki.

Ezt a helyet már ma is érinti az Óbudáról és a Vízivárosból, továbbá a Krisztinavárosból és a Lágymányosról idevezető elektromos vasútvonal és a legrövidebb vonalon érinteni és a balparti résznek hozzáférhetővé fogja tenni az Erzsébet-híd közúti vasútja is.

Nyilvánvaló, hogy a székesfővárosi világfürdő-telepet természetszerüleg egészíti ki a Döbrentei-téren építendő állandó szinház; hogy az, a Lágymányos és Gellérthegy már most is nagyszámú lakosságának is kielégíti igényeit; hogy központosabb a fekvése és könnyebben hozzá lehet férni a budai oldal többi részeiből is, mint bármely más eddig szóba került ponthoz, akár a Horvát-kerthez vagy Margit-térhez; hogy a Ferenc-József-híd, de különösen az Erzsébet-híd által oly fekvése lenne, hogy ott a Nemzeti Szinház személyzete, a balparti lakosság élénk résztvételével akadálytalanul, rázkódtatások nélkül tarthatná hivatásszerű, művészi előadásait mindaddig, míg a régi traditiónak és hagyományainak megfelelő mai helyén méltó, díszes új otthonába költözhetik.

Az, hogy a Nemzeti Szinház néhány éven keresztül, új palotája építésének ideje alatt, régi helyétől távolabb, de azért könnyen hozzáférhetően és igényeinek megfelelő épületben játszik ideiglenesen: a Nemzeti Szinház fejlődésére — hátrányos nem lehet; sokkal erősebben gyökerezik nemzeti kulturánkban, hogysem emiatt bármi irányban féltenünk kellene.

Mikorra várható, hogy a Nemzeti Szinház hajlék nélkül marad? Mikorra várható, hogy a régi Nemzeti Szinház a bontó csákányok áldozatául essék? Ez időpontot ma, még megközelítő pontossággal is, alig lehet megállapítani. Kíséreljük meg mégis a számítást.

Az összes szinművészeti ügyek, a törvényhozás elhatározása következtében, a belügyminiszteriumból a kultuszminiszteriumba tétetnek át, tehát a számítást csakis attól az időtől lehet kezdeni, midőn a kultuszminiszterium az új Nemzeti Szinház építése érdemében döntőleg határozott. Ekkor állapíttatik meg — az eddigi előmunkálatok figyelembe vételével vagy figyelmen kívül hagyásával — az építés programmja és állapíttatnak meg a pályázati feltételek; mert legalább is természetes, hogy az új Nemzeti Szinház tervei csakis pályázat, és pedig *csakis hazai építészek* pályázata alapján szerezhetők be. Ez a legelemibb előmunkálat igénybe vesz három hónapot; a pályázati határidő legrövidebben véve kilenc hónapot; a bírálat és közszemlére kiállítás másfél hónapot; a megbízott építész a végleges terveket csak hat hónap alatt készítheti el, melyek megvizsgálása, kiigazítása, végleges megállapítása, az építőipari munkák előkészítése erős munkával is alig végezhető el két és fél hónap alatt; az egyes munkák kiadása legalább egy havi határidőt igényel. Ez összesen huszonhárom hónap, vagyis kereken két év.

Ilyképpen a bontó csákányok, az eziránt hivatott kultuszminiszterium döntő elhatározása után csakis két évre kezdhetik meg munkájokat, mert előzőleg: a bérház bérletviszonyait kell rendezni, szintúgy a városszabályzó és ezzel kapcsolatos kártalanítási kérdést stb. is el kell intézni.

Az új Nemzeti Szinház építésének kérdése évtizedek óta vajúdik. Az eddigiekből következtetve, alig lehet tehát remény arra, hogy a várva-várt pillanat 3—4 év előtt bekövetkezhessék. Ez az idő pedig elég arra, hogy a budai állandó szinház elkészüljön.

Mindazonáltal a *székesfővárosnak minél előbb* és sürgősen kell határoznia. A budai állandó szinházat *haladéktalanul* fel kell építenie a Döbrentei-téren. Még pedig függetlenül a Rudasfürdő építésétől és azt megelőzőleg Fel kell építenie úgy, hogy az te mészetes és kiegészítő részét képezze világfürdőjének. Építendő pedig akként, hogy a parkon kívüli részben helyeztessék el a színpad és annak összes tartozéka, ideértve a személyzet és a kezelés bejárásai; a szinpad oly magasságban legyen, hogy annak mély — sülyesztő — részét a Duna magas vízállása ne érinthesse; a közönség számára szolgáló helyiségek a parki részben legyenek, a nyugati oldalán — a tér szintjében — fedett kocsifeljáróval; a Rudasfürdő felé néző homlokzaton zene-terrasz és nyilvános cukrászhelyiség legyen, hol a szinielőadások idején kívül a szinházi zenekar fürdőzenével nyujthasson szórakozást.

A székesfőváros ezt a jobbparti állandó szinházat minden rendkívüli anyagi megterheltetés nélkül fel is építheti, át is adhatja a Nemzeti Szinháznak, — az ő új palotájuk elkészültéig, — azon az időn túl pedig vagy a mai rendszerben járhat el, vagy pedig teljesen önálló szinházat szervezhet, függetlenül az államilag segélyezett szinházaktól.

A telek anyagi áldozatok nélkül rendelkezésre állván: a szinház 800 ezer korona költséggel felépíthető. Ez összeg födözhető: az új miniszterelnökségi palotához csatolt 400 négyzetöl területű Várszinház értékesítéséből befolyó 120 ezer koronával; a 3328 □-öl terjedelmű Horvát-kert egy részéből (ugyanis a Krisztina-körút, Alagút és Attila-utca sarkán háztelkekül eladandó 1000 négyzetölnyi telekért 400 koronával 400 ezer korona foly be). A hiányzó 280 ezer korona pedig kölcsönnel födözhető, mely a jobbparti szinházak részére biztosított uralkodói állami, illetőleg fővárosi segélyösszegekkel, azoknak csak egy részével is rövid időn törleszthető. A Horvát-kertből megmaradó 2328 □-öl terület elegendő nagy, mert a közvetetlen közelben terül el a nyaraló-telepet képező Naphegy, a váraldal és a Vérmező.

A nem általam felvetett, de a dolgok kényszerüsége folytán előtérbe tóduló kérdések ekként, kapcsolatosan, minden mai és jövőben képzelt igényeket teljes mértékben kielégítőleg oldhatók meg ezek szerint anélkül, hogy akár az állam, akár a főváros e célra anyagi áldozatot hozni kénytelen lenne. A jobbparti oldal állandó szinházat, a Rudasfürdő-telep központi szórakoztató helyet és a Nemzeti Szinház — új hajléka elkészültéig — megfelelő és méltó elhelyezést nyerne.

Csak szakítani kell a szűk látókörű, csak a mai nappal törődő és az átalános szempontokat mérlegelni nem tudó gondolkozással.

Vegye kezébe az ügyet akár a művészeti ügyeket irányító központi kormányzat, akár a székesfőváros hivatott vezetője; működését csak siker koronázhatja.

Szilágyi Lajos,
m. kir. műsz. tanácsos.

A Szépművészeti Múzeum.

II.

Még a palota építésének végrehajtásáról és költségéről kell röviden megemlékeznünk.

A hátsó, a képtári rész beépített területe — az 1200 m^2 területű három födött udvarral együtt — kerekszámmal 6500 m^2; — az előépület (szoborgyüjtemény) területe 3800 m^2, úgy hogy az egész palota beépített területe 10.300 m^2.

A telket tudvalevőleg a főváros ingyen adta; maga az építkezés szintén kerekszámmal — 3,800.000 koronába került, mely összegben a telekrendezés és a parkozás költségei is benne vannak; egy négyzetméter beépített terület költsége tehát 370 korona.

Az építés egyes munkanemeit ezek az iparosok hajtották végre:

1. Föld-, kőműves- és elhelyező munkát Majorossy Géza építőmester.

2. Rabitz-munkát Majorossy Géza építőmester.
3. Nyersköveket (szentmargitai kő) szállította a herceg Eszterházy Miklós-féle hitbizományi javak igazgatósága.
4. Aszfalt-elszigetelés: dr. Heidelberg Tivadar, Posnanszky és Strelitz.
5. Kőfaragómunka: Ney Ede és társa, Seenger Béla, Kauser I. és társa, Majorossy Géza, Antony István, Andretti Anselm.
6. Márványmunka: Seenger Béla, Kauser I. és társa, Andretti Anselm, Mazzi Luigi.
14. Épületlakatos munka: Pavlik István, Schwarz Antal, Márkus Lajos és Jenő.
15. Mázolómunka: Fischer és Hartmann, Zsellér Lipót.
16. Épületüveges munka: Klopfer Jaques.
17. Tölgyfapadozati munka: Gregersen G. és fiai.
18. Linoleummal bevont parafakőlemez-burkolat: Szabadalmazott parafakő-gyár r.-t.
19. Cémentburkolati munka: Walla József, Melocco Péter, Cristofoli Vince.
20. Szobafestő munka: Zsellér Lipót.

A budapesti Szépművészeti Múzeum renaissance csarnoka.

7. Kovácsoltvasmunka és vasszerkezeti munka: Schlick-féle vasöntőde és gépgyár, Schwarz Antal, Majorossy Géza, Frankl A. Hermann, Fodor Béla.
8. Bádogosmunka és cinköntvények: Reisz Gyula.
9. Tetőüvegezés: Klopfer Jaques, Szabó Albert (Arad).
10. Ácsmunka (ajtótokok): Gregersen G. és fiai.
11. Kőszobrászmunka: Langer Ignác.
12. Gipszszobrász: Halm I. és testvére.
13. Épületasztalos munka: Kovács és Valczer, Kovács Imre, Csepreghy János és fia.
21. Falkárpitosmunka: Frey Ferenc, Südfeld Sámuel.
22. Falak jutakárpitozása: Tausig és társa.
23. Díszfestő: Schickedanz és Herzog, Steinhäusel és Kölber.
24. Faredőnyök: Neumann és Manheim.
25. Függönyök: Lyons Ede, Kresztics István.
26. Központi fűtés: Szepessy Sándor.
27. Hűtés és szellőzés: Körting B. és I.
28. Vízvezeték és csatornázás: Knuth Károly, Rákosi I.

Kauser

hozzájárult a Nagkörút kiépítéséhez

Rmsj: A Nagkörút Bp. 1960. 38. o.

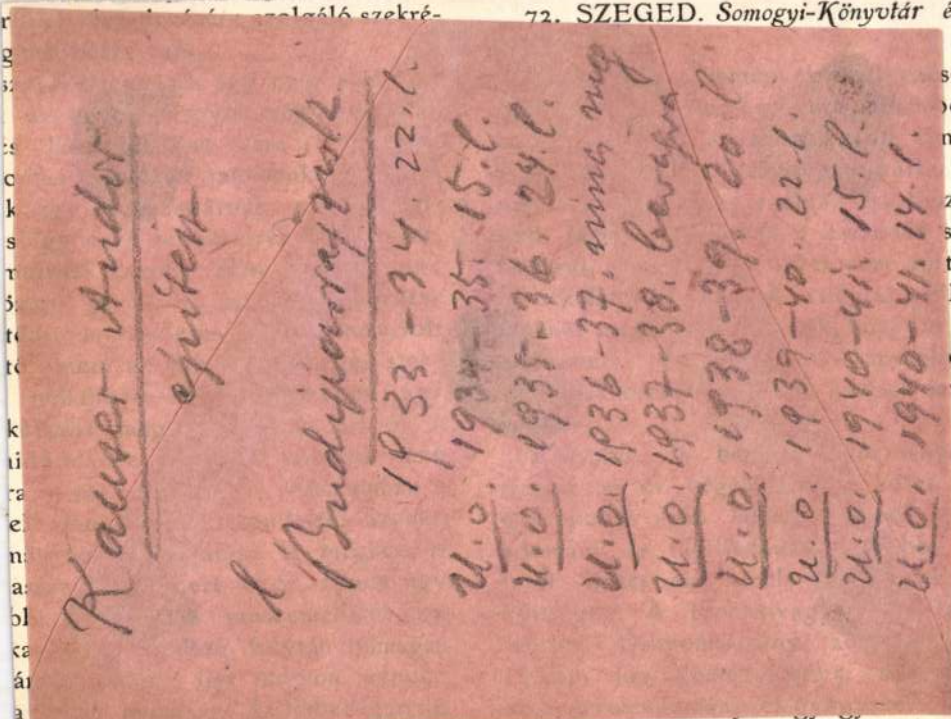

sére szól-
első re-
naradtak.
alakítta-
ziáló he-
s néhány
t ellátva,
lamosve-
ujonnan
dhasson.
vítás alá

ag állo-
Az évi
38 kötet
vétel és
996 K
szakok
domány
domány
et 3161,

mathematika, fizika és természetrajz 2614

mintegy tíz esztendőre el vannak odázva.

Múzeum. Az összes osztály nyitva volt minden ünnepnap d. e. 10—1 óráig. Vidékieknek ugyanezen időben köznapokon is és megtekinthették a képtárt és a régiségtárt. A látogatók száma 31.682 volt. Az ápril.—június havi időközben a múzeumot s a könyvtárt elemi és középiskolai tanulók csoportosan, tanáraik, illetve tanítóik vezetése alatt az alábbi városok s községekből tekintették meg: Beszterczebánya, Karánsebes, Kecskemét, Szeged felsőközpont, Szegvár (2 izben), Nagykikinda (2 izben), Szeged alsótanyai elemi iskolák, Martonyos, Balassagyarmat, Budapest (keresk. akadémia), Szabadka (keresk.), Szatymaz, Dorosma (2 izben), Szeged (áll. polg. leányisk.), Hódmezővásárhely (főgimn. 2 izben), Félegyháza, Orosháza, Zsombolya, Budapest (főreál), Félegyháza (reál), Magyar-Csanád, Félegyháza (elemi), Érsekujvár, Szeged (iparisk.), Szombathely, Szeged (tanítónőképző).

Régiségtár. Vétel mindössze egy bronzfibula 60 fillér árban, az ismert sziszeki, rómaikori lelőhelyről. Adományok: Lodányi Vincze kir-

ki, most azonban helyenkint meglaz töredezett a fonás». A szomszédos a hol már többször végeztek ásatás pülőhely volt már a bronzkorba építés közben régi, erős alapfalakr tak. A mai szájhagyomány már nen zik arra, hogy e helyen valaha ép volna. Algyő régebben az Erdődy lád tulajdona volt, lehet, hogy e hel télyuk állott, de az is lehet, hogy a albéi premontrei apátsághoz tartoz épületmaradvány. Agyagedények, va orsókarika, állatagyarból való dísze csontokból való jégenjáró-eszközök az alapozásnál elő, amiket Topalovit állami tanító tiszteletreméltó önzet gyüjtött egybe és juttatta be a mú többi algyői anyag mellé. A ki nen anyag megőrzésére államsegélyen k fiókos raktárszekrény készült.

A régiségtár anyaga az év végé őskori, 378 római, 4028 közép- 163 kegyeleti tárgy és 9037 érem

Kauser Andor

épitém

Szöllösy Aurél.

épitémel

együtt

Kabdebo Bp

4. l. 6. l. 46.

47. l.

67. l.

szellemében" viselte szívén a város érdekeinek előmozdítását; ilyen céllal akart 1843-ban német újságot indítani és erről SEDLNITZKY-nek — pártfogását kérve — jelentést is tett.[15] Kérése akkor nem talált meghallgatásra. LANDERER és HECKENAST német újságügyei a pesti és budai hatóságokon is keresztül mentek, tehát JÁRY figyelmét sem kerülhették el. Így csatlakozott ő is — saját kívánságát is tekintetbe véve — a folyamodókhoz.

A kérelmező triumvirátus 1844 végén megint megsürgeti ügyét a hazai hatóságoknál, ahol mégegyszer összegezik az eddigi folyamodványok végzéseinek indokait: a budai hatóságoktól pártfogolt RÖSSLERNÉ tiltakozását; a pesti hatóságoktól, RÖSSLERNÉ budai lapjának meghagyása mellett, javasolt német lapengedélyt; a Központi Könyvbíráló Főhivatalnak vétóit: a magyarországi németségnek éppen elegendőek politikai szempontból a meglevő német és a beérkező osztrák lapok közleményei, felesleges, hogy a német olvasóközönség anyanyelvén szerezzen tudomást az egyre erősödő ellenzéki szellemről és azt egy új német lap útján a külföld is megismerje. LANDERER és a vele egy húron pendülő HECKENAST személye sem a legkifogástalanabb: emlékezetes, hogy a *Pesti Hírlap* még nem is olyan régen a legszélsőbb radikálizmus

MDK

Kauser Andor és Szöllősy Aurél épitészek

A budapesti Márvány utcában épült elemi iskola. Képekkel és alaprajzokkal. Tervezték fentiek

Épitő Ipar 1912. 345-347, 355-356.l.

Kauser M.D.A.

Az Andrássy út egyik építője

Preisich Gábor: Bp. városépítésének története a kiegyezéstől a fővárosi autonómiáig Bp. 19 4.

I. köll.

MDK

Kauser Andor

A Szent Domonkos Rendi Nővérek által épitendő kétemeletes iskolaépületre vonatkozó tervpályázaton II. dijat nyert

Tervpályázati döntés. Épitő Ipar - Épitő Müvészet 1927. máj. 15. 77.l.

MDK

398. Kauser Andor ép.

Szül.: Budapest, 1884. okl. kelte 1906 sz.: 3638

A m.kir. József Műegyetemen oklevelet, abszolutóriumot vagy oklevélhonosítást nyert építészek névjegyzéke 1873-1928-ig.

MP-IP - MP-MÜV. 1931. márc. 1. 41.l.

Klauser, [ ], [építész]

L: Hild József.

dr Nagy Károly: Hajdan nép volt kandelábereh 6

Esti Hirlap, Bp. 1977 jún. 17.

MDK

Kauser Andor és Szöllősy Aurél

tervezték az alábbi épületeket:

Dunaalmási szeretetház

A békésmegyei pártfogó egyesületek szeretetháza Gyulán

A kőbányai gyermekmenhely

Szöllősy Aurél: Szeretetházak. Épitő Ipar 1913. 13.sz.,képekkel és alaprajzokkal

MDK

Kauser Andor és Szöllősy Aurél

a győri közkorház bővitésének tervei
1926-1928

Petz Győr. 322,346,379.l.

MDK

Kauser Andor, ép.

Az Orsz. Lakásépitö Tanácsa hat áll. bérházra hat csop.-ban jelölte ki az épitészeket
Fenti a IV. csop.-ba tartozik.

?; Az áll. lakásépitö akció.
MÉM 1925. XXV. évf 1-3.sz. 30.l.

MDK

Kauser Andor építőmester

Épitő Ipar 1909. márc. 7. 93. l.

M.D.K.

Kauser Andor, épitész-tanár

tervei szerint felépült
Miskolci-uti elemi-iskolát
és óvodát ismerteti a lap két
képvázlattal.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1931. ~~XXX~~ LII. évf.
febr. 25 sz. 7. old.

gi bizottságban működik. Az Erzsébetváros társadalmi életében élénk részt vesz. Elnöke az Erzsébetvárosi Kültelki Polgári Körnek, a hetedik kerület adókivető bizottságának. Alelnöke a VII. ker. közjótékonysági egyesületnek. Az erzsébetvárosi biz. tagok egyik vezérembere. Számos kulturális és közgazdasági vállalatnak igazgat.-i tagja. A hetedik kerületi régi polgári pártnak volt a jelöltje és annak egyik vezére. A XIII. ker. összeiró küldöttségnek elnöke. Igen képzett, alapos készültségü, rokonszenves szónok stb. L.: VII., Erzsébet-körut 9—11.

*

Kaczián János evang. főesperes lelkész, szül. Rozsnyón (Gömörmegye) 1861-ben. 1910 óta sz. v. biz. tag; a szociálpolitikai és közjótékonysági bizottságban működik. Beutazta Németországot és az osztrák tartományokat. Az Orsz. Prot. Patronage Egylet elnöke. Az Orsz, Prot. Árva Egylet, a Magyar Prot. Irodalmi Társaság, a Luther társaság igazgatósági és választmányi tagja. A Felsőerdősor evang. jóték. nőegylet vezető elnöke stb. A VI. ker. Segélyző Alap Felügyelő bizottságának tagja. L.: VI., Felsőerdősor 5.

Kállay Dezső, biztositási intézeti igazgató és a magántisztviselők országos egyesületének alelnöke. 1912 óta sz. v. biz. tag. Társadalmi téren nagy tevékenységet fejt ki és főképen egyesületi és közjótékonysági ügyek körül fejt ki dicséretes tevékenységet. L.: VII., Szabó József-utca 14.

Kann Lajos gyáros, szül. Budapesten 1864-ben. Érettségit tett. 1912 óta vir. biz. tag; a köztisztasági bizottságban működik. A Lipótváros közjótékonysági akciójában aktiv részt vesz. L.: V., Báthory-utca 5.

Kanter Károly kanonok, praelátus, kir. palotai apátplébános, egyházi iró. szül. Tatán 1853 junius 27-én. Teologiát elvégezvén, 1876-ban pappá szentelték. 1890-től Budapest IV. kerületének segédlelkésze, f;gimnázium, főreál- és polgári iskola hittan-tanára volt. 1898 óta kir. palotai apátplébános. Több egyházi munkát irt. 1903 óta sz. v. biz. tag, a közjót. biz.-ban működik. L.: I, Várpalota.

Kartschmaroff Arnold drogua üzlettulajdonos, szül. Nagykanizsán 1866. okleveles gyógyszerész, 1909 óta vir. biz. tag. Közegészségügyi intézményeket és berendezéseket tanulmányozott 1907-ben Berlinben és Drezdában. A droguisták Orsz. Egyesületének elnöke, a Magyar Keresked. Csarnok választmányi, több jótékonysági egylet pártoló tagja. L.: VII., Rottenbiller-utca 38.

Kassai Ferenc dr ügyvéd, szül. Nagylak (Csanádmegye) 1876-ban. 1912 óta sz. v. biz. tag. Közélelmezési és szociálpolitikai bizottságokban működik. Tanulmányutakat tett: Németország, Svájc, Franciaország, Anglia, Olaszországban. A közgyülésen számos életrevaló inditványt tett. A Lipótvárosi társaskör ügyvezető igazgatója. A katonai érdem érem tulajdonosa, a háboru kitörése óta mint főhadnagy szolgálja hazáját. L.: Kádár-utca 8.

Kaszab Aladár nagyiparos, szül. Szücsin (Hevesmegye) 1868-ban. Érettségit tett. 1915 óta vir. biz. tag. A magyar kereskedelmi csarnok alelnöke, a kereskedelmi- és iparkamara tagja stb. udvari tanácsos. L.: Szabadság-tér 15.

Kauser Gyula épitőmester és épitész, szül. Budapesten 1855-ben. Hat év óta vir. biz. tag. A Középitési, magánépitési, iskola és kislakásos épitési, kisajátitási, gázgyárépitési, szociálpolitikai, csatornázási és utépitési bizottságokban működik. Tanulmányutakat tett: Ausztriában, Észak- és Délnémetor-

Gyithi 7. Fév. Almanach 1916–18

országban, Francia- és Angolországban, valamint Belgiumban. Nagy tevékenységet fejt ki a kerületi politikai mozgalmakban a VIII. kerületben és különböző társadalmi körökben. Királyi kereskedelmi tanácsos, a kerületi adókivető bizottságnak az alelnöke és a hadi adó felszólamlási bizottság tagja és dezignált elnöke. A budapesti segitö-bizottság népélelmezési osztály tagja. L.: VIII., Rákóczi-ut 2.

Kelemen Adolf tejnagykereskedö, a tejkereskedök egyletének elnöke. 1909 óta sz. v. biz. tag; a közokt.-ügyi, közéllm. és közgazd.-i bizottságban müködik. Régi oszlopos tagja a Józsefvárosi Körnek, polgártársai részéről közbecsülésben él, s mind a szociális intézmények, mind a közjótékonyság terén is kiváló munkásságot fejt ki. L.: VIII., Nap-utca 34.

Kelemen Lajos dr., szül. Budapesten 1865-ben, nös, ügyvéd. 1906 óta IV. ker. vir. biz. tag. A szociálpolitikai bizottságban müködik. Kezdeményezésére a kerületi gyermekvédelem terén üdvös intézkedések történtek. Az Ügyvédi Kamara választmányi tagja; az Ügyvédi Kör pénztárosa, a gyám- és nyugdijint. felügy. bizotts. tagja, a Hungária szálló r. t. felügy. biz. tagja, a Kapriorai márványbánya r. t. igazg. tagja és több r. t.-nak jogtanácsosa. Számos kulturális és jótékony intézmény vezetö tagja. L.: IV., Calvin-tér 3.

Kepes László dr., régi, elökelö budai orvos és szöllöteleptulajdonos. 1909 óta pót-, 1914 óta rendes sz. v. biz. tag. A közegészs. biz.-ban müködik. L.: Zsigmond-utca 13.

Kertscher István a Bp. közuti vasut fömérnöke és egyik föembere a Budai Polgári Körnek. Tizenkét évvel ezelött a többi kaszinóistákkal együtt kimaradt a törvényhatósági bizottságból, a melynek igen szorgalmas és agilis tagja volt. 1888 óta sz. v. biz. tag; a katonaügyi bizottságban müködik. L.: II., Pasaréti-ut 69.

Kertész József tözsde-, zsir- és szalonnaügynök, szül. Lovasberényben (Fejé-rmegye) 1856-ban. Három képezdét és kereskedelmit végzett. Kilenc év óta pót-, 1916 óta sz. v. rendes biz. tag. A közélelmezési bizottságban müködik. A X. ker. függetl. és 48-as kör alelnöke, iskolaszéki ker. vál. tag, közgyám; számos jótékony egylet választmányi tagja; a budapesti áru- és értéktözsde árjegyzési tagja stb. L.: X., Jászberényi-ut 3.

Kis J. Jenő, szül. Kis-Cellen (Vasmegye) 1860-ban, nös, okl. mérnök, épitési vállalkozó, beton- és cementgyáros, „Aerolith" szab. épitökö gyárral; müegyetemet végzett. Tanulmányozás céljából Spanyolországot és Portugáliát kivéve, beutazta egész Európát. A budapesti nemzetközi balesetügyi, iparegészségügyi és munkásjóléti kiállitás alkalmából állami ezüstéremmel lett kitüntetve. 1902 óta vir. biz. tag; a középit. biz.-ban müködik. A mérnök- és épitész-egyletnek, a magánmérnökök orsz. szövetségének, a Gyáriparosok O. Sz.-nek, az Épitömesterek E.-nek tagja, a beton, gyps és burkoló iparosok szövetségének elnöke; a III. ker. iskolaszék alelnöke; a III. közjóték. egylet vezetö tagja. L.: III. Zsigmond-utca 64.

Kis József dr., szül. 1854-ben Szécsényben (Nógrád m.). Tanulmányait Losoncon és Budapesten végezte; 1879 óta ügyvéd és 1900 óta a X. kerületben és 3 év óta a VI. ker. Vilmos császár-uton közjegyzö; 1891 óta föv. biz. tag. Az igazoló és közp. választmányban, továbbá a közig. biz.-ban müködik. A VIII. ker. közjótékonysági egylet alelnöke, az elmebetegeket gyámolitó egy. választmányi tagja. Kiváló közéleti

Megérkezvén Sárospatakra — Tompa által utasítva — az említett tanárhoz szállott be.

A tanári kar, de főként a lelkesedni mindig legjobban tudó s még együtt lévő ifjuság lázas örömmel vette a mihamar szárnyakra kelt örvendetes hirt, hogy a bálványozott ifju költő városukba érkezett.

Petőfi már ezideig szellemi kincseinek nagy részét előtárta. Munkái nagyobb részt kiadva, egy idő óta közkézen forogtak; ujabb költeményei is napvilágot láttak a Pesti Divatlapban, az Életképekben s egy darabig a Honderűben, melyek a sok áskálódó kritika daczára is ünnepeltté tették nevét a két magyar hazában.

Az ifjúság hőn óhajtotta látni. Petőfi is szivesen kivánt időzni egy kissé a különben is útba eső városban, melynek olyan két nevezetessége van, mint a nagyhirű kollégium és a kegyeletes emlékű Rákócziak-vára.

Palkovich tanárnál méltó szivélyes fogadtatásban részesült.

Innen először is a várat mentek el meglátogatni, mely «hajdan a nagy forradalmak oroszlánbarlangja volt. Itt tanyáztak a szabadság oroszlánai.»

A Rákóczi-vár, mely a Bodrog jobb partján emelkedik, jelenleg is maradhatós karban van.

Az északi és nyugati oldalán eszközölt ujabb épitkezések által a Breczenheim herczegi család a mult század elején várkastélylyá alakittatta át. A vár szegletes tornyai messze ellátszanak a Bodrog völgyén. Belsejében a jelenlegi tulajdonos, Windisch-Graetz Lajos herczeg értékes fegyver- és régiséggyüjteménye van.

Hatalmas épitkezés rejlik a vár alatt a földben; kitünő rejtekhelyül szolgáló labirintusaiban néhol szédítő mélységek szélén, igen szük nyilásokon áthaladva tágas termekbe lehet jutni. Ez üregek állitólag összeköttetésben állottak Abaújban a Hegyalja tulsó oldalán lévő bodókői várral.

A vár déli oldalán egy kirugó erkélyt mutogatnak egymásnak a diákok, melyről az üldözött II. Rákóczi Ferencz a most már néhol betemetődött, de még akkor vizzel telve lévő mélységbe szökött és csolnakon elmenekült.

Megszemlélte a magyar szabadság lánglelkű dalnoka a magyar szabadság legelszántabb védőjének várlakát.

A költő lelkesedésébe honfi bánat vegyült, ha az ősi vár akkori és egykori urainak személye közt lévő éles ellentétre gondolt.

«Hajdan a Rákócziaké volt — irja — most pedig valami Breczenheimé.»

«... A városból mentünk a kollégiumba — folytatja tovább Sárospatakról keltezett levelében — telt poharak és víg diákokhoz. Magam is hozzá láttam. Szükség is volt rá. Felejteni akartam, hogy magyar vagyok.»

A HÁZ HOMLOKDISZE.

Az ifjúság daczára a drága időnek, a mennyiben két nap múlva következett az egzámen, szívesen szakított egy pár órát a költő tiszteletére és mindnyájuk mulatságára sebtiben rendezett barátságos poharazásra.

Felvezették Petőfit a nagy könyvtárba, majd pedig — miután annak könyveit, festményeit s más nevezetességeit megszemlélte s nevét a látogatók könyvébe bejegyezte, — onnan egy, az udvarfelőli oldalra nyiló másodemeleti kisebb terembe.

Itt a hosszú asztalon tülök- és nyirfapoharak közt tüzes hegyaljai borral telt palaczkok integettek. Az asztal körül helyet foglaltak a diákok Petőfivel az asztalfőn.

Az első pohár bor után az énekkar kiválóbb tagjaiból álló ifjak rágyujtottak a költő legszebb dalaira, melyek közül több már akkor országszerte el volt terjedve.

Ekkor Petőfi felemelte a kezében levő mitoszi alakokkal ékesített tülökpoharat (melynek az az áldott tulajdonsága volt, hogy — talpa nem lévén, a mire fel lehetett volna állítani — mindig «grundolni» kellett belőle) s tartalmát az énekkarra köszöntötte eme szavakkal: «Most e tülök kezemben van, néhány nap múlva — homlokára téve a tülköt, mondá — talán itt lesz. Kiiszom e poharat, hogy részeg legyek s felejtsem el, hogy szabadságomat két szép szemért feláldoztam. Ti pedig, jó, vidám férfiúk, mikor e pohárból isztok, emlékezzetek rá, hogy Petőfi ivott e pohárból. Isten éltessen benneteket!»

A prézes (kóruselnök) indítványára ekkor az énekkar Petőfinek ajándékozta a poharat, azonban ő — mint Orbán József az énekkar történetében irja — «vagy feledékenységből, vagy mivel súlyt nem fektetett rá», itt hagyta s az énekkar elnevezte Petőfi poharának.

Közben persze rá is gyujtottak; Petőfi is megtömte kurtaszárú selmeczi pipáját sallangos zacskójában lévő, igen szép piros színű, finom laskavágatú, illatos törökdohányával, a melytől előző napon a fiatal Vadnay Károly hullámoktól ringatott hajónak képzelte a kocsit, a melyen a Hámor felé utaztak.

E közben egyik fiatalember — szörnyen süthette a gégéjét a «szomjúság napja» — vizet kért, mire Petőfi Bajza versével igy fejezte ki felháborodását:

«Félre vizivók előlem,
Mert palaczkba fojtalak.
Itt szentségtörőt nem tűrnek
A bornak szentelt falak.»

E költeménystrófa, melyet tévedésből sokan a Petőfi szerzeményének tulajdonítanak, fel van karczolva a tülökpohár belsejébe is.

Fenekére pillantottak a kórustagok a repedezett kérgű nyirfából vájt köpczös «basszuspohár»-nak is, mely holmi fiók-kupa nevezetét sem igen bitorolta volna. E valamenny nél mélyebb edényből introitusok és kollácziók alkalmával, meg a mikor úgy hozza a sorja, a társaiknál mélyebb hangú basszisták szoktak inni.

Elmulattak kedélyesen, diákosan; köszöntő, dal, vidám beszéd egymást váltotta.

A borozás végeztével szivélyes búcsút vett Petőfi a boldog emlékekkel gazdagodott, lelkesült diákságtól. Ki tudja, nem találkoztak-e ú ra egy-két év múlva a csatatéren?

A főiskolából visszatért szállására, a jelenleg Kossuth-utcza 61. szám alatt levő (még eddig emléktáblával meg nem jelölt) belső házba Palkovichékhoz, hol este több tanár részvétele mellett nagy vacsora volt.

Palkovich Antal, ki a szabadságharcz után Pálkövi nevet vett fel, ez időben a főiskola egyik legtudományosabb és legnépszerűbb fiatal tanára volt. Mint iró ember, barátságban és levelezésben állt sok kiváló kortársával. Tompa ő hozzá utasította Petőfit, ki igy ir róla Kerényihez: «Megismerkedtem Palkovics professzorral, kit te is ismersz s igy tudod: milyen derék ember. Látod, barátom, még a professzorok közt is vannak derék emberek.»

A történelmet tanította az akadémián s hogy a szabadságharczokról tartott lelkes előadásait tettekkel is illusztrálja, 48 végén állását és családját odahagyva, szépszámu diákokból álló csapatja élén maga is elment a háborúba. Végig harczolta a szabadságharczot s megritkult fiatal bajtársaival mint kapitány tért vissza Patakra, hogy e kis történelmi kirándulás után újult erővel prelegáljon nekik a katedrából, míg aztán el nem vitték Kassára, majd Dalmácziába sanyarú rabságra.

Művelt lelkű felesége, az én diákkori háziasszonyom, ki 40 évi özvegység után 1902-ben

MAGYAR MUNKÁSOK NYUGDIJEGYLETÉNEK HÁZA.

BÁLI ÖLTÖZÉK.

tért meg a pataki temető sűrű lombjai alá, sok szép és drága emléket közölt velem az életéből. Elragadtatással beszélt Petőfiről, ki a szóban forgó látogatása alkalmával már az ő vendége is volt, — ekkoriban lévén ők új házasok. Boldogan említé, hogy a költő megdicsérte a «szép asszony főztét.»

A lakásukon töltött este — mint mondotta — finom és kedélyes társalgás közben telt el. Pálkövi társaságkedvelő, elmés, víg kedélyü házigazda volt. (Később a fogságban búslakodó rabtársainak borús napjait is derűsekké tudta tenni.)

A társaság központja azonban Petőfi Sándor volt, kinek ragyogó szelleme, rózsás kedve minden jelenlevő lelkét a jókedv sugaraival aranyozta be.

Lelkesülten beszélt Juliájáról, kinek látogatására indult az «igéret földére», kit azonban — sajnos! — nem volt szabad látnia az esküvő napjáig, szeptember 8-áig.

A barátok koczczintásra nyujtott poharai visszaterelték figyelmét a most sem épen barátságtalan környezetre s a nem épen mostoha jelenre.

S a mily mértékben fogyott a Királyhegy leve, olyan mértékben, vagy talán még rohamosabban növekedett a jókedv.

— Ha meghalok, a siromra is hegyaljai furmintot ültessenek! — végrendelkezék a költő.

— Annak lenne még csak tüzes a leve! — válaszolt Pálkövi.

Petőfi ez estén — a mire ritkán szánta el magát — vigan dalolt, majd bordalokat szavalt, anekdótázott.

Éjféltájban Pálköviné már el akarta hagyni a társaságot, de Petőfi ellenezte, mondván:

— Nem addig van a', kedves húgomasszony! Egyszerre szakadjon majd vége mindnyájunk mulatságának!

Nem is lett vége a vigasságnak, csak jóval éjfél után.

Petőfi másnap reggel elbucsúzott Pálköviéktől. Marasztották ugyan az iskolai vizsgálatokra, de ő kinyilatkoztatta, hogy nagyon siet Szathmár felé és — mint mondá — nem is szereti látni az «állatkinzást.»

Sárospatakról Sátoraljaújhelyre kocsizott Kazinczy Gáborhoz.

Miskolczy Simon János.

ESTÉLYI ÖLTÖZÉK.

EGY MUNKÁSJÓLÉTI INTÉZMÉNYRŐL.

Az egyesülésben rejlő hatalmas erőnek és a nép jóléte érdekében kifejtett céltudatos munkának egyik legeredményesebb és a maga nemében páratlanul álló példáját szolgáltatja a *Magyarországi munkások rokkant- és nyugdíj egyesülete,* melyet 112 nemes gondolkodású munkás alakított meg Budapesten 1893-ban. A tagok és a Kölber Alajos kocsigyáros elnöksége alatt működő vezető férfiak lankadatlan akaraterővel küzdöttek a félreértéssel, a közönynyel és roszakarattal s ennek köszönhető, hogy van hazánkban egy nagyon is jelentékeny munkásjóléti intézmény, mely a napi politika ádáz tusáitól érintetlenül, egyedül csak azért fáradozik, hogy az ipari és kereskedelmi alkalmazottak ne csak betegségük esetén részesüljenek segítségben, hanem biztosítva legyen megélhetésük akkor is, ha baleset, betegség, vagy aggkori gyöngeség következtében elveszítették legdrágább és egyetlen kincsüket: munkaképességüket.

A míg más előrehaladottabb és kedvezőbb életkörülmények között levő államok törvényhozásilag gondoskodnak a rokkantak és aggok ellátásáról, addig nálunk a törvényhozás még egyáltalában nem is foglalkozhatott e legfőbb szocziális kérdés megoldásával. Azért is a munkások nagyon helyesen tették, hogy ezen életbevágó társadalmi kérdés megoldására a saját erejökből törekszenek. S a mint az elért eredmény mutatja, nagyon helyes úton járnak, olyan helyes úton, mely kell hogy alapjául szolgáljon majdan ez ügy törvényhozási rendezésének.

Ezen legjelentékenyebb munkásjóléti intézményünk 13 évi fönnállása után ma több mint 32 ezer

JELENET A «LEÁNYKA» CZIMŰ OPERETT II. FELVONÁSÁBÓL.

Sorger fénykepe.

ipari és kereskedelmi alkalmazottat, önálló iparost, tisztviselőt, tanítót stb. számlál tagjai sorába, kiknek egybegyűjtésére sem ügynököket, sem hangzatos reklámokat nem alkalmazott. Van az egyletnek a budapesti központon és öt kerületi befizetőhelyen kivül a vidéken 117 fiókpénztára s alig van nagyobb gyár az országban, a hol az egyletnek tagjai nem volnának. Az elmult 13 év alatt a tagok csekély 20, 24 és 30 filléres befizetéseiből immár *1.860,000 korona* vagyon áll rendelkezésére, mely folyvást örvendetesen emelkedik. A vagyonból 1¼ millió korona állami és székesfővárosi értékpapirokban van elhelyezve és a vagyonnak egy része az egyesületnek Budapesten, a József-utcza 23. szám alatt most elkészült egyesületi és bérháza. Ez a ház, melyet olvasóinknak bemutatunk, egyike a főváros legszebb középületeinek, mely mind külső csinosságában, mind belső modern berendezésében méltán dicséri tervezőjét és építőjét, *Kauser Gyula* jóhírű építész-építőmestert. A ház földszintjének utczai részét foglalja el az egylet mintaszerűen berendezett központi irodája, a többi 27 lakás pedig, melyek a modern higiénikus követelményeknek megfelelően vannak beosztva és berendezve: bérbe vannak adva. Ezen házban alkalmaztak először a lépcsőház földszintjén egy teljesen uj rendszerű lakásmutatót, mely minden lakó részére külön levélszekrényt tartalmaz telefonnal összekötve, úgy hogy a levélhordónak nem kell az egyszerü levelekkel az összes emeletekre fáradnia. A levélszekrény czélszerü berendezését kivánatos volna minden fővárosi modern házban meghonosítani már csak a levélkézbesítés gyorsasága és a levélhordók nehéz munkájának megkönnyítése végett is.

Megemlítjük még, hogy az egyesület 1903-ban kezdette el a rokkant tagok segítségét s azóta 70 rokkant tagot és 21 árvát lát el rendes heti segélylyel, és számos özvegyet részesített támogatásban, úgy, hogy a segélyezésre kifizetett összeg jóval meghaladja az ötvenezer koronát. *P. S.*

TÉLI FAVÁGÁS A DEBRECZENI NAGYERDŐN.

PÁRISI DIVATLEVÉL.

Uj korszaka nyilt meg a divatnak a farsang beköszöntével. Ez a ragyogó kedvű, csörgősapkás uralkodó minden esztendőben — ha csak néhány hétre is — egy külön világot tud megteremteni, a melynek legfőbb jellege a káprázatos pompa. Egy-egy estére tündérfátyolhoz hasonló ruhába öltöznek a szép leányok, asszonyok és a báltermek megtelnek szépséggel, illattal és vidámsággal.

Különösen ebben az esztendőben van erősen kifejezve a fényűzés törekvése. Alig látunk báli vagy estélyruhát, a melyet tele nem öltenének minden szinben megcsillanó pillékkel. Arany, ezüst, aczél, gyöngyház és a mindig kedvelt fekete pille oly bőven lesz a lengébbnél lengébb szövetekre alkalmazva, hogy az utóbbit alig látjuk meg tőle. Művészi válogatósságú mintákat mutat e pilledisz, csaknem minden izlésnek és alkalomnak megfelelőt. Amott mint pettyek — elszórva — ragyognak a pillék, itt hatalmas virágkelyhekké tömörülnek vagy pedig tündöklő csillagok formájában mutatkoznak be.

A pilleditszt többnyire tüll, csipke vagy Crèpe de Chine alapra lesz alkalmazzák. Mint érdekes, de áránál fogva nem mindenki számára megszerezhető ujdonságot kell megemlítenem a guipure tunikákat Plastikus — többnyire virágmintás — csipkéből hosszu kabátokat szabnak, melyek oly hosszuk, hogy térden alul is leérnek. Olykor lenge fodrokban végződnek és ekkor határozottan tunika-jellegüek. A minták természetesen selyem alaphoz simulnak, illetve ezzel vannak bélelve.

Valódi csipkéből csak néhány kiváltságos nó szerezheti meg, mert egész vagyonba kerül. De az utánzatok ma már annyi kivitelben és minőségben készülnek, hogy igazán bárki is elfogadhatja őket. Es hogy a csipke mindenkor kedves és elegáns viselet, abban a nők zöme megegyezik.

A divat ma különben a maga teljességében elfogadta az empire-ruhát. A párisi estélyeken nem is látni más formát, mint ezt, mely annyi kecses elegancziával simul viselője alakjához. Lágy, fénytelen selyem adja az alapot, melyre tündöklő felhő módjára borul a pillés tüll vagy csipke. Alul keskeny, dús fodordísz s a vállon többnyire az úgynevezett *fichu*, szintén fodorból vagy csipkéből.

A szinházi bluzok is mind pillés szövetekből készülnek. Nagyon szépek, ha fekete csipke az anyaguk, fehér selyem béléssel. Ez nem túlkomor, de minden izében elegáns. Viselik fiatal leányok és öreg asszonyok, tehát minden kornak illik ez a divat. Kevésbbé izléses, ha a fekete csipkét szines selyemmel bélelik: ez már feltünőbb.

A fiatal leány báli ruhája ma is leginkább fehér. Lágy, habkönnyű szövetek a legalkalmasabbak e czélra, selyemmuszlin vagy linon. Ehhez oly poétikus ruhák készülnek most, a mikor a raffinementtal határos már a puha redőzet alkalmazása. Semmi bántó keménység, csupa művészi simulékonyság. Ezekhez a ruhákhoz nem illik más dísz a virágnál, az is csak a legdiscrétebb alkalmazásban. A finom virághelyhek oly tökéletes kivitelben készülnek, hogy még a szakértő szemét is megtudják téveszteni. Egyes, halvány rózsákat tűznek a kivágás köré az alj fodraira, olykor szegélyét is ezek alkotják. De látunk olyan ruhákat is, melyeket valósággal részekre osztanak a befutó, apró kelyhekből álló, virágfüzérek.

Mai képünkön bemutatunk egy divatos báli ruhát, mely Páris legelső divattermében készült. Fiatal asszonyoknak készült fehér luisine-selyemből. A derék előrészén virágmintás aranyhimzés látszik, mely elől lefut az alj szegélyein. Itt dús fodrokban csipke hullámzik, mely a derekat is diszíti. A kivágás négyszög, ujja rövid dudorból áll.

A másik ruha estélynek, hangversenynek van szánva. Dereka boleroformán szegélyekkel diszített, melyek a gallért is adják. Az aljon is ezt a díszt látjuk, miért is e ruha anyagául legalkalmasabb a posztó. A nyaknál vastag szálu csipke van a derékon és kevés discrét bársonydísz. Az ujja rövid, csipkével és bársonynyal. *S. Bella.*

JÉG-VÁGÁS.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Gyulai Pál családi költeményeiből gyönyörű kis amateur-kiadást rendezett a Franklin-társulat a költő számára ajándékul, nyolczvanadik születés napjára. Kettős oka volt a nagy kiadó-társulatnak különösen, a maga részéről is ünnepelni Gyulait: mint irót, kinek művei becses kiadványai közé tartoznak s mint régi idő óta igazgatósági tagját, a ki az őt mindenben jellemző kötelességtudással dolgozott a társulatnak az irodalom érdekében is levő felvirágoztatásán. Erről szól az a rövid, meleghangu ajánlás, mely a könyvecske elején, a Franklin-társulat igazgatósági tagjai nevében üdvözli az ősz költőt. Azok a költemények vannak benne, melyek a költőnek magának legkedvesebbek, mert legkedvesebbjeiről s legkedvesebbjeihez szólnak s mert meleg szivének legmelegebb érzelmei vannak bennük megörökítve. Neje iránti szerelme, a korán elhunyt hitves utáni gyász, ifjusága virágában örökre elköltözött leánya és fia s gyermekei közül ma már egyedül élő leánya alakjai rajzolódnak ki a szép, megható hangu versekből s velük a költő nemes, gazdag lelke. Ezért kedvesek e versek szerényebb köntösben is mindenkinek s kétszeresen kedvesek lesznek azoknak a kiváltságosaknak, a kiket a költő e kis kötetével meg fog ajándékozni. Mert könyvárusi forgalomba nem fog kerülni, csak száz példányban nyomtatják, a melyeket Gyulai maga fog barátainak, kedveltjeinek emlékül ajándékozni, saját

ajánlásával ellátva. A 43 lapra terjedő könyvecske nyomdai kiállítás dolgában is valóságos remekmű, izlés, gondosság, technikai tökéletesség egyesült előállításában. Ritka szép, vastag papiron, finoman metszett piros nyomásu betűkkel vannak nyomtatva a versek, mindegyiknek czime s a fölötte levő művészi rajzu kis fejlécz tiszta aranynyal van nyomva. (Tudtunkkal ez az első magyar könyv, melyben valódi aranynyomást alkalmaztak.) Minden vers kezdőbetüje aranyos-piros kis miniatűr. Gyulai legjava férfikorából való arczképe s családja tagjainak képmásai művészi gondú finom nyomásban, egészítik ki a kötetke diszét. A kinek jut belőle, nemcsak becses emléket nyer vele, hanem a magyar nyomdai munka egy igazán becsületére váló mesterművét is.

A fiatalok. Ezt a˜ gyűjtő czímet adta *Malonyay* Dezső legújabb munkájának, melyben festőművészetünk legmodernebb képviselőiről: *Ferenczy* Károlyról, *Grünwald* Béláról, *Katona* Nándorról, *Magyar-Mannheimer* Gusztávról és *Rippl-Rónai* Józsefről ad a közönségnek részletes tájékozást, nyilván abból a czélból, hogy közelebb hozza a laikus közönséget ezekhez a művészekhez, a kik ma is még sokat kénytelenek teljes megértésükért küzdeni. Malonyay gondolkozása hajlékonyságáról tett bizonyságot a magyar képirás úttörőiről szóló régebbi munkájában, most mint agitáló és magyarázó lép elő. Munkáját nagyon megkönnyítette azzal, hogy igen gazdag sorozatát állította össze a reprodukcióknak az illető művészek munkái után (16 mellékletet és 197 szövegbe nyomott képet), — így magyarázatának meg van adva a szükséges a szemléleti alap s az olvasó mindig maga előtt látja azt, a miről szó van. A «Művészeti Könyvtár», melyet *K. Lippich* Elek szerkeszt, e munkával is teljesebbé tette sorozatát s egy lépéssel közelebb jutott czélja: a művészeti ismeretek és a művészi fogékonyság szélesebb körben való elterjesztése felé.

Őszi rózsák. Két kötet verset kaptunk e czím alatt *Szemere* Emiltől s ha első rendű költőt nem is, de kedves, rokonszenves, igaz magyar embert ismertünk meg belőlük. Száz év óta szinte hagyományos már, hogy a Szemere-családnak egy-két tagja mindig szerepel az irodalomban s mint mindenki tudja, volt is, van is köztük, a ki a maga korának legjelesebb irói közt foglal helyet. De úgylátszik, az irodalmi érzék és érdeklődés a család oly tagjaiban is megvan, a kik nem léptek az irodalmi élet zajos nyilvánossága elé s ezek közül való Szemere Emil is. Erre vall, hogy eddig nem próbált verseivel nyilvánosan szerepelni s csak most, hajlottabb korában, mint «őszi rózsák»-at bocsátja őket közre. Erre vall verseinek formája, tartalma is: inkább szükebb, meleg baráti kör számára készültek s ott bizonyára meg is tették a maguk hatását. Egészséges, derült felfogás, lelkes, őszinte magyar érzés jellemzi e verseket, érezni legtöbbjükön, hogy nem irói becsvágy sugallta, hanem a költői munkában talált gyönyörűség.

Új magyar könyvek. *Őszi rózsák* (költemények), irta *Szemere* Emil. I. és II. kötet. Budapest, Hornyánszky Viktor nyomdája. Ára a két kötetnek öt korona.

Művészeti könytár. Szerkeszti *K. Lippich* Elek. *A fiatalok.* (Ferenczy Károly, Grünwald Béla, Katona Nándor, Magyar-Mannheimer Gusztáv, Rippl-Rónai József); irta *Malonyay* Dezső. Budapest Lampel-Wodianer részvény társ. kiadása. Ára diszkötésben 10 korona.

Leányka. Van tehát olyan pör is, a melyet mind a két szemben álló fél megnyer és pedig ugyanazon fórum előtt. Ilyen csoda természetesen nem eshetik meg — primadonna nélkül. A *Népszinház* nagy sikert aratott új darabjának, a *Leányká*-nak a szenzácziója egy másik szinház, a Király Szinház egy másik új darabjának, a Gül-Babának a sikerénél kezdődött. Azzal a sikerrel a Király Szinház bizonyította be, hogy tud diadalt aratni Fedák Sári nélkül is, ezzel a másik sikerrel meg Fedák Sári tett róla tanuságot, hogy tud diadalt aratni a Népszinházban is, a mely azután így a harmadik nyertese lett ennek a csodálatosan szerencsés pörnek. A *Verő* György darabjával: szövegről, zenéről, előadásról megmondották már a véleményüket a kritikusok és megmondotta a közönség is, a mely most estéről-estére az utolsó helyig megtölti a Népszinház nézőterét. Szivesen konstatáljuk ezt a sikert, mert egy értékes tehetségü magyar szerző munkáját és értékes tehetségü művészi erők törekvését koszoruzza. *Fedák* Sári művészetének legnemesebb tulajdonságait érvényesítette Teleki Margit szerepében és a szinház is azon volt, hogy hatásban és izlésben kiválót produkáljon. Ebben a munkában *Vidor* Pál mint szinész is segített Vidor Pálnak, az igazgatónak. A darab szinpadi képei is gyönyörüek, a minek bizonysága a felvétel is, melyet a *Leányka* második fölvonásának egy jelenetéről olvasóinknak bemutatunk.

EGYVELEG.

* **Megbizható statisztikai** adatok szerint a világon 250 millió mohamedán és 447 millió keresztény ember él, de az Izlam követőinek száma sokkal gyorsabban emelkedik, mint a különféle keresztény hit felekezetek.

A legujabb amerikai összetételü, divatos kellemes, vonzó illatot árasztó parfeum a «*Diana parfeum*». Urak, hölgyek egyaránt csodákat beszélnek a pikáns, elbüvölő illatáról, melyet a pesti uri hölgyek egyszerre felkaptak. Eredeti 5 koronás nagy üvegekben szállitja a magyarországi főraktár Erényi Béla Diana-gyógyszertára, Budapest, Károly-körut 5.

Bob-hashajtó a legkellemesebb (10 fillér.)

Müller Károly igazságügyi tanácsos, a porosz kamaratörvényszéki kerület kir. jegyzője, irja: A berlini Leichner L. czég üzleti könyveinek, valamint mérlegeinek való áttekintése után bizonyitom, miszerint a Leichner-féle zsír-arczpor kelendősége folytonos emelkedésben volt. Huszonöt év óta minden év nagyobb fogyasztást mutat ki. Berlin, 1905 október 25. Ezen a csodálatosan hatásos tény ujonnan tanusítja a Leichner-féle zsír-arczpor hasonlíthatatlan jóságát. Minden arcznak ifjuságot és szépséget ad.

A legnagyobb kitüntetést: az arany érmet díszoklevéllel, a közelmult napokban Bécsben megtartott nemzetközi főzőművészeti kiállításon csak nagyon kevés kiállító nyerte el. Köztük van a Maggi Gyula és Társa czég is Bregenzben, a mely levesizesitője, bouillon-tokjai és levestábláiért ezeken kivül még az államérmet és a diszes rendezésért két munkatársi oklevelet kapott.

HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közelebbi napokban: Dr. Buday József főreáliskolai tanár, 52 éves Budapesten. — Kosztela Lajos 54 éves korában Kisgaramon. — Gurban Konstantin borosjenői görögkeleti esperes, megyebizottsági tag, 60 éves korában. — Baloghfalvi Czóbel Imre császári és király kamarás, 87 éves korában. Czóbel Minka jeles irónő nagyatyját gyászolja az elhunytban, Anarcson. — Gluzéky Imre, nyug. kereskedelemügyi számtanácsos, 70 éves korában Budapesten. — Raab Sándor, Szatmár város közigazgatási tanácsosa, 51 éves korában Szatmár-Németiben. — Háry Ede, a Szegszárdi Népbank igazgatója 65 éves korában Szegzárdon. — Nagyváradi Várady Kálmán 58 éves korában, Sárospatakon. — Láczay Szabó Elek 62 éves korában Sátoralja-Ujhelyen. — Nagy József volt 48-as honvéd, Szegszárd város birája, dunavédgáttársulati pénztárnok 77 éves korában Szegszárdon. — Papii Kozma Zoltán uradalmi főintéző 46 éves korában Rappon. — Szalay Gyula 55 éves korában Székesfehérváron. — Kobek József 74 éves korában Miskolczon. — Makay István, a temesvári «Déli Ujság» felelős szerkesztője, 33 éves korában. — Standeiszky Károly nyug. ezredes, 74 éves korában Temesvártt. — Székelyföldvári Szilágyi Miklós kolozsmegyei földbirtokos 38 éves korában Budapesten. — Dr. Kronecker József kir. tanácsos Takarékpénztári ügyész. 67 éves korában Szombathelyen. — Hüvös Ármin botfai nagybirtokos, 67 éves korában Nagykanizsán. — Csere László 48-as honvéd, Attila-huszárezredbeli gyógykovács. a honvédmenedékház tagja, 82 éves korában a honvédségi helyőrségi kórházban.

Mária Aurea testvér, a szegény szent Ferenczrendi testvérek maros-vásárhelyi kolostorának főnöknője, szül. Jozeffy Czelesztin 59 éves korában Maros-Vásárhelyen. — Özv. kis-dobai Dobay Ágostonné, szül. szlavnicai Sándor Eugénia 86 éves korában Pozsonyban. — Özv. Benedikty Károlyné, szül. Gömöry Ernesztin 73 éves korában Dobsinán. — Gönczy Ferenczné, szül. Kornfeind Vilma Budapesten. — Ozv. csitári Gramanetz Gáborné, szül. Lasich Antónia 83 éves korában Székesfejérváron. — Özv. felsőeőri Patthy Sándorné muzsai Vittnyédy Erzsébet Berekalján életének 70-ik évében. — Viznicei Cserszky Péterné. szül. László Auguszta 34 éves korában Alsó-Vereckén.

KÉPTALÁNY.

Az 1906 évi 1-sö számban megjelent képtalány megfejtése: *Szenvedés edzi a lelket.*

Szerkesztői üzenetek.

Öreg előfizető. Végtelenül sajnáljuk az esetet. Nem is mentegetjük magunkat azzal, hogy elkerülte figyelmünket az a közlemény. Mert nem lett volna szabad, hogy elkerülje. Hiba, a mi történt, s csak azzal tehetjük jóvá, hogy jövőre figyelmesebbek leszünk. Önnek pedig köszönetet mondunk az érdeklődésért.

Dalok (I—III.) Jó szívből, magyaros gondolkodásból írt hétköznapi dolgok, se dallam, sem érzés nincs bennük elég arra, hogy meghassanak.

Az élet. A szerelem. Az életről keveset tud még, nagyon naivul fogja fel; a szerelmet is inkább ifjúi képzelődés, mint igazi szenvedély hatása alatt énekli. A «Történet»-nek pedig gyökeres hibája az, hogy unalmas.

SAKKJÁTÉK.

2468. számu feladvány. Blumenthal Oszkártól.

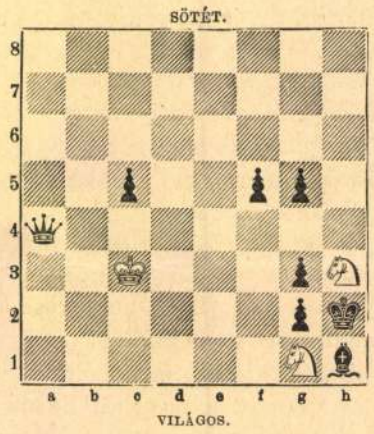

Világos indúl és a harmadik lépésre mattot ad.

Felelős szerkesztő: **Hoitsy Pál.**

Szerkesztőségi iroda: Budapest, IV., Reáltanoda-u. 5.

Kiadóhivatal Budapest, IV., Egyetem-utcza 4.

LOTION-SZAPPAN-KIVONAT
RIZSPOR.
Kapható minden nagyobb czégnél.

Salvator Lithion-forrás
Természetes vasmentes
kitünő hatású
vese-, hólyag-, rheuma- és köszvénybántalmaknál, vizeleti nehézségeknél, czukorbetegségeknél a légző- és emésztési szerek hurutainál.
Budapesten főraktár Édeskuty L. urnál.

Ha őszül a haja
ne használjon mást, mint a
„STELLA"-HAJVIZET,
mert ez nem hajfestő, de oly vegyi összetételü szer, mely a haj eredeti szinét adja vissza. Üvegje 2 K.
ZOLTAN BELA gyógyszertárában,
Budapest, V/49, Szabadság-tér, Sétatér-utcza sarkán. 11186

Vértes-féle Sósborszesz
Minden házban szükséges.

Kauser G.C. építén M.D.K.

osztrák tervezte eklektikus stílusban a bólyi temető hontenuovo sírkápolnáját. 1879-84.

Genth. hüeml. 1959 I. 43

Kauser Gyula

lásd

czikk, okr. felh.

Vas. Nyj 1906. 64-5 l

Kauser Gyula

épitész

— Az épitőiparosok kongresszusa. *Budapesti* tudósitónk jelenti: Ma nyilt meg az épitőiparosok országos kongresszusa, amelynek célja az ország épitőiparosainak a szocializmussal szemben való szervezkedése. A gyülésen *Kauser* Gyula müépitész elnökölt. *Báthory* István az elnökség beszámolóját terjesztette elő, amely után *Farkas* Elek, a magyar épitőiparosok szövetségének főtitkára, az ipartörvény revizió-járól beszélt. Végül *Kuncz* József épitész az inaskérdésről tartott előadást. /

1) Arad és Vidéke. 1908. 40 sz.

KAUSER 1. *Gyula*, építész. • Budapest 1855. K. 3. János fia. K. tervezte és építette a magyarországi munkásbpesti székházát (1904—5), az irgalmasok egri kórházát és elmegyógyintézetét (1909), számos budapesti bérházat stb.

E.Gy.I. 536 l

III. Károly:

Az aranygyapjas

Az oszlo

sé jobbra ~~nézve~~ fordulva van ábrazolva.
val az asztalon
jának fürtjei
vált. Az arang
vényét nyaklán
talzól lóg le, ~~s fi~~
Balrá a talapz
be látunk, hol
be. Felratai al

„Jac. v Sc
xit"

s jobbra: „Gus
sculpsit

Rézmetsze
Metszette

Kauser Gyula

ojtiszt

1907. VIII. Rákóczy tér 2.

Kanser Gyula

ép.

a Magyarországi munkások rokkant és nyugdíj egyletének Bpest. VIII. Joisef utca 234. fenti terve.

nikhaj

Cred

(1904–5)

Építő Ipar

1906. 72. l. 99. l.

(A Magyarországi munkások rokkant és nyugdíj egyletének háza; ~~[illegible]~~ Szövegabrakkal)

épült

1904 – 905.

Magyar királyi államvasutak.

T. Mühely

Miután keresményemnek 191..... é

tésénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére

nevü munkástársamat szóbelileg megbizt

Kelt ....., 191.....

.....

tanu.

.....

tanu.

Kauser Gyula

epitőmester és epitész

szül. 1855 Bpeszten, Tanul-
mányutakat tett Ausztriá-
ban, Eszak és Delnemet
országban, Franciaorszy-
ban és Angolországban
valamint Belgiumban

Gyulai 58

Gracka-út Orsován II. 20

541

1904. október 24.

A nagyszebeni erdélyi Kárpát-egyesület elnökségének:

az 1900-1903. évi áll. segélyekről szóló számadások tudomásul vétetnek, a beszerzett tárgyak jegyzéke a leltári számokkal ellátva kéretik a utasítás alapján a maradvány felhasználására az idei segély felhasználási tervének benyujtásával kapcsolatosan (345/1904.)

Kauser Gyula

Szód

Építő Ipar 1909.

311. l. (Az irgalmasok egri kórháza és elmegyógyintézete, képekkel)

Jenti tervezte

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhe

Miután keresményemnek 191....

tésénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére

nevü munkástársamat szóbelileg megbi

Kelt ....., 191....

.....

tanu.

.....

tanu.

Kauser Gyula

építész és építőmester

65 éves Eperjesen †

Budapesten

Vas. Ujs. 1920. 1321.

-1-

M.D.K.

Kauser Gyula, építész

(1855-1920)

Kauser János nak, a régi Pest egyik legheresettebb kőfaragójának fia. Már a nagyapa, Kauser József (1787-1840) is építő- és kőfaragó mester volt. K. Gy. Bécsben végezte tanulmányait, majd bátyja Kauser János pesti irodajában kezdte meg építészi működését. Másik bátyjával, Józseffel együtt./.

Lecznar Jenő dr.: Kauser Gyula

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlonye, Bp. 1920. 54. köt. 103. old.

DOKUMENTUM

Hidat adott, és magyar nemes lett

Kauser Lipót visszaemlékezései (7. rész)

A clannak nem minden ágazata és tagja viseltetett olyan puritán ellenérzéssel a kitüntető nemesi cím iránt, mint a Muki bácsi. Így anyai nagyatyám, a már említett Kölber Fülöp (1816–1902) a múlt század nyolcvanas éveiben kapta meg a maga és törvényes leszármazói részére a magyar nemességet „pákai" predikátummal. Mégpedig abból az alkalomból, hogy akkor múlt száz éve annak, hogy a messze földön híres Kölber-féle kocsigyártó üzem II. József császártól, a „kalapos királytól" gyári pátenset kapott, vagyis engedélyt arra, hogy több iparágat egyesítve magában gyárnak neveztessék. Úgy hiszem: bognár, nyerges (szijjártó), kovács, lakatos, vasesztergályos, kárpitos, asztalos és fényező voltak ezek az iparágak.

A Kölber kocsigyár udvari szállítója volt elsősorban az osztrák császári és magyar királyi udvarnak, a török szultánnak, a perzsa sahnak, és úgy gondolom, bár ebben nem vagyok bizonyos, a szerb királynak is. Hát, nagyapám nemesi rangra emeltetvén magyar díszruhát csináltatott magának, egyszerű feketét, de persze azért ékszereset, mentekötő széles lánccal és sastollas kalpaggal és kardosan, sarkantyús csizmásan jelentkezett Bécsben audienciára, amelyen megköszönte I. Ferenc József királynak a kitüntetést. A clannak egy másik kiágazásában is találkozhatunk a „neugebacken" nemességgel. És pedig ugyancsak a Kölber oldalon.

Dédszüleimnek, a már talán többször említett Kölber Jakabnak és feleségének, Müller Karolinnak egyik leánygyermeke, ha jól tudom, Charlotte, férjhez ment Schlick Ignáchoz, akinek vasöntödéje volt. Ez a vasöntöde fejlődött ki a Schlick-féle vasöntöde és gépgyár hatalmas vállalatává. Ennek a Schlick házaspárnak két gyermeke származott: Béla és Sarolta. Ezeket a rokonokat gyermek- és ifjúkoromban személyesen ösmertem. A Béla bácsi rendkívülien előkelő és nagyon megnyerő modorú úr volt, aki szeretett jól élni és különösképpen a pezsgőbornak, a Champagner-nek, volt nagy barátja. Kicsit emlékeztetett VII. Edward királyra, középtermetűnél valamivel magasabb, se kövér, se sovány férfiú, választékosan, de nem föltűnően öltözködött, barna, rövidre nyírt, úgynevezett körszakálla, kopasz, fényes feje teteje volt és mindig parfümtől illatozott.

A nagy gyáron kívül Schlick Béla bácsinak Kovarcon, Nyitramegyében földbirtoka is volt, talán ezerkétszáz vagy ezerötszáz hold terjedelmű. Sok olyan eset volt akkortájt Magyarországon, hogy megvolt a nemesség, címerrel és predikátummal, de nem volt hozzá földbirtok, mert azt az illető nemes úr vagy saját maga, vagy valamely temperamentumos őse „megzenésítette", értve ez alatt, hogy cigányzene mellett elitta meg elkártyázta.

A Schlick Béla bácsi esete ezzel ellentétes volt: meglévén a földbirtok, de nem lévén hozzá nemesség. Mondanom sem kell, hogy ez az utóbbi volt a könnyebbik eset. Hát, a Béla bácsi a nagy Millenáris kiállítás alkalmával, 1896-ban, a városligeti tónak az állatkert felé nyúló öblén át a Millenáris emlékmű mögött vezető, háromívű, vasszerkezetű hidat, ami beillenék valami kisebbfajta párizsi Szajnahídnak is, elkészíttette a gyárában, felépíttette, és odaajándékozta a fővárosnak. És evvel a kovarci földbirtok mellé meglett a nemesség is, persze „kovarci" predikátummal.

A Kauser-Kölber családban voltak, akik szívesen vették a nemesi levelet: Kölber Fülöpnek hírneves kocsigyára hozta meg a nemesi címet – képünkön a kocsigyár cégérterve a hajdani Hatvani városkapuval (Budapest története, III. kötet) –, a családba nősült Schlick Béla gépgyáros pedig „üzletet" kötött. Megépítette a Városligetitavon átívelő gyönyörű vasszerkezetű hidat, majd a fővárosnak ajándékozta. Cserébe természetesen megkapta a címeres levelet. (A visszaemlékezésből Fodor Béla válogatott.)

CIKKÜNK NYOMÁN

„Halál" az életben...?

Örömmel olvasom lapjukban Alpár Ágnes írásait. Kitűnő összefoglalóját – Egressy Gáborról (*Halál a színpadon*, július 30.) – úgyszintén. Megértem őt, hogy nem kívánta a kisbiográfiát szeplőkkel elcsúfítani, hogy tudniillik Egressy az osztrák titkosrendőrség besúgójává lett, és ez biztosította számára az emigrációból hazatérés lehetőségét, a haditörvényszéki ítélet végrehajtásának elmaradását. E tényt teljeskörűen senki nem tárta fel és nem dokumentálta. Frank Tibor Egy emigráns alakváltásai című monográfiája (Akadémia Kiadó, 1985) közli ugyan Egressy két „debutjelentését", de azt valószínűleg kevesen ismerik. Miután lapjuk 1998. március 28-i számában megjelent Emléktábla című írás az olvasók elé vitte a kérdést, úgy gondolom, ideje volna tiszta vizet önteni a pohárba.

Amatőr érdeklődőként, többéves kutató-föltáró munkám eredménye – több száz dokumentum másolata levéltárakból, kézirattárakból – az „Egressy-rejtély" teljes megoldására ad lehetőséget. Egressy tragikus sorsa kritikai kiadású közlést érdemel. Tette modellszerűen példázza a nagy korfordulók személyes drámáit. Súlyos lélektani, erkölcsi és karakterkérdések sora vetődik fel. A történeti tények közlésére vállalkoznék azzal az alapállással, hogy nem célom sem a deheroizálás, sem a kegyeletsértés. Kis parafrázissal: Barátom Egressy, de az igazság – még inkább az! És még egy: a színész is ember...

Gonda György

Vácnak
2001. aug. 14. DO.

47.) Folklór Színház: 16-án 21 órától és 17-én 20.30-tól Csepel Táncegyüttes.

MILLENÁRIS PARK (II. kerület, Marczibányi tér–Kisrókus u.–Fény u.–Lövőház u. közötti terület) Ma 21 órától Kortársak: Király Levente és barátai. 15-én 11 órától Kakóklub: Gulyás László (dudamesék). 16-án 11 órától Nagyszülők és unokák: mesél Kovács Géza (Vasilache). 17-én 11 órától Dolgozó – Képzőművészeti Műhely: GYIK-műhely. 18-án 10 órától családi nap, bábszínházi, utcaszínházi előadásokkal, kézműves-foglalkozásokkal, táncházzal. 17 órától Kacsóh Pongrác: János vitéz. 21 órától Éjszakai kabaré. 19-én 10 órától Régiók napja: Felső-Maros mente. 20-án 10 órától családi nap: ünnepi műsorok, koncertek, gyerekprogramok.

HANGVERSENYEK

HADTÖRTÉNETI MÚZEUM (I., Tóth Árpád sétány 40.) 15-én 19 órától Florida Central University Wind Ensemble. Vezényel: Richard Greenwood. Műsoron Barber: Commando March, Russell: Téma és fantázia, Bernstein: Candide – szvit, Grantham: Southern Harmony, Hidas Frigyes: 2. Népdalszvit.

MÁTYÁS-TEMPLOM (I., Szentháromság tér 2.) Ma 20 órától Pálúr János orgonaestje. Műsoron Liszt: Fantázia és fúga az „Ad nos ad salutarem undam" dallamára, Gigout: Xcherzo, no. 8, Guilmant: d-moll szonáta, op. 42 – Finale, Vierne: 3. szvit, op. 54, Pálúr János: improvizáció francia korstílusokban a Westminster-harang témára. 17-én 20 órától Virágh András orgonaestje. Közreműködik a Nemzeti Énekkar. Vezényel: Antal Mátyás. Műsoron: Franck: Grande Piéce symphonique; 150 zsoltár, Liszt: Inno a Maria Vergine, Tu es Petrus, Dupré: Noël-variációk. 18-án 20 órától Miller Lajos (ének), Ella István (orgona), Geiger György (trombita), Budapesti Bach Kórus. Magyarország 2001 – ünnepi let) Ma 20.30-tól Joseph Haydn: Elet a Holdon (marionettopera). 15-én 20 órától Kódexek zenéje – in memoriam Czidra László. Közreműködik: Cantus Corvinus Együttes, Sonatores Pannoniae, Musica Profana Együttes, Arbeau Historikus Táncegyüttes. 21 órától Kis esti komolyzene: Pannon vonósnégyes.

ÓBUDAI PÉTER-PÁL-TEMPLOM (III., Lajos u. 168.) 18-án 20 órától Áchim Erzsébet (orgona) hangversenye. Műsoron Buxtehude: fisz-moll prelúdium és fúga, J. S. Bach: Allein Gott in der Höb' sei ehr – trio BWV 664, Flor Peeters: Variációk egy régi flamand dalra, Liszt: 3 Consolation, Alexandre Guilmant: Allegretto, Ima és bölcsődal, Theodore Dubois: G-dúr toccata.

PESTI VÁRMEGYEHÁZA – DÍSZUDVAR (V., Városház u. 7.) 16-án 20 órától Hegedűs Endre zongoraestje. Műsoron Liszt: Szózat és Himnusz, Isten áldása a magányban, Bartók: Este a székelyeknél, Allegro Barbaro; Régi táncdalok, Liszt: 14. magyar rapszódia, Bartók: Szonáta (1926), Erkel–Liszt: Hattyúdal és induló a Hunyadi László című operából, Liszt: Szerelmi álmok, 15. magyar rapszódia.

VAJDAHUNYAD VÁRA (XIV., Városliget, Széchenyi-sziget) 16-án 21 órától Budapesti Kamarazenekar. Közreműködik: Yong Won Um (zongora). Műsoron Mozart: Falusi muzsikusok, K.522, A-dúr zongoraverseny, K. 414, Haydn: D-dúr szimfónia, no. 42.

BULI VAN

AKÁCOS UDVAR (VII., Akácfa u. 61.) 16-án 17 órától Arab táncház. Közreműködik a Nargis együttes. 18-án 19 órától Shadows-klub.

BESZKÁRT KLUB (VII., Akácfa u. 15.) Minden pénteken és szombaton 20-tól 1 óráig élőzenés táncest ismerkedéssel.

FORTUNA DANCE PUB (Bajcsy-Zsilinszky út 63.) Pénteken és szombaton funky disco a legjobban táncolható zenékkel.

FŐVÁROSI MŰVELŐDÉSI HÁZ (XI., Fehérvári út Szakcsi Trio. 17-én Balassy Betti. 18-án Jazzstream. 19-én Sambasound. 20-án Jazzpresion.

MACSKAFOGÓ MUSIC PUB (V., Nádor u. 29.) 17-én élő kívánságműsor dj. Osztermajerrel. 18-án Smitzer Team.

MILLENÁRIS PARK (II. kerület, Marczibányi tér–Kisrókus u.–Fény u.–Lövőház u. közötti terület) 16-án 19 órától Folk Estek: Kovács Norbert, Szarka Zsolt, Szokolay (Dongó) Balázs, Békés Banda. 20 órától Jazz Estek: Cotton Club Singers és vendégei. 17-én 19 órától Muddy Shoes, Spo Dee O Dee. 20 órától The Perfect Name, Quimby.

OLD MAN'S MUSIC PUB (VII., Akácfa u. 13.) Ma Deák Bill Blues Band. 15-én Boom Boom. 16-án Takáts Tamás Dirty Blues Band. 17-én Hobo Blues Band. 18-án Muddy Shoes. 19-én Cotton Club Singers. 20-án Tátrai Tibor, Szűcs A. Gábor.

VEKKER – IDŐMÚLATÓ (XI., Prielle Kornélia u. 2.) 15-én 21 órától Wartburger. 16-án 21 órától Ismerős Arcok. 17-én 21 órától Jimi Hendrix Memorial. 18-án 21 órától Soulfézs.

VISTA KÁVÉHÁZ ÉS ÉTTEREM (VI., Paulay E. u. 7.) 17-én Whiteful. 19-én 20 órától dj. Neub.

Épületgépész-mérnököt

keresünk
használható angolnyelv-tudással,
ipari beruházások
helyszíni vezetéséhez,
10 éves szakmai gyakorlat fölött.

Az önéletrajzokat
az alábbi postacímre kérjük küldeni:
Raab Karcher Benzinkúttechnika Kft.
1475 Budapest, Pf. 358

mt

Irodák, házak, lakások, ipari csarnokok klimatizálása, hűtése.
Légtechnikai rendszerek kiépítése.
Kivitelezők, viszonteladók jelentkezését várjuk!

Cím: TATA, Agostyáni u. 6/A
Tel.: (34) 381-000 Fax: (34) 487-703
Mobil: 06 (20) 958-4264, 06 (20) 942-2810

ismerettel rendelkező, **jó szervezőkészségű munkatársat** a használati és ipari mintaoltalmi osztály

ADMINISZTRÁTORI
munkakörének betöltésére.

Bérezés a köztisztviselői törvény II. kategóriája szerint. **Jelentkezés** önéletrajzzal Szőllősi Gusztávnál a Magyar Szabadalmi Hivatal Budapest V., Garibaldi utca 2. címen. **Telefon: 474-5802**

Megbízónk, Magyarország egyik legnagyobb gyermekruha-készítő és forgalmazó vállalata, Budapesten működő nagykereskedésébe keres

kereskedelmi vezetőt.

Feladata lesz a kereskedelmi egységekkel, partnerekkel való kapcsolattartás, a vállalat termékeinek számítógépes nyilvántartása, a nagykereskedésben dolgozó munkatársak irányítása.

Ideális pályázónk 2-3 éves kereskedelmi tapasztalattal, jó szervezőkészséggel, határozott fellépéssel, tárgyalóképes angolnyelv-tudással és felhasználói szintű számítógépes ismerettel rendelkezik.

Kérjük önéletrajzát – amelyet bizalmasan kezelünk – augusztus 24-ig az alábbi címre küldje:

CON-TACT Személyzeti Tanácsadó Iroda
2001 Gödöllő, Blaháné út 2.
Fax: 06-28-416-206

Folyamatosan bővülő adatbankunkba, amelybe a regisztrálás ingyenes, várjuk a különböző végzettséggel rendelkező álláskeresők önéletrajzát.

A TotalFinaElf Hungaria Kft. felhívja tisztelt vásárlói figyelmét, hogy a

TOTALGAZ
feliratú, G 0212001–0213000

sorozatszámú zárófóliával ellátott PB-gázpalackokat nem töltőüzemeiben palackozták, ezért minőségük nem garantált. Vásárláskor kérjük, ellenőrizzék a zárófólia sorozatszámát.

A már megvásárolt – fenti sorozatszámú zárófóliával ellátott – gázpalackok esetében köszönettel vesszük hívásukat ingyenes zöldszámunkon: 06 (80) 322-223.

Szíves megértésüket köszönjük.

zi előadás. 20 órától Éjszakai kabaré – fiatal énekesnők közös koncertje. 9-én 10 órától Régiók napja: Szamos-vidék. 11 órától Ládafia Műhely: Az együgyű Mihók – bábszínházi előadás. 12 órától Mesterségbemutató. 15 órától Ládafia Műhely: Krisztus Urunk és az Obsitos – bábszínházi előadás. 19 órától a Régiók napjának gálaműsora és táncház. 19.30-tól Elágazások – (Ör)kényes témák (In memoriam Örkény István) – a Dunaújvárosi Táncszínház groteszt táncjátéka. Koreográfus: Bognár József, Janek József, Rácz Attila, zene: Lázár Zsigmond, Háry Balázs, a Makám együttes és Lovász Irén.

RÁTKAI MÁRTON KLUB (VI., Városligeti fasor 38.) 6-án 18 órától Gyurkovics Tibor vendégei: Schubert Éva színművész, dr. Székely György főorvos, dr. Magyar György ügyvéd. Közreműködik Papp János színművész.

SZEMLŐ-HEGYI-BARLANG FÖLÖTTI DOMBOLDAL 7-én 16 órától a Passió Csíksomlyó balettegyüttes előadása.

VISTA RENDEZVÉNYTEREM (VI., Paulay E. u. 9.) 6-tól 8-ig Afrika-napok.

BULI VAN

ALMÁSSY TÉRI SZABADIDŐ KÖZPONT (VII., Almássy tér 6.) 7-én 21 órától Sulinyitó buli: Fresh, Animal Cannibals. 8-án 20 órától Anima Fesztivál: Anima Sound System, Casio Samples, Method Breakz, Toy Division, Ez A Divat, dj. Palotai.

BESZKÁRT KLUB (VII., Akácfa u. 15.) Minden pénteken és szombaton 20-tól 1 óráig előzenés táncest ismerkedéssel.

FÁKLYA KLUB (VI., Csengery u. 68.) 10-én 19.15-től Rece-Fice balkáni táncház.

FŐVÁROSI MŰVELŐDÉSI HÁZ (XI., Fehérvári út 47.) 8-án 19 órától a Pannónia Klezmer Band koncertje. 10-én 19.30-tól a Greenfields együttes ír táncháza.

JAZZ GARDEN CLUB (V., Veres Pálné u. 44/A) 4-én Bosambo. 5-én C.A.E. Trió. 6-án Kaltenecker Zsolt, Dés András duó, vendég: Dés László. 7-én Pege Quartet. 8-án Vadon Irén & C.A.E. Trió. 9-én Jazzpresion. 10-én Savoy Quintet.

MILLENÁRIS PARK (II. kerület, Marczibányi tér–Kisrókus u.–Fény u.–Lövőház u. közötti terület) 6-án 20 órától Folk Esték: Vujicsics Együttes és vendégeik. 7-én 20 órától Jazz Esték: Neruda Quartett.

OLD MAN'S MUSIC PUB (VII., Akácfa u. 13.) 4-én Török Ádám és a Mini. 5-én Boom Boom. 6-án Takáts Tamás Dirty Blues Band. 7-én Ferenczi György és a Herfli Davidson. 8-án Muddy Shoes. 9-én Cotton Club Singers. 10-én Nagy Feró és a Beatrice.

zai dízelmotorgyártás centenáriumi évfordulójára rendezett kiállítás. T-Ford autó 1926-ból. A Vasa vitorlás hajó 1:50 méretarányú modellje. Új vasúti terepasztal. Göncz Árpád volt köztársasági elnök ajándékai a múzeumnak. Fiume és Magyarország. Autótörténeti kiállítás. 100 éves

MAGYAR RÁDIÓ (VIII., Pollack M. tér 8.) Boldog születésnapot, rádió! – kiállítás a magyar rádiózás 75. évfordulója alkalmából.

MAGYAR TERMÉSZETTUDOMÁNYI MŰZEUM (VIII., Ludovika tér 6.) Ember és természet Magyarországon – történeti ökológiai kiállítás. Nem hervagyar öntöttvasművesség. Vasöntészeti emlékek a múlt század végéről. 30 éves az Öntödei Múzeum. A magyarországi kovácsmíves céh kiállítása. A fürdővilág öntvényei anno...

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR (Budavári Palota, F épület) A Budavári Palota – A világörökség

VIRTUARTNET GALÉRIA (www.virtuartnet.hu) Tallós Ilona-emlékkiállítás. Abonyi Arany pasztellképei. Kóka Ferenc-emlékkiállítás. Litkey György-emlékkiállítás. Tér Rajz – országos minirajz-kiállítás.

ZSIDÓ MŰZEUM (VII., Dohány u. 2.) Chagall: Az emlékezés tájain.

HASZNÁLJA OKOSAN!

METRÓJEGYEK

A LEGGYORSABB UTAZÁSOKHOZ

A legkülönfélébb jegy- és bérletkonstrukcióinkat igényeihez maximálisan igazodva fejlesztettük ki.

Nincs is más dolga, mint okosan használni azokat.

Metrószakaszjegy

Siet valahova? Válassza a leggyorsabb utazást, a metrót!
Ha csak **3 megállónyi** utazik a metrón, érdemes metrószakaszjegyet vásárolni. Metrószakaszjegyét az **utazás megszakítása és átszállás nélkül** 30 percig használhatja.

Metróátszállójegy

Gondoltunk arra az esetre is, ha Önnek át kell szállnia, más-más metróvonalon kell hosszabban közlekednie. Válassza ezekhez az utazásokhoz a metróátszállójegyet! Jegyével gazdaságosan, **egy átszállással** akár 60 percig is utazhat.

Metró-szakaszátszállójegy

Miért fizetne többet, ha át kell szállnia és rövidebb utat tesz meg? Válassza a metró-szakaszátszállójegyet, amellyel **két metróvonal**at is igénybe vehet, és **összesen 5 megálló**ra szól. Így Ön gazdaságosabban utazhat.

BKV RT

MOZGÁSBA HOZZUK A VÁROST

www.bkv.hu bkvrt@bkv.hu

A kiskocsmák virágkora

Kauser Lipót visszaemlékezései – 10. rész

„Abban az időben, mármint az 1880-as években a józsefvárosi meg a ferencvárosi kiskocsmák virágkorukat élték, mert a budaiak még nem szorították háttérbe őket. A kiskocsma-romantika súlypontja, legalábbis ősztől tavaszig határozottan a Józsefvárosban volt. Azért, mert a fővárosnak voltaképpen csak két hídja volt: az 1848-ban felépült Lánchíd és az 1882-ben, születésem évében épült Margit híd. A közlekedés Buda és Pest között a maihoz képest szegényesen gyér volt.

Ilyen körülmények között a józsefvárosi kiskocsmák erősen tartották előnyüket a budaiakkal szemben. Utóbbiakat a pestiek csak tavasszal kezdték látogatni, kirándulva a gesztenyefák virágzásakor, szép, csillagos estéken idei libasült meg rántott csirke élvezete céljából a »Márvány menyasszonyhoz«, meg a »Politikus szatócshoz« vendéglőben, amelynek udvarán nagy, zöld hordókban leanderfák pompáztak, és a falra akasztott kalitkában jobb sorsot érdemlő fürj pitypalattyozott. Ezt a hangulatos képet a sramlizenekar egészítette ki. Dalocskákat, »stanclikat« adtak elő meglehetősen ordináré szöveggel. De ez kellett az idei libához, akárcsak az uborkasaláta.

Némely pestiek ősszel, valamely szép vasárnap átruccantak a Tabánba, ahol »A három heteshez« szerb kocsmában valódi karlovici ürmöst mértek, amihez sült gesztenyét volt szokás enni mézzel. Így érvényesül a legélvezetesebben az ürmös íze, zamatja, mondották az epikureusok. Egyébként a pestiek bizonyos lokálpatriotizmussal kitartottak a józsefvárosi kiskocsmák mellett, amelyek között különösen jó hírnévnek örvendett a »Mikádó«, melynek különlegessége a beefsteak volt tükörtojással.

A Kauser család idősebb tagjai hagyományosan a Józsefvárosban laktak, a Vas utca, Kőfaragó utca és a Gyöngytyúk (ma Gyulai Pál) utca által határolt térségben. Ezen a környéken már akkor is, csakúgy, mint manapság, igen sok borozó, kiskocsma volt, amelyeket a vasárnapi ebédre ballagó kis Lipót alaposan megismerhetett – legalábbis kívülről –, mert nagy tárgyismerettel számol be róluk. (Képünkön, melyet a Budapest világváros c. kötetből vettünk, egy józsefvárosi vendéglő és közönsége látható az 1900-as évek elején.) De emellett hangulatos leírást kapunk a budai, tabáni kiskocsmákról, a friss libasültről, a szerb ürmösről, amelyhez mézes gesztenyét volt szokás enni. (A visszaemlékezésből Fodor Béla válogatásában közlünk részleteket.)

A józsefvárosi kiskocsmák majdnem mindegyikének megvolt a maga különlegessége. Így a »Steinschreiber«-hez (»A kőfaragóhoz« címzett kocsma) a Tavaszmező utcában híres volt darás kockájáról, amely kedvenc étele volt Szilágyi Dezsőnek, a nagy jogásznak és politikusnak. Amilyen nagy jogász volt, olyan nagyevő is. Állítólag egy ültőhelyében megevett egy egész, közepes nagyságú sonkát. Neki tulajdonították azt a mondást, hogy a liba jobb, mint a kacsa, mert egy kacsa kevés egy embernek, kettő sok, egy liba azonban éppen elég.

Már fiatalember voltam, amikor az öregektől megtudtam, hogy honnan ered a »kőfaragó« elnevezés. Nos hát onnan, hogy Kőbányáról a köveket nagy tömbökben a Tavaszmező utcán át hozták a város belterületére, elsősorban a Kőfaragó utcai kőfaragóműhelyekbe, és a Tavaszmező utcában, a kocsma mellett volt régen valami vámhatárféle, ahol a megszámozott és megbetűzött kőtömböket ellenőrzés céljából fölírták. Majd a magyarosító mozgalom idejében a korcsmáros, Morbitzer bácsi »A kőfaragóhoz« címzésre fordította le és íratta ki cégére az elnevezést."

Népszabadság 2002 szept 11.

Még könnyebb beszállni!

MINDEN ÚJ OPEL CORSA

• 50% előleggel, 2 éves futamidőre, kamat- és kezelésiköltség-mentesen vagy
• készpénzfizetés esetén 6,8 % árelőnnyel!

Használt autóját beszámítjuk az új autó vételárába.

Az ajánlat a készlet erejéig érvényes!

OPEL Maxabo

1037 Budapest, Bécsi út 254.
Tel.: 250-7373, Fax:367-3590
1021 Budapest, Hűvösvölgyi út 32.
Tel.: 200-7200, Fax: 200-6820
e-mail: opel@maxabo.hu
internet: www.maxabo.hu
Nyitva tartás: H-P: 9⁰⁰-18⁰⁰ Szo: 9⁰⁰-13⁰⁰

OPEL MAXABO, A SZERVIZ RAGYOGÓ!

Kauser Gyula
épitész

Lechner nekrologja

MMEE Heti füzetei?
1920. 22-23 sz.
vagy a fölapban?

TRIA NYOMÁSA

XXIX. K

1895-IK ÉV

I—XII. F

I—XIX TÁBLÁVAL ÉS 6

BUDAP

KIADTA: A MAGYAR MÉRNÖ

1895

Devecska Ferenc okl. építőiparművész, asztalos mester, a Magyar Iparművészek Orsz. Egyesületének igazgatósági tagja, az Építőiparművész szakcsoport vezetője, az Orsz. Magy. Iparművészeti Társulat választmányának és Kiállítási Bizottságának tagja. A faipari szakosztály vezetője és osztályfőnöke. Tanított szakrajzot, technológiai és műhelygyakorlatot a faipari I—II—III—IV. osztályokban és szakrajzot a faipari esti tanfolyamon. Heti óráinak száma 20.

Heya Zoltán okl. középiskolai rajztanár, festőművész, több művészeti egyesület beválasztott rendes tagja. Tanított alakrajzot a ruhatervező III—IV. osztályban és textil II—III—IV. osztályban. Divatvázolást a ruhatervező I. osztályban és redőzetrajzot a ruhatervező III. osztályban. A ruhatervező I. oszt. főnöke. Heti óráinak száma 20.

3. Óraadó tanárok.

Dóbler Antal okl. testnevelő tanár. Tanított tornát a szakosztályok I—IV. osztály fiú növendékeinek. Heti óráinak száma 4.

Kállay Gézáné okl. középiskolai testnevelő tanár. Tanított tornát a szakosztályok I—IV. osztályú leány növendékeinek. Heti óráinak száma 6.

Dr. Tóth Tibor, az orvostudományok doktora. Székesfőv. iskolaorvos. Tanított egészségtant a szakosztályok I. osztályaiban. Heti óráinak száma 1.

4. Hitoktatók.

Horváth János róm. kat. hittantanár. Tanította a római katolikus hittant a szakosztályok I—IV. osztályaiban. Heti óráinak száma 3.

Gilicze László ref. vallásoktató. Tanította a ref. hittant a szakosztályok I—IV. osztályaiban. Heti óráinak száma 1.

Dr. Wolf József okl. rabbi, vallástanár. Tanította az izr. hittant a szakosztályok I—IV. osztályaiban. Heti óráinak száma 3.

II. Oktató-műhelyfőnökök.

Bruckner János géphímző mester, textil ipartestületi alelnök. Vezette a műhelymunkát a textilszakosztály géphímző tanműhelyben. Heti óráinak száma 33.

Farnadi Richárd iparművész. Vezette a műhelymunkát a díszítőfestő I—IV. és az esti díszítőfestő osztályban. Heti óráinak száma 34.

Gyuris Pál nőiszabó mester. Tanított szabás-szakrajzot a ruhatervező I—IV. osztályokban és az esti női szabászati tanfolyamon. Heti óráinak száma 31.

Vass Ernő fényképész. Tanított fényképészetet a sokszorosító I—II—III—IV. osztályokban. Heti óráinak száma 34.

III. Oktató-művezetők.

Balogh László könyvkötő és bőrdíszműves mester. Vezetett technológiai gyakorlatokat a könyvkötő IV. osztályban és műhelygyakorlatokat a könyvkötő I—IV., valamint az esti osztályban. Heti óráinak száma 36.

Kádár Gáborné, Minich Anna, vezetett műhelymunkát a textilszakosztály szőnyegcsomózó műhelyében. Heti óráinak száma 33.

Dr. Kluge Endréné, Harrer Flóra könyvkötő. Vezetett műhelymunkát a könyvkötőipari szakosztály I—IV. osztályaiban. Heti óráinak száma 36.

Örkényi István okl. iparművész és festőművész. A Magy. Iparművészek Országos Egyesületének tanügyi választmányi tagja. Vezetett műhelymunkát és tanított szakrajzot a textil II—III. osztályokban. Ékítményes rajzot a textil I. osztályban és szakrajzot az esti textiltanfolyamon. Heti óráinak száma 26.

Szabó Aladárné, Rózsa Irén, vezetett műhelymunkát a textilszakosztály kézimunkaműhelyében. Heti óráinak száma 33.

Zenz Paula, tanított szakrajzot a nőiszabászati esti tanfolyamon. Vezetett műhelymunkát a ruhatervező szakosztályon. Heti óráinak száma: 31.

IV. Ideiglenes oktató-művezetők.

Kopeczky Alajos díszítőszobrász. Vezetett műhelymunkát a díszítőszobrász-szakosztályon és a mintázó esti tanfolyamon. Heti óráinak száma 36.

Zsille Kálmán okl. iparművész, vezette a műhelymunkát a díszítőfestő I—IV. osztályokban, valamint a díszítőfestő esti tanfolyamon. Heti óráinak száma 34.

V. Ideiglenes mf. oktató-művezetők.

Ács Géza ezüstkoszorús könyvkötő mester. A könyvkötő ipartestület szakosztályának ügyvezető alelnöke, elöljárósági tag. Tanított a könyvkötőipari esti tanfolyamon műhelymunkát. Heti óráinak száma 12.

Özv. Bálint Dezsőné okl. középiskolai rajz- és kézimunkatanár. Tanított ékítményesrajzot az általános rajz- és festőosztályban, valamint a ruhatervező I—II. osztályban, síkmértant a ruhatervező I. osztályban. Heti óráinak száma 14.

Csavlek András asztalos mester, tervezőiparművész. A Magy. Iparművészek Országos Egyesületének választmányi tagja, az Országos Magy. Iparművészeti Társulat kiállítási Bizottságának tagja. Tanított műhelygyakorlatokat a faipari szakosztályon. Heti óraszám 12.

Kovács Lajos faszobrász. Műhelygyakorlatokra beosztva a díszítőszobrász-szakosztályon.

Vági Márton okl. gépészmérnök. Tanított mechanikai technológiát a textilszakosztály I—IV., valamint a ruhatervező I—II. osztályokban.

Jantschi Béla okl. középiskolai rajztanár, grafikusművész. Tanította az ékítményes rajzot a sokszorosító I—II—III. osztályokban és szakrajzot és műhelygyakorlatot az üvegipari esti tanfolyamon. Heti óraszáma 18.

VI. Számviteli ellenőr.

Ralbowszky Wladimir számv. főtiszt. Mint számvevőségi ellenőr működött heti 20 órában.

VII. Kezelőnők.

Folly Etelka okl. gyors-, gép- és szépírástanítónő, r. iskolai kezelőnő, irodai és könyvtári szolgálatra beosztva, heti 36 órában.

Langer Margit r. raktárkezelőnő. Az iskola készárugyüjteményének kezelője. Pénztáros. Heti óraszáma 36.

Dr. Fazekas Endréné h. iskolakezelőnő. Irodai szolgálatra beosztva, heti 36 órában.

VIII. Altisztek, takarítónők és fűtők.

Oláh László altiszt, kapus.

Füredi Bálint, Molnár István, Vámos Mihály id. altisztek.

Berki Józsefné, Domcsek Etel, Holop Lujza, Mühlbacher Károlyné, Őri Lajosné, özv. Simon Istvánné takarítónők.

Domján József, Mészáros János, Füzér József, Kovács Sándor fűtők.

AZ INTÉZET SZEMÉLYZETE.

Igazgató: *Zombory-Moldován Béla* okl. középiskolai rajztanár, festőművész, iparostanonciskolai tanulmányi felügyelő. Az Országos Magyar Rajztanár Vizsgáló Bizottság tagja, a Szfőv. Képzőművészeti Bizottság meghívott tagja, a Szfőv. Pedagógiai Filmbizottság tagja, a Fansz Igazgató Tanácsának tagja, az Orsz. Rajztanár Egyesület tiszteletbeli alelnöke, a Magyar Arcképfestők Társaságának társelnöke, az Orsz. Magy. Képzőművészeti Társulat societair tagja, választmányi tagja és a Segélyző Bizottság elnöke, az Orsz. Magy. Iparművészeti Társulat, a Nemzeti Szalon Műv. Egyesület és a Székely Bertalan Társaság választmányi és kiállítási bizottsági tagja.

I. Tanárok.

1. Rendes tanárok.

Ifj. Arató Gyula okl. középisk. rajztanár, grafikusművész. Tanított: műhelygyakorlatot és szakrajzot, a sokszorosító szakosztály II—III. osztályaiban. A sokszorosító II—III. oszt. főnöke. Heti óráinak száma 18.

Bathó Lajos okl. építészmérnök, okl. középisk. rajztanár, festőművész. Az általános rajz- és festőosztály főnöke. Tanított: alakrajzot, az ált. rajz- és festőosztályban, továbbá a ruhatervező, könyvkötő és textil I. osztályokban. Heti óráinak száma 18.

Bezzegh Antal okl. középiskolai tanár, tantestületi jegyző. Tanított: számtant a szakosztályok I—II—III. osztályaiban és fizikát a szakosztályok I. osztályaiban. Heti óráinak száma 18.

Bossányi József okl. építészmérnök. Tanított: ékítményes rajzot a ruhatervező III—IV. osztályaiban, redőzetrajzot a ruhatervező I—II. osztályaiban, stiltant a ruhatervező III—IV. osztályaiban, továbbá a szakosztályok IV. osztályaiban, ábrázolómértant a ruhatervező I. osztályában, technológiát a faipari II—III—IV. osztályokban. Heti óráinak száma 18.

Dr. Brummer Ernő okl. vegyészmérnök, a műszaki tudományok doktora, több tudományos folyóirat munkatársa, a kémiai és fizikai szertár őre. Tanított: technológiát az agyagipari II—III—IV., díszítőfestő II—III—IV., ötvös II—III., sokszorosító II—III—IV., könyvkötő, bőrdíszműves II—III—IV., díszítőszobrász II—III., textil IV. osztályokban, laboratóriumi gyakorlatot vezetett a textil II—III—IV. és az agyagipari II—III—IV. osztályokban; előadta az általános kémiát a szakosztályok I. osztályaiban. Heti óráinak száma 18. Az Orsz. Magy. Képzőművészeti Főiskola hallgatói részére előadásokat tartott „festészeti anyagtan" címen.

Dr. Brunner Vilmos okl. közgazdász, a közgazdasági tudományok doktora. Az iparoktatási szakkönyvtár őre. Tanított: iparjogot, könyvvitelt és üzleti levelezést a szakosztályok IV. osztályaiban, költségvetést a képesítést nyujtó szakosztályok és a textil IV. osztályában. Heti tanítási óráinak száma: 12, könyvtári óráinak száma 9.

Dudás Jenő okl. középiskolai rajztanár, festőművész. A díszítőfestőipari szakosztály vezető helyettese, az I—II. osztály főnöke. Tanított alakrajzot a díszítőfestő II—IV. osztályokban és az esti alakrajzi I. osztályban, melynek főnöke. Heti óráinak száma 18.

Ifj. Fáy Aladár okl. középiskolai rajztanár, festőművész. A díszítőfestőipari szakosztály vezetője, a III—IV. osztály főnöke. Tanított szakrajzot és műhelygyakorlatot a díszítőfestő I—II—III—IV. osztályokban, ékítményes rajzot az ötvös I. és a díszítőfestő I—II—III. osztályokban. Heti óráinak száma 18.

Fülöp Elemér szobrászművész. Az esti mintázó osztály főnöke. Tanított: mintázást az agyagipari I—IV., ötvös I—II., általános rajz- és festő-, valamint az esti mintázóosztályokban. Heti óráinak száma 18.

Budipasrajzok
1937/38.

Kauser Andor okl. építészmérnök. Tanított: sík- és testmértant az általános rajz és festő, agyagipari, díszítőfestő, díszítőszobrász, faipari, könyvkötő, ötvös és sokszorosító I. osztályokban, ábrázolómértant a díszítőfestő, díszítőszobrász, faipari, könyvkötő és sokszorosító II. osztályokban, ábrázolómértant és távlattant a díszítőfestő, díszítőszobrász, faipari és sokszorosító III. osztályokban, építészeti alaktant a díszítőfestő és díszítőszobrász II—III. és IV. osztályokban.

Kovács Ágoston okl. középiskolai rajztanár, festőművész. Több művészeti egyesületnek rendes és vál. tagja. Tanított: alakrajzot a sokszorosító II—III—IV. osztályokban, továbbá az esti alakrajzi II. osztályban, melynek főnöke. Heti óráinak száma 20.

Kováts József okl. középisk. rajztanár, festőművész. Tanított: alakrajzot a ruhatervező II. osztályban, továbbá vezette az esti alakrajt III. osztályt. Heti óráinak száma 18.

Lakatos Artur okl. középiskolai rajztanár, festőművész, iparművész, Az Orsz. Magy. Irodalmi és Művészi Tanács tagja, az Orsz. Magy. Iparművészeti Társulat kiállítási Bizottságának elnöke, a Magy. Iparművészek Orsz. Egyesületének tiszteletbeli tagja. A textilszakosztály vezetője és az I—II—III—IV. osztály főnöke. Tanított: szakrajzot a textil I—II—III—IV. osztályokban, ékítményes rajzot a textil I—II—III. osztályokban és az esti textilosztályban, Heti óráinak száma 8.

Legát Albert okl. középiskolai rajztanár, iparművész. A könyvkötőipari szakosztály vezetője, a könyvkötő III—IV. osztályok főnöke. Tanított: szakrajzot és vezetett műhelygyakorlatot a könyvkötő I—IV. osztályokban valamint az esti könyvkötő osztályokban. Heti óráinak száma : 18.

Dr. Marx István okl. középiskolai tanár, a bölcsészeti tudományok doktora, a tanári és ifjúsági könyvtár őre, az önképzőkör vezetője. Tanított magyar nyelvet a szakosztályok I—II—III. osztályaiban és az általános rajz- és festőosztályban, továbbá művészettörténetet a szakosztályok IV. osztályaiban. Heti tanóráinak száma 14. Könyvtári és önképzőköri óráinak száma 4.

Mosdóssy Imre okl. középiskolai rajztanár, festőművész. A női ruhatervező osztály vezetője. II—III—IV. osztály főnöke. Tanított ruhatervezést a II—III—IV. osztályban, divattörténetet a IV. osztályban és ruhatervezést az esti női szabászati osztályon. Heti óráinak száma 20.

Paulovits Pál okl. középiskolai rajztanár, grafikusművész. A sokszorosító szakosztály helyettes vezetője, az I. és IV. osztály főnöke. Tanított szakrajzot és műhelygyakorlatot a sokszorosító I. és IV. osztályokban. Heti óráinak száma 18.

Szabó Jenő okl. középiskolai rajztanár, iparművész, a könyvkötőipari szakosztály helyettes vezetője, az I—II. osztály főnöke. Tanított szakrajzot a könyvkötő I—II. osztályban, műhelygyakorlatot a könyvkötő I—IV. osztályokban, ékítményes rajzot az agyagipari, faipari, könyvkötő és ötvös I. osztákyokban. Heti óráinak száma 18.

Szathmáry István okl. középiskolai rajztanár, grafikusművész, igazgatóhelyettes. A Magyar Rajztanárok Országos Egyesületének választmányi tagja, a Magyar Iparművészek Testületének titkára, a Magyar Könyv- és Reklámművészek Társaságának rendes tagja. Az O. M. Iparművészeti Társulat kiállítási bizottságának tagja. A sokszorosító szakosztály vezetője. Tanított szakrajzot a sokszorosító szakosztály iparostovábbképző esti tanfolyamán. Heti tanítási óráinak száma 8, irodai óráinak száma 34.

Tóth Gyula okl. iparművész, szobrászművész. Az Egyházművészeti Tanács tagja. Az Orsz. Magy. Iparművészeti Társulat választmányi tagja. Az ötvösipari és díszítőszobrász szakosztályok vezetője és az I—II—III. osztályok főnöke. Tanított: szakrajzot és műhelygyakorlatot az ötvös I—II—III. osztályokban, mintázást és szakrajzot a díszítőszobrász I—II—III. osztályokban, valamint az esti ötvös osztályon szakrajzot. Heti óráinak száma 20.

Vértes Rezső okl. középiskolai rajztanár, iparművész, c. igazgató, v. iparostanonciskolai rajzszakfelügyelő. Az agyagipari és üvegipari szakosztály vezetője, az agyagipari I—II—III—IV. osztályok főnöke. Tanított szakrajzot és műhelygyakorlatot az agyagipari I—II—III—IV. osztályokban. Heti óráinak száma 18.

2. Ideiglenes tanárok.

Basilides Sándor okl. középiskolai rajztanár, festőművész, több művészeti egyesület beválasztott rendes tagja. Tanított alakrajzot az agyagipari, díszítőfestő, díszítőszobrász, faipari, ötvös, sokszorosító I. osztályban. Agyagipari, díszítőszobrász, faipar, könyvkötő, ötvös II—III. osztályban, szakrajzot az esti díszítőfestő tanfolyamon. A díszítőfestő I. oszt. főnöke. Heti óráinak száma 20.

AZ INTÉZET SZEMÉLYZETE.

Igazgató: Dr. Vidéky Emil m. kir. kormányfőtanácsos, okl. gépészmérnök, a műszaki tudományok doktora, műegyetemi magántanár, a budapesti m. kir. tudományegyetem Közgazdasági Karának meghívott előadója.

I. TANÁRI TESTÜLET.

1. Rendes tanárok.

Ifj. Arató Gyula, okl. középiskolai rajztanár. Vezette a *műhelygyakorlatokat* a sokszorosító mesterképző tanfolyamon. Heti óráinak száma 18.

Bathó Lajos, okl. építészmérnök, okl. középiskolai rajztanár. Az építőipari téli tanfolyam II. oszt. főnöke. Tanított *ábrázoló mértant* az építőipari téli tanfolyam I., II. és III. osztályban, *síkmértant* az építőipari téli tanfolyam I. osztályában, *szabadkézi rajzot* az építőipari téli tanfolyam I. osztályában, a faipari és az ötvösipari II. osztályban, *építészeti alaktant* a díszítőfestő II. osztályban. Heti óráinak száma 19.

Bentheim Artúr, okl. középiskolai rajztanár, c. igazgató, szfőv. iparostanonciskolai rajzszakfelügyelő. Az ötvösipari esti tanfolyam főnöke. Tanított *szabadkézi rajzot* az agyag-, díszítő-, könyvkötő- és bőrdíszműves-, sokszorosító- és díszítőszobrászipari II. osztályban, *stíltant* a textil II. és III., valamint a női ruhatervező III. és IV. osztályban, *szakrajzot* az esti ötvöstanfolyamon. Heti óráinak száma 18.

Bezzegh Antal, okl. középiskolai tanár. Az intézet pesti épületének tanártitkára és a tandíjügyek referense. Tanított *mennyiségtant* a szakosztályok és szakiskolák I— III. osztályában, *költségvetést* a könyvkötő- és bőrdíszműves mesterképző tanfolyamon, valamint a textil IV. osztályában, *mennyiségtant* és *mértant* az építőipari téli tanfolyam III. és IV. osztályában. Heti tanítási óráinak száma 11½; irodai óráinak száma 21.

Bossányi József, okl. építészmérnök. Az intézet budai épületének tanártitkára, az építőipari téli tanfolyam IV. osztályának és az esti építőipari tanfolyam II. osztályának főnöke. Tanított *tervezést* és *gazdasági épülettervezést* az építőipari téli tanfolyam IV. osztályában, *kőművesmunkát* az építőipari téli tanfolyam II. osztályában, *szakrajzot* az esti építőipari tanfolyam II. osztályában. Heti tanítási óráinak száma 16½; irodai óráinak száma 12.

Dr. Brummer Ernő, okl. vegyészmérnök, a műszaki tudományok doktora. A chemiai- és fizikai laboratórium, valamint az ásvány- és kőzettani gyüjtemény referense. Tanított *vegytant* a textil II. és III. osztályban, *vegytant és ásványtant* az agyagipari és ötvösipari II. osztályban, *természettant és vegytant* a szakiskolák I. osztályában, *technológiát* az agyagipari és díszítőszobrász II. osztály-

A KÖZSÉGI IPARRAJZISKOLA SZERVEINEK ÉS TAGOZATAINAK ELHELYEZÉSE AZ INTÉZET KÉT ÉPÜLETÉBEN.

Pesti épület: IX., Török Pál-utca 1.	*Irodák:* Igazgatói iroda. Titkárság. Gondnoki hivatal. Kiállítási iroda. Raktárkezelőség. *Könyvtárak:* Iparoktatási szakkönyvtár. Szépirodalmi könyvtár. *Kiállítás:* Állandó kiállítás. Karácsonyi kiállítás és vásár. *Tagozatok:* *Szakosztályok:* Díszítőszobrász. Női ruhatervező. Általános rajz és festészeti. Üvegműipari. *Szakiskolák:* Agyag (kerámia). Díszítőfestő. Könyvkötő és bőrdíszműves. Sokszorosító (grafika). *Iparostovábbképző esti tanfolyamok:* Díszítőfestő. Férfiszabászati. Gépipari I—II. Könyvkötő és bőrdíszműves. Épület- és műlakatos, bádogos. Női szabászati. Sokszorosító (grafika). Alakrajzi. Ékítményrajzi. Mintázó A és B. *Ifjúsági intézmények:* Diákmenza. Önképzőkör. Bajtársi Egyesület. Végzett Növendékek Szövetsége.
Budai épület: I., Verpeléti-út 3.	*Irodák:* Titkárság. *Tagozatok:* *Szakosztályok:* Textil. *Szakiskolák:* Faipari. Ötvös. *Téli tanfolyam:* Építőipari. *Iparostovábbképző esti tanfolyamok:* Építőipari. Faipari. Gépipari III. Ötvös.

ban, *anyagtant* az építőipari téli tanfolyam I. és II. osztályában; vezette a *laboratóriumi gyakorlatokat* a textil I—IV. és agyagipari II. osztályban. Heti óráinak száma 18½.

Dr. Brunner Vilmos, okl. közgazdász, a közgazdaságtudományok doktora. Az iparoktatási szakkönyvtár=, az évkönyv= és propagandaügyek referense. Tanított *iparjogot, ipari könyvvitelt* és *üzleti levelezést* az összes mesterképző tanfolyamokon és a textil IV. osztályban, *költségvetést* a sokszorosító mesterképző tanfolyamon és *könyvvitelt* az építőipari téli tanfolyam IV. osztályában. Heti tanítási óráinak száma 9; könyvtári óráinak száma 14.

Dudosits Jenő, okl. középiskolai rajztanár. Az esti díszítőfestő tanfolyam főnöke. Tanított *alakrajzot* az általános rajz= és festészeti szakosztályon valamint a textil II—IV. osztályban, *szakrajzot* az esti díszítőfestőipari tanfolyamon. Heti óráinak száma 18.

Ifj. Fáy Aladár, okl. középiskolai rajztanár. A díszítőfestőipari szakiskola referense, annak I—II. osztályának, valamint az esti ékítményes tanfolyam I—II. osztályának főnöke. Tanított *szakrajzot* a díszítőfestőipari I—II. osztályban, *ékítményes rajzot* az esti ékítményrajzi tanfolyamon; vezette a *műhelygyakorlatot* a díszítőfestőipari I—II. osztályban. Heti óráinak száma 18.

Fülöp Elemér, szobrászművész. A gipszöntőműhely referense és az esti mintázó „B"=tanfolyam főnöke. Tanított *mintázást az* általános rajz= és festészeti osztályon, a díszítőfestőipari I—II., sokszorosító I., könyvkötő= és bőrdíszműves I—III. és az építőipari téli tanfolyam II. osztályokban, valamint az esti mintázó „B"=tanfolyamon. Heti óráinak száma 18.

Kauser Andor, okl. építészmérnök. Az építőipari téli tanfolyam és az épületügyek referense, az építőipari téli tanfolyam I. és az építőipari esti tanfolyam I. osztályának főnöke. Tanított az építőipari téli tanfolyamon *kőmívesmunkát* az I., *alaktant* az I—III., *építéstervezést* és *műtörténetet* a IV. osztályban, *szakrajzot* az esti építőipari tanfolyam I. osztályában. Heti óráinak száma 18.

Kórody György, okl. építészmérnök. A kiállítási és kiviteli ügyek referense. Tanított *technológiát* a faipari mesterképzőn; vezette a *műhelygyakorlatokat* a gobelinszövő=műhelyben és a *technológiai gyakorlatokat* a faipari mesterképzőn. Heti óráinak száma 17.

Kovács Ágoston, okl. középiskolai rajztanár. A menza=ügyek referense és az általános rajz= és festészeti osztály főnöke. Tanított *szabadkézi rajzot* az agyag=, díszítőfestő=, könyvkötő= és bőrdíszműves=, faipari és díszítőszobrász=ipari I. osztályban, *mértani=* és *ábrázolómértani rajzot* az agyag=, díszítőfestő= faipari, díszítőszobrászipari I. osztályban és az általános rajzi és festészeti osztályban, *ékítményes rajzot* az általános rajzi és festészeti osztályban. Heti óráinak száma 18.

Kováts József, okl. középiskolai rajztanár. A szertári ügyek és iparostovábbképző esti tanfolyamok referense és a női ruhatervező II., valamint az esti alakrajzi tanfolyam I. osztályának főnöke. Tanított *alakrajzot* az esti alakrajzi tanfolyam I. osztályában, a női ruhatervező II—IV. osztályában. Heti tanítási óráinak száma 17; irodai óráinak száma 8.

Lakatos Artúr, okl. középiskolai rajztanár. A textilszakosztály referense és I—IV. osztálynak főnöke. Tanított *szakrajzot* a textil I—IV. és a női ruhatervező III—IV. osztályban; vezette a *műhelygyakorlatot* a textil I—IV. osztályban. Heti óráinak száma 18.

Legát Albert, okl. középiskolai rajztanár. A könyvkötő- és bőrdíszműipari szakiskola és mesterképző tanfolyam referense, a szakiskola összes osztályainak és mesterképző tanfolyamának, valamint az esti könyvkötő- és bőrdíszműves tanfolyam főnöke. Tanított *szakrajzot* a könyvkötő- és bőrdíszműipari II—III. osztályban és mesterképzőn, valamint az esti könyvkötő- és bőrdíszműipari tanfolyamon; vezette a *műhelygyakorlatot* a könyvkötő- és bőrdíszműipari I—III. osztályban és mesterképzőn. Heti óráinak száma 18.

Dr. Marx István, okl. középiskolai tanár, a bölcsészettudományok doktora. Az ifjúsági könyvtár és az ifjúsági ügyek referense. Tanított *magyart* a szakosztályok és szakiskolák I—III., az építőipari téli tanfolyam I—IV. osztályában, *történetet* az építőipari téli tanfolyam I—III. osztályában, *földrajzot* az építőipari téli tanfolyam I. osztályában. Heti tanítási óráinak száma 18; könyvtári óráinak száma 4.

Moldován Béla, okl. középiskolai rajztanár. A sokszorosító mesterképző tanfolyam referense és annak, valamint az esti alakrajzi II. osztály főnöke. Tanított *szakrajzot* a sokszorosító mesterképzőn, *alakrajzot* az esti alakrajzi tanfolyam II. osztályában; vezette a *műhelygyakorlatot* a sokszorosító mesterképző tanfolyamon. Heti óráinak száma 21.

Ohmann Béla, szobrászművész. A díszítőszobrász-szakosztály referense, annak I—II. és IV. osztályának, valamint az esti mintázó „A"-tanfolyam főnöke. Tanított *mintázást* a díszítőszobrász I., II. és IV., az agyagipari I—II. és az építőipari téli tanfolyam III. osztályában, valamint az esti mintázó „A"-tanfolyamon. Heti óráinak száma 18.

Paulovits Pál, okl. középiskolai rajztanár. A sokszorosító II. osztály főnöke. Tanított *szakrajzot* és vezette a *műhelygyakorlatot* a sokszorosítóipari II. osztályban. Heti óráinak száma 18.

Szabó Jenő, okl. középiskolai rajztanár. A sokszorosítóipari I. és női ruhatervező I. osztálynak főnöke. Tanított *ékítményes rajzot* a női ruhatervező I—II., textil I. és sokszorosító I. osztályban, *szabadkézi rajzot* a női ruhatervező I., textil I. és sokszorosító I. osztályában; vezette a műhelygyakorlatot a sokszorosító I. osztályban. Heti óráinak száma 19.

Szathmáry István, okl. középiskolai rajztanár. A sokszorosítóipari szakiskola referense és a sokszorosító III. osztály főnöke. Tanított *szakrajzot* és vezette a *műhelygyakorlatot* a sokszorosító III. osztályban. Heti óráinak száma 21.

Tóth Gyula, szobrászművész. Az ötvösipari szakiskola és mesterképző tanfolyam referense és osztályainak főnöke. Tanított *alakrajzot* és vezette a *műhelygyakorlatot* az ötvösipari II—III. osztályban és mesterképzőn. Heti óráinak száma 18.

Városy Aladár, okl. építészmérnök, szfőv. iparostanonciskolai rajzszakfelügyelő. Az építőipari téli tanfolyam III. osztálynak és az esti épület- és mű-

lakatos-, bádogostanfolyam főnöke. Tanított az építőipari téli tanfolyamon *ács-munkát* az I—III. osztályban, *különféle munkát* és *lépcsőszerkezetet* a III. osztályban, *költségvetést* a IV. osztályban, *szakrajzot* az esti épület- és műlakatos-, bádogostanfolyamon. Heti óráinak száma 18.

Vértes Rezső, okl. középiskolai rajztanár, c. igazgató, szfőv. iparostanonc-iskolai rajzszakfelügyelő. Az agyagipari szakiskola referense és I—II. osztályának főnöke. Tanított *szakrajzot* az agyagipari I—II. és díszítőszobrász I., II. és IV. osztályban; vezette a *műhelygyakorlatot* az agyagipari I—II. osztályban. Heti óráinak száma 18.

Vesztróczy Manó, okl. középiskolai rajztanár. Az esti alakrajzi III. osztály főnöke. Tanított *szabadkézi rajzot* a könyvkötő- és bőrdíszműves-, ötvös- és sokszorosítóipari III., a díszítőszobrász IV. osztályban, *aktrajzot* az esti alakrajzi III. osztályban. Heti óráinak száma 18.

† *Voit Ervin*, okl. középiskolai rajztanár, szfőv. iparostanonciskolai rajzszakfelügyelő. 1932 szeptember 18-án történt elhalálozásáig a női ruhatervező-szakosztály, valamint az esti férfi- és női szabászati tanfolyamok referense volt. Tanított *alakrajzot* és *tervezést* a női ruhatervező II—IV. osztályban. Heti óráinak száma 19 volt.

2. *Ideiglenes tanárok.*

Boér Pál, szigorló vegyész. Tanított *technológiát* és vezette a *technológiai-* és *műhelygyakorlatot* a sokszorosító II., III. osztályban és mesterképzőn. Heti óráinak száma 18.

Devecska Ferenc, okl. belső építész. A faipari szakiskola és mesterképző-tanfolyam referense, a faipari I—III. osztály és mesterképző, valamint az esti faipari tanfolyam főnöke. Tanított *szakrajzot* a faipari II., III. osztályban és mesterképzőn, valamint az esti faipari tanfolyamon, *költségvetést* a faipari mesterképzőn; vezette a faipari *műhelymunkát*. Heti óráinak száma 18.

Mosdóssy Imre, okl. középiskolai rajztanár. A női ruhatervező-szakosztály referense és III—IV. osztályának főnöke. Tanított *mértant* a könyvkötő- és bőrdíszműves, sokszorosító és textil I. osztályban, *alakrajzot* és *tervezést* a női ruhatervező III—IV. osztályban, *szabadkézi rajzot* az építőipari téli tanfolyam I. és II. osztályában. Heti óráinak száma 18½.

Dr. Schrodt István, okl. gépészmérnök, műszaki- és bölcsészettudományi doktor, műegyetemi magántanár, ny. mértékügyi főfelügyelő. Az esti gépipari tanfolyam III. osztályának főnöke. Tanított *technológiát* az ötvös- II., III. osztályban és mesterképzőn, valamint a faipari III. osztályban, *költségvetést* az ötvös-mesterképzőn, *szakrajzot* az esti gépipari III. osztályában. Vezette a *technológiai gyakorlatokat* az ötvös-mesterképzőn. Heti óráinak száma 16.

Uhrin László, okl. mérnök. Tanított *technológiát* a faipari II. osztályban, továbbá az építőipari téli tanfolyam I—II. osztályban *számtant*, II. osztályban *mértant*, *fizikát*, III. osztályban *földmértant*, a IV. osztályban *erőműtant*, *víz-*, *út-* és *hídépítést* és *vasszerkezeteket*. Heti óráinak száma 16½.

3. Óraadó tanárok.

Darabant Barna, okl. gépészmérnök, MÁV-gépgyári főmérnök. A tanév elejétől 1932. december 31-ig dr. Springer Istvánt helyettesítette.

Fröhlich Margit, okl. középiskolai testnevelő tanár, szőv. polg. iskolai id. tanár. Tanított *tornát* az I—III. oszt. leánynövendékeinek. Heti óráinak száma 4.

Vitéz Hámory László, okl. gépészmérnök, áll. gépgyári mérnök. Az esti gépipari tanfolyam I. osztályának főnöke. Tanított *szakrajzot* az esti gépipari I. osztályban. Heti óráinak száma 6.

Hardy Sándor, okl. gépészmérnök, m. kir. műszaki tanácsos. Tanított *technológiát* a női ruhatervező I. és textil I—IV. osztályban. Heti óráinak száma 4.

Kozák Lajos, okl. középiskolai testnevelő tanár, szőv. polg. iskolai r. testnevelő tanár. Tanított *tornát* az I—III. oszt. fiúnövendékeinek és az építőipari téli tanfolyamon. Heti óráinak száma 4.

Meyer Antal, okl. középiskolai rajztanár, az Orsz. Magy. Kir. Képzőművészeti Főiskola r. tanára. Az esti sokszorosító-tanfolyam főnöke. Tanított *szakrajzot* az esti sokszorosító tanfolyamon. Heti óráinak száma 6.

Sereghy Lajos, okl. középiskolai tanár, szőv. reáliskolai r. tanár. Tanított *fizikát* az építőipari téli tanfolyam III. osztályában. Heti óráinak száma 2.

Szelepcsényi Lajos, okl. vegyészmérnök, m. kir. vámszaki tiszt. Tanított *technológiát* a díszítőfestő II., könyvkötő II., bőrdíszműves III. osztályban és a könyvkötő- és bőrdíszműves mesterképző-tanfolyamon; vezette a *technológiai gyakorlatot* a könyvkötő- és bőrdíszműves mesterképző-tanfolyamon. Heti óráinak száma 7.

Dr. Springer István, okl. gépészmérnök, a bölcsészettudományok doktora, műegyetemi tanársegéd. Az esti gépipari tanfolyam II. osztályának főnöke. Tanított *szakrajzot* az esti gépipari tanfolyam II. osztályában. Heti óráinak száma 6.

Dr. Tóth Tibor, az orvostudományok doktora, szőv. id. iskolaorvos. Tanított *egészségtant* az I. osztályok növendékeinek és az építőipari téli tanfolyam IV. osztályában. Heti óráinak száma 1½.

4. Hitoktatók.

Horváth Kandid, Szent Benedek-rendi áldozópap, okl. középiskolai tanár, római katholikus hittanár. Tanította a *róm. kath. hittant* a pesti épület összes osztályaiban. Heti óráinak száma 2.

Tormai Béla, római katholikus hitoktató. Tanította a *róm. kath. hittant* a budai épület összes osztályaiban. Heti óráinak száma 1.

F. Szabó Sándor, okl. református lelkész. Tanította a *ref. hittant* az összes osztályokban. Heti óráinak száma 2.

Dr. Berg József, okl. rabbi, bölcsésztudományi doktor, izr. vallástanár. Tanította az *izr. hittant* az összes osztályokban. Heti óráinak száma 2.

hadiérdemkereszt tulajdonosa.

Kauser Árpád, a Geller József udvari könyvkötő-cég tulajdonosa. Született Budapesten 1880-ban. Középiskoláit Budapesten végezte, gimnáziumi érettségit tett és 1899-ben a kereskedelmi akadémiát végezte. Tanulmányainak befejezése után az OKH kötelékében kezdte meg, mint gyakornok, hivatali pályáját és fokozatosan előrehaladva, 1911-ben az intézet főtisztviselője lett. 1913-ban innen kilépett és átvette a Geller József udvari könyvkötő cég vezetését, amelynek egyben tulajdonosa is lett. A háboru kitörésekor az 1. népfölkelő gyalogezredhez vonult be és résztvett a szerb, orosz, olasz és román frontokon lefolyt harcokban. 1918 októberben, mint százados leszerelt és érdemeinek elismeréséül megkapta a III. osztályu katonai érdemkeresztet, az ezüst és bronz Signum Laudist. Leszerelése után ujból átvette üzemének vezetését. A Hungária Evezős Egylet örökös tiszteletbeli tagja, egyben jelenlegi alelnöke is. Tagja a Baross Szövetségnek, ahol a középipari szakcsoport elnöke volt. A harctéren szerzett sebesüléséből kifolyólag 100 százalékos hadirokkant.

Rát Str.
675. l.

émportál

YÜVEG
OLÁSRA

ÜVEGCSISZOLÁS
ÜVEGHAJLÍTÁS
TÜKÖRGYÁRTÁS
MODERN ÜVEGMINTÁZÁS

MICH TESTV.
ÁTER-UTCA 84

TELEFONSZÁM: 35-4-76

Kauser és Frey
építészek
l.
Tanulmányok Bp.

Az Árpádok vadászszenvedélyéről s
évkönyvek, hogy vadászat közben vadkan öl
földet a Sátorhegytől (Sátoralja-Ujhely) a T

Az udvar szolgálatában álló vadá
képeztek, a kik a különböző várbirtokokon
venatorum) hatósága alatt állottak. Nyoma
iudex comitis venatorum) is s ezenkívül a
megyei Ipp falubeli bölényvadászok tized

A vadászok közt kiváló helyet foglal
a kiknek néha külön ispánjuk is volt (come
által említett Pál, ki egy kardlopással vádolt
aztán László, kinek helyettese, Joachim, eg
indított pörben ítélkezett.

A bölény volt egykor Magyarország
király már a közepes vadak közé számította
honos volt, a Kárpátok és Szlavonia rengete
volt a Bakonyban és a Mátrában, meg a
hegységen át a Csallóközig előfordult. Nem
Zombor s a germán Visonta elnevezésű
innen vették eredetüket. A pozsonymegyei B
Bélhonos Örvénynek (Beilhonus Ewr
Belényes-Örvényes nevű helyek vannak Bi
vadászó helyet a sárosmegyei sóvári hegy
egy 1299-iki oklevél említ (ad quendam loc

ában a királyi drauczároké volt, Kún László
nyozta.

Béla 1138-ban négy szolgát adott a dömösi
A biharmegyei Solymos, a Bertény (Berthein)
eni havasok közt, a Draganafej, Solymosfő
ő (Felku) nevű hegyeken tartották a nemes
lyek egy Miklós ispán, meg László és Tamás
ben kötött birtokegyezség szerint minden
«a solymok fészkeivel» együtt az utóbbiak-

agy Lajos király solymára, MAGYAR LÁSZLÓ,
ített munkát írta a sólyom neveléséről és

dőkből Báthori Gábor erdélyi fejedelem két
az egyik volt felsőoroszi MADARÁSZ PÉTER,
ki 1610-ben nemességet kapott s czímerében
emlékéül egy hasított süvegű, szürke dol-
gú, sárga csizmájú magyarruhás férfi van
szablyával, jobbjában sólymot, baljában két
ben szintén a nemesek közé emelt s ugyan-
gon solymot tartó piros dolmányú, kalapos
ok viseletére is kapunk felvilágosítást.

kutyapeczérek (caniferi), kiket III. Endre
– quos vulgaris locucio Besnucos appellat —

Kauser Andor

Körmendy Nándor
Ribáry Lajos
Szennyey József

az alábbi terv.
megvételre ajánlva

MAGYAR. EPITOMUVESZET

1927. 10-12. sz. 40. l.
(A fővárosi autobusz-
garázs-épület terv-
pályázata.)

érzés nélküli erőgép. Igaz, hogy ez a két kaland is csak azon az alapon csatlakozhatott a mondához, mert annak már akkor is voltak burleszk vonásai. Ezeket magával hozta, ha valóban népmesei eredetű, forrásából, a népmeséből, az erős Jankó-féle típusból. A legkomolyabb hangú költeményekben is van a nagyerejű hősök gesztusaiban némi komikum, ami mintegy egyéníti is őket. Ilyen pl. Wate a *Gudrun*ban; s ilyent alkotott Arany a *Kevehá*za Detréjében. De valószínű, hogy Toldi alakjának furcsa vonásai a fejlődés során nyomultak előtérbe, s Toldi a középkorban komolyabb színezetű és tiszteletkeltőbb hős volt, mint aminőnek Ilosvainál látjuk. Minden mondában azok a régibb elemek, melyek régibb műveltségi és társadalmi állapot emlékét őrzik. A Toldi-mondában ilyen ősi motivum a vérbosszú megállása, és lovagkori motivum az özvegyasszony ügyének magáévá tétele. Ennek a részletnek nincs komikus hangulata. És az előbb feltárt kompozicióban a lovagi világ szelleme érvényesül, ez mindenesetre a régibb rétegek közé tartozik. A monda komikus elemei abban a mértékben erősbödhettek, amely mértékben a világfelfogás változott, a lovagi ideál eltünedezett, megfakult. Ezzel az ideállal szemben az újkor eleje mindinkább humoros álláspontot foglalt el. Elősegíthette a furcsa elem elhatalmasodását a külföldi heroiko-komikus hősök tetteiről szóló regék beáramlása is.

A Toldi-mondának fejlődése során, Ilosvait megelőzőleg, volt egy lovagi szellemű fázisa. Ennek emlékét őrzi az a két bonyodalmú elbe-

Kauser Andor

Öfesti épitész

Hódmezővásárhelyen a Szent Domonkos Rendi Nővérek által épitendő kétemeletes iskola épület terv. II. díj.

MAGYAR. EPITOMUVESZET

1927. 5–6. 4. 20 l.

(Hódmezővásárhely.)

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

Kauser Andor és
Szöllösy Aurél

budapesti műépítészek
készítették a győri
kórház ideg- és elme ~~és~~
~~nyi belgyógyászati~~ osz-
tályainak terveit.
1926-ban és
a kórház 1927-évi és
1928-ban évi bővítések terveit is -

Petz Győr 322 és
kv. ll.
346. l. 379 és kv. ll.
mamos kepekkel és
és kőv. tervrajzzal?

Markó:Olasz táj.SZM
- Visegrád
Brocky:Önarckép
- Vénusz és Ámor
Borsos:Anyai gondok
- Lányok bál után
Barabás: Nikolicsné
Györgyi:Deák Szidónia
Madarász:Hunyadi siratása
Zichy:Orgia
Székely Bertalan:Önarckép
- ä - --:Léda
Lozt:Cornélia gyászban
Benczur:Vajk keresztelése
Munkácsy:Tépés csinálók
- Virág csendélet
Paál:Fontainebleaui ut
- Nyárfák
Mészöly: Balatoni halászok

Szöllösy Aurel

és Kauser Andor

ép. Bpest

ivod

Magyar Építőművészet

1911. 3. 7. 32 l.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Enged

.....

a mühelyfőnö

8. sorsz. Mühelyi mint

Kauser Andor és

mics
céd
2

Szőllősy Aurél

bpesti építészek
tervezték 1912-ben a
gyulai szeretetházat.

Scherer

II. 290. l.

289. l. képpel

Gyüjte

A hely neve	A tárgy megnevezése	
Ákos, Szilágy vm.	Ev. ref. templom alaprajz részlete (a zene kórus magasságában.); a lap másik oldalán a keleti homlokzat vázlata és metszet a zene kóruson át.	

Kauser Andor és

Szöllösy Aurél

céd

2

építészek

Építő Ipar

1913. 425–427. l.

(Keppel és alaprajzokkal.)

Tervezték és építették az ny Karát-

sonyi palotát. Buda-

pesten az István-út

és Stefánia-út sarkán

yai boldogság.

Décsei: Könyvismertetés. MM, V., 1929., 172. l. — Lepold—Lippay 56. l.

sztrefeszítés

on, olaj, 90×51 cm.
Gerevich: Az Újság 1916. júl. 20., 4. l. — Lepold—Homor 97. l. — Gerevich PA, 220. l. — Décsi: Könyvismertetés, MM, V., 1929., 172. l. — Lepold—Lippay 56. l.

el a keresztről

on, olaj, 90×51 cm.
Gerevich: Az Újság 1916., júl. 20., 4. l. — Lepold—Homor 97. l. — Gerevich PA, 220. l. — Décsei: Könyvismertetés, MM, V., 1929., 172. l. — Lepold—Lippay 56. l.

ROTT, ANDREAS (osztrák festő, működött a XIX. sz. elején)

ay primás arcképe

on, olaj, 42×34 cm.

Kauser Andor

épitész

l. élesz.

193		
hó	nap	
Karczag magyállam		
627. h.		

				à		ÖSSZEG	
				P	f	P	f

Kauser Andor
építész

lásd
2

Szöllösy Aurél
építész csomagjában-

függött, ami arra mutatna,
neteltek az építkezések.
egy magasságban, attól délre
dványt tárt fel. *(7. kép.)*
kúgy, mint a bazilika apszi-
s technikai kivitel ugyan-
etni, ezt bizonyítja a kvader-

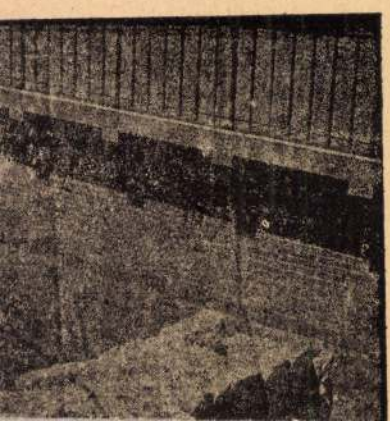

Kauser Andor

és Szöllösy Aurél

céd épitészek.

Épitő Ipar

1912. 345 — 347, 355-356 l.

(A budapesti Márvány — utcában épült elemi iskola Kep.ekkel és alaprajzokkal.)

tervezték fentiek

Kauser Andor

építész

l.

Lex Magyar

279. b. l.

Kauser Andor

építészmérnök Bpest

1932-ben kilépett a

Bpesti Műegyetemi Kama-

rából

MMÉE Kör

1932. 88 l.

Szöllösy és Kauser

cj. Bpest

ivod

Magyar Építőművészet

1911. 1 sz. (Márvány utcai iskola, Bpest).

..... nevü munkás igazolta

.....

a művezető aláírása.

yezem:

.....

gy helyettesének
ása.

Endrényi Imre, Szeged.

Kauser Andor

épitész

szül. Budapest. 1884

okl. mpert 1906.

Nérjegy. Müegyetem 10 l.

II. Mátyás.

A balra fordultan ágaskodó l
rancsnoki pálczát tart, mig a hát
szanak, balra IVSTITIA kettős arcz
lül a megnyilt felhők között angy
OMNIS BENE FAC DNE DOMVI ISTI és feje
szöveggel. Felirata fölül Magyaro

AMAT VICTORIA
CVRAM

és: Alter Ehren ist
Ostereich Volk.

pergamenen. Aranyos szövegkép, mér. a

Kauser Andor

föv. iparrajziskolai tanár
Terverle!
Budapest, miskolci utcai
elemi iskola 540.000 P
Hódmezővásárhely, áll.
rendőrség székháza 240.000 P
Sopron, férfi dologház
222.000 P.
Budapest, Szemere utcai
elemi iskola emelet-
ráépítés 200.000 P

Köztisztviselők közmunkái.
Népszerű Tudományos és
Technikai Napló. (Pesti Napló
melléklete) 1932. aug. 3.

U. 3171

KIR. MAGY. EGYETEMI NYOMDA

KÖNYVESBOLT.

Szállítottunk

a mai napon:

28567/40744.
Tankön

Budapest, 1933 IX/1 hó

Kauser Andor

Bytávb 1940. szept

Kauser Andor építész-mérnök,
tanár, XI. Eszék-u. 9/11. 269-154

Kauser Ferenc

VII. Dob u. 95.

1870-ben épitette az első emeletet régebbi házra.

Zakariás G. Sándor: Budapest. Bp. 1961. 150.l.